

**Sūma perutilia dñi Gofredi super Titu. Decretaliū Una cum Tractatu Jo.
monachi denominato Defensorum Juris. Nec non 7 Tracta. exceptionū
do. Inno. tracta. p̄scriptionū do. Dy. Tracta. do. Petri Jacobi de monte
pesselano de arbi. 7 arbitra. Differentie le. 7 Ca. do. Saluani de Bono. Itē
7 Tracta. do. bar. de tabellionibus. Insunt preterea Repetitiones solē
nes dñi Abba. sicut. Capituli Ecclesie San. Marie. c. de p̄sti. 7. c. Si quis
cōtra clericum. de fo. cōpe. nouiter in lucem redite 7 diligenter castigate.**

Sanger P. III. Pag. 300. ff. 1381

Hain 15601

Registrum Rubricarum.

De Rubrice totius Summe per ordinem.

Primus liber.

De summa Trinitate et fide catholica.
De constitutionibus.
De rescriptis.
De consuetudine.
De postulatione prelatorum.
De electione et electi potestate.
De translatione prelatorum.
De auctoritate et usu pallii.
De renuntiatione.
De suppleta negligentia prelatorum.
De temporibus ordinationum et qualitate ordinandorum.
De scrutinio in ordine faciendo.
De ordinatione ab episcopo qui resignavit episcopatu suo.
De etate et qualitate in ordine perficiendo.
De sacra unctione.
De sacramentis non iterandis.
De filijs presbyterorum ordinandis vel non.
De seruis non ordinandis et eorum manumissione.
De obligatis ad rationem ordinandis vel non.
De corpore vitatis ordinandis vel non.
De bigamis non ordinandis.
De clericis peregrinis.
De officio archidiaconi.
De officio archipresbyteri.
De officio primicerij.
De officio sacriste.
De officio custodis.
De officio vicarij.
De officio et potestate iudicis delegati.
De officio legati.
De officio iudicis ordinarij.
De officio iudicis.
De maiestate et obedientia.
De treuga et pace.
De pactis.
De transactionibus.
De postulando.
De procuratoribus.
De syndico.
De his que vi metus causa fiunt.
De in integrum restitutione.
De alienatione iudicij iurisdictionis facta.
De arbitrio.

Secundus liber.

De iudicijs.
De foro competentis.
De libelli oblatione.
De mutuis petitionibus.
De litis contestatione.
De lite non contestata non procedatur ad testium receptionem vel ad finem diffinitionis.
De iuramento calumnie.
De dilationibus.
De ferijs.
De ordine cognitionum.
De plus petitionibus.
De causa possessionis et proprietatis.
De restitutione spoliatorum.
De dolo et contumacia.
De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruande.
De lite pendente nihil innouetur.
De sequestratione possessionum et fructuum.
De confessis.
De probationibus.
De testibus et attestationibus.
De testibus cogendis vel non.
De fide instrumentorum.

De presumptionibus.
De iureiurando.
De exceptionibus.
De prescriptionibus.
De sententia et re iudicata.
De appellationibus recusationibus et relationibus.
De clericis peregrinantibus.
De confirmatione utili vel inutili.

Tercius liber.

De vita et honestate clericorum.
De cohabitatione clericorum et mulierum.
De clericis coniugatis.
De clericis non residentibus in ecclesia vel prebenda.
De prebendis et dignitatibus.
De clerico egrotante.
De institutionibus.
De concessione prebende et ecclesie non vacantis.
De sede vacante aliquid innouetur.
De his que sunt a prelato sine consensu capituli.
De his que sunt a maiore parte capituli.
De ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.
De rebus ecclesie alienandis vel non.
De precarijs.
De commodato.
De deposito.
De emptione et venditione.
De locato et conducto.
De rerum permutatione.
De feudis.
De pignoris et alijs cautionibus.
De fideiussoribus.
De solutionibus.
De donationibus.
De peculio clericorum.
De testamentis et ultimis voluntatibus.
De successione ab intestato.
De sepulture.
De parochijs et alienis parochianis.
De decimis et oblationibus.
De regularibus et transiensibus ad religionem.
De conversione conjugatorum.
De conversione infidelium.
De voto et voti redemptione.
De statu monachorum et canonicorum regularium.
De religiosis domibus vel episcopo sint subiecte.
De capellis monachorum et aliorum religiosorum.
De iure patronatus.
De censibus exactoribus et percipientibus.
De consecratione ecclesie vel altaris.
De celebratione missarum et sacramento eucharistie et diuinis officijs.
De baptismo et eius effectu.
De presbytero non baptizato.
De custodia eucharistie christi et aliorum sacramentorum.
De reliquijs et veneratione sanctorum.
De obseruatione ieiuniorum.
De purificatione post partum.
De ecclesijs edificandis vel reparandis.
De emunitate ecclesiarum cimiterij et rerum ad eas pertinentium.
De clericis vel monachis secularibus ne gocijs se immisceant.

Quartus liber.

De sponsalibus et matrimonijs.
De desponsatione impuberum.
De clandestina desponsatione.
De sponsa duorum.

De conditionibus apposis in desponsatione vel in alijs contractibus.
De clericis vel vouentes matrimonium contrahere possunt.
De eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium.
De coniugio leprosorum.
De coniugio seruorum.
De natis ex libro ventre.
De cognatione spiritali.
De cognatione legali.
De eo qui cognouit consanguineam uxoris sue vel sponse.
De consanguinitate et affinitate.
De frigidis et maleficijs et impotentia coeundi.
De matrimonio contracto contra interdictum ecclesie.
De filiis sint legitimi.
De matrimonio accusare possunt vel contra illud testificari.
De diuorcijs.
De donationibus inter virum et uxorem et de dote post diuortium restituenda.
De secundis nuptijs.

Quintus liber.

De accusationibus inquisitionibus et denunciationibus.
De calumniatoribus.
De symonia et ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur.
De prelatis vices suas vel ecclesias sub annuo censu concedant.
De magistris et ne aliquid exigatur pro licentia docendi.
De iudeis et saracenis et eorum seruis.
De hereticis.
De scismaticis.
De apostatis et reiterantibus baptismum.
De his qui filios occiderunt.
De infantibus et languidis expositis.
De homicidio voluntario vel casuali.
De torneamentis.
De clericis pugnantibus in duello.
De sagittarijs.
De adulterijs et stupro.
De raptoribus incendiarijs et violatoribus ecclesiarum.
De furtis.
De usuris.
De crimine falsi.
De fornicarijs.
De collusionibus.
De defecis puerorum.
De clerico venatore.
De clerico percussore.
De maledictis.
De clerico excommunicato deposito vel interdicto ministrante.
De clerico non ordinato ministrante.
De clerico per saltum promotus.
De eo qui furtime ordinem suscepit.
De excessibus prelatorum et subditorum.
De noui operis nuntiatione.
De priuilegijs et excessibus priuilegiatorum.
De purgatione canonica.
De purgatione vulgari.
De iniurijs et damno dato.
De penis.
De penitentibus et remissionibus.
De sententia excommunicationis.
De verborum significatione.
De regulis Iuris.

Explicit registrum rubricarum.

Incipit summa super titulos decretalium compilata a magistro
Bosfredo de Trano dñi pape subdiacono et Cappellano.

Posarum di

uersitas intelligentiam tex-
tus nonnunquam obtenebrat.
et dum per eas. i. et. discor-
ritur studentis distrabit ani-
mus. hebetatur ingenium et
quasi laborintus lector ingres-
sus et piscis in rethia. puo-
lutus laqueos videt vindi-
q. lat. pertimescit utrumque
et quo diuertat ignorat ut q.

pilius incertus fuerat incertior relinquatur. Idcirco ego Bos-
fredus de Trano dñi Pape subdiaconus et cappellanus tam
frequentibus quam deuotis scolariis precibus exhortatus. ac offi-
cialium romane Curie instantia prouocatus. ad communem vi-
litatem et eorum maxime qui Iuris canonici sunt alumi. quorum
profectus libenter prosequor et amplector. Super rubricis de-
cretalium summam aggredior. de illius auxilio sperans quod dat a-
fluenter et non impropat. qui dicit. Asperi os tuum et ego ad i-
plebo illud. A quo omnis modus locutionis poetice et queli-
bet decoze. pronuntiationis veritas sumpsit exordium. In quo ois
ratio superne scientie vel terrene creature consistit. utpote qui
earum caput auctor est et origo. In eo enim perfecta virtus et
sapientia inuenitur. In hoc igitur opere plene inuenies quicquid
alibi sparsim queris. In hoc in suis tractatibus omnia decidit
tur. Et ita rudes in Iure canonico quam pueri potissime tenen-
tes cathedras magistras vias inuenient luminosas. per quas
data copia differendi errores eliminabunt antiquos. et reprob-
bas opiniones veterum confutabunt. Sic iudices animarum
salubria querent consilia hic sub certis rubricis inuenient ex quibus
causis irregularitas dispensabilis vel indispenabilis incur-
ratur. et per quos valeat dispensari. qualiter consideratis crimi-
nibus et circumstantiis peccatorum adhibeantur remedia con-
scientie fauoris. Sic prelati et alij forenses iudices instruentur
quo pro tribunali oporteat iudicare. Clerici quoque et ab alijs
interpretatum assumo. et rude opus summa confectionis exposcit. si
quid dixero in hoc quod videatur veritati contrarium. peritorum
confectioni subijcio et expono. Nam si quid aliter sapientis hoc vo-
bis dominus reuelauit. et qualis ego sum in scriptis aliorum:
tales alios volo intellectores esse meorum.

De summa trinitate et fide catholica. Rica.

Est proemium

re hec noua compilatio facta sit. veteri dissoluta vix.
quod diuerse constitutiones et decretales epistole sum-
marum pontificum in diuersa sparsa volumina
quarum aliquae propter nimiam similitudinem. et quedam propter
contrarietatem. nonnullae etiam ob sui prolixitatem confusione in-
ducere videbantur. aliquae vero vagabantur extra volumina su-
pra dicta. quae tanquam icerte frequenter in iudicijs vacillabant. Et
ideo Gregorius papa nonus pie memorie ad utilitatem publi-
cam in unum volumen resecatis superfluis mandauit redigi. ad
iectis suis constitutionibus per quas nonnulla quae in prioribus
erant dubia declarantur ut in eodem proemio continetur.
Hinc prima rubrica De summa trinitate et fide catholica. nec sine
misterio ponitur primo loco. ipsa enim est vniuersorum principum
ut. i. c. in pñ. ab ea elementa et eorum dispositio producta sunt in
orbem terrarum ut. C. de ve. iur. enu. l. i. in pñ. Hec sancta tri-
nitas prima per moysen et alios prophetas doctrinam prebuit hu-
mano generi salutarem ut. i. c. i. s. hec sancta. Et licet de hac
ma non humano ore loquendum sit sed diuino. de cose. di. i. in
xpo patri. Aliqua tamen sub compendio videamus. Et pro cur-
suma dicatur. et quidem quia maior et prior est omnibus rebus ut
superius dictum est. Trinitas dicitur eo quod licet una sit substantia
essentia seu natura diuina. Est tamen pater qui generat. filius qui
gignitur et spiritus sanctus qui procedit. ut distinctiones sunt in per-
sonis et unitas in natura. Nam licet alius sit pater alius filius alius
spiritus sanctus non tamen aliud. Sed id quod est pater est et filius. idem
et oino est et spiritus sanctus ut. i. c. c. danamus. Fides autem catho-
lica hec est quae in symbolo continetur quam romana tenet ecclesia
ut. xxlii. q. i. hec est fides quam firmiter credere et simpliciter con-

fiteri debemus ut. i. c. c. i. in pñ. et xxlii. di. qui episcopus. de
turbis adunatis publice disputare non licet. ut. C. ex. l. i. nemo
in pñ. Solliciti enim esse debemus ut margaritas nostras aui por-
cos non mittamus. ut. xi. q. iij. nolite. Et ne de secretioribus diui-
ne sine omnibus proloquamur ut. xlii. di. in mandatis. nec magis
canonum et custodibus fas est inire certamen cum omnibus alie-
ni conditionis. ut. xxlii. q. iij. Cum quibus in fi. quod intellige cum quis
publice de fide contendit et ex hoc tumultus et perfidei occasione
qurens ut dicitur lex preall. nemo. aliter in fide instruendi sunt sim-
plices ut. x. q. i. placuit et heretici disputandi ut. xix. di. scilicet de co-
di. i. In xpo pater. et in plerisque capitulis eadem di. positis. et. C.
de epis. et cleri. l. qm. Nam solum aut virgines et continentem vix
etiam coniugati per fidei rectam et operationem bonam deo place-
tes ad eternam merentur beatitudinem peruenire ut. i. c. firmiter
in fi. Idolatros autem fidei eternum peribunt saluis penis tempo-
ralibus quae talibus imponuntur ut dicemus. i. de here.

De constitutionibus. Rica.

Est quia deus

formauit homi-
nem ad imagi-
nem et similitudinem suam ut. xxlii. q. v. hec ymago.
et in etate virili ut de peni. di. i. s. Romanos. p-
dixit cum eo ius naturale. Illud enim inceptum ab ex-
ordio rationabilis creature ut. v. di. in pñ. Demum lex verus data
est per moysen et prophetas. postmodum translato sacerdotio lex
noua successit ut. i. c. c. translato. Sed quia hominum crescente
malitia effrenata cupiditas quotidie noua litigia generabat
ut. s. in proemio. ita ut plura essent negotia quam vocabula ut. ff.
de pñ. ver. l. natura. Sancti patres decreta et constitutiones
summi Pontifices ediderunt ut sub iuris regulis homines coarcta-
ti discant honeste vivere Alterum non ledere. ius suum cuiusque tri-
buere. hec enim sunt precepta iuris ut. ff. de iusticia et iure. l. iusticia
s. iuris precepta. Et licet hoc verbum constitutio ad omnes decreta
les omnesque leges valeat prorogari. Nam alias restricto voca-
bulo constitutiones dicuntur principum: leges populi romani et
edicta pretorum. In hac tamen Rica tractatur specialiter de quibusdam
constitutionibus quae dici possunt constitutiones constitutionum. quae sub
Rica ista tractatur de alijs statutis canonicis obseruandis. ut. i. c.
et. c. i. Et de vi et parte aliarum constitutionum. Omnis enim constitutio
cum editur futuris dat formam negotijs et preterita dispendijs non
commendat. ut. i. c. c. i. qui possunt in rebus ecclesiasticis consti-
tuere. quod non laici. ut. i. c. c. i. que in ecclesiis et c. ecclesia. et. xvi.
dist. bene quidem. Quod constitutio debet esse clara nihil ambiguum co-
tinens vel obscurum ut. i. c. c. vlt. iij. di. et. i. de verbo. signi. ab-
bate. Nihil est adeo constitutionis et legum proprium sicut claritas
ut in aug. de test. imperfe. s. nos igitur colla. viij. Et addendum
est igitur quod sit constitutio. unde dicat. quis possit facere constitutio-
nem. que ea constituendi. Quae virtutes constitutionis. et qualiter
constitutionibus deroget et quando constitutio incipit artare. et quod
sit pena non obseruanti. Constitutio est ius scriptum. i. di. s.
cum itaq. Sicut consuetudo est ius non scriptum moribus utentium
approbatum. ut. ea. di. Consuetudo. Nam ex non scripto ius venit
ut in insti. de iure natu. gen. et ciui. s. Ex non scripto. et ergo competet
ter post istum tractatum sequitur tractatus de consuetudine. Et
dicitur constitutio quasi commune statutum. Nam papa cum fratri-
bus suis et ceteri plati cum capitulis et canonicis suis constitutiones
facere possunt. ut. i. de sen. excō. inter alia. i. de his que fia. pla.
per totum. Potest et legatus constitutiones facere. ut. i. de ver-
bo. signi. ex parte. i. de loca. et conduc. Ex rescripto. i. de pñ. ang.
et affi. quod dilectio. i. de offi. le. c. vlt. Et ite et capitulum circa ea
que ad ipsum spectant ut. i. c. c. Cum accessissent et c. Cum inferat
Potest et aliud collegium approbatum ut. i. c. c. ex litteris. Itē
synodus prouincialis ut. xvi. di. quod dicitur Synodus episcopalis ut. xlii.
distin. de concilijs. et c. decreuimus. sic et princeps cum suis pcerib.
constitutionem facere potest. ut. C. de leg. et consi. l. humanum. Et perfectus
pretorio ut. C. de offi. pñ. l. i. norma. Itē hi quibus mandat
Imperator. ut et in plogo insti. s. cum hoc deo proprio peractum. et
hoc est quod alibi de omnia nostra facimus quibus a nobis aucto-
ritas impartitur. ut. C. de ve. iure enu. l. i. s. cumque et. s. sed neque.
Itē populus romanus et legem hodie vel constitutionem co-
dere potest. ut patet ex descriptione legis ut in insti. de iure na. gen. et
ciui. s. lex est. et dicat potestas in principem translata ut. C. de ve.
iure enu. l. i. s. et hoc et dicitur enim translata. i. concessa. non quod ois
populus a se abdicauit potestatem. et sic dicitur transferri iurisdictio
a delegante in delegatum. ut. ff. de offi. ei. cui man. est iur. l. i. s.
qui mandatum. nam et si ois potestatem condendi legem populus in

principem transfuisset tamen postea reuocatur vt. ff. de ori. iur. l. ij. §. ex act. §. qd ad magistratus z. l. cū placuisset. C. Itē senatus leges condē potest vt. ff. de le. z. se. con. l. nō ambigat. Nec obstat qd alias dicit solī pncipi l. cōdere leges vt. C. eo. ti. l. vlt. quia superiores de quibus dictū est qd possint condere legem pncipis auctoritate condē intelliguntur. Sic z. in papa dicendum est vt legati. p. l. capitula z. cōcilia auctoritate ipsius facere pstitutiones intelliguntur. Unde z. in cōcilijs excepta intelligitur auctoritas dñi pape vt. j. de elec. significasti. xvij. di. per totū. l. ij. q. vj. dudum. z. c. peregrina. l. x. q. ij. cūcta z. c. saluo. z. ita vidimus quid sit cōstitutio. vnde dicatur: z. quis cōstitutionem facere potest. C. Causa vero cōstitutionum est vt appetitus nobis sub iuris regulis limitet vt. s. in proemio z. vt humana coerceatur audacia. tutaq. sit inter ipobos Innocētia vt. l. ij. di. sacre. C. Virtutes aut cōstitutionum sunt qtuor. Omnis enī cōstitutio aut precipit vt statuta canonica obseruari vt. j. eo. c. j. vt clerici regulare ppositū z. honestum habitū deferentes pncēter z. caste viuere studeant vt. j. de vita z. ho. cle. c. deus qui. z. c. vt clericorum. Aut phibet vt clericos secularibus negocijs imisceri vt. j. ne cle. vel mo. z. j. ne plati vices suas per totum. z. idē in omnibus edictis prohibitorijs. Aut pmitit vt vir sortis premiū petat vt. l. ij. di. ois lex. xxiij. q. j. milita re. Itē minora pmitit vt maiora vitētur vt. xij. di. nerui. Aut punit scelera z. delicta. j. de pe. p. totū vnde verius. Quatuor ex verbis virtutes collige leges. Permittit punit iperat atq. vetat. Cōcilia vero que in iure inueniunt voluntat sunt nō necessitatē vt. xxvij. di. sic enī neq. z. c. iam nūc. xliij. q. j. q. p. cipitur. ff. de re. ven. l. is qui destinauit. z. ideo non adiciuntur quintum mēbrum nā hoc pntet sub illo mēbro pmitit qui enī cōsultis satis permittit. C. Berogat enī cōstitutioni piori p posteriore vt. j. de cōgna. sp. c. j. ff. de z. le. con. nō ē nouū ē si nulla in posteriori de piori mentio habeatur licet secus sit in rescriptis vt. j. de rescriptis. c. Leterū z. c. ex pte Et est rō diuersitatē q. in legibus z. cōstitutionibus cōtinent iura. Omnia aut iura sunt in pectore. Pape vel pncipis vt. C. de testa. l. oim. Et iō cūz pnceps cōdit legē posteriore quasi ex certa scia faciat memor pioris tollit pō. Sed in rescriptis cōtinentur facta. factorum aut hēre memoriā z. in nullo peccare. diuinitas est potē q. bu manitas. vt. C. de ve. lu. enu. l. j. §. si qd aut. vnde nō psumitur q. papa cōscius pmi rescripti pcedat scdm. z. b. intelligo in pō re z. i. posteriore fm tēpora nō fm ordinē scripture. naz. decre. j. de ma. z. ob. statum. posterior est in ordine scripture illa d. cre. j. hic eo. ti. qm. z. tū que piori ē ordine nō tpe interpretat pō teriore ordine. Sic z. alias canō posterior ordine conigit p pō re vt. xxx. q. iij. post susceptū z. c. sup quib. vnde in legib. z. b. cretalibus nō ordo scripture s. tēporz successus attēditur. Nā lex. C. q. pfirmat Codicē factū z. psumatū p. Codicē edita est z. tū in pn. C. posita est. vt. C. de iusticia. Co. p. l. vna. sic z. lex que ē in. C. de sacra. cal. l. j. facit mentionē de lege poster. edita. C. de iudi. l. rē nō nouā. sic lex. C. de colla. illā. facit mētionē de lege posterius edita. C. de suis z. legi. heredil. si defunctus nec enī ordo scripture spiciendū est vt. ff. de solu. l. nec enī. q. uis lex alibi dicat pmi p loco ponēdis. posteriore scdm vt. C. de no. C. cōfir. l. vna. C. Incipit aut cōstitutio artare p duos mēses post q. sinuata z. publicata fuerit vt in aug. vt fē no. cō. sti. in rubrica z. in pn. l. coll. v. j. ne cle. vel mo. c. vlt. z. sic itelli go. xvj. di. qd dicit. xij. q. ij. q. z. humanis. an hoc tps ignorātes nō ligant vt. eo. c. cognoscētes. l. xxiij. di. pposuisti. C. Restat videre de pena nō seruantiū cōstitutiones canonice. Et ē sciendū q. si quis eas nō habet arguendus ē de neglectu. q. habet z. nō seruat complendus ē de temeritate. vt. xx. di. si decre. ta. Sed si in cōtempnū romane ecclesie quis nō seruet. bēticus est censendus. vt. xx. di. in. de libellis in fi. Saluis alijs penis que per singula iura singulariter iponuntur nō obseruantib. eas. Anū non omitto q. omnes illi qui cōstitutiones condere possunt eas interpretant. vt. j. de sen. ex. inter alia. C. eo. ti. l. vlti. j. de sequestrati. c. j. C. de lega. l. j. Itē cōsuetudo. vt. ff. eo. ti. si de interpretatione. z. l. minime. j. de cōsue. Cūz dilectus. z. hec interpretatio est generalis z. necessaria. sed non in scriptis redigenda. eo q. dicit ius nō scriptū vt. ff. eo. ti. l. de qbus. §. j. Interpretatur magister vt. C. de professio qui in cōstan. c. l. j. q. uis eius interpretatio non sit necessaria. q. nullus addictus iur rare in verba magistrī. Interpretatur z. iudex vt. ff. de legi. z. con. l. nam vt ait. que interpretatio z. si sit necessaria z. in scrip tis redigenda nō tamen est generalis. q. res inter quosdam iudicata alijs non pnciudicat. vt. C. quibus res iudi. nō no. l. j. z. ij. Aliqū mior interpretat mādātū maioris vt. j. de post. ad b.

C. Berescriptis. Rica.

Actum est supra

Scripta quo ad illos quibus z. inter quos conceduntur vi cōstitutionū habent. Ideo subleque ter de rescriptis subiiciamus. C. Videamus q. quid sit rescriptū. Quis pcedere possit. Quis rescriptū ipetra re. Super qbus rebus. Que vis ac potestas eoz. Qualiter rescriptum elidat. Quis rescripta interpretet si sup eo dubitare cōtingat. quāto tpe durat eozūz auctoritas. Que rescripta sint gnālia. Que specialia. Que iurisdictionē pferunt. z. q. meram executionē. Que ius cōe pntent. Et q. gratia specialē. Et q. pe na deat. bis q. rescripta ipetrant p suggestionē falsitatis. z. veri tas suppressionē. C. Rescripta pape vel pncipis sūt mādātā q. ad istantā alicui vel aliquoz seu proprio motu vel ex relatione libus absentiu vel ex suggestionē pntiu vel ad pultationēz facit vel cū aliqd alicui vel aliquibus corpori vel collegio vniuer sitati vel Ciuitati mādāt seu idulget. Talia et ius faciūt nō ge nerale s. speciale in negocijs z. iter psonas. In qbus z. iter q. promulgata sunt. vt. C. de legi. z. p. l. ij. C. Rescriptū pcedē pt in ecclesiasticis pape. In secularib. ipator. C. Quicūq. note suo pōt agē pōt z. rescriptū p. pcuratorē ipetrare. dūmō sup b. habeat mādātū speciale. vt. j. eo. c. nōnulli. C. De vrbib. autē rescriptoz sciendū est q. aut rescriptū est fm ius. aut pter ius aut p ius. Si ē fm ius vi pstitutionis bz. Talis ei ē decre. epla. z. in causis diffiniēdis auctoritatem bz. vt. xix. di. p. totū. Si pter ius sūt vi p. l. iij. bz. z. artat illos q. dirigē. Nā z. si vix ferēdū iugū a sancta romana sede iponit pia tū deuotione tollerādūz est. vt. xix. di. in memoriā. Aut is cui mādātū dirigē rōnabilēz cām assignet qre qd mādāt adimplere nō possit vt. j. eo. c. si qm. Si p ius z. forte p dictū dei apostolorū vel euāgelistaz aliqd p deat oino respuit vt. xxv. q. j. sunt qdā. q. necdū mior in maio rē sed par in parē nō bz iperū. §. de arbit. l. nā z. ff. ad trebe. l. ille a q. §. tēpestiuū. eoz tū dicta vlt. statuta p. papa modificare vñ illud. Quos deus cōiunxit bō nō sepe. sic modificat p sū mū pōtē. cōiunxit p. sūmū aloy z. carnis pmercio als pmiū interueniat nō scdm. sepant p. gressum religionis vt. j. de con uersio. p. iuga vep. z. c. Ex publico. si sic si alt. p. iugū velit rema nere in domo. p. p. iugū vt. eo. ti. ex pte tua in fi. Itē modificat z. ali ter illud vñ. quos de p. iunxit bō nō sepe. l. violent sine lege z. absq. rōne. Sic modificat p. iudoz. xxiij. q. ij. Quos de cō iunxit. Sic modificat dictū apostolo. o. ordinandū ē vñ p. v. r. ris viz vt. xxvj. di. in pn. z. c. j. ad sacros ordines vt. j. de biga. sup eo. Nec ob. qd di. xxxiij. di. lector vbi ex dispēlatōe ad b. dyaconatū bigam. p. mouet. illud intelligit scdm statū pmi tūe ecclesie qm subdyaconat. nō erat sacer ordo vt. xxxij. di. eos z. lx. di. nullus. hodie secus vt. j. de suis nō ordi. miramur j. de tēpo. ordina. z. mult. q. uis dicat lūcū papā dispēlatē cū panormitano archiepo q. bigam. erat. Sed nichol. aus furto lus scripsit nō sine furore q. si ex dispensatione bigam. ordina retur nō reciperet caractere. sic nec alius. S. b. nō approbo p id qd legit. l. di. gūm. Itē apls dicit oz ordinād. sine crimine ē vt. xxvj. di. §. nūc aut. S. b. modificat p sūmos. Pōtē ces q. ordinauerunt. et p. epos dispensari possz in crimie adulte rū z. in minoribus vt. j. de iudi. Et si clerici. S. certe hec non sunt p. aplm q. apostolus nō phibuit dispensari. Vel dic q. pa pa est maior paulo in administratione vt. xx. di. §. j. Nā papa ē lo co petri vt. xxiij. q. j. qm vetos z. sic sit vicarius ihesu xpi vt. j. de trāsla. p. l. c. iter corpalia. j. vt. eccl. bñ. sine dimi. p. se. vt. iij. m. Petrus aut in administratione maior fuit paulo. vt. ij. q. vj. pu to. xxj. di. in nouo. sic z. mādātū dñi de dādis decimis qd hē r. xvj. q. j. reuertit. mī. modificat p sūmos pōtēces q. sup b. qbus daz imunitatē idulgent vt. j. de deci. Ex pte. q. statuerūt sup de cimīs amicitatē posse pponi vt. j. d. decimis suggestū z. c. Ex multiplici. j. de transac. Statuim. z. c. decetero. j. de cōfir. vti. vel iuri. venerabiles. sic z. modificat illud vñm dñi. In ore duoz z. c. vt. ij. q. iij. i. pn. j. de testa. relatū. nā exponit negatiue id est non paucor vt. j. de testib. l. j. sic z. statutū veteris testam ti de nō dādis tēporalibus p spiritualibus modificat q. pōt qd dare de redimēdo vexationē vt. j. de symo. matheus. Itē pot dari tēporale p spirituali ex puillione supioris vt. j. de pacē. Cū piddē. j. de pben. nū. qm supioris auctoritas vitiū purget vt. ff. de bis q. nō. isa. l. furi. §. q. iustū. j. de trāfac. statuim. z. c. veniē sic z. auctoritas pncipis minus solēne testm facit solēne vt. C. de testa. l. oim. q. facit ex nudo pacto dari actionem vt. ff. de pac. l. legitimā. que mutat substantia vt. C. cōia de le. l. ij. C. de rei

Virtutes cōp.

q. m. p. i. m. a. r. e. g. i. s.

ignominie cōst.

q. m. p. i. m. a. r. e. g. i. s.

de rei. v. x. i. ac. l. vna. Si autem ius positum aliquod rescriptum emanat ab iudice est ut. xxv. q. ii. rescripta. C. de p. c. i. p. a. offe. l. rescripta. Nec enim ratione rescripti. recedendum est a iure cōi ut. j. de eta. 7. qua. Et te. nisi expresse in rescripto p. t. neas. nō obstat te cōstitutione vel iure tall. ut. ff. de elec. iij. l. si quis in p. n. j. de offi. d. le. sup. q. s. t. i. o. n. i. a. s. nō est verisimile sūmū. P. d. o. t. i. f. i. c. e. s. v. n. a. e. p. l. a. multa velle tollere iura. ut. j. de elec. Ecclesia vestra. C. d. i. o. f. f. i. testa. l. si q. n. S. 3. si sup. iure aliq. dubitatio oriat. papa p. s. u. l. e. n. d. est ut. j. de fide i. s. t. r. u. p. a. s. t. o. r. a. l. i. s. 7. in hoc possz poni exēplū. j. de cōcessi. p. b. e. n. d. i. c. t. 2. de q. p. b. a. b. i. l. i. t. d. u. b. i. t. a. t. a. n. s. i. t. r. e. u. o. c. a. t. a. p. e. r. a. l. i. a. d. e. c. r. e. p. o. s. t. e. r. i. o. r. e. t. p. e. n. o. r. d. i. n. e. j. de elec. ne. p. d. e. f. e. c. t. u. S. 3. si rescriptū sit p. s. u. e. t. u. d. i. n. e. p. u. a. l. e. t. p. s. u. e. t. u. d. o. n. a. z. p. u. a. l. e. t. i. u. r. i. s. i. s. i. t. r. o. n. a. b. i. l. i. s. 7. p. s. c. r. i. p. t. a. ut. j. de p. s. u. e. c. v. l. 7. v. t. d. i. c. e. m. 2. i. t. i. t. u. l. o. i. l. l. o. J. t. e. s. i. f. i. r. e. s. c. r. i. p. t. u. s. i. t. p. s. i. c. u. t. v. e. l. p. u. b. l. i. c. a. v. t. i. l. i. t. a. t. e. m. r. e. s. p. u. i. t. p. m. a. i. u. s. s. i. o. 7. e. x. p. e. c. t. a. t. s. c. d. a. v. t. C. de p. c. i. p. a. o. f. l. n. e. c. d. a. n. o. s. a. 7. i. a. u. g. v. t. n. u. l. l. i. i. u. d. i. s. 7. h. e. c. q. q. s. i. u. b. e. m. 2. 7. d. e. m. a. n. p. n. c. i. p. u. s. d. e. i. n. Si v. o. p. i. u. s. p. u. a. t. i. d. i. s. t. i. n. g. u. i. t. A. u. t. i. n. l. e. u. e. 7. m. o. d. i. c. a. l. e. s. i. o. n. e. m. v. t. s. i. p. a. p. a. m. a. d. e. t. i. n. s. u. o. r. e. s. c. r. i. p. t. o. q. nō a. d. m. i. s. s. i. s. d. i. l. a. t. o. r. i. u. s. e. x. c. e. p. t. i. o. n. i. b. u. s. p. c. e. d. a. t. i. n. p. n. c. i. p. a. l. i. v. e. l. s. i. m. a. d. e. t. a. c. t. i. o. n. e. s. e. u. p. e. t. i. t. i. o. n. e. m. a. l. i. c. u. i. u. s. d. i. f. f. e. r. r. i. v. t. cū i. d. u. l. g. e. t. c. r. u. c. e. s. i. g. n. a. t. nō p. u. e. n. i. r. i. t. p. e. c. r. u. c. i. s. t. a. l. e. r. e. s. c. r. i. p. t. u. v. a. l. e. t. v. t. C. de p. c. i. p. a. o. f. f. e. l. q. u. i. e. s. 7. l. r. e. s. c. r. i. p. t. a. n. a. m. o. d. i. c. a. d. a. n. a. t. o. l. l. e. r. a. n. t. a. r. x. v. q. i. j. t. e. r. r. u. l. a. s. 7. c. s. i. q. u. o. s. d. e. f. u. i. s. 7. c. b. o. n. e. r. e. i. j. d. e. b. i. s. q. s. i. a. p. r. e. s. i. n. e. p. s. e. n. c. a. c. p. a. s. t. o. r. a. l. i. s. f. f. d. e. i. n. i. t. e. r. e. s. s. i. l. s. c. i. o. S. i. c. 7. d. e. c. e. p. t. i. o. m. o. d. i. c. a. t. o. l. l. e. r. a. t. v. t. f. f. d. e. i. n. f. i. n. o. l. i. n. c. a. u. s. e. s. i. d. e. p. o. p. o. m. a. g. n. a. v. o. r. e. s. c. i. n. d. i. t. v. t. C. d. e. r. e. s. c. i. n. v. e. n. l. r. e. m. a. i. o. r. i. s. L. e. t. e. z. s. i. r. e. s. c. r. i. p. t. u. z. e. n. o. r. m. e. a. l. i. c. u. i. l. e. s. i. o. n. e. m. i. d. u. c. a. t. 7. i. n. t. o. t. u. i. u. s. e. i. t. a. b. s. o. r. b. e. a. t. nō v. a. l. e. t. v. t. i. n. p. d. i. c. t. a. l. q. u. o. r. i. 7. j. d. e. d. e. c. i. s. u. g. g. e. s. t. i. j. d. e. d. o. n. a. A. p. o. s. t. o. l. i. c. e. j. d. v. b. o. s. i. g. q. d. p. n. o. u. a. l. f. f. n. e. q. d. i. l. o. c. o. p. u. b. l. i. j. s. i. g. s. a. p. n. c. i. p. e. f. f. n. e. q. d. i. n. f. l. u. p. u. b. l. i. j. s. i. f. q. p. u. t. a. t. e. o. s. a. l. u. o. q. p. e. x. d. e. l. i. c. t. o. a. u. s. e. r. u. n. t. o. i. a. b. o. n. a. v. t. C. d. e. b. o. n. i. s. d. a. p. o. t. u. j. d. e. i. u. d. e. i. s. 7. s. a. r. a. a. d. l. i. b. e. r. a. n. d. a. j. d. e. h. e. r. e. v. g. e. n. t. j. n. e. c. l. e. v. e. l. m. o. r. e. l. a. t. u. a. l. i. a. s. nō e. s. t. v. e. r. i. s. i. m. i. l. e. q. p. a. p. a. v. e. l. i. p. a. t. o. r. i. p. r. o. b. a. i. d. u. l. g. e. a. t. a. c. t. i. o. n. e. v. t. C. d. e. p. e. t. i. b. o. s. u. b. l. i. j. l. i. x. f. f. d. e. m. i. n. o. d. e. n. i. q. i. n. p. n. A. b. i. c. u. q. e. n. i. d. e. n. e. g. a. t. p. e. t. i. t. i. o. d. e. n. e. g. a. n. d. u. e. r. e. s. c. r. i. p. t. u. v. t. C. s. i. n. u. p. 7. r. e. s. c. r. i. p. t. o. p. e. l. i. j. n. i. s. f. o. r. t. e. a. l. i. q. d. s. i. t. q. d. p. s. i. t. i. p. e. t. r. a. t. i. 7. n. u. l. l. i. o. b. s. i. t. f. f. d. e. s. e. n. a. l. n. u. p. c. v. e. l. s. i. c. u. i. p. n. c. e. p. s. s. i. n. e. e. x. e. p. l. o. s. u. b. u. e. n. i. t. v. t. i. n. s. i. d. e. i. u. r. e. n. a. l. i. g. e. n. t. i. 7. c. i. u. i. S. e. d. 7. q. d. p. n. c. i. p. i. p. l. a. c. u. i. t. v. t. x. x. v. q. i. j. r. e. s. c. r. i. p. t. u. T. o. l. l. i. t. u. r. r. e. s. c. r. i. p. t. u. s. i. p. s. u. g. g. e. s. t. i. o. n. e. f. a. l. s. i. t. a. t. v. e. l. r. e. i. s. u. p. p. l. i. o. n. e. s. u. e. r. i. t. i. p. e. t. r. a. t. u. 7. s. c. i. e. t. e. r. v. l. i. g. n. o. r. a. n. t. S. e. d. p. r. a. l. e. q. nō i. t. e. r. u. e. n. i. e. t. e. l. i. t. t. e. r. e. nō f. u. i. s. s. e. n. t. o. b. t. e. n. t. e. v. t. j. e. o. t. i. s. u. p. l. i. t. e. r. i. s. e. t. s. i. r. e. s. c. r. i. p. t. u. s. i. t. cō. s. e. n. t. a. n. e. i. u. r. i. v. t. x. x. v. q. i. j. s. i. l. e. g. i. b. 2. C. s. i. p. i. u. s. v. e. l. v. t. i. p. u. b. 7. s. i. l. e. g. i. b. 2. E. t. e. o. d. e. m. o. t. o. l. l. i. t. s. i. p. m. e. d. i. a. t. u. i. u. s. o. b. t. i. n. e. a. t. v. t. x. x. v. q. i. j. p. s. c. r. i. p. t. i. o. 7. C. s. i. p. i. u. s. v. e. l. v. t. i. p. u. b. p. s. c. r. i. p. t. u. v. t. s. i. q. s. u. g. g. e. s. t. i. o. n. e. p. n. c. i. p. i. e. s. s. e. d. e. i. u. r. e. q. d. nō e. s. t. i. p. e. t. r. a. t. q. u. i. s. nō s. i. t. v. e. r. i. s. i. m. i. l. e. p. n. c. i. p. e. i. n. b. f. a. l. l. i. v. t. C. d. e. t. e. s. t. a. l. o. i. u. m. T. o. l. l. i. t. r. e. s. c. r. i. p. t. u. p. m. u. p. o. s. t. e. r. i. u. s. f. a. c. i. e. n. d. o. m. e. n. t. i. o. n. e. d. e. i. p. s. o. p. m. o. 7. t. u. c. i. p. s. o. i. u. r. e. v. t. j. d. e. o. f. f. i. d. e. l. e. c. l. i. t. e. r. i. s. 7. c. p. a. s. t. o. r. a. l. i. s. S. p. t. e. r. e. a. i. n. f. i. S. i. v. o. i. p. o. s. t. e. r. i. o. r. i. nō f. i. a. t. m. e. t. i. o. d. e. p. o. n. i. t. o. l. l. i. t. p. o. s. t. e. r. i. u. s. p. p. m. u. s. e. d. nō i. p. s. o. i. u. r. e. s. e. d. o. p. e. e. x. c. e. p. t. i. o. n. i. s. E. t. e. s. t. r. o. d. i. u. e. r. s. i. t. a. t. i. s. q. i. n. p. m. o. c. a. s. u. c. e. r. t. i. s. u. m. u. s. d. e. v. o. l. u. n. t. a. t. e. p. n. c. i. p. i. s. v. e. l. p. a. p. e. q. v. o. l. u. e. r. i. t. p. r. i. m. u. z. t. o. l. l. i. cū i. n. s. e. c. u. d. o. d. e. i. p. s. o. f. e. c. e. r. i. t. m. e. n. t. i. o. n. e. I. n. s. e. c. u. d. o. a. u. t. e. c. a. s. u. cū i. n. v. n. o. d. e. a. l. t. e. r. o. m. e. n. t. i. o. nō h. a. b. e. t. d. e. v. o. l. u. n. t. a. t. e. p. n. c. i. p. i. s. i. g. n. o. r. a. m. u. s. q. d. i. l. l. o. r. u. v. o. l. u. e. r. i. t. p. r. e. u. a. l. e. 7. i. d. e. o. r. e. g. r. i. m. u. s. o. p. e. e. x. c. e. p. t. i. o. n. i. s. e. x. p. m. o. p. s. e. c. u. d. m. 7. s. i. c. i. t. e. l. l. i. g. i. m. 2. j. e. o. c. L. e. t. e. z. 7. c. E. x. p. t. e. H. u. i. c. o. p. i. n. i. o. n. i. nō o. b. d. e. c. r. e. t. a. l. p. a. l. l. e. d. e. o. f. f. i. d. e. l. e. E. x. l. i. t. e. r. i. s. i. n. q. d. 2. q. p. r. i. m. i. i. u. d. i. c. e. s. h. a. b. u. e. r. u. n. t. i. u. r. i. s. d. i. c. t. i. o. n. e. cū i. n. s. e. d. i. s. l. i. t. e. r. i. s. nō f. i. a. t. m. e. t. i. o. d. e. p. r. i. m. i. s. s. 3. i. t. e. l. l. i. g. o. i. b. i. e. x. c. e. p. t. u. m. f. u. i. s. s. e. p. s. e. c. u. d. a. s. E. t. s. i. c. R. i. d. e. o. a. d. d. e. c. r. e. L. e. t. e. r. u. q. e. i. b. i. d. i. c. t. e. q. s. e. d. e. l. i. t. e. r. e. nō f. a. c. i. e. n. t. e. m. e. t. i. o. n. e. d. e. p. r. i. m. i. s. n. u. l. l. a. o. b. t. i. n. e. t. f. i. r. m. i. t. a. t. e. v. e. r. u. e. i. t. e. l. l. i. g. o. s. i. e. x. c. i. p. i. a. t. e. x. p. m. i. s. s. 3. m. o. u. e. b. e. r. i. s. 7. d. i. c. e. s. nō n. e. a. b. s. u. r. d. u. e. s. t. q. d. p. m. i. i. u. d. i. c. e. s. e. x. p. m. i. s. l. i. t. e. r. i. s. 7. s. e. c. u. d. i. e. x. s. e. d. i. s. i. u. r. i. s. d. i. c. t. i. o. n. e. h. e. a. n. t. i. e. o. d. e. n. e. g. o. c. i. o. 7. i. t. e. r. e. a. s. d. e. p. s. o. n. a. s. R. i. d. e. o. p. c. o. t. i. g. i. t. r. o. d. u. b. i. t. a. t. i. o. n. i. s. v. t. j. e. o. c. p. a. s. t. o. r. a. l. i. s. 7. c. Cū cōt. i. n. g. a. t. s. i. c. u. t. 7. a. l. i. a. s. u. n. t. r. o. n. e. d. u. b. i. t. a. t. i. o. n. i. s. v. t. j. d. e. a. p. p. S. i. d. u. o. b. u. s. 7. c. Cū p. a. r. a. t. i. f. f. d. e. i. u. d. i. l. i. s. q. s. e. x. a. l. i. e. n. a. 7. e. o. d. e. m. o. i. n. t. e. l. l. i. g. e. t. o. l. l. i. r. e. s. c. r. i. p. t. u. p. e. r. e. x. c. e. p. t. i. o. n. e. v. t. i. n. s. u. p. i. o. r. i. c. a. s. u. q. u. i. i. p. e. t. r. a. t. u. r. r. e. s. c. r. i. p. t. u. p. e. r. m. e. d. i. a. t. u. n. a. m. 7. t. u. n. c. r. e. s. c. r. i. p. t. u. z. t. a. l. i. t. e. r. i. p. e. t. r. a. t. u. cōf. e. r. t. i. u. r. i. s. d. i. c. t. i. o. n. e. J. t. a. v. t. s. i. e. x. c. i. p. i. a. t. u. r. d. e. v. i. t. i. o. l. i. t. e. r. a. r. u. m. s. u. p. e. r. h. o. c. e. m. e. r. g. e. n. t. i. e. x. c. e. p. t. i. o. n. e. i. u. d. e. x. c. o. g. n. o. s. c. e. t. v. t. j. d. e. a. p. p. s. u. p. e. o. s. i. a. s. i. t. x. x. v. q. i. j. 7. s. i. nō c. o. g. n. i. t. i. o. C. s. i. cōt. r. a. i. u. s. v. e. l. v. t. i. p. u. b. l. i. 7. s. i. nō c. o. g. n. i. t. i. o. 7. p. n. i. a. m. s. u. a. m. d. e. c. e. r. n. e. t. q. i. p. e. t. r. a. t. o. r. c. a. r. e. a. t. i. m. p. e. t. r. a. t. i. s. s. e. r. u. a. t. a. t. i. d. i. s. t. i. n. c. t. i. o. n. e. q. h. a. b. e. t. j. e. o. s. u. p. l. i. t. e. r. i. s. 7. s. i. n. i. m. i. a. m. e. n. t. i. e. n. s. i. m. p. r. o. b. i. t. a. s. i. u. e. n. i. t. s. e. u. e. r. i. t. a. t. i. s. u. b. i. c. e. a. t. i. u. d. i. c. a. n. s. v. t. x. x. v. q. i. j. 7. s. i. l. e. g. i. b. u. s. C. s. i. p. i. u. s. v. e. l. v. t. i. p. u. b. l. i. 7. s. i. l. e. g. i. b. 2. s. e. d. T. a. n. s. c. r. i. p. s. i. t. q. s. e. c. u. d. e. l. i. t. e. r. e. nō f. a. c. i. e. n. t. e. m. e. t. i. o. n. e. m. d. e. p. m. i. s. i. p. s. o. i. u. r. e. nō v. a. l. e. n. t. 7. h. a. n. c. o. p. i. n. i. o. n. e. f. u. n. d. a. u. i. t.

deceptio modica
ca. tollens
magna no.

ex verbo quodā qd erat in decretali. j. eo. ti. ceterū. scdm vete. ram cōpilationem. ita enī cōtinebatur in ea. nec secūde littere de iure obtinent alicuius roboris firmitatē. exponebat ipse id est ipso iure. sed p. pilator huius volūnis ex industria sic puto a mouit illud verbū de iure qd mām p. stabat erroris. Cōsum. ditur autē Tan. opinio. j. eo. si autē 7. c. p. l. e. r. u. q. n. a. z. si ego i. p. e. t. r. e. z. rescriptū p. m. u. 7. tu s. c. d. z. nō facta mētiōe de p. i. o. 7. ego mali. tiose vel negligenter nō v. t. o. r. m. e. o. r. e. s. c. r. i. p. t. o. i. s. t. r. a. a. n. n. u. p. u. t. a. n. dum a t. p. e. t. u. i. r. e. s. c. r. i. p. t. i. v. t. e. r. i. s. t. u. o. s. i. n. e. m. e. t. u. e. x. c. e. p. t. i. o. n. i. s. q. d. nō f. i. e. r. e. t. s. i. s. c. d. m. i. p. e. t. r. a. t. u. nō h. a. b. i. t. a. m. e. t. i. o. n. e. d. e. p. i. o. e. s. s. e. t. n. u. l. l. u. z. i. p. s. o. i. u. r. e. T. J. t. e. s. i. a. u. c. t. o. r. i. t. a. t. e. s. c. d. a. r. u. m. l. i. t. t. e. r. a. z. nō f. a. c. i. e. n. t. i. u. z. m. e. n. t. i. o. n. e. d. e. p. r. i. m. i. s. p. e. r. s. e. c. u. d. o. s. i. u. d. i. c. e. s. p. c. e. d. a. t. n. i. s. i. e. x. c. i. p. i. a. t. d. e. p. i. o. p. r. o. c. e. s. s. u. 7. s. i. n. i. a. l. a. t. a. p. p. m. o. s. i. u. d. i. c. e. s. v. a. l. e. t. s. c. d. a. s. i. n. i. a. v. t. j. d. e. s. e. n. 7. d. e. r. e. i. u. d. i. l. i. t. e. r. m. o. n. a. s. t. e. r. i. u. v. b. i. a. u. t. d. u. b. i. t. a. t. d. e. d. u. o. b. u. s. r. e. s. c. r. i. p. t. i. s. q. d. s. i. t. p. m. u. q. d. s. i. t. p. o. s. t. e. r. i. u. s. v. t. p. o. t. e. q. i. e. a. d. e. s. t. d. a. t. a. v. t. r. i. u. s. q. s. i. i. p. e. t. r. a. t. a. a. d. i. u. e. r. s. i. s. s. u. p. d. i. u. e. r. s. i. s. s. e. d. a. d. e. o. s. d. e. i. u. d. i. c. e. s. t. u. c. s. u. p. i. o. r. cōs. u. l. a. t. v. t. j. d. e. o. f. f. i. d. e. l. e. s. a. n. e. s. i. v. o. d. i. u. e. r. s. a. f. u. e. r. i. t. o. b. t. e. t. a. r. e. s. c. r. i. p. t. a. a. d. i. u. e. r. s. i. s. 7. a. d. d. i. u. e. r. s. o. s. i. u. d. i. c. e. s. s. 3. s. u. p. e. o. d. e. z. n. e. g. o. c. i. o. 7. d. u. b. i. t. a. t. q. d. s. i. t. p. r. i. u. s. 7. q. d. s. i. t. p. o. s. t. e. r. i. u. s. t. u. c. s. e. r. u. a. d. a. e. s. t. d. o. c. t. r. i. n. a. i. l. l. a. r. u. d. e. c. r. e. t. a. j. e. o. p. a. s. t. o. r. a. l. i. s. 7. c. L. u. z. cōt. i. n. g. a. t. T. J. t. e. e. l. i. d. i. t. u. r. p. r. i. m. u. r. e. s. c. r. i. p. t. u. g. n. a. l. e. p. e. r. p. o. s. t. e. r. i. u. s. s. p. e. c. i. a. l. e. e. t. s. i. i. n. s. p. e. c. i. a. l. i. d. e. g. n. a. l. i. n. u. l. l. a. m. e. t. i. o. h. e. r. e. t. i. n. e. o. t. i. n. q. i. n. i. p. a. l. i. s. p. a. l. i. t. e. r. cōt. i. n. e. t. u. r. v. t. j. e. o. c. p. a. s. t. o. r. a. l. i. s. A. b. i. a. u. t. v. t. r. u. q. s. r. e. s. c. r. i. p. t. u. e. s. t. s. p. a. l. e. s. e. d. v. n. u. e. s. u. p. c. e. r. t. o. 7. a. l. i. u. d. s. u. p. e. c. e. r. t. o. r. e. q. u. i. t. u. r. i. n. s. c. d. o. m. e. n. t. i. o. d. e. p. r. i. o. r. i. v. t. j. d. e. o. f. f. i. d. e. l. e. e. x. p. t. e. T. J. t. e. t. o. l. l. u. n. t. r. e. s. c. r. i. p. t. a. s. i. a. d. e. o. d. e. d. u. o. p. a. r. i. a. f. u. e. r. i. n. t. i. p. e. t. r. a. t. a. q. u. o. r. u. p. o. s. t. e. r. i. 2. m. e. n. t. i. o. n. e. d. e. p. r. i. o. r. i. nō f. a. c. i. t. s. i. a. d. d. i. u. e. r. s. o. s. i. u. d. i. c. e. s. o. b. t. e. t. a. s. i. n. t. c. a. v. e. x. a. n. d. i. r. e. u. c. o. r. a. z. d. i. u. e. r. s. i. s. n. u. n. c. c. o. r. a. i. s. t. i. s. n. u. n. c. c. o. r. a. i. l. l. i. s. s. e. c. u. s. s. i. h. o. c. f. i. a. t. a. d. c. a. u. t. e. l. a. n. e. a. l. t. e. r. u. a. m. i. t. t. a. t. v. e. l. n. e. i. u. d. i. c. e. s. v. n. i. 2. i. t. e. r. i. m. o. r. i. a. n. t. v. n. o. t. i. i. p. e. t. r. a. t. o. v. t. i. n. t. e. d. i. t. v. t. j. e. o. t. i. t. E. x. t. e. n. o. r. e. 7. c. d. e. a. s. s. e. r. t. o. l. l. e. l. j. j. s. v. l. t. s. e. d. s. i. d. u. o. r. e. s. c. r. i. p. t. a. e. i. u. s. d. e. t. e. n. o. r. i. s. i. m. p. e. t. r. e. n. t. a. d. e. o. s. d. e. m. i. u. d. i. c. e. s. t. u. c. n. u. l. l. u. z. e. v. i. t. i. u. v. n. u. e. n. i. e. e. v. i. d. e. n. t. v. t. f. f. d. e. t. e. s. t. a. l. v. n. u. i. f. f. d. e. b. i. s. q. i. n. t. e. s. t. a. d. e. l. v. l. t. 7. f. f. d. e. b. o. n. o. p. o. s. s. e. t. p. m. t. a. l. j. j. s. i. j. 7. i. o. p. s. u. e. t. u. d. o. c. u. r. i. e. h. a. b. e. a. t. f. r. e. q. u. e. n. t. i. u. s. d. u. p. l. i. c. a. r. e. l. i. t. t. e. r. a. s. p. p. t. e. r. p. e. r. i. c. u. l. a. v. i. a. z. A. b. i. v. o. q. s. i. p. e. t. r. a. t. d. i. u. e. r. s. i. s. l. i. t. t. e. r. a. s. a. d. d. i. u. e. r. s. o. s. p. d. i. u. e. r. s. o. s. t. a. l. i. s. d. i. u. e. r. s. i. t. a. s. n. i. b. i. l. o. b. e. s. t. s. e. d. s. i. c. o. n. t. r. a. e. u. n. d. e. t. a. l. i. s. d. i. u. e. r. s. i. t. a. s. o. b. e. s. t. i. n. p. e. r. s. o. n. a. l. i. b. 2. a. c. t. i. o. n. i. b. u. s. q. cōm. o. d. i. u. s. c. o. r. a. z. e. o. d. e. v. e. l. e. i. s. d. e. i. u. d. i. c. i. b. u. s. p. o. t. e. r. a. n. t. e. x. p. e. d. i. r. i. v. t. j. e. t. i. c. v. l. t. 7. f. f. d. e. q. b. 2. r. e. a. d. e. u. n. d. e. i. u. d. i. c. e. a. t. T. J. t. e. s. i. d. i. u. e. r. s. i. i. p. e. t. r. a. n. t. d. i. u. e. r. s. a. s. l. i. t. t. e. r. a. s. s. u. p. d. i. u. e. r. s. i. s. 7. cōt. r. a. d. i. u. e. r. s. o. s. h. e. c. d. i. u. e. r. s. i. t. a. s. n. i. b. i. l. o. b. e. s. t. 7. i. d. e. s. i. cōt. r. a. e. u. n. d. e. e. o. s. a. l. u. o. q. s. i. p. l. u. r. e. s. i. p. e. t. r. a. n. t. d. i. u. e. r. s. a. s. l. i. t. t. e. r. a. s. s. u. p. d. i. u. e. r. s. i. s. b. i. s. f. i. c. i. s. 2. e. a. n. d. e. m. e. c. c. l. e. s. i. a. m. v. n. u. s. i. l. l. o. z. o. b. t. i. n. e. b. i. t. q. p. i. u. s. a. d. e. x. e. c. u. t. o. r. e. s. l. i. t. t. e. r. a. s. r. e. p. o. s. t. a. b. i. t. v. t. j. e. o. t. i. c. a. p. i. t. u. l. u. q. i. n. t. e. l. l. i. g. o. cū p. a. p. a. nō i. n. t. e. n. d. i. t. g. r. a. u. a. r. e. e. c. c. l. e. s. i. a. m. i. n. r. e. c. e. p. t. i. o. n. e. d. u. o. z. v. t. j. e. o. t. i. c. a. p. i. t. u. l. u. q. u. a. i. n. t. e. n. t. i. o. n. e. p. a. p. e. c. o. l. l. i. g. o. e. x. f. o. r. m. a. l. i. t. e. r. a. z. v. t. s. i. i. n. l. i. t. e. r. i. s. cōt. i. n. e. a. t. u. r. s. i. p. r. o. a. l. l. o. v. e. l. a. l. i. y. i. b. i. d. e. n. o. n. s. c. r. i. p. s. i. m. u. s. v. t. j. e. o. t. i. t. m. a. d. a. t. u. v. e. l. s. i. c. n. i. s. i. p. r. o. a. l. l. o. p. e. r. n. o. s. v. e. s. t. r. a. e. c. c. l. e. s. i. a. s. i. t. g. r. a. u. a. t. a. v. t. j. e. o. c. l. i. t. t. e. r. i. s. c. c. e. t. e. r. u. s. i. f. h. e. c. v. e. l. s. i. m. i. l. i. a. e. c. c. l. e. s. i. a. c. u. l. s. c. r. i. b. i. t. s. i. t. g. r. a. u. a. t. a. i. n. r. e. c. e. p. t. i. o. n. e. a. l. i. c. u. i. 2. v. e. l. a. l. i. o. z. d. e. m. a. n. d. a. t. o. d. n. i. p. a. p. e. n. o. n. t. i. cōp. e. n. i. t. e. x. c. e. p. t. i. o. n. a. 7. s. i. g. r. a. u. e. q. d. a. p. p. o. n. a. t. a. b. e. c. c. l. e. s. i. a. R. o. s. e. r. e. n. d. u. e. s. t. v. t. x. x. v. q. i. j. i. n. m. e. m. o. r. i. a. v. l. s. a. l. t. e. e. x. c. u. s. a. n. d. u. v. t. j. e. o. t. i. s. i. q. n. J. t. e. e. l. i. d. i. t. r. e. s. c. r. i. p. t. u. s. i. f. a. b. a. p. p. e. l. l. a. t. o. s. u. e. r. i. t. i. p. e. t. r. a. t. u. m. i. f. r. a. i. p. s. a. p. p. e. l. l. a. t. i. o. n. i. p. s. i. x. u. z. v. t. j. d. e. a. p. p. S. e. p. e. 7. c. o. b. l. a. t. e. j. d. e. cōf. i. r. v. t. i. v. e. l. i. n. u. t. i. b. o. n. e. m. e. m. o. r. i. e. J. t. e. e. l. i. d. i. t. s. i. a. b. e. x. cōi. c. a. t. o. s. u. e. r. i. t. i. p. e. t. r. a. t. u. v. t. j. d. e. e. t. a. 7. q. c. cū b. o. n. e. j. d. e. p. r. o. b. a. p. o. s. t.

mentionem vt. ff. de le. 7. sena. consul. l. nō est nouum. Similit
7 vltia volūtas suanda ē vt. xij. q. ij. vltimo R. In legib⁹ cō
tinentur iura. Sia aut iura in pectore pncipis sunt vt. C. de te
sta. l. ois. vnde cū legē condit posteriorē. qñ ex certa scia me
mor prioris tollit^r prior. In rescriptis vō pñent^r facta. factorū
autē oim habē memoriā 7 in nullo pecare diuinitatis ē pot⁹
qñ humanitas vt. C. de vete. lu. enu. l. ij. §. si qd aut. nec pñumit^r
papa ex certa cōscia indulgē scdm rescriptū post pñū sine cā.
si prioris inemor ē vt. ff. de offi. dele. Ex pte. In testis aut illa ē
rō ne libertas supremi iudici restringat^r vt. ff. p socio. l. cū duo
bus. §. idē rñdit. nūllē enī ita boibus debet sicut vt vltie volū
tatis liber sit nullus vt. C. de sacro. sanc. ec. l. ij. Hoc tñ fallit in te
stamento iter liberos qd p scdm dispōnē nō tollit^r nisi testator
in secūdo testō declarat pñmū testamētū nolle valē. vt. C. de
testa. in aug. h iter liberos. Itē fallit cū qñ in pñio testō iter dixit
sibilicentia iter testādi. nā h testamētū nō tollit^r nisi in secūdo
de pñio mētiō habeat^r vt. ff. de le. ij. l. si qñ in pñ. Anū nō omit
to qñ si qñ exceptionē pemptoriā 7 aprā ad litē cōtestandā. con
uertat ad dilatoriā p rescriptū iudex eā admittē nō dō in vi di
latorie. s. dicit pponēti vt eā pponat i ppa vi. Nā alias qñlibet
pēptoria posset reduci ad dilatoriā 7 h ridiculū ēēt. S. vī ob
stare. §. de dona. iter vi. 7 vt. p vras. vbi exceptio rei iudicate q
ē pēptoria reducit^r ad dilatoriā p rescriptū. Sed dic qñ ibi nō p
ponebatur exceptio rei iudicate. sed exceptio dilatoria contra
rescriptū. eo qñ in ipso nō fiebat mētiō de pcessu vt. ff. de sen. 7
re iudi. iter monasteriū. C. Aliqñ suggestio falsitas vel suppl
sio veritatis ex simplicitate. pueniens nō elidit rescriptū Sed
ipe dit formā. Et tunc dat^r iudex p tenore veritatis nō p depcā
tis affirmatiōe cognoscē dō vt. ff. de i. eo. sup. litteris. xvj. q. ij. pcri
ptione. C. si p ius vel vti. pub. l. pscriptiōe. Aliqñ sufficit ali
qua narratiō in litteris eē vā dūm eo p rescriptū ppetat pclu
sio litterarū. vt. ff. de iudici. Ex h bta. 7 h hoc itelligo. §. de pñe.
Cū iam duduz. §. de app. significauit. secus si nō cōpetent vt. ff.
eo. ti. ois in fi. C. Elidit rescriptū si p alius sine mādato domini
ipetrat^r vt. ff. co. ti. nō nulli. exceptio hodie s m obseruatā pñctu
dinē locū h3 in audientia litteraz nō in iudicio negociorū. Sed
oppones ex illa dec. ff. eo. ti. ex pte in fi. sed illa loquitur in pcurato
re reuocato cuius interpretatiōe ratā dñs nō habebat secus si
is cuius noie ipetrat^r. 7 sine mandato ratā hēat ipetratiōem.
Postet aut qñ ipetrare pro alio sine mādato. si sit de illis pñio
nis a quib⁹ nō exigit^r de iure mādatus. vt in decre. illis. nō nulli
7. c. ex parte. Que aut sint ille pñone legit^r. ff. de procu. l. sed 7
bee persone. C. Sed nungd canonicus ipetrabit pro ecclesia
sua sine mādato. non puto. Nungd pro canonico. vt. cū quasi
quedam proximitas spūalis sit iter eos. que maior ē carnali vt
xx. q. ij. c. ij. 7 ij. nam 7 iter socios vñculū fraternitas esse vī
vt. ff. p socio. l. verū. 7 milles admittit^r procurator. p cōmili
tonibus suis vt. ff. de pecu. l. nō solū. §. veterani. puto tñ p 7 sto
legi que loquitur de proximitate carnali distinguens grad⁹ cogna
tionis. Itē rescripta sunt stricti iuris. vt ad alias res vel pñonas
non extēdant^r vt. ff. de offi. dele. Cū ois. nisi in litteris sit clausu
la gñalis vt. ff. eo. ti. pastoralis. Sed 7 tñc hēdes illoz qui tunc
vocari poterāt nō vocant^r vt eo. ti. significauit. Sūt 7 alle plu
res exceptiones ad elidenda rescripta qñ per se notare pōt qñ
bet studiosus. C. Nūc videam^r de interpretatiōe rescriptorū Et
ē sciēdū qñ qñlibet iudex lras de bñificio plenissime dō interpreta
ri. vt. ff. de dona. Cū dilectus. ff. de cōstit. pñ. l. bñificia. S. si iu
dex aliqñ maliciose interpretet^r ita mīs efficit^r vt. C. de le. 7 pñi.
l. ij. Et ad supiorē p interpretatiōe recurrēdū est vt. ff. de vñ. sig.
oli. 7. c. cū pñib⁹ 7. c. cū oli. 7. c. tua. 7. c. trāsmisse Saluo eo qd
de pñlegijs dñi pape dō de qbus nō h alicui iudicare. vt. ff. de
cōstit. vñ. vel inuñ. c. ij. 7 ij. vt ibi de hac mā plenius dicemus
C. Durat aut rescriptorū auctoritas p decennū si ipetrātes co
pias iudiciū habuerit 7 neglexerit vñ. nā ifra illud ips qñq po
terūt experiri. vt. C. de diuer. rescrip. l. falso. Alij aut doctores
dixerūt qñ si quis ipetrat rescriptū 7 ifra annū cū copiā iudiciū
habuit nō vtatur. perit rescriptū lapsu anni vt. ff. eo. ti. si aut 7. c.
plerūq qui sic dicūt asserunt de plano legē illā falso fore coner
eram. Sed qñ pñptuz ē iura iuribus cōcordare vt. C. de ioffi.
dona. l. vna. sic legē 7 decret. ad cōcordiā reduco. legē itelligo
vt cū post pñmū rescriptū scdm nō fuerit ipetratus. decre. illas
intelligo. cū ipetro pñmū rescriptū tu ipetras scdm nō facta
mentionē de pñio agis ex secūdo. excipe nō possum ex pñio su
per eodē negocio ad alios iudices obtēto si illo fraudulēt 7
negligenter infra annū ab ipetratiōe tui secūdi vñ omiseris.
sic loquitur illa. decre. sed hunc casum lex illa nō cōsiderauit. 7 si
bec opinio placeat dic vt supius dictū ē. qñ annus iste incipit cur

rere a tpe secūdi rescripti. qñ tali ratione probabis. Annus p
se sine secūdo rescripto nō tollit pñmū rescriptū vt dictum est.
nec scdm rescriptū per se sufficit ad tollēdū pñmū cū de eo
non faciat mentionē. Est igitur vtrūqñ necessarium. 7 scdm re
scriptū ipetrari 7 annū cedē 7 sic ambo pñuncta pñmū pñmat
iuxta illud. 7 si nō pñnt singula multa iuuant. 7 ad h bēs opti
mū simile qñ iperfecta volūtas p se non tollit solēne testm pce
dens. sed cū decennio tollit. vt. C. de testa. l. sancim⁹. doctores
tñ multi dicūt pñmū rescriptū nullo alio ipetrato sup eodem
negocio tolli p lapsum anni. C. Pñilegia vō sunt ppetua qñ
sunt priuate leges. vt. iij. di. pñilegia. §. de ver. signi. abbate. l. i
ppetuuz duratura si ad excipiendū cōcedant^r qñ si nung agit^r
nūq excipit^r ex pñilegijs 7 sic ppetuo durant 7 ppter ea di
ctum ē. que tpalia sunt ad agendū ppetua sunt ad excipiendū
vt. ff. de doli. excep. l. pure. §. vlti. in fi. de excep. C. eo. ti. l. si pa
ctuz. Si vō aliqñ agat^r 7 non excipiat^r ex pñilegio sit pñdictū
quo ad illū actū in quo omittitur exceptio vt. C. de epis. 7 de in
aug. pñbyl. C. de excusa. tu. l. volūtarie. Sed si tāto tpe pñiui
legium petatur nec pñilegiatus vñat^r exceptionē vt verisimi
le sit pñilegio renunciatum. tunc in totum tollit^r pñilegiū. vt
pote spacio. xxx. vel. xl. annor 7 idem puto in tpe ceteriorū 7 sic
intelligo. §. de pñi. si de terra. 7. c. Accedentib⁹. 7 h locuz h3 i
pñilegio cōcesso ad expēdiēdū. vt cū cōcedit^r imunitas deci
marum soluēdarū. sed si det^r pñilegiū ad agendū vtpote ad
decimas qñ nūq qñ pceperat exigēdas. tanto tpe durat pñi
legium quāto tpe durat actio. qñ nō ē verisimile papā vel pñci
pem qñ pñilegiū cōcedit mutare velle nām actiōis vt. ff. de elec.
ecclesia. C. de inoffi. testa. l. si qñ. Sed si pñilegiū concedat^r ad
factū. vt liceat aliqd facē puta vt alicui capitulo canonicos 7
pñbēdas reducē ad certū numerū vñ vt aliqñ nūdiinas faciat
tunc tale rescriptū siue pñilegiū durat vsq ad decennium vt li
ceat h fieri qñ pñittit^r vt. ff. de nūdi. l. ij. Si vō pñapa statuat
in aliq ecclesia certū numerum canonicorū 7 sup iam idulto vñ
statuto ab alijs etiaz per papā pñfirmato. littere pcedant^r bñmō
pñilegio derogat^r p vñcū pñiuz actū vt. ff. de cōstit. Cū acces
sissent. §. de pñen. p illoz. §. de bñ qñ fia. ma. par. ca. Ex ore. xj. q.
ij. pñilegiuz. C. de iur. do. i. ple. l. ij. C. de pact. int. ept. 7 ven. l.
cōmissiōe. C. Generalia sunt rescripta illa in qbus gñales seu
indiffinitē clausule cōtinent^r. scdm dñ talis 7 talis. quidā alij iur
riant^r eidē. vel sic sup decimis possessionib⁹ 7 reb⁹ alijs quo ca
su rescripta ad maiores 7 digniores pñonas. vel ad maiora nei
gocia expñtis nō extēdūt^r vt. ff. de c. sedes apostolica. 7. c. pasto.
Itē si ponat^r clā illa pñdictores 7 c. Itē si illa amoto iñ 7 c. Item
illa vocat^r tales ei 7 pñiles cle faciūt generale rescriptū. Itē
cū littere dirigunt^r ad oēs vt. ff. de peni. 7 re. Cū ex eo. C. Spe
ciale rescriptū ē qñ inter certos dirigit^r 7 sup certis 7 expñtis
rebus seu negocijs sine clausula gñali vt. ff. eo. ti. c. ij. 7. c. pasto
ralls. Et tale rescriptū non extēdit^r ad alias res vel pñonas vt
ff. de offi. dele. Cū oli. 7. c. p. 7. g. sic 7 pñilegiū personale. pñonā
nō transgredit^r vt. ff. de aucto. 7 vñ. pal. c. ij. §. de offi. dele. Qñ
abbas. ff. qbus mo. vñ. amir. l. si vñ. fruct. vñ. q. ij. pñi. illi.
de iur. na. gen. 7 ciu. §. Sed qñ pñcipi. ff. de iudi. l. sed 7 si re
stituatur. ff. de regu. iur. l. 7 pñilegia. ij. q. vj. §. diffinitia. in v.
qñq nō ob. ff. de iudi. Quia vñ. nā ibi agit^r p pñmas litteras. s.
scdm non ob. exceptio. ff. de offi. dele. Qñ. cū sit cōmissiō
expñtis noie dignitat. ibi enī transeūt littere ad successores. q
succedit^r pñi onē. 7 honore vt. ff. de offi. or. Pastoral. Itē si ob.
de offi. dele. c. ij. vñ iurisdicciō ex litteris specialib⁹ extēdit^r ad
alios. Nāz ille cas⁹ specialis ē vt extēdatur iurisdicciō ad illos
qui pcessum iudiciū ipediunt vt. ff. de offi. dele. Ex litteris. Sed
de pñogatione iurisdicciōis nō pñsequor hīc amplius qñ nō
tabo. ff. de offi. dele. C. Iurisdicciōe cōferunt oēs ille lītē in q
bus cause cognitio demandat^r. qñ ex forma colligit^r litterarū
vt cū in litteris cōtinet^r si ē ita. si pñmissis veritas suffragatur
cognita veritate. iusticia mediante sicut de iure fuerit. qñ cano
nicum. qñ iustū vt pñmissit. vt tenet^r par in istrumento ide cō
fecto vel litteris cōtinet^r 7 talis iudex cū negociū a pñcipe cō
mittit^r sub aliqua de his formis pñi i figura iudiciū pcedē. pñt
7 aliq vel alijs cām cōmittere totā vel partem vt. ff. de offi. dele.
Cum te. pñcipium. medium. vel finē cognitionē. executionem
vt. ff. de offi. dele. sup questionuz. talis potest recusari ex cā nisi
fuerit iudex petitus vt. ff. de offi. dele. Cū oli magister. ij. q. ij.
§. spaciū in aug. offerat^r. iij. q. ij. §. Itē in criminali. in vñ. si
quis testibus. sed tunc poterit recusari ex nona cā vt. ff. de offi.
dele. in finuante. C. Executorie littere sunt p quas sine aliqua
iudiciali cognitione factū seu ministeriū delegatur vt. ff. de offi.
deleg. c. vñ. talis non est iudex sed auditor vel excusator vt. ff.
de offi.

Suggestio fili. nō pñmū
memor prioris pñmū

elidit rescriptū h3 dñ

an cano⁹ mādatur
pñmū pñmū sine
mādato
nūq pñmū

Itē pñmū iudicium
pñmū mādatur

Quis mādatur

pñmū pñmū

Itē pñmū pñmū
pñmū pñmū

no simile

pñilegia

gñmū pñmū

Spate pñmū

opos⁹
7 solū

fi. emy

finemū

infmū

littere ex
curren

De offi. dele. sup. questionū. §. pono. et sic possit recusari nisi de partium recipiatur vel de assensu. ut in decre. sup. questionū. §. nos aut. et §. pono. a tali appellari non potest nisi fines mada- ti excedat ut in eadē super questionū. et §. de appella. nouit. q. q. vj. §. diffinitiva. in verbo. ab exco. C. quo. appel. non recti. l. ab exco. Fines autē mandati excedit cū aliud vel aliter exequitur qd mandatur. vlt. cū exequēdo mandatu pter cō- missum iniuriā infert. nam et tūc potest ab iniuria appellari ut C. de appel. l. si quis puocatione. talis cum nō sit iudex ut dū- citū ē nec ei sit iurisdic. sed exco. de mandata ut §. de offi. dele. c. vlt. alteri delegare nō pot qd ex iurisdic. pcedit iur- dicitū dandi pās ut ff. de iurisdic. om. iudi. l. iij. et qd cū ministe- rium cōmittit industria eligitur personalis. et ideo a psona rece- di non dō ut §. de offi. dele. c. vlt. C. de caduc. toll. l. vna. ff. de solu. l. inter artifices. talis in exequēdo partes iudicis non assu- mat ut C. de execu. rei iu. l. si ut pponat. nec ob. xxv. q. ij. et si non cognitio et C. si ptra ius vel vti. pub. l. et si nō cognitio. lex eni illa loquitur in mixto exco. superioz in mero. miscetur aut executioni iurisdic. per illas clausulas vel consimiles qd superius assignauit. Sed dices. Nonne exco. audire dō ex- ceptiones legitimas quātūcūq sibi pcedit et absolute scriba- tur. ut §. de offi. dele. Ex parte et c. si qd. §. de crimine fal. super eo. Respondeo. Audire dō sūmati et si cōsiterit veras eē nō p- nunciabit. et sic loquit. l. illa si ut proponis. sic loquit alia lex. ff. de iudi. l. si ptoz. §. suspēdet executionē. ut C. si ex fal. istrumē. l. iudicati. executio solet suspēdi. nec exco. ut §. de crimine fal. si super eo. et insitabit apud cōmittentē ut ipsum ab executione mandati absoluat. ut §. de offi. dele. c. vlt. C. de elec. l. si qd. vel ut differat mandatu ipsius donec idē superior vel alius cui b- cōpetat de veritate cognoscat ut §. de offi. dele. si qd. C. Con- tinent ius cōe littere in quibus mandat qd consonat iuri et eg- tati et maxie cū ille littere cōtinent iuris determinationes. puta partibus cōuocatis vel vocatis qui fuerint euocandi. qd iustu vel canonicū et. Itē iusticia mediante. vel prout de iure fuerit et. vel alias cōsimiles clausulas. C. Gratias cōtinet littere ille que cōtinent dispensationē. pene debite remissionem. et in qui- bus ob fauorem vel utilitatē seu necessitatem receditur a iure p- muni. Etia ei sunt q faciunt a iure cōi dīcedi. necessitas. vili- tas. et euidens meritorum prerogatiua ut §. q. iij. talis §. de elec. innotuit. C. Restat vidē de penis ppetrantium litteras p sur- reptionem. Et est sciendū qd condēnandi sunt ad expēas qd altera pars fecit in ea re et circa ipsum iter. ut §. eodē titulo. Le- terum in si. C. de his q accusare possunt. l. Qui crimen. et alias seueritati subiaceant iudicantiū ut. xxv. q. ij. et si nō cognitio. Et si cōtra ius vel vti. pub. l. et si non cognitio. nam et per legē come. de fal. puniri possunt ut ff. ad le. cor. de fal. figs. irreplevit. non ergo iudices metuāt si non effectuz mandant que man- dantur. Nam p m ymaginem veritas procedē debent et legū veritati. ac iudiciali vigori poia satisfacc ut C. §. app. l. vlt. in fi. Quedā eni cōditiones tacite in rescriptis intelligunt et sine ex- pressionē aliq sunt pūande ut illa si preces veritate nitant ut §. ro. si. Ex parte. si quis ydoneus vel aliqua ydonea fuerit ut §. de elec. l. am. ff. de mune. et bono. l. gradati in si. §. Itē cum quis naralibus restituit. subitelligit. hec cōditio. si is qui resti- tuitur ex ingenua natus sit. nā si ex ancilla ptalem restitutionē nihil agit ut ff. de nat. test. l. i. Itē in pcessiōe vie tacite itelligit. hec cōditio ut is cui cōceditur. ciuilitur utat ut ff. de serui. l. si cui. Item in generali mādato patris querendo sponsum filie sue hic subitelligitur ut psona sponi patri ostendat. nec prius nuptie fiant ut ff. de ritu nup. l. generali.

De consuetudine. Bica.

Primus de iure scripto nūc dica- mus de iure nō scri- pto. l. de consuetudine. C. Elideamus igitur qd sit consuetudo. et vnde dicat. qualis et ex quot actibus inducat consuetudo. qd consuetudo pū- dicet iuri. que sit specialis. et generalis. Et an vna consuetudo tollat aliam pūaz. C. Consuetudo ē quoddaz ius moribus. i. assiduis actibus hominū institutū. qd pro lege suscipit cū de- ficit lex ut §. di. consuetudo. que eni in scriptis redacta ē vocatur lex vel cōstitutio. que aut in scriptis nō est retinet suū nomē cō- suetudo ut §. di. §. cū ergo et propterea alibi dī. Cōstat aut ius nostrū quo vtimur ex scripto et nō scripto ut illi. de iure na. gē. et ciui. §. cōstat. Dicit autē consuetudo qd in cōi ē vti. ut §. di. consuetudo. Inducit autem consuetudo cū populus icipi aliqd

obseruare ea mente ut decetero sit cōsuetudo vel ut dicat aliq cum expisse placet populo aliqd obseruari pro cōsuetudine in futurū. alias vero nō eo ipso qd aliquid sit ius cōsuetudinariū inducet ar. ff. de iure actus. l. vlt. Inducit cōsuetudinē binus actus ut. xxv. q. ij. ita nos. C. de ep. l. audi. l. iij. in si. sicut et binus actus vel Trinus inducit possessionē vel qd. ut §. de cā posset. et proprie. c. cū ecclesia futina. et c. vlti. C. de fideicōm. l. i. §. et unico actu acquirat vel perdat possessio vel qd. C. de serui. et aqua. l. cū talis. §. de cōsti. Cum Ab. §. de prebē. pro illorū. Talis cōsuetudo sic iducta ut superius dictū est tollit ius in lo- co in quo cōsuetudo viget dōmodo sit rationalis ut ff. de le. et sena. cōsul. l. de quib. Talis legē interpretat ut ff. eo. ti. l. si de interpretatione. §. eo. ti. cū dilectus qd nō refert an scriptura vel rōne cōsistat ut §. di. consuetudo. Talis pro lege suscipitur cū deficit lex ut superius dictū ē ex talis venit ut insti. de iur- re na. gen. et ciui. §. ex nō scripto. Ceterū si nō sit rationalis secus ut ff. de le. et se. con. l. qd non rōne. nā in rebus nouis cō- stituendis euidens dō esse utilitas. ne recedat ab eo iure quod diu equū vltuz ē ut ff. de cōsti. pū. l. in rebus. Sed si de tali cō- suetudine dubitet vna partiū asserente fore cōsuetudinem al- tera hoc negante et pronunciatū fuerit esse pūetudine dicit obtine in pdictorio iudicio. ut §. de vbo. signi. Abbate sane. vti in pdictorio iudicio nō dicit pūetudo induci sed firmari ut ff. de leg. et se. con. l. cū de cōsuetudine. qd in decre. abbate in allegatione sua dicat iduci. Ceterū si non sit inducta pūetudo sed per quādaz assuefactionē et obseruantia hominū si nō sit ad quadragenariā prescriptionē p m canones inducta non vicit ius. et sic loquunt illa iura §. eo. ti. cōsuetudinis. xj. di. pūetudis. C. que sit longa cōsue. l. cōsuetudis nec perit ius ut §. de elec. cum ana. §. de cā posset. et pprie. c. cū ecclesia. Sed si ad prescri- ptionem sit pducta et perit ius vicit legē ut §. eo. ti. c. vlt. §. si tanto tpe fuerit. obseruata cōsuetudo ut nō sit in memoria ho- minum qd iceperit. vincit legē ut ff. de aq. plu. arc. l. i. in fi. §. aqua quoti. et esti. l. hoc iure. §. ductus aq. Itē illa quā roma. eccle. obseruat et pceptū obseruari. ut. xj. di. nolite. de conse. di. j. basilicas. et illa quā quis in iudiciū suū inducit ut ff. cōia pre- dictionum. l. si venditor. §. si cōstat. sed tūc magis valet ratioe pa- cti qd cōsuetudinis. Nec obstat. ff. de sepul. vlt. l. iij. §. diuus. qd lex illa loquitur qd pcedit pūetudo et sequitur lex §. qd Accur. ea legit et punctat. qd placen. aliter itelligeret iplaz. et qd dixi p scribi cōsuetudine hoc itelligo cū iducit circa illud qd psc- ptibile ē alias secus. ut §. de pscip. Causam et c. cū non liceat. C. Speciales cōsuetudines sunt que in certis locis vigent et obseruantia hnt ut. xj. di. scit sancta et c. nouit. C. Generalis est consuetudo que generaliter obseruat ut in preall. c. xj. di. nolite. de cōse. di. j. basilicas. xj. di. ecclesiaz et c. palaz. Tollit at cōsuetudo posterior cōsuetudinē priorez ut §. de cogn. spū. c. j. sicut dixi in cōstitutionibus. §. de cōsti. §. derogat. et hoc verū est si in eodez municipio diuerse cōsuetudines diuersis tēpori- bus oriant. nam si diuersis locis secus. ut. xj. di. scit sancta. nec eni diuerse aliquoz cōsuetudines alioz debēt pūo more sub- uerti ut. xj. di. illd. C. In sūma notādū ē qd pūetudo p ius nā le nullo tpe cōualescit ut. xxij. q. vj. flagicia. vti male adinuen- te pūetudines nullo tpe pfirmatur. ut in aug. ut nulli iudi. §. j. qd in hoc casu quāto cōsuetudo diuturnior tanto periculior et pnciosior ut §. de symo. c. non satis. et §. eo. ti. c. vlti. xxlij. q. j. scilima. Item cōsuetudines in grauamē ecclesiarū inducte ser- uari non dnt. syrenuocari ut §. eo. c. j. sicut et pstitutiones ut §. §. cōsti. cū ois et c. qd in ecclesiaz et c. ex pte. et §. eo. ti. ad nostraz et c. quāto. et c. Cū venerabilis. et c. ex pte. Item sicut iura iu- ribus ad cōcordiam reducunt ut C. de inoffi. do. l. vna. sic et cōsuetudo iuri et pūilegio contraria reducitur ad cōcordia per interpretationem ut §. eo. ti. Cum dilectus.

De postulatione prelatorum. Bica.

Primus supra de iure scripto et non scripto. Sed quia parū est iura esse nisi sint qui regant iura. id est iuris ministri ut ff. de origi. iuri. l. ij. §. post originem. ideo subsequēter de his vidēduz est. et qd frequēter per postulationem. frequēter p electionē mi- nistri iuris hoc est prelati ecclesiaz assumunt vidēduz ē pū de postulatione qd de electione. C. Elideam igit qd sit postu- latio. quis debeat postulari. qui valent postulare. qualiter fieri debeat postulatio. et per quos. quis sit effectus postulationis. et quid iuris acquirat p postulationem. C. Postulatio ē gratie

petitio ut cum ex gratia petitur aliquē intelligibilem licenter eli-
gi. hic enim non tam ex iusticia q̄ ex gratia mouetur vt. j. eo. tit.
bone memorie in pil. bone. **P**ostulandus est clericus dio-
cesis aliene vel laycus vnde cūq; vt. lxxj. di. p̄matus. S3 layc⁹
eiusdem dioceſ. vt. lxxj. di. ofius. sed laycus postulat a papa. cū
sit ineligibilis vt. lxxj. di. p̄ totū. j. de elec. cum ad nostrā. c. officij
clericus alienus nō est ineligibilis in sua dioceſi vñ postulādus
est a suo prelato vt cum cōcedat. lxxj. di. fraternitātē. lxxv. di.
archidi. florent. lxxj. di. litteras. lxxvj. di. dilectionis. lxxvj. di. c. j.
7. ij. ideo aut de tali sit postulatō q̄ dum ydoneus in ecclesia i
qua faciēda est electio inuenit. de ea est eligendus vt. xxij. di.
In noīe dñi. lxxj. di. nullus inuitus. **S**ed q̄ in fauorem cu-
iuslibet cōgregationis inductū ē vt de se eligat si in ea ydone⁹
inuenit de ea est eligendus vt. xxij. di. in noīe dñi 7. lxxj. di. nec
emeritis 7. c. nullus. pōt cōgregatio huic iuri fauorabili renū-
ciare. 7. aliunde eligē vel postulare. tota vel maior pars cōgre-
gationis ipsius. q̄uis in ea aliquis dignus existat vt. j. ti. p̄or.
Elincōens. 7. c. cū inter dilectos. S3 si a quo postulat nollit
cōcedē postulat⁹ vel elect⁹ cōpelleť per supiores vt. vij. q. j.
omnis qui gemebat. ix. q. ij. nūc vero. j. de iure patro. nullus.
Ite postulat hīs defectū ordinū. etatis vel natiuitat. vt h
necessaria est oīmodo postulatō. nā si omissa postulatione eli-
gatur cū sit ineligibilis propter viciū seu defectū nō valet ele-
ctio. debuit enī per postulationē peti dispensatio vel gratia circa
defectū vt. j. ti. p̄orimo innotuit. **I**te postulat aliq; alteri ec-
clesie matrimonialiter alligatus q̄ ineligibilis est q̄ ligatus h3
alias quibus sat. agit volitare vt. j. eo. ti. c. vlt. 7. in tali necessaria
est postulatō vt. j. eo. ti. bone. me. in scda bone. 7. si p electionē
procedat non valet electio vt. j. eo. ti. c. vlt. q̄ alteri alligatus ē
sicut dixi. nec d3 ab ea separari 7. iungi alij nisi per dispensatiōē
ex cā necessitatē vel vtilitatis vt. j. ti. p̄or. in causis i. 7. vij. q. j.
ois qui. **P**ossunt postulare illi ad quos spectat electio vt. j.
eo. ti. per totū 7. j. ti. p̄or. innotuit. **F**ieri d3 postulatō in cō-
cordia cū enī per postulationē gratia requirat cōcorditer 7. cō-
munis est petēda vt. j. e. ti. bone. me. in p̄ia bone. al. roma. eccl.
nō cōsuevit postulationē recipere in discordia 7. diuisione. pos-
set siq̄d si vellet admittē postulationē factā a maiori 7. saniori
ri parte capituli minor parte nemine eligente nec fieret alicui
iniuria. nā in hoc 7. i alijs generaliter p̄ualet qd sit a maiori 7.
saniori parte capituli vt. j. de his que ſi. a ma. parte ca. p̄ totum
7. x. q. ij. hoc ius p̄nectum. lxx. di. c. j. ij. 7. iij. **I**tem capitulū
pōt renunciare iuri pro se introducto. vt de se eligat q̄dū ydo-
neus inueniatur vt supius dict⁹ est. Sed minori parte aliquē
dignū de gremio ecclesie eligē. tunc vt p̄ualet postulatō
d3 vt due partes cōueniant in postulando vt. j. ti. p̄or. script⁹
Effectus postulationis ē q̄ postulatōe admissa habilita-
tus est eligi postulat⁹ vt. j. ti. p̄or. innotuit in ſi. hunc tñ ordinē
7. si a iure pcedat nō ſeruat Romana curia. Nā si ab ea aliq;
postulet postulatione admissa nō ſequit electio. sed approbatō
postulationis 7. postulatō pro electione 7. cōfirmatione habe-
tur 7. ſimile. j. ti. p̄ri. cū inter canonicos. 7. hoc ideo facit vt eni-
tetur circuitus qui vitandi ſunt. vt. ff. de condi. indebi. l. dñs 7.
vt viter discordia ecclesiarū vt. als. j. ti. p̄ri. nihil. **R**estat vi-
dere qd ius acgrat p̄postulationē. Et vñ q̄ nullū vt. j. eo. ti. po-
stulationē. Ad qd ita rñdeo verū est q̄ nullū ius acgrat p̄ qd
agere valeat postulat⁹. nō ei ex postulatōe facta 7. nōdū a ſu-
periore admissa aliqua dat actio postulatō. ex gratia ei pcedit
vt postulatō admittat vt in p̄ma bone. ergo ad h vt admittat
tur actio nō p̄petit ar. ad hoc. ff. de admē. leg. l. rē legatā. 7. ff.
de eue. l. ad res donatas. verū tñ 7. si postulatō vel postulantib⁹
bus nō det actio sicut dictū est. si tñ postulatō fiat in cōcordia
7. de digno. ex debito incūbit superiori ipsaz admittē. 7. si non
admisit iniuriā facit postulantib⁹ 7. postulatō. sicut 7. p̄nta-
tus petē nō pōt p̄ actionē se iustitui. q̄ ius nō h3 in re 7. q̄ ſine
iuris offensa 7. p̄ntati iniuria pōt p̄sentator laycus variare 7.
aliū p̄sentare. vt. j. de iure patro. cū aduocat⁹. **E**nde anteq̄
a prelato fuerit approbat⁹. ratū nō ē qd a patrono fuerit ichoa-
tum vt. j. de iure pa. qd aut cōſulis. Et tñ offendit prelatus si p̄-
mo p̄sentat⁹ 7. dignū nō iustituit. **E**nī non admissus agit cō-
tra illum q̄ ipsum respuit vt ei p̄uideat in beneficio cōpetēti vt
j. de iure patro. pastoralis. sicut 7. als diximus q̄ dispensatio nō
ex iure. sed ex gratia petiť. 7. tñ ad eam cōcedēdaz superior te-
netur ex cā vt. l. di. ponderet 7. c. dñō sancto 7. c. si q̄ dyaco-
nus. sic 7. ad elemosynā pauperi 3 diuites actio nō datur. 7. tñ
diuites ad dandā eā tenet. iuxta illud dare elemosynā 7. c. sic 7.
patronus de gratia admittit representans vt. xvj. q. ij. si q̄ epi-
scopo. 7. j. de iure pa. qm. 7. j. de penis in q̄busdaz. 7. tñ iniuria

fit ei si non admittat. 7. si p̄sentatus ab eo nō iustituit. vt. ff.
de aqua quoti. 7. est. l. j. §. pe. 7. ff. qui ſarſida. co. l. si vero in ſi.
El dici pōt q̄ per postulationē nō ſubſcriptā nec p̄sentataz
nullū ius acquiriť postulatō. 7. sic loquit̄ illa postulationē. Si
aut fuerit ſubſcripta 7. p̄sentata ſecus. vt in. c. bone. in ſecūda
bone. ne als illudat superiori. vt in. verſi. si enim. ideo acquiriť
hoc ius postulatō si postulatō facta fuerit canonice in p̄cordia
7. de digno. q̄ 7. postulantes anteq̄ postulatō cōp̄obēt vel
reſpuat a postulatione reſilire nō poſſunt ne als illudat ſupio-
ri vt dictū est. **I**te q̄ superior d3 eam admittē 7. si non ad-
misit iniuriā ſit postulatō. non tñ talis 7. tāta vt ex ea agi pos-
ſit ſicut 7. alias iniuriā facit iudicio 7. reuerendiſſime ſynodi ſi
quis ſemel iudicata ac recte diſpoſita reuoluē 7. in publico di-
ſputare cōtendit. vt. C. de ep̄a. au. l. iij. in p̄n. non tñ talē 7. tantā
vt ex ea agi poſſit vt. C. de appel. l. 7. in maioribus. **E**t nota
q̄ postulatō acquiriť hoc ius qd dictū est. electio ius petēdi cō-
firmationem. vt. j. de accu. ſuper bis. p̄ſentato acquiriť h ius
vt ſi ſolus a vero patrono nec variante fuerit p̄ſentat⁹ petere
pōt in iustitui 7. ſi ſis ad quē ſpectat collatio nō iustitui. ipſiare
pōt ſuperioris officiū. vt dixi circa p̄n. huius ti. Sed ſi patron⁹
variet 7. alium reſentet 7. ep̄us illum iustituiat. ager primus
cōtra ep̄m vt ei. p̄uideat vt ſuperius dictū est. Si vero iustituiat
alium a non patrono p̄ntat⁹. ager primus 3 iustitui vt amo-
neatur 7. ipſe iustituiat vt. j. de ſen. 7. re. iudi. Cū bertold⁹. **M**oia-
to aut ſi ſolēnter nominet per capitulū alicuius ecclesie vacā-
tis petiť p̄uidet a papa. ecclesia nominat duos vel tres 7. po-
nit in volūtate pape. vt p̄eligat vnū ex illis acgrit hoc ius ſic
puto vt pendēte nominatione illa nō poſſunt nominātes a no-
minatione reſilire. ne als pape videat̄ illud. ſicut in postulatō
ne notauit p̄ decre. j. eo. ti. bone. me. in p̄ia bone. 7. q̄ ius acgrat
iur notato est ar. xvj. q. vlt. cōtra ſanctoz. ij. q. vj. §. diſſinitua i
ver. notationes. lxxvj. di. archidi. florent. **E**terz ſi notatio non
ſit ſolēnis. sed canonici 3 vel cōtra formā aliquē eligendi notant
aliquos vel aliquē ſic dicēdo talis eſſet bonus platus vel talis
ex hac nominatione nullū ius acquiritur vt. j. ti. p̄. q̄ ſicut. in
p̄n. **I**te nominato i ſcrutinio nullū ius acquiriť ante publi-
cationem ſecus poſt vt. j. ti. p̄. publicato. **I**n ſūma notādū
est q̄ aliqui per nominationē petiť dispensatio vt cū postulat⁹
irregularis ex delicto vel ex defectu nataliū. ordinū vel anno-
rum. **I**te cū postulat⁹ alteri ecclesie alligatus vt. j. ti. p̄or. in
causis. in ſi. Aliqñ petiť licentie dario vt cū postulat⁹ clericus
alienus. vt in p̄n. huius. ti. notauit. **S**ciendū est etiaz vt ſicut
ſcienter eligentes indignū p̄uant p̄tate eligendi vt. j. ti. p̄or.
Cum cunctis. ſic 7. postulantes vt. j. eo. c. j. 7. ij. 7. j. ti. p̄. bone.
me. 7. c. ſcriptū. qd intelligo cū postulat⁹ indignus vel irregu-
laris ex crimine. ſecus ſi ex defectu 7. ſic intelligo ſine hñi⁹ de-
cre. ſcript⁹ est.

De electione 7. electi potestate. Rica.

Actum est supra de postu-
latione. l3
q̄ postulatō p̄ambula ē electiō. nā ad hoc ſit
postulatō vt ſublato ſp̄edimento postulat⁹ q̄ an
ineligibilis erat ſiat abilis 7. legitim⁹ ad eligēdū

Propterea p̄ rubricā de postulatōe ponitur Rica de electio-
ne. **E**lideamus igit qd ſit electio. q̄ poſſunt eligē. q̄ poſſit
eligi. iſſra qd tps debeat eligi. que forma electionis. ad quē ſpe-
ctat electionis cōfirmatio. qd ius ex electione pueniat. **I**n eli-
gentes poſſunt ab electione reſilire. 7. q̄ ſit pena non canonice
eligentiū. **E**lectio est alicui⁹ p̄ſone ad dignitatē vocatio q̄
uis als verbū eligē ad multa ſe habeat. nā dicif q̄ eligi in po-
ſtulandū vt. j. eo. ti. in causis 7. j. de reuenc. poſt translationem
B3 q̄ eligi i canonicū vt. j. e. ti. cū ecclesia vulturana 7. j. de p̄-
ben. dilecto. dicunt eligi arbitri. vt. j. eo. in causis vt. j. de ſo. cō.
ſi q̄ 3 7. j. de appel. Cū ſp̄ialis. l3 in his ē 7. in ſimilib⁹ d3 fieri
electio laxato vocabulo ſicut 7. dicunt poma eligi in canistro.
hic aut ſtrictē ſignificat vbu eligē vt ſupius dictū ē. **E**lectio
ſpectat ad collegiū clericoz ē ſi duo vel tres in collegio fuerit
vt. j. eo. ti. c. j. 7. s. de cōſuetudi. Cū dilectus. j. de cā. poſſet. 7. p̄
p̄le. Cū ecclesia. lxxij. di. adrianus. 7. c. noſce 7. §. ex bis. xvj. q.
vlt. c. vlti. Sed ſi clerici nō ſunt in ecclesia vt collegiū vel vt
corpus ſed vt ſingulares tunc ſuperior p̄uidebit per ſe vñ p̄nt
tante patrono ſi ecclesia patronū h3. vt de iure patro. pastora-
lis. hoc igit est regulare vt ad collegiū cuiuslibet ecclesie ſpe-
ctet electio. l3 plerūq; ex cōſuetudine vñ ex p̄uilegio alieni vo-
centur. j. eo. c. cumana. 7. j. de cā poſſet. 7. p̄p̄le. cum ecclesia. s.
ri. p̄or.

si piori bone me in secunda bone. s. de consue. cu dilectus et j. s. iure pa. nobis. vocant aliquando religiosi ex honestate non ex debito ut. xxiij. di. in noie dñi. lxxix. di. c. j. vocat populus non ad eligendum sed ad consentiendum. ut. lxiij. di. s. Ecclia. et c. sequentibus. vocant et principes ut ab impressionibus defendat ut. lxiij. di. s. principibus. Et aliqui tñ illi ad quos spectat electio non possunt eligere ex cōicatione impediēte ut. j. de appel. pñtutis. qd i telligo in excoicatione maiori. secus in minori. ut. j. de cle. exco. m. c. vlt. nec obstat. j. co. ti. illa non enī asserit defectū eē in electio ne ex eo qd interfuit canonicus excoicatus excoicatione minori. sed positiue loquitur si quis ex eo fuisset defectus cum reuera nullus fuisset defectus. Et ē ratio quare excoicatio excoicatione minori non impediāt eligere. qd tñ a pceptione sacramentorū excludatur ut. j. de excep. a nobis. et j. de sen. exco. si quē. iij. q. iij. engelstrudā. Ab eligendo autē et ab his que iurisdictionis sūt non excludunt. ut. j. de cle. exco. c. vlti. Sed istabīs nōne p electio nem eligentiū et cōsensum electi pbitur matrimoniū spūale sic j. de transla. prela. c. l3 et c. lter corporalia. j. eo. ti. cū iter canonici cos. Matrim. etiam spūale fortius ē carnali. ut in eadē decre. lter corporalia. Sed matrim. ē magnū sacramentū in xpō. et ecclesia. ut. j. de biga. debitū. Jgit excoicati minores excoicatione non sunt admittēdi ad electionē. Ad qd rñdeo p electionē non ppte contrahit matrim. sed initiat. ut dicit illa licet. vel aliter. Matrimoniu carnale ē sacramentū qd in eo inveniunt illa significata que notant in decre. debitū. non in matrim. spūali. nā in matrim. carnali p bigamiā recedit a significatis qd in spūali matrim. nō inueniūt als translat. de vna ecclesia ad alia bigam. censetur. Et ite eligē nō possunt suspensū. ut. s. de pñe. cū dilectus. j. de excep. aplice. nec mireris qd aliqd in excoicatis excoicatione minori et aliud in suspensis. qd suspē si nō pnt beneficia psequi. ut. j. de eta. et j. q. ord. pñe. cū bone me. nec ipsi alijs cōferre valent ut. j. de cōcel. pre. c. qd diuersitatez. Suspēsi pñt irregularitātē celebrādo. ut. j. de cle. ex. aplice. secus in excoicatis excoicatione minori. ut. j. de cle. ex. si celebrat Item eligē non pnt interdici. j. eo. di. tit. cum inter. s. senioreni Et illi qd interdici eligē absqz supioris licētia. ut. j. eo. ti. c. vltio. Et illi qd in eadē vocatione in eligendo peccauerunt sciēt eligēdo idignū ut. j. eo. ti. cū in cunct. et c. innotuit i. si. et c. bone me. quo casu sunt ipso iure eligēdi pte pñt. et idē est si peccat in postulādo ut. j. eo. ti. scriptū. Itē si peccatū ē in forma et ppter ea eligētes pñtiam pñtiam sunt pte eligēdi ut. j. eo. qd ppter diuersas. Et eligi pnt qui de legitio matrimonio sūt natus. qui etiam in vita et scia cōmendabilis demonstrat et qd xxx. annū etas exegerit ut. j. eo. ti. cū in cunct. dum nō nō sit excoicatus maior vel minor excoicatione ut. j. de cle. ex. m. c. si celebrat. Itē nec suspēsus ut. s. de consue. cū dilect. Itē nec interdici. et qui nō seruāt interdiciū ut. s. de postu. c. j. et dum nō ei canones nō obstat ut in decre. cū in cunct. s. hoc sane. Et ite eligi d3 infra tres mēses ut. l. di. postq. lxiij. di. obeuntib. vlt. rñs enī nō d3 vacare cathedra vel regularis ecclesia ut. j. eo. ti. ne pro defectu. et in hoc hodie exequata est pdictio episcopi palium ecclesiarū et minorū in quibz p electionē faciēda ē institutio. Nā scd3 vetera iura epales ecclesie et maiores vacare non potuerūt vltra tres mēses. minores vltra sex ut. j. de eta. et qua. Eam re. j. ut lre nō pte. qm frequēter. j. de cle. nō resi. Ex tuc. Cōsecratio eporum et maiorū vltra alios tres mēses differri non d3 ut. c. di. qm. et qd dico dari alios tres mēses benigna in terpretatione receptū ē ut. lxxv. di. s. tps. Si infra tres mēses nō fuit facta electio iusto impedimento cessante ad primū supior rem pñs deuoluit. puidendi. ut in illa. ne p defectu. nec obstat illa dilect. j. de cōcel. pre. qd dicit qd in episcopali ecclesijs nō ad proximū superiōrē sed ad papā pñs deuoluit. nā illā hodie puto fore cōnectā. hoc tps qd datur ad eligēdū vtile est qd nō cedit ipediū ut patet per illā decre. ne pro defectu et simile als de cōcel. preb. vel ec. nō va. Quoniā et j. de sup. neg. pre. licet lapsus enī ipsius tēporis non cessantibus officē nō pōt ut. C. d. inoffi. testa. l. cōtra. Et simile als de rescriptis. Si autē et c. pñt qd. ij. q. vj. s. biduuz. ff. de diuer. et rem. pñp. l. j. ff. de re. dubi. l. cū sex et ff. quādo ac. de pecu. ē anna. l. j. s. ann. Cōtū nuum autē est illud tēpus qd continuo currit siue qd possit expiri siue nō. ut ē vidē in act. de dolo. ut. C. de dolo. l. vlt. similiter in rescissoria. ut. C. de tempo. in inte. rest. l. vlti. Si vō infra alios tres mēses non fuerit petita cōsecratio. ep̄s metropolitani sui iudicio cedat. qd tps similiter negligentibz cedit. ut. c. di. Qm j. de transla. prela. Inter corporalia. Et qd dixi in episcopis respectu metropolitani idē puto in metropolitano respectu suorum superiorum. Et forme electionis due sunt p scrutinium et cō

promissus. qd enī de inspiratione dicit nō est forma imo est exceptio a formis ut. j. e. ti. qd propter diuersas. sunt et quedā alia circa formas que tñ non sunt de formis vlti. pñtibus oībus qui debent volūt et possunt pmode interesse. vbi ergo sit ptra formas electio ē ipso iure nulla ut in eadē decre. qd propter diuersas et j. eo. ti. cū post petitiā. Cumana et c. pgregato. vbi autē cōtra ea que non sunt de formis sit. tūc electio non est ipso iure nulla sed est annullanda p exceptionē ut. j. eo. ti. qd sicut. s. de postula. bone. memo. in secunda. Et ē ratio ne iura illa qd dicunt electionē non esse ipso iure nullā sed annullandā propter contēptum. nisi contēpti cōsentiant ut dicūt iura pñalle. tollant ipso verbo qd ponit in illa decre. qd propter diuersas. s. aliter facta electio non valeat et c. Qd non ē intentionis oīi pape vel pñcipis qd vno verbo tollat multa iura magnis laboribus cōdita ut. j. eo. ti. ecclesia vstra. C. de inoffi. testa. l. si qñ. Sed bis om inbus ob. j. eo. ti. Audis. vbi videt qd electio celebrata aliquibus cōtemptis sit nulla ipso iure. Sed tu dicas qd non ideo nulla est propter cōtemptū sed qd in ipetu celebrata est et post appellationem legitimā als legitie iteriectā. Et Scrutinū fieri d3 p tres de collegio nō plures neqz pauciores nec aliunde nisi de collegio. possunt autē canonici vices cōmittē aliquibz viris ydo neis non curo quot et an sint de collegio an nō. Et circa B queri pñtuit quid si plures vel pauciores sint scrutatores. Rñ deo si verba decreta. obseruare velimus nō valet qd agit. s3 circa hoc curia cōtrariū obseruat. Et ite quid si clerici vni de collegio vel aliunde vices cōmittant et ille pñdeat ecclesie vidualare. Rñdeo fm alia iura valet qd actū ē. ut. j. eo. ti. cāz. Cū inter canonicos. j. de renū. post translationē fm verba illi de tre. qd propter. nō valet que dicit aliquibz iuris. Et ite querit quid si clerici vel canonici dissentiant circa formas maior ac sanior pars cōsentiat in viā cōpēdij. s. in viā cōpromissi. pauci vō cōsentiant in viam scrutiny. tenet curia et obseruat ut pñualeat cōtradictio paucorū. et hoc tali ratione. viā scrutiny est viā ordinaria per quā cuiuslibet saluum est in quē vult dirigē votū suū. secus in cōpromisso cōtingit per qd plerūqz pñouidet de pñona. de qua prius nec creditū est nec speratū. j. eo. ti. Cū dilect. filius archi. morineū. cū inuitus nullus sit dandus ep̄s ut. lxxj. di. nullus. Et ite ad pñomissum nullus inuitus cōpellitur. ff. de arbi. l. sed et si. s. si quis iuder. iij. q. vj. s. tria. in versi. qd vñ iuder. Et Sed qñis placere debeat qd curia seruatur. tñ de rigore iuris cōtrarium suadet. nam lex illa loquit in pñomisso qd pena valla. ad qd graue esset aliqū inuitū artari. s. cre. aut illa qd propter. nō loquit in pñomisso. sed in pñmiso. sic enī dicit. vel salte aliquibus vices suas pmittant. An ipropie dicimus pcedi p viā cōmissi. potius d3 dici per viam cōpromissi vel cōmissionis. et ideo nō obstante lege illa que nō accedit. di ciposset qd in hoc paucorū cōtradictio nō pñualeat sed succubat hoc enī generale est in cunctis actibus ecclesie. ut obtineat sentētia plurimorū ut. j. de bis qd si a ma. par. ca. per totū. lxxv. di. c. j. Et Sed videt hodie labor in electionibus duplicatus. oī enī labor erat in eligendo prelatū. hodie et in hoc et in scrutatoibz eligendis. imo certe labor est diminutus et viā electionis sag aperta. nā facta publicatione votorū et collatione secuta. dū nō nollent homines malignari certū est et expeditū quis sit eligēdus qd is in quē maior et sanior pars cōsentit. Et Sed si ptes cōsentientium sint eq̄les. Et tunc etiā eligendū ē is qui dignior esse videt. Nā pars illa qd in scrutinio nominat digniorē in meliori zelo cōsistit. et propterea si nō maior numero. sanior tñ esse cenceat. qd zelus cōsiderat ex duobus. s. ex auctoritate eligentium et dignitate electi ut. j. eo. ti. ecclesia. Sed si tā ex pte cōsentientū qd ex parte eorū in quos cōsentit cōcurrant oīa qd raro cōtingit. et ideo ad hunc casum iura trahi non debent ut. ff. de le. et se. con. l. nā ad ea. dici posset qd in tali casu esset iterū ad scrutinium recurrēdū et noua ordinatione pcedēdū. ut lxxix. di. si dno. vel deberet supiori totū scrutinū presentari ut superior p gratificationē alteruz pcepter. ar. j. de iure pa. cum aut aduocatus. ff. de rell. et sump. fu. l. vlti. Et Ad electionem aut per scrutinū hoc ordine peruenit. nā quilibet interrogatus a scrutatoibus sigillatim secreto votum suū exponit i certam cōsentiedo pñonā. votis ergo oīm redactis in scriptis facta publicatione et collatione secuta. numeri ad numerū. zeli ad zelum. et meriti ad meritū. ut. j. eo. ti. in generali patebit qd pars sit maior et sanior. non respectu partium aliarū. sed respectu capituli totius ut in decre. e. Et tunc maior pars dicit minor. cum maior et sanior pars in talē cōsentiat ipse est eligendus. vnde si placet ipsum cōtrahere eligamus. si acquieuerint tūc is qui maior rem vocē habet in caplo surgens dicit. ego p toto caplo eligo

talem et omnes acceptabunt. Si autem non acquieverint tunc is qui maiorem vocem habet inter illos qui maiores et saniores preter constituunt dicitur. ego pro me et pro illis qui mecum consentiunt eligo talem. et illi dicunt placet nobis. sic fit electio in communi aliter si quilibet singulariter diceret ego eligo tale. vel consensio in rationem iam tot essent electiones quot essent electores ar. ff. de verbo. obligat. l. Scire et l. qd dicitur. ff. de dona. l. senat. censuit. vel id qd factum est in scrutinio repeti videtur in eligendo. hec forma scrutinij locum habet in ecclesijs episcopalis et maioribus et in minoribus puta in archiepiscopis byteralibus et in preposituris et in plebanatibus. tales enim ecclesie per mortem suorum prelatorum viduari censent. secus si agatur de archidiacono archiepiscopis byteris vel preposito maioris ecclesie. quia per mortem talium ecclesie non viduantur quodam episcopi sponso eorum viuunt. unde in electionibus illarum personarum locum non habet forma concilij sicut dictum est. Sed quod dixi in preposituris et alijs personaribus qui non possunt in cathedralibus ecclesijs locum habere forma concilij verum est sed non in omnibus. Quid enim si aliqua ex talibus ecclesijs modicum collegium habeat puta trium vel quattuor forma scrutinij non poterat observari et ideo proceditur secundum morem antiquum et ita intelligo. i. e. t. c. j. Sed nunquid scrutatores dicunt vota sua in scrutinio et consensu sic. nam in constitutione prelati dicitur eligatur in quem omnes et c. hoc nunquid accideret si scrutatores in aliquem non consentirent. duo autem tertium scrutabuntur. Ad electionem vocandi sunt omnes qui debent volunt et possunt commode interesse et qui in provincia ea deest consistunt in decre. q. pp. et j. eo. ti. cor. a. vocabuntur autem prelati ras vel per nuncium. illi vero qui manent in ciuitate vocabuntur per capitanum vt. j. eo. ti. in causis. provincias autem non intelligas tales et tamen vt dicit canon. v. q. iij. scitote. nam multe provincie diffuse sunt et mora in electionibus piculosa est vt. j. eo. ti. Cum iter et j. eo. ti. ne pro defectu. hic ergo intelligo provinciam illam que per se provinciam appellatur vt libardiam tusciam. capitaniam. inspecta magis nuncupatione vulgari quam iuris interpretatione sicut de dilectis dicimus vt no. s. d. rescrip. nonnulli. Et est sciendum quod post consensum adhibitos in scrutinio mori fieri debet publicatio in eorum et post publicationem et collationem electio vt in p. q. pp. et j. eo. ti. Cum post. verum non omne quod differendi causa fit. more annueratur vt. ff. de usu. l. sciendum. Et tunc non debemus precipitare concilia nostra. imo tempore indulgemus vt aliquid maturius agamus vt. l. di. ponderet. unde mori intelligo fieri si non diuertatur ad alios actus vt. ff. ad. l. lul. de adul. l. qd ait. ff. de testa. l. hedes palam si. ff. ad tertul. sena. consul. l. ij. s. c. o. f. i. ita tamen vt nec moratoria cunctatione. nec precipiti festinatione. tamen publicatio quam collatio et electio fiant. vt. ff. de admini. tu. l. tutor qui repositus. s. j. in fi. ff. ad le. fal. l. j. s. non solum. Quid ergo si post publicationem cum appareat plures in scrutinio nominatos. et discordie lanua sit aperta. diuertatur aliqui ad angulum ecclesie cum aliquibus conferentes et querentes quomodo ad electionem vniusmodi et concorditer veniatur. vel illi de parte maioris moneant illos qui sunt de parte minoris vt a sua nominatione desistant. et illi eligant in quem maior et sanior pres capituli consensit. vt forte missa celebretur ad honorem spiritus sancti. vt par et concordia inspiret nunquid ex hoc viciosa erit electio. Sed absit vt virtutes in vicia conuertamus. vt. xj. q. iij. ve qui dicitur. Sicut nec e converso vicia non sunt conuertenda in virtutes vt. xl. di. sepe. et ideo circa hoc lex caute procedit quod dicitur tunc vitari id quod in contextu fieri debet cum actus prius intercedit vt. ff. de duobus reis. l. duos. s. vlti. vt cum actus prius intelligatur omnem actum impertinentem. Et notabis quod circa electionem summi pontificis non habet hec forma locum de qua superius dictum est. sed illa que habet. j. eo. l. j. Is enim ab vniuersa ecclesia Romanus pontifex habeatur qui a duobus partibus cardinalium electus fuerit et receptus vt ibi dicitur duas partes. quidam intelligunt computato electo. vt. j. eo. ti. cum in iure. Alij autem asserunt quod illud tamen in promisso obtineat. In scrutinio due partes esse debent eligentes vt dicit illa. l. j. non computato electo. Sed certe et idem videtur in electione decurionum. vt. ff. de decre. ab. oz. fa. l. iij. ff. de cuiusque vni. l. nulli. et ff. de decur. l. notationes. Sed si vere inspicias illas leges. non debes dicere quod due partes eligere debeant decurione. sed adeo. Hierum cardinales qui volunt renunciant illi constitutioni et agunt vt prevaleat electio que a pluribus fuerit celebrata. Et sciendum est quod electiones episcoporum maxime in ecclesijs cathedralibus sunt celebrande si fieri possunt. vt. j. eo. q. sicut et c. cum terra ar. j. de appel. q. fronte. alioquin nedum extra ecclesiam imo extra ciuitatem fieri possunt vt. xxiij. di. in noie dñi. et l. xij. di. quato. Et sciendum est quod secunda electione facta prima non cassata. non valet. s. vt cum dubium sit de effectu prioris vt. j. eo. ti. c. o. f. i. derauimus et c. auditis. Ceterum si sit liquidum et evidens apparens prima ipso iure nulla. utpote de manifeste ineligiblei vt. j.

eo. ti. venerabile et c. vinconensis. Item cum a suspensio et de suspensis ab excoicationis vel de excoicato electio celebratur vt. s. de consuetu. Cum dilectus. j. de appel. constitutis. tunc prima non potest stat impedimentum secunde et hec locum habent cum due electiones sunt non continue nec in concursu. sed vna prius et ex intervallo alia. Ceterum si fiant quasi in contextu vel concursu vna post alias tunc non habet locum hec exceptio ex prima contra secundam. quia secunda celebrata est prius non cassata. sed habet locum consideratio comparationis numeri ad numerum et auctoritatis ad auctoritatem et zelum zelus. vt illa que his collatis inuenta fuerit a maiori parte capituli celebrata alteri preferatur vt. j. eo. ti. dudum et in. c. in genesi. Et sciendum est quod electores ab electione resilire non possunt electo sentiente vel sentiente volente vt. j. eo. ti. cum inter canonicos. Sicut et alibi habet de deliberare et inuentariis prescribente nulla erit licetia creditoribus vel legatariis seu fideicommissariis eum inquietare vel ad iudicium vocare. vel res hereditarias vendicare vt. C. de iure deli. l. vlti. s. donec. Et tunc cum a diversis partibus electio celebratur aliquando numerus vnius partis preferatur auctoritati alterius partis aliquando auctoritas numero. vt. j. eo. ti. dudum. ff. de pac. l. maiore. C. qui bo. ce. pos. l. vlti. Alii quando excessus numeri ex vna parte cum auctoritate partis alterius preeminere comparatur vt. xix. di. in canonicis. in quo dicitur quod si multum excedat preferatur auctori vt in. c. dudum et j. de appel. constitutis. si autem modicum excedat succubatur numerus et preferatur auctoritas vt. j. de testi. in nostra presentia. In quot autem numerus excedere debeat vt preferatur vel vt succubatur vel vt equiparetur auctoritati. non invenio determinatum in iure. et ideo relinquo arbitrio iudicantis vt. ff. de iure deli. l. j. ff. de testi. s. scio que sit. Et tunc notandum est quod in electionibus cum queritur. An digna sit persona que eligatur An indigna. tunc electionis inspicitur vt. j. eo. ti. dudum in p. ma et j. de eta. et q. ordi. Cum bone. et j. de clerici. ex. m. postula. nec obstat. j. eo. ti. studitis. vbi inspecto posteriori tempore electio conualescit. nam illud locum habet cum electioni hoc solum deest. s. consensus vel contemptus aliquorum. quo casu illorum accedente consensu non inspecto tempore electionis sed consensus postmodum accedente electio manet valida. sublata exceptione de contemptu vt. s. de postula. bone. memo. in scda. j. eo. ti. q. sicut. s. si aut. Et Sed queritur quid si absentes qui vocari debuerunt vocati non veniant. nunquid expectandi sunt donec veniant si vocati responderint se venturos videtur quod expectari debet usque prope finem trium mensium ar. j. de offi. dele. consuluit. C. de iudi. l. pperandum. q. vj. in aug. appel. latore. j. de app. oblate. ff. de ver. ob. insula. Sed certe cum mora in electionibus sit danosa vt. j. eo. ti. Cum inter vniuersas. j. vt lite non cote. qm frequenter durum est canonicos sic artari vt palle. decre. consuluit. ff. si quis cautio. l. ij. in fi. unde puto quod si vocati non veniant infra competentem terminum eis a vocantibus prefinium ulterius expectandi non sunt. j. eo. ti. Cum inter et c. Cum nobis olim. Facta electione fieri debet decre. continens formam serie et processum electionis. nomina eligentium et electi et subscriptiones eligentium singulares et debet hoc describi manu publica vel pua ta que sufficit propter subscriptiones vt. C. qui po. in pig. ba. l. scripturas vel sigillo. vel sigillis aut. sigillatim vt. j. de fide instrum. si autentica scriptura. hoc autem decretum et si fieri deat vt. j. eo. ti. c. innotuit. l. xj. di. epa. non tamen est de substantia vt. xxx. q. v. nostra res. C. de proba. l. Cum res. Et post electionem et ante confirmationem si crimine obijciatur electo in modum exceptionis non est necessarium opponente ad extraordinariam penam astrigi vt. j. de accu. super his. secus si post. Et ratio quia ante confirmationem spirituale coniugium est inchoatum non tamen est ratum vt. j. de transla. licet. nam ante confirmationem non habet electus iurisdictionem potestatem sic vt. j. eo. ti. nosti. et c. transmissa. Et ante confirmationem metropolitanus sui iudicio cedit secundum quosdam vt. j. de transla. prela. inter corporalia. postea secus. et si crimine obiectum ante confirmationem probatum fuerit repellitur electus ab obtinendo. si post confirmationem et ante consecrationem et si electus confirmatus repellatur ab obtento. i. ab electione et administratione ac alijs que per confirmationem quesuit et ab obtinendo. i. a consecratione. tamen beneficia prius habita non amittit vt. j. de accu. et iquisi. super his et ob hoc ante consecrationem vel ante tempus de consecrandis episcopis copis non conferuntur vt. j. eo. ti. Cum in cunctis. Confirmationis prelati infra episcopatum ad episcopum spectat vt. xv. q. vlti. nullus. nisi aliquis non inueniatur expetens vt. s. de consuetu. Cum venerabilis. Episcoporum confirmatio spectat ad metropoli. vt. j. eo. ti. di. c. j. et vlti. nisi aliquis ibi sint immediate Romane ecclesie. vt. j. eo. ti. nihil in fi. Archiepiscoporum ad prelates vel patriarchas qui in hoc et in quibusdam alijs parem morem et similia privilegia habent

habent cū Romana ecclesia vt. lxxv. di. mos antiquus 7. c. qm̄
 j. de pūlle. antiqua. in aug. de ecclesiis. li. ii. in pñ. Patriarcha
 rum ad papam vt. j. eo. ti. scriptū. Pape aut cōsecratio ad ep̄s
 hostiensis. qui in b vicē metropolitanū obtinet. Et est sciendū
 q̄ is ad quē spectat cōfirmatio spectat 7 electionis 7 electi ex
 aminatio. Ita enī cōfirmari d̄ electus si n̄b̄l est qd̄ ipsum ipe
 diat. j. eo. ti. postq̄. Alibi dicit si n̄b̄l in eo q̄ i eptico cō
 tinetur vt. vij. q. j. qualis. Unde triplex est scrutinium. Unum qd̄
 habet ante electionē de quo supra dictū ē. Aliud qd̄ hētur ante ordi
 nationē vt. j. eo. ti. venerabile. Tertiū qd̄ hētur ante ordi
 nationē vt. xxij. di. man. xxvij. di. de siracusane. xxij. di. q. ep̄s
 7. xxij. di. q. ep̄s. Per cōfirmationem acquirit elect⁹ ea
 q̄ ad administrationē 7 iurisdictionē ptinent vt. j. e. ti. nosti. 7. c.
 transmissa Saluo eo quod d̄ de prelat⁹ valde remōs 7 vltra
 ytalīā p̄sūtis q̄ in cōcordia eligant 7 fuerit Romane eccle
 się subiecti immediate p̄nt in sp̄ualibus 7 tēporalib⁹ mīstrare. vt
 tñ de rebus ecclesiasticis n̄b̄l penitus alienet vt. j. eo. ti. n̄b̄l 7
 .c. q. sicut. Sed querit an rem ecclesię in iudicijs deducē
 possit 7 videt q̄ non q̄ in iudicio quasi p̄rabile vt. ff. de pecul.
 .l. j. s. idē scribit. Et absurdū est et cui alienatio iter dicit p̄mitti
 actiones exercē vt. ff. de iure deli. l. ait p̄tor. S; lex illa loqui
 tur in pupillo deliberāte. cui neutruq̄ p̄mittit. nec alienare. nec
 actiones exercē nec in aliquo diminueres hēditaras sine per
 missu p̄toris. secus in electo p̄firmato cui generalit̄ concedit
 administratio tp̄alium 7 sp̄ualium rerū. qui p̄t in iudicio agē 7
 defendē. Itē acquirit p̄ cōfirmationem. q̄ sine metu calūnie
 nō p̄t crimen opponi cōfirmato. vt. j. de accu. sup. bis. Al
 electione aut electores resiliere nō possunt sicut nec postulantē
 a postulatione p̄sentata vt. s. de postu. bone me. in secūda. in v.
 si enī. Mā electus h̄z ius petendi p̄firmationē. imo publicato
 scrutinio variare nequeunt electores. sed ad eligēdum cogen
 di sunt p̄ sup̄iorem vt. j. eo. ti. publicato. 7 ar. ad idē. j. de iure pa.
 nullus. ix. q. ij. nūc vero. vij. q. ij. arraldus. sed b̄ intelligo cum
 oēs in vñū consentiūt. sed cū vota capituli diuidunt 7 consen
 tiunt in diuersos. adhuc dico q̄ illi qui sunt ex parte maiori 7 sa
 niori resiliere nō possunt Alij qui sunt ex pte altera possunt. imo
 debēt. naz is eligēdus est in quē maior 7 c. verū n̄b̄l non intelligi
 tur variare. hoc ei factū iuris auctoritate. vt. ff. de colla. bono.
 .l. nōnunq̄. ff. de ioffi. testa. l. p̄ponit. s. h̄z n̄b̄l iuberis. ff. q̄
 rum lega. l. j. s. q̄ aut. Vel intellige hanc decre. publicato. q̄ illi
 qui in scrutinio cōsenserunt nō p̄nt variare 7 a suis cōsensibus
 resiliere post scrutinium publicatū ante collationē 7 electionē q̄
 h̄z cōsensus in scrutinio adhibitos in scriptis redactos 7 publica
 tos faciēda est collatio 7 electio nullius narratione admissa
 Sed facta publicatione ac collatione cuz iam appareat q̄
 sit eligēdus is. in quē maior 7 sanior pars capituli p̄sentit illi qui
 sunt de minori parte resiliere possunt 7 variare 7 adherē illis q̄
 sunt in parte maiori vñā cū illis eligē. vt nota. s. eo. s. ad electio
 nem aut per scrutinium hoc ordine venit. Sed quid si publi
 cato scrutinio appareat q̄ maior pars decepta est eo q̄ consen
 sit ignorat in hominē minus dignū. nunquid illi qui sunt i p
 te maiori cuz de iure suo dissident p̄nt a suis p̄sensibus resiliere.
 videt q̄ sic vt. s. de postu. bone me. in secūda. S; tñ secus est.
 Nam in hoc casu puto minores partē saniores eē 7 ideo illum
 eligēdū qui fuerit a pte maiori in scrutinio nominat⁹. Sed qd̄
 si oēs in vñō scrutinio cōsentiant 7 publicatione facta illum oī
 no ineptū tueniant puto ad nouū scrutinium posse redire. Sed
 si iam electio sit facta vel postulatio p̄sentata fuit superiori. sec⁹
 vt in predicta decre. bone me. 7. j. de elec. bone. 7. c. innotuit. nec
 turberis ex eo qd̄ dicit in decre. publicato. q̄ p̄sentientes i scri
 ptinio cogēdi sunt p̄ sup̄iorem eligē. nā hoc intelligo si ydone⁹ sit
 is in quē cōsensum ē vt. j. eo. cam. ff. de mu. 7 bo. l. vt gradati
 in sine p̄mi respōsi. Sed hoc totū sine captionē intelligas cū vi
 cium qd̄ detegit est in apto. tunc enī penitē h̄ vt. ff. de interroga.
 acti. l. de etate. s. celsus. naz qui optauit acetuz pio vñō potest
 iterum optare vñū vt. ff. de ope. leg. l. j. ar. ff. de pigno. acti. l.
 elegane. s. qui reprobis. 7 qui iurat aliter q̄ ei desert iterū iu
 rare d̄ vt. ff. iureiur. l. qui p̄ saltum. 7 qui male p̄uinciat iter
 iudicat vt. C. de accu. l. iij. ff. de arbi. l. qd̄ tamē. j. s. 7 ar. j. de
 accusa. qualiter. Sed in his qui iaz elegerūt vel postulauerūt
 7 postulationē superiori p̄sentauerūt aliud obseruat vt sup̄
 ius dictum est merito vident enī officio eorum functi bene vt
 male vt. j. de offi. dele. i. literis. ff. de re iudi. l. index 7. l. qd̄ ius
 sit. Et nota q̄ si de aliquo facta fuerit postulatio 7 non ad
 missa iterum in ecclesia eadem 7 eadē ordinationē postulari nō
 d̄ vt. s. de postula. gratuz. Et idem dico cum alicuius electio
 cassata fuerit vicio electionis vt. j. eo. ti. cōsiderauim⁹ scdm̄ vñā

lecturam illius decre. p̄ter istam ordinationē que faciēda
 est in vacatione illa. Nam in alia vacatione potest idem in ea
 dem ecclesia iterum eligi vt. j. eo. super eo. vbi aut vicio p̄sone
 reprobatur electio nec in vacatione illa nec in illa nec in alia ec
 clesia eligi potest. Sed obijciunt cuz electiones cōsueuerūt
 cassari per modū exceptionis. vt. j. de accu. sup. bis mirum est
 quō exceptio tantā efficaciam hēat cōtra id qd̄ legē. j. de ordi.
 cogni. Cum dilectus j. de excep. deniq̄. s. vlt. ff. de his qui no.
 infa. l. lucius. Ad qd̄ Rūdeo i nullo vacillare d̄ opinio p̄mo
 uendi. vt. xxij. di. layci. eius aut cōditio cui⁹ per modū excep
 tionis cassata fuit electio grauata videt. sicut illius qui p̄ excep
 tionem repellit a testimonio vt. j. de testib⁹. testimonius. 7 ideo
 h̄mōi promotio 7 in illa ecclesia in qua vicio p̄sone reprobata
 fuit eius electio 7 in alia ipedit. nā infamia facti onerat aliquos
 apud bonos 7 graues vt. ff. de obseq. l. honori 7 dignitate rei
 pellit vt. C. de dig. l. j. Sed cū alicuius electio cassat vicio ele
 ctionis tunc q̄ vicium est in materia nō imputatur electo vt. ff.
 ad le. acqui. l. si fūus. s. si calicē. ff. de loca. 7 pduc. l. Jte q̄rit
 .s. si gēma. vñ cassatū non cōmittat infamia vt. ff. de re mili. l.
 qui cū vñō. s. nō oīs 7. s. exauctorizatus. ff. de bis qui no. ifa. l.
 ij. s. ignominie. Tunc vidēdū est de pena male eligētis.
 Et est sciendū q̄ si scilicet eligat indignū ab ecclesiasticis b̄n
 ficijs triēnio sūt suspēsi 7 puati tunc. ea vacatiōe vel tūc id est
 p̄ma vice vel electione que occurrit faciēda p̄tate eligendi vt
 j. eo. ti. cum in cunctis. ita vt si oēs deliquerint trāsserāt potestas
 eligendi ad sup̄iorem vt. j. eo. ti. bone me. 7. c. innotuit. Si autē
 nō oēs deliquerint s; aliq̄ de caplo. tūc p̄tās deuoluit ad alios
 qui nō deliquerunt vt. j. eo. ti. cū vincon. 7 si illi ad quos deuol
 utur eligāt 7 eodez mō deliquerit vt p̄mi p̄tās redit ad p̄mos
 nō ad sup̄iorem. sic itelligē voluerūt quidā decre. illā cū vincon.
 dicētes tūc demū deuolui ad sup̄iorem ius eligendi vel p̄uidē
 di cum oēs pariter. l. simul deliquerit. colligentes hoc ex illo d̄
 bo qd̄ ponit in decre. bone me. maguntinus in fi. vbi d̄ si ele
 ctiores pariter deliquissent ad nos deuoluta fuisset ordinatio ec
 clesię maguntin. Sed ego aliter itelligo decre. illam Cum vñ
 con. sicut etiā glosauit. Et qd̄ dicit in decre. bone. parit̄ nō intelli
 go cōcursum in tpe delinquentium s; delicti similitudinem. vt
 sit sensus si p̄mi electores deliquerit 7 secūdi deliquerint pari
 tate delicti non t̄pis deuoluta ē ordinatio 7 c. Absurdū enī eē
 dicē q̄ nunq̄ ius eligēdi a caplo exeat nisi canonici diuisi deli
 querint. 7 q̄ vñū delinquentium q̄si purget ex delicto aliorum
 vt ad p̄mos ius redeat eligēdi. illi tñ ad hoc r̄debat q̄ iste re
 gressus 7 circulus locū h̄z vsq̄ ad tres mēses q̄ dant ad eligē
 dū vt. l. di. postq̄. l. xij. di. obeuntib⁹. 7 qd̄ dixi deuolui ius p̄ui
 dendi ad sup̄iorem canonicis eligētib⁹ scient̄ idignū. locū h̄z cū
 canonici eligunt 3 formas. b̄ saluo q̄ in p̄mo casu delinquentes
 puati sunt ipso iure. in secūdo puandi p̄ siniam vt p̄z b̄ differē
 tia ex illis decre. vt. j. eo. ti. cū in cūctis. 7. c. q̄ p̄pter diuersas 7
 nota q̄ cū in p̄mo casu eligētes sint a b̄nificijs suis p̄ triennium
 suspēsi durate suspēsiōne alia b̄nificia acquirē nō p̄nt vt. j. eo. ti.
 p̄inquisitionē. j. de eta. 7 qua. cū bone. Et ē sciendū q̄ ab electo
 cōfirmato 7 p̄secrato exigit sacramētū fidelitatis vt. j. eo. ti. si
 gnificasti. s; formā quā habes. j. de iureiur. ego. 7 idē si metro
 politanus fuerit cōcedit palliū ad vsū 7 nomē. vt. j. de postu.
 bone me. in fi. in secūda. in quo plenitudo Pontificalis officij
 cōferit vt. j. de vñū pallij. nisi. in q̄nq̄. in vocatiōe cōcilij. crisma
 tis cōsecratione. dedicatione basilicaz. ordinationē clericorū 7 ep̄orū
 cōsecratione vt. j. eo. ti. q̄ sicut. s. p̄terea.

De translatione prelatorum.

Rica.

Actum est supra

de qbus
 das mo
 dis p quos prouidet ecclesijs de platis. s; q̄ ple
 rūq̄ puldet trāsserēdo platos de ecclesijs ad ec
 clesias. iccirco subiicit hic Rica de trāssatione.
 Vel alit̄ primabis. Dicitū ē. s. de postula. s; q̄ plerūq̄ postula
 tur plati alijs ecclesijs alligati vt. s. de postu. bone me. in pia 7
 secūda 7. c. si vñanimit̄ q̄s trāsserri oī. iō hic de trāssa. tractat.
 Tūc d̄ideam⁹ igit qd̄ sit trāssatio. q̄ p̄nt trāsserri. ad quē p̄tinet
 p̄tās trāsserēdi. 7 q̄ sit cā trāsserendi. Trāssatio ē de sede ad
 sedē p̄mutatio. vñ qd̄ hic appellat trāssatio alibi appellat mu
 ratio vt. vij. q. j. mutationes. Tūc d̄ōt trāsserri alijs de minori
 ad maiore ecclesijs. q̄ enī p̄uebit de minori ad maius. p̄uebit
 xciij. di. legim⁹ in fi. ff. de mune. 7 bo. l. vt gradati. 7 maxie ob
 tinet cū agit de trāssatione ep̄orū. cū enī ep̄i trāsserri nō possunt
 de sedibus ad sedes nisi p̄ dispensationē vt nota. s. de postula.

facilius dispensatur ut de minori quis transeat ad maiorem q̄
de pari ad parē vel de maiori ad minorem ut. j. e. ti. c. j. 7. c. l. 3. Et
igitur hoc scdm ordinē ut hīs minore dignitatē transferatur
ad maiore ut. j. eo. c. j. vj. q. j. mutationes. ¶ Pertinet autem
trāslatio ep̄oz ad papā solū. ut. j. eo. ti. c. j. vj. q. j. mutatiōes 7. j.
eo. ti. iter corporalia. Et lioz aut p̄latoz inferiorz ab ep̄is transla
tiones fieri debēt auctoritate ep̄oz ut. vj. q. j. ep̄s de loco. nisi p̄
latus is qui transferēdus ē subit Roma. ec. imediate ut. s. de
cōsue. Cū venerabilis. ¶ Itē requirit cōsensus capitulorum
seu clericoz a quib⁹ sunt aliq transferēdi. ē enī quedā alienatio
7 ideo cōsensus clericoz est requirēdus ut. x. q. ij. in aut. h. ius
p̄fectū. xij. q. ij. sine exceptiōe. x. q. ij. c. vlt. nā maiore ē alienatio
p̄sonaz q̄ rerū. q̄ p̄sone p̄ciosiores sunt reb⁹. ut. xij. q. j. p̄cepti
mus 7 prius q̄renda ē p̄sona q̄ iuris rō ut. ff. de iure codicill. l.
quidē referunt 7 hōim gratia res nā p̄pauit ut illi. de re. di. s.
in p̄cedū. 7 q̄ dico requirēdus p̄sentum clericoz locū hz in
his p̄latis q̄ subit ep̄is imediate ar. lxxj. di. clericos. j. s. renū
ci. ad monēt. s. si alijs p̄latis medijs subit ut abbatib⁹ seu p̄e
positis ep̄oz et cōsensus est requirēdus ut. lviij. di. c. j. 7. ix. q. ij.
cōquestus. lviij. di. c. j. sed si ad aliū ep̄atum clericus vocatus sit
tūc siue hēat mediū p̄latū siue nō. cōsensus ep̄i ē requirēdus
ut. lxxj. di. p̄ totū. lxxv. di. florentinū. ¶ Sed qd si p̄latus ali
quis vocat⁹ ad dignitatē maiore nolit trāsire. dixerūt quidam
cogi nō posse q̄ nemo cogit crescere iuris ut. lxxij. di. gesta.
sed si ex cā utilitatis vel necessitatis petat trāslatio puto fore co
gendū ar. vj. q. j. ois qui gemebat. nec obstat qd dixi q̄ nemo
crescere inuit⁹ cōpellit q̄ multa bona cōferunt iuris ut. xliij.
di. 7 qui emendat. vii. 7 inuitus alijs liberat ut. ff. de neg. gest.
. l. soluēdo. ff. s. solu. l. solutionē ar. ad idē. ff. s. lib. cau. l. j. 7. y. ff.
de app. l. n. tñ. ff. qñ appe. sit. l. ij. s. vlt. ¶ Trāsire ar ep̄os 7
supiores soli⁹ pape ē ut dictū ē nā s. 7 qdā alia soli pape p̄petit
q̄ his v̄sib⁹ notant. ¶ Restituit papa. sol⁹ deponit 7 ipse. Bū
uidit ac vnit eximit atqz pbat. Articulos soluit synodūqz facit
gnālē. Trāsferit 7 mutat. nō p̄uocat vllus ab illo. ut hec singu
la pbat p̄ iura. ij. q. vj. Ideo. lxxj. q. vj. q̄uis 7. c. dudū. xvj. q. j. p̄
cipim⁹. vj. q. j. 7 tēpōis. xvj. q. j. frat noster. xvij. di. regula. xliij.
q. j. quotiens. xvij. di. c. j. 7. ij. vj. q. j. tēpōis q̄litas. c. mutatiō
nes. ix. q. ij. cuncta. ¶ Translationū cāe due sunt. utilitas 7 ne
cessitas ut. vj. q. j. Ois qui gemebat 7. c. ep̄s de loco. q̄ enī ex
altera istaz cāuz trāsferē nō trāsferit 7 trāsferit ut. vj. q. j. mu
tationes. nō mutat sed mutat ut. vj. q. j. scias. ¶ Tres aut sūt
causē trāsitus. leuitas. cupiditatis. 7 humilitas. Cum qz vilita
tis cā trāsferē oīno eximit⁹ 7 liberat a p̄ia ut. s. de postula.
bone me. in secūda in fi. Et nībil cōe hēat cū p̄iori ut. xxj. q. ij.
Si quis iā trāsatus. qd itelligo cū trāsatus ē cuz effectu ita
ut possessionē illius hēat ad quā trāsferit ut. s. ti. pr. Cum in
cunctis. Alioqui secus ut. xcij. di. si qz ep̄s ordinatus 7. c. si qz
ep̄us 7. c. si qui ep̄i. sic 7 ex eo tpe incipit quis posse testari iure
militari cū in numerū militū est receptus nō cū electus est in ty
ronem ut. ff. de milita. testa. l. Ex eo tpe. vel qd verius puto cū
ep̄s absoluit a vinculo quo p̄iori ecclesie tenebat data sibi li
centia ad alterā transeūdi anteq̄ ad secūda trāsseat. vel si nō ad
mutatur a secūda adhuc dico nībil cōe hēat cū p̄iori a q̄ ex
prus est. ē tñ ep̄s nulluz possidens ep̄atum ut. ff. de bo. pos. ex.
testa. mili. l. vna in fi. verū tñ q̄uis possessionē ecclesie nō hēat
ad quā trāsferē dominū tñ vel ius in ea quesuit ut. ff. s. acq.
posse. l. l. cuz hēdes. ¶ Cū cā necessitatis qz trāsferit idē ē qd
s. aliq̄ enī ex cā necessitatis sit trāslatio. ut cū p̄lat⁹ in sua ec
clesia p̄secutionē patit⁹ 7 hostilitates. Sed 7 tūc dicit p̄t cā vti
litas trāsferri. cū in sua ecclesia instructuosus existat. 7 ob s
iste due causē plerūqz cōiungunt ut. vj. q. j. scias. s. ti. pr. i cau
lis. Si vō necessitatis cā nō trāsferat sed trāsseat tūc cessante ne
cessitate quasi iure postliminiū redit ad suaz ecclesiā ut. vj. q. j.
pastoralis. ¶ Trāsferit quis de ecclesia ad ecclesiā cā leuitatis
i quo casu dixit hugolin⁹ q̄ si alteri ecclesie adhereat sine mo
nitiōe p̄t priuari p̄ia nisi p̄ia voluerit eū repetē. Si aut adbe
serit alii aut hz ecclesiā p̄ delicto. aut nō. Si hz puta matrim.
sit miles. tūc siue monitione priuat⁹ 7 idē dixit in alijs casibus.
ut cū qz defuerit ab ecclesia per tres septimanas vel duos mē
ses siue iusta cā 7 absqz licētia sui ep̄i in studio vl p̄grinatione
In his oib⁹ dixit posse priuari siue monitiōe quali in his oī
bus ecclesia pro derelicto hēatur. honestū tñ ē dicebat ut ad
moneant ut. vj. q. j. si qz i clero. 7. c. si qz p̄sby. j. de cle. nō re
si. inter q̄tuor. verius puto q̄ in his casibus 7 consimilib⁹ ad
monendū sit absens ut. j. de appel. puenit. j. de sen. ex. in audiē
tia. j. de cle. non resi. Ex parte 7 ar. vj. q. j. puenit. j. de cle. nō re
si. Ex tpe. nec enī facile presumēdus est aliq̄ habere ecclesiā

pro derelicto forte multis laboribus acquisitū ut. j. de remun. su
per hoc. nec ex sola absentia hoc presumit cū possit quis ex iu
sta cā abesse ut. j. ut lre nō cōte. qm̄ frequēter Sed si requisit⁹
nō inueniat tūc p̄cedat⁹ s̄m illam decre. j. de cle. nō resi. Ex tpe.
Abi vō certuz esset ecclesiā nō hēre pro derelicto ut cū qz ex
superioris licētia se absentat. 7 si vltra mōrē q̄ superiori placeat
admonēdus est 7 nō sine cā remonēdus ut. vj. q. j. p̄sentium.
¶ Itē trāsferit qz cā cupiditas siue ambitionis. 7 tūc priuandus
est habita 7 ambita. ut. vj. q. j. eos. Si qz ep̄s. j. eo. ti. quāto. sed
ecclesiā p̄t eū repetē si vult ut. vj. q. j. nō oz. S3 in hoc opponi
tur. Nōne hodie p̄dit primū recipiēdo secūda ut. j. de pben.
de multa. Rñdeo p̄dit sed non p̄dit. vnde si ecclesiā p̄ia velit
repetē suaz p̄latū si sine resignatione p̄ioris ecclesie 7 sine su
perioris licētia trāsferit ad aliā bñ p̄t est tñ p̄sumptio canonis
q̄ eo ipso qz qz trāsferit ad maiore videat⁹ ambitionis cā trāsire
ut. vj. q. j. si qz ep̄us. nullus enī trāsferit de maiori ad minore ut. j.
de cle. nō resi. c. j. ¶ Itē trāsferit aliqz cā humilitas. cuz qz reli
cta sua ecclesia religionē igredit⁹. Itaz hz in priuaz p̄sonis suffi
ciat licētia petita 7 si non obtēta ut. j. de regu. l. 3. eo q̄ q̄ spū dei
ducit nō est sub lege. xix. di. due. in ep̄is tñ secus ē. ut dicā. j. de
renūci. ceteri vō p̄lati inferiores ep̄is 7 si licētia petē debeāt
posse tñ ea non petita trāsire. P̄ter hāc cām. s. religionis si
quis velit ecclesiā deserere resignet in manu p̄lati. ut infra
de remun. admonet. vel in manu pape si ei subest imediate
ut. j. eo. c. vlti. Alioqz ecclesiā p̄t eū repetē si vult ut. vj. q. j. nō
oz vel ipse superior ut. vj. q. j. Si qui vō 7. c. si qz p̄sbyter. ipse
aut repetē ecclesiā nō valet ut. vj. q. j. eos. nā 7 si inuitis sit
renunciatio. hz tñ in se tacitū pactum ne petat. sicut 7 inuitis ac
ceptilatio ut. C. de pac. l. si vnus. s. p̄. ff. de accepti. l. an iutilis.
7 hoc verū est in p̄elaturis laz q̄litis. secus in acquirēdis ut. j.
de his que s̄i. a. ma. par. ca. Ex ore. tūc si ex cōscientia criminis di
missa p̄elatura ad vitā monachalē descendit ad p̄latū secu
larē resurgit de iure nō potest. Alioqz secus ut. vj. q. j. B neqz
q̄. j. de renūci. post translationē. ¶ Anū aut in sūma notabis
qz honores reales nō sequunt⁹ trāslatū ut si p̄io fuerit palli
tus 7 trāsferat⁹ ad aliā ecclesiā. que dignitatem pallij habeat
oportet trāslatum iterum palliari. s. de postu. bone me. in fi. i
secūda. qz hz palliuz videat⁹ p̄sonale adeo ut cū persona sepelia
tur ut. j. de vsu pallij. ad hec. tñ. gratia 7 cōtēplatione loci da
tur 7 ideo reale censet⁹. vnde persona cui cōcedit⁹ non vit⁹ eo
vltra locum ut. j. de vsu pallij. Ex tuarū. 7 si palliatus loco re
nunciet non retinet vsum pallij ut. j. de renūci. ad supplicatio
nem 7 succedens palliato non vitur eo nisi pallium ei cōceda
tur. Sed iniuria fieret ei si pallium non concedatur eidem ar.
ad hoc. ff. de aqua cottidi. 2. est. l. j. s. penu.

De vsu pallij. Bica.

Actum est supra de postula
tioe de ele
ctis 7 de trāslatiōe. S3 qz per hos modos assum
ptos vti pallio decet. si ecclesijs ad q̄s assumunt⁹
dignitas pallij debeat iō post illos tractat⁹ pont
tur Bica de vsu pallij. ¶ Videamus ergo quid sit palliū. cui
cōcedi debeat. 7 a quo. Itē qbus locis 7 tēpōibus vtendum
sit pallio. ¶ Palliū est insigne ornamentū archiep̄i 7 ep̄i
sumptū de corpore beati petri. ut. s. de elec. significasti. In pal
lio aut plenitudo pontificalis officij cōfert⁹ ut. j. eo. ti. nifi. vñ aū
pallij receptionē ecclesiā dicit⁹ viduata ut. c. di. qm̄. qz sine pal
lio quedam expediri non possunt ut. s. de elec. q̄ sicut. s. p̄te
rea. in ¶ Papa vero palliuz designat plenitudinē potestatis ut. j.
eo. ti. ad honorem. ¶ Conceditur pallium archiep̄is 7 ep̄is
aliquibus ex speciali gr̄a ut. j. de p̄scriptis. cuz i iuuentute.
¶ Cōcedit pallium sūmus pontifex alicui p̄lato in curia eri
senti vel eius nuncio. vel mittit illud per apocrisarios Roma.
ec. ut. s. de elec. significasti. c. di. c. palliū 7. c. scriptoz. ¶ Pal
liū p̄cedit⁹ fontē postulati ut. c. di. p̄lica. sicut 7 littere dimissionis
ut. j. q. vj. p̄ appellationē. sic 7 peccatoz remissio ut s̄ peni. di. j.
ip̄ortuna. ¶ Cōcedit⁹ ar palliū his v̄bis. Ad honore dei oīpo
tentis 7 beate marie virgis 7 beatoz apostoloz petri 7 pauli.
dñi pape gregori 7 Romane ecclesie nec nō ecclesie tibi com
missē tradim⁹ tibi palliū de corpore beati petri sūptū. plenitudinē
v3 pontificalis officij ut vtaris eo iter ecclesiā tuā cert⁹ oleb⁹
q̄ exprimunt⁹ in p̄uilegijs ab apostolica sede cōcessis. Concedi
tur iuranti ut. s. de elec. significasti. c. di. opratur. cuz augmen
to honoris pallij crescere debet cura pastoralis sollicitudis. ut
ornatu vestiu3 actionum ornamenta cōueniant. ut. c. dist. ois.
Augeri

T De renūciatione. Rica.

stulationib⁹
electionibus

muller tute. off. fugi. in auc. mater. sed macedoniano n̄ p̄t vñ
post sn̄az datur ex eo exceptio. ff. ad mace. l. tñ. Et ē rō q̄ vel
leyanū ē fauorabile tñ. i. fauorē mulierē inductū. Ad macedo. ē
inductū in fauorē filioz p̄a. 7 in odiū creditorum vt. ff. de p̄dicā
de. l. g. exceptū vñ alias nō p̄t q̄s renūciare iuri suo cū ex sua re
nūciatione etiam iuri alteri p̄iudiciū genēt vñ clericus n̄
p̄t renūciare fore q̄ ex hoc p̄iudicaret ep̄o vt. xj. q. j. clericum
iij. q. vj. non liceat. a quo ei cleric⁹ ordinē recipit 7 iudiciū redi
pe d̄z vt. ix. q. ij. nullus p̄imas. forense 7 p̄n̄ales vt. d̄ pe. di. vj.
placuit. j. de pe. 7 re. ois. ¶ Preterea si sic clerici fori priuile
gio renūciare possent iā clerici de vno ep̄iscopatu possent sibi
p̄stituerē aliū iudicē in alio ep̄atu vt. ff. de iud. l. in eo. mō cleri
c⁹ nō p̄t renūciare p̄uilegio toti collegio idulto clericali. xvij.
q. iij. Si q̄s suadente. nā 7 si actionē iniuriarū remittere posset
vt. xxiij. q. iij. 7 c. si illic. iuriā tñ factā ordini abolē n̄ p̄t. vñ eo
remittente actionē suā ei q̄ manus violētās i eū iniecit temē ex
cōicatio durat vt in decre. p̄tingit. Quidā tñ dicūt q̄ clericus
7 si fori p̄uilegio renūciare nō possit expresse facite tñ p̄t ar. ff.
de procu. l. filiū famul. §. veterani. C. de iur. calū. l. ij. qd̄ n̄ pu
to vez. Itē renūciare n̄ p̄t q̄s his p̄ que deo 7 boi obligamur
vt votis pollicitationib⁹. iuramentis. p̄uentionibus 7 p̄missis.
7 p̄ b̄ m̄rimōio renūciari n̄ p̄t q̄s iuri exigendi debiti renū
ciari possit vt. j. d̄ p̄uersio. p̄luga. qdā intrauit. Renūciari d̄z ec
clesijs b̄n̄ficijs 7 p̄bēdis apd̄ eū a quo b̄ recipiunt vt. j. e. t. ad
monet. xviij. q. ij. abbas p̄t vt inde fiat cure p̄uatio vñ dat in
auc. d̄ defenso. ciui. §. non habente. aliogn si quis in p̄sulto suo
ep̄o dimittat ecclesiā q̄uili ecclesia absoluat ab ipso vt. j. e. t. qd̄
in dubijs 7. vij. q. j. eos. vt ipse eam repetere nō possit repeti tñ
p̄t ipse ab ip̄a ecclesia vt no. §. in sūma de transla. p̄la. §. vl. 7 b̄
vera sunt nisi habens ecclesiā transeat ad religionē tūc enī v3
ingressus nec reuocari p̄t ab ecclesia vel ep̄o quo scōsulto trā
siuit q̄uis licitiam petere debuisset valet tñ ingressus petita 7
nō obtēta vel nulla petita. vt. j. de regla. l3. xix. di. due. Sz aliō
ē in ep̄atu quē etiā religionis cā deserere n̄ l3 7 b̄ iō q̄ maloz
fructus lesse creditur cure pastoralī q̄ vite p̄teplatiue vt. j. eo.
t. nisi. §. vlti. qd̄ intelligi cum ita res geritur sicut noster lubet
ip̄ator. vt. xl. di. añ oia. ¶ Effectus renūciationis ē vt renūciās
repetere non possit qd̄ semel renūciauit vt. vij. q. j. q̄ piculofuz
ff. de edi. edic. l. quare. §. si venditiōis. C. de iure iur. l. si q̄s ius
iurādū. xxiij. q. iij. si illic. ff. d̄ successio. edic. l. j. §. q̄ semel. xvij. q.
ij. p̄saldus. xvij. q. vlt. dudū. xxi. q. ij. si quis iā translatus. xcij. si
quis ep̄s vacās. vij. q. j. hoc nequa q̄ vt. j. e. t. post trāslationem
C. de condi. infer. l. cū qdā. j. de cau. possel. 7 p̄p̄ie. pastoralis
in auc. de testib⁹. §. q̄ vero multi. Renūciare n̄ p̄pellit q̄s in
uitus vt. vij. q. j. q̄uis. d̄z igit̄ renūciatio ē volūtaria nō extor
ta vt. j. q̄ metu cā. ad audiētā. absoluta. omnino enī q̄s renūci
are d̄z rei sp̄uali vt. j. de offi. dele. ex pte. j. de symo. ex insinuati
one q̄ nec dari vel remitti vel renūciari d̄z aliquid sp̄uale pa
cto vel p̄dictione interueniēte vt. j. q. j. q̄ pio in fi. qui enī remit
tit intelligit̄ dare vt. vij. q. j. talla. j. de testib⁹. veniens. ff. de
caluz. l. gnetiā. ff. qui in frau. cre. l. in fraudē l3 sit ar. d̄. ff. e. ti. l.
si pign⁹. C. ad vll. l. et. ¶ Sz pōe q̄ renūciat simpliciter 7 ab
solue sine pacto 7 sine cōditioe verūtū b̄ renūciās gerit i mē
te vt ex renūciatioe rei sp̄ualis aliquid sibi tp̄ale accedat apud
districū iudicem qui scrutator est cordiū 7 cognitor secretoz
culpabilis iudicat vt. j. de symo. tua in fi. sola enī volūtas symo
niacum facit vt. j. q. j. qui studet. sic 7 spes sola facit vsurarium
vt. j. de vsur. c. consuluit. xij. q. iij. c. j. voluntas enī 7 p̄posituz
distinguit̄ maleficia vt. j. de sen. ex. cū volūtate. ff. ad le. cornel.
de sicca. l. diuus. Sz aliud ē in p̄b̄ibitis q̄ symoniaca 7 aliud i
symoniacis q̄ p̄b̄ibita. quedā enī p̄b̄ibent bodie q̄ 7 oli i vete.
testa. symoniaca erant vt vēdere sp̄ualia. in his studiosa volun
tas inducit symoniam. qdā vō bodie symoniaca iudicat̄ quia
fieri p̄b̄ibent q̄ tñ i veteri testamēto nec symoniaca nec p̄b̄ibi
ta inueniunt vt vēdē castaldionarū 7 aduocatiū vt. j. q. j. si
q̄s ep̄s. dare pastū vel passillū in receptioe canōici vt. j. d̄ symo.
ja. In his 7 p̄similib⁹ nō p̄mittit̄ symonia sola volūtate. Et ē
sciēdū q̄ symonia mētalis sola p̄n̄ia abolet vt. j. de symo. c. vl.
¶ Itē notādū ē q̄ ep̄oz cessio in scriptis ē faciēda vt. vij. q. j.
§. ecce 7 c. qualiter 7 c. q̄uili triste. ¶ Restat videre an renū
ciās valeat penitere. Et ē sciēdū q̄ si q̄s renūciare intēdēs vo
cet sup̄iorē litteris siue nūcio ut veniat recipē cessionē ei⁹ si atē
q̄ sup̄ior veniat ille peniteat reuocatio non nocet vt. j. eo. ti. le
cte. sicut non nocet vocatio patrōi in ius sine venia edicti ut ff.
de in ius vo. l. q̄uis 7 tūc ē p̄nie lot⁹ ut. ij. q. vj. si quis libellos.
ff. de condic. cā dan. l. si pecuniam. ij. q. iij. si quis iratus. j. de

app. dicitur ff. de interroga. acti. l. de etate. §. cellus. et si verum est nisi pnia esset alteri captiosa vt. ff. de reg. iur. l. nemo vt si res integra non est vt isti mandati. §. recte. §. de elec. in causis. ff. de cessio. bo. l. is qui bonis. C. qui bo. ce. pos. l. ij. puta si a superiore petita est cedere licetia et admissa. §. e. t. qda. Et sunt due rationes que tunc non est pnie locus. Una ne superiori videatur illud qui cessionem admisit vt. §. de postu. bde me. in secundo. i. ver. si eni. Alia. q. presumptio iuris est q. is qui cedit utilitatem ecclesie respiciat in cedendo dum se insufficientem recognoscit vt. §. eo. t. c. vli. vel ppaz salute attendit du pscientia criminis hz vt. xij. di. neri. et §. e. c. nisi. l. R. §. de symo. ex insinuatione. aliud tñ est in cessioe bonoz fm leges. Nam post cessionem reb? tñ nitegris manentibus loc? est penitentie vt. ff. de cessio. l. is q. Sz ibi cessant rationes superius assignate. In summa notadu q. renu ciari no pt rei qua q. sibi ppetet ignorat vt. ff. de ioffi. test. l. mif decedens. ff. de acqui. here. l. is q. §. si q. dubitet et l. is q. putat et ar. ff. q. ad liber. p.ela. no l. 3. l. peni. §. nemini. Itē renuciari res n pt q. no hētur nec hēri pt vt. ff. de re. iur. l. Eius et l. q. pt. ff. de acqui. et om. here. l. nolle. et l. is qui heres. j. R. et l. is q. pt. ff. de suc. edic. l. j. §. decretalis et ar. ff. q. metus ca. l. Sz et pt? §. iulianus in fi. pacto at remitti n pt qd nodu ppetit vt. ff. de pac. l. pactu. repudiari n pt nisi interuentu auctoritatis iudicialis vt. ff. de cu. bo. da. l. j.

De supplenda negligentia plator. R.ica.

Actum est supra de modis

assumunt plati ad dignitates et platuras. Sz q. in platuris pfuorie et aduorie res agut vt. xl. dia. oia. et qd negligit supplendu ē. qd at omit tit obstatuandū. id h. b. i. c. rubrica de sup. neg. pla. Et ad am? igit qd sit negligentia. q. p. p. p. que suppleri possit qd omittit. et an mora purget. Negligentia ē eius qd fieri dz et pt omittit. Et p. p. at negligentia q. p. p. exequendi qd negli gēter omittit trāssere ad aliū vt. §. e. t. l. 3. et c. l. 3. §. de elec. ne pio defectu. §. d. p. c. p. e. nulla et c. postulat. §. aliq. i. p. p. i. o. z. ne g. l. g. t. b. n. d. i. c. e. n. b. n. d. i. c. e. p. b. n. d. i. c. t. o. h. e. t. u. r. i. t. a. v. t. l. i. c. e. a. t. a. b. b. a. t. i. n. b. n. d. i. c. t. o. a. l. i. q. u. e. b. n. d. i. c. e. v. t. §. e. t. c. j. n. e. c. o. b. l. x. i. x. d. i. q. m. v. b. i. d. i. q. i. t. a. d. e. m. u. l. 3. a. b. b. a. t. i. m. a. n. u. i. p. o. e. r. e. s. i. e. i. d. e. m. a. n. i. p. o. s. i. t. o. s. c. a. f. u. e. r. i. t. a. b. e. p. o. s. c. o. z. m. o. r. e. p. r. e. f. i. c. i. e. d. o. z. a. b. b. a. t. u. n. a. i. l. l. o. i. t. e. l. l. i. g. o. d. m. a. u. o. r. d. i. a. t. o. r. i. a. m. o. n. o. r. d. i. a. t. o. r. i. a. n. i. p. o. n. e. p. t. v. t. i. b. i. m. u. n. a. t. b. n. d. i. c. t. o. r. i. s. q. d. p. p. e. f. i. s. i. p. e. d. i. c. i. t. l. 3. e. i. p. s. t. a. r. e. v. t. h. i. c. q. d. i. f. a. u. o. r. e. r. e. l. i. g. i. o. s. i. s. ē. i. u. e. t. u. l. i. c. et l. l. d. v. t. n. b. a. p. t. i. s. t. a. t. u. s. b. a. p. t. i. s. t. e. v. t. x. x. i. j. d. i. s. t. §. v. e. x. Et negligentia platorum diuersimode punitur i iure fm diuersitate et q. l. i. t. a. t. e. e. o. z. q. u. e. n. e. g. l. i. g. i. t. v. n. a. l. i. q. u. i. i. u. e. l. o. l. e. u. e. p. e. n. a. i. p. o. t. p. n. e. g. l. e. c. t. u. s. e. x. c. o. i. c. a. t. i. o. z. d. u. o. z. m. e. s. i. u. v. t. j. q. j. q. e. q. d. a. l. i. q. u. i. g. u. e. l. p. e. n. a. d. e. p. o. s. i. t. i. o. s. v. t. l. x. x. i. j. d. i. d. i. c. t. u. l. x. x. v. j. d. i. c. j. x. q. i. i. j. p. l. a. c. u. i. t. c. d. i. q. m. §. d. t. r. a. s. p. l. a. i. t. e. r. c. o. r. p. a. l. i. a. j. d. e. s. t. a. t. u. m. o. c. u. §. q. u. i. v. o. p. e. c. u. l. i. u. C. d. e. o. f. f. i. p. r. e. f. e. c. o. i. l. i. f. i. q. u. o. s. f. f. d. c. u. s. t. o. r. e. x. h. i. r. e. l. c. a. r. c. e. r. i. et l. m. i. l. i. t. e. s. Sz d. i. s. t. i. n. g. u. i. p. t. i. t. e. r. m. o. d. i. c. a. n. e. g. l. i. g. e. n. t. i. a. et m. a. g. n. a. v. t. i. t. u. r. a. p. o. s. t. e. r. i. o. r. a. l. o. c. u. b. e. a. n. t. i. n. e. g. l. i. g. e. n. t. i. a. m. a. g. n. a. q. c. u. l. p. a. l. a. p. i. t. v. t. ff. d. §. f. i. l. m. a. g. i. s. p. o. r. a. v. o. i. m. o. d. i. c. a. v. l. d. i. c. i. p. o. s. s. e. t. q. i. u. r. a. p. o. s. s. e. r. i. o. r. a. l. o. c. u. b. a. b. e. a. t. c. u. q. s. m. o. i. t. u. s. a. d. d. u. c. n. e. g. l. i. g. i. t. v. t. m. o. i. t. i. o. n. e. g. l. i. g. e. n. t. i. a. a. g. g. r. a. u. e. t. et p. e. n. a. m. g. u. i. o. r. e. i. n. d. u. c. a. t. v. t. §. d. c. l. e. x. v. e. l. d. p. o. m. i. n. i. s. c. u. j. d. e. s. e. n. t. e. x. i. n. t. i. a. u. i. t. et c. p. t. i. g. i. t. x. y. q. i. j. i. d. i. g. n. e. x. j. q. j. p. e. t. i. m. i. t. j. q. j. v. j. q. n. o. s. t. a. g. i. t. j. d. e. c. l. e. n. r. e. f. i. x. i. t. u. e. C. S. u. p. p. l. e. r. u. t. a. l. i. q. u. i. n. e. g. l. i. g. e. n. t. i. a. m. a. i. o. r. i. s. p. m. i. o. r. e. v. t. j. d. p. c. e. l. p. r. e. n. u. l. l. a. et c. p. o. s. t. u. l. a. s. i. x. q. i. j. C. u. s. i. m. i. t. l. x. x. i. x. d. i. v. o. l. u. m. Et l. i. q. u. i. m. i. o. r. i. s. p. m. a. i. o. r. e. v. t. j. d. p. c. e. l. p. d. i. s. t. e. c. t. u. s. §. d. e. e. l. e. c. n. e. p. d. i. c. t. u. r. et §. e. t. c. j. §. j. et c. l. 3. et c. v. l. t. P. u. r. g. a. t. n. e. g. l. i. g. e. n. t. i. a. s. i. u. e. m. o. r. a. i. q. b. u. s. d. a. s. v. t. f. i. e. r. i. p. o. s. s. i. t. p. o. s. t. i. p. s. q. d. i. t. p. e. f. a. c. i. e. d. u. i. c. i. n. q. b. u. s. d. a. v. o. n. o. p. u. r. g. a. t. n. a. t. o. l. l. i. t. p. r. a. s. f. a. c. i. e. n. d. i. p. o. s. t. i. p. s. p. u. r. g. a. t. i. n. c. a. n. d. e. p. b. i. e. n. i. u. n. o. s. o. l. u. t. o. j. d. l. o. c. a. et p. d. u. c. p. o. t. u. i. t. et c. p. p. s. t. e. r. i. l. i. t. a. t. e. P. u. r. g. a. t. i. r. e. s. t. i. t. u. e. d. o. e. c. c. l. e. s. i. e. r. e. a. l. i. e. n. a. t. a. v. t. j. d. r. e. c. n. o. a. l. i. e. s. i. g. s. p. r. e. b. i. t. e. r. o. z. I. t. e. p. u. r. g. a. t. i. n. i. d. i. c. i. s. v. s. q. a. d. l. i. p. t. e. v. b. i. a. n. n. o. i. t. e. r. e. s. t. a. d. u. e. r. s. a. r. y. v. t. f. i. q. u. i. s. c. a. u. l. et si p. o. s. t. t. r. e. s. C. d. e. f. i. d. e. i. u. s. l. l. s. a. n. e. t. i. m. u. l. j. d. e. o. f. f. i. d. e. l. e. p. u. l. u. i. t. P. o. p. u. r. g. a. t. i. p. e. n. a. l. i. b. o. b. l. i. g. a. t. i. o. i. b. i. g. b. m. o. r. a. p. m. i. t. t. i. t. p. e. r. d. i. c. i. t. r. a. n. s. f. u. s. i. o. n. e. v. t. f. f. d. §. v. b. o. b. l. i. f. i. f. i. d. u. et l. a. d. d. i. e. C. d. §. p. h. e. et c. o. s. i. l. l. m. a. g. n. a. C. d. e. i. u. r. e. e. p. h. i. l. i. j. f. f. l. o. c. a. et p. d. u. l. q. r. o. §. i. n. t. e. r. I. t. e. n. o. n. p. u. r. g. a. t. m. o. r. a. l. i. b. e. r. t. i. q. u. i. s. c. r. i. p. t. u. r. a. s. u. e. l. i. b. e. r. t. a. t. i. s. i. n. f. r. a. a. n. n. u. o. r. d. i. n. a. t. i. o. n. i. s. n. o. n. p. o. t. i. f. i. c. i. s. m. a. n. i. f. e. s. t. a. r. e. p. r. e. p. s. e. r. u. t. v. t. x. y. q. i. j. l. o. n. g. i. n. q. u. i. t. a. t. e. n. o. p. u. r. g. a. t. i. c. o. l. l. a. t. i. o. e. b. i. n. f. i. c. i. o. r. u. m. n. a. s. i. f. i. s. t. r. a. t. p. s. a. i. u. r. e. s. t. a. t. u. t. u. b. i. n. f. i. c. i. a. n. p. r. e. f. e. r. a. t. a. b. i. l. l. o. a. d. q. u. e. c. o. l. l. a. t. i. o. s. p. e. c. t. a. t. p. o. s. t. e. a. n. o. p. r. e. f. e. r. u. t. a. b. e. o. l. 3. t. r. a. s. i. t. p. r. a. s. c. o. f. e. r. e. d. i. a. d. a. l. i. u. v. t. p. b. a. t. h. j. e. o. t. i. u. l. 3. P. e. c. o. b. j. e. t. l. i. a. s.

vbi videtur q. mora purgatur. q. ibi approbat collatio facta post tempus ab illo qui pferre neglexerat infra tempus. sed certe ibi non approbat sed de patientia tolleratur. Relati igitur caute inuigilent vt circa executiones suorum beneficiorum et officiorum diligentes existant nec credant sibi lectionez et orationem sufficere sed ad opa caritatis man? extēdāt. vt. l. x. x. v. j. dist. fratre m. nostru.

De temporibus ordinationis et q. l. i. t. a. t. e. o. r. d. i. n. a. n. d. o. z. R. i. c. a.

Actum est supra de pmo

latoy. nunc tractemus de ordinatione clericoy et q. ordinationes clericoy fieri debent certis tēporib? et cū scrutinio ordinandoy. ideo subijcitur hec rubrica d. tēporib? ordi. et quali. ordi. Et ad eam? ergo quibus temporibus ordinationes fieri possunt et per quos. qualis examinatio habenda sit ordinandoy. et per quos. Item quot ordines simul et eidem conferri possunt. Item quid iuris sit si quis sine examinatione ordinatus sit vel si in scrutinio sup. p. i. m. a. t. i. m. p. e. d. i. m. e. n. t. u. m. Sacri ordines conferri possunt et debent in quattuor temporibus. in sabbato sancto. et i. sabbato an. dominicam de passione. hoc tamen faillit in summo Pontifice q. s. b. d. y. a. c. o. n. a. t. u. m. c. o. n. f. e. r. r. e. p. o. t. e. s. t. q. u. o. l. i. b. e. t. d. e. d. o. m. i. n. i. c. o. v. t. j. e. o. t. i. t. u. l. o. d. e. e. o. et c. j. Al. d. m. i. n. o. r. e. s. a. u. t. e. m. o. r. d. i. n. e. s. l. i. c. i. t. u. m. e. s. t. c. u. i. l. i. b. e. t. e. p. i. s. c. o. p. o. d. i. e. b. u. s. d. o. m. i. n. i. c. i. s. v. n. u. i. a. u. t. d. u. o. s. v. e. l. p. l. u. r. e. s. d. u. i. m. o. d. o. n. o. n. v. i. d. e. a. t. u. r. g. e. n. e. r. a. l. e. m. o. r. d. i. n. a. t. i. o. n. e. m. f. a. c. e. r. e. p. r. o. m. o. u. e. r. e. v. t. i. n. d. e. c. r. e. d. e. e. o. In sabbato at penthe. non licet sacros ordines conferre. sed in septimana sequenti vt. j. e. o. d. e. m. c. j. n. a. i. n. i. l. l. a. q. u. a. t. t. u. o. r. t. e. m. p. e. r. a. c. e. l. e. b. r. a. n. t. v. t. l. x. x. v. j. d. i. d. e. s. e. i. u. n. i. o. et c. f. i. a. u. t. e. m. C. C. o. n. s. e. c. r. a. t. i. o. v. i. r. g. i. n. u. m. f. i. e. r. i. p. t. i. n. d. i. e. e. p. y. p. h. a. i. e. i. n. a. l. b. i. s. p. a. s. c. a. l. i. b. u. s. i. n. t. o. t. a. s. e. p. t. i. m. a. n. a. p. a. s. c. a. l. i. In apostolorum natalibus nisi v. g. i. n. e. s. m. a. g. n. o. l. a. n. g. u. o. r. e. d. e. t. e. n. r. e. a. l. i. y. p. e. t. a. n. t. e. t. e. p. o. r. i. b. u. s. c. o. n. s. e. c. r. a. r. i. n. a. m. t. u. n. c. et i. l. l. i. s. et a. l. i. y. t. e. m. p. o. r. i. b. u. s. p. o. s. s. u. n. t. p. r. e. c. r. a. r. i. s. i. c. u. t. d. e. b. a. p. t. i. s. m. o. d. i. c. i. t. u. r. q. f. i. e. r. i. d. z. i. s. a. b. b. a. t. o. m. a. g. n. o. et i. n. s. a. b. b. a. t. o. p. e. n. t. h. e. c. o. s. e. d. i. n. n. e. c. e. s. s. i. t. a. t. e. q. u. o. l. i. b. e. t. t. e. m. p. o. r. e. b. a. p. t. i. s. a. r. i. p. o. t. e. s. t. et d. e. b. e. t. v. t. p. b. a. n. t. u. r. h. e. c. x. x. q. j. d. e. u. o. t. i. s. d. e. c. o. n. d. i. f. i. j. v. e. n. e. r. a. b. i. l. i. s. et c. b. a. p. t. i. s. a. n. d. i. C. S. e. d. c. e. r. t. e. q. u. o. d. d. i. c. t. u. r. p. r. e. d. i. c. t. i. s. t. e. m. p. o. r. i. b. u. s. p. o. s. s. e. s. a. c. r. u. m. v. e. l. a. m. e. n. i. m. p. o. n. i. t. e. x. e. m. p. l. i. g. r. a. t. i. a. d. i. c. t. u. m. e. s. t. n. a. m. et a. l. i. y. p. r. e. c. i. p. u. i. t. et j. m. a. g. n. u. s. f. e. s. t. i. u. i. t. a. t. i. b. f. i. e. r. i. p. o. t. q. u. i. a. et d. i. e. b. u. s. d. o. i. c. i. s. v. t. j. e. o. t. i. c. j. Al. d. u. a. s. a. u. t. e. z. n. u. l. e. r. i. p. o. t. q. u. i. a. et d. i. e. b. u. s. d. o. i. c. i. s. v. t. i. n. p. r. e. d. i. c. t. o. c. d. e. u. o. t. i. s. i. n. f. i. s. e. d. i. p. s. e. m. e. t. v. e. l. u. m. s. u. s. c. i. p. i. a. n. t. d. e. a. l. t. a. r. i. v. t. x. x. v. j. q. j. v. i. d. u. a. s. q. u. e. et c. a. p. i. t. i. b. u. s. s. u. i. s. i. m. p. o. n. a. n. t. l. v. e. l. u. m. p. r. o. f. e. s. s. i. o. n. i. s. v. t. x. x. v. j. q. j. v. i. d. u. a. q. u. e. d. a. m. n. e. c. o. b. s. t. a. t. j. d. e. h. i. s. q. u. e. v. i. m. e. u. e. c. a. u. s. a. f. i. p. e. r. l. a. t. u. m. i. b. e. n. i. m. e. p. i. s. c. o. p. u. s. n. o. n. i. m. p. o. s. u. i. t. v. e. l. u. m. c. o. n. s. e. c. r. a. t. i. o. n. i. s. l. i. c. o. r. r. u. p. t. e. s. e. d. i. m. p. o. n. e. r. e. s. i. m. u. l. a. u. i. t. v. e. s. t. e. m. a. u. t. e. m. r. e. l. i. g. i. o. s. a. m. r. e. c. i. p. i. a. t. a. s. a. c. e. r. d. o. t. e. v. i. d. u. a. v. e. l. m. i. n. i. s. t. r. o. v. t. x. x. q. j. v. i. d. u. a. et s. i. c. i. n. t. e. l. l. i. g. o. j. q. u. i. d. e. v. e. l. v. o. c. o. n. s. u. l. u. i. t. q. d. e. n. i. m. d. i. c. i. t. u. r. d. e. m. a. n. u. p. r. e. s. b. i. t. e. r. i. v. e. l. u. m. a. s. s. u. m. p. s. i. t. s. u. b. a. u. d. i. o. r. e. l. i. g. i. o. n. i. s. q. u. o. d. a. p. r. e. s. b. i. t. e. r. i. s. p. o. t. e. s. t. a. s. s. u. m. i. v. t. d. i. c. t. u. m. e. s. t. q. u. o. d. e. x. e. o. a. p. p. a. r. e. t. q. u. i. a. i. n. i. l. l. a. d. e. c. r. e. t. a. l. i. d. i. c. i. t. u. r. q. i. l. l. a. c. o. r. r. u. p. t. a. p. r. o. f. e. s. s. i. a. n. o. n. f. u. i. t. b. r. e. u. i. t. e. r. i. g. i. t. s. p. e. r. l. a. r. e. c. o. l. l. i. g. o. Al. e. l. u. s. c. o. n. s. e. c. r. a. t. i. o. n. i. s. s. o. l. e. m. n. i. t. e. r. i. m. p. o. n. i. t. u. r. a. s. o. l. o. e. p. i. s. c. o. p. o. n. o. n. a. b. i. n. f. e. r. i. o. r. e. s. o. l. i. v. g. i. n. i. n. o. n. c. o. r. r. u. p. t. e. s. o. l. e. m. n. i. b. u. s. d. i. e. b. u. s. v. t. d. i. c. t. u. m. e. s. t. n. o. n. p. r. i. u. a. t. i. s. v. e. l. u. m. a. u. t. e. m. n. o. n. d. i. c. o. c. o. n. s. e. c. r. a. t. i. o. n. i. s. s. e. d. p. r. o. f. e. s. s. i. o. n. i. s. q. i. c. o. r. r. u. p. t. a. n. o. n. p. r. e. c. r. a. t. u. r. q. u. o. l. i. b. e. t. t. e. m. p. o. r. e. c. o. r. r. u. p. t. a. d. e. a. l. t. a. r. i. s. u. s. c. i. p. i. t. et s. i. b. i. i. m. p. o. n. i. t. S. e. d. v. e. s. t. e. m. r. e. l. i. g. i. o. n. i. s. v. i. r. g. o. v. e. l. c. o. r. r. u. p. t. a. a. s. a. c. e. r. d. o. t. e. s. u. s. c. i. p. i. t. q. u. a. d. o. c. u. q. Et q. i. n. c. i. d. i. t. m. a. t. e. r. i. a. d. e. v. e. l. i. s. et d. e. h. i. s. v. a. r. i. e. i. u. r. a. l. o. l. o. q. u. u. n. t. u. r. C. S. c. i. e. d. u. e. s. t. q. u. a. d. r. u. p. l. e. x. e. s. t. v. e. l. u. m. p. r. o. f. e. s. s. i. o. n. i. s. p. r. e. l. a. t. i. o. n. i. s. c. o. n. s. e. c. r. a. t. i. o. n. i. s. et o. r. d. i. n. a. t. i. o. n. i. s. Al. e. l. u. m. p. r. o. f. e. s. s. i. o. n. i. s. s. u. s. c. i. p. i. t. u. r. a. v. i. r. g. i. n. e. v. e. l. c. o. r. r. u. p. t. a. c. u. m. p. r. o. f. i. t. e. t. u. r. s. u. s. c. i. p. i. a. t. d. e. a. l. t. a. r. i. v. e. l. d. e. m. a. n. u. a. l. i. c. u. i. u. s. n. o. n. m. u. l. t. u. m. r. e. f. e. r. t. S. e. d. r. e. c. i. p. i. t. u. r. i. n. x. y. a. n. n. o. a. d. m. i. n. u. s. v. t. x. x. q. j. c. j. et q. i. j. p. u. e. l. l. a. v. e. l. u. m. c. o. n. s. e. c. r. a. t. i. o. n. i. s. i. m. p. o. n. i. t. i. n. v. i. c. e. s. i. m. o. q. u. i. n. t. o. a. n. n. o. v. t. x. x. q. j. p. l. a. c. u. i. t. l. x. x. v. j. d. i. s. t. p. l. a. c. u. i. t. v. e. l. u. m. o. r. d. i. n. a. t. i. o. n. i. s. e. q. u. o. d. o. l. i. m. d. a. b. a. t. d. y. a. c. o. n. i. s. s. i. s. i. n. x. l. a. n. n. o. v. t. x. x. q. j. s. a. n. c. t. i. m. o. n. i. a. l. e. s. x. x. v. j. q. j. d. y. a. c. o. n. i. s. s. a. m. Al. e. l. u. m. p. r. e. l. a. t. i. o. n. i. s. o. l. i. m. d. a. b. a. t. u. r. a. b. b. a. t. i. s. i. s. i. n. s. e. x. a. g. e. s. i. m. o. a. n. n. o. v. t. x. x. q. j. i. u. u. e. n. c. u. l. a. s. Et q. u. o. d. d. i. x. i. c. e. t. e. r. i. s. t. e. p. o. t. i. b. u. s. s. a. c. r. o. s. o. r. d. i. n. e. s. c. o. f. e. r. r. e. d. e. b. e. r. e. s. i. c. i. n. t. e. l. l. i. g. e. n. d. u. e. s. t. v. t. t. e. m. p. u. s. n. o. n. s. i. t. d. e. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. o. r. d. i. n. u. n. a. z. et a. l. i. y. t. e. m. p. o. r. i. b. u. s. s. a. c. r. o. o. r. d. i. n. e. c. o. l. l. a. t. o. c. a. r. a. c. t. e. r. i. n. f. i. g. i. t. u. r. v. t. j. e. o. t. i. c. j. et c. c. o. n. s. u. l. a. t. i. o. n. e. m. s. i. c. u. t. et c. e. r. t. a. e. t. a. s. o. r. d. i. n. a. n. d. o. z. r. e. q. u. i. r. u. r. i. n. q. u. o. l. i. b. e. t. s. a. c. r. o. o. r. d. i. n. e. v. t. l. x. x. v. j. d. i. s. t. p. l. a. c. u. i. t. e. p. i. s. c. o. p. u. s. i. v. e. t. e. r. i. t. i. n. e. t. a. s. n. o. e. s. t. s. u. b. s. t. a. n. t. i. a. o. r. d. i. n. i. s. q. u. i. a. et i. n. m. i. n. o. r. i. c. r. a. t. e. s. a. c. r. o. o. r. d. i. n. e. c. o. l. l. a. t. o. c. a. r. a. c. t. e. r. i. n. f. i. g. i. t. u. r. q. u. i. s. o. r. d. i. n. a. n. t. e. s. a. c. o. l. l. a. t. i. o. n. e. o. r. d. i. n. a. t. i. a. b. e. x. e. c. u. t. i. o. n. e.

qd sit negligentia

inconfusio negligentis

in modum magna negligentium

executione ordinum suspendantur vt. j. eo. ti. vel non est ppos
Ordines conferre possunt episcopi dyocessani suis clericis
 Alij autē episcopi clericis alienis diocef. ordines conferre non
 possunt nisi fuerint iurati. vt ad alienas diocef. accedentes or
 dinationes celebrent vt. ix. q. ij. per totum. vel nisi rogati fuerit
 per litteras cōmendaticias vt in suis diocef. clericos ordinent
 alienos vt. lxxij. di. per totum. In hoc tñ non sufficit ltrē
 archidyacoī vt. j. de off. archid. significasti. Si tamē aliquis or
 dinet clericum alienum sine litteris cōmendaticijs vel forma
 tis et episcopus eius qui ordinator ratam habeat ordinationē
 dummodo aliter canonice et sine prauiitate aliqua quis fuerit
 ordinatus recipi potest ex indulgentia ad ordinis executionē
 vt. ix. q. ij. lugdunensis. **O**rdines conferre possunt illi ep̄i q̄
 vltimam manus impositionem. i. ordinem episcopalem in ec
 clesia hoc est nō i heresi vel i scismate receperūt. Alioq̄ si qui
 i heresi vel i scismate constituti in episcopos fuerint ordinati.
 dixerunt antiqui doctores q̄ nihil recipiunt p̄ talem ordinatio
 nē et ideo ordines non conferūt sumētes fomentum sui erroris
 ex illis canonibus. ix. q. ij. c. ij. et. lxx. et in s̄sidiū allegantes. j. q.
 vij. dyabertum. xix. di. propter. l. q. i. si quis confugerit et. c. si q̄
 i q̄t. de scisma. c. j. S; bec opinio reprobat. j. q. vij. puenitib;
 Dicis ergo q̄ siue quis receperit vltimam manus imposi
 tionem in ecclesia et postmodū lapsus sit in heresim vel i scisma
 siue in scismate vel in heresi fuerit ordinatus et in ea persistat.
 dumō i forma ecclesie fuerit ordinatus ordinatus ab eo et i forma
 ecclesie characterem recipiunt et ordinem. sed non ordinis exe
 cutionē siue sciēter siue ignorāter a tali fuerit ordinatus. **S**
 in hoc differētiā notabis inter ordinatos ab eo q̄ recipit vltimā
 manus impositionē in ecclesia. et eos qui ordinantur ab illo qui
 extra ecclesiam suscepit quia facilius tolerantur primi in execu
 tione q̄ secundi. nam primi siue sciēter siue ignoranter a tali
 ordinati fuerint tolerantur si alias digni sunt. nisi in quattuor ca
 sibus. i. si fuerint iterata vñctione maculati. vt. j. q. vij. saluberti
 niū. i. si se fecerit in eodē ordine iterum ordinari. Si symonia
 ace vel a tali symoniaco in ordine se fecerit. p̄moueri. vt. ix. q.
 j. ab excommunicatis. Item si vnici hoc est singulares laiculi.
 i. baptisimi iacturam fecerint. i. si se fecerint iterum baptisari. vt
 de con. di. lxx. c. c. quibus. Item si ad subuersionē fidei ad
 heresim hereticis et in contemptū ecclesie se ab eis ordinari se
 cerint vt. j. q. vij. puenientibus. Unde versus. Siue bis ordo
 datur seu baptisimus repetatur. Siue vt evertat fidei stat^{us} or
 do peratur. **E**l si presb^{ter} vt vtrumq̄ symō operet^{ur}. Et dispē
 setur spes irrita prorsus habetur. Secundi si sciēter a tali fue
 rint ordinati nunq̄ tollerātur. si ignoranter et hoc probauerit
 puta quia pueri erant vel absentes qñ ordinator ipsorum fue
 rat presb^{ter}. vel forte fuerat i curia Romana presb^{ter} rediens
 mētus est se absolutū. vt. j. de spon. cum in apostolica. vt. vij.
 q. j. ordinationes. Hanc totam distinctionem intellige i prela
 to per sententiam ab ecclesia presciso. **H**ec igitur sit fides
 tua q̄ heretici excommunicati. symoniaci in ordine. scismatici.
 depositi. suspensi vel interdicti per a conferunt sacramēta et ve
 rum corpus christi cōficiunt. dummodo in forma ecclesie ge
 rant. vt. xix. dist. fm. j. q. j. dominus declarauit. et. c. quod qui
 dā. de con. di. lxx. ostenditur et. c. quomodo. Ceterū si in his for
 ma ecclesie non seruetur nihil agitur q̄ extra ecclesiam. i. formā
 ecclesie non est locus veri sacrificij. vt. j. q. j. extra catholicam et
 tales ordinationes irritae dicuntur. vt. j. de scisma. c. j. Sed
 si in forma ecclesie fiant rate sunt quo ad characterē irritae quo
 ad executionem vt. j. q. j. Si quia i symoniaci. et sic etiam intel
 ligi potest superiorū decre. **S**ed quid si sciam ep̄m meū de
 reticum vel scismaticū occultum per sententiam nō prescisu.
 et compellit me ad ordines. nunquid permittā me ordinari ab
 eo. **R**espondeo non sed potius permittā me ex communica
 ri vt. j. de sen. ex. inquisitione. tales enim conferre nō p̄t execu
 tiones ordinum quam non habent vt. j. q. vij. Dyabertum. et
 p non dato habet quod datur ab eo qui dandi potestatem nō
 habet vt. j. de iure pa. qd aut in filiis. p nō facto habetur qd
 fit ab eo qui faciendi potestatem non hz vt ar. ff. de penis. l. ij.
 §. vlti. C. qui pro sua iuris. l. j. C. si ante compellendi. per totum.
 et idem dico in prelato quem scio suspensum vel interdictum.
 Sed oppones nam fm hoc idem videtur dicendum in prela
 to quem scio in peccato mortali constitutū. et ille suspensus
 est et peccat mortaliter celebrando. unde videt q̄ nō habeat or
 dinū executionem. **A**d quod respōdeo verum est q̄ prelatus
 i mortali constitutus suspens^{us} est quo ad se. non quo ad alios
 vt. l. q. i. sacerdotes. Nam omnis peccator missam celebrare

potest preter symoniaci vt. j. de symonia. rāta. quod intelligo d
 officij potestate non de merito vite saluis alijs expositionibus
 huius verbi quas facimus deo dante. j. de symo. et hoc intel
 ligo de prelato peccatore tolerato si presciso. alias secus. Item
 hoc intelligo i prelato cōstituto in mortali peccato si enormi sed
 mediocri. non tamen notorio de iure vel de facto. nam enor
 mia occulta etiam post pactam penitentiam et mediocria noto
 ria impediri executionem quo ad se. et quo alios vt. §. de re
 iur. nisi cū p̄dē et j. eodem titu. c. vlt. **Q**uid si sciam ep̄m
 meū notorium fornicatorem vel occultum symonicum i or
 dine. nunquid recipiam ordinem a tali. bug. dixit q̄ sic q̄dū
 toleratur ar. xxvij. di. consulendum. xv. q. vi. c. vlti. Sed eius
 sententiā non amplector. nam et isti sunt suspensi quo ad se. et
 quo ad alios vt. xxvij. dist. nullus p̄ter hic et §. verum. et maxi
 me symoniacus in ordine viciosum habet characterem vt. j. q. j.
 reperiuntur et. c. quibusdam narrantibus. a quo nullo modo
 debeo ordinarī vt. j. q. j. Si qui a symoniaco. j. de symonia. p̄ tuas
 bub. tamen intelligebat illud. c. si qui i prescisis. vel cum p̄ba
 re possum eum symoniacū quod nō placet. Sed si quid igno
 rem episcopus meum fore symoniacum cum sit in veritate. et
 ab eo ordinar. **R**espondeo si recipio executionem et indigeo
 dispensatione. et hoc in detestationem criminis. vt. j. q. j. si qui
 a symoniaco. et licet ita dicam in ignorante. aliud tamen dico
 in coacto qui recipit executionem. vt. j. q. j. Constat. Et ratio
 quia magis constat de voluntate coacti q̄ ignorantis vt. j. de sy
 mo. sicut tuis. hoc tamen intelligas de coacto conditionaliter.
 nam absolute coactus nō reciperet characterem vt. j. de baptis
 mo et eius effec. maioris. j. de his que vlt. me. Sacris. l. di. p̄sby
 teros. **S**ed qd si sciam vel credam ep̄m meum symonia
 cum non suo ordine sed in collatione ordinum seu beneficiū
Respondeo laborabo pro posse meo acquirere licentiam ab
 ipso vt mihi liceat ab alio ordinari. quam si non dederit sed me
 ad ordines compellat. secus ordinabor ab eo q̄dū toleratus
 fuerit nō prescisu et crimen fuerit occultū vt dictum est. **N**ec
 obstat si conscientia mihi repugnat q̄ erronea ē vt. xij. di. ner
 ti. xj. q. iij. cui est illata. licet sit ar. contra. ff. de liberali causa. l.
 igitur. §. j. nec obstat auctas illa. omne quod fit contra p̄scien
 tiam edificat ad gehennā vt. xxvij. q. j. §. ex his. Nam illud sic
 debet intelligi omne illud quod fit contra conscientiam infor
 mata ex precepto vel prohibitione. vel quod fit contra conscien
 tiam non erroneam vt dictum est. Sed videtur manifeste
 obstar. j. de symo. p̄ tuas in secunda per tuas. **A**d quā sic **R**e
 spondeo monachus ille non cogebatur ad ordines assumēdos
 sed querebat an ab ipso quem talem esse sciebat ordines assu
 mere debet. unde papa in sua responsione magis cōsiderauit
 factum. i. difficultatem ortam in conscientia monachi et erro
 rem impressum quā quasi pro modico habuit papa mōachū
 illum nō promoueri ad ordines superiores eo quod non in s̄s
 limitate graduū sed in amplitudine charitatis acquirat regnū
 dei vt. j. eo. tituli. **A**d aures. Sed quia non gradus elegantior
 sed vite melioris actio comprobatur vt. xxij. q. iij. sicut excellē
 tiam. **A**num non omitto q̄ si mala audias d prelato tuo non
 statim credere debes vt. xxij. di. habuisse. lxxvj. di. si qui vero
 xv. q. vij. si quid igitur. nec enim debes esse multum credulus
 vt. ff. q̄ cum falso tu. l. j. in fine. ff. de eo per quem fac. erit. l. j.
 §. j. et argu. j. de integ. resti. ex litteris. Sed si forte videbitur
 alicui q̄ mihi ipsi sim contrarius. nam supra eodem §. quid
 si sciam notari. q̄ si sciam episcopum meum in enormi crimi
 ne constitutum non permittam me ordinari ab ipso. et alibi no
 tauit symonia in beneficijs inter enormia computari. j. de accu.
 et inquisi. inquisitionis. **A**d quod **R**espondeo symonia est enor
 mie peccatum respectu eius qui per symoniam beneficiū
 acquisiuit. qui penitentiam agere non potest beneficio retento
El dicitur enor me id est indispensabile quia dispensari non po
 test cum symoniaco nisi beneficio resignato sicut in symoniaco
 in ordine ptingit. vt in eodem decre. dicitur et. xij. di. nerui testi
 colorum. **I**n qualitate ordinandorum regulas apostolicas
 considerari oportet. **A**plius enim sic ait ad r̄tum. **O**portet
 episcopum irreprehensibilem esse vnus v̄reis virum. sobri
 um prudentem. pudicum. ornatum. hospitalem. doctorem. nō
 violentum. non percussorem sed modestum. non litigiosum.
 non cupidum. sue domui bene dispositum. Et hec omnia in
 his versibus continētur. **P**rimū precipitur q̄ sit sine cri
 mine presul. **M**onogamus. sobrius prudens. ornat^{us} et hospes
 casta docens. non percussor non litigiosus. **N**on cupidus.
 bene dispositus. non neopbitusue. **T**alis apostolica q̄ presit

Quod fr. J. g. s. e. n. m.
 quo intelligitur.

quomodo arguitur regni
 dei

Amo mte. l. nō g. d. elegans

Nō statim credē debeo

cum symoniacis dispensatio
 p̄r

quom opz ee ep̄m

l. d. m. h. i. s. u. s.

regula iussit. Et licet apostolus has regulas in episcopo posuit
set. extenduntur tamen per Augustinum et ambrosio. ad alios cle
ricos ordinandos vt. lxxij. distinctione apls. xxxij. distinc. co
gnoscamus. et quibus in his regulis plurima possent dici. nos
tamen aliqua summarie in singulis prosequamur. **C**irca
primam regulam scilicet antiquos tres erant opiniones. hugo.
cuz suo rigore dicebat qd quis simul peccat mortaliter post bap
tismum apertius non potest promoueri vel aliquos actus legitimos
exercere vt. xxv. di. primum. xlvij. dist. quoniam. j. q. vj. si quis
omnem. l. dist. illud. vj. quest. j. qui crimen vij. qoe. j. in scriptu
ris in fi. et **A**mbrosius inducebat legem. ff. de edili. edic. quid sit fugi
tius. R. j. nam fugitiuus est seruus qui ea mente fugit vt ad
dominum non redeat. Quis postea mutato consilio reuertatur.
Nec sur purgat vitium furti si rem restituat vt. ff. de fur
tis. l. qui ea mente. nec raptor vitium rapine. vt. ff. vi bo. rap. l.
ultima. Alij dicunt qd post quolibet mortale penitentia acta
quolibet potest promoueri. nisi sit crimen enorme. vt. lxxij. dist.
apostolus. et est argumentum ad hoc. l. distinctione. ferruz. ff.
de edili. edic. l. quod ita senatum est. quia defectus nostri tem
poris. et. vt. xxxij. di. fraternitatis. Tertij dicunt qd quantumcu
qz sit graue delictum dummodo sit occultum post penitentiam
peractam non impedit promouendum vt. l. dist. de bis. **I**ste
opinionem tolluntur vnica decre. vt. j. eodem tituli. c. vlti. **A**mbrosius
enorme delictum quantumcuqz occultum etiam post peractam
penitentiam promoueri non sinit. et impedit executioz ordinu
susceptorum. mediocre non notorium. de iure vel de facto p.
peractam penitentiam et promoueri permittit et non impedit i
susceptis. sed ante penitentiam damnabiliter in susceptis ordinib
bus ministratur. leue delictum siue occultum siue manifestum
nec promotum deicit nec impedit promouendum. Sed in his
opus est exemplis. Enormia delicta que hoc operantur vt su
perius dictum est sunt tria homicidium vt. l. dist. miror. j. qoe.
vj. si quis omnem. de conse. di. j. c. j. et heresis in qua post val
nus sanatus remanet cycatris vt. j. q. j. ventu. et symonia in
ordine vt. j. de accu. inquis. Et est ratio in homicidio bono
guinis. in heresi immitas criminis. in ordine vitium et infectio
ordinis. Sed hoc idem operantur mediocria. Sed notoria s
iure et de facto vt. j. eodem tituli. c. vlti. dicuntur et quedam
alia enormia non hoc respectu sed alio. i. quia indispensabilia.
symonia in beneficio vt. j. q. j. Egra. et questione vlti. patet. di
spensatur tamen cum symoniace symoniace promotis vt. j. d.
symo. d. regularibus et. c. ex sinuatione. s. de elec. Si alicuius
j. q. v. presentium. nec obstat. j. de symoni. nobis. nam illa alio
modo qd lego littera sonat vt ibi notau. Item si quis excom
municatus in contemptum clauum celebravit vt. xj. qoe. ij. si
episcopus. Item omne delictum qd ipso facto inducit infamia
ciuilem vt. ij. qoe. vj. s. pono. Item infamia descendens ex d
licto declarato p sententiam. ij. q. ij. s. hinc colligitur. **A**mbrosius
nogamus debet esse ordinandus idest vnus vxoris vir. vt
xvj. distinctione. c. j. quod negatiue oportet intelligi. idest non
plurium sicut et alias econuerso exponimus in ore duorum vt
trium stat omne verbum. i. non paucorum. j. de testibus in no
mine domini. et similis expositio. x. qoe. ij. caellas. xxx. q. iij. eq
liter. et. ff. de legatis. ij. l. Cum pater. s. rogo. in casu tamen ne
cessitatis bigamus promouetur vsqz ad subdiaconatu. hoc ta
men intelliges vt nota. s. de rescrip. s. si contra ius. Assignan
tur autem quattuor rationes quare bigamus promoueri non
possit. vna propter defectum sacramenti quia non est in eo sa
cramentum vnitatis quia diuisit carnem suam i plures. xxvj.
dist. acutus. **E**t propter prerogatiuam ordinum vt. xxvj.
distinctione. vna. **E**t propter signu incontinentie. presumitur
enim incontinens qui vxore mortua transit ad altera vt lxxx.
dist. proposuisti. Item ex eo qd non habet frontem hortadi vi
duitate frequenter et iugioz vt. c. vna plenius dicem. j. de
hac ma de biga. **S**obrius dz ee ordinandus in potu et cibo
Et crapula et ebrietate maxime clerici abstinere debent vt. j. d.
vita et honestate clericor. Et crapula. Et hoc propter quinqz.
quia ebrietas cor aggrauat et sen. clericus sempervigere debet
et tenuis esse. vt. xxxv. di. in principio. **E**t quia luxuriosa
res est vinum et contumeliosa ebrietas vt eadem distinctione
luxuriosa. Item furiosa vt in. c. venter mero estuans facile d
spumat in libidinem. vbi ebrietas ibi libido dominatur et fu
roz. **E**t item irrisioni exposita vt in. c. sexto. in verbo lesa. lesa
pietas dum irridetur ebrietas. et generaliter quia omnium vi
ciorum fomes est et nutrit vt. c. ante omnia. xxxv. distinctione

Et tere igitur clerice modico vino propter stomachu. nam ex
frequenti potatione sequitur ebrietas vt. j. de iureiur. et si chri
stus. Et nota ebrietas dicitur tribus modis. Vno modo dicitur
ebrietas pena et obliuio mentis et hec non est peccatum vt. xv.
questione. j. sane. Secundo modo dicitur actio siue frequens
modus bibendi et hec vt ait aug. e veniale peccatum nisi sit as
sidua. quia hoc est mortale. maxime si quis nouerit vires vini
nec aquam admisceat vt. xxv. di. criminis. Tertio dicitur que
dam dispositio mentis et studium ad inebriandum et hoc se
per est mortale peccatum vt. xxxv. di. ante omnia. **P**ena ei
qui ebrietati defuit est vt si admonitus non desinat si est epis
copus presbyter vel diaconus deponatur. si subdiaconus infe
rior vel laycus communione priuet vt. xxxv. dist. episcopus
ante omnia. j. de vita et honestate cle. Et crapula in fi. et est hic
casus in quo peccatum mortale non inducit depositionem. et si
mile. xlvij. di. episcopus. xci. di. c. vltimo. similiter et in cibo so
brius debet esse clericus. equaliter enim ebrietas et voracitas
prohibentur vt ait Apostolus non in comes. et ebrie. **E**t
tanta est voracitas propter octo quia inter epulas et lascitias
pudicitia non seruatur. et quia ignominia et confusio e christu
pauperem et esurientem facis predicare corporibz et ieiunio
rum doctrinas. rubentes buccas tumentiaqz ora proferre. vt
xxxv. dist. ecclesie princeps. et qz abundantia morbu facit mo
lestias ingerit egritudines generat. excessus ciborum consu
mit et copulescere facit corpus humanum. macerat egritudi
ne diuturna et tandem morte crudeli consumit. vt de conse. di.
v. nihil. **P**rudens debet esse ordinandus triplici peritia.
scientia sacre scripture. vt. xxxvj. di. per totum. Item seculariu
scripturaruz vt. xxxvj. di. s. sed contra et. c. turbat. Item secu
larium negotiorum vt. xxxix. dist. per totum. Sacram autem
scripturam scire dz ad subditos animas informandas vt. xxx
vj. dist. c. ij. s. ecce. et. c. si quis vult. et propterea statutum est vt
in ecclesijs metropolitanis teneantur doctores theologie. **E**t
seculares scientias scire debet vt per eas instruat discernere
verum a falso et viam habeat ad scientias pietatis. non autem
addiscere debet ad delectatione et voluptatem vt. xxxvj. di.
s. cur ergo. et per hoc soluitur ptriari multorum capitulorum
in ea. dist. et propterea statutum est vt in cathedralibz ecclesijs
et in minoribz quantum sufficere poterit facultates teneant ma
gistri liberaliu artiu. de quo dicemus. j. ti. de magist. hoc tamen
non intelligas de omnibus artibus liberalibus sed de triualibz
tantum. s. gramatica. dyalectica. et rethorica. ille enim abili
tant ad scientias pietatis. secus de quadruiualibus. s. de arisme
trica. geometria musica et astronomia. que licet in se contineat
veritatez non tamen ducunt ad pietatem vt ait hiero. xxxvj.
dist. si quis grammaticam. Item autores gentilium legi pos
sunt propter eundem causam propter quem et scientia triualis.
et si quid boni inueniatur in eis illud tanqz propitium sumat au
tor et ad bonus vsus conuertat. non quia illi ita dixerunt sed
qz bonu e. vt. xxxvj. dist. turbat qui d mensa. si quid veri. et. c.
relatum in fi. hoc eni fecit Pau. cu in epistola ad Eytum infe
ruit illud Epygmenedis. Et censes male bestie et pigri corde
Item in epistola ad corin. sepe bonos mores frangunt collo
quia praua. **I**bero. etiam vltus est versibus virgi. vt de con.
dist. v. nung. s. et autoritatibz galleni et yprocratis vt de con.
dist. v. ne tales. **E**t augu. versibus lucani. vt. xxvj. qoe. v. nec
miru circa prin. **L**eges at et pblica possunt audire clerici du
modo no causa cupiditatis vl voluptatis argu. xxxvj. dist. c.
legimus. et. c. i. aliqua. et. c. ideo. et hoc verum est nisi sint mo
nachii vel regulares vel sacerdotes. seu habentes personatus
vel plebanatus. qui si audierint nisi infra spacium duorum
mensium ab his desisterint. hoc est a legibus et pblica audie
dis ipso iure excommunicationem incurrunt vt. j. ne cler. vl
mona. super specula. **D**ebet etiam ordinandus habere pe
ritiam secularium negotiorum quia non solum spualia sed et
temporalia debet subditis et necessitatem patientibus mini
strare. vt. xxxix. di. per totum et. s. de renun. nisi. lxxxvj. di. fra
trem. **S**ed nunquid laycus qui omnino ignorat litteras re
ciperet caracterem si eum contingeret ordinari. **D**icunt qui
dam qd non qz substantia summi sacerdotij sunt eloquia diu
nitus tradita vt. xxxvj. dist. omnes. et argu. xl. dist. sicut in ver
bo clericatus et sacerdotium. Alij dicunt quod est verius qd
bene reciperet caracterem. quia ex quo baptizatus est suscep
tibilis est cuiuslibet sacramenti cum baptismus sit tanua oium
sacramentorum vt. xxxij. dist. s. verum circa. fi. et facit ad hoc
j. qoe. j.

l. q. j. ventum in verbo sed dicitur et quod dicitur in illo. c. omnes. referendum est ad executionem ordinis que sine literis fieri non potest. ¶ In summa nota q[uod] sufficit ut habeat scientiam competentem et si non eminentem vt. s. de elec. cum nobis olis. Item propter simplicitatem repellitur quis ab obtinendo. Sed non deicitur ab obtento sed datur ei coadiutor. vt xxxix. dist. petrus. vij. q. j. quia frater. s. de elec. Cum in cunctis. Item propter illitteraturam potest episcopus petere licentiam resignandi vt. s. de renunc. nisi. Sic scripsit raymundus in summa sua in si. illius rubrice de prudentia ordinandor[um]. et videtur vel le q[uod] remoueri non possit episcopus propter illitteraturam sicut proxime dixi in simplicitate cum tamen contrarium sit exp[re]ssum i. de eta. et qua. in or. p[re]f. q[uod]uis ignominiosum est etiam episcopo si querat ab alijs doceri cum ipse alios docere debeat vt in autem. de sanctis. ep[iscopis]. s. damus colla. ix. et xxxvj. di. s. ecce. j. q[ua]e. i. vilissimus. vij. q[ua]e. j. licet. et argu. ff. de ed. ff. arg[um]entarius. s. p[ro]hibet. imo talis debet eligi in episcopum cuius comparatione ceteri greges ducantur vt. xxv. di. s. nunc autem. ¶ Pudicus debet esse ordinandus vt et moribus et verbis pudorem suum indefinenter ostendat vt in canticis canticor[um] gene sponse. id est predicatorum turturi comparantur propter pudentiam. turtur est enim animal valde pudicus unde vere cudos et verentes facite vobis filios ab omni immundicia vt probantur hec. xliij. dist. s. j. et xxxij. q. iij. i eo fornicator. ¶ De esse ordinandus duplici ornamento ornatus interiori et exteriori. interior consistit in virtutibus. exterior autem in quattuor p[ar]tibus scilicet in cibo et potu vt superius dictum est. s. sobrius. Item in habitu et incessu. s. habitu legitur i. de vita et ho. cle. clericus. xxi. q. iij. p[ro] totu[m]. et sub habitu comprehenditur quod statutum est de coma et barba non nutriendis vt. j. de vi. et ho. cle. clericus. qui ad modum spere caput rasum debet habere vt xxxij. dist. p[ro]hibere. et sic incedere attonso capite et patenibus auribus vt xxxij. dist. no liceat. Quid autem significet rasio capitis. quid depositio capillorum legitur. xij. q[ua]e. j. duo. ¶ Et nota q[uod] in vestibus clerici conformabunt se consuetudini regionis et illis cum quibus viuunt ne alijs superstitiosi et ypocrite videant vt. iij. dist. erit. xxx. dist. si qui virorum et ar. xlj. di. quisquis. semper tamen honestate seruata. sed aliquando ex causa timoris vel alterius necessitatis licet habitum transformari vt. j. de vita et ho. cle. clericus officia. xxi. questio. iij. episcopi. Incessus clericus debet esse grauis et moderatus vt grauitate itineris. mentis maturitatem ostendat. nam in compositio corporis mentis indicat q[ua]ntitatem. unde salustius arguit catellinam eo q[uod] incessus eius modo citus modo tardus erat vt. xli. dist. in fi. ¶ Debet etiam ordinandus esse hospitalis quia vt ait Iheronimus. domus clericor[um] omnibus debent esse coes vt. xvj. q[ua]e. j. quoniam. quia hoc triplici de causa quia non potest clericus esse hospitalitatis hostator qui hospitibus hostia claudit. vt. xliij. dist. s. i. Secundo quia pietas hospitalitatis remuneratur temporaliter et eternaliter iuxta illud apostoli exerce te ipsum ad pietatem nam corporalis quedam exercitatio ad modicum est. pietas autem vtilis est ad omnia habens promissionem vite que nunc est et future. Item abraham et loth qui erant hospitales angelos recipere meruerunt. Sed circa hospitalitatem discretio est habenda. eor[um] namq[ue] qui petunt elemosinam. Alij petunt quasi ex debito vt predicatorum et p[re]lati. Alij simpliciter pro corporis sustentatione. In primo casu s[ub]distingue quia aut sunt noti aut non. Si sunt noti et constat eos missos et institutos ad predicandum vel ad p[re]laturam recipiend[am]. Si vero sint incogniti et dubitatur an tale officium sit eis concessum. debet hoc examinari an ita sit quia circa maiora periculum matius vertitur. non enim das tantum temporalia. sed accipis spiritualia ab eis. in quibus vertitur magnum periculum si ab alio percipiuntur q[uam] ab illo qui dare potest. vt. xij. di. quiescamus. ¶ In secundo casu scilicet cum petit pro sustentatione corporis similiter s[ub]distingue. quia aut potes omnibus abundare aut non. In primo casu debes dare omnibus indigentibus. Inuitant nos ad hec exempla loth et abrah[am]. qui quoniam omnes indifferenter recipiebant inter omnes et angelos recipere meruerunt. nisi non omnes receperunt forsitan iter aliquos et angelos repulserunt vt in p[re]all. c. quiescamus. ¶ Banda elemosina est etiam excommunicatis vt. xj. q. j. quoniam in fi. et idem dico in quolibet peccatore nisi de cibo securus iusticia contemnat nam in tali casu vt dicit. Augustinus vtilius esuriendi panis tollitur si de cibo securus iusticia negligat q[uod] ei panis frangatur vt iniuste seductus acquiescat

vt. v. questio. v. non omnes. Sed et si iusticia negligat et esuriat ad mortem alendus est vt. lxxxvj. dist. pasce. In secundo casu cum non potest omnibus sufficere dicit ambrosius. nouem consideranda sunt. scilicet causam. locum. tempus. modum. necessitudinem siue sanguis. propinquitate etate. debilitate. et p[re]dicatione siue nobilitate vt exponuntur hec omnia. lxxxvj. di. si satis. ¶ Sed pone pater tuus infidelis et extraneus fidelis egeant. non sufficit p[ro]uidere vtriusq[ue] cui magis p[ro]uidere teneris. ¶ De manducator dixit hanc questionem esse tenebrosam aquam in nubib[us] aeris. ¶ Aug. dixit patrem preferendum et hoc ex illa auctoritate. honora patrem tuum et matrem tuam vt sis longeuus super terram. et argu. xxx. di. c. j. Iohannes autem scripsit patrem qualemcumq[ue] extraneos etiam sancto preferendum i[n] exhibitione necessariorum nisi extraneus magis egeat quia tunc extraneus presertur vt in. c. pasce. Sed huic opinioni videtur obstare verbum ambrosii. in canticis super locum illum ordinatum in me dominus charitatem ait enim multor[um] charitas inordinata est quod enim primum est ponunt tertium vel quartum. Primo diligendus est deus. Secundo parentes. inde filij postea domestici. qui si boni sint malis filijs p[re]ponendi sunt. Sed hec auctoritas intelligenda est de effectu dilectionis. non de nutrimenti exhibitione. magis enim diligere debemus extraneos bonos q[uam] propinquos malos. licet istis magis teneamur in necessarijs subuenire. hanc sententiam tenet Ray. et ego assensio. Sed quidam contrarium dicunt. Extraneum preferendum in exhibitione nutrimenti. allegantes p[ro] se illud. desudet elemosina in manu tua donec inuenias iustum cui des. Sed haec auctoritas non loquitur in eo casu quem in questione p[re]missi. sed generaliter quando iustis subueniendum est. nam et si omnibus m[er]ita debeatur iusto amplius. vt in. c. non satis circa principium. Item allegant illud verbum domesticos fidei. Item illud casum p[re]stat natura si gratia vt in. c. non satis. Sit et alia diuisio circa elemosinam. Alia enim est exterior. alia interior. Alia spiritalis alia corporalis. Prima consistit in tribus vt dimittas a quo lesus es. vt corrigas delinquentes et in his que ad salutem pertinent instruas ignorantem. Secunda consistit in vno vt des egenti quicquid poteris vt. xlv. di. de tria. Item prima excedit secundam in duobus quia remittere delinquenti quando volueris tibi redundat. sed dare indigenti aliquando queris et non inuenis. Item elemosina cordis sine terrena substantia sufficit. illa vero que corporaliter datur si non benigno corde tribuit omnino non sufficit vt. xlv. di. due. In corporali elemosina tria sunt attendenda. scilicet vt des ex charitate si ad vanam gloriam non ad importunitatem pauperis expellendam. Item vt discretis des consideratis hijs que. le. lxxxvj. di. non sat. Tercio vt des his qui non subiacent repetitioni vel restitutioni. Debet ordinandus esse doctor cuius doctrina debet consistere i[n] duobus videlicet in doctrina correctionis. et sermone predicationis nam latratu canum et baculo pastorum lupi arcendi sunt vt. xliij. di. in principio. In disciplina vt non corrigat ex odio sed ex charitate. vera enim iusticia compassionem habet falsa designationem vt. xlv. di. vera. Item cum discretionem corripantur timidi. tolluntur infirmi. et quod seuerius castigare necesse est ne seculentis plectatur animo. sed medentis. vt. lxxxvj. di. c. j. rigor enim iusticie temperandus est ex duobus ex multitudinem peccantium vt. j. eodem titulo. c. ij. l. dist. vj. constituitur. j. q[ua]e. vij. quotiens unde versus. Ob populum multum crimen pertransit inultum. unde tunc discretus p[re]latus incipit a spiritualibus et spiritualibus proximis. vt eorum exemplo cetera multitudo frangatur vt. xliij. dist. comestationes. Item punit maiores de vniuersitate qui alios trahunt ad peccatum vt. j. de cle. ex. m[er]ito latrones. Item temperatur rigor ex qualitate peccantium vt. j. de offi. dele. Sane et. c. pastoralis. p[ro]mo. B. xlv. dist. Cum beatus. ff. de penis. l. in fuorum. xxiij. questio. j. qui contra pacem. ij. q[ua]e. vij. quisquis. l. di. contumaces. j. de malo. et obe. per tuas. Unde triplex est iusticia vite iusticie. doctrine. prima nunq[uam] dimittit alia casualiter sic. unde versus. Est verum vite doctrine iusticieq[ue]. vnum semper habet duo propter scandala linque. quia vt ait Augustinus siue plectendo siue ignoscendo hoc solum bene agitur vt vita bonum minimum corrigatur vt. xxiij. q[ua]e. v. p[ro]dest. ex duobus autem augetur rigor cum peccatum ex auctoritate defenditur vt de pe. di. vj. c. i. in fine. Item cum visitatum est malum et multis crastantibus opus est exemplo vt. j. q[ua]e. j. reperiunt. ff. de penis. l. autem facta. de culpa non corrigentium p[re]latorum legitur

lxxij. di. per totum de pena. lxxij. di. dictum. xj. qōe. iij. teugual
dum. de magnitudine tam culpe q̄ pene. xxxvj. dist. legatum
¶ Et nota q̄ si superior excedat modum in corrigendo ⁊ si
peccet vt. xxiij. qōe. iij. qui peccat in si non tamen cogitur a
ditis veniam postulare ne dum nimia seruatur humilitas re
gendi frangatur auctoritas vt. lxxvj. di. quando. sepe enim ex
conuersatione equali nascitur contemptus dignitatis vt. ff. de
offi. presi. l. obseruandum. debet autem prelatus dignitatem
suam ingenio suo augere ne contemptibilis habeatur vt. ff. d
offi. pro con. l. nec quicquā. §. circa. l. di. c. j. de accu. qualiter
⁊ quando. ¶ Consistit autem hec doctrina i sermone predi
cationis circa quam tria sunt consideranda. Primum interi
charitas ardens. Secundum exterius vtraque lucet. Tertium
ipse act⁹ predicationis. de primo apostolus si linguis hominū
loquar ⁊ angelo. charta aut non habet. fac. sum vel. es. so. De secū
do. Gregorius. cui⁹ vita despiciat restat vt eius predcatio cō
tematur vt. lxx. q. vij. pono i fine. Ambro. Iudicat ille d alteri⁹
errore qui in se non habet quod corrigat vt in. c. iudicat. ⁊ gre
go. in grauib⁹ peccatis quis positus dum suis premitur pec
catis aliena non diluit vt. c. in grauib⁹. talis enim dum male
vixit ⁊ bene predcat deum instruit qualiter ipsum punire de
beat vt. xl. di. multi. hic a Iheremia comparatur cineri p quē
lixinia doctrine transiens lauat ⁊ nō lauatur vt. lxxxiij. di. §. vl.
⁊ ab aug. lapideo canali per quem aqua doctrine transit ad
areolas. i. ad corda subditorum in quibus aliquando facit fru
ctum vt. j. questio. j. si fuerit. ⁊ papa Nichola. faci ardentem que
te ipsam consumens alijs lucem ministrat vt. xv. qōe. vlti. c. vl
ti. Contra tales prelatos inuehit biero. xxxvj. di. Ecclesie prin
cipes. talibus iura minant. ij. qōe. vij. securi sunt in fl. x. j. qō. iij.
precipue. ¶ Circa tertium. i. circa actum predicationis qua
tuor sunt attendenda. Tempus. locus. qualitas audientium. ⁊
qualitas dicendorum. Tempus. vt non semper loquatur sed
temporibus oportunit. Si enim sepe plueret terra nunq̄ ger
minaret. vnde contra tales in leuitico. Vir qui fluxus seminis
patitur immundus erit. Itēz in sta oportūe ⁊ importune. dictu
rus importune premisit oportune. vt. xliij. di. sit rector in fi. Lo
cus est attendendus. quia predcatio fieri debet in ecclesia vel
in alio loco publico ⁊ honesto non in domibus ⁊ in locis priua
tis ne ex hoc oriatur suspicio heresis vt. xxx. di. si quis. Item
fiducialiter ⁊ libere predicanus est. vt. xj. qōe. iij. nolite. possūt
tamen aliqua in locis priuatis ⁊ non solēnter proponi in mo
dum simplicis exhortationis vt. j. de here. Cum ex iniuncto
circa. principi. Item qualitas auditorum ⁊ dicendorum consi
deranda est nam secundum capacitatem audientium dicen
da sunt alta ⁊ plana. vt. xliij. di. sit rector. ⁊ vij. q. j. oportet. alia
si non intelligentibus alta predcat percussor ē qui sermone in
utili percutit conscientias infirmorū vt. xlv. di. sane percussor.
nam vitium animi est indignis secreta vulgare. ⁊ propterea q̄
hoc facit aut ex loquacitate incauta ad adulationēz aut ad sui
lactationem facere videatur vt. xliij. di. c. vlti. Item in predica
tione grammatica exponi non debet. vt. xlvj. di. cū multa. nec
hereticis secreta fidei reuelari vt nota. s. de summa trini. ⁊
fide catho. §. fides aut. Percussor non debet esse ordinand⁹
vt. xlv. di. per totū. S; i hoc breuis adhibet distictio. Nam du
plex ē percussor. spiritualis. ⁊ corporalis. Spiritualis fit cuz indl
seretus prelatus sermone inutili corda percutit infirmorum. vt
xli. di. c. vlti. Corporalis percussio fit manu vel flagello. hec
aliquando fit ex malitia vel odio vel vt verberans magis tie
at. Aliquando ex charitate ⁊ causa correctionis. In primo ca
sa prohibetur eo q̄ mortale peccatum ⁊ per hoc penam depo
sitionis inducit. vt. xlv. dist. c. j. ⁊ c. episcopum. In secundo ca
su omnibus habentibus potestatem licita est in suos subditos
vt. xxxvj. di. ante. ⁊ xlv. di. cum beatus. Fallit hoc in episcopo
qui neminem d; suis manibus verberare. vt. lxxvj. di. non
liceat. potest tamen subicere verberibus delinquentes per
alium vt. v. q. v. illi qui. non tamen per laycum sed per clericū
si clericus verberandus sit alioquin ⁊ mandans ⁊ verberans
incidunt in excommunicationem. vt. j. de sen. exco. vniuersita
tis. ⁊ verum ē nisi clericus penitus esset incongruibilis. tunc eni
posset per laycum verbari. vt. j. de sen. excom. vt fame. xvij. di.
nec licuit. layci tamen violentia non amplius se extendat q̄ ex
git rebellio clericorū. vt in illa vt fame. Circa clericos tñ hec di
stinctio habenda est vt clerici in minoribus ordinibus constituti
⁊ pro leuibus culpis verberibus subiciantur vt. lxx. disti. Sa
lomon. constituti autem in maioribus ordinibus non nisi pro

maioribus criminibus. vt. xxxvj. dist. ante. ⁊ xlv. di. cum beatus.
sed hec distinctio locum habet in clericis secularibus tantum
Regulares enim scdm regulas eorūz subiciuntur verberib⁹
etiam pro leuibus culpis. vt. j. de appel. reprehensibilis in fi.
j. de accusa. ⁊ inquisiti. qualiter in fine. Caueant tamen regu
lares prelati q̄ ex charitate ⁊ correctionis causa verberent fra
tres vel conuersos per se vel per alios regulares seu clericos
nam si per laycum ⁊ verberans ⁊ mandans incidunt in finēz
excommunicationis ⁊ sic loquitur decre. vniuersitatis. ¶ Ca
ueant igitur prelati ⁊ rectores ecclesiarū vt in correctionibus
⁊ disciplinis vt steteram in manibus gestant in vtroq̄ penso.
iusticiam ⁊ misericordiam portent. vt iusto libramine. quedā p
equitatem corrigant. quedam vero per miserationem indul
geant. xlv. di. omnes qui. ⁊ ex vtroq̄ temperamentum faciāt
vt nec vigor iusticie sit rigidus nec māsuetudo sit dissoluta vt.
xlv. di. disciplina ⁊ c. sunt namq̄. non est enim constantis ⁊ re
cti iudicis breui lacrimula ⁊ tempus parata vel vberibus fle
tibus de facili commoueri. nam cum vni indulget indigno ad
plapsonis contagium prouocat vniuersos. facilitas enim ve
nie incensuum tribuat delinquenti. vt. xxiij. q. iij. est iniusta
in fi. ⁊ ff. de offi. presi. l. obseruandū. ⁊ alibi si negligenter que
male vsurpatur omittimus excessus viam alijs aperimus. vt
xciij. di. peruenit. ¶ Sequitur non litigiosus. phibetur aut li
tigiosus ordinari iuribus de causis. Primum est viciū quod
consistit in doctrina predicationis ipsius. cum sit superbus ⁊
arrogans nescit humiliter proferre quod docet vt. xlvj. di. c. j.
nihil enim ē impudentius arrogantia rusticorum. vt ea. di. §. j.
Secunda est vitium quod attenditur circa conuersationem
quia litigiosus solet esse adulator. proditor. detractor. maledic⁹
inuidus. ioculator. scurrilis. ⁊ ad viciandam iniuriā facilis vt.
xlvj. di. §. ecce. ⁊ c. sequētib⁹. Tertia causa ē cū ipse q̄ sit litigi
osus ⁊ per consequentiam puocet alios ad discordias. nō pos
set alios ad concordiam reuocare. quod tamen tenetur ex offi
cio facere vt. xc. di. §. j. ⁊ per totam di. ¶ Debet ordinandus
esse non cupidus vt. xlvj. di. §. j. lxxvj. di. florentinū. duplex est
autē huiusmodi phibitionis ratio. prima quia cupiditas com
muniū malorum radix vt. xlvj. di. beatorum. Secunda ratio
quia mens excecata cupiditate non videt quid expediat. semp
videt aurum redditus computat. gratius intuetur aurum q̄
solem. xlvj. di. sicut bl. iij. qōe. v. accusatores. §. testes suspecti.
¶ Sequitur domus sue bene dispositus scilicet familie sue
intelligitur autem familie sue bene dispositus siue bene prepo
situs. quicam regit honeste exemplo ⁊ verbo trabendo a
vitijs ad virtutes vt. xlvij. di. §. necesse. huius phibitionis du
plex est ratio. vna quia non habet frontem reprehendēdi alios
qui negligit corrigere suos vt in preallegata. di. §. alia. quia pre
sumitur vehementer contra eum de crimine negligentie quia
magnum est. ⁊ magnam penam inducit vt no. s. eodem titulo.
§. ex duobus. si tamen familiam suam conexerit quantum in
se fuit. ipsa nihilominus in sua malicia permanens. in conepa
remanet non imputaretur patrifamilias nec repellitur a pro
mouendo vt. xlvij. di. non enim. quantumlibet. quod ad nos.
presumitur tamen prima facie contra eum q̄ per eum steterit
donec contrariū probetur. vt. xlvij. di. peruenit. ¶ Promot⁹
autem ad curam ecclesie ⁊ maxime ad episcopatum. debet
bene esse dispositus ecclesie sue. vt canonici vel clerici canonici
ce viuunt obseruantes diuine scripture doctrinam ⁊ documē
ta sanctorū patrum. nihil incompote presumant agere. vt de
con. di. v. in omnibus. vt tales ad ministerium eligat qui digne
possunt sacramenta dominica tractare vt. xxiij. dist. tales. ut sin
gula officia singulis committat. lxx. di. ad hec. ne promiscuis
actibus rerum turbent officia. vt. C. de testa. l. consulta diua
lia. Item non committat tyroib⁹ sed expertis ut. xlix. di. si of
ficia. ut quattuor fiant portiones de redditibus ecclesie. vt. xij.
q. ij. vultane. quattuor concessio. ⁊ si quid de portatiōe fabri
ce remanserit recondantur in thecis vt si maior emerferit fa
brica sit subsidio quod diuersi temporis distictia potuit custo
dire. aut certe ematur possessio que utilitates communes respi
ciat. ut. xij. q. ij. nobis. ut nullus in ecclesia degens sit indigens
sed oia necessaria ab episcopo suisq̄ ministris percipiat. vt. xij.
qōe. ij. videntes. vt precarias ecclesie possidentes professiones
faciant ne per retentionem diurnam preiudicium ecclesie affe
ratur vt. xij. qōe. ij. sepe. vt pro compendio suarum rerum pos
sessiones ecclesie nullus excolat negligenter. vt. xij. q. iij. quod
cunq̄. ut sic prelati tam custodes cartarū. q̄ defensores rep
credita

creditarum ut preceptum est indicentur ut. xvi. q. i. in canoni-
bus. ¶ Item prelati in ecclesia sublimior alijs sedeant. intra
domum vero collegas presbyterorum se esse agnoscat. ut. xcv.
di. episcopus in ecclesia. ¶ Sequitur. non neophitus. ¶ An
videndum est qui dicantur neophiti. et quare prohibeantur ne
phiti ordinari. Neophiti dicuntur non in fide. ut. xlvij. di. quo-
niam. a neos quod est novum et phitos quod est fides. inde ne
ophiti dicuntur non in religione ut. xlvij. di. sicut olim. ¶ Cau-
sa prohibitionis est duplex. Una ne incidant in superbiam puta-
tes quod fides catholica siue religio multum eis indigeat. xlvij.
di. §. phibentur. et c. quoniam. Alia causa est quia neophiti non
sunt experti statum ecclesie vel religionis. et ideo nescirent esse
graves et se contempere pro diversitate personarum sibi sub-
iectarum. ut. xlvij. di. sicut olim. Graue enim est in expertis ho-
minum obsequijs sociari. ut. xix. q. de. iij. monasterijs. et simile.
lxi. di. miram. in si. ff. de va. mune. l. p[re]tor. §. vlti. et alibi lex
dicit honoris augmentum non obiectio sed labore ad unum
quemque convenit devenire. ut. C. qui mili. non pos. l. contra. li.
xij. ¶ Sed nunquid his causis cessantibus p[ro] neophitis pro-
moveri videtur quod sic nam prohibitiones ecclesie p[ro]p[ri]as ha-
bent cas. quibus cessantibus cessant et ipse. ut. lxi. di. §. his om-
nibus et c. neophitis. et §. appel. cum cessante. Et v[er]o quod licet
causae cessent non tamen cessat prohibitio ut. xix. q. ij. de. xxxij. q. j. di.
xix. Ad hoc dico quod clericus secularis quantumcumque sit humi-
lis et instructus in regula monachali vel regulari non potest
elig[er]i in abbatem vel rectorem ecclesie regularis nisi profess[us]
sit et expertus asperitatem regule. non enim sufficit scire. sed ne-
cesse est exp[er]iri probari et probare. ut. §. de elec. cum ad nostram
et c. officij. xix. q. iij. monasterij. immo si aliqui non professi ordi-
nem regularem sint tam in abbates assumpti. debent sublato
appellationis obstaculo removeri ut. §. de elec. cum in magi-
strum et c. cum causam. et propter hoc non sufficit domino be-
atus petrum scire fragilitatem humane conditionis. sed volu-
it ipsum in se ipso potius exp[er]iri ut disceret qualiter esset alijs
miserandum ut. l. di. considerandum monachus tamen potest
elig[er]i in episcopum ut. lxi. di. bene. quod intelligo premissa postula-
tione et admittit alia secus ut. lviij. di. c. j. et ij. Item laicus dum
modo litteratus postulari potest in episcopum ut. lxi. di. osius. i.
¶ Item neophitis p[ro] et debent quidem recipere minores or-
dines. sed non sacros. ut. xlvij. di. quoniam et c. sicut olim. Alij
contra. quod nec etiam minores donec sit probatus. ar. xix. q. de.
iij. monasterijs. quod verius est. nec obstat his que dicta sunt
quod legitur de Nicolao. severo et Ambrosio. qui neophiti sunt
electi. Illud enim factum est inspiratione divina. De nicolaio fuit
revelatum cuidam episcopo ut in legenda continetur. Severo
insedit columba supra caput. Ambrosio assurrexit terra p[er] ca-
thedra. et ideo non sunt trahenda ad consequentiam. alia exem-
plo ambrosij posset quis eligi ante baptismum. quod esset ab-
surdum dicere. Sed queritur quare secularis clericus possit
esse episcopus regularium non tamen eorum prepositus prior
vel abbas. Respondetur. propter excellentiam episcopalis digni-
tatis. quasi episcopus sit religiosior monacho. vel ideo quia ab-
bates et priores intersunt p[ri]vatis disciplinis monachorum
episcopus non. tamquam qui ignorat ea que sunt regule. illud er-
go committit alicui monacho. ipse vero punit ea que maiorem
discussione[m] exigunt et maiorem aduersionem. unde cir-
ca hoc consuevit distingui ut si de excessu monachi i figura iudi-
cij agatur episcopus p[er] tribunali cognoscet et punit. Si autem
de plano tunc abbas vel prior corrigit s[ecundu]m monachales disci-
plinas ut. xj. q. j. de persona. §. de officio ordina. quanto. et ar. C.
de emenda propinquorum. l. vna. C. de patria po. l. ij. vel alia
prima correctio spectat ad abbatem seu priorem quia hoc ge-
nerale est quod quilibet prelati habeat iurisdictionem siue sit ab-
bas siue prior. ut. §. de emu. ec. non minus. §. de maio. et obe. ¶ An
in ecclesijs. verius est in his consuetudinem attendi que dat iur-
isdictionem ut. C. de emancip. l. j. ix. q. ij. conquestus ¶ Nunc
videamus per quos hec examinatio ordinandorum faciend[um] sit
Et est sciend[um] quod quous s[ecundu]m antiqua iura tempore scrutiny epi-
scopus eligere debeat de suo latere aliquos gnaros diuine le-
gis qui examinent ordinandos ut. xxij. di. quando episcopus.
hodie tamen hoc videtur spectare ad officium archiep[iscop]i. ut. §. de
offi. archiep[iscop]i. Ad hec. et c. ut nostrum. et facit ad hoc. xxij. di. p[ro]f[er]a-
mist[er]a. et p[re]terea si indignus presentetur ad ordines tenetur is
qui examinavit et presentavit ut. lliij. di. si servus. tenetur etiam
et episcopus ordinator ut. §. de eta. et qua. ord. accepimus. naz

et post examinationem archidiaconi. nihilominus ipse ordina-
tor debet examinare. vel tenetur episcopus de facto sui archi-
diaconi. sicut et exercitor navis de facto sui magistri ut. ff. de ex-
ercito. l. j. §. magistrum. unde si archidiaconus representet ali-
quem ordinandum ad titulum sui patrimonij cum nullum
habeat et hoc archiep[iscop]i. non ignoret. episcopus autem ignorat.
puto quod ordinatus agere posset primo loco contra archidiacono-
num nec obstat si de dolo ipsius ordinandi excipiat ne p[ro] hoc
mendicare compellatur in ignominiam cleri ut. xciij. di. diacono-
ni. Sed si archiep[iscop]i. non sit soluendo agetur secundo loco contra
episcopum quia in culpa fuit non examinando. sed archiep[iscop]i. i. do-
lo. dolo autem preponderat culpe ut. ff. ad le. acqui. l. Item si
obstetrix ¶ Ordines minores possunt simul omnes conferri
eidem ut. §. de eo qui fur. or. sus. cum. b. latoz. Et ar. lxxvij. di. §.
quicumque dum tamen consuetudo contraria non impugnet
que non servata scandalum generet. vel s[ecundu]m alios si consuetudo
loci hoc habeat. et hoc tenet Tan. et ego. Sacri autem ordines
singuli et per certas interficias temporum debent conferri ut.
lxxvij. di. i. singulis et c. quicumque. et licet plerumque contingat quod
ordinator continet ieiunium a die sabbati usque ad diem domi-
nicum ut illi qui ordinari non potuerunt die sabbati in sero. ordina-
tur in die dominico in mane ut. lxxv. di. qd a patribus non tamen
intelligas ut illi h[uius]dem qui promoti sunt in die sabbati ad alios
quos sacros ordines possunt die dominico ad alios promoveri.
Sed illi tantum qui die sabbati ordinari non potuerunt ut di-
ctum est. cum enim propter continuationem ieiunij fingatur se-
ro diei sabbati. et mane diei dominice unum diem efficere. si or-
dinatus in sabbato ordinaretur in die dominico. iam bis idem
eodem die ordinaretur quod esset absurdum. et de hoc arguit
bononiensis episcopus §. eodem ritu. litteras. ¶ Sed an sero
diei sabbati trahatur ad mane diei dominice. vel mane diei do-
minice ad sero diei sabbati trahatur dubitauerunt antiqui
et adhuc sub iudice lis est. circa hoc dixerunt quidam quod mane
trahatur ad sero. ita ut si aliquando continuato ieiunio mane
diei dominice ordines conferantur. in die sabbati conferri vi-
deantur. Nam iura loquentia de ordinationibus dicunt quod in
quattuor temporibus et die sabbati ordines conferuntur ut. §.
eodem ritu. c. l. et ij. lxxv. di. c. vlt. Fallit hoc i. consecrationibus
episcoporum. que in diebus dominicis fieri debent ut. lxxv. di. qd
die dominico. Item fallit in minoribus ordinibus et p[re]secrationibus vir-
ginitatis que in diebus dominicis conferuntur. ut hic. c. j. Illud
vero. c. quod die dominico. quod valde est contra eos intelli-
gunt in consecrationibus episcoporum non in ordinibus con-
ferendis. et hoc patet per exempla ibi posita de apostolis qui
tunc consecrati fuerunt. Aug. et sui sequaces dicunt die domi-
nico conferri omnes ordines et etiam baptismum. de con. di. v.
venerabilis. facti pro ipsis illud. c. quod die dominico. Item et
illud. c. quod a patribus. in verbo illo. Sed post diem sabba-
ti. et c. Ad quod primi Respondent. post diem sabbati ceptum
et non finitum. Prima opinio magis placet quod die sabba-
ti ordines conferantur. et quod mane diei dominice trahatur ad
vesperam diei sabbati continuatione ieiunij cum contingit ma-
ne diei dominice ordines conferri nam si vera esset opinio aug.
quare necessaria esset continuatio ieiunij. cum et si in sero diei
sabbati comedat ordinator in mane diei dominice ieiunium inue-
niet. Unde sicut posset consecrare. eodem modo secundum eum
et ordinare. Teneas ergo quod superius est dictum. Et si tu queras
quare tamen die sabbati sacri ordines conferantur. Ratio est quod
sabbatum significat requiem. et qui transit ad clericatum quod
sit irrevocabiler per assumptionem maiorum ordinum de
labore secularium negotiorum transit ad ocium scematis cle-
ricalis. et ideo hoc fit die sabbati. quia vero per minores ordines
non obligatur aliquis clericatus quin redire possit ad licentiam
datam ab apostolo ut. xxvij. di. de his in si. circa minores or-
dines alio die quam die sabbati conferuntur. maiores autem non
nisi die sabbati. ut dictum est. ¶ Restat videre quid iuris sit si
quis sine examinatione fuerit ordinatus. vel si in scrutiny su-
um sup[er]esset impedimentum. In primo enim casu distinguo
Aut enim est ignotus aut notus. Item aut est alius dignus. aut
indignus. Si ignotus et alius dignus. eo tamen ipso quod sine exa-
minatione se patitur ordinari se fecit indignum et debet depo-
ni ut. xxij. di. c. vlti. Si ignotus et indignus tunc duplex cau-
sa depositionis subest. Una quia sine examinatione se ordina-
ri permisit ut dictum est. Alia quia cum sciret se indignum de-
bet in ordinatione sua prodere crimen suum vel impedimentum

vt. l. die penitentibus. Si vero notis et dignis tunc in nullo peccatur. Notum enim examinandi non sunt. ar. xxiij. di. nullus xlvij. di. s. petro. xxiij. di. valde. tamen fallit in consecratione in qua etiam notis examinantur. vt. xxiij. di. g. episcopus. Sed si notus et alius indignus in ea depositionis existit. quia crimen suum defectum occultum debuit confiteri. vt. s. dictum est. Sed quod dixi ignotum et dignum sine examinatione promotum deponi debere. hoc fit vel in odium sui qui se fecit taliter ordinari. vt. i. odium ipsius qui ipsum taliter ordinavit ad b. lxx. di. c. j. xvj. q. vij. S. creul mus xxi. q. ij. c. j. et j. q. iij. in ecclesia. vbi in odium consecrato ris dicitur ecclesia execrata potius quam consecrata. Item quod dixi notum et indignum sine examinatione promotum in ea depositionis existere quia crimen suum non fuit confessus. intelligo de graui crimine secus in leui. vt. lxxvij. dist. c. j. Item quod dixi supra. tales sic promoti deponi debere intelligo non per ordi natores sed per superiores vt. j. de cle. consil. diuersis fallacijs in fi. cum et ipsi ordinatores sint in ea depositionis quia sic ordi nauerunt vt. j. q. j. si qui episcopi. in aug. quomodo oportet cle. ad ordi. perdu. s. oportet. Anum tamen non omitto quod si aliquis tempore sue ordinationis proprium prodat impedimentum. et nihilominus ordinator si intendens dispensare ipsum ordiat. de tecto postea impedimento. ordinat? e. sponedus et e. cas? illius de creul. lxxj. di. si quis sine examinatione. Et in secundo casu. si cum aliquis impedimentum suum in ordinatione non pdit. vi detur esse in ea depositionis. nam quilibet in ordinatione sua impedimentum pdere debet vt. xxiij. dist. quando et c. vlt. lxxxi. di. c. Tantis et c. quicunq. vlt. q. iij. Araldus in fi. Et eodem mo glibet tenet in iure crimen suum stegere de quo agitur si fuit super eo interrogatus vt. xj. q. iij. quisquis xxxv. q. v. vj. si duo xv. q. vlt. c. j. et penul. quod hug. putat tam in ordinatione quam in iudicio. Sed in ordinatione dixi sufficere si quis dicat in gene re se criminisum et sic petat dispensationem. Sed si spalliter p aliquo crimine fuerit interrogatus respondebit se penitentem egisse. vel non respondebit. nam specialiter interrogare magis videtur suggerentis quam querentis vt. ff. de qstionibus. l. j. s. q. questionem. non obstat ei quod superius dixi quod legitur de pe ni. di. j. s. his auctoribus. vbi dicitur non tibi dico vt te prodas in publicum. quia illud loquitur de penitente qui non debet in pub lico se prodere. secus in examinatione ordinandi. in qua quis se pdere debet. nisi enim se prodas non poterit secum dispensari et debet se prodere coram pluribus quia prodere est in publi co dicere vt. ij. q. j. si peccauerit. sicut enim episcopus non potest audire causam nisi cum clericis suis vt. xv. q. vij. episcopus. sic nec solus potest dispensare. qualiter enim quis pbabit secum dispensatum fuisse nisi coram pluribus factum fuisset vt. j. de scismati. c. fraternitati. Alij dicunt quod nec in iudicio nec in exa minatione ordinandorum tenetur aliquis se prodere. quia et de us occultat peccatum de quo aliquis penituit. vt. xxxij. q. j. Apd Et sicut licitum est alicui redimere sanguinem suum qualiter cunq. potest vt. ij. q. iij. s. notandum. ff. de bonis eorum qui an te sententiam mori. sibi consci. l. j. sic et honorem suum. Circa quod videtur dicendum quod de occultis peccatis et non de enormi bus de quibus acta est penitentia non tenetur ordinandus in genere vel in spe confiteri. non enim eget dispensatione. quia illa non deijciunt tam promotum nec impediunt pmouendum vt no. s. eo. ti. s. circa primam regulam. vel siue in specie siue i ge nere queratur poterit sic respondere. si hoc de quo queritur comisi. vel aliqua mortalia comisi penitentia. ide egi. Sed quod si in specie interrogatus super aliquo mortali respondeat ordi nandus se commississe et penitentiam non egisse. nunquid hec confessio preiudicat ordinando. et possit inde puniri videtur quod sic vt supra de elec. per inquisitiones. et j. de excessione prelato rus. quod sit graue. verius tamen est contrarium. vt non preiudi cet nisi in hoc solo vt no admittatur ad ordinationem vt. xxiij. di. quando in fi. et ar. ad hoc. j. de excep. Benig. s. vlt. j. de or di. cog. cum dilectus. ff. de his qui no. inf. l. lucius. Et in su ma notandum est quod episcopus consecrari debet a metropol. cum tribus vel duobus episcopis vt. j. eo. ti. nec episcopus. j. de sacra v n. c. j. in principio vel tres episcopi de mandato metropol. hoc possunt vt. lxxij. di. coprouinciales. metropolitani autem co secrabuntur ab oib. suffraganeis. si tamen omnes conuenire possunt et fiet consecratio in ciuitate metropolitana. vt. j. eodē ti. si archiepiscopus. l. di. qui i aliquo in fi. lxxij. di. quia. lxxvj. di. archiepiscopus. xliij. dist. metropolitano. et idem intelligo in pri maribus et patriarchis. sed quis ita sit de iure. de consuetudi

ne tamen obtinet. et sic hodie seruat generalis ecclesia quod nul lus archiepiscopus primas vel patriarcha consecratur. nisi a papa vel alijs de mandato ipsius. et ar. ad hoc. xxiij. questioe. i. pudentia.

De scrutinio i ordine faciēdo. Rica.

Actum est supra de ordi

d quod ordinandi examinandi sunt ideo subijciuntur ru bica de scrutinio in ordine fa. Et videam? igitur quid sit scrutinium. quoniam fieri debeat. Item per quos Item que sit forma scrutinij faciendi. Et est sciendum quod scrutinium nihil aliud est quam examinatio. et ideo iura dicunt ne minem sine examinatione ordinari debere vt no. s. ti. pri. s. re stat. Et fieri autem habet scrutinium feria quarta ante ipsa or dinationem vt. xxiij. dist. quando. Per quos autem debeat fieri no. s. ti. pri. s. nunc videamus. Et forma scrutinij que sit videamus. Et est sciendum quod duplex est scrutinium. Unum quod habetur ante ordinationem vt superius dictum est. Aliud de quo hic tractatur. Forma primi scrutinij habetur. xxiij. di. quando episcopus. Forma secundi habetur hic nam in roma na curia prior dyaconorum. in alijs ecclesijs maiores dyaconi. ar chidyaconi dicunt. Postulat sancta mater ecclesia hunc subdya conum ad onus dyaconatus vel presbyteratus assumi. et ordi natoze interrogante si eum nouerit esse dignum. Respondet dyaconus vt hic dicit. j. c. vno. et ex hac decre. illud generale col ligitur. si quemlibet presumi esse dignum nisi pbetur contra. si mille. j. de presump. dudum. ff. de manu. testa. l. testamento ser uos. ff. de leg. ij. l. cum pater. s. rogo. j. de iudi. cum deputari. ff. de fidel. comif. liber. l. thays. s. sorore. Sed contra presumi tur non ydone? nisi pbetur ydoneus. C. de his qui veni. eta. impe. l. iij. C. de pba. l. ij. ff. de magistratibus. l. i. s. magistratibus. Item in dubio presumitur quis excommunicatus vt. j. de sen. ex. cum desideres. s. secunde. et potius presumitur fornicatio quam matrimonium. vt. xxx. qoe. v. c. alter et c. nates. Solutio. pri mum generale est et secundum casuale quod in casibus superiori bus locum habet. et maxime in his in quibus timetur piculum anime vbi presumimus aliquem fore pagnum. vt de con. dist. iij. c. paruulos et c. nulla. j. de bap. et eius effec. c. j. presumim? ec clesiam non consecratam vt de con. di. j. solemniter. et c. eccle sie. presumimus in ordinatum. vt. lxxvij. dist. presbyteri. et s. se.

De ordinatis ab episcopo qui episcopatu resignauit. Rica.

In tractatu ordinan

dorum qui precedit et sequitur interponitur ru bica de ordinatis ab episcopo qui resignauit epi vel excoicato. Et in quo breuiter est distinguē dum an episcopus renunciet loco tui vel loco et dignitati. In primo casu renuncians episcopus remanet. nullius tamen episcopus. et ideo or dines conferre potest in sua quodam diocesi. et in aliena de co sensu tamen et voluntate dyocesani loci. In secundo vero casu nec minores nec maiores ordines conferre potest. Si tamen aliqui minores ordines a talibus receperunt nescienter tollerantur i illis. et ad maiores licite pmouentur. Sed si a talibus sacros ordines scienter receperint executione officij non habent. Si igno rantur nisi crassa et supina fuerit eorum ignorantia cum eis poterit dispensari vt. j. eo. ti. c. i. Facilius autem permittitur pon tificalia exercere ei qui cessit loco tui quam ei qui cessit loco et dignitati Et ideo quod i primo casu presunt quod cessisse ex debilitate. vel ex alio iusto impedimento vel saltem contemplationis amore. In se secundo vero casu videtur ex conscientia criminis resignare vt. s. de renunc. post translationem. s. vlt. quibus sex sunt cause p pter quas cedendi licentia postulat vt. s. de renunc. nisi cuj pri dem in prin. Toleratur autem si ab his qui renuclauerunt dig nitati et loco minores ordines conferantur et est ratio que hic assignat. quod minores ordines a non episcopis pferunt vt psalmista? hostiariat? et lectoratus. s. a coepis oli et ab abbatibus hodie vt lxx. di. c. j. Item presbyter pferit psalmistatum vt. xxiij. di. psal mista. quidam tamen intelligunt illud dictum psalmista non de ordinis collatioe sed de ordinis executione sed hoc non placet. quia ibi di citur quod psalmista potest sumere officium sola iussioe presbyteri non dicit

dicat officij executione illi autem qui dicunt ordinem psalmista
tus conferri ab epō executione vō iussione p̄byteri mouent ex
eo qd sit in collatione aliorū ordinū. Nā et in alijs ordo confer
ab epō et in signū executionis dat ab eodē epō aliquid ordina
to qd hoc ordine non seruat. Et obijciat nullus dicit sine ti
tulo ordinarī. vt. lxx. di. c. j. et ij. Solus ep̄s p̄fert titulū vt. xvj.
q. vij. nullus. Ad qd Rñō qd hoc locū h̄z nō in minoribus ordi
nibus sed in sacris. Et nota qd nouē sunt ordines quinqz mi
nores et nō sacri. quatuor autē maiores et sacri. minores sūt psal
mistatus et hostiariatus. lectoratus exorcistatus et acolitus.
maiores sunt subdiaconatus. diaconatus p̄byteratus et ep̄atus.
Zllij vō dicūt. vij. esse ordines negant enī psalmistatū et ep̄atū
eē ordines. sumunt hoc ex illo decreto. lxxvij. di. illud. Sed qd
psalmistatus sit ordo. pbat. xxvij. di. psalmista. xxi. di. clericos
xxxij. di. seriatim. lxxvij. di. clericū. j. de eta. et q̄li. et ordi. p̄f. cū
p̄rigat. xxvij. q. j. si qd ep̄s. et ad secretū qd p̄m p se iducit sic re
spōdet vt qd ibi dicitur p̄mo sit hostiari⁹ illd p̄mo n̄ recipiat p̄e
cedencia s̄ sequētia. s̄ als primus et p̄rimus dicat quē nemo
p̄cedit vt. j. de v. si. Joseph. ff. e. l. prim⁹. De episcopatu qd sit
ordo probat. lxxvij. di. c. j. de p̄sby. nō bap. m. venies. xxi. di.
. c. clerico. lliij. di. si seruus in vbo ep̄alis ordo. et c. et quod dixi p̄
byterū posse conferre ordinē psalmistat⁹ intelligo de p̄sbytero
parochiali. ad quē spectat cura ecclesie et p̄p̄etius i archiep̄
bytero vel plebano. Item intelligo hos posse conferre i dieb⁹
dominicis et in alijs festiuis sicut in ep̄scopo dī. s. e. c. de eo. Et
nota qd cū his qui ab excoicatis recipiunt ordines ignorāter
poterit dispensari per suos ep̄os vt. j. e. o. t. c. ij. fiet autē hec dispē
satio quo ad executionem. excoicat⁹ enī et si caracterē cōferat
quē h̄z executioz quā nō h̄z p̄ferre nō p̄t. j. q. j. gratia. et c. statui
m⁹ et q. vij. darybertū.

De etate et qualitate ordinandorum. Rica.

Actum est supra

de ordina
dis nunc
dicendū est d̄ p̄ficiendis. et quia in p̄ficiendis tria
requirūt. scilicet etas et qualitas et ordo. scilicet subijciē

rubrica d̄ eta. et quali. in ordie p̄f. In p̄ficiēdo in ep̄m reg
rit etas. xxx. annoz exacta et cōpleta vt. s. de elec. Cum in cū
etis in p̄mo R. S̄ vt qd sufficiat ichoata fm qd legi. ff. d̄ mu
ne. et ho. l. ad rem publicā. S̄ illd obinet in secularib⁹ digni
tatib⁹ vel hoc est speciale in ep̄scopali dignitate. vel distingue
breuiter qd quandoqz fauor est i causa. vt in vscapione. et tūc
temporis inchoari. vt. ff. de diuers. et tēporalibus p̄e. l. i. vsc
capione. q̄z odiū vt in p̄scriptione. xxx. annoz. et tūc nō oī an
nū impleri vt. ff. de accu. et ob. l. in oib⁹. q̄z vtrumqz ē i cā fa
uor et odiū. et tūc p̄ponat tps de momento ad momētū vt. ff.
de mso. l. iij. §. minorē. In p̄ficiēdo p̄sonatū vel ecclesie paro
chiali requirit etas. xxv. annoz vt i ea. decret. cū i cūctis. §. in
feriora. et in hoc casu sufficit si quis vltimū annū attigerit. vt ibi
dicit. Sed obijciat. qui p̄ficiendi sunt decanatu. p̄positure ar
chiep̄sbyteratū. et ecclesie parochiali p̄sbyteri fieri debēt
vt. j. e. t. c. j. et c. p̄terea vel esse vt. lxx. di. c. l. ij. et l. iij. sed p̄sbyter
esse vel fieri nō p̄t nisi in. xxxi. anno. vt i sequentibus appare
bit. Ad qd rñō qd in his de quibus p̄xime dictū ē tps sacer
dotij artatū ē p̄ decre. cum in cunctis. et ad h̄mōi p̄sonat⁹ assūp
ti in xxv. anno possint et ad sacerdotiū p̄moneri. cū illis p̄sona
tib⁹ et regimib⁹ ecclesiarū parochialiu on⁹ sacerdotij sit anezus
Uic circa etates p̄ficiēdoz. et circa etates ordinandoz distig
ue. qd aut qd ab infātia tradit mltitē clericali. aut ē grādeus q
postulat ordinari. In p̄mo casu a septimo anno vsqz ad. xij.
p̄t recipere oēs miores vsqz ad acolitatū. post. xij. annos q̄
cūqz recipiet acolitatū in. xx. anno. vel in. xxi. recipiat subdiacono
natū. in. xxvj. anno diaconatū. in. xxxi. p̄sbyteratū vt. lxx.
vij. di. in singulis quicunqz. et c. se. q̄uis hodie in quibsdā tem
pus sacerdotij sit artatū vt superius dictum ē. In secundo
casu. scū grādeus postulat ordinari. p̄t recipe ordies b̄ mō
In primis duob⁹ annis postqz clericus fuerit recipiet omnes
miores. in reliqz quinqz oēs maiores vt. lxxvij. di. q̄cūqz dispē
satiue tū p̄ necessitatē ecclesie posset laycus grādeus reci
pē oēs ordines isra annū et dimidiū. monachus vero p̄ annū
vt. lxxvij. di. monach⁹. S̄ q̄uis hec p̄aliter sint statuta ep̄i tū
nī t̄pis in clericoz multitudīe gloriātes pueros ad sacros or
dines p̄mouent. his intersitijs nō seruatis vt. s. de tēpo. ordi.
vel non ē p̄pos. facit hoc nimis ep̄oz remissio qui p̄pā mltitū

dinis querunt. et putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis ac
q̄ri. aut qd aliud p̄stare non p̄nt ordines largiuntur qd tū oī
districti sp̄ esse iudicij. ratū ē oē qd magnū ē vt. lxx. di. si officia.
Et ē sciēdū qd p̄ defectū etas repellit qd ab ordinatiōe. vt. lxx.
vij. di. in veteri. et ab electiōe vt. s. d̄ elec. cū in cūctis. Hos oēs
ordines p̄ferre d̄ ep̄s de p̄silio suoz clericorū vt. xxvij. di. ep̄s
maiores p̄ferre d̄ i ecclesia ep̄ali. ar. lxxvij. di. c. j. minores i q̄
libet ecclesia sui ep̄at⁹. ar. lxxv. di. in palea q̄n. Ep̄i autē p̄ferat
vbi metropolitanus elegerit. vt. lxx. di. c. vlti. in fi. Metropolitā
nī. p̄imates. et patriarche in suis ecclesijs vt no. s. de t̄pi. ordi.
in fi. qd intelligo nisi necessitas aliō exigat ar. lxxij. di. q̄to. xxij.
di. in noīe dñi. Dapa cōsecratur ab ep̄o hostiari. qd in hoc vicē
metropol. obinet et in sua ecclesia si hoc fieri p̄t. alioquin i q̄cū
qz et ex vrbē. vt in. c. i. noīe dñi. De forma ordinandi seu cō
secrandi ep̄scopos legitur. xxvij. di. ep̄s. lxxv. di. c. j. de sacra
vnc. cū venisset. De forma ordinandi alios clericos legit. xxvij.
di. p̄sbyter cū reliquis. c. vsqz ad. c. psalmista. Et ē sciēdū
qd si cōtra formā ecclesie ordinē n̄bil agitur. ar. xij. q. ij. sine ex
ceptiōe. xxv. q. v. alr. de p̄. di. iij. reuera. lxxvij. di. coepi. qd intel
ligo cū omittit aliquid qd ē de sba ar. j. de statu mo. Cū ad mōa
steriū in fine j. de cōdi. appo. c. vlti. xxvij. q. ij. solet queri. sba
enī mutari nō p̄nt insti. de heredi. que ab intesta. dese. §. min⁹
ff. de capite minu. l. eas obligationes. si ergo vñ de sba lib⁹
omittat non valet qd agit. ar. xxvij. di. qui ip̄s. et idē dico
si diuidat si vnus ep̄s manū iponat et ali⁹ ep̄s vel simplex p̄
byter benedictiōz infūdāt vt. xxvij. di. quorundā. Nā sacramē
ta ecclesiastica vnitatis sunt et diuidi nō debent vt de con. dist.
ij. quia pass⁹. xxvij. q. i. quia loquitur. Sed h̄is obstat vī qd
in eodē decreto quorundā dī gradū sacerdotij. vel leuitici ordi
nis quē peruerse adepti sūt admittāt factum respiciunt et non
ius et quatenus de facto adepti sunt eatenus de facto amittāt
Que autē sint de substantia ordinum dubitatur credimus
tū liberū qd p̄t sup̄ ceruicē cōsecrandi. vt. xxvij. di. ep̄s. fore de
sba. Itē nūmēz p̄secrantiū. nā metropolitanus cū duob⁹ ep̄is
adminus cōsecrabit vt. s. d̄ tēpo. ordi. nec ep̄i. j. de sacra vnc.
. c. j. in p̄n. vlti. tres ep̄i. vt. lxxij. di. cōprouinciales. lvi. di. pono.
Itē qd vñ ordinatiōe totā p̄ficiat. nā si vñ p̄t ordinatiōis faci
at. et ali⁹ aliā patrē n̄bil agit sic et si vñ baptisandū imergat
et ali⁹ p̄ferat verba vel si vnus p̄ferat p̄t illoz vboz. Ego te
baptisō. et c. et alius aliā p̄t sicut et etiam n̄bil agit cū vba cāo
nis diuidunt. si sic in his que canonē misse p̄cedūt vel sequūt
que diuidi p̄nt et per plures expleri vt. vij. q. j. n̄bil. Sed qd si
duo ep̄i sūt ordinant ita vt vterqz manū iponat vterqz oīa ver
ba p̄ferat. puto ordinem eūdē p̄ferri simul et ab vtroqz. et eo.
mō dico p̄ferri baptisū cū duo simul imergūt. et sūt p̄ferūt
verba. sic dico eandē sūtiā sūt et a plurib⁹ ferri cū plures iur
dices vel arbitri simul p̄nunciant vt. ff. de arbi. l. Itē si vnus
§. Itē si plures. Anctionem autem nō putam⁹ eē de sba et iō
omissa supplet vt. j. de sac vnc. c. j. in p̄n. Item ipositioz man⁹
vel si quis p̄ crismate oleo fuerit delinitus. j. de sac. nō ite. c. j. q
dā tū dixerunt qd in ordinatiōe necessaria nō ē manus iposi
tio cū tactu corporali. sed sufficit sola manus extensio. ar. ad b̄
ff. de acqui. pos. l. qd mō. s̄ b̄ non placet vt. j. de sacra. non ite
ran. c. vlti. Item tps ordinatiōis et etas ordinandi nō sūt d̄
sba vt no. s. de tēpo. ordi. §. j. in fi. Item qd quis ordinatur a suo
ep̄scopo n̄ est d̄ sba. ix. q. ij. lugdunē. qd a latino non a greco or
dinat⁹ latinus vt. s. de tēpo. ordi. cum fm et c. qd translationē
Item qd quis ad singulos ordines et per debitas intersitias
tempoz ordinat⁹ vt. s. de tēpo. ordi. literas. Item dubita
tur an ieiunij ordinantis et ordinanti sit de sba vī qd sic vt. lxx.
xv. di. qd a patribus et idem vī i alijs sacramentis vt non cōse
rantur non ieiunantibus vī a pransis vt. lxxvij. di. reliqui. de cō
se. di. ij. liquido et di. iij. vt ieiunij et c. vt ep̄i. et maxime in ordie
hoc dicendū vī qd Pau. et barnabas apostoli ieiuni manus
imponebant vt. lxxv. di. qd die dominico. quod ob reuerentiaz
sacramentoz ē inductū. hugu. tū dixit qd pransus p̄fert ordi
nem et pransus recipit et idē dicit i quolibet alio sacramēto. ex
cepto sacramento eukaristie. quod non credit cōfici. nisi tantū
mō a ieiunis vt de con. di. ij. ligdo. S̄ ber. laur. et io. dicit p̄riū
ex eodē decre. nā ibi dī p̄ cenam dñs discipulis corp⁹ et sang
uinem suū tradidit. q̄uis ibidem statuat ne pransus cōferat
aut pransus accipiat. Item quid de missa. nunquid ē de sba
ordinū. Rñō dubitat. et iō in hoc et in alijs que in ordinatiōi
bus obseruari mandantur. nec cōstat an sint de sba. vel de so
lemnitatibus. nec per aliqua iura inuenit qd omissa suppleri
debeant. credendum est et his omisiss ordinem non conferri.

Si qd for. ecc. ord.
nec n̄ agt.

Sbaia mutari nō
p̄nt.

in secularib⁹ digni
sufficiat ichoata

in canonis sūmā nō dñi
fallit i missa cā

tp̄s ordinatiōis et etas
ordinandi nō sūt d̄ sba

An ieiunij ordinantis
et ordinanti sit de sba

an missa sit d̄ sba
ordini

secus si ius petendi non habeat. vt eo. titu. de tempo. or. ad au-
res. vel dic q illa loquitur in regulari qui contra voluntatem
sui prelati forte scientis aliqua secrata commissa ipsius promo-
ueri non debet. regulares enī fortius sunt ascripti suis prelati
q̄ seculares vt. xij. q. j. non dicatis. Item pone q epus vult al-
quem compellere ad recipiendum ordinem et hoc facit. ppter
odium et nihilominus hoc exigit vtilitas ecclesie illuz ordina-
ri nūquid tenetur iste recipere ordinem. videtur q non quia
episcopus non potest sibi taliter precipere. s. ppter odium vel
aliam causam inbonestam et si compelleret illum videtur qd
deberet deponi licet vtile esset illuz ordinari. ar. xlv. di. c. j. et c.
Epim. j. eodem. titulo tuam. Credo tamen contrarium quia
licet episcopus sic peccet precipiendo iste tamen debet parere
ex quo non est maluz quod precipitur immo iustum et vtile ec-
clesie. xj. q. iij. quid ergo. xxij. q. i. quid culpatur in fi. xxij. q.
v. manifestus. In summa nota q ordinari ab episcopo alie-
no sine licentia proprii episcopi non recipiunt ordinis executio-
nem vt. s. de temp. ordi. q translationem. qui autē extra tem-
pora debita se faciunt ordinari debent deponi. vt. s. de temp.
ordi. sane. potest tamen proprius episcopus cum talibus dispē-
sare vt. s. de tempo. or. di. consulationem. De qualite p̄fē-
ciendorum non amplius hic prosequor quia de ea tractauit. s.
de tempo. ordi. vbi prosecutus sum regulas apostolicas. In
summa tamen notabis q cura vel regimen ecclesie parochi-
alis minor. l. xv. annis cōmitti non potest vt. s. de elec. Cū in
cunctis. s. inferiora. nec obstat. j. eodem titu. indecorū. Nam q
prohibeatur committere regimen ecclesie parochialis infra. xij.
annum non sequitur q in. xv. possit committi. vel ante. xv. ni-
si morum probitas suppleret defectum etatis vt. lxxvij. dist. c.
vlti. C. de p̄p̄osi. sacro scrinio. l. sciet et l. vnicuiq. vel in illa. cū
in cunctis ostenditur quid de iure communi debeat. in illa i de
corum a quo āno ep̄i possint dispensare. Item plures ecclesi-
as clericus habere non debet vt. xxi. q. i. c. l. et ij. nisi in quibz ca-
sibus. Primus pp vñionē vt. x. q. iij. vñio. j. de reli. do. quia. Se-
cundus pp raritatē clericorum vt. xxi. q. i. clerici. in fi. Tertius
cum ecclesia est annexa prebende vel dignitati vt. j. de preben.
Extirpāde. Quartus si quis vñam habet intitulatā et alia cō-
mēdatā vt. xxi. q. i. qui plures. Quintus cū vna dependet ex al-
tera vt. j. eo. ti. l. ea te. Si aut vna ecclesia depēdē ex altera
sic loq̄ decre. de reli. do. q. sicut et due arbores vñiuntur si iun-
cturā habeāt sup̄ terrā vt. ff. arbo. fur. ce. l. si gemia arbor. et si
sic vna ecclesia subsit alteri licet prelato vtriusq. p̄esse. ita tamē
vt in maiori resideat et in minori seruiat per vicariū vt. j. de p̄-
ben. Extirpāde. Item si maior ecclesia construat aliquas
minores in p̄prio fundo. nihil impedit eundem p̄esse vtriusq. s.
maiori et minori. nam et episcopi dispensatione vnus prelatus
diuersis ecclesiis p̄esse potest vt. lxx. di. sanctorum. Item nota
q qui reputat dignus ad vñum ordinem vel honorē non
debet ad alium reputari indignus vt. j. eo. ti. Accipim. lxxij.
di. gesta. i. q. lxxps. ar. ad illud. j. de accusa. nulli. j. de sen. ex. in p̄-
sentia. ff. de libera. cā. l. qui sciens. ff. ad le. iul. de adul. si vxor i
fi. ff. soluto ma. l. viro atqz vxore. Sed ar. contra. ff. de suspec.
tu. l. iij. s. queri potest. xij. di. nos consuetudinem xv. q. vlt. c. i. et
c. Si quis p̄byter. xxij. dist. locorū. et l. di. quicunq. circa
hoc sic puto fore dicendum q si ordinator illuz quem ad vñū
sacru ordinē ordinauit per se examinauit ab alio repellere non
potest nisi forte postq̄ promotus fuerit reddiderit se indignum
vt in d̄re. accepimus. secus autem si per aliū exāinauit. frequē-
tius enim archidiaconus exāinat ordinandos. vt no. s. de tēpo.
ordi. s. Nunc videamus.

De sacra vñctōe. Rīca.

Actum est supra de ordinādis et de p̄-
ficiendis. sed q̄ aliqui ex ordi-
nandis et aliqui ex his q̄ p̄ficiendi sūt dignitati
bus inūgunt. iō subijcitur hic rubrica de sacra
vñctione. Videamus igit quid sit vñctio. q
et a quo inūgant quid significant vñctōes. Item qd operentur
Et est sciendū q duplex est vñctio. exterior et interior p̄ ex-
teriorē visibilibz corp⁹ inūgit. per interiorē inuisibilibz cor mun-
git. Exterior signat interiorē. interior autē est significatum ex-
terioris et signū inuisibilibz ḡfe quā vñctio visibilibz agit et auge-
si digne sumat vt hic i. l. R. Est aut vñctio qd ipsuz verbū
sonat vt. ff. iudica. sol. l. iudicatum. Crismate qd ex oleo et
balsamo cōficitur caput et manus ep̄i consecrant. Quid

aut significet oleū. quid balsamū. qd vñctio capitis. qd manū
in littera explanant. Ungit princeps. nā in veteri testamē-
to vñgebant reges vt. lxx. dist. c. i. Sed tūc vñgebant in capi-
te. sed vñctio capitis in brachio ē trāslata. vnde hodie principes
inūgant in brachio. būero. vel armo. Quid aut hec signifi-
cēt i littera cōtinet. Et est sciendū q princeps oleo dñitur
vt hic. s. refert. Ungunt manus sacerdotis crismate cū ordi-
nat. vnde oratio illa cōsecrare et sanctificare digneris dñe ma-
nus istas per istā vñctionē et per nostrā benedictōes cōsis est et
ep̄is et p̄byteris. vt hic. et xvj. q. i. s. hoc idē circa fi. Inūgū-
tur et reges vt. j. eo. s. q̄ vero. Inūgit quilibet xpianus bis
ante baptismū. s. oleo benedicto. primū in pectore. deinde inter
scapulas. et bis post bapm. s. crismate sc̄to. primū in vñce. dein-
de in fronte. Crismate autē signare munus ep̄ale est. vt. xxv.
di. peruenit. et p̄byteros. de cōse. di. v. omnes de his. manus. et
c. nouissime et. lxxvij. di. q̄nis. s. de consue. quanto. Quid
aut significant iste vñctōes ante baptismū. et quid ille q̄ fuit p̄
baptismū dicitur hic et de con. di. v. spiritus sanctus. Ungi-
tur ecclesia cū dedicatur. altare cū cōsecratur. calix aut cū be-
nedicitur. vt. j. eo. s. vñgitur. et hec cōsecratio ecclesie vel alta-
ris fieri bz cū missa et alijs solēnitatibus q̄ leguntur de consue.
di. c. i. et ij. Sed qd dicit. s. paruulos bis inūgi ante baptismū
et bis post baptismū. sed ante baptismū oleo post baptismū cris-
mate recipit contrariū ex eo qd legitur. xi. dist. ecclesiasticarū
quod. c. duobus modis obstat vt. Primo qd dicit q ter inū-
gitur puer. Sed dico q ter inūgimus quos baptisat. vnde
ter inūgim⁹ vsqz ad baptismū semel in scapulis. iterū i pecto-
re et hoc oleo sc̄to. tercio in vertice. et tūc crismate et tpe baptis-
mi. quarta autē vñctio fit post baptismū in fronte. et illa fit cris-
mate. Secūdo videt obstat in eo qd dicit. ter inūgimus
oleo. cū due tñ prime vñctōes fieri habeant oleo. tercia vero
crismate vt dicitur ē dico illud verbū oleo quo ad duas prias
vñctiones significare. p̄p̄te. quo ad tercia vñctionē que fit in
vertice improprie. Nā ponit oleū p̄ crismate. sicut econuerlo
crisma ponit p̄ oleo. vt. xxv. di. illud. Vñctio igitur principum
patriarcharū primatū. archiep̄iscoporum spectat ad summū
pontificē. ep̄iscopoz ad metropolitanos. sacerdotū. ecclesie al-
taris et calicis ac puuloz p̄signatio p̄ baptismū respicit ep̄os
Vñctio vero puuloz ante baptismū spectat ad simplices sacer-
dotes. Quid aut iste vñctiones significant et qd operentur satis
hic in littera declarat.

De sacramentis nō iterādis. Rīca.

Actum est supra de

d sacramēto vñctionis s. q̄ qdā sacramēta iterari
non debēt nā p̄ iterationē iniuria fit sacramentis
q̄ si p̄io collata et in forma ecclesie nihil valeant
vt de con. di. iij. ostendit. l. q. i. qd qdā. ideo s̄biciē hic rubrica
de sacra. n̄ lte. Videndum est igit qd sit sacramētū. qd sig-
nū qd sacrificiū. et quid mysteriū. Secūdo quot sint spēs sacra-
mētōz. Tertio qd sit eoz effectus. Quarto qd sacramēta p̄nt
iterari et q̄ nō. Quinto qre sacramēta fuerit instituta. Quid
autē sint sacramētū. signū. sacrificiū et mysteriū. p̄bat. j.
q. i. de con. di. ij. sacrificiū. et c. signū. Spēs sacramētōz sūt
due. quedā sacramēta sūt generalia et necessaria. qdā spālia et
voluntaria. Gnālia et necessaria sunt q̄ oēs p̄igūt. et oibz cōue-
niūt. et sine qb⁹ vix aut nūq̄ salus ēē p̄t. Et sunt qnqz baptism⁹
Cōfirmatio. Eucharistia. Pēnitētia. et Extrēa vñctio. Probāt
h̄ d̄ cō. di. iij. nulla. p̄ter baptm. de p̄. di. v. c. i. et ij. de cō. di. ij. et si
n̄ frequēt⁹. j. d̄ pe. et re. ois vtriusq. d̄ pe. di. i. nō p̄t q̄s. xv. di. s.
s. i. s. d̄. primū est introeuntū vt baptm. vnde iāua d̄ ois sacramē-
toz vt. xxxij. di. s. vez. secūdu pugnantiū. vñ dat ad robur vt
de cō. di. v. spiritus sc̄us. terclum ē p̄gredientiū. vnde et viaticū
appellatur vt. xxvj. q. vij. qui recedūt. si q̄s de corpe. de his vō.
de con. di. ij. Iterat. Quartū ē redeūtū nā redeūt⁹ dat. vñ
et sc̄da tabula post naufragiū appellatur de pe. di. i. s. secūda.
Quintū exeuntium. nā tñ exeuntibus de hac vita p̄fert. S̄
magis p̄pe hic d̄ d̄ baptism⁹ q̄ sit necessariū q̄ d̄ alijs. q̄ i q
būsdā vt i pueris nūq̄ ē salus sine eo. s. i alijs sic vt d̄ cō. di. iij.
nulla. in adultis vō et discretis sepe ē sal⁹ sine eo. et sine alijs. nō
dico sp̄es s. n̄ recept. vñ p̄ssēt dici q nec adult⁹ ē sal⁹ sine bap-
tismo. verū ē interiore. in adultis vero requit bap̄s interior. in
pueris sufficit exterior ablutio. Spālia et volūtaria sunt q̄ si ois
bus q̄ viuūt pueniūt s. quibusdā cū qb⁹ et sine qb⁹ sal⁹ ēē p̄t et
ad q̄ null⁹ p̄pellit. Et ē rō q̄ et sine eis et sal⁹ ē. et iūt duo. l. ordo

et coniugii. istorum specialium et voluntariorum quidam sunt sacra dignitatis et ideo gravior alibi distinguitur. sacra quedam necessitatis quedam dignitatis ut. i. questione. i. §. sed notandum. dicuntur autem sacramenta ordinis in plurali eo quod plures sunt ordines. dignitates autem dicuntur vel quia a dignioribus in ecclesia conferuntur hoc est episcopis. vel quia ad ordines non nisi digni admittuntur. i. sine crimine. sine infamia. et sine irregularitate cum ad alia omnes liberius admittantur. et ideo quia alia sacramenta recipiunt homines pro se tantum. sacramenta vero ordinis recipiunt non pro se solum sed propter alios. ut. i. q. i. §. ecce cum. quod ad hec sacramenta ordinis et matrimonii nullus compellatur per baptismum. lxxij. di. ubi ista. xxx. q. ij. ubi non est consensus. §. de sponsa. Cum locum sit et alia divisio sacramentorum. Quedam sunt in quibus conferitur gratia ut. i. q. i. quicquid. ut sunt sacramenta ordinis vel necessitatis. et quedam sunt in quibus gratia non conferitur ut sunt matrimonia siue cum contrahuntur et ob hoc in eorum contractu preicia interueniunt ut. xxxij. q. ij. honorat. et conditio nes pecuniarie. ut. §. de condi. appo. de illis. siue cum presumuntur ut. xxxij. q. ij. conubia. Effectus sacramentorum est ut talia sint accipientibus qualia corde et scientia accipiuntur. ut. i. q. i. §. ecce cum dominus declarauit. ut de conse. di. ij. et sancta mater nam non penitentibus sacramenta dari non debent ut. xcv. di. illud. quod intelligo de peccatis manifestis nam pro occultis non possunt alicui sacramenta negari nisi per amonitionem secretam vel publice in genere factam ut de conse. di. ij. non prohibeat. Ideo ergo septem sacramentorum quedam sunt reiterabilia quedam non. tria sunt que secundum omnes iterari non possunt. i. baptismus. ordo et confirmatio. De primis duobus probatur. i. q. i. quod quidam in prin. Et est ratio quod per reiterationem fit iniuria sacramentis ut in prin. dixi. et probatur. i. q. i. sacramenta. §. tertio vero probatur de conse. di. v. dictum est nobis. et. c. homine. Alia vero quattuor reiterantur ut in finem. ut. xxx. q. i. aperiant et. c. sequentibus. Eucharistia ut de con. di. ij. quotidie. et. c. si non frequentius. Penia non solennis de peni. et re. oes vtri usque sexus. Non solennis ideo dico. quia solennis non iteratur enim sacramentalis. ut. l. di. in capite. et ideo non reiterabilis ut. l. di. quibus. de pe. di. ij. quibus. nisi tria consuetudo alicubi vigeat ut de peni. di. ij. §. ex persona. Sicut et extrema unctio reiteratur nam cum sit medicina corporis et anime. vbi quod aduenienti morbo apponitur possit et debeat medicari. et hoc probatur. xcv. di. illud. quod tamen dicuntur nec ista quattuor reiterantur. nam in secundo coniugio benedictio non repetitur ut. §. de sec. nup. vir at. Item non eadem hostia iterum benedicitur. et ideo oleo infirmorum. Sicut penia quod cum solennitate imponitur non repetitur. mouetur autem ex eo quod canon dicit simpliciter sacramentum non iterari. ne per reiterationem iniuria fiat eis ut de conse. di. iij. ostendit. Si quid igitur omisissum est in ordine si iterandum. sed caute supplendum est quod secrete fuit premissum ut. §. e. i. c. j. et. v. l. di. sollicitudo. Restat videtur quare sacra fuerint instituta. Satis enim et sine eis poterat dominus salutem humani generis providere Respondeo tribus de causis instituta fuerunt. propter humilitationem. eruditionem et exercitationem. Humiliationem ut dum homo rebus sensibilibus et inferioribus se reuerenter subijcit. ex hac obia magis apud deum mereamur. Propter eruditionem ut per illud quod foris in specie visibili cernitur ad invisibilem virtutem sacramentorum agnosceda erudiamur. Propter exercitationem quod hoc otiosus est non debet oculi et voluptas arma sint hostis animi qui ad miseram animam captivandas. ut. §. de renu. nisi cum prede. §. v. et. alibi. Quia si tollas periere cupidinis arcem. Item alibi. Quare egistis quare sit factus adulter. In promptu causa est de fidiolus erat. Unde hiero. facito aliquid operis ut re inueniat dyabulus occupatum. ut de con. di. nup. Proponit ei vtilis et salubris exercitatio in sacramentis per quam vana et noxiam otiositate declinet. In summa notandum est quod per iterationem baptismi est ultimum supplicium secundum leges ut. C. ne sanctum baptismum sit. l. ij. Sed ei qui sanctitatem baptismi geminat pena depositio nis imponitur tanquam indigno sacerdotio ut. C. eo. ti. l. i. Illi autem qui sponte fuerint iterum baptisati vel perditionaliter coacti. promoueri non possunt. et ideo intelligo si ignoranter et postea cum sciuerint ratum habeant. Item si ab hereticis scienter. ut. l. di. confirmandum. i. q. i. ventum in fi. x. q. vij. qui in qualibet et. c. penitentibus In habitu tamen clericali debet isti viuere et sic retinebunt privilegium clericale ut. lxxi. di. dictum. de con. di. i. dictum. quod aut ignoranter sunt rebaptisati sicut frequenter fit de infantibus vel coacti absolutione possunt promoueri secundum quosdam de iure secundum alios quod tutius est de dispensatione episcopi ut. l. q. iij. placuit. De vtriusque habet de conse. di. iij. eos quos dicit vehementer de conse. di. iij. qui bis. vbi dicitur si ignoranter et aliquis rebaptisatus non indiget penia et tunc

est irregularis et promoueri non potest. Sed illud dictum fuit olim fodi us rebaptisanti vel de magno rigore vel de ignorantia iuris que non excusat in talibus. Et quod dictum est in rebaptisato intelligas in reordinato et reconfirmato. ar. lxxij. di. c. i. de conse. di. v. dictum.

De filijs presbyterorum ordinandis vel non. §. lica.

Actum est supra de

ordinandis §. quod ordinandi impediuntur variis ex causis iterum quod viciu originis prestat impedimentum tunc ideo videamus de filijs presbyterorum ordinandis vel non. Ad idendum igitur que causa prohibitionis. que circa tales dispensatio adhiberi possit. et quod cum eis valeat dispensare. Causa prohibitionis est triplex. dignitas. et excellentia clericalis que turpibus et infamibus promitti non debet ut. §. de excels. pla. inter dilectos. C. §. dignitas. l. neque famosus. C. de infami. l. vna. pro qua dignitate lex diuina prohibuit spurios manseros et huiusmodi turpes personas intrare ecclesiam usque in decima generationem ut. §. de elec. Innotuit. §. qui si sunt le. per venerabiles. Detestatio criminis paterni quod plerumque detestamur in filijs et punimus te poraliter ut. vi. q. i. verum. C. ad le. iul. ma. l. si quis cum militibus. §. de here. vergentis. Et est ratio quia magis puniuntur parentes in filijs quam in se ipsis ut. ff. de metus causa. l. isti quidem. Tercio quia filij solent esse imitatores paterni viciu iuxta illud. sepe solus filius esse patri ut. vi. q. i. §. verum. l. vj. di. si ges. vel tales non promouentur quasi maculati et debonestati incontinentia patrum. sicut debonestatur maritus de incontinentia uxoris ut. xxxij. di. si cuius. xxxij. q. i. in coniugio. sicut debonestatur quis ex contractu ancille. ut. xxxij. di. si quis vidua. Et quod dixi spurios non admitti ad dignitates intelligo ecclesiasticas. nam ad seculares dignitates admittuntur ut. ff. de decu. l. spurij. et. l. generaliter. §. spurios. Item quod dixi filios puniri pro delictis parentum casualiter locum habet alias generaliter patrari obtinet nullum enim delictum patris innocentie filio pene esse debet ut. ff. de decu. l. ij. §. nullum. ff. de penis. l. crimen. l. q. iij. nullus. ut. §. de his que fi. a ma. par. ca. quesuit. C. de penis. l. scim. Item quod dixi filios sacerdotum promoueri non posse. intelligo de filijs in sacerdotio vel in sacris ordinibus parentum susceptis. Ceterum si quis ex legitimo matrimonio genitus fuerit. quibus potest pater eius ad sacros ordines promoueat. et demum ad sacerdotium et et episcopatum accedat filius eius legitimus libere potest ad sacros ordines et dignitates ecclesiasticas promoueri in alijs ecclesijs non in ea in qua pater presuerit vel preest nam in ea non potest nisi simplex beneficium obtinere ut. §. eo. ritu. ad hoc. ca. nomicatum autem obtinere non potest ut. §. eo. ad abolenda. hic obtinet in filio illegitime nato et maxime in spurio ut in fra eiusdem decre. ad abolenda. Sed magister Ray. in summa sua scripsit contrarium. Dixit enim quod legitimum filium sacerdotis sit de iure habere canonicatum in ecclesia in qua presuit pater vel preest. per illam ad hoc. sed spurius sacerdotis non ut in decre. ad abolenda. et quod ibi dicit maxime spurius. exposuit maxime. i. tamen. sed hoc non placet. quod spurij nedi in ecclesijs paternis si neque in alijs possint canonicari de iure. Unde exempla illa de summis pontificibus susceptis ex sacerdotibus quod ponit. l. vj. di. i. pn. sic intelligo. i. de his qui in laycali statu vel in minoribus ordinibus penum suscepti sunt quando penibus suis vtri uxoris licebat. secus post sacros ut. xxxi. di. ante triennium. xxxij. di. placuit et. c. seriatim in fi. lxxvij. di. eps. unde suscepti ex legitimis minoribus si post sacros ordines patrum promoueri non possunt ut. §. e. ti. litteras. Circa filios sacerdotum et alios illegitime natos dispensatur aliquando ipso iure aliquando per boies. Ipso iure per ingressum religionis ut. §. eo. ti. c. i. Ingressus enim religionis tollit ingratitudinem. ut. xix. q. vlti. non liceat. et monachatus omnem maculam abstergit ut in aug. §. monachis in principio ita tamen ut prelatos nullatenus habeant ut. §. ci. Quidam tamen dicunt quod non ipso iure dispensatur cum talibus per ingressum religionis si prodest eis religio ad dispensationem facilius obtinendam. ar. l. di. si ille. l. v. dist. pñcis. sicut fauore religionis iductum est ut per abbatem dispenseret cum religioso qui ante religionem ordines furtive suscepit. ut. §. de eo qui sur. or. d. iulce. cum b. latoz. et cum eo ante religionem in excoicatione suscepit ordinem per ignorantiam iuris. vbi facti obliuioes ut. §. de ient. ex. cum illoz. Sed quod prius dixi verum est. Per boies adhibet dispensatio circa res et triplex

et triplex. Aliquando magna aliqui maior aliqui maxima. Magna ut ordinet in ecclesijs alijs a paternis. ar. a contrario sensu. j. eo. ti. pñtium. maior in paternis. media tamē interueniente psona. vt. j. eo. ti. ex transmissa. maxima vt in paternis admittantur immediate. vt. j. eo. ti. ex tua. Sz lz hec distinctio magistris sit et antiqua. patit tamen calumniā in medio membro. qz decre. ex transmissa videtur loqui in filio sacerdotis legitimo. q de iure cōi admittit ad illum psonatum quē pater habuit media interueniente psona. Saluo nihilominus decreto remanēte qd successionē in ecclesia dei hereditaria detestat. quod lo cum habet cū media persona nō intercidit. vnde nō de dispensatione loquitur sed de iure cōi vt dictū est. Media autē persona tollit impedimentū et facit vt liceat alicui habere psonatū vel ecclesiā quē vel quā pater habuit. qz varietate successionis vitium aboletur vt. j. q. i. cito. ij. q. i. in primis. ff. de hered. et ac. ven. l. venditor. Et nota qz siue pater habuit personatum filius immediate habere nō pōt. vt. j. eo. ti. qm. siue pater habuit vicariam filius immediate habere nō pōt. vt. j. e. ti. ad extirpandas. Sed si pater habuit personatū. filius vicariā habere nō potest vt. j. e. ti. michael. vel ecōuerso si pater habuit perpetuā vicariam filius immediate personatū habere nō pōt vt. j. eo. ti. cōstitutus. Et rō qz perpetuū vicarius curā hz ecclesie cuius vicarius existit vt. j. de offi. vica. ex parte tua. Unde habens vicariam perpetuā aliam habere nō pōt. vt. j. de offi. vica. pui. deas. s. de rescrip. postulasti. vñ perpetuus vicarius quasi ius habens in ecclesia. vt. j. de fide instr. B. perpetuus. amoueri sine causa nō potest vt. j. de offi. vica. ad bec. sicut et emphiteota qui ad non modicū tps conducit ius habet in re. vt. ff. si ag. vecti. vel emphi. l. i. et vlti. ff. de superfidebus. l. i. s. qz ait. Sūt ergo due phibitiones in hoc tractatu. Una de filijs pñtyteroz non promouēdis. Alia qz filij nō assumantur ad ea que patres immediate habuerunt. Circa pñmū impedimentum dispensat aliquando p ingressum religionis. aliqui per hominē dispensatur cum talibus in seculo remanentibus vt. j. e. ti. veniens et c. ex transmissa. non enī inuenitur phibitūz epīs circa ordines et simplicia beneficia cum talibus dispensare. vñ intelligitur eis permīssum vt. j. de sen. ex. nup. hodie tñ cum talibus in dignitatibus et personatibus et in beneficijs curam animarum habētibus. nō nisi per se. ap. dispensat vt. j. e. c. vlti. et maxime in epā tu vt. s. de elec. inoruit. l. ij. di. aplica et c. cenomaneñ. et c. qz simpliciter. Circa aliud ipedimentū dixerūt quidā et scripsit Ray. in ti. hoc qz epī et archiepī dispensare pñt per hanc decre. j. eo. ti. ex tua. in qua rñdetur ad cōsultationem. loquit ergo de iure cōi. et sic dispensatio que per epz eboracen. facta existit de iure pcessit. Sed salua reuerētia dicentiū et scriben. non sic itelligo imo si hoc mō decre. illa intelligat multū erratur. Nam in cōsultatione illius dec. non agit de dispensatione faciēda vel nō faciēda. sed de iā facta non reuocanda. fuerat enī dispensatū cū aliquibz auctoritate litterarum dñi Pape in quibus generaliter dicebat posse filios in paternis ecclesijs sustineri. quos pbate vite et sane cōuersationis archiepz idē agnosceret. vñ quos longo tpe illas tenuisse cōstaret. dubitat aut an per litteras spāles contra quosdā ex illis obtentas cū quibus iam fuerat dispensatum. dispensatio facta reuocari deberet. et dicitur ibi qz non. sic nec semel facta remissio reuocatur vt. xxiij. q. iij. Si illic. nam beneficium mansurum esse dz vt in auten. consti. que de dignitatibus. s. illud quoz coll. vij. et deus multiplicat et cumulat sue liberalitatis dona nō reuocat vt de peni. dist. i. quātumlibet. qz autē non liceat archiepiscopo vel legato ne dum episcopo dispensare cū filiis in ecclesijs quas patres eorum nullo medio habuerūt. vt. j. eo. ti. dilectus. nec mireris de hoc. nam talis dispēsatio esset cōtra apostolum vt. viij. q. i. apostolica. et c. ex transmissa. j. eo. qz sanctuarū dei iure nō cōuenit hereditario possideri vt. j. de insti. c. ad decorē. Et est sciendum qz hec phibitio secūda de qua dictū est in. s. sunt igitur locū habet et in filijs legitimis clericorū. vnde errauerunt illi hodie qz scripserunt sublatā esse distinctionē hanc. vtrū pater immediate vel mediate ecclesiā habuerit. prime vel nō proxime in ecclia ministravit. quia vt dixerūt hodie qualitercūqz varies nō lz nisi solo roma. Pñtiffi cū filijs clericorū dispensare in personatibus dignitatibus et in beneficijs curā animarū habentibus per deere. j. eo. ti. c. vlti. Sed certe decre. illa locū hz in filijs clericorū et alijs nō legitime natis. Sed in filijs legitimis clericorū locū hz pmissa distinctio duz querit. an filius possit habere ecclesiā quā pater habuit. oportet autē iquirian media intercesserit persona vel nō. vt sciatur an phibitio de successionē hēditaria obstat vel nō obstat vt superius dictū est

7 pbatur .j. eo. ti. ad extirpandas. De hac secunda prohibitione queritur an extēdat ad nepotes 7 videtur q sic q filiorū nomine nepotes continentur vt .ff. de verbo. signi. l. liberorum .ff. ad mace. l. filium. puto autem contrarium. nam hic de pēa agitur 7 ideo significatio filiorum restringenda est non amplianda nam lex dicit q senator non potest ducere in vxorem filiam illius qui vel que artem ludicrā exercuit potest tñ ducere neptē. ff. de ritu nup. l. hoc capite. 7 ar. lvi. di. domin⁹. Quid si quis neget se filiū faceret dotis 7 asserat se filium alterius ex legitimo matrimo. susceptum. qualiter hoc probabit cum difficultas sit filiationis .pbatio. ff. de condi. 7 demō. l. luci⁹. Rñdeo .pbatur filiatio si appareat aliquem natum ex his qui matrimonialiter sunt coniuncti. nam filius est quem nuptie demonstrant vt .ff. de in ius voc. l. quia mater. vel .pbatur filius ex affectu vt .j. de presum. asserite. ij. q. vj. ad romanam. C. de inoffi. testa. l. si iure .j. qui si. sunt legi. transmissi. 7 statut his coniecturis donec .pber⁹ contrarium. C. de proba. l. non nudis. C. de test. l. neq. professio. ff. de inoffi. testa. l. si instituta .s. j. C. de her. insti. l. si pater. Quid si quis natus sit de damnato coitu. postea pater ducit matrem illius in vxorem. nūquid de iure cōi poterit .pmoueri tanq̃ legitimus. Ad hoc dicas q si pater potuit illam habere legitimam vxorem tempore conceptionis quia nullum sberat impedimentum 7 postea duxit eam legitimam vxorem. legitimatus est filius antea genitus per consequens matrimo. 7 ita succedet in hēditatē tanq̃ legitim⁹ 7 ad oēs actus legitimus admittet⁹. qd̃ verum credo etiam si mater post filij natiuitatem nubat alteri. demum eo mortuo contrahat cum patre filij. vel econuerso pater contrahat cum alia q̃ mortua ducit matrem filij. in vxorem 7 hoc dico in fauorem .plis per iura inferius allegata. Secus si propter impedimentum aliquod non poterat esse matrimonium inter ipsos parentes tempore conceptionis q̃ tñ licet postea sblato impedimēto ducat illam postea in vxorem non legitimabitur proles vt .j. qui si. sunt leg. tanta. in auten. quibus mod. na. .effi. circa pn. col. vj. quod tamen in primo casu dixit talem legitimatus quo ad omnes actus legitimus excipiunt quidam dignitatem ep̃alem ad quam. .pmoueri non pōt sine speciali dispositione dñi pape. Hoc etiam dixit ray. per decre. .s. de elec. innotuit. circa principij fm vnam lecturam. Sed cum illud verbum quod olim erat in illa decre. 7 qd̃ illud innuere videbatur fm vnam lecturam hodie sit decisum. hoc dicere non placeat. erat enim in textu illius decretalis tal⁹ littera q̃ mater electi infra q̃driennium a natiuitate ipsius electi matrimonium non contraxit. dicebant quidam verum esse cum patre electi qui virginitatē matris pr̃ripuit q̃ si furti .p̃rit. .s. post q̃driennij vt innuit littera illa 7 tamē electio illi⁹ tanq̃ illegitime nati cassatur. Sed cū hodie particula illa sit de illa decre. decisā per illam decre. hec sententia teneri non p̃t posset tamen per alia iura iuari. Nam cōsiliū requirit q̃ .pmouēdus in ep̃m sit de legitimo matrimonio natus vt .s. de elec. cū in cunctis. Is autē qui ex dānato coitu nascit⁹ 7 si postmodū inter pentes matrīm. sublequatur nō est per hoc cōsilio satisfactū. Itē dispensatio generalis ad ep̃atus vel archiep̃atus non solet extendi vt .j. de cōcel. prebē. .c. dilectus filius. Sed 7 si cōtrariū dicat⁹ nō displicet ne fauor matrimonij restringat⁹. ¶ Sed si in hoc cāu subsit impedimentum. nunqd̃ p̃t per archiep̃m dispensari. vt sicut ep̃s iter suos subditos dispensat ita 7 metropolitanus dispenfet inter suos circa etatē minore vt .s. de eta. 7 qua. in oz. p̃f. c. p̃terea. Itē cū filijs sacerdotū vt .j. e. ti. veniens. Cū corpore viciatis. vt .j. de cor. vitia. de p̃sbitero. 7 cū adulteris 7 alijs criminosis vt .j. de iudi. Et si clerici. rñdeo q̃ illi hoc potest circa illos qui sunt .pmouendi ad dignitatē ep̃alem. si irregulares vel illegitimi sint qm̃ ep̃os seu maiorū negocia vel indicia romano sūt .p̃dōficis reservata vt .s. de trans. pla. inter corporalia. xvij. di. mul. tie in fi. ¶ Itē quid si sacerdos generet filiū de vxore legitima qua matrimo. cōtraxerat in laycatu vel cōstitutus in mōribus. nunquid erit legitimus filius. scripsit magister ray. q̃ sic maxie si vxore cōtradiciente vel ignoratē q̃ vir ad sacros ordines est .pmotus. 7 hoc dixit duplici rōe. fauore prolis. 7 q̃ culpā parentum nō debet nocere filij hmoi de matrimo. legitimo natis. xvij. di. dyacomī. xvij. q. ij. multorum. sed certe hoc nō placet nam decre. scripta est in hoc casu que dicit talem taliter susceptum ex permissione in clericum ordinari vt .j. e. t. litteras. Nec obstat si tu dicas. iste natus est de viro 7 vxore ergo est legitimus. ergo a promotione nō excludendus. q̃ 7 si de viro 7 vxore susceptus ex damnato tñ coitu est procreatus. coitus

enī ille violat professionē et continentia ordinis annexā. vt. xxviij. di. dyaconi. lxxxiij. di. Cū in pterito. Itē nō obstat illa rō q̄ culpa parentum nō d̄z filiis obed. nā culpa parentū nocet origi ni filiorum vt. j. de clādesti. despon. Cum inhibitiō. et bōa fides parentū imo parentis prodest vt. j. que si. sunt le. Cum inter io hannē. et c. ex tenore. d̄z igit sic natus quo ad ordines et digni tates pro illegitimo reputari. eo q̄ de damnato coitu et prohi bito procreatus. q̄ cū vir de assensu uxoris sue ad sacros ordi nes promouetur. sequestrato mansionis cubiculo nō debent amplius cōmisceri vt. lxxij. di. epus. Imo alteri nubere nō pōt vxor post mortē viri. vt. xxxij. di. seriat. in fine et. xxviij. dist. q̄ sunt culpe. An aut in ordinatione mariti sufficiat p̄sensu vxoris uel requiratur conuersio dicā. j. de conuer. coniuga. fateor tñ q̄ cū isto taliter nato benignius agendū est et facilius dispēsan dum q̄ cū alio male nato. Et quod dixi delictū parentum no cere filiis. quo ad originem verū est. Item nocet quo ad p̄as temporales ut nota. s. eo. ti. s. de testatio. non tamē nocet quo ad deum. quia filius nō portabit iniquitatē parentū. nec filij bo nitas excusat malitiā parentū. vt. lvi. dist. nūq̄ nasci. Sed ma licia parentum inducit p̄sumptionē contra filios ut. lvi. di. si gens Anglorū. et econuerso malitia filiorū iducit p̄sumptō nem contra p̄ntes ut. vi. q. i. qui crimen. xxxviij. dist. legat. S̄z quid si dispense cū aliquo illegitime nato ut ad clericatum. p moueri ualeat. videtur in solis minoribus ordinibus dispēsatū vt. xxxiiij. dist. lector. ar. ff. de le. iij. l. minimis. j. de p̄ang. et affi. q̄ dilecto. sed cōtra. ff. de cōsti. prin. l. vlti. j. de dona. Cuz dile ctus et. s. de rescriptis. olim. Preterea nomē clerici quod hic ponitur generale ē et superius ad omnes ordinē ut. xij. q. i. duo. puto hoc p̄uilegiū restringendū. eo q̄ odiosum cū detrahbat iuri cōmuni ut. ff. de lib. et postu. l. Cum quidē. j. de consang. et affi. q̄ dilecto. Itē quid si dispensat cū aliquo vt. p̄mouea tur ad omnes ordinē. nūquid uidet dispēsatum in dignita tibus et p̄laturis et in hac questione idem uidet dicendum q̄d dictū est in p̄missa. nam cū dispensatur cū aliquo in vno. non uidet in alio dispensatū ut. xij. di. Nos cōsuetudinē. Quidam tñ in his et in similibus q̄nibus distinguūt. q̄ aut per p̄uile giū clerici sit alteri nullum uel modicū p̄iudiciū. et tunc largissima faciendā est interpretatio. dum tamē interpretatio nō excedat metas iurisdictionis interpretantis. s̄z si p̄uilegiū uel indulgentiā enorme p̄iudiciū alteri genere tunc est interpre tatio restringenda. ut. j. de p̄ui. pono et c. recipimus. Itē q̄d si cū aliquo illegitime nato dispensatū sit quo ad ordines et beneficiū nūquid nomine beneficii intelligam personatum. vt regimen ecclesie parochialis. Rūdeo non. si ab epō uel archie po dispensatio facta fuerit. quibus expresse nō licet in talibus dispensare. ut. j. e. ti. c. vlti. Sed si a papa facta fuerit dispensatō intelligam noīe b̄ficii dispensatū in p̄benda. ut. j. de p̄ben. p̄ illorū. j. de eta. et quali. in oz. p̄f. accepimus. nō tamen in ecclesia collegiata in qua per electionē solet p̄uideri de recto re. ut. j. de p̄ben. c. vlti. Ceterū si que ecclesie sunt nō collegia te et sine patronis uel cū patronis et is pro quo scribit fuerit p̄ sentatus. puto tales ecclesias generali vocabulo b̄ficii cōpre bendi. et idē intelligo si p̄ter dispensationē scribatur. p̄ aliquo ut ei p̄uideatur in aliquo beneficio cōpetenti. nam talis inter pretatio faciendā est sicut superi⁹ dictū est. Itē quare episcopus potest dispensare cū committētibz crimina. ab adulte rio. et cetera. non autē cū patientibus defectū. Rūdeo. facilius aboletur irregularitas p̄ueniēs ex crimine q̄ ex defectu. nam crimen delet per penitentia. non defectus. Et aliter. naz ma ior ē irregularitas p̄ueniēs ex vitio originis. q̄ illa que p̄uenit ex delicto. nā prima p̄uenit ex natura. secūda vero ex accide ti naturalia uero immutari non possunt ut no. s. de eta. et quali. i ordi. p̄f. s. de forma. Itē querit de eo quod supradictū est q̄ nō licet episcopis dispensare cū illegitime natis in b̄ficiis habentibus curā. Que b̄ficia dicuntur habere curā. Rūdeo. illa q̄bus hec insunt. corrigere. interdicare. suspēdere. excōiare absoluerē et quedā alia. ut. s. de elec. dūdū. nā hec medicinalia sunt animarū. vt. ij. q. i. multi. xi. q. iij. cū aliquis. x. q. i. relata. cuz sequentibus capis. An aut legitimi ad actus ecclesiasticos videant legitimi ad seculares no. j. q. si. sunt le.

De seruis non ordinādis. Rūca.

Actum est supra de

filij presbyterorū ordinādis uel non. et sic actus est de impedimēto originis. Nūc agit de impe

dimto cōditōis seruili. Seruū enī p̄ditio clericali nō capit bo noīe ut. lliij. dist. admittuntur et p̄pterea subsequēt subijciē hic rubrica de seruis nō ordinandis et eorū manumissione. Quidē dum est igit circa primam p̄m rubricā q̄liter serui possint or dinari. q̄d sit si sine māumissioe fuerint ordinari. qualiter serui iudeorum valeant liberari. Circa secūda partem videndum est q̄d sit manumissio. vnde h̄z originē. q̄ possit manumittere et q̄liter. Scendū est igit q̄ nullus suus siue p̄uati corpis siue ecclesie pōt ordinari nisi p̄ius manumittat vt. lliij. di. c. i. ij. et iij. et rō hui⁹ p̄hibitionis ē duplex. scilicet utilitas. et clerica lis dignitas ut in palle. c. admittuntur. Si sine māumissio ne fui fuerint ordinati frequēti⁹ reuocant in seruitutem. fre quentius s̄o dico. q̄ aliquando suus ordinatus liber efficitur et sic nō reuocatur. aliq̄ remanet suus et a dño reuocatur. et propterea distingue. Aut suus ordiatur sciente dño. aut igno rante. Si sciente et nō cōtradcente liber et ingenuus sit. nec dī stinguo in quo ordine fuerit ordiatus ut. lliij. di. seruus. Si vō ignorante dño. ignorantib⁹ etiam ordinatore et p̄tatore tunc ordinatus reuocat in seruitutē et reddit dño vt. lliij. di. nulli ex antiq̄. et hoc est uerū si fuerit in minoribus ordinibus ordina tus. Subdiaconus autē factus dabit vicariū. sic et diaconus. cū hodie subdiacon⁹ sit sacer ordo licet fm illud. c. ex antiq̄ reddi domino iuberet quando nō erat sacer ordo hodie sec⁹ vt. s. de tempo. ordi. et multis. j. e. ti. miramur. Sed si vicariū dare nō posset reddet dño. rāz subdiacon⁹ q̄ diacon⁹. P̄f byter autē factus i peculio mulctat uel seruat domio quodā modo in diuinis obsequiis ut. lliij. di. ex antiq̄. frequens mōa chus factus euadit iugus seruitutis vt. lliij. di. si seruus. Ceterū si sciente ordinatore uel p̄tatore fuerit ordinatus manet liber in quocunq̄ fuerit ordine. et p̄sentator seu ordinator d̄z dño dare duo mancipia vt. lliij. di. Si suus. sed eis non habentib⁹ vnde soluant ordinatus redditur dño fm distinctionē superio rez fm quā p̄sbyter nō reddit sed in peculio mulctat. Diacono⁹ et subdiacono⁹ aut uicarium dabant aut reddent domi nis suis. minores autē clerici p̄ces reddunt dominis. Et nota q̄ in his casibus in quibus dñs habet ius repetendi suū suum ordinatum. poterit reuocare vsq̄ ad annū tantū et non vltra vt. lliij. di. Si suus. et cōputatur ille annus fm lau. et ray. quib⁹ assentio a tpe scie dñi. ar. xvij. q. ij. Si quis incognitus i sit fm bug. a tpe ordinationis clerici. Itē nota q̄ non quib⁹ manumissus ordinari pōt. vnde circa manumissos seu liber tos sic distingue. Aut est libertus ecclesie aut p̄uati. libertus ec clie pōt ordinari quib⁹ ecclesia que manumissit retineat ius pa tronatus in manumisso quo ad hoc ut non iniuriē ecclesie. non accuset nec testificet in illaz. alioquin reuocet in seruitutē ut. xij. q. ij. dyaconi. vliij. q. i. c. ep̄s qui mancipium. lliij. di. q̄ ex famulis j. e. c. de famulis. et quo ad alia in quibus liberti ecclesie sp̄aliter sunt obnoxij q̄d in libertis p̄uatorum non cōtingit. nam pro pter operas non p̄stittas reuocantur in seruitutē liberti ecclesie ut in. c. dyaconi. secus in alijs libertis ut. c. de liberali causa. l. solo obsequij. Item aliud sp̄ale est in his libertis q̄ filij eorum sunt obnoxij ecclesie ut. xij. q. ij. de libertis. secus in alijs ut. c. de liber. et eorum liber. l. i. et ij. Item tercium speciale q̄ liberti ec clie tenentur fuire ecclesie nulla eis opa imposita ut. xij. q. ij. diaconi et c. liberti. Est et quartū sp̄ale fm quosdam. nam liberti ecclesie ordinati in ecclesia bona collata eis in alios transferre non p̄nt ut. j. eo. ti. de famulis. Sed contrarium obrinet in lib tis p̄uatorum ut isti. de succel. liber. s. Sed nostra. sed posset responderi ad dec. que loquitur in bonis collatis contempla tione ecclesie. alias secus ut. xij. q. iij. c. i. et ij. uel loquitur in cleri cis non habentibus cognatos alias secus ut. xij. q. ij. ep̄iscop⁹ qui filios. uel loquitur in his qui manumissi sunt ea cōdictione ut post mortem ecclesia patrona succedat in totum. alioquin nedum res sed et personas p̄nt etiam inuita ecclesia que māu misit ad alia loca transferre ut. j. eo. ti. Eo libenti⁹. Libert⁹ aut p̄uati in quo ius patronatus retinet manumissor. promoueri non potest ut. lliij. di. quicunq̄. Et notabis q̄ p̄latus ecclesie non potest māumittere seruū ecclesie. nisi dederit ecclesie duos seruos eiusdem meriti et peculij ut. xij. q. ij. ep̄s qui mancipiū. An autem seruus manumissus et ordinatus in ecclesia a qua extiterit manumissus possit ecclesiam illam deferere. et alteri in diuinis officiis deferuire standū est distinctioni dec. j. e. eo li bentius. Item cum p̄uata persona manumittit seruū suū ordinandum in clericum potest hoc in manumissione impo nere manumisso vt sibi dicat horas canonicas et si sic imposu erit tenetur ad hoc ordinatus q̄ si in superbiam elatus nō se cerit. poterit degradari. vt. j. eo. ti. nullus. lliij. di. frequens et c. quicunq̄

quicumque. Quidam tamen addunt de consensu epi posse impo-
 alias non. nec obstat si opponatur qd in collatōe rei sacre vel spi-
 ritualis conditio apponi nō debet. qz manumissio est res spi-
 ritualis. vel alias si in ordinatione hec apponatur conditio vi-
 tium non inducit. eo qd ē circa operas spirituales unde ipsa cō-
 ditio intelligitur spiritualis et sic non est vitiōsa. vt. d. de electi. si
 gnificasti. i. e. eo libentius. i. de pben. significasti. Quidam tñ di-
 xerunt qd sine aliq impositione manumissus et ordinatus tene-
 tur prestare dño suo hoc spirituale obsequiū de bonis canēdis
 alioquin poterit degradari. nō tamen in seruitutem reuocari.
 unde clausula que ponebatur in hac decre. nullus in si. fm ve-
 terem compilationem illa si et seruus fiat dñi sui sublata est. vi-
 sum est enim compilatoribus huius voluminis absurdum ēē
 qd manumissus iam in presbyterum ordinatus ppter hanc in-
 gratitudinem in seruitutez layci reuocet vt nō. s. in distinctōe
 Aut seruus. ¶ Sed qd si dñs seruū vendiderit quē dicit se inui-
 to et ignorante ordinatum fuisse vbi hec cā status agitur. Eli-
 detur qd remitti debeat ad locum unde aufragit. vt. C. vbi cau-
 sa status. l. ij. et hoc verum est si eo tempore qñ fuit ordinatus
 erat in possessione seruitutis alias si erat in possessione libertatē
 ibi cā status agitur vbi degit qd conuenitur vt. C. vbi cau. sta.
 l. iij. et hoc aut. ¶ In si fugitiuus an non. an erat in possessione
 seruitutis aut libertatis quādo extitit ordinatus agitur et finie-
 tur anteq cā status initium sumat. vt. ff. de libera. cā. l. liberis.
 §. vlt. et l. i. igitur. §. ergo pōt. verius puto in hoc casu hanc cāz
 de qua agitur de reuocādo clerico de statu clericali in statum
 seruilem in foro ecclesie illius in qua est clericus ordinatus agi
 debere. et puto syndicu ecclesie ei qui cōuenitur debere assiste-
 re. cedit enim ad ignorantia ecclesie cū clericus reuocatur ad
 statum seruilem sicut cū reuocatur ad curiale vt li. di. designa-
 ta. et deponēdus est reuocatus anteq reddat vt liij. di. nulli.
 ¶ Item quare seruus alienus cōsecratus redditur dño et nō
 res aliena et cōsecrata vt. xliij. q. vlt. cōperimus. ¶ Rūdeo. qz i re-
 bus inanimatis non perpenditur dolus sed in hōīe sic. Item
 qz in rebus inanimatis cōsecratis cōsecratio est in superficie.
 et iō non debet a manu prophana tractari. Sed in homine est
 anima que tangi non pōt. vt. xxxij. q. vj. licite. ¶ Nunc viden-
 dum est de secūda parte rubricę. qd sit manumissio. unde ha-
 buit originem et quis possit manumittere et qualiter. ¶ Ma-
 numissio est libertatis datio. Nam qd diu quis i seruitute ē ma-
 nui et potestati suppositus est. et māumissus liberatus est a ma-
 nu et potestate dñi. vt insti. de libertinis in prin. Habuit autem
 manumissio fm quosdam originem a iure gentiū. vt cū antea
 vno cōmuni nomine omnes homines appellarentur. isto iure
 tria genera hominū esse ceperunt. l. liberi et his cōtrariū serui
 vt. l. dist. Jus aut naturale. ius gentiū. xij. q. ij. cū redemptor. Et
 tertium genus libertini qui desierūt esse serui. vt insti. de liber-
 ti. in prin. Alij dicunt qd seruitus sumpsit originem ab ebrietate
 pōe. et ita videtur qd a iure naturali vt. xxxv. di. sexto die. i. ver.
 non esset hodie seruitus si ebrietas non fuisset. ¶ Manumit-
 tere pōt qui habet administrationem rerū suarum. minor aut
 xx. annorum pōt inter viuos dare libertatem vt. C. qui māu.
 non pos. l. si minor. in vltima vero voluntate ex quo testari pōt
 in. xliij. anno et manumittere potest vt. ij. q. vi. §. diffinitiva in v
 bo. Item si finia contra ius. C. qui. ma. non pos. in aug. Sed no-
 uo iure. Itē epi potest manumittere seruos ecclesie bene me-
 ritos vt. xij. q. ij. si quos de seruis. pōt etiaz alios non bene me-
 ritos. dum tamē det ecclesie in cōpensatiōe duos pro vno eius-
 dem meriti et peculij vt. xij. q. ij. epi qui mancipium. Item cā
 miserationis vt xij. q. ij. cū redemptor. vel illud intellige i bene-
 meritis. Item abbas pōt manumittere seruum monasterij s; non
 pleno iure qz non hz quod compenset. vt. liij. di. abbati. et
 §. hac auctoritate. et tamen hoc intelligas cū consensu epi et
 monachorū. vt. xij. q. ij. abbatibus. nisi cōsuetudo contraria sit
 vt. ij. de his que fi. a pēla. c. Ea noscitur. ¶ Manumissio fit mlti-
 tis modis. vt insti. de liberti. §. multis modis. die seriato et non
 seriato. iudice pro tribunali sedente vel pcedente. est enī volun-
 tarie iurisdictionis manumittere. secus in his que sunt conten-
 ciose vt. ij. q. iij. §. spaciū. ¶ In summa notandum qd subla-
 ta hodie est differentia de ditionoz qui toto tempore vite sue
 erant serui et post mortem liberi. et latiorum qui econuerso i
 vita sua erant liberi in morte serui. oēs enim liberti in māumis-
 sione sua consequantur perpetuā libertatez. vt insti. de liberti.
 §. libertinorum et §. vlti. C. de latina. liber. tol. l. i. Item liberi
 tus cōis manumitti potest ab vno domino vt cū aliq domi-
 ni conseruentur indemnes. C. de cōi seruo ma. l. i. Item liber-
 tus reuocatur in seruitutem propter oēs causas ingratitudinis

propter quas reuocatur donatio. vt in aug. vt liber de cetero
 §. illud coll. vj. Item sciendū est qd si quis nascitur ex patre li-
 bero et matre ancilla. seruus est. et si econuerso ex patre seruo
 et matre libera liber est. partus enim quo ad libertatem et scrui-
 tute sequitur matris conditionē vt. j. eo. ti. c. vlti. C. de rei vē.
 l. partus. ff. de sta. bo. l. ex nature et l. cum legitime. xxxij. q.
 iij. liberi. et in tantum hoc verū est. vt sufficiat i aliquo momē-
 to fuisse in libero ventre vt qd liber nascatur. vt. ff. de statu. bo.
 l. et seruorum. in honoribus autem muneribus et municipijs
 partus patrem sequitur vt. C. de decu. l. eos. et l. exemplo. et
 l. nullus solius et ff. de statu. bo. l. liberos et in tantum hoc ve-
 rum est vt sufficiat filium conceptum esse ex decurione. quan-
 tum ad hoc vt patris cōditionem sequatur quū ante ipsius
 natiuitatem pater eiusdē deserit esse decurio vt. ff. de decur.
 l. ij. §. in filijs. ¶ Sed si queras in quibus sequitur conditio
 nem patris iam a decurionatu vel a senatu remoti. Rūdeo in
 multis. vt in l. superiori. ff. de decur. l. ij. §. filijs. ff. de pe. l. mo-
 ris. §. et iste forte. C. de decurio l. decurionem et l. decurio
 num filij.

De obligatis ad ratiocinia. Rica.

Actum est supra de obno-
 rixi cōdi-
 tionē seruili. nunc dicamus de obligatis ad rōci-
 nia ordinandis vel non. Elideamus ergo quid
 sint rōcīnia et que ratiocinia impediūt aliquēz p

moueri. ¶ Ratiocinia sunt rōnum redditiones ad quas ali-
 qz obligat ex administratione rei publice vel priuate. ¶ Im-
 pediūt promoueri ratiocinia publica vel priuata. Publica sūt
 illa quibus obligantur officiales curie ex administratione aliqua
 ad rem publicā pertinente vt. C. de epis. et cle. l. officiales. Pri-
 uata sunt illa quibus obligantur aliqui ex administratione re-
 rū pertinentium ad priuatos vt tutores et curatores castaldio-
 nes vel balij aliquorum. ¶ Circa hec rōcīnia publica vel pri-
 uata quando impediūt promoueri sic distigue. ¶ Aut promoue-
 ri volentes perseverant in officio. aut non. In primo casu sic di-
 stigue. qz aut perseverant in officio secularium personarum
 non miserabilium. et tunc non pnt promoueri vt. xxi. q. iij. c. l. et ij.
 et j. ne cle. vel mona. secu. ne. se immisc. c. i. et ij. ¶ Aut in officio p-
 sone ecclesiastice vel etiam secularis sed miserabilis. et tūc pnt
 promoueri si aliud nō impediāt vt. lxxvj. di. peruenit. lxxix.
 di. iudicatum. xvj. q. i. monachi. In secundo casu cū non perse-
 uerant in officio remanent tamen adhuc obligati ex admini-
 stratione. subdistigue. qz aut sunt obligati reipub. aut persone
 priuate. Si reipublice. non debent promoueri ante reddita ratio-
 cinia. vt li. di. preterea. C. de epis. et cle. l. officiales. obligati enī
 rei publice ex administratione arcentur ab honoribus. secus
 si alias sint debitores ex cā mutui vel simili. vt. ff. de mu. et bo.
 l. rescripto. §. debitores. C. de episco. et cle. l. quisquis emens.
 Si enim remanent obligati priuate persone subdistigue. ¶ Aut
 in ipsa promotione mouetur eis questio vel est mota. aut non.
 In pio casu iterum subdistigue qz aut mouet questio de p-
 fidia et de dolo. aut de culpa tñ. Si de dolo vel perfidia nō de-
 bent promoueri ante decisam litē. vt. lxxxi. di. tantis. xliij. di. illd
 §. de accu. oipotent. et in hoc casu loquitur hec decre. debet tñ
 taxari tps infra quod questio decidatur ar. ij. qui filij sunt legi.
 lator. C. de ingenu. ma. l. diffamari. Si vero moueatur sibi q-
 stio vel prius sit mota de culpa tantū. possunt promoueri non
 obstante creditoris reclamatiōe. cū lis postea possit procedē
 sicut prius et etiam sub eodem iudice. vt. ff. de iudi. l. vbi. et iu-
 risdi. om. iudi. l. cū quidam. ¶ Si autem nō moueatur eis q-
 stio nec est mota. possunt promoueri non obstante obligatiōe nisi
 manifestū esset ipsos teneri de dolo. tunc ei posset et debet epi
 ipsos ex officio suo repellere sicut quoslibet criminosos et infā-
 mes vt. ij. q. vij. alieni. vj. q. i. infames. ff. de postu. l. quos probi-
 bet. Sed et curiales promoueri nō pnt. quū ab administratiō-
 ne sint iam liberati. quod intelligo i his qui seua turpia vel in-
 honesta exercuerunt. vt milites executores et apparitores vt li.
 di. c. l. et iij. xvi. di. clericus. de conse. di. ij. pro dissectione. Curia-
 les autem qui non talia exercent sed in civilibus et pecuniarijs
 causis officium suum impendunt. vt tabelliones et aduocati a
 promotione non excluduntur. vt. lxi. di. officius. Ceterum si in
 causa sanguinis officium vel ministerium suum prestant con-
 trabunt irregularitatez. Iudex. aduocatus. procurator. actor
 rē reilicet ber. contrarium dixerit in procuratore rei. assēs-
 sor. apparitor. notarius. sententiā scribens vel actor. Item sine
 c u

dictator oēs isti contrahunt irregularitatem vt. l. di. aliquātos. 7. c. si quis post susceptos. j. ne de. vel mo. inia. **¶** Queritur de eo qui iurat soluere ad certū tps. scribere. vel aliud bōestū opus facere anteq̃ faciat quod iurauit possit assumere ordinem sacrum vel intrare religionē. 7. in clerico planū est q̃ ordines assumere potest. q̃ aut nībil h̃z. 7. tūc libere potest cedere bonis 7. inanis ē actio quam excludit inopia debitoris vt. ff. de dolo. l. nā bis. xiiij. q. vj. si res. 7. eius periculo nībil est qui nībil h̃z vt. ff. de fur. l. itaq̃s fullo. vel si h̃z non minus remanet post ordines obligatus. scribere aut vel aliud honestum opus pōt facere post ordines si se ad hoc ante ordines obligauit dūmō per hoc non impediatur diuinum officiu vt. xxi. q. i. clericus vel alium subroget loco sui. vt. C. de epis. 7. de. l. quisquis censib⁹ 7. l. in ecclesijs. In eo aut qui vult ingredi monasteriū dico q̃ non obstante tali obligatione intrare potest. excusante ipm zelo religionis. 7. afflatu sancti spiritus. vt. xix. q. ij. due. j. de re. trā. se. ad rel. licet. monasterium aut tenetur satisfacere de his que p̃tulit eidē ingressus vt. xix. q. ij. si qua mulier. C. de epis. 7. de. l. deo nobis. §. i. Sed 7. si nībil cōtulit. si tamen post ingressus ipius monasterium aliqua q̃sūt ex persona ipsius. puta. p. successionem hereditaria. vel alio modo. in tantū tenetur quantum illud est q̃ que fuit illi cui monachus ē obligatus ar. xix. q. vlt. Si qua. Sed si nō satisfaciatur nec monachū defendat. patietur missionē in possessionem bonorum illorū vt ar. ff. de capi. mī. l. tutelās. Sed si libertate. in si. de acq. per ar. roga. i. si. vel monachus in monasterio faciat quod promisit dū tamen non impediatur obseruantia regularis vt in clerico dictum est. §. als secus vt. C. de epis. 7. de. l. omnis 7. l. generaliter. 7. in aut. sed neq̃ uel saltem facit p̃ aliū quod iurauit vt. C. de caducis tol. l. vna. §. ne aut. C. de epis. 7. de. l. ad similitudinē. q̃uis sit ar. contra. ff. de solu. l. inter artifices. C. de decu. l. nullus qui nexu. j. de offi. dele. c. vlt. non obstat his. liij. dist. legē. liij. dist. quicūq̃ quia illa intelligunt de perpetuo obligatis. puta de seruis curialibus 7. cōsimilibus. 7. ex his que superius dicta sunt patet terminatas esse questiones illas de potestate qui iurauit regimen ciuitatis. de magistro qui iurauit regimen scholarum per annū. de capellano qui iurauit seruire in officio capellanie. an isti p̃nt religionem intrare. nō enim iuramentū violat qui i melius illud inuitat vt. j. de iur. iur. peruenit. Sunt aut tres rationes quare curiales de q̃bus dictum est promoueri non p̃nt. Prima q̃ quidē sunt viles persone 7. frequenter cōtrahunt irregularitatem ex officio suo. Secūda quia multum molestat ecclesia 7. incōmoda multa patitur propter tales quādo reuocatur seu repetuntur. Tertia ratio est q̃m presumitur contra eos q̃ non transeant ad clericatū voto religionis. Sed vt fugiant rōcinia dñorū suorum. li. dist. c. liij. 7. liij. dist. legem.

¶ De corpore vicarij. Rica.

Ractauimus supra

de impedimento originis 7. obligatiōis ad ratio cinia. Nunc videamus de impedimento corporis 7. ideo subijcitur rubrica de corpo. vicia. **¶** Ali

deamus igitur q̃ dicantur corpore viciari. quare a p̃motiōe repellantur. **¶** Corpore viciari dicunt debilitati. vel mutilati. debilitatum appello illum qui membris habet sed inefficax vt oculum cecū. manum aridam. crus cōfractam. mutilatum appello qui aliquo membro caret. mutilatur aliqui in mēbris apparentibus. alij in occultis 7. q̃ in apparētib⁹. aliqui in magno membro. alij in paruo. **¶** Magnū membrum intelligi in quantitate vt manum. in decore vt oculum siue nasū. mutilatus in mēbris non apparētib⁹ per casū violentiam vel timorem egritudinis ordinari potest. sed sponte nō potest. vt. lv. dist. si q̃ a medicis. 7. c. qui partē 7. c. si quis per egritudinem. **¶** Mutilatus in magnis 7. apparentibus mēbris etiam si casu vel violentia hoc fiat seu metu morbi nō promouetur vt. lv. dist. si euangelista. Si vero in modico vt pote in parte digiti dūmodo mutilatio illa nō inducat deformitatem vel debilitatē potest p̃moueri. vt. j. eo. ti. c. i. 7. vlt. als secus vt. j. de clerico. ergo. c. p̃sbyterum. Quid si q̃s habeat sex digitos in manu. Rñdeo nō impeditur q̃ vt ait offitius defectus mēbri vel augmentū non considerat sed vsus impedimēti. vt. ff. de edi. edic. l. j. re offitij. **¶** Item qd si quis oculum vnū alio habeat grossiorem. vel vtrūq̃ habeat eminentem. Rñdeo. talis non impeditur. q̃ nec est morbosus. ff. de edi. edic. l. qui clabū. §. i. Et nota q̃ talia impedimenta inspectioni oculorū superioris subijci debent.

q̃ in talibus segnius irritant animos dimissa per aures. q̃ que sunt oculis subiecta fidelibus. vt. j. eo. ti. c. ij. sicut cū agitur finim regundorum. vt. C. finim regun. l. ij. ff. eo. ti. l. si irruptiōe. sicut cum agit de etate vt. ff. de minoribus. l. minor. ex aspectu vt cum queritur an aliqua sit virgo vel conupta vt. xxvij. q. i. nec aliqua 7. cū agitur an aliqua sit pregnans vel non vt. ff. de ventre in spi. l. i. **¶** In summa sciendū est q̃ qui sibi manus violentas intulit non p̃mouetur 7. promotus deijciatur. Et est ratio q̃ presumitur q̃ omne malum in aliū sit ausurus qui in seipm ita seuit. vt. ff. de edi. edic. l. cum autē. §. excipitur. q̃ enī sibi non pepercit multominus p̃cet aliū vt. ff. de bo. eorum. qui mor. sibi con. l. vlt. qui sibi non parit tibi vel mibi quō parceret Est 7. alia ratio in isto qui sui est homicida 7. dei cōditioni inimicus. vt. lv. dist. si q̃s abscedit. In illo igitur qui sibi membrum amputat est causa irregularitatis seuicia. siue magnum membrum amputet siue parū. si tamen nō fuerit causa incisionis lāguor. caro ei putrida resecanda est. vt. v. q. v. c. i. 7. xxiij. q. ij. resecande. In alijs vero qui sine culpa sua ab alijs vlt casu fortuitu mutilant est causa irregularitatis deformitas vel debilitas. que autē deformitas vel debilitas irregularitatē cōstituat est in arbitrio superioris vt. j. e. ti. c. ij. **¶** Sed queritur de illo qui sibi virilia amputat vt sit castus. Et est dicendū q̃ irregularis est tanq̃ sui sit homicida vt. lv. dist. si quis abscedit. 7. c. si quis a medicis 7. ideo deponendus. nec obstat. j. eo. ti. significauit. sibi enim ex gratia 7. dispensatione permittitur sacerdoti illi ministrare in ordinibus inferioribus sacerdotio. Illi enī sunt eunuchi. **¶** Ibero. **¶** Sibi placent quos castrauit nō necessitas sed voluntas vt. xxxij. q. v. tunc saluabitur. Nec est verum quod rustici dicunt. vt si q̃s a medicis vel ab hostibus sectus sit. non aliter possit missam cantare. nisi testes suos gerat in bursa sic eos quasi tunc habeat omnia membra. Sed nō curo vtrum habeat quis testes virides an siccos. q̃ defectus membri illi nec deformitatem nec debilitatem quantum ad officia diuina inducit.

¶ De bigamis. Rica.

Adiuimus de qui

busdam irregularitatibus. sed q̃ inter alias bigamia non minima reputatur. **¶** Iecirco hic post quosdā tractatus de irregularitatibus subijcitur rubrica de bigamis. **¶** Vel aliter cōtinuabis. Dictum est. §. de q̃ busdā irregularitatib⁹ siue impedimētis q̃ sine peccato pueniūt. §. q̃ bigamia sine peccato **¶** Ibi. vt. xxi. q. i. aperiat. deul. q̃ si dormierit. Ideo hic supponitur rubrica de bigamia. **¶** Alideamus igitur quid sit bigamia. quot sunt species bigamie. 7. quare bigamus non potest p̃moueri. Et an cum bigamo valeat dispensari. **¶** Bigamia est defectus ex secūdis nuptijs pueniens. **¶** Contrahit autē bigamia p̃prio sumpto vocabulo cū quis successiue 7. diuersis temporib⁹ duas legitimās habet vxores vt. xxxi. q. i. aperiant. quod intelligo si cū vtraq̃ matrimonio consumetur als secus. ar. j. eo. ti. debitum. xxxij. dist. valentiniano. Large aut 7. improprie sumpto vocabulo bigamia multis modis contrahit. vt cum quis simul habet duas vxores. quod ad factum cōuenit retorqueri. quia cum neutra matrimonium tenet si simul cōtractū est cum vtraq̃. vt. j. e. ti. nuper in p̃m. vel tenet tantū cum altera vt. xxxij. dist. xpiano xxxi. q. i. quomodo. j. de diuor. gaudemus. Item qui h̃z vñā de iure 7. ea mortua contrahit cum alia de facto bigamus reputatur nō propter sacramenti defectum cū in veritate bigamus non existat sed propter intentionis affectum cum opere subsecuto vt. j. eo. ti. nup in si. **¶** Itē qui cōtrahit cum corrupta. i. ab alio cognita. sicut bigamus repellitur vt. xxxi. di. seriatim xxxij. dist. curandū. 7. c. precipimus. **¶** Itē quicūq̃ habuerit duas vxores ante baptisimū siue post baptismum. siue vñā aut baptismum 7. alia post bigamus est vt. xxxij. dist. si quis viduā xxvj. di. per totū. Sed in vltimo mēbro Iheroni. asserit non contrahi bigamiam. vt. xxvj. dist. c. i. Sed illud non tenet vt p̃bant sequentiā. c. de eiusdē. 7. idem dico in eo qui de facto dicit secundā viuente prima. Idem in clerico qui ante sacros ordines habuit vñam. 7. postea de facto duxit aliam vt. j. eo. ti. c. vlti. Idem in his qui cōtemptra professione preuaricantur p̃missionem de cōtinendo 7. contrahunt de facto vt. xxvij. q. i. quotquot. **¶** Quatuor autē sunt rationes propter quas bigami repellunt a promotione. quas assignauit. §. de tē. ord. §. monogamus. Et nota in matrimo. attēditur duplex sacramentū propter

propter duplicem coniunctionem que est in eo per carnis copulam consummatio. Prima est coniunctio animarum, secunda corporum. Prima coniunctio signat fidelis anime ad deum, hoc dissolvitur persequens peccatum, sicut et illa ante carnalem copulam per religionis ingressum ut. j. de conversi. coniuga. verum et. c. ex publico. Secunda. s. coniunctio corporum signat coniunctionem christi et ecclesie hoc fuit matrimonio. initiatum in prophetis et patriarchis. ratum in tempore gratie scilicet in natiuitate christi. quando ipse lapis angularis cepit edificare ecclesiam unum de iudeis alterum de gentibus parietem erigens consummatum in cruce. vel ratum fuit in cruce. consummabitur in patria. August. super locum illum nunquid qui dormit non adiciet ut resurgat ait. nota quod dicit qui dormit quia sicut de latere dormientis adegerat forma futuri christi assumpta est costa de qua formata est Eua. ita dormiuit christus somno mortis. ut de latere dormientis de quo profluxerunt sanguis et aqua que sunt nostre redemptionis sacramenta. formetur sibi sponsa ecclesia. ut. j. de bapt. et eius effect. maiores et. j. de cele. mis. in quedam et. c. Cum marthe. s. quesit. uisti. Item in eadem secunda coniunctione significatur coniunctio deitatis et humanitatis facta in uero uirginali ut. xxvj. di. acutius. de con. di. ij. In christo pater. j. e. c. debuit. Cum ergo ita coniunctio christi et ecclesie. quod unio deitatis et humanitatis unita sit et reiterabilis merito significat in primi matrimonij coniunctione carnali. Sed cum quis transit ad secundam uxorem recedit ab unitate. tendens in pluralitatem et ideo non poterit de cetero significare dictam unitatem et reiterabilem coniunctionem ob id enim significatum est unitum et significans unum esse debet. hanc rationem ponit aug. licet obscure. xxvj. di. acutius in fi. et ita contrahitur irregularitas bigamie. Sed queritur quare maior castitas exigatur in femina quam in viro. nam maritus corrupte vel ab alio conquire promoueri non potest ut. xxiiij. di. Curandum et. c. precipimus et. c. si cuius et. xxx. q. v. qualis. Sed ille qui ante uxorem vel post habuit concubinam potest promoueri. ut. xxiiij. di. fraternitatis. Dicit hugo. Vir significat ecclesiam militantem que in potestate habet ut adulterando et a fide exorbitando recedat a suo christo. et ideo non est in eo sacramenti significatio. ut non obstat quod carnem suam diuisit in plures. Exor autem signat christum qui nunquam ecclesiam suam diuisit. ipse enim est fons proprius cui non communicat alienus ut. j. de regula. et trans. licet in fi. Alij dicunt et uerius sicut puto quod uir significat christum qui sibi copulauit synagogam. et postea ecclesiam. que sicut uirgo permansit saltem mente. Unde dicit apostolus. Respondi uos uni uiro uirginem castam. ut. xxvj. q. ij. nuptiarum. et ideo exigitur quod uxor una non diuiserit carnem suam in plures. quod si fecerit deest significatio sacramenti unitatis. Item queritur cum consecratio episcopi maior sit et dignior quam consecratio uirginitatis. quare potest consecrari in episcopum qui non solum uxorem habuit sed etiam post uxorem habuit concubinam ut. xxiiij. di. habuisse. xxiiij. di. fraternitatis. Sed si qua fuit corrupta ante baptismum vel post. sponte vel vi. cum peccato vel sine. non potest inter sacras uirgines consecrari. ut. xxvj. di. acutius. Rursus. Sacra uirgo significat ecclesiam triumphantem. non habentem maculam siue rugam. ut de pe. di. ecclesia. xxi. di. quibus. xxiiij. q. iij. recurat. Sed episcopus significat ecclesiam militantem in qua sunt boni et mali usque ad ultimas segregationem que fieri habet in litore hoc est in fine seculi ut. xxvj. di. acutius in fi. ij. q. i. multi circa finem. Item quod si quis deflorauerit aliquam fornicarie. et postea ducit illam in uxorem. nunquid poterit promoueri. Dicunt quidam quod sic quod unus unus. nec carnem suam diuisit in plures. et illa est unica uirgo. nec carnem suam diuisit in duas quod uidetur sufficere. ut. j. e. c. debuit. xxvi. di. acutius. et ar. j. qui si. sunt legi. tanta. Alij dicunt contra. quod uirgo debet esse eo tempore quo contrahitur matrimonium. et ducitur uxor ad hoc ut uir non fiat irregularis. ar. xxiiij. di. nemo. xxiiij. di. curandum. et. c. precipimus. et uidetur expressum. xxx. q. vj. qualis in verbo uirgo casta desponsata in uirginitate. et cum primi exponunt uirgo. i. non ab alio cognita quorum opinio celebrior est. Item quod si aliquis credit contrahere cum uirgine et inuenit eam corruptam. Rursus non debet promoueri cum sit maritus corrupte. ut. li. di. qui in aliquo. nam in tali casu non excusat error. vel uolentia. ut. xxiiij. q. v. ille autem. Lex autem promotionis factum requirit non uoluntatem. ut. xv. q. i. c. ult. Item quid si quis habet unam uxorem quam non cognouit. et illa mortua ducit aliam uirginem et cognoscit vel econuerso prima cognoscit. secundam non nunquid repellatur. Dico quod non quod non diuisit carnem suam in plures. et sic non deficit in eo sacramentum. ut. j. e. c. debuit. Et idem dicas. propter eandem rationem. si quis uxorem ducat

mulierem ab alio desponsatam et traductam. sed non cognitam quod primus maritus morte preuentus est. ut. xxiiij. di. c. vlti. Item pone quod aliquis contraxit cum uirgine et cognouit eam illa postmodum cognoscitur ab alio. deinde maritus ignorans hoc cognoscit illam. nunquid efficitur irregularis. Rursus. sic non poterit promoueri. ut. xxiiij. di. si cuius uxorem et. c. sequi. Item quid si maritus accuset uxorem de adulterio et pendente accusatione illa petat debitum. ipse reddet. quod tenetur ad hoc. cum non debeat spoliari possessione sui corporis usque ad sententiam. ut. xi. q. i. q. res. vlti. q. iij. nonne. xxiiij. q. ij. seculares. xxv. q. vi. m. totum et forte etiam precipitur sibi ab ecclesia reddere debitum nunquid et isti paratur preiudicium ut promoueri non possit respondendo sic quod ut. s. dixi irregularitas sepe contrahitur solo facto absque peccato et absque uoluntate. quidam tamen uoluerunt dicere contrarium. quod iste patiatur et non agat. Item notabis quod in hoc casu plus meretur luxuria castitate. castitas enim est in matrimonio ut. xxii. di. nicena. in fornicatione luxuria ut. xxiiij. q. iij. in eo. et matrimonij repetitio inducit irregularitatem indispensabilem. repetitio fornicationis non ut. j. e. c. ti. q. rursus hoc non contingit ratione peccati sed propter defectum. non enim peccat contrahendo secundum uel tertium matrimonium ut. xxii. q. i. aperiat et. c. quod si dormierit. Sed deest ibi signaculum sacramenti ut. j. e. c. ti. debitum. Item notabis quod ubi quis de iure contrahit cum alia qua uidetur nuda omni privilegio ecclesiastice dignitatis ut. lxx. di. quibus. si uero matrimonium de iure non teneat non contrahitur bigamia. quia non est uidue maritus qui non est simpliciter maritus unde retinet privilegium clericale. Sed circa ordines cum eo tanquam bigamo dispensari non debet. non propter sacramenti defectum. sed propter affectum intentionis. cum opere subsecuto ut. j. e. c. ti. c. vlti. unde cum aliquis contrahit cum illa cum qua de iure non potest considerato opere siue facto. contrahens efficitur infamis. et si nuptie nullum fortiantur effectum ut. ff. de his qui non. infra. l. quod ergo. s. ij. quibus tamen magis consideratur effectus quam affectus uel quod ipsum factum ut de pe. di. i. s. hec autem uerba. j. de cle. non resid. relatu. ff. de condi. et de. l. hec conditio filie mee. quandoque plus factum quam iuris effectum ut superius dictum est. et probatur. j. de concess. preben. vel ec. non va. litteras. ff. de condi. insti. l. mulier. s. si quis ut. j. de sponsa. l. uenit. Dispensari cum bigamo non potest ut. j. e. c. super eo. et. c. vlt. hoc enim esset contra apostolum ut dicit illa super eo. Sed contra. xxiiij. di. lector. Solutio dixerunt quidam papam dispensare posse. nec est contra apostolum quia et si prohibuerit bigamum ordinari. non tamen cum eo prohibuerit dispensari. nam apostolus prohibuit criminolus promoueri ut. xxv. di. s. nunc autem. et tamen cum criminosis dispensatur ut. j. de iudiciis si clerici. nec est contra apostolum sed preter. vel dic proprie non obstat prohibitio Pauli. quia papa maior est in administratione paulo. ut. xxi. di. s. i. Papa est loco petri qui maior fuit paulo ut. ij. q. vj. puto. xxi. di. in nouo. unde dicitur quod lucius papa dispensauit cum archiepiscopo panormitano. qui bigamus fuit. vel dic quod in illo. c. lector dicitur dispensari posse subdiaconatu. qui secundum primitiuam ecclesiam non erat sacerdos ordo. ut. xxiiij. di. eos. lxx. di. nullus. hodie secus ut. s. de seruicis non ordinari. miramur. quid autem circa hoc scripserit nicholaus furiosus no. s. de rescriptis. s. contra ius.

De clericis peregrinis. Rica.

Inter alios qui ab

ordinibus excluduntur arcantur et peregrini. id subijcit hic rubrica de clericis peregrinis. Et uideamus igitur hic qui dicantur peregrini. quare a promotione repellantur. et quando admittantur. Peregrini sunt hic appellati omnes qui non sunt de episcopatu ordinatis siue clerici siue layci. quod tales recipi non debent ab episcopo alieno ad ordines uel dignitates. uel ecclesiastica sacramenta. ut. lxxi. di. per totum. et specialiter in. c. primatus. j. de parochiis. c. ij. et. ij. et quod omnes tales dicantur extranei est ar. ij. q. vj. peregrina et. vi. q. iij. c. i. et. ij. Sed et incole quorum uita. genus. origo et irregularitas sunt ignota episcopo. similiter ab his que superius dicta sunt excluduntur ut. xxiiij. di. quando episcopus. xli. di. quiescamus in uerbo si enim in clero et ar. ij. q. vj. querendum. in uerbo quorum uita et libertas nescitur. Repelluntur et tales a sacramentis ut de co. di. i. tribus. si tamen aliquis sit incola notus sed indignus et sua indignitas soli episcopo sit cognita ab ordinibus excludi non potest ut. s. de tempo. ordi. ex tuarum. nec a sacramentis. ut de

con. dist. ij. non prohibeat. Repellunt autem isti a promotione duobus de causis. Una quia non licet episcopo faciem suam iurisdictionis mittere in messem alienam iudicando vel ordinando subditos alienos vt. lxxi. di. per totum. vi. q. ij. per totum. q. ij. per totum. Secunda causa est quia tales solent esse pro magna parte criminosi. infames. excommunicati vel alias irregulares. Item sepe mentuntur habere ordines cum non habeant. vel maiores habere quam habeant vt. xviij. di. afros. xix. q. ij. due. ¶ Permittuntur autem clerici peregrini suos ordines exequi in dyocesi aliena si habeant litteras testimoniales sigillatas. v. sigillis episcoporum vt. j. e. ti. c. i. xviij. di. c. episcopum. et j. eo. ti. c. i. xviij. di. c. i. et ij. Sed quare totum cum alias sufficiat sigillum proprium episcopi vt. lxxi. di. p. mat. xix. q. ij. due. j. de fide instru. c. ij. de testibus cum a nobis. xi. q. ij. cure. et c. debent. cum sigillum capituli fidem faciat. vt. j. de ap. si. significavit. et sigillum conventus. vt. j. de proba. ij. R. Annum sufficit si est notum. quinq. requiruntur si sunt ignota. Sed videtur quod mille ignota non sufficiant. Ad quod rñdeo facilius falsatur sigillum unius episcopi quam quinq. Nam circa maiorem maius periculum vertitur vt. xli. di. quiescamus. vij. q. ij. c. vlti. ff. ad carbo. l. i. §. si quis non ab aliquo. Item tamen dicitur quod nisi aliquis cognitio habeatur de sigillis vel de ecclesiis quarum sigilla esse dicuntur. nullatenus est credendum siue sint quinq. siue plura. et hec omnia vera sunt si clericus peregrinus et ignotus velit publice officium suum exequi vel celebrare si se dicat sacerdos. nec ceterum si secrete et ex deuotione poterit sufficere si nullas habeat litteras super sua ordinatione vel testes vt. j. eo. ti. tue. Si tamen ideo dico quia gratia sit extraneo sacerdoti et maxime ignoto. si permittatur in alia dyocesi celebrare. Nam et prelato fit gratia si permittatur celebrare in prouincia vel dyocesi aliena. vt. §. de usu pal. ex tuarum. et maxime si permittatur ordinare vt. ix. q. ij. per totum. Item quod superius dictum est quinq. sigilla requiri locum habet in vltimarum et alijs valde remotis vt. j. eo. ti. c. i. In alijs autem clericis non tam remotis sufficit sigillum sui episcopi vt. lxxij. et ij. di. p. totum et lxxi. di. extraneo et c. hortamur. ¶ Quid si quis dicat se litteras amississe. Rñ si probauerit per testes de sua canonica ordinatione et de proprii episcopi commendatione. quia hec duo in litteris contineri debuerunt. puto ipsum admittendum vt. j. eo. ti. inter. et c. tue. De commendatione episcopi ideo dico quia si licentia sui episcopi non dicunt clerici peregrinari vt de con. di. v. non oportet. Si autem quis inferior ab episcopo ius hñs instituendi in aliquo ecclesia. peregrinū et ignotū instituere non debet vt. lxxi. dist. hortamur. alioquin talem institutum potest episcopus amouere vt. j. eo. ti. c. vlti. Dantur autem peregrinantibus littere dimissorie vel commendaticie vt. j. e. ti. tue. lxxi. di. c. penul. et vl. xix. q. ij. due. et vocantur littere dimissorie vel commendaticie. quia per eas dimittuntur et licentiantur peregrinantes. et in eis commendantur. Has litteras non faciet episcopus nisi postulat ne pateat materia euagandi vt. lxxij. di. c. i. Has litteras archidiaconi concedere non possunt vt. j. de offi. archidi. significasti.

¶ De officio archidiaconi. Rñca.

Explicit tractatu or

dinandorum. de dignitatum officijs videamus. Et primo de officio archidiaconi. qui primus est in ecclesia post episcopum vt. xxv. di. plectis et hic in. c. i. ¶ Est igitur videndum quid ad officium archidiaconi pertineat. quid ad iurisdictionem. Sed quod dixi archidiaconus primum post episcopum recipit calumiam. Nam videtur quod archidiacono sit inferior. et quasi dyaconi sunt oculi presbyterorum vt. xliij. di. dyaconi ecclesie et c. dyaconi. qui inferiores tamen presbyteris se esse cognoscant vt. xliij. di. ab illo. §. vt ex premissis. vlt. q. ad §. copagis et c. legimus et c. dñs noster. Sed dico quod archidiaconus pñt archipresbytero in dignitate. s. in ordine subest. Potest autem quis diuersis respectibus esse altero maior et minor vt. ij. q. viij. quare maior et equalis et ij. q. viij. puto. xviij. di. multis. ff. quando ap. sit. l. i. §. sed si preses. C. de offi. vica. l. i. In eo autem in quo quis est minor. debet reuerentia maioris vt. xxiij. q. v. Est ordo. xxiij. di. a subdiacono. xxi. di. §. in his omnibus. j. de ma. et obe. statuimus. eo salvo quod maioritas est ecclesie quadruplex est ex dignitate et ordine vt dictum est. ex tempore vt. j. de ma. et obe. c. i. xviij. di. §. illud et §. verū. xviij. dist. bñe quidē. lxxv. di. c. vlt. et ex prerogatiua ordinantis vt. j. de ma. et obe. per tuas. ff. de albo scri. l. vlt. C. de aduo. diuer. iudici. l. re. struende i. si. in aug. vt iudices sine quo. suffra. §. eos circa fi. et ff. de re. iudi. l. quidā consulebat. Annum tamen non omitto.

¶ Major dignitate debet reuerentia minori gerente vice et loco cum maioris vt. xxiij. di. c. vlti. ¶ Pertinent autem ad officium archidiaconi que hic continentur. j. eo. ti. c. ij. et ij. et c. ad hec vt. xxv. di. plectis. et que diuersis consuetudinibus pro locorum varietate inducunt vt. ar. §. de consue. cum olim et j. eo. ti. c. vlti. ¶ Ad iurisdictionem vero ipsius pertinent. hic corrigunt vt. j. c. i. audit iur. gla. vt. xxv. di. plectis. Insistunt vt. lxxij. di. si in plebibus. j. de in. sti. cum venisset. j. de offi. dele. super eo. j. de excels. prela. ad hec infligit penas vt. j. de pe. l. s. priuat beneficijs vt. j. de preben. referente. ¶ Percipit obsequia a subiectis vt. j. de excels. prela. ad h. Item habet perpetuam vicariam ita et iurisdictionem ordinariam. nam et perpetua vicaria ordinaria iurisdictionem inducit vt. C. de officio eius qui vi. alterius gerit. l. i. sic et perpetua vicaria ius tribuit in re. vt. §. de rescriptis postulasti. j. de offi. vica. ad hec. et c. ex parte. j. de fide instru. g. perpetuus. Item habet visitationem conectionem et procuracionem vt. j. e. ti. c. vlti. verū tamen in his recurritur ad consuetudinem ecclesie vt. §. in his que spectant ad officium et probatur. j. eo. c. vlti. Inspectur enim consuetudo vicinarum ecclesiarum vt. j. de cens. ex pte. §. de consue. cum olim. Nam consuetudo iurisdictionem inducit vt. C. de emā. l. i. l. i. et x. q. ij. conquestus. quedam tamen inducunt et allegantur contra archidiaconos ad eorum iurisdictionem debilitandam. nam archidiaconus curā animarum vel prebendas conferre non potest. xvi. q. vij. nullus. j. e. ti. c. cum satis et c. archidiaconus. Item est vicarius ergo habet delegatam iurisdictionem. hinc est quod ab ipso non ad episcopum sed archiepiscopum appellatur vt. j. de ben. referente. Item de humilioribus negotijs cognoscet. grauioribus autem excessus denunciet episcopo vt. xxv. di. plectis. ergo est pedaneus vt. C. de pedā iudi. l. penul. et propter hanc varietatem iurium dicimus dum queritur que sint illa que ad iurisdictionem archidiaconi spectant inspiciendam consuetudinem loci vel ecclesie vt. j. eo. ti. c. vlti. ¶ Item si queratur an archidiaconus habet iurisdictionem ordinariam vel delegatam rñdeo si per electionem assumit quod videtur vt. xxiij. di. legimus. nam et decani eliguntur. ut. §. de elec. cum in iure. j. de appel. constitutis et prepositi. vt. §. de elec. dudum. in prima dudum. j. de ap. constitutis. tunc habet ordinariam iurisdictionem vt in aug. de defen. ciui. §. nos igitur. si autem non assumatur per electionem sed preter electionem preficiatur per episcopum vt quedam iura velle videntur vt. j. de in. sti. cum venisset. lxxij. di. episcopum. lxx. di. c. i. tunc non habet ordinariam sed delegatam. Sed et in hoc puto inspiciendam loci vel ecclesie consuetudinem vtrum per electionem archidiaconus assumatur. Sed quod dixi archidiaconum habere ius visitandi in dubium reuocatur. nam videtur hoc ad episcopum pertinere. Ad quod rñdeo. metropolitanus habet suā visitationem in prouincia quam singulis annis facit sibi formam quam habet. j. de accu. sicut olim. ¶ Sed nunquid in dyocesi suorum suffraganeorum visitationem faciet. Elidetur quod sic ar. xij. di. de his. j. de censibus. cum apostolus. x. q. ij. cauendum. quod intelligo morientibus episcopis vel negligentibus visitare. In his enim casibus habet metropolitanus iurisdictionem in subiectis suffraganeorum suorum vt dicemus. j. de offi. ordi. pastoralis. et idem puto si metropolitanus visitat et inquireret super aliquo contingente generalem statum totius prouincie. ut. ix. q. ij. archieps. Item habet et episcopus suam visitationem in sua dyocesi quam facit omni anno. xviij. dist. quoniam. et pluries in anno si necesse fuerit ut. xviij. q. ij. visitandi. et c. non semel. Ea etiam que fiunt in concilio prouinciali publicabit in sua synodo episcopi singulis annis vt. j. de ac. cusa. sicut. xviij. di. decreuimus. Item habet archidiaconus suam visitationem cum episcopus visitare non potest. ut. j. eo. c. i. Et poterit etiam de anno in annum visitare et frequentius si opus fuerit ut. j. eo. ti. mandamus. Et nota quia quod dixi. §. de consuetudine determinare iurisdictionem archidiaconalem verum est si fuerit prescripta vel tanto tempore obseruata. ut eius memoria non existat. et sic non obstat. j. eo. ti. cum satis. ¶ Sed queritur an archidiaconus posset excommunicare posito quod habeat iurisdictionem ordinariam. videtur quod non ut. j. eo. ti. archidiaconi. et quia excommunicatio mucro est episcopi. ut. xvi. q. ij. visis in fi. Sed contra si habet iurisdictionem potest excommunicare vt. j. de offi. deleg. ex litteris. iurisdictionem enim sine coercionem nulla est vt. ff. de offi. ei. cui man. est iurif. l. vlti. et in preal. decre. preterea. ¶ Delebanus qui minor est archidiacono excommunicat. ut. j. de offi. ordi. cum ab ecclesiis. i. no et parochialis sacerdos. ut. ij. q. i. nemo. xi. q. ij. quō. ij. q. vij. §. cum. j. qui si. sunt legi. per venerabiles. Dico ergo quod si iurisdictionem habet ordinariam quod euenit si ab vniuersitate eligatur vel si hoc obtineat ex antiqua vel approbata consuetudine potest excommunicare. Nec obstat. j. eo. ti. archidiaconis

diaconis quibus enim ibi dicatur non videtur. tamen non est ita. quedam enim aliter sunt quam prima facie videatur ut. j. de sen. ex. per tuas in prin. s. de elec. cum nobis olim in prin. Ad aliud quod opponitur ratio. excommunicatio dicitur mureo episcopi. quod nullus in ferio eo excommunicare potest in ea solemnitate in qua potest episcopus de qua solemnitate habet. xi. q. iij. debent. In summa notandum est quod ad archidiaconum non spectat litteras formatas vel commendaticias concedere ordinatis ut. j. eo. ti. significasti. et sic ad ipsos spectet examinare ordinandos et episcopo presentare. ponere abbates et abbatissas in sede. ut. j. eo. ut nostrum.

De officio archiepiscopi. Rica.

Via post archidiacono

num. archiepiscopus gradum facit et ideo post officium archidiaconi subsequenter tractatur de officio archiepiscopi. qui et si minor sit archidiacono iurisdictione et administratione maior tamen est ordine ut no. s. ti. proxi. in prin. que autem spectent ad officium archiepiscopi per in decre. hic subiectis. Et unum in summa notandum est quod archiepiscopus sit vicarius episcopi in quibusdam spiritualibus ut. j. e. ti. c. ministerium in si. alium tamen vicarium dare potest ut ibidem et. xv. di. perlectis in ver. archiepiscopus vero. quod hac iurisdictione voluntaria contingit secus in preiudiciali in qua iudex iudicem dare non potest. nisi a principe fuerit datus. ut. C. de iud. di. l. a iudice. j. de offi. delega. Super questionibus. nec procura. procurator. nisi factus fuerit dominus litis per contestationem ut. C. de procu. l. neque tutores et. l. q. si quis. quod in procuratore ad iudicia locum habet. aliud in procuratore ad negocia in qua etiam alii litem contestantur. procurator procuratori dare potest ut. ff. man. l. si procurator. s. i. Item notandum quod infirmantibus episcopi ita ut sacrum ministerium exequi non possint nedum archiepiscopus teri defectum eorum supplere possit. sed et simplices sacerdotes que licita sunt expleat ut. vii. q. i. pontifices. licita reputo. ut can. tare missam et predicare. ut. xv. di. ecce. Alia vero que officium pontificale requirunt per vicinos episcopos suppleantur ut in pal. legato. c. pontifices. cautela tamen prehabita et prestatione promissa. quod rogatus faciat et inuitatus accedat. non iure proprio exequatur ut. xxiiij. di. presbyter ar. s. de postu. bone me. in secunda bone. Notabis etiam quod sicut archidiaconus cognoscit de causis matrimonialibus ut. j. de resti. spo. litteras sic et archiepiscopus ter ut. j. de consang. et affi. ex litteris. Sed videtur quod hoc stare non possit quod cognitio matrimonialis episcopi est. ut. j. de excels. prela. accedentibus. xxv. q. vi. multorum. matrimonium autem est magnus sacramentum in ecclesia. ut. j. de sponsa. c. i. Archidiaconus vero nec multo fortius archiepiscopus de magnis negociis non cognoscit. sed de iurgijs. s. de leuib. questionibus ut. s. de offi. archi. ad hoc. magnas enim causas officiales bulis modo diad episcopos referunt sicut legatus proconsulis ad proconsulem. ut. ff. de offi. procu. l. si quid erit et. xxv. di. perlectis. quod intelligo verum esse. nisi huiusmodi personis competat iurisdictionis super causis matrimonialibus ex concessione speciali vel consuetudine prescripta. nam et in his casibus abbatibus competere potest ut. j. de excels. prela. accedentibus in si. quia abbas ius episcopale prescribere potest ut. j. de prescrip. auditis.

De officio primicerii. Rica.

Primicerius est pri

mus in choro vel primus in cantu. spectant autem ad eius officium ea que hic habes ut. xv. di. perlectis in verbo ad primicerium. Sed quod hic dicit primicerium preesse diaconis recipit calumniam ex eo quod alibi dicitur archiepiscopus preesse his ut. s. de offi. archi. officijs. Ad quod ratio iura varie loquuntur de huiusmodi officiis et officialibus et ideo determinanda sunt secundum varietatem diversarum consuetudinum que in ecclesijs observantur ut dixi. s. de offi. archi. In summa notandum est quod absente primicerio ea que officio ipsius incumbunt se exequitur qui ei aut ordie aut eruditione proximus est. ut. xxv. di. perlectis.

De officio sacriste. Rica.

Sacrista est idem quod

thesaurarius. unde qui hic vocatur sacrista alibi vocatur thesaurarius. xxv. dist. perlectis in si. Ad istum spectat thesauri custodia ut hic dicit. sed hoc verum est secundo loco. nam primo loco spectat ad archidiaconum ut. s. de offi. archi. ea que. Competunt et huic officio quedam alia que hic et in. c. perlectis continentur. Et notandum quod custos est minister sacriste et ideo custodia thesauri que ad sacristam spectat. ut. s. ti. pri. ministerium prestat. ut hic. c. i. Item et de luminarijs cura habet custos ut. j. eo. ti. c. ij. in prin. et nihilominus sacrista ut. s. eo. ti. proxi. c. vno et propterea ysidorus de hoc officio non curavit. xxv. dist. perlectis. nec obstat quod dicit. j. eo. ti. c. ij. bitres et s. archidiaconus archiepiscopus et custos. et sic omittitur sacrista. nam hoc ideo fit. quod officio sacriste incumbit expeditur per ministerium custodis. Per hunc custodem fit distributio oblationum elemosinarum. decimarum absente episcopo. ut. j. c. ij. nam si presens esset per eum fieri deberet ut. xi. q. ij. nobis. et. c. vulturane. inuenio tamen in casu quod canonici suo iure capiunt suam canonicam portionem ut. j. de test. relatum. nisi episcopus hoc ius per indulgentiam obtineat ut sibi liceat canonicis distribuere ut. j. de verbo. sig. cum tibi. Ibi tres officiales. archidiaconus. archiepiscopus et custos. et meliores et sanctiores sunt assumendi ut. j. c. ij. quia officia et dignitates melioribus dade sunt. ut. viij. q. i. licet. l. xij. di. c. vlt. j. de iure pa. qm. ff. ad municipa. l. honores. l. B. C. de his qui ad ecc. cons. l. pnti. s. q. in finibus. in aug. de san. episc. s. ij. et. s. si quis oratorium. Et sicut bonis meliores sic melioribus optimi preferunt ut. l. xij. di. metropolitano. in aug. de monachis. s. ordinationem. et arg. ad idem. ff. de verbo ob. l. ubi autem non apparet. rudibus enim emeriti novis preferant antiqui. ut. l. x. dist. quid proderit. statumimus. et. c. nec emeritis. et. c. nullus. prius ordinati posterius ordinatis ut. l. xv. di. c. vlt. Ad solutionem omnium horum sic dico. si unus tantum de gremio ecclesie eligatur non requiruntur hec omnia. sed sufficit quod non sit malus ut. xvi. q. vlti. monasterium. Si vero plures eliguntur. tunc collatio de his omnibus habeatur quo ad hoc ut unus alteri preferatur ut. s. de electi. dudum in pia dudum et. c. cum in concilio. et. c. ecclesia Sed si de aliena ecclesia quis eligatur. requiritur quod sit optimus. sicut dicit lex in tutore. qui si eligatur de terra de qua oriundus est pupillus. sufficit si sit bonus. si de aliena terra oportet ut sit optimus ut. ff. de tuto. et cura. da. ab his. l. diuus. Si vero minus idoneus custos datus fuerit denunciatur archidiacono per episcopum amouetur ut. j. eo. ti. c. i. et est mirabile aliquem deici vel amoveri per denunciationem et simile. ij. q. vij. qua propter. j. de iure. iur. q. telam. j. de fidei iussu. peruenit. l. xxi. di. maximianus. Sed hoc non videtur stare posse. nam accusatio inducit depositionem. inquisitio remotionem denunciationem correctionem ut. j. de accusa. super bis. et. c. qualiter et quando. Ratio custos non idoneus et ineptus administrare delinquit in administrando. unde alio modo corrigi non potest nisi remoueat. et hoc est generale quod ubicunque coniectio alicuius criminis aliter puniri non potest nisi remoto eo qui delinquit. etiam si denunciatue agatur necessarium est eum amoveri. sicut in iudicio presentali contingit ut. xiij. di. nerul. j. de symo. ex tue. et. c. maior ibeus in si.

De officio vicarii. Rica.

Superius dictum est

de his qui servant ecclesiam nomine proprio. hic tractatur de his qui servant nomine alieno et ideo subiicitur hic rubrica de officio vicarii. Et videmus ergo quod si vicarius. quod sit officium vicarii. in quibus casibus possit per vicarium deferri. quod ius habeat vicarius in ecclesia in qua servit. et an possit quis plures vicarias habere. Vicarius est qui vices alterius gerit siue in officio non contentioso. ut hic et. s. de offi. archi. c. i. et. s. de offi. archiepiscopi. vic. l. in si. siue in contentioso ut. C. de offi. eius qui vicem alterius gerit per totum. Sed est sciendum quod illi vicarii de quibus in legibus positus in illa rubrica tractatur non erant legati. vel subdelegati sed ordinarii iudices. nam eligebantur ad certum tempus quod erat ordinariis prefixum. ut ipsi vices ordinariorum primum et viuentium supplerent. erant et alij qui gerebant vices mortuorum et absentium qui suspecti appellabantur hi omnia poterant agere que pertinent ad iurisdictionem preter ultimum supplicium

et membri abscissione. vt. C. eo. ti. l. ij. et i. aut. de colla. §. anteq̃
vero. Unde de officialibus ep̃orum plerumq̃ in curia dubita-
tur. an sint ordinarij vel delegati. vident enim ordinarij. habi-
ta similitudine ad vicarios et suffectos. qui sunt ordinarij sicut
dixi. sed puto officiales fore delegatos. eo q̃ non eliguntur nec
ad certu tempus instituunt. sed sicut et quantu ep̃i volunt. ge-
runt igitur vices eorū q̃ diu durat mandata. desinunt gerere
cu reuocantur mandata. s. sunt delegati ad vniuersitates ca-
rum q̃ diu durat eorum iurisdicatio. vnde possunt alijs delega-
re eo q̃ no eis causa comittitur s. iurisdicatio vt. ff. de iudi. l. cu
pretor. §. iudices. quida tamen dixerunt eos ordinarios et de
talibus loqui dixerunt decre. j. de in iure. resti. ca. in verbo de-
legati vero ab ordinarijs qui administrationem non habent.
sed illud alio mo debet itelligi et exponi sicut alibi hoc notabo
Item dubitari consuevit ad quez debeat appellari ab officia-
li ep̃i. dixerunt quida q̃ ad archiep̃m quasi tribunal officialis
sit ordinarium vt perinde habeatur ac si ab ep̃o appelletur.
ab ep̃iscopo autem ad archiep̃iscopum gradatim est appel-
landum vt. C. de appel. p̃cipimus in prin. et in aug. de ap. et j.
que tpa. §. vlt. ij. q. vi. anteriorum. et videtur hoc expressum. ff.
quis et a quo. l. i. §. ab eo. quia contrariu innuat decre. j. de ap-
pel. dilecti filij. allegabatur ad hoc et quedam ratio nam si ad
ep̃iscopum appellaretur posset iterum ep̃s alij comittere. et sic
nunq̃ perueniret ad metropolitanu. et per hoc fiet fraus iuri-
sm quod cause deferuntur ad metropolitanu per appellatio-
nem vt. ij. q. vij. metropolita. j. de offi. dele. c. i. Sed puto q̃ ab
officiali ep̃iscopi ad ep̃iscopu sit appellandum. naz a delegato
ordinarij ad ipm ordinariu appellat vt. ff. si quis et a quo. l. vi.
Nam hoc generale e q̃ a delegato appellet ad delegantem
vt. C. de appel. l. p̃cipimus. §. hic si appellatio. in aug. de san-
ctis. ep̃is. §. si quis contra aliquem. C. qui pro sua iurisd. l. vna. in fi.
hoc tamen fallit in aug. de appel. §. vltimo. C. de appel. l. p̃ci-
pimus. §. huic saluberrime. et l. eo casu. Et ad obiecta superi-
us sic respondeo. ad primum iam responsum est. §. q̃ officiales
delegati non sunt ordinarij. ad fm sic. lex illa quis et a quo. §.
ab eo. non loquitur in ordinario delegante sed in delegato ab
alio q̃ a principe. qui delegatus alteri delegat. quo casu si a sub-
delegato appelletur no ad proximum s. ad primum appellan-
dum est delegantem secus si delegatus a principe alteri dele-
gauerit. nam tunc no ad principem sed ad eius appellandum
est delegatu vt. C. qui pro sua iurisd. l. i. si fi. Sed si mouea-
ris et dicas. qualiter delegatus ab alio q̃ a principe potest alie-
ri delegare. R̃sio potest lite core. in procuratore dicimus. C.
de procu. l. neq̃. vel si ad vniuersitate causarum fuerit delega-
tus. Ad tercium respondeo. Jura que dicunt causas deferen-
das ad metropolitanu per appellationem locum habent cuz
ep̃s in propria persona cognoscat. nec puto aliquā fraudem fie-
ri iuri si ep̃s alij deleget. si quis tamen velit aliam opinionem te-
nere vt dicat ab officiali ep̃i ad archiep̃m appellanduz potest
ad iura que pro mea opinione induxit taliter r̃ndere. Jura su-
perius allegata que dicunt a delegato ordinarij ad ordinariu
appellandum locum habent. cu ordinarius cam singularem
comittit. vbi autem causarū vniuersitatem comittit vt in offi-
ciali contingit. tunc no ad ordinariu qui delegauit sed ad illu
appellabitur ad quem appellaretur ab ipso ordinario. et sic log
videtur. §. ille ab eo. §. qui comittit non causam singularem sed
iurisdictionem. i. causarum vniuersitatem. sed quod prius dixi
magis placet. Item queritur. a delegato officialis ad que
appellabitur. R̃sio. ad ep̃m. et hic est casus que primo posui. et
fm quem intellexi. §. illuz ab eo. s. in delegato ab alio q̃ a pn-
cipe alteri delegate. Officium vicarij est seruire ecclesie et
persone vt. j. eo. ti. c. prouideas et cum eos cura respiciat anima-
rum vt. j. eo. ti. c. vlti. fiet sacerdotis. vt. §. de elec. cum in cum-
ctis. §. de era. et qua. in ordi. p̃fisi. §. sed quare. Tunc viden-
dum est in quibus casibus liceat per vicariuz deserui. Et cer-
te cum prelati ecclesiarum seu persone debeant esse. vel fieri s. sa-
cerdotes vt in predicta decre. cum in cunctis. §. minora. et con-
tinne debeant residere. vt. j. de cle. non resi. c. relatum. quibus
semper offerenda sunt sacrificia ut. xxi. dis. si laycus. et diurnal
ac nocturnas horas canere debeant. ita vt quotidie in officijs
septenarius numerus expleat. j. de celebra. mis. c. i. non videt
per vicariu licere deserui. nisi ex indulgentia speciali compe-
tat alicui non residere. vel cu consuetudo exulat non residen-
tem. vel cum ecclesia dependeat ex prebenda. ut. j. de preben.
expoluiti et c. extirpande. vel cu persona sine culpa sua incidit
in debilitatem. deformitatem seu moribus ita vt per se deserui
non posset. vt sicut in his casibus maioribus prelati danf co

adiutores vt. vij. q. i. c. i. sic et minoribus liceat per vicarium de-
serui. vel cum necessaria profectio imminet. vt. j. de appel. p̃-
uenit. vel voluntaria. vtilis tamen et honesta. vt puta studioz
vel peregrinatiois causa. cum licentia tamen prelati. vt de con-
se. dist. v. non oportet. In his enim et cōsimilibus causis tracta-
tus iste de vicarijs locum habet. Habet vicarius hoc ius
in ecclesia. q̃ si de assensu prelati fuerit institutus remoueri nō
pōt a persona que ipsum instituit vel successorē ipsius vt. j. e. ti.
ad hoc. j. de arbi. non sine. habet curam animarum vt. j. eo. ti.
c. vlti. habet ius in re et propterea habens vna vicariam alia
habere non pōt. vt. j. eo. ti. prouideas. et vicarius in vna non pōt
in alia intitulari vicaria retenta. vt. §. de rescrip. postulasti. Item
intitulus in vna non potest vicarius effici in alia vt. j. e. ti. c. i.
Item agere potest et coueniri nomine ecclesie. vt. j. de fide in-
stru. g. perpetuus. que omnia in perpetuo vicario locū habent
Tali enim suo nomine possidet. sicut et is qui ad non modicu
tps conducit. vt. ff. si ager vec. vel emphi. l. vlti. in fine. et nihil
ominus per eū possidet persona. q̃ is possidet sumus nomine
possidet ut. j. de resti. spo. cu venisset. In summa notan-
dum est q̃ vicarius vicariu constituere non potest vt. j. eo. cle-
ricos. sicut nec delegatus delegatu nisi a principe datus esset
vt. C. de iudi. l. a iudice. j. de offi. dele. super questionuz. nec ob-
stat. j. de sen. et re iudi. Cum bertoldus. ibi enim factū recitat
cum dicitur subdelegatum alteri delegasse alias obstat vt. j.
de ap. cum. cam. sed obstat. ff. manda. l. si procuratore. §. si mā-
dauerit. vbi pcura. constituit procuratore. sed illud in pcurato-
re ad negocia. secus in procuratore ad iudicia. cui ad hoc licet
nisi lite core. vt. C. de procu. l. neq̃. Item q̃ dixi vicarium. vi-
carium dare non posse fallit in archiep̃is p̃bytero qui cu sit vica-
rius ep̃iscopi constituit alium vicarium vt nota. §. de offi. archi-
p̃byteri in prin.

De officio et potestate iudicis delegati. R̃ica.

Actum est supra de

his qui gerunt vices aliquoz in officijs diuinis
hic aut tractatur de his qui gerunt vices alienas
in iurisdictione contentiosa. et ideo subiicitur hic
rubrica de officio et potestate iudicis delegati. Videamus
ergo quid sit delegatus. quid sit officium delegati. que iurisdic-
tio. quibus modis progreditur. et quibus modis finitur iurisdic-
tio delegati. Delegatus est is cui vel a summo pontifice.
vel ab ordinario vel a delegato principis causa comittitur. nam et
subdelegatus delegat. et dicitur subdelegatus respectu delegati.
Item is cui principium cause vel medium committitur et si iux-
ta proprie dici non posset vt. j. eo. ti. super questionu. §. pono.
delegatus tamen est cui delegari potest principiu mediū vel
finis ut. j. eo. ti. super questionum. §. intentiois. Sed et is cui ex-
ecutio vel ministerium aliquod demandat delegatus est. nam
auctoritate delegata exequit q̃ mandatur. ut. j. eo. ti. c. vlti. §.
penul. et vlti. j. de ap. nouit. Sed quis executor habeat iurisdic-
tionem delegatam. non tamē habet omnia que ex iurisdic-
tione procedunt. nā de iurisdictione puenit iudicis dandi potestas
vt. ff. de iurisd. om. iud. l. ij. in fi. que sibi non competit vt. j. eo. ti.
c. vlti. Et est ratio. q̃ in talibus que non in cognitione. sed in
ministerio solo consistunt. industria personalis electa videtur.
et ideo ab ea recedendum nō est. vt. j. eo. ti. c. vlti. in fi. C. de ca-
du. tol. l. vna. §. ne autem. ff. de solu. l. inter artifices. et sicut b
et a iure tollitur ut comittere nequeat. sic et aliud et dā ut ab
illo appellari non possit. nisi modū in exequendo excedat vt. j.
eo. ti. super questionu. §. nos autem. j. de ap. nouit. ff. de ap. l. ab
executore. C. quoru ap. nō recipi. l. ab executore. nisi partes iu-
dicis assumat vt. C. de execu. rei iudi. l. si vt proponis. vel nisi
dolo aliqd faciat vt. ff. de nego. ges. l. ij. §. si executor. uel nisi
executori obijciatur excommunicatio. ut. xi. q. ij. cum excommu-
nicato. vel nisi super eo de quo agat facta sit novatio inter par-
tes. tunc enim executionis ordo mutatur vt. ff. de re iudi. l. ij.
§. si ex conuentione. vel nisi in exequendo tempus quadrimē-
stre preueniat executor vt. C. de execu. rei iudi. l. si quis prouo-
catione uel nisi executor male interpretat sententiā ut. ff. de ap.
l. ab executore. vel nisi obijciatur exceptio per quā contenda-
tur nullum retro fuisse iudicium. et eā non admittat vt. j. de p-
cu. in nostra. C. de procu. licet. Et nota q̃ vbi appellat ab exe-
cutore sententie. fructus rei super qua iudicatum est sequestrā-
di sunt et res de qua iudicatum est si mobilis fuerit possessori
retradatur et ydonee collocetur. reddenda est ei p̃i p̃ qua fact
cognitor

cognitor iudicanerit. si immobilis fructus in deposito collocetur iure fundi penes eum qui appellauerit constituto vt. C. quo rum appel. non reci. l. ab exco. nec intelligas sicut quidaz errantes dixerunt tunc locū habere hanc sequestrationem de qua loquitur lex superior. cū persona possidens est suspecta p. l. aliaz. ff. de app. l. Imperatores. §. vlti. Nam certe lex illa im peratores locum habet cū possessor a sententia appellat. tunc attendit distinctio de suspecto. lex autē illa ab exco. loquitur cum appellatur ab exco. quando indistincte faciēda est se questratio. vt superius dictū est. Et est ratio. q. tantum facit p me sententia q. corā exco. petā ipsam executioni manda ri quantum pro te possessio. ¶ Hodum autē in exequendo excedi intelligo cū exco. mandati fines excedit. scz cum ali ud exequitur q. quod d. vel cū in exequendo iniuriam infert vt. C. de appel. l. si quis procuratore. et sicut in his casibz quos enumerauit superius appellat ab exco. sic et reculari po terit si merito sit suspectus vt. j. eo. ti. super questionuz. §. pono nisi de partium detur vel recipiatur assensu. vt in. §. nos. auez et que superius seminari locū habent i mero exco. Quis auez sit merus. quis mixtus dixi. §. de rescriptis. §. exco. Item quis superius dixi exco. partes iudicis assumere non debere per. l. C. de ex. rei iudi. si vt. pponis. exceptionem tamen falsi admittere debet. et si summaria cognitione adhibi ta inuenerit sententiam de qua exequēda mandatum recepit interuentu falsitatis fuisse. platam. eā nullatenus exequitur. ut j. de crimi. fal. super eo. ff. de custo. et exhi. reo. l. diuus. Sed si inuenerit eam latā contra ius litigatoris nihilominus exequa tur vt. j. eo. ti. pastoralis. §. q. vero. nisi apud eum qui mādauit valeat obtinere. vt ipsum exoneret ab executione mandati vt j. eo. ti. si quando. ¶ Officiū delegati est fides mandati di ligenter attendere et seruare. ut j. eo. ti. super questionum. ff. de procu. l. si procurator. ff. mandati. l. si diligenter. et formam mā dati seruare d. vt. §. de rescrip. cū dilecta. ff. mā. si quis pro eo. vt prius expediat quod prius expediri mandat vt. C. de app. l. j. C. de rei vendi. l. ordinarij. j. de cā pos. et propale. cū dilecti nec obstat de rescriptis inter ceteras in verbo iudici quodcum q. illud enī locum habet in mādanis alternatiuis. Item nō ob. §. de rescrip. causamq. nā in clausula quantū de iure poterit et ex sui natura intelligenda et obseruanda est et ante recep tionem testium et post. et ideo non tantū erat intelligenda vbi in ordine rescripti ponebatur. ¶ Item officiu delegati est q dam facere per que peruenitur ad cōsumationem negotij seu mandati et si illa non contineant in litteris cōmissionis. vt j. e. ti. preterea. omnia enī cōmissa videntur sine qbus mandatus expediri non potest vt ibi. et j. e. ti. prudentiam. §. sexta. et c. ex litteris. ff. de offi. eius cui man. est iurisdic. l. vlti. ff. de iurisdic. om. iud. l. ij. Item exceptiones legitimas debet admittere. et si hoc ex forma rescripti non habeatur. ut j. eo. ti. ex parte. et j. de iudi. exhibita. ¶ Item officium iudicis siue delegati siue ordinarij multiplex est ante lit. contest. et post litem. vt dicemus j. de offi. iudi. Habet autē delegatus potestatem inter partes i ter quas delegat et super eo quod sibi cōmittitur vt j. eo. ti. p. et g. et c. cum oliz abbas. et propterea dicuntur rescripta stricti iuris. quia non extenduntur ad alias res vel personas q. in re scriptis cōtineantur. sicut in cōpromissis dicitur id enim venit in promissum de quo actum ē vt veniret vt. ff. de arbi. l. si cū dies. §. plenum. ¶ Casualiter tamen iurisdic. delegata ex tenditur ad alias personas. vt j. e. ti. c. i. j. de sen. ex. graue. et j. de alienatio. iudi. mu. causa fac. c. i. j. de iudici. quia vbi vna lecturam. Item vbiq. in rescripto ponit clausula illa. amo to quolibet illicito detentore extenditur iurisdic. ad alium. cū ius nomen in rescripto non continetur. Item cum in rescripto ponitur clausula illa quidam alij. vel illa vocatis q fuerint euo candi. Item cū in rescripto domini pape ponitur cōtradictores et c. vel sic molestatores. vel sic si quis ausu temerario et c. ut sic contra pedonem et c. Item in casu j. eo. ti. super eo. j. de testibz. veniens. Item ad res alias non extenditur iurisdic. delega ta regulariter vt superius dictum est. nisi ad accessorias. vt j. e. ti. prudentiam. §. sexta. ad fructus et expensas que veniunt offi cio iudicis vt dicemus. j. de offi. iud. Item ad res que succedūt in locum illorum de quibus agitur vt j. ut lite pen. ecclesia. in secunda ecclesia. et cū reus qui dolo desijt possidere pro posses soze habetur vt. ff. de rei ven. l. si qui petitorio. ff. ad exhiben. l. iulianus. C. ad exhiben. l. ad exhiben. Item cum contra violentū sit estimatio rerum amissarum vt j. de his que vi me tusue causa si. c. vlti. C. vnde vi. l. si quando. ij. q. i. in pmiss. Sal uo eo quod dicemus j. de iurisdic. prorogāda ad res ali

as vel personas. tam in delegato q. in ordinario. Item habet potestatem alteri cōmittendi principū. mediū. et finē cōiuncti vt separatim vt. j. e. ti. super questionum. §. intentionis. et hoc si a principe fuerit delegat vt ibidem et c. de iudi. l. a iudice. vni vel pluribus vt j. eo. ti. cum te consulente. nec obstat aug. vt de functi seu fune. defuncto. §. illud col. v. et signatur. C. de iudi. super. l. a iudice. et incipit ad hec si administrator. ibi enim dici tur q. ordinarij debet per se audire principium medium et fi nem. cetera per consiliarios expedire potest. delegatus vero causam per se audiat. nec laboro circa solutiones que fieri pnt et consueuerunt. eo q. littera istius decre. super questionum di cit non obstante qd dicitur et c. que verba omnino tollūt aug. illud. Et nota q. vbi delegatus simpliciter committit totum cō mittere videtur. nec sibi de iurisdic. aliquid reseruatur ut j. de iure pa. Ex litteris. j. de dona. pastoral. ff. de tute. l. ij. j. e. ti. venerabili. Item nota q. vbi delegatus totum cōmittit desi nit esse iudex. vt fm quosdā reuocare cōmissionem non possit. et si subdelegatus non admittit subdelegationem. allegant ad hoc. j. super questionuz. §. pono. Sed quod ibi dicit transfert. intelligo cum effectu ita q. subdelegatus admittat translatāz nam verba cū effectu sunt accipienda ut de pe. di. i. §. hoc aut j. de cle. non re. relatum. ff. q. quisq. iu. l. i. §. hic autē. preterea mandatum iurisdic. simile est ceteris mandatis. ut. ff. de iurisdic. om. iud. l. et q. in fi. in ceteris autem obtinet vt mandatu re integra reuocetur. ut insi. mand. §. certe. ¶ Puto igitur reuocari posse iurisdic. ante q. eaz subdelegatus admit tat. et incipiat ea vt imo fm et lo. etiam postq. inceperit vt p. l. ff. de iudi. l. iudicium. secus fm iura canonica vt in predicto §. pono. et j. eo. ti. venerabili. vel posset responderi ad. l. illam q. loquatur in ordinario. aliud auez in delegato. et notabis q. vbi delegatus totā iurisdic. suam in alterum transferat. quis totum transferat vnum tamen quod sibi cōpetit nō tras mittit. s. potestatem alteri committendi. quis sit de iuri dictōe iudicis dandi potestas. vt. ff. de iurisdic. om. iud. l. ij. in fi. Et ē ratio. quia illa potestas non habetur ex cōmissione sed ex lege vt. C. de iudi. l. a iudice. j. eo. ti. pastoralis in prin. j. e. ti. c. vlti. §. Et que specialiter lege vel senatusconsulto tribuunt mādata iurisdic. non transeunt ut. ff. de offi. eius cui man. est iur. l. i. ¶ Item et aliud non transibit in subdelegatum fm vetera iura. scz potestas procedendi ap. re. vt j. super questionum. §. si vero duo. preterq. in casu j. eo. ti. pastoralis in fi. Sed hodie hoc cōmune est omnibus iudicibus ordinarijs delegatis et subde legatis vt procedant ap. re. vt j. de ap. vt debitus honor. Et est ratio. q. hec potestas personaliter habeat ex rescripto hodie cōmuniter habet a iure. ¶ Potest delegatus cōmittere vi ces suas coniudici si coniudicem habeat ut j. eo. ti. quis. nec di stinguo si sit a parte altera coniudex electus vel cōmuniter da tus vt fieri solet in curia romana ut j. eo. ti. c. vlti. in prin. Fateor tamen q. si tres sint iudices. vnus electus ab vna parte. alius ab altera. tercius datus a curia pro comuni. electus ab vna p te malefacit si cōmittat coniudici ab altera parte electo. sed cō mittat medio vel extraneo. Item medius malefacit si cōmit tat alteri ex electis. sed vel vtriq. committat. vel extraneo. ex hoc tamen q. sic committitur appellari non potest. ¶ Pōt delegat abesse si coniudices habeat et se excusabit. et tunc si ue nolit siue non possit interesse qui se excusat. residui procede re possunt auctoritate clausule. q. si non omnes et c. Sed cum potest et non vult interesse et se excusat quasi non possit. grauis sine est arguendus. eo q. se exonerat vt j. eo. ti. prudentiaz. §. adiucimus. ibi autem sine culpa cōmittit vt non sit in aliquo ar guendus vbi aliquo impedimēto detinetur is qui cōmittit vt j. eo. c. si pro debilitate. vel cum in rescripto apostolico contine tur. q. si non omnes poteritis vel volueris ite. vt. §. de re scriptis. sciscitatus. qd tamen in litteris apostolicis non memini me vidisse. Fieri autem potest excusatio per certum nuncium vel incertum. sed litteratorie destinatum. sed et si alias legitie constiterit de tercij impotentia residui procedere possunt. vt j. eo. ti. prudentia in prin. Quidam tamen scripserunt q. et si in re scripto contineatur sic q. si omnes interesse nequeritis et c. duo pcedere possunt terciō nolente vel non valente interesse et b per §. adiucimus. sed hoc non placet per decre. sciscitatus que restringit illam clausulam ad duplicem impotentiam. iuris et facti. §. aut illum adiucimus. intelligo cū tercius qui potest. sed non vult interesse. se excusat quasi non possit. ¶ Sed quid si vnus ex delegatis laboret impotentia iuris vel facti. vt nullo modo interesse possit ad pns nūquid committere potest. dixe runt quidam q. sic. sed obstat eis decre. j. eo. ti. coram. Ad quā

ita respondeo. ibi delegatus impediatur impotentia perpetua unde desierat esse iudex vt. ff. de vaca. mu. l. p. etor in prin. se-
cus si temporali q. tunc committere posset. vt. j. eo. ti. q. uis. 7. c. si
pro debilitate. vel erat ipeditus impotentia iuris. secus si impo-
tentia facti. uel ideo ferrariensi. eum noluit recipere subdelega-
tum sui collige. quia collega obtentus erat per veri suppressio-
nem. vel falsi suggestionem. vel subdelegatus non erat idoneus
7 ideo ipsum recipere non tenebatur. vt. ff. pro socio. l. idemq.
7 hoc scripsit Jo. Lau. aut dixit q. ideo ferrariensi. noluit ibi ad-
mittere subdelegatum. q. in clausula que in rescripto contine-
batur q. si non ambo 7 c. tu frater epe 7 c. videt electa industria
personalis. vt per se copleter epe quod mandaf. vt. j. e. ti. c. vl
ti. C. de cadu. tol. l. vna. §. vt autem. ff. de solu. l. inter artifices
sed hec omnia si colorem iuris habeant. substantiam tamen
non hnt. 7 ideo mihi non placent. sed illa solam puto veritatez
q. cum vnus ex iudicibus laboraret impotentia iuris vel facti
vt in propria persona interesse non possit. nec committere poterat
sed auctoritate clausule q. si non ambo 7 c. refusa est iurisdic-
tio tota in alteru. 7 puto q. allegatio partis circa clausulam illam
quod si non ambo 7 c. vera sit finis ius 7 eam approbat finis illi
decre. 7 non obstat illa si pro debilitate q. loquitur euz vni scri-
bitur 7 clausula q. si non ambo 7 c. non ponitur in rescripto q.
locum non hnt. non obstat illa decre. q. uis. quia non loquitur de
laborate aliqua impotentia sed de aliquo modico. vel nullate-
nus impedito. tu ergo cu collega fueris 7 committere volueris
noli scribere te interesse non posse. q. uis habeas aliquod ipe-
dimentum. s. simpliciter committas. vel dicas sic. cum circa que-
dam negocia priuata 7 comoditates proprias sum aliquantulu-
m occupatus. tibi vices meas i tali causa committo. nec obstat
lex que dicit eum intelligi facere posse. qui comode facere pot
ff. de verbo. signi. l. nepos. nam illa loquitur euz in contractu
hoc agitur tacite vel expresse cu quid comode fiat. Et est sciē-
dum q. si pluribus causa committitur non euz illa clausula q.
si non ambo. vel q. si non omnes. vno se excusante vel impote-
tia laborante. alius vel alij procedere non possunt vt. j. e. ti. c. 3.
7 c. cum cam. ¶ Item oēs iudicare debent vt in aug. vt iud-
ces non expec. sacras ius. col. ix. 7 simile. ff. de arbi. l. non distin-
guemus. §. cum in plures. Et ut ei omnes pronuntiabunt aut
nullus. vt. ff. de arbi. l. non cogendum. §. Item si plures. unde
vno delegatorum mortuo expirat iurisdic-
tio alioru vt. j. eo. ti. c. vno. Sed si duo tercio presente 7 contradicente pronuncia-
uerint valet sententia duorum ut. ff. de arbi. l. secuti tribus. se-
cus si absente. quia presentia illius potuit eos trahere ad senten-
tiam suam vt. ff. de arbi. l. si tres. Et in hoc casu plus operatur
absentia seu contemptus q. contradic-
tio vt in electione vt. §. de elec. quod sicut venerabilis. bone me. §. de postula. in secunda
bone. ¶ Sed quid si duo pronuncient tercio absente postmo-
dum ratum habente. puto ratihabitionem locuz non habere
in sententijs ar. §. de consue. ad nostram. 7 quia vt superius di-
ctum est. omnes pronuntiare dicunt 7 non separatim. 7 vbi fa-
cto est opus ratihabitionis locum non hnt vt. ff. de aucto. tu. l. obli-
gato. §. tutor. insti. eodem. ti. §. tutor. ¶ Item quid si delega-
tus vel ordinarius commiserit cam cum illa clausula q. si non
ambo 7 c. vel illa q. si non omnes 7 c. credo q. valet commissio.
nam 7 compromitti potest cnz hac adiectione vt. ff. de arbi. l.
non distinguemus. §. si plures. ¶ Item quid si duo pronun-
cient tercio presente 7 non contradicente nec consentiente sed
tacente. Rno puto sententia valere. sufficit enim tercius esse p
sentem vt. ff. de arbi. l. si in tres. ¶ Potest aut delegatus a pa-
pa id committere quod iurisdictionis est vt. j. eo. ti. super que-
stionum 7 quod est mixti imperij vt est denuntiatio excommu-
nicationis ut. j. eo. ti. ex litteris. 7 in possessionem missio ut. j. eo. ti.
si quando. hoc enim mixti imperij est ut. ff. de iurisdic. om. iud.
l. iij. 7 ideo demandatur vt. ff. de offi. eius cui man. est iurif. l.
vlti. §. vt possessio. bodie tamen videtur competere iure magi-
stratus. C. qui admitt. ad bo. pos. l. vlti. ¶ Item committat q.
mixti imperij est vt. j. eo. ti. venerabili. hoc tamen fin leges non
committitur vt. ff. de offi. eius cui man. est iurisdic. l. i. §. q. man-
datum. ¶ Que aut sit iurisdic-
tio delegati ex forma commissio-
nis apparet vt. j. de iud. exhibita. j. de voto 7 vo. re. ex multa. si
cut ex forma compromissi colligitur iurisdic-
tio arbitri. ff. de ar-
bi. l. non distinguemus. §. de officio. sicut ex forma iudicij sine
forma dicitur. vt. j. de accusa. qualiter in fi. 7 c. super his. §. 3.
si simpliciter fuerit ca commissio omnia commissio videntur sine
quibus mandatū expediri non potest ut. j. eo. ti. preterea. 7 c.
prudentiam. §. sexta 7 c. ex litteris. ff. de offi. eius cui manda-
est iurif. l. vlti. ff. de iurisd. om. iud. l. iij. unde p. excommunicare. in

possessionem mittere. 7 contra eundem vtriusq. remediū exer-
cere. si hoc meruerit pteruitas contumacis. vt. j. vt lite non co-
test. qm frequenter in fi. 7 si causa talis fuerit in qua missio lo-
cum habet vt. j. vt lite non conte. tue. ¶ Potest iter dicere 7 sus-
pendere si propter excellentia persone non statim ad excommu-
nicationem currendum est vt. j. e. ti. sane. Nam in coertioibus
inferendis dignitati deferendum est 7 persone vt. j. eo. ti. pasto-
ralis in prin. xliij. q. i. qui contra pacem. ff. de penis. l. seruorum
ij. q. vij. quisquis. l. di. contumaces. xlv. di. cum beat. j. de ma-
7 obe. per tuas. nec obstat qd alibi dicitur. q. non sit habenda
acceptio personarum. ut. j. de iudi. nouit. illud enim locum hnt
in iusticie red ditione. secus aut in penis inferendis vt dictum ē
¶ Potest delegatus pape sententiam suam exequi vt. j. eo. ti. q.
renti. pot 7 executionem eius ordinario demandare. vt. j. e. ti.
significasti. 7 c. si quando. 7 c. pastoral. §. q. vero. pot 7 per sub-
delegatum. vt. j. eo. ti. ex litteris. Quidam tamē dixerūt q. exe-
cutio sine delegati primo loco spectat ad ordinariū. ar. ij. q. vi.
quisq. ff. de re iudi. l. a diuo pio in prin. sed lex illa loquitur in
delegato alterius ordinarij. secus in delegato principis. Exeg-
dz statim delegatus sententia suam in realibus post decendū
ut insti. de offi. iudicis. §. i. 7 idē in criminalibus. vt de pe. dist. i.
desleat. ff. de verbo. sig. si qua pena. C. de penis. l. cu reis. ij. q. i.
sicut. Hoc tamen salit in quatuor casibus. Primus est cum
princeps iusserit aliquē acius solito puniendum. vt. C. de pe.
l. si vindicari. xi. q. iij. cum apud. Secundus cu mulier pregnas
damnatur ad mortē. ut. ff. de pe. l. pregnantis. Tercius cu da-
natur seruus ratiocinijs obligatus vt. C. de bonis prescripto.
l. i. Quartus cum religato insula est assignanda. vt. ij. q. vij. bi-
duum. In his casibus differtur executio ex causis que per p
dicta iura colligi possunt. In personalibus aut actionibus dif-
fertur executio vsq. ad quadrimestre tps quod datur condē-
natis. ut. C. de vsu. 7 re. iud. l. ij. 7 iij. ff. de iud. l. si debitori. vi-
detur tamen q. hoc quadrimestre tempus locum habet i cri-
minibus. vt. j. de sen. 7 re. iudi. q. ad consulationem. Nam illa
de crimine loqui videtur dum dicit de purgatione. 7 facit me-
tionem de hoc tempore purgatio frequentius solet iudici pro-
pter infamiam ortam ex crimine. vt. j. de purga. canonica per
totum. ij. q. v. in multis. c. ibi positis. licet aliqui indicatur purga-
tio ex defectu. vt. j. de purga. cano. accedens. Sed qualiter illa
decre. q. ad consulationem intelligatur dicam. j. de sen. 7 re. iud.
Burat autem iurisdic-
tio delegati vsq. ad annum a die senten-
tie. ita vt si excommunicauit volentem parere sententie. eundez
parentem absolueret possit vsq. ad annum. sicut obseruatur in
illo qui ante lit. contest. contumax inuenitur ut. j. eo. ti. querenti
7 sicut contumax ante lit. contest. 7 ob hoc excommunicat. au-
ditur infra annum excommunicationis super principali. post an-
num vero nequa vt. xl. q. iij. rursum. 7 c. quicunq. Sic 7 co-
tūax in diffinitiuā 7 propterea excommunicatus auditur petēs
absolutionem offerens se sententie pariturum. sed ante litis co-
test. ideo dicit q. si post litem contest. quis contumax esset 7 liq-
ret de causa. non est opus excommunicari. q. posset diffinitiuē p-
nuuciari. ut. ij. q. ix. decernimus. C. de iudi. l. propter adu. §. sin
autem. vel si non liqueret missio fieri in possessionem irreuoz-
cabilem vt. C. quomodo 7 qm iudex. l. consentaneum. 7 tunc
in neutro casu eēt locus vt contumax audiretur super excoica-
tione vel missione reuocanda. vel sic sicut contūax passus mis-
sionem in possessionē cautionem ponit infra annuz 7 recuperat
possessionem. ut. j. vt lite non conte. qm frequenter. sic excoica-
tus petit absolutionem 7 iudex delegatus infra annum inter
ponit iurisdictionem suam 7 excommunicatū absoluit. post annū
vero sicut nec recuperat possessio per cautionē sic non impetra-
tur absolutio per delegati iurisdictionē quasi temporalis sit in
hoc 7 tempore limitata iurisdic-
tio delegati. ¶ Priorogatur
iurisdic-
tio de tempore ad tps. vt. j. de offi. iud. dele. de caus. ff.
de iud. l. ij. §. 7 si iudex. de re ad re. ff. de iud. l. de qua re. §. i. de
persona ad personā vt. C. de iurisdic. om. iud. l. i. ff. de iud. l. i.
Iste priorogationes fieri habent de consensu partium 7 iudi-
cis vt. ff. de iud. l. ij. §. si iudex. 7 cum ordinarius est iudex de
cuius iurisdictione proroganda agitur vt. C. de iurif. om. iud.
l. i. priuatorum. delegati vero iurisdictionem non puto proroga-
ri posse ad res alias vt. j. eo. ti. cum olim abbas. vel personas li-
tigare volentes vt. j. eo. ti. p. 7 g. etiam de consensu partiu. Sal-
uo eo quod nota. §. e. ti. casualiter. 7 saluo eo quod ad successo-
rem delegati deuoluit iurisdic-
tio si expresso nomine dignitas
alicui prelato fuerit demandata ut. j. eo. ti. qm abbas. Sed his
que dicta sunt obstat lex. ff. de iudi. l. i. que dicit posse proroga-
ri ad personas alias iurisdictionem eius qui pro tribunali pter
est vel

est. vel aliam iurisdictionem habet. et sic videtur quod tam iurisdictione ordinarii quam delegati valeat prorogari. sed sic respondeo qui pro tribunali preest. i. ordinarie iurisdictioni cum administratione vel alia iurisdictione habeat. s. sine administratione vel ordinaria. sed tamen hec distinctio ordinarij habentium administrationem vel non habentium colligitur. j. de in inte. resti. Causa. Verum tamen de tpe ad ipsos prorogari potest iurisdictione delegati vt. j. e. ti. de caus. ff. de iudi. l. ij. §. si iudex. et eodem modo potest prorogari ad rem. non tamen prorsus aliam. puta ad maiorem quantitatem vt. ff. de iudi. de qua re. §. i. causa vero non finita durat iurisdictione ordinarij quam delegati. quod durat instantia iudicij dicam. j. de iudi. ¶ Finitur iurisdictione delegati multis modis per lapsum tempus cum infra certum tempus causa committitur decidenda vt. j. eo. ti. de caus. et c. consilium. Finitur per appellationem interpositam a diffinitiva. Nam is ad quem fuerit appellatum habet infirmare vel confirmare. et si confirmaverit executioni mandabit. vt in aug. de sanctis. episc. §. si quis contra aliquem. C. de episc. audi. in aug. si quis litigantium. et quod dubium est vtrum confirmetur vel infirmetur. sua dicitur medio tempore suspensa vt. C. de re. cre. et i. iur. l. generaliter in prin. C. de appel. l. p. cipimus. §. hoc si. Unde quod alibi dicitur extinguitur pronuntiatum appellationis remedio. exponitur. i. suspenditur vt. ff. ad sena. consul. trebel. l. i. in fi. decre. tamen velle videtur quod cum appellatur a diffinitiva si ea confirmari contingit. primus iudex habet executioni mandare. Nam dicitur quod interim dum appellationis merita plenius sunt discussa. suspensa est iurisdictione iudicis a quo fuerat appellatum. vt neque per se neque per alios exequatur vt. j. eo. ti. pastoralis. §. preterea. Sed si contra diffinitivam sententiam fuerit appellatum suspenditur iurisdictione eius a quo fuerat appellatum. nam superior si inuenerit minus legitime appellatum appellante in expensis alteri parti condemnatum ad prioris iudicis remittet examen. alioquin ipse de causa cognoscet vt. j. de appel. vt debitus honor. ¶ Per consultationem autem suspenditur iurisdictione non finitur vt. j. ti. proxi. licet. C. de appel. l. ex illo. ij. que. i. notum. ij. q. vj. multum. C. de rela. l. ij. expecta rit enim de superioris rursus vt. vi. q. ij. denique. ¶ Item finitur iurisdictione soluto mandato. soluitur autem mandatum morte mandatoris re integra exiit vt. j. eo. ti. licet. et c. gratum. ff. de iurif. om. iud. l. et q. C. manda. l. mandatum. nisi in casu. ff. mandati. l. si vero non remunerandi. §. vlti. ¶ Item soluitur mandatum morte mandatarij. i. eius qui mandatum recepit. vt in insti. manda. §. recte. ff. eo. ti. l. inter cas in prin. et hoc fallit in casu. j. eo. ti. qui abbas. ¶ Item soluitur morte eius pro quo mandatum dirigitur vt. ff. que sen. sine ap. rescin. l. penul. ff. qui satisda. coguntur. l. si decesserit. et hoc fallit. ff. de fideicommiss. liber. l. cum quasi in prin. ¶ Item soluitur reuocatione mandatis vt. ff. de iud. l. iudicium. insti. manda. §. recte. §. de elec. in causis. Item soluitur per recessum delegantis vt. j. titu. proxi. c. vlti. sed quod dixi mandatum iurisdictionis solui morte mandatoris. intelligendum videtur non ipso iure sed ope exceptionis vt. j. de testi. cum venisset. ¶ Sed opponitur. nonne omne mandatum finitur morte mandatoris re integra exiit. vt in insti. mandati. §. recte. et mandatum iurisdictionis vt. j. eo. ti. gratum. et c. licet. mandatum etiam iurisdictionis simile est ceteris mandatis vt. ff. de iurifdi. om. iud. l. et quod in fi. Nec referre videtur si non excipiat. nam et si expresse partes consentiant vt talis delegatus procedat nullus videtur consensus vt. C. de iurifdi. om. iud. l. p. uatorum. j. de foro compe. significasti. Ad quod respondeo verum est quod in hoc casu mandatum soluitur. Sed nihilominus opus est exceptione. vt dictum est. sicut dicitur quod sententia lata post primam non valet. vt. ij. q. vi. §. diffinitiva. sed verum est si excipiat vt. j. de sen. et re iudi. inter monasteria. sicut etiam dicimus rescriptus sed impetratum non faciens mentionem de primo non valet. verum est si excipiat. vt no. §. de rescrip. §. tollitur ¶ Item finitur iurisdictione deleg. sententia lata et executioni mandata. vt. j. eo. ti. in litteris. ff. de re iudi. l. paulus. ¶ Item finitur si iudex incidat in impossibilitatem iuris vel facti. si collega se habeat cum clausula quod si non omnes. vel quod si non ambo. ut. §. de rescrip. sciatis. j. de sen. et re iud. ad probandum. ¶ Item finitur si plures recusato iudice delegato. et causa reculationis legitime coram arbitris comprobata et in finem vt nec per se cognoscere valeat recusatus. nec causam alteri delegare probat hec Jo. et Tan. et multi sequaces per decre. j. de app. secundo requisitis in fi. ubi dicitur quod si causa suspicionis probata fuerit cause cognitioni supersedere tenebitur recusatus per alias decre. j. de fo. compe. licet. que similiter dicit quod si causa suspicionis probata fuerit ad te vel ad nos pro iusticia recurratur. sicut superius

est expressum. Et si opponeretur eis de c. j. de ap. cum speciali. ubi dicitur quod iudex recusatus probata causa suspicionis de recusationis assensu persone ydonee committat negocium. vel ad superiorem transmittat. respondebant illam loqui in ordinario. qui et si fuerit legitime recusatus. pretextu tamen ordinarie iurisdictionis quam retinet potest committere vel transmittere sicut dictum est. et si in propria persona cognoscere non possit propter suspensionem. et eodem modo respondebat ad alias decre. que dicunt iudices recusatum committere posse. j. de ap. ad hec. C. cum a te. j. de foro compe. si quis clericorum. sed quis sic ad decre. respondeant. ad leges tamen respondere non possunt que dicunt expresse delegatos recusatos posse committere negocium principale vt. C. de iudi. l. cum specialis et l. apertissimi. Unde in responsione deficientes omnino dicebant leges illas fore conexas. sed quia promptum est iura iuribus concordare vt. C. de inoffi. doti. l. vna. Dico illam decre. cum spiritualis locum habere tam in ordinario quam in delegato. vt in eo quod loquitur in ordinario concordet cum decre. superius allegatis. In eo autem quod loquitur in delegato consonet legibus super predictis et ad decre. illam secundo requiris sic respondeo cause cognitioni supersedere tenetur verum est. vt in propria persona non cognoscat. suspectus enim iudex esse non debet. vt ibi dem sequitur. et ij. q. v. quia suspecti. periculum est enim coram suspecto iudice litigare vt. §. de excep. cum inter. et hoc tamen non negatur recusatum committere posse. Ad alias decre. licet. quam allegant sic respondere ad te vel ad nos pro iusticia recurratur. per appellationem si exceptio recusationis non fuerit admissa. et hunc intellectum indicant quod ibidem sequitur sicut superius est expressum hoc enim in superiori parte decre. illius exprimitur manifeste. quis iudex quando et ex quibus causis possit et debeat excusari dicam. j. de app. et recu. §. recusatur. ¶ Sed queritur quare dicatur mandatum reale cum scribitur alicui expresse nomine dignitatis vt. j. eo. quoniam abbas. rursus quod magis videtur haberi respectus ad dignitatem quam ad personam vt quicunque presit illi dignitati mandatum apostolicum exequatur. accedunt ad hoc. ff. de pac. l. tale. §. vlti. ff. de codi. et dem. l. filiofamil. ff. de annis leg. l. annua. §. i. C. de iur. de le. l. cum aliquis. Transfertur autem mandatum in successorem quod dignitas non perit decedente persona. unde imperium imperpetuum est ut in aug. quod oportet. §. vlt. col. i. in aug. de questione §. si vero aliquis coll. vi. et hoc verum est quod dignitas non perit nisi per eum quod potest depreffa fuerit vel delata. vt. §. de cossi. cum accessisset. Hoc autem notandum est quod delegatus non de iurisdictionem suam artare. dando terminum ad id tempus in quo iurisdictione sua expiret vt. j. e. ti. c. consilium et j. ff. q. caus. l. ij. l. si quis tamen. ff. de damno inse. l. cum postulasset. i. prin. C. de diuiden. tu. l. ij. ¶ Item obseruandum est ne is iudex detur quem altera pars petit. nisi papa dederit ad vitandam verecundiam petiti. vt. ff. de iudi. l. obseruandum. quod intelligo cum utraque pars hoc est is qui impetrat et is contra quem impetratur prius est in curia per se vel procuratorem et ideo contradictio iudicis in audientia locum habet. Ceterum si impetrator sit presens iudex petitis dari debet. ut. C. de lit. contest. in aug. offeratur. in aug. de exhiben. et introduce. reis. §. scimus ij. q. ij. §. spacium in fi. et c. quod et quando iudex in aug. et con sequitur. Et sciendum quod is qui iudicem petit ipsius recusare non potest. ut. j. eo. ti. super questionum. §. verum. ij. q. ij. in aug. offeratur. et ij. q. ij. §. Item in criminali in ver. si quis testibus hoc est verum in iudicio. nam extra iudicium potest is qui impetrat implorare a superiore mutari iudicem quem obtinuit eo quod aduersario suspicio noua posset oriri. forte propter affinitatem seu familiaritatem que de nouo contracta est in impetrantem et iudicem ut. j. eo. ti. insinuante. sed in iudicio sicut dixi recusare non potest. aduersarius autem posset ex hac noua causa interueniente inter impetrantem et iudicem in iudicio recusare. vt. ff. de procu. l. post lites et ff. de arbi. l. licet. ff. vt in pos. leg. l. planum. ff. de interroga. ac. l. de etate. §. ex causa. ¶ Sed quod si aduersarius cui oriri potest suspitio consentiat talem iudicem procedere. nunquid impetrator potest implorare illum mutari rursus non. vt. j. e. de appel. interposita. §. ille. ¶ Queritur de iurisdictione prorogata an sit ordinaria vel delegata. Dixerunt quidam quod ordinaria esset. eo quod a iure habetur vt no. §. eo. ti. §. prorogatur. et iurisdictione que a iure habetur ordinaria est vt. ff. de iurifdi. om. iud. l. et quod. Alij dicunt quod sit delegata quasi assumat naturam eius cui adiungitur. res enim que aggregatur et que vni tur assumit naturam rei cui aggregatur et coniungitur. vt. ff. coia dele. l. ij. in fi. C. de rei vxo. ac. l. vna in prin. xvi. q. i. et temporis

qualitas. *§. de statu. regii. recolentes in fi.* Tercij dicunt iurisdictionem prorogatum eandem esse in numero cuz prima. sicut *7 precarium dicitur prorogatum idem cu primo vt. ff. de preca. l. sed 7 si manente. sicut 7 locatio prorogata est eade vt. ff. de loca. 7 condu.* Item cum querit *§. qui completo. 7 compio.* missum prorogatum idem est. vt. ff. de arbi. l. non ex omib⁹. *§. vlti. 7 eadem iurisdiclio pconsulis 7 legati vt. ff. de offi. pro consu. l. meminisse. puto q iurisdiclio delegata prorogata eadem sit cum prior.* ¶ Itz quid si committatur causa alicui expresse nomine dignitatis. 7 is qui preest deponatur. transferatur. suspendatur. ab administratione amoveatur. excommunicetur. 7 puto in translato finitam esse iurisdictionem quo ad translatum. qz translatus nihil coe habet cum ecclesia a qua transferitur vt. xxi. q. ij. si quis iam translatus. *§. de elec. cum l. cunctis. cuius contemplatione fit commissio. expectabitur ergo successor. vt. §. eo. si. quoniam abbas.* Idem dico in deposito. depositio enim instar mortis habet. Nam in ecclesia depositio vltimum supplicium reputatur. quod in mortem interpretatur. vt. ff. de penis. l. vltima. ad vtrumqz casum translato nis 7 mortis facit lex. *C. de peda. iudi. l. placuit.* In suspensio no dico impediri iurisdictionem. Intelligo eni suspensum quo ad iurisdictionem ordinariam non delegatam. suspensus eni re rinet prelaturam cuius respectu facta est commissio. 7 ideo dico in remoto ab administratione. In excommunicato dico q ipeditur iurisdiclio. non finitur. 7 absoluto eo procedatur ex veteri commissione. ar. xv. q. vij. nos sanctorum 7 c. iuratos 7 maxime si cognoscere incepit. melius est enim tantisper expectare iudicem qui semel cognouerit. q de nouo rem rursus dijudicandam committere. vt. ff. de vaca. mu. l. vlti. in fi. ¶ Item qd si de coferuatoribus istis qui tota die in curia impetrant 7 puto q defendere habent a violentijs manifestis. nam cum sint meri executores de dubijs non cognoscent. ne ptes iudicium sibi assumant vt. *C. de exe. rei iu. l. si vt proponis. ceteruz si de dubijs deberent cognoscere vt coferuarent iura 7 possessiones impetrantiu. iam essent iudices generales i omnibus causis eorum qui eos impetrauerunt quod esset contra ius vt. §. de rescriptis. ad bec. 7 sic curia tenet.* Item credi non dz alicui q sit delegatus. nisi per litteras delegationis offedat vt. §. e. c. cu in iure. 7 idem in legato vt. *C. de ma. prin. l. vna.* Idem in officialibus cesariens. volentibus capere bona alicuius tanqz fiscalia quibus non creditur sine litteris. vt. *C. de iure fisci. l. pbbi. tum. l. i. x.* ¶ Quid de auditoribus curie qbus viua voce vel p nunciu cause a summo pontifice comittuntur. rno sufficet probari sic esse commissum scripto vel non scripto. vt in aug. vt litirga. iurent. *§. quia vero coll. ix. 7 in aug. de litigio. §. edicta. coll. vij.* Sed quid si tenor litterarum in acta publica sit translatus nunquid per acta probabitur iurisdiclio. rno sic. vt. *C. de re iudi. l. gesta. C. de testa. l. publicari. quod intelligo verum esse cum examine littere sunt in iudicio pntibus partibus tam i filo q in bulla 7 in stilo. 7 demu comprobatis omnibus auctoritate iudiciali translate sunt vt. §. de priuile. cu olim essemus in fi.* Et est notandum q quicunqz iudici precise scribatur ronabiles tamen exceptiones debet admittere nisi in rescripto contineatur q nulle exceptiones penitus admittantur. vt. §. e. c. ex parte. qz tunc nulle admitti debet vel saltem moratorie vel dilatorie. non deberent admitti. peremptorie sic vt. *C. de prec. Impera. offi. l. quotiens. vel dici posset qz tuc 7 dilatorie 7 pemptorie deberent admitti. preter illas de quibus non admittendis in rescripto specialiter continetur. ut. ff. si quis cau. l. sed 7 si. §. que sunt. hoc tamen fallit in personis que propter excelsus notorios 7 euidentes sine exceptione vel excusatione aliq condemnatur vt. xxiij. di. in nomine dñi. q. vij. lato. xxi. q. ij. placuit. xxvij. q. ij. si homo. *C. de decu. l. exemplo.* ¶ In summa scienduz est q olim proponebantur edicta. i. in aliquo publico 7 eminenti vel in abbo pzetoris scribebatur. talis veniat tali die responsurus tali qua scripturam legere poterat citatus per se vel per alium 7 certiorari vt. *C. qui accusa. non pos. l. iij. ff. de iur. om. iu. l. si quis. id quod. 7 per talia edicta citabant si ordinarij non delegati. vt in aug. de exhiben. aut introdu. re. §. si vero quidem. C. de bo. auc. iud. posses. in aug. 7 qui iurat. nam 7 delegati qui 7 pedanei dicebantur non citabant pedi eta nec per executores vt quida dicunt. Sed requirebant per se vt. *C. de iudi. l. scimus.* Sed hoc non placet nam 7 arbiter per alium citatur. ff. de arbitris. l. sed interpellatur. *§. arbi. licet hoc videatur magis esse imperij q iurisdictionis. quasi imperiosum videatur mittere executores. Sed hodie talia edicta non fiunt. sed mittuntur edicta in epistolis contra. que delegati mittere possunt. vt. §. e. c. gratia. §. de dolo. 7 contu. c. pti. §. de***

eo. qui mit. in pos. causa re. ser. c. vlti. fiunt citationes 7 per executores vt. *C. de prescrip. xxx. vel. xl. an. l. sicut in rem 7 l. cuz notissimi sunt 7 per ipsos iudices vt in aug. de litigio. §. oem.* Per hanc citationem fit iurisdictionis perpetuatio. vt. §. e. t. gratum. 7 si citatus peremptorie no veiat. iudex pot in eum procedere tanqz in contumace. potest 7 gratiam facere contumaci 7 ei parcere in preiudicium alterius partis vt. §. eo. si. Consul. ut 7. *C. quo 7 quando iudex. l. i. ff. de arbi. l. si cuz dies. §. si quis ex litigatoribus. nec enim quicquid iudicis potestati per mittitur iuris necessitati subijcitur vt. ff. de iud. l. non quicquid 7 alibi lex dicit omnibus magistratibus concessum est iurisdictionem suam defendere penali iudicio no dicit indicium vel instantum vt. ff. si quis ius dicen. non ob. l. in prin. 7 facit ad hoc lex. *C. quo 7 quando iudex. l. i. 7 bec vera sunt quis que dam argumenta in contrarium allegentur naz ita debet vn audiri. vt alteri preiudicium non fiat. vt. iij. q. ix. c. vlti.* Item ita defendendum est vni persone vt alteri debitu iusticie non subtrahatur vt. *C. de status 7 yma. l. virtutu ad idem. ij. q. vij. q. ritur. xvij. q. vij. decimas.* Sed lex quedam multuz ob stare videtur que dicit q si iudex condemnationem compellit resartire. si non condenuerit contumacem vt. *C. de iudi. l. scimus in fine.* Sed lex illa loquitur in actore contumace. qui postmodum venies audiendi non debet. nisi reo restitutus expensis vt. *C. quo 7 quando iudex in aug. qui semel. C. de bonis auc. iud. pos. in aug. 7 q iur rat. Sed instabis. quare aliud in actore q in reo cu equalitas i iudicio sit seruanda. vt. C. de fruc. 7 liti. ex. l. vlt. C. de preposis sacro scrinio. l. in sacris. Ad quod rno. verum est q actori no debet licere qd reo non licet. vt. ff. de re. iur. l. non dz. Sed q dam concedunt reo que non permittunt actori. naz plures dilaciones dantur reo q actori. vt. ff. de ferijs. l. vlti. Item vbi obscura sunt iura partiu pro reo pnunciat. vt. §. de proba. ex litteris. §. de fide instru. inter dilectos in fi. §. de re. iur. estote. potest delegatus a papa committere vices suas cui vult. 7 compellere quem vult recipere commissionem. nullo personaruz causa rum habito respectu. vt. *C. qui pro sua iuris. l. in fi. §. eo. si. pa storalis. ff. de mune. 7 ho. l. numez. §. iudicandi. dummodo qd committitur pertineat ad iurisdictionem committentis vt. C. q pro sua iurisd. l. in prin. Ordinarius aut non pot cogere homine non sue iurisdictionis recipere suam commissionem vt. ff. de iurisd. om. iud. l. vlti. compromissum autem non cogitur quis recipere. vt. ff. de arbi. l. iij. Item aduocatus non cogitur exercere officiu aduocationis alibi q in foro suo. vt. *C. de aduoca. diuersoru iudi. l. scimus in fine.****

De officio legati. Rlica.

Via officium legati

q simile est officio delegati quis illud sit lati⁹ 7 generalius. ideo post officium deleg. sequitur hic de officio legati. ¶ Elideamus ergo quis sit legatus. qd sit legati officium. quanto tpe durat. 7 qualiter finitur. ¶ Legatus est is cui certa patria vel prouincia gubernanda committitur vt. §. de ap. nouu. per litteras aut fide de sua legatione faciet si exigatur vt. *C. de man. prin. l. vna.* Officiu legati aliud est an ingressu in prouincia sibi decretu. aliud post ingressu. 7 aliud post egressu. Officiu legati ante ingressu. prouincie in voluntaria iurisdicloe consistit. scz in predicando. 7 in absoluedo excoicatos pp manus iniectione in clericos moachos vel conuersos vt. §. eo. si. qd translationem. §. de sen. ex. ad eminecia. Circa h triplex genus legatoru distinguit. Naz legati q de late dñi pape mittunt possunt absolvere homines sue prouincie 7 aliterius cuiuscunqz in prouincia 7 ex prouincia. Legati q ex ipsius latere no mittunt. vt cu papa non cardinalis vel aliu officialis curie. sed prelatus aliqui i legatione mittit. talis no absoluit nisi prouinciales 7 in prouincia pstitutos. alios et prouinciales alibi q i prouincia no absoluit. Tercij generis legati q ecclesiaru suaru pter tu legatione fungunt vt. §. e. t. c. l. excoicatos hmoi no absoluit. vt. §. e. t. excoicatis. Primis igit legat ex ipso legationis officio ia hoc lce incepti. vt in dec. qd translatione. sic 7 pconsul ante q in grediat prouincia vtit pconsularib⁹ insignijs 7 voluntaria iurisdictione no coentiosaz exercet. vt. ff. de offi. pcon. l. i. 7 ij. Recte aut legat faciet in pmissa denunciatione 7 p ea pte prouincie intrat. p qua alij ingredi pauerunt ad istar pconsulit vt. ff. de offi. cio. pconsul. l. obseruare. i ver. recte. 7 in aug. de admistra. §. illud aut. colla. vij. Itz legat ante q intrat prouincia no potest iurisdictione sua in prouincia demandare. nisi necessitatis causa vt si moriam necessariam in itinere patiatur vt. ff. de offi. pcon. 7 legati.

7 lega. l. observare. §. post hic 7. §. sed si ante. 7. l. aliquando. hodie tamē semper 7. indistincte hoc licere videtur ut in aut. de colla. §. anteq̃ vero colla. ix. 7. idem dici potest in prelato cōfirmato 7. maxime consecrato ad ecclesiam transmissio. anteq̃ diocelz ingrediatur. In hac tamen iurisdictionis demandatione excipiuntur ultimum suppliciu. 7. mēbi absclio. 7. eodez modo dici posset legatum non posse cōmittere causam depositionis. vel perpetue amotionis. Nam amotus dicit absclio ut. j. de excel. prel. grauez. cetera posse anteq̃ ingrediatur ut dictum est. ¶ Ingressus autem provinciam exercet omnia q̃ exercet ipse q̃ eū trāsmisit. preter ea que specialiter sumo. ¶ Idō tifici reservantur. que quibusdam ver sibus continentur. restituit papa 7. c. ut no. §. de transla. prel. §. pertinet autem. sunt 7. quedam alia que sibi papa reservat in signum privilegij singularis. que legatis non cōpetunt ut finias delegatorum iudiciz revocare ut. j. eo. ti. studuisti retractare negocia trāslata ad superiorē per appellationem ut. §. de appel. constitutis. vel per relationem ut. j. eo. ti. l. 3. promittere nō vacantes ut. j. de pben. dilectus. dispensare in beneficijs curam animarū habentib⁹ 7. in personatibus ut. §. de elec. dudum. ¶ Item dispensare cū filiis sacerdotum ut ecclesias habeant quas patres eorum sine medijs habuerunt ut. §. de filiis presby. dilectus. ¶ Item officium legati est audire causas provinciales que ad ipsum referuntur per appellationem ut. j. eo. ti. c. j. 7. ij. q. vj. decreto. autem ad eum per querelam deferri possunt negocia dubita. Et est certuz q̃ si quis conqueratur de alio Romane sedi immediate subiecto. legatus est iudex competens ut. xj. q. j. peruenit illorum vero cause habentium iudices ordinarios in provincia deferri ad legatum nō debent per querelaz ut videtur. ut. j. eo. ti. peruenit. sicut nec ad metropolitanum deferuntur per querelam ut. ix. q. ij. conquestus. nec obstat. j. eo. ti. c. j. illa enī loquitur in eo qui erat ordinarius 7. legatus privilegio ecclesie sue. unde cum ratione ordinarie iurisdictionis cause ad eum deferri deberent per appellationem. nihil adderet legationis officium. si etiam per querelam non deferretur. ut ergo aliquid ex delegatione addatur hoc inductum est sicut dixi ar. ad hoc. ff. de vtu. l. si stipulatus. ff. de le. j. l. si quādo quis in pn. ff. ad municipa. l. j. in fi. quidam tamen intelligunt illaz decreta. puenit i defensore nō in legato vli legato cogēte subditos platoz cōqueri coram se suis ordinarijs pretermittis 7. cōtemptis. plenitunt autem de plano q̃ ad delegatos deferri cause valeant tā per appellationem q̃ per querelam. omittis medijs. 7. in hoc hodie consuetudo concordat. inuatur autem consuetudo unica ratione quia legatus fungitur vice pape. ad papam vero recurritur omittis medijs per querelam ut. j. de foro compe. c. vltio. 7. ppter hoc Roma dicit cōmunis patria. ut. ff. ad municipa. l. roma. 7. per appellationem similiter omittis medijs ut. ij. q. vj. si quis vestrum. 7. c. sequētib⁹. j. de appe. si duobus quod in alijs nō cōtingit ut. vij. q. vj. quisquis. 7. q. vj. metropolitane. ix. q. ij. conquestus. j. de appel. dilectus. Sed impugnatur ex decreto peruenit. ¶ Item ex legibus que dicūt causas ad principem per querelam non debere deferri omittis medijs. ut in aut. de mādaz pnci. §. sit tibi. collatione. ij. in aut. de differen. iudi. §. si quis vero estmans. coll. ix. Et ad rationez p parte aduersa superius allegata. §. q̃ legatus fungitur vice domini pape posset taliter responderi. q̃ hoc non est verum i his in quibus propter excellentiam dignitatis frangitur ius pimus ne. ut est in querela 7. appellatione per quas cause deferuntur ad Papā medijs pretermittis. Et nota q̃ siue per appellationem causa deferatur ad papam legatus se intrinicare non potest nisi forte causam examinet. ut eam magis instructaz ad superiorem transmittat. ut. j. de appel. constitutis. siue per relationem ut. j. eo. ti. licet. C. de appel. l. ex eo. 7. idem si per querelam transferatur aliq̃ negocium ad audientiam pape ut. ij. q. vj. quo. 7. c. anteriorū. §. ad hoc. 7. idem est in postulatione porrecta ut. §. de postu. in secunda bone. In his enī omnibus expectanda est superioris iussio. decisio vel responsio ut. ij. q. vj. multum. ij. q. vj. decreto C. de rela. l. ij. ij. q. vj. deniq̃. ¶ Item officium legati est transferre abbates ecclesie romane. imedia te subiectos ut. §. de consue. cum venerabilis. ¶ Sed nunq̃ legatus concilium facere potest. Et videtur q̃ sic particulare non generale ut. ij. di. §. pono 7. vij. dist. regula. multa enim concilia particularia fuerunt celebrata sine presentia domini pape presente legato Roma. sedis ut. xvj. dist. sexta. lxxij. dist. c. ij. 7. j. q. vj. puenientibus. Sed hug. 3o. 7. Lau. scripserunt contrarium. dicentes legatum Roma. eccle. concilium celebrare nō posse nisi ad hoc specialiter destinetur vel nisi hoc ei spe

cialiter cōmittatur. 7. fm hoc intelligunt omnia lura innuentia legatum concilium facere posse. talis enim legatus facere potest concilium generale. si de generali ei specialiter fuerit iunctum. vel particulare si de particulari. 7. hec opinio duplici ratione munitur. Una q̃ privilegium de concilio congregando sibi romanus pōtifer specialiter reservauit ut. ij. q. vj. Ideo 7. alia q̃ mandata iurisdictione generali non transit potestas concilij faciendi ut. ff. de officio eius cui man. est iurisdic. l. ij. §. impugnat ut. unica 7. vrgenti ratione. nam metropolitanus 7. pmas faciūt sua pcellia pūcialia 7. pūcularia ppo iure ut. xvij. di. c. j. 7. dist. xij. sigs episcopus. vocatis suffraganeis ut. xvij. dist. in multis. c. ibi positis. 7. j. de accusa. 7. inquisi. sicut olim. 7. episcopus facit suam synodum episcopalem cum suis clericis. ut. xxxvij. di. quādo 7. xn. q. ij. placuit 7. c. episcopus. nunquid ergo his omnibus inferior erit legatus Romane ecclesie i potestate concilij celebrandi. certe non. poterit igitur legatus concilium facere particulare vel provinciale cum episcopis provincie sibi decreta. 7. in eo constitutiones edere 7. statuta que perpetua erunt ut. j. eo. c. vl. Non obstat. c. superius alle. q. vj. iō nam illud intelligo in cōcilio generali vel vniuersali quod fieri habet vocatis episcopis diuersarum provinciarum. Similiter non obstat lex alleg. ff. de officio eius cui man. est iurisdic. nam illa loquitur in alio concilio vli in concilio in quo. sagitur de auctoritate mandamittendi que non transit mandata iurisdictione a preside ut ibi dicit. quia nec mādante preside alius tutorē dare poterit ut. ff. de tuto. 7. cura. l. nec mandante. secus in iubente ut insti. de atilia. tuto. §. sed hoc iure. differt enī iussus a mādato. ut. C. q̃d cum eo. l. etiam 7. l. si mandator. Iussus enim importat necessitatem ut in ang. ut null. iudi. §. 7. hic vero iubeamus. col. ix. mandatum. liberam obsequij prestationem ut isti. manda. §. mandatum. Nam mandatum ex officio 7. amicitia traxit originem ut. ff. manda. l. j. §. j. vel loquitur de consilio vli concilio in quo agitur de approbanda vel reprobanda causa manumissionis faciente a minore. xx. annorum ut insti. ex quibus cau. ma. pos. vel non pos. §. eadem. Item possunt legati cōferre beneficia que inueniunt vacātia in provincia. 7. ecclesias vacantes de rectoribus ordinare siue illi ad quos ius pertinet conferendi iam illud admiserint ut. §. de supplen. neg. prelato. litteris. siue nondum. nec impedit legati collationez ius patronatus clerico pertinens clericatus ratione. q̃ cū plus iuris habeat in conferendo prelatus 7. hoc non impedit legatum cōferre volentem q̃ patronus in p̃sentādo hoc minus impedit ut. j. eo. ti. dilectus. secus autem si ius patronatus spectet ad clericū siue laycū patrimonij iure ut. j. de iure patro. cum dilect⁹. ¶ Primus enī pōt absorbere legatus ius patrimoniale alicuius q̃ ecclesiasticum. nec obstat his que dicta sunt. j. de appel. c. j. illa enī decre. non loquitur in legato transmissio ex latere domini pape. Sed in eo qui privilegio ecclesie sue fungitur legatioe qui liberam collationem non habeat ecclesiarum illarū. in quibus instituendi ius vel p̃sentādi ab alijs possidet tempore faciendi alterutrum a iure indulto nondū elapso. ¶ Durat autē iurisdiclio legatorum q̃diu durat tempus eis a superiore p̃fixum vel q̃diu non fuerint reuocati. ¶ Finitur autem iurisdiclio quattuor modis. Tempore. si tempore fuerit legatio limitata. reuocatione sed tunc finitur legatio non iurisdiclio in causis iam ceptis quas etiā post reuocationez potuerunt per alios terminare ut. j. eod. ti. c. vltimo. Item morte alterutrius. l. mittentis vel eius qui missus est. Sed in hoc casu mortuo mittente 7. si delegatio firmatur iurisdiclio tamen non finitur i negotijs inchoatis 7. idem puto cum tempore legatio terminetur. Nec obstat. §. ti. p̃xi. consult. illa enī loquitur cum cause cognitio tempore limitatur secus vbi legatio ut dictum est. ¶ Item finitur legatio per egressum quod intelligo cum legatus fines legationis egreditur non regressus. nam si egreditur ut statim regreditur iurisdiclio intermittitur non finit. quia nec egredi videtur ut. ff. de diuor. l. diuortium. ff. de i rez verso. l. si pro parte. §. verum. Sed 7. si per egressum legatio finitur. durat tamen iurisdiclio demandata in causis iam ceptis ante egressum ceptas autem causas 7. per hoc iurisdictionem perpetuam intelligo. l. per solam citationem ut. j. eo. ti. c. vlti. 7. §. titu. p̃xi. gratum. ¶ In summa notanduz est q̃ legatus dum legatione fungitur inuigilare debet non his que sua sunt. sed que ibeso xpi salutē 7. edificationē clericali ac populi iustitē. nec in procuratoribus grauare subiectos. ne longitēmporis questus brevis hora consumat ut. j. de censibus. cū apls. ¶ Diadema ipsius nō sunt enormia sed fm mediocritatez vniuersi fuisq̃ loci ut. x. q. ij. c. vltimo. Sic agens ut nulla ecclesia seu p

latus se indebite pregrauari rationabiliter queratur vt. j. de censibus cum instantia. §. sane. patitur coniungi ecclesias s. p. curando que per se singulariter non sufficiunt procurare vt. e. decre. cum instantia. §. si vero. j. de prescrip. accedentes. de talibus quidē contributis licet viuere non de symbolis vel consertis vt. xliij. di. nō oportet. 7. c. non liceat. p. 7. vt breuiter transeam si in aplozum loco sunt legati non solum sermonem eorum imitantur sed conuersationem 7. abstinentiam vt. xxvj. di. ecclesie principes in fi. Illā que circa materiam istaz dicenda videntur. dicaz cōpetentius. j. de cēsis. ¶ Itē notandū est q. legatus transmissus ex latere domini pape in quattuor excedit legatum qui p. uilegio ecclesie sue fungitur legatione. Primo quia presente transmissio alius ob reuerentiam maioris non exercet legationem vt. j. c. volentes. Secundo in absolutione excommunicatorum vt. no. §. eo. ti. §. officium. Tertio in collatione ecclesiarum vacantium vt. no. §. eo. ti. §. Itēz pos sunt legati. Quarto in procuracionibus. Non enim ita procuratur ille qui ordinarius est 7. in domo sua consistit sicut transmissus. Qualiter autem ordinarius procurandus sit dicam. j. de censibus. Item legatus qui de latere domini pape transmittitur excedit legatum qui transmittitur sed non de latere transmittens in vno. s. in absolutione excommunicatorum vt. supius dictum est. §. officium 7. forte in alio. q. non inuenio q. legatus p. uilegio ecclesie sue non exerceat legationem suam. nisi presente legato ex latere domini pape transmissio. de tali enim loquitur. j. eo. ti. volentes.

De officio ordinarij. Rica.

Primus supra

de officio de legati 7. legati. restat dicendum de officio ordinarij. 7. iō subijciatur hic Rica de officio iudicis ordinarij. ¶ Et deamus igitur primo quis sit iudex ordinarius qd sit officiu iudicis ordinarij. que potestas. 7. quibus modis impediatur ordinaria iurisdicō vel finatur. ¶ Ordinarius iudex est qui a collegio eligitur 7. a superiore confirmatur. vt electus in ep̄m. q. p. confirmationē sortitur iurisdicōnem in oibus p̄ter ea q. maiorē discussionē exgrūt. 7. mun⁹ p̄secratiōis exgrūt vt. §. de electi. transmissaz. Sunt igitur ordinarij prelati ecclesiarum vt. j. eo. ti. cum ab ecclesiarum prelatis. qui a collegijs eliguntur 7. a superioribus confirmantur vt. supradictum est. Hoc enim fallit in duobus casibus in quibus electus ante cōfirmationem administrat 7. iurisdicōnem exercet. In electo in sumum pontificem qui statim administrat. 7. hoc ideo quia superiorem. imo parem non habet vt. xxij. di. in nomine domini. §. de elec. licet. Item fallit in electo concorditer ultra p̄talia constituto 7. romane ecclesie immediate subiecto. in quo hec tria faciunt qd in alijs operatur confirmatio. p̄ter actum alienandi vt. §. de elec. nihil in fi. 7. scdm hoc intelligo. j. di. iudi. decernim⁹. xv. q. iij. c. j. sunt ordinarij electi ab vniuersitatib⁹ vel corporibus laycorum. vt in aug. de desen. ciui. §. nos igitur colla. ij. c. de iurisd. om. iudi. l. vlti. ¶ Ordinarij iurisdicōnem confert consuetudo vt. c. de emancipa. l. j. ar. ix. q. iij. conquestus. qd intelligo in consuetudine prescripta. vel in ea cuius memoria non existit. vt no. §. de offi. archi. circa finē illius. Cōfert etiam ordinariam papa vel princeps qui est lex animata. vt in aug. de consul. in fi. unde quo ad iurisdicōnez ordinariā conferendam equipollent lex animata 7. inanimata. 7. sic intelligo. ff. de iurisd. om. iudi. l. 7. q. qd verum est cum papa vel princeps non vnam vel duas vel. x. causas alicui cōmittit. sed vniuersitatem causarū. unde camerarium. vicecancellarij auditorem p̄dictarum. 7. auditorem camere ordinarios p̄to. ¶ Hec autem in qualitate iudicis ordinarij attenduntur. Cōditio. sexus. etas. discretio fama. Cōditione ne sit seruus vt. ij. q. vij. §. tria. Sexus ne sit femina. vt. xxij. q. vlti. mulierem Etas requiritur. vt sit maior viginti annis. vt. ff. de arbitri. l. cum lege vel ad minus. xvij. vt. ff. de re iudi. l. quidam consulebant. 7. hoc locum habet etiam in delegato vt. §. de officio delega. cum vicefimum. Discretio. ne careat iudicio id est discretionē vt. ij. q. vij. §. tria. Fama ne sit criminofus. l. infamis vt. ij. q. vij. infamis. §. tria. Infamia tamen licet faciat ne ordinarius possit iudicare de merito vite. infamia tamen infamis iudicis vel criminofus tenet. nec repellit potest ordinarius propter talia a iudicando donec tolleratur in officio suo vt. vij. q. iij. nonne Sed delegatus potest repelli per exceptionez vt. §. de rescriptis. scilicet arat. ¶ De episcopis dubitatur an sint ordinarij iudi-

ces 7. immediate monachorum vel monachi medios habeant scilicet abbates quibus demū negligentibus iurisdicōne suā possint in monachos exercere. Et est dicendum q. 7. si ad abbates spectet claustralis correctio. ad episcopos tamen pertinet iudiciū tribunale. C. de emen. p̄p̄n. l. vna. C. de patria p̄tā. l. ij. 7. j. eo. quāto 7. xj. q. j. de persona. C. de episco. 7. de. in aug. causa que sit cū monacho. in aug. apud quos oportet mo. causam dicere. §. j. coll. vj. vel dici potest q. p̄ma correctio monachorum pertineat ad abbates. q. hoc est generale vt. quilibet prelatus in suos subditos sua iurisdicōne utatur. siue sit abbas siue sit p̄ior vt. j. de emuni. ec. non eo minus. j. de ma. 7. obe. cū in ecclesijs. Sed eis non corrigentibus vel forte corrigere nō valentibus succedūt episcopi vt. j. eo. ti. quāto nihilominus dico q. episcopi sunt ordinarij monachorum 7. si habeant medios coadiutores. ¶ Item queritur etiā de metropolitano an sit iudex ordinarius in tota prouincia 7. quo ad episcopos suffraganeos 7. quo ad suffraganeorū subiectos. Sed habet medios. s. episcopos per quos quasi per gradum cause deferunt ad eum ab audientia suffraganeorum suorum. quandoq. per appellationem quādoq. per querelaz. vel per alios modos. vt. ix. q. iij. c. j. ij. 7. ij. Ea vero que statuz prouincie contingunt ad metropolitanum pertinent vt. ix. q. iij. archiepiscopus. Est igitur ordinarius competens iudex episcoporum suffraganeorum vt. ij. q. vij. metropolitano. x. q. iij. quia cognouim⁹. In aug. de sancti. episco. §. si autem. Eorum autem qui suffraganeis subiecti est iudex ordinarius. sed non competens. nisi in certis casibus. vt. j. eo. tit. pastoralis in p̄n. scilicet in. vij. casibus. ¶ Primus est cum per appellationem deferretur ad eum aliquod negocium vt. j. eo. pastoralis. Secundus cum per consultationem vt. xvij. distin. multis. Tertius cum per negligentiam episcopi vt. ix. q. iij. cum simus. j. eo. ti. c. ad rep̄mendum. j. de sen. ex. per tuas. §. de offi. delega. prudentiam. §. sextam. Quartus cum per discrepationem in officijs vt. xj. di. de his. Quintus per questionem inter episcopum 7. subiectum ipsius vt. superius dictū est. Sextus per episcopalis ecclesie vacationem vt. xj. q. iij. non liceat alicui metropolitano. Septimus per duorum contendensam electionem vt. xij. di. c. vltimo. Octauus 7. generalis. s. si p̄sca consuetudo plus ei contulit an antiqua vt. ix. q. iij. conquestus. j. eo. ti. duo. ¶ Sed queritur an episcopus eodez modo se habeat circa subditos suorum prelatorum quos hz sub se in sua dyocesi. vt. cause subditorū per illos prelatos medios quasi per gradum transferantur ad eum sicut dictum ē. §. in metropolitano. respectu suffraganeorum. Respondet eo non. omnes enim cause clericorū apud episcopū quasi apud maius tribunal tractari debent. vt. ff. de iudi. l. iudicium. xj. q. iij. qui resistit. 7. q. j. de persona. xxvj. di. per lectis. §. de offi. archi. cum satis in aug. vt. clerici apud proprios episcopos prius conueniantur coll. vj. Sed iōānes 7. quidaz alij dixerunt. q. si prelati inferiores ab episcopis per electionem 7. confirmationem seu p. cōsuetudinem habeant ordinariam iurisdicōnem ep̄s non potest cognoscere de causis subditorum suorum nisi per appellationem vel alio legitimo modo transferantur ad eum. vt in metropolitano superius dictū est. sed circa hoc consuetudinem antiquā 7. approbatam attendo sicut plerumq. in consimilibus dico. Saluo tamē eo qd notauim⁹. §. de abbatibus circa monachos. ¶ Officiū prelati vel ordinarij iudicis est curā habere subditorum. vt. vij. q. j. qui episcopatum. singulos p̄posse iuuare. singulos releuare vt. vij. q. j. clemens. Item largam manū habeat necessitatē patientibus. cum curat alienam inopiam suam credat vt. lxxxvj. di. fratres nostros. Zidulteria 7. scelera inquirat. 7. p̄secutur vt. j. eo. ti. c. j. si fuerint iudicario ordine cōprobata. alioquin occultos delinquentes nō nominatim sed indeterminate arguet vt. j. eo. ti. si sacerdos. Condoletur eis quos punit. nam vera iusticia compassionem habet. falsa autem dedignationez vt. xlv. di. vera iusticia. xlvj. di. hoc habet proprium. manus suas debet seruare mundas. nullumq. contingere lucrum vt in aug. de man. p̄n. §. oportet coll. ij. iuxta illud. Si lis inciderit te iudice dirige libra iudicij. nec flectat amor. nec munera palpent. ¶ Primus enim a norma recti distorq̄t acūmē iudicis. 7. terra inuoluit caligine mētē. Et alibi. Quod nō mortalia cogis auri sacra fames. Immo 7. q. recte iudicat 7. premium remunerationis expectat fraudem in deo perpetrat quia iusticiam quā gratis impartiri debuit acceptione pecunie vendit vt. xj. q. iij. q. recte. 7. 3 in aduocato vendit iustū p̄cōciliū 7. assessor iustū p̄ciliū vt. xj. q. j. di. xij. q. v. non sane 7. spe premium inuitandus est assessor vt. c. de assessor. l. j. salariū debet habere vt. ff. de offi. assel. l. diem functo Sed de

Sed de expensis iudicij videamus. et est certum quod legati exigunt suas procuraciones ut diximus. et si proxi. Delegati licite petunt expensas. nec ideo minus gratis iudicant. nam et testibus prouidetur in expensis. nec ex hoc minus gratis testificantur. ut. l. iij. q. iij. §. Item in criminalibus in versi. venturis. **N**emo enim tenetur proprijs stipendijs militare. ut. l. de symo. cum sit romana. xxvii. q. j. iam nunc in fine. **V**enera autem prohibent. non sumptus. ut. l. q. j. iudices. **E**nde licite sumitur elculentum et poculentum ut. ff. de offici. presi. l. plebiscito. et modica encenia non sunt lucra. ita ut neq. omnia neq. semper neq. nulla. neq. nunq. neq. a quolibet neq. a nemine accipiat. sed hoc totum cum moderamine et discretionem faciat. ut. ff. de offici. pro con. l. non solent. §. penulti. et vlti. ut litigantibus damna gratia non infligant ut. x. q. iij. illud. **D**e ordinario autem videtur quod non debeat habere expensas. cum certa sint ei stipendia constituta ut. xxiiij. q. j. militare. Immo cum p. p. f. i. c. i. u. l. a. exp. dere debet que domi expendere ut in aug. de man. p. n. §. illud. Sit igitur contentus his que a fisco prestatur. ut in aug. iust. ran. quod presta. ab his colla. ij. **C**erti tamen casus sunt in iure expressi in quibus ordinarius licite petit sumptus ut in consecrationibus ecclesiarum. et in visitationibus. ut. l. de symo. cum sit Romana. et l. de censibus. fopite. et l. de prescrip. cum ex officij alias nihil petet. nisi quod a iure expressum est ut. xvij. q. ij. hoc t. m. **D**e consuetudine tamen tam prelati quam priuati cum pro causis commissis proficiuntur exigunt omnes expensas. nec contradicunt. de vita et ho. de. cum ab omni. Illa enim non interdicit sumptus. sed conventionem de certa parte litis. que interdicitur procuratori ut. ff. de pac. l. sumptus. ff. manda. l. salarium. C. de procu. l. item. C. manda. l. si contra licitum. qui interdicitur et fideiussori promittendi iudicatum solui ut. ff. man. l. si remun. randi. §. vlti. **P**otestas ordinarij potissime circa tria versatur. correctionem iudicij et animaduersionem et his verbis satis conueniant verba canonis. coherce. coripe. excomunica. degrada. ut. xliij. q. iij. forte in fine. coherce monendo. coripe suspendendo. et habet locum hic ordo cum quis puniendus est pro contumacia. secus si pro crimine. tunc enim pena incipit de gradatione. et finitur in excommunicatione ut. l. xxi. di. dictus. §. de iudi. cum non ab homine. in contumacia vero incipit ab excommunicatione. et finitur in depositione ut. l. xxiij. di. quorundam et l. xxiij. di. honoratus. alijs tamen verbis vitur ap. l. s. **E**rgo. obsecra. increpa. in omni patientia et doctrina. **E**rgo de peccato. obsecra pro iusticia seruanda. increpa timorem diuini iudicis cominando. sed hec locum habent in oculis peccati et in iudicio anime ut. ij. q. j. Si peccauerit in fine. Debet autem iudex in correctione beniuolus esse ut. xl. di. licet. in iudicio iustus ut. ij. q. vij. iudicet. in animaduersione misericors ut. xlv. di. vera. **I**mpeditur autem iurisdicchio ordinarij per suspensionem ordinarij si ab officio suspendatur. Item per excommunicationem. quod suspensum ab officio intelligo suspensum ab ordinaria potestate. et excommunicatus excommunicare non potest ut. xxiiij. q. j. audiuius. nec alias iudicare ut. l. de sen. et re iud. ad probandum. Si vero ordinarius sit alias in mortali crimine constitutus. et si de merito vite iudicare non possit ut. l. ij. q. vij. qui sine peccato iudicet. et c. sequentibus. de potestate tamen iurisdictionis potest quod si fuerit tolleratus iudicare ut. l. x. q. iij. nonne. In his autem casibus impeditur iurisdicchio ordinaria vniuersaliter. In specialibus vero in negocijs impeditur per alios modos preter suspensionem et excommunicationem. s. per appellationem recursionem. et relationem ad superiorem negocij reuocationem. per alij factam commissionem. et per alios modos quos per se notare potest quilibet studiosus. **F**initur autem iurisdicchio ordinaria quo ad personam quattuor modis. morte. dispositione. translatione dignitatis renunciatione. quo ad personam ideo dicitur quod vacante ecclesia localiter et casualiter de consuetudine residet iurisdicchio ordinaria penes collegium ut. l. de ma. et obe. cum olim. l. de bere. ad abolendum. vij. q. j. pontifices et ar. §. de consuetu. cum inter vos. et l. eo. irrefragabili. non tamen in omnibus quia non in collationibus prebendarum ut. l. ne sede va. illa. bene autem dixi. de consuetudine nam alias de iure communi soli prelati qui per electionem assumuntur iurisdictionem habent ut nota. §. eo. ti. in p. n. **I**n summa notandum est quod et si superior m. adet ordinario. ut id faciat quod alias ex officio suo facere posset. ordinarius non semper id exequitur ut delegatus ratione mandari. sed plerumque ut ordinarius iure ordinarie potestatis ut. l. eo. ti. licet et c. graue. sepe enim ordinarij procurant sibi mandari ea que ipsi suo iure facere possunt ut cum maiori libertate et excusatione eadem exequatur ut. xj. di. quis

nesciat **I**tem sepe superior non intendit committere. unde ei cui scribitur non imponitur necessitas suscipiende cognitionis sed potest si vult cognoscere. potest etiam alteri delegare ut. ff. de offici. presi. l. sepe. licet et cause appellationum cum remittuntur ad examen priorum iudicum non committuntur ut. l. de appella. ut debitus honor. **Q**ue autem ad ordinariam iurisdictionem pertinent leguntur. l. eo. ti. conquerente. Solent tamen distinguere due leges quibus ecclesie subsunt episcopis lex dyocesana et lex iurisdictionis. Lex dyocesana in his consistit. in cathedralico exigendo. Item in tertia vel in quarta oblationum. **H**ac lege subsunt omnes ecclesie preter monasteria. ut. xvij. q. iij. cum pro utilitate. x. q. iij. inter cetera. xvij. q. ij. §. sit. Capelle tamen monachorum subsunt huic legi ut. l. eo. ti. conquerente xvij. q. ij. statuendum. nisi monasteria essent exempta cum capellis suis ut. l. de priuile. quoniam. et c. cum capella. et ar. xvij. q. ij. vlti. §. de capel. mo. in ecclesijs. Lex iurisdictionis est quoddam ius ex quo episcopus habet conferre omnia sacra. cognoscere de causis. coercere delicta. **H**uic legi subsunt et seculares ecclesie et monasteria. ut. l. di. accedens. xvij. q. ij. hoc t. m. xvij. q. p. ma. interdicimus et eorum capelle. ut. l. eo. ti. conquerente. et omnes ecclesie site in dyoce. ut. xvij. q. j. omnes basilice. quibus autem dixerit monasteria exempta a lege dyocesana. seruitia tamen que ab antiquo prestare consueuerunt. prestabunt ut. xvij. q. ij. seruitium. et censum statutum ut. ut. xvij. q. ij. eleutherius. hoc etiam notabis quod licet distinguam duas leges. dyocesanam et iurisdictionis. frequenter tamen vna ponitur pro altera. ut. l. de prescrip. auditis. §. de regul. et transi. ad reli. ex parte. §. de in i. reg. resti. auditis. exigit igitur episcopus a cunctis ecclesijs sue dyoce. preter monasteria sicut dictum est cathedralicum siue synodaticum. **L**ocatur autem cathedralicum eo quod ob honorem cathedre soluitur. synodaticum. quod frequenter venientes ad synodum soluunt. quantitas cathedralici vel synodatici erit de iure duorum solidorum ut. x. q. iij. placuit. l. eo. ti. conquerente. et erunt vltis monete. ut. ff. de legi. l. numis. verius puto ut tam in quantitate quam in qualitate pecunie inspiciatur consuetudo. **D**yoceani annuis vicibus suas dyoce. visitant. ut. x. q. j. de cernim. vel pluries si necessitas vel utilitas exegerit ut. xvij. q. iij. ques. ij. visitandi. et non semel et in visitatione sua facient quod docetur. x. q. j. placuit. **S**ed et si viderint aliquos amouendos poterunt amouere ut. §. de rescrip. dilectus. sed cum in monasterijs officium visitationis impendunt non introducent secum clericos seculares nisi duos vel tres. et illos in decet habitu ut. l. eo. ti. ut iusta. **I**tem notabis quod potestatem absoluedi excommunicatos propter iniectionem manuum in clericos violentas que ex officio competit ordinario in specialibus casibus potest alteri delegare ut. l. eo. ti. c. vlti. hoc ideo dico. quod potestas absoluedi tales ex commissione competens alteri committi non potest. ut. §. de officio dele. c. vltimo.

De officio iudicis. *Rica.*

Ractatum est supra singulariter de officijs dignitatum et de offici. iudicum. et quid ad singulos pertineat ratione officiorum. quid ratione iurisdictionis delegate vel ordinarie. hic autem indistincte et indeterminate tractatur de officio iudicis. nec exprimitur cuius delegati vel ordinarij. eo quod quidam de quibus sub *Rica.* tractat communia sunt cuilibet iudici tam delegato quam ordinario. ut dare aduocatum non habenti. ut. l. eo. ti. c. j. restituere lesos quod commune est ordinario et delegato. ut. l. de in i. re. resti. c. penul. C. vbi et apud quem in i. re. resti. postu. l. vlti. et propterea sic simpliciter intitulari *Rica* de officio iudicis. **V**ideamus igitur quid sit officium iudicis. in quibus locum habeat. Item quando deseruiat actioni. et quando iploretur et intretur loco actionis. **O**fficius iudicis est p. as iudicis a iure sumpta. **H**abet autem locum officium iudicis tam in his que ante iudicium sunt tam iudicij preperatoria. quam in his que in iudicio facienda occurrunt. **A**nte iudicium ut habeat publicam personam si potest. aut duos viros idoneos et fideles vniuersa iudicij acta prescribat v. citationes. dilaciones et c. ut. l. de p. ba. q. m. contra falsam. Circa edicta mittenda ad loca in quibus rei morantur ut. l. de appella. cum parati. §. de dolo et contu. cum oli. si inueniri possunt ut. l. q. ma. accu. pos. relatum. alioquin mittentur ad domos vel ecclesias eorum ut. l. de dolo et contu. cam. ff. de liberis agnos. l. j. in p. n. ff. de dano insec. l. iij. §. pretor. xvij. q. iij. §. potest in veris autem. §. de dolo et contu. contingit. et c. vlti. §. de de. non re. ex tue. vel d. ij

denunciabit cognatis et amicis ut absentem defendant ut venire procurent. ff. ex quibus cau. ma. l. ergo. ff. quibus ex cau. sis in posset. ea. l. hic autem. j. qui si sint le. platum. Circa dilaciones indulgentas pro conditione cause tempis vel persone ut his consideratis iudex ordinem edictorum vel copendum moderetur ut ff. de iudi. l. nonnunquam. et ut per eas delegati iurisdictioni nimium non arctetur ut. ff. de officio dele. consuluit. Et principales persone in iudicio coparentes non per aduocatos sed per seipsos factum proponant. nisi forte adeo fuerint idiscere. ti. ut eorum defectus de iudicis licentia per alios suppleat ut. ff. de iudicis. pastoralis. Et ponigantur libelli apti et convenientes rei de qua agitur. alioquin iudex ex officio suo repudiet ut assessor. ut. ff. de iudi. examinata. ff. si mes. fal. mo. dire. l. j. §. sinu autem. C. ut nemo prius. predijs suis vel alie. ritu. ipo. l. j. in fi. et. ff. de assel. l. j. vel q. sine scriptis agatur in spaliibus casibus quos notabo. j. de libelli obla. Item ut per narrationem actoris et responsionem rei fiat contestatio litis. ut dicam. j. de litis contesta. c. j. C. eo. ti. l. vna. nisi agatur causa denunciationis vel inquisitionis in quibus nec libellus ponigatur nec fit prestatio litis. ut dicam. j. de accu. in qui. et denun. Item ut iures de calumnia et de veritate dicenda ut. ff. de iura. ca. Item ut fiat positioes partium et interrogationes iudiciales. Item ut patienter audiat aduocatus ut. ff. de offi. procon. l. nec quicquam. §. circa. Et suppleat defectus aduocatorum in iure. ut. C. ut que desunt aduoca. par. iu. sup. non aut in facto suppleat nisi de facto iudicium queat ut iudicium et post lit. contest. Exempla de appel. l. amplior. C. de tempo. appel. l. j. §. vlti. Ideo autem ante lit. contest. iudex de facto supplere non potest. q. ante lit. contest. oia constant iudicium non ut iudicium sed ut priuato. et ideo dici consuevit q. ea q. ante lit. contest. contingunt non pertinent ad officium iudicis ut. ff. de edil. edic. l. ediles. §. item sciendum. Fallit in casu. Nam iudex ex officio suo repellit procuratorem militem. etiam aduersario suo tacente ut. ff. de procurato. l. filius. §. veterani. C. de p. cu. l. militem. Sed illud contingit propter publicam utilitatem non obstat his que dicta sunt lex que videtur velle q. iudex suppleat de facto et ante lit. contest. ut. ff. de peti. here. l. vlti. nam q. ibi dicitur et si non excipitur. exponendum est sic. l. si non habeat locum doli exceptio. satis tamen consilium officio iudicis et sic intelligo suppleri de facto et post lit. contest. §. de consuetu. c. vlti. j. de sen. et re iudi. cum bertoldus. j. de concess. pre. c. ex parte supplet aut iudex et ante. si iam opponendo aduocatus et querendo a partibus. et sicut melius potest verum inuestigando ut xxx. q. vlti. c. vlti. supplet etiam et post sententiam. ut in fructibus ut. ff. de re iudi. l. paulus. Item locus habet iudicis officium in omnibus que post lit. contest. accidunt circa rem petitam vel contingunt. vel si fructus ex ea percipiuntur vel damnum in ea detur. siue precium rei petite ad possessorem perueniat vel aliquid loco precij. que post lit. contest. accidunt valde pertinent ad officium iudicis ut. ff. de rei ven. l. non solum et. l. j. Item si verberatus §. j. et. C. de rei ven. certum est insti. de offi. iudi. §. post icho atam. et §. eo quoque noie. ff. de edil. edic. l. ediles. §. sciendum. ff. de aqua plu. ar. l. si tertius. §. officium et. ff. de vlu. l. j. Idem in dolo vel culpa seu negligentia admissa post lit. contest. sicut multis probatur exemplis ut. ff. de rei ven. l. q. petitori. §. j. Item iudicis officio fit delatio iuramenti circa quantitatem expensarum ut in aug. de iudi. §. o. colla. vi. in quantitate damnorum ut. ff. de his que vi me. ve causa si. c. vlti. C. vlti. l. si quando. j. q. in pms. Item ex officio iudicis deseruit iuramentum. quicquid actoris. quicquid reo. inspectis personarum et cause circumstantijs ut. ff. de iur. reur. c. vlti. de qua materia plenius tractauimus. Item ut certam ferat sententiam. put potest ut. ff. de iudi. l. de qua re. et insti. d. actio. §. curare. Item ut si iam executioni demandet si egeat executione. nam si in rei vendicatione pronunciat pro possessore contra petitozem absoluet possessorem nec est opus alia executione. si autem contra possessorem pronunciauerit. iubebit eum rem restituere cum fructibus ut. ff. de rei ven. l. ex diuerso. §. vbi autem. Sed si possessor neget se in presenti restituere posse et sine frustratione videbitur tempus restituendi causa petere indulgendus est ei. ut tamen caueat de litis estimatione cum fideiussore si intra tempus q. ei datum est non restituat ut insti. de offi. iudi. §. j. In personali aut actione d. pronunciare absoluedo vel condemnando ut. C. de sen. et interlo. om. iudi. l. present. Ad refert quibus verbis utatur. nam siue dicat absoluo. siue dicat. mihi videtur tunc nihil debere seyo. Item siue dicat condemnatio in decem siue dicat. precipio seyum dare decem. vel equipollentia vbi valet siue ut. ff. de re iudi. l. in finia de arbi. l. q. tamen. §. sed arbitet. j. de verbo. signi. in his. In his igitur et similibus

de quibus exempli gratia aliqua super littera ipsa notauimus. iudicis officium ante litem contestationi deseruit sicut mercennarius et minister. et in tali iplozatione officij non est facienda litis contestatio. eo q. facta vel facienda est in principali cui per iplozationem officij deseruitur. sicut alias dicitur non esse faciendam litis contestationem in causa appellationis si facta est in principali. ut. ff. de appel. per tuas. Aliquando deficiente actione cum nulla contestatio ad hoc q. intenditur iplozatur iudicis officium. et tunc succedit loco actionis si non sit actio. ut cum petitur in integrum restitutio a maiori vel minori non distinguo. ut. ff. de mino. l. q. si minor. §. vltimo. In hac igitur iplozatione officij que loco actionis succedit et procedit ut dictum est erit facienda litis contestatio ut. ff. eo. ti. c. j. in pnci. Item iplozatur officium iudicis principaliter ad interponendum cautionem. id est hoc solum agitur et petitur ut caueatur. ut cum petitur legatarius sibi cauere de legato prestando. ut. C. ut in pos. legatur. l. j. ut cum vicinus petit sibi cauere de damno infecto ab eo cuius domus minatur ruinam ut. ff. de damno infecto. l. p. etor aut. §. ei et. l. dies. §. hoc aut. Incidenter autem agit de cautione interponenda iudicis officio. ut ecce agebatur rei ven. coram iudice et re vsuca pra post lit. prest. iubet iudex cauere a reo q. non ipignorauerit vel non manumiserit si seruus vendicabat ut. ff. de rei vendi. l. si post susceptum. vel agit pigno. acti. iudex incidenter iubet creditorem cauere de dolo. ut. ff. de pigno. acti. l. creditor vbi ergo iudicis officium principaliter intentatur nec de alio agitur nisi de eo q. per officium iudicis postulat. libellus ponigendus est. et litis contestatio facienda. vbi autem de aliquo principaliter agitur et incidenter iplozatur officium iudicis super aliquo faciendo super hoc q. per officium petit. litis contestatio locum non habet ut. ff. eo. ti. c. j. et propterea locum officij iplozatio non habebat. j. de appel. significante. q. cum canonici conuenissent episcopum intelligo ponecto libello. et agerent contra eum petitorio dicentes q. in macellis eorum carnes vendi deberet. unde episcopus iniuriose faciebat vendi in suis ut dicebant non poterant quasi incidenter et per officium iudicis postulare q. pegebant principaliter per libellum. sius vendendi reduci ad statum antiquum nec mouet q. dicit ante lit. contesta. nam idem esset et post lit. contest. et ideo ponitur in littera presertis. Multa alia exempla poni possent in quibus iudicis officium iplozatur principaliter ita in civilibus questionibus. q. in extraordinarijs criminibus puniendis. et in quibus incidenter siue ante lit. contest. siue post sed sufficiat superiora posuisse causa breuis et summarie doctrine. unde alibi dicitur officium iudicis latissimum est ut. ff. de iurisdic. om. iudi. l. j. eo q. ita late patet ut exempla q. ponenda occurrerent numerari non possent.

De maiestate et obedientia. Rica.

Ractauimus supra

de ministris. Sed q. ministroz. quidam sunt maiores quidam minores. ad hoc enim dispensationis prouisio gradus diuersos et ordines constituit esse distinctos. ut diuerentia minores potioribus exhiberent. et potiores minoribus dilectione impenderent vera concordia fieret ex diuersitate coterio. non enim ecclesia alias subsistere poterat nisi huiusmodi magnus ea ordo seruaret q. celestium militiarum exemplar nos instruit. q. dum sunt angeli sunt et archangeli in prate et ordine differentes ut. lxxxix. di. ad hoc. et sic ministeriorum varietas p. diuersa officia et robur coporis suat et pulcritudine spiritus. ita varietas personarum p. diuersa nobilominus officia distributa et fortitudine et venustate sancte dei ecclesie manifestat ut. lxxxix. di. c. j. Ideo post tractatus ministroz ponit hic Rica de ma. et obe. In hac igitur rubrica tractat de maiestate et minoritate ministroz et de obia maioribus a minoribus impendenda. Videamus ergo quibus ex causis maiestas inter clericos attendatur. et in quibus obedientia persistat. Maiestas consideratur ex quibus causis. Prate siue iurisdictione. ordine. consecratione. antiquitate prerogatiua ordinat. Potestas siue iurisdictione qua preest archidiacono? archiepiscopo ut. ff. de offi. archi. c. j. Die quo preest presbyter dyacono ut. xlii. di. legitimus in fi. dyaconus subdiaconus et sic deinceps ut. xlii. di. a subdiacono. et hec duo membra probantur vno. c. lxxxix. di. ad B. si. Consecratione q. pest eps presbyter ut. xcv. di. o. eps. et eps cunctis in ecclesia constitutis. ut. xxv. di. plectis Antiquitate. ut prior beatur q. pus fuerit ordinatus ut. j. et. c. j. lxxv. di. ordinationes. §. de elec. dudum ad audientiam. ff. de albo

albo scrib. l. j. **P**errogatiua ordinantis. vt maior habeat qui a maiore fuerit ordinatus vt. j. eo. ti. p. tuas. ff. de albo scrib. l. ij. et hec oia no. s. de officio archidiaconi in pn. s. ibi omiffum est vnu mebrum. s. consecrationis qd hic addit. **O**bedientia vo co- sistit in tribus. i. reuerentia. iudicio et pcepto. Reuerentia debet ei qui preedit in ordine vel antiqitate vt. xij. di. a subdiacono. ff. de albo scrib. l. j. Et minor assurgat maiori. nec sedeat stante maiore vt. xij. di. no. oz. Et maior pcedat. minor sequitur in sede do subscribendo vt. xvij. di. s. vlti. xvij. di. bñ qdem. ff. de albo scrib. l. j. In scedendo. quis in b cosuetudo romane curie contra rium seruet. nā minor pcedit et maior segitur. Item in cosuetis et honestis seruitijs faciendis vt. j. eo. ti. statuimus. s. de pñ. qm fallit in duobus casib⁹. vt cū minor ordine et posteriori tempe maior est ptate vel iurisdictione. vt archidiacon⁹. q. et si inferior sit archiepiscopo. tpe et ordine maior tñ illo censet et ei ab illo est obediendū vt. xv. di. plectis. Itē fallit cū minor gerit vices et locū maioris vt. xij. di. c. vlti. **O**bedientia iudicij et pcepti debet ei q preest iurisdictione vel psecratione. nā alias sententia a nō iudice lata nullus est mōet. vt. j. de iudi. si clerici. C. si non a cōpe. iudi. p totuz. et idē in pcepto vt. vij. q. j. q. frater. Virtus autē siue efficacia pcepti est q subditus tenet obedire pcepto prelati sui ex necessitate. aliter peccat mortalitē imo ariolus et ydolatra iudicat. **O**bedientia vero victimis iure preponitur. q. p victimas aliena caro. p obedientis ppria caro mactatur vt. vij. q. j. sciendū. qd intelligo cū superior precipit licitum et honestū. **O**bediendū est superiori a clericis in oib⁹ que ad diuini cultus obsequium ptinent vel q ecclesiastice vilitatis cura pagare suaserit vt in prealle. c. vij. q. j. q. frater. vnde si precipiat superior aliqd cōtra deū. nō est ei obediendū. q. tūc deo magis q homini obediendū est. Vnde nō semp malū est non obedire. et obedientia nō est seruanda in reb⁹ illicitis vt. xj. q. ij. si dominus. **A**uñq⁹ enī pp obedientia malū cōmittendū est. s. aliqn debet bonū qd agitur intermittere. xj. q. ij. qd ergo. **S**ed quid si subditus dubitet an sit licitū vel non qd a superiore mā datur. Rñdeo. in dubio obediat. nā et si fortasse reū faciat superiore iniquas impandit. Innocētē inferiorē oñdū ordo seruendi. vt. xij. q. j. quid culpat in fi. nec mireris. si circa idē mandatum peccet idē precipiendo. nō autē inferior obediendo. nā et b alias cōtingit vt. xij. q. v. manifesta et c. noluit et j. de iureiur. ran. debitor. Item et si onerosum sit qd mandat obediendū est vt. xix. di. i. memoria. et si iniusta coniectio sit tolleranda ē vt. c. di. cōtra mores. et qd dicit in dubio obediendū. intelligo nisi dubitatio esset crassa et supina. que nō excusaret vt si superior mandet aliqd qd sit contra articulos fidei. ptra pcepta et prohibitiones. cōtra generale statutū ecclesie. In talibus nō excusaret dubitatio. q. nec ignorantia vt. xvj. q. j. si cupis. Qui enī q dei sunt nescierint a dño nesciunt. vnde si quis ignorat ignorabitur. vt. xxxvij. di. q. ea. **S**ed pone q aliqui duos hēat iudices vnus pceptat vñ alter cōtrariū iubeat cui erit magis obediendum vt. Augustinus pro regula tradē q maiori sit obediendum vt. xj. q. ij. q. resistit. Sed obijcit de clericis subiecti epō qui magis tenet obedire epō. q metropolitano. vt. ix. q. ij. per totū. Obijcit et d monachis qui magis tenent obedire abbati q episcopo vt. lviij. di. c. j. et ij. **N**ec ep⁹ d. relaxare sniaz ex cōmunicationis latā a plebano vt. s. de offi. ordi. cū ab ecclesia rum. Ad que rñdeo. Quid ille loquitur qñ negociū sup quo mā datur translatū est ad superiore iudicē per appellationē. tūc ad eū spectat negociū pncipale ar. s. de officio dele. prudentiaz in fine. et ideo maiori ē obediendū. vel loquitur qñ minor hz iurisdictionē a maiori. et maior reuocat in eo casu in quo pōt vt. ff. de iudi. l. iudiciū. et ar. ad idē. C. de officio recto. p. uin. l. portio ris. vel si bñ intelligat littera illius canonis cessabunt obiectio nes. nam in pñio exēplo loquitur de curatore qui nullā hz iurisdictionem et si hēat administrationē loquitur de procōsule qui hz iurisdictionē et ideo ei obediendū. In secūdo exēplo ponit de p consule et pncipe. Itē de pncipe et de deo in qbus casibus in cunctanter pncipi cōtra mandatū pconsulis et deo cōtra mandatum pncipis. est parendū vt. vij. di. q. pira mores in fi. **A**uñ nō obmitto q mandato superioris oneroso est parendū vt. xix. in memoria et patientissime tolleranda est et iniusta coniectio. vt. c. di. cōtra mores. Et hec oia locū hnt in duobus ordinarijs iudicijs. Ceterū si duo sint dele. cōtraria alicui mandātes. tūc locū hz decre. de rescriptis. cū cōtingat. **Q**uid de vroz an peccet mortaliter frāgēdo votū abstinentie ad mādatū mariti. cum maiori ptati potius parere debeat q marito vt superius dictū est. Rñdeo. deo obedit in hoc q marito obedit. q. b facit iuris auctoritate vt. xxxij. q. v. manifestū et c. noluit. **Q**uid

si ep⁹ velit monachū instituere platū in ecclesia seculari. **A**bbas noli. cui magis obediendū est. Rñdeo abbati vt. xvj. q. j. cū pro vtilitate et c. monachi. lviij. di. c. j. et ij. **N**ec ob. xvj. q. j. q. vere. qd enī ibi dicit nisi iubeat ab epō. suppleo cū licentia abbas. Sed fateor q si ep⁹ velit cā necessitatis scdm vetera iura et statū antiquum ecclesie vt. lv. di. pñfclis. siue hodie cā vilitatis vt in. c. cū pro vtilitate. cogēdus est abbas cōsentire et monachum licentare vel supiozem agendū vt no. in eo qui postulat in epm. si a suo prelato nō cōcedit. s. de postula. circa pn. **I**tem qd si ep⁹ vocet monachū ad se ad ministeriū cubiculariatus nunqd pōt inuitū inuito abbate abstrahere. videt q sic vt. ij. q. vij. cū pastoris. Sed puto cōtrariū q hoc est pū legum solius pape quēlibet ad se vocare clericū vel monachū vt. ix. q. ij. p pncipale. sed si vocet ad se monachū. et abbas contradicat. monach⁹ d. obedire pape vt. vij. di. que pira mores et xj. q. ij. qui resistit. **I**tem quid si prelatus vocet aliquē religiosum ad suū cōluctū vbi religiosus gnālia statuta sui ordinis obseruare non pōt. puta prelatus frequēter egrotat et fratre predicatorē secū frequēter equitē ducit cū sit de generali statuto ordinis vt nullus equitet nisi infirmus. et certe consulo vt ad claustrū pprium reuertat nec periculū suū exponat cōmodis alienis vt. xl. di. sicut nō suo. et idē dico in fratre minore prelato alicuius camerario cōstituto cū sit de generali ipsoz statuto vt denarios nō contingat. Satis enī absurdū reputo talium manus ex ptractu pecunie rubiginosas fieri et frequēter insistere calculo rōnum. quē enī senseris aut semp aut crebro de nūmis loquētem institorē potius habeto q monachum. vt. xvj. q. j. si cupis. Et nota q monachi et regulares magis sunt stricti obedire suo abbati vel priori tanq⁹ qui renunciauerunt proprie voluntati q clerici seculares suo epō vt. xij. q. ij. non dicatis. s. de offi. ordi. quāto. Itē clerici sunt magis stricti q lay ci. ar. lxxj. di. pñmatus.

De teruga et pace.

Rica.

q

Via ad officium iudicis

pacificare discordes vt. xc. di. p totuz et maxie in caplo discordantes et ca. diffidentes. Ideo post tractatū de officio iudicis ponit Rica de treuga et pace. **V**ideamus igit quid sit treuga. qd pax. et qbus tēporibus potissime pax et treuga debeant obseruari. **T**reuga ē securitas prestita pñtis et reb⁹ ad ipsas discordias nondū finita. **P**ax est discordie finis. Item treugarū due sunt species. **1**a alia cōventionalis alia canonica. **C**ōventionalis ex cōuentione recipit formā. sicut et cōtract⁹ ex pñtione legē id est forma accipiunt vt. ff. de pñti. l. j. s. si conueniant. ff. de re iu. l. cōtractus. sicut ex vltimis voluntatibus voluntas est lex. vt in aug. de nup. s. disponat colla. iij. **E**o aut tpe qd ex cōuentione finitur et hosti fides seruanda ē. vt. xij. q. j. noli. xij. q. iij. Innocēt qd intelligo si et infidelis seruat fideli alias nō vt. j. de iureiur. p. uenit. xvij. q. j. sed infidelis. C. de transac. l. si diueria p. et l. cū proponis. ff. loca. et conduc. l. qro. s. inter locatore. xcv. di. esto subiectus hz sit ar. cōtrariū. xj. q. ij. iter verba in fine. xxxij. q. v. qd deo. et xij. q. ij. vtilē. Est et treuga canonica q preter oēs cōuentionem certis diebus et tēporibus seruanda est vt. j. eod. ti. c. j. **S**ed cōtra hoc opponit. aut loquitur de iusto bello aut iniusto. Si de iusto. a tali et his diebus de qbus hec decre. loquitur cessandū nō est vt. xvij. q. vlti. si nulla. Si aut de iniusto. b nullo tpe faciendū est vt. xj. q. ij. iulianus et c. si dñs. xij. q. j. c. j. et ij. **S**olutio. potest hoc intelligi d iusto bello a quo et si nullo tpe sit cessandū. minus tñ ei vacandū est his diebus et tēporibus q quibus hec decre. supponit et hoc idē inuit illud decretum si nulla. cum dicit si inuitabilis vrget necessitas vel ipozunitas. Itē pōt intelligi et de iniusto bello. qd si nullo tpe sit faciendū minus tñ his diebus et tēporibus q alijs. **A**d has treugas canonicas obseruandas tres funiculi colligant. ex cōcilio dyocesanoz. cōfirmatio vicinor epoz. et mutuū consiliū et auxiliū a coepiscopis ipendendū vt. j. c. j. et xc. di. precipimus. et c. perlatum. **S**ed querit an epī cōstituunt transgressores si hoc nō fuant. Et pōt dici q nō eo q nō sit hec moribus vtentiū approbata vt. iij. di. s. leges. Quare aut his diebus et tēporibus de quibus loquitur hec decreta. treuge canonice potius sint seruande super littera ipsa notati. **E**t est sciendū q certe sunt persone quibus ppetuo canonice treuge debent vt sunt presbyteri monachi. cōuersi. peregrini mercatores. rustici cūctes et redeuntes et in agricultura existētes. Item et animalibus que

arant semina et que portant ad agrum ut *Jo. ti. c. ij.* **Item** romipete et oratoria visitantes ut *xxij. q. ij.* si quis romipetas habent autem hoc privilegium rustici quod diu fuerit in agricultura sicut milites donec pugnant ut *C. de resti. mil. l. vlti. et C. q. bus no ob. lon. te. po. prescrip. l. vlti. sic et clerici. monachi. et conuerfi. donec in ecclesijs canonice ac regulariter viuunt ut C. de epis. et cleri. l. generaliter. et sic legati gaudent privilegio donec in legatione consistunt ut *ff. de iudi. l. ij. §. plane. sic et alia que ad culturam agri pertinent. ut C. que res pigno. ob. pos. l. pignori. In summa hoc sciendum est quod quilibet prelatus et marie episcopus prius de plano et absque coactione postmodum aut iurisdictione et potestate de discordantibus ad concordiam reuocare. *xc. di. c. j. et vij. q. j.* si primates et litigantes reconciliare ut *ff. de usur. l. i. §. usufructus. §. equitatem. ff. de offi. presi. l. illicitas. §. ne potiores. Item* obijcit si sic inter litigantes componatur remanebunt crimina impunita quod est contra legem ut *ff. ad le. acqui. l. ita vulneratus. Item* expedit crimina nocentium esse nota ut *ff. de iniur. l. eum qui. §. de collu. c. j. et ij. ad quod respondeo quod dicitur superius locus habet in causis civilibus in actione iniuriarum. quia quilibet remittit potest iniuria non contingat ecclesiis ut *xxij. q. iij. si is qui. et si sit facta non facienda ut ff. de pac. l. si vnus. §. pacta. Item* hoc intelligo in civilibus actionibus. eo salvo quod in quibusdam casibus compositio nis remedium locum non habet ut *§. e. ti. p. xi. c. vlti. Item* hoc intelligo ubi de crimine civiliter agit. nam et si crimen quod remittit nequit potest nescire a civili actione sed ab accusatione desistere ut *§. de accusa. et inquisitio. veniens. quoniam* ab accusatione impune possit desistere. et quoniam non et quoniam crimen in abolitionem veniat. suo loco dicemus. **Item** notandum quod episcopus propter iniuriam vindicare non potest ut *xxij. q. iij. inter quereles. Sed* eas de remittere quod ei sanctitas ignoscendi gloria dereliquit ut *C. de epis. et cleri. l. si quis in hoc genus. sed non facile dimittere de. Nam* reipublice interest penas facile non dimittere ne ad maleficia temere quisque proficiat. ut *C. de penis. l. si operis. Quod* autem iniuria ecclesie possit remitti. quibusdam argumentis suaderi potest. Nam episcopus est pater ecclesie ut *xcv. di. esto. sed* pater iniuriam illatam filio remittere potest ut *ff. de iniuri. l. sed si vnus. §. filiussa. Item* actio iniuriarum non est in bonis ecclesie antequam intentetur et sit super ea contestetur ut *ff. de iniuri. l. in iniuriarum actio. unde* cum non sit in bonis ecclesie potest eas remittere sine consensu capituli. ut *§. de his que si a pre. curz in applica. Sed* hoc non puto fore verum nec obstant argumenta superiora Nam et si dicatur episcopus pater. est tamen ecclesie procurator ut *§. de dona. c. ij. x. q. ij. casellas. xij. q. j. c. vltio. xij. q. ij. sine exceptione. In illa. cum* applica fauor religionis attenditur. summa autem est ratio quod pro religione facit. ut *ff. de religi. l. sunt persone.****

De pactis. *Bica.*

Explicito tractatu ordinis

et officiorum. Accedimus ad preparatoria iudiciorum sed quod homines ut iudicia euent pacta inuent et transactiones Accirco de his premittit.

Et primo de pactis eo quod decetius et honestius gratis a lite disceditur quam pecunie interuentu. et quod pacta generaliora sunt quam transactiones. **Et** videamus quid sit pactum. et unde dicatur. quot sint species pactorum. et quot diuisiones. et ad quos vires pactorum ponantur. de quibus rebus pacisci possit. et quod sit effectus pactorum. et quod pena non seruatur pactum. **Pactum** est duorum pluriumue consensus in idem. sciendum vel faciendum. non autem in eodem vero vel falso. Nam si duo vel plures consentiant in hoc vero. scilicet in eodem esse bonum. vel in hoc falso tunc esse asinum. non erit pactum quod non erit obligatorum talis enim consensus neutrum alteri obligat et quod dicitur dandum vel faciendum. intellige alteri paciscendum ab altero. Quid enim si paciscar tecum in nullo tunc quod tunc desit seruo pactum nullum erit. Sed si paciscar tecum ut desit tunc pactum erit quoniam utile. quodque iniuriam ad agendum. *ff. de verbo. ob. l. si stipulatio ista. §. alteri et §. si stipuler. Nec* mireris si pactum inutile ad agendum pactum vocetur. nam sic a iure vocatur ut *C. eo. ti. l. debitor et l. pacto. et Jo. ti. c. vlti. et per* hoc quod dicitur pactum duorum pluriumue differt a pollicitatione quod pollicitatio est solius offerens. promissio ut *ff. de polli. l. pactum. promissio autem refertur potest nescire ad pollicitationem. sed ad nudum pactum. Item* ad stipulationem. ut *ff. de edili. edi. l. sciendum. §. j. Item* dicitur autem pactum a pactioe ut *ff. eo. ti. l. j. pactio vero a pace et actu. quasi pacis actus. Nam* quod paciscuntur ex diuersis et contrariis motibus animorum post multa varia certamina in vnam consonantem sententiam conuenire dicuntur ut *C. de rescinden. vendi. l. si voluntate et ff. eo.*

ti. l. j. §. conuentionis. Et hoc nomen pactum generale est ad omnia que agunt iter presens contra habende vel tollende obligationis. sed nomen conuentionis generalissimum est. Nam et scolares in scholis et clerici in ecclesia et populus in foro conuenire dicuntur. ut in predicto §. conuentionis. **Vel** dicitur pactum a percussione palmarum. **Et** iter res enim cum se obligabant palmas percutebant in signum non violande fidei. unde pactum quasi palme ictus. **Pactorum** species due sunt. Quedam in rem. quedam in personam. In rem sunt quotiens generaliter paciscor ne petam. In personam quotiens ne a persona petam. In primo autem casu nec ab illo cui sit pactum petipote nec ab heredibus eius. sed nec is qui paciscitur nec eius heredes petere possunt. In secundo vero casu pactum personale ad alterutrum non pertinet. nec etiam ad heredem ut *ff. eo. ti. l. idem. §. pactum. vtrum* autem in rem an in personam pactum factum sit non minus ex verbis quam ex mente contrahentium estimandum est. **Unde** quod enim persona pacto inseritur non ut personale sit pactum. sed ut demonstretur cum quo pactum factum sit. ut *ff. eo. ti. l. j. §. pactorum. Item* diuisiones pactorum similiter sunt due. Quedam enim sunt utilia. quedam inutilia. utilia sunt ea omnia que non inutilia. Inutilium vero exempla multa ponuntur ponamus tamen de multis aliqua causa breuiter instructionis. **Sunt** igitur pacta inutilia ratione personarum ut si paciscatur furiosus qui nec expressse consentire potest ut *ff. de actio. et ob. l. j. §. furiosum* nec tacite. ut *ff. loca. et conduc. l. qui ad certum. nisi in casu. ut ff. solu. ma. l. ij. §. oli. unde* furiosi matrimonio contrahere non possunt ut *xxij. q. vij. neque ut ff. de sponsa. l. furor. ff. de ritu nup. l. oratio ne. §. furor. nec* etiam se ad religionem obligare ut *xvij. q. j. c. saldu. §. de regula. sicut* tenor. quod intelligitur in continuo furioso secus si habeat dilucida interualla ut *vij. q. j. §. quis. C. q. testa. fa. pos. l. furiosus. inst. eo. ti. §. furiosus. quoniam* enim reus constituitur qui nescit quid faciat ut *xv. q. j. aliquos. Item* inutile redditur pactum ratione persone in pupillo qui nondum est doli capax ut *ff. de accu. et ob. l. j. §. furiosum. ff. de noua. l. in fin. ff. de condic. inde. l. q. pupillus et hoc* ubi pupillus vult obligari. secus si sibi velit alium obligare quod potest etiam sine tutore ut *ff. de auc. tu. l. obligari. et idem* omnino in pignore ut *ff. de ver. ob. l. is cui bonis. et idem* intelligo ut obligari vel alios sibi obligare non possunt in monachis regularibus et conuersis professis. qui personaliter paciscuntur ut *ar. j. de confir. vti. vel inuti. ad nostras et c. porrecta. secus* si contemplatione monasterii cui per tales acquiritur ut *C. de epis. et cleri. l. deo nobis. §. hoc* etiam. *xvij. q. ij. abbatibus. xvj. q. j. monachi. Item* deficiunt pacta et inutilia sunt ratione personarum ut in viro et vxore qui sibi dare non possunt seu vendere ut *ff. de dona. inter vir. et vxor. l. j. et l. si sponsus. §. circa. Item* ratione personarum ut *C. de contracti. iudi. l. j. et idem* intelligo in legatis dum legatione funguntur. ne per impressionem contrahere videantur in puincia in qua legatione exercet ut *C. de his que vi me. ve. ca. si. l. si per impressionem. Item* iter patris et filium nisi de castrensi peculio vel quasi ut *insti. de inuti. l. si. Item* inutilis. *ff. de iudi. l. si nulla* inter seruum et dominum ut *C. de transac. l. interpositas. Item* deficit pactum si res que in pactum deducitur non existeret in rerum natura ut *ff. de contrahen. emp. l. domus nisi mora precesserit. ut ff. de verbo. ob. l. inter stipulantes. §. pe. Item* si homo liber. res sacra vel religiosa deducantur in pactum ut *insti. de inuti. l. si. Item* idem iuris. Item sunt vel sunt inutilia pacta ex alijs causis que connumerantur in *eo. ti. insti. de inuti. l. si. Item* cessat pactum in collatione rerum spiritualium ut *j. q. j. §. pro* cum suis concordant. Item cessat in rebus prohibitis etiam si iuramentum fuerit appositum. ut *§. de foro cope. Si diligenti. §. de iur. iura. C. de legibus et costi. l. non dubium. Item* cessat in his que obseruata verigunt in alie detrimentum. Item pactum turpe vel reitupis aut ipsi sibi lis de iure vel de facto nullam obligationem inducit ut *§. e. ti. vltimo. Sunt* et alie diuisiones factorum quas omitto eo quod sunt meretiles. **Ponuntur** vires pactorum ad alias personas ut probatur hoc *ff. e. ti. l. si tibi. cum* legibus sequentibus usque ad le. si vnus. **Item** pactum predecessionis obligat successorem sicut patris filium. si pactum fuerit in utilitate ecclesie contractum ut *§. de solu. c. j. alias* secus ut *§. de preca. c. ij. Item* pacisci non possumus de rebus spiritualibus. de prohibitis. et de his quorum non est commercium. ut superius dictum est. tractamus de pacto utili ratione rei. **Effectus** pactorum est. ut quod in pactum deducitur obseruetur ut *§. eo. c. j. et ij. et quoniam* secundum leges ex nudo pacto non oritur actio. ut *ff. eo. ti. l. iure gentium. §. sed* cum nulla. *C. de rerum permuta. ex pacto* permutationis. preter quod in quibusdam casibus quos non prosequor. cum sint prius legales tamen secundum canones ex nudo pacto et ex simplici verbo aliquis efficaciter obligatur. ita ut deest actio potest esse. ut *hic i. c. quiter. xij. q. ij. quoniam* susfragia. et *q. v. q. Joanes* Et est ratio canonum quod dumque venit contra simplex verbum moraliter

mortaliter peccat vt. xxiij. q. i. predicandum. Et ideo que procedunt de labijs meis non faciam irrita. Cor eni loquens conuenire debet ori qd loquit. vt. xxiij. di. psalmista. Nec deus vult aliquam differentiam fieri inter simplex verbum et iuramentum. vt. xxiij. q. v. iuramenti. Dicitur autem pactum nudum qd non vestitur aliquo genere vestimenti. **S**ex autem modis vestitur pactum. Re. verbis. litteris. consensu. contractus coherentia. rei interuentu. vt. insli. de verbo. obli. et ff. de pac. l. iuris gentium. §. qui immo et §. sequentibus. **P**ena non seruatur pactum est. ne alius teneatur stare pacto. et pena apposta committatur. vt. j. de pe. constitutis. j. de iureiuran. peruenit. C. de pac. cum proponat. j. de censibus. cum oli. C. de transac. cum nota. et si alius pactum seruauit. alias neutra partium committitur. vt. i. eadem decre. dicit. **I**n summa notandum est qd omne pactum qd seruatum non exigit anime detrimentum seruandum est. vt. dicitur in iuramento. vt. j. de iureiura. si vero et xxiij. q. iij. si aliquid. nec fit in damnum alterius. quous fit in damnum paciscentis vt. j. de iureiur. cum contingat. Sed obstat in eo. ti. de tutoris. ubi pactum de soluendis vltis non seruatur. Sed iuramentum seruatur. Ad qd rñdeo. ubi pactum non seruatur. non iuris auctoritate seu permissione. et eodem modo iuramentum seruatur per alias decre. eo. ti. ex administratione. **I**te nota qd posterius pactum preiudicat priori. C. eo. ti. pacta nouis summa ar. j. de censibus. cum olim.

De transactionibus. Rica.

Actum est supra

de pactis in genere

nunc autem tractatur de pactis in specie. s. de transactionibus que sunt quedam pacta. **E**lideamus igitur quid sit transactio. Unde dicatur. qd possit transigere de quibus rebus. et in quibus rebus cesset transactio. et quis sit transactionis effectus. **T**ransactio est de re dubia et lite incerta necdum finita non gratuita pactio. Licet autem intelligo presentem vel futuram. qd et ante litem contestari potest transactio. vt. ff. de condi. inde. l. eleganter. §. si qs post. Item litem ex audio iustam siue iniustam vt. C. eo. ti. l. ij. Sitamens qui agit certet se fouere iustam causam. alioquin contra vt. ff. de condi. indebi. l. in summa. cum distinguatur inter insistentem et resistentem. vt si actor per caluniam insistat nulla fit transactio. Sed si reus per caluniam resistat valeat transactio quo ad eum. vt. C. eo. ti. l. sub preteritu. licet per aliam viam hoc est per actionem de dolo. vel replicationem doli committatur actori vt ibidem dicitur. quando reus dolo induxit actorem ad transigendum. Non gratuita ideo dicitur. qd transactio nullo dato vel promisso vel retento non procedit. vt. j. eo. ti. super eo. C. eo. ti. l. transactio. Non finita vero dicitur quia si iudicatum esset. non appellari posset. nec aliquo remedio attemptari. Nec de sententia dubitatur si fiat transactio nulla erit vt. ff. eo. ti. l. post rem et de condi. inde. c. eleganter. §. si post rem. **P**otest enim esse qd is qui conuenitur dicit. verum est me esse condemnatum tibi ad decem. et verum est qd debeo. sed si vis esse contentus quinqs dabo tibi incontinenti quinqs. tunc transactio nulla. sed si negaret iudicatum adeo tamen liquida foret probatio vt non sufficeret negare adhuc idem est vt. C. de penis. l. qui sententiam. **D**icitur autem transactio quasi actionis transactio eo qd qui transigit transigit et discedit ab actione. et ita proprie dicitur transigere is qui agit vt. C. eo. ti. l. ij. **P**ossunt autem transigere domini rerum vel actionum tutores et curatores habentes liberam administrationem vt. ff. de procu. l. procurator. prelati ecclesiarum. Item procuratores habentes speciale mandatum. vt. ff. de procu. l. mandato. et l. procura. tutorum. Item dati in rem suam qui dominis preferuntur vt. ff. de procura. l. procuratore. **P**otest transigi in omnibus civilibus vt. C. eo. ti. causas. non tamen in specialibus vt. j. eo. ti. constitutus. **P**otest in eis interuenire amicabile composicio vt. j. eo. ti. c. ij. et c. decetero. j. de decimis. suggestu. et c. ex multiplici. j. de confirma. vti. vel inuti. venerabilis. nisi dicatur transactio fieri posse in spiritualibus vt detur spirituale pro spirituali. sicut in permutatione dicimus vt. j. de re. permut. c. ad questiones. vel nisi interueniat superioris auctoritas pro bono pacis vt. j. de preben. nisi et ar. ff. de his qui no. infra. l. furti accipere. §. qui iussu. In criminibus autem interuenire potest transactio in his que irrogant penas sanguinis vt. C. eo. ti. l. transigere. ij. q. ij. §. notandum. in versu. in omnibus. Sed et tunc accusator incidit in turpillianum. vt. ff. ad turpill. l. ab actione. s.

hoc nihil ad reum cui ignoscit si quoquomodo sanguinem suum redemit vt. ff. de bo. eorum qui ante sen. mor. sibi constituit. l. j. hoc tamen fallit in adulterio. vt in. l. transigere. Sed hodie in adulterio videtur coniectum. vt in aug. vt nulli iudi. §. adulterium. vel forte specialiter obtinet in marito vel verius ibi non transigitur de re dubia et lite incerta. sed reconciliatur coniuncta. In criminibus autem que sanguinis penam non ingerunt transactio fieri non potest. sed gratuita pactio seu remissio sic vt. ff. de iure fisci. et ad le. ius. de vi publi. l. qui cetui. §. qui vacantem. et idem in adulterio diceret. Si autem data pecunia reus transigat cum auctore transactio nulla est et reus pro confesso habet vt de preuari. l. in omnibus et in predicto. §. notandum in versu. in omnibus. Et hoc fallit in crimine falsi. vt. C. eo. ti. l. transigere. Unde versus. Sanguinis et capitis metuens de crimine penam. Transige si placeat. non transigit ullus adulter. In reliquis nulli liceat nisi crimine falsi. Dat censura tamen noua mechorum leuamen. Sed cum fm canones nullus crimen irroget penam sanguinis vt. xxiij. q. viij. his a quibus. j. ne cle. vel mo. sententiam. in nullo transigitur. Item in alimentis non transigitur sine presidis auctoritate vt. ff. eo. ti. l. cum bi vsp ad. §. q transigit. et §. si prior. et C. eo. ti. l. de alimentis. Item in questionibus que ex testamento proficiuntur non transigitur nisi in specis cognitisq; verbis testamenti vt. ff. eo. ti. l. de his. **I**te cessat transactio in actionibus famosis descendens ex maleficio. vt in actione furti. vi bonorum raptorum. et iniuriarum vt. ff. de his qui no. infra. l. furti. §. pactusue. secus est in actionibus famosis descendens ex contractu vt in actio. mandati. tutele. et depositi. vt. ff. de his qui no. infra. l. in actionibus. **I**te cessat transactio in iure subiectionis vt. j. eo. ti. preterea. subiectio enim est spiritualis. et ideo aliquo dato vel promisso remitti non potest sed gratis potest vt. j. de religio. domi. constitutus. j. de priuile. cum olim sed potest episcopus in remissionem committere censum sibi soluendum in recognitione domini vt. j. de censu. omnis anima. vel ad iudicium perceptoris libertatis. vt. j. de priuile. recepimus. **E**t notabis qd in generali remissione non venit iurisdictio. vt. xvi. q. ij. visis in fine. Item nec visitatio nec procuratio. vt. j. de donatio. pastoralis. j. de censu. c. venerabilis. nec reuerentia. vt. C. de bonis liberti. l. vlti. Nec cathedralicum. vt. j. de dona. pastoralis. Quid ergo venit in generalem remissionem seu concessionem siue exemptionem. Rñdeo. remissio omni temporalium vt in predicta decre. pastoralis. **S**ed queritur an prelatus possit transigere in causa ecclesie sine consensu capli. Rñdeo non vt. j. eo. ti. contigit sicut nec alienare. vt. xij. q. ij. sine exceptione et x. q. ij. §. hoc ius ponetur. Sed agere potest cum ecclesie cum sit maritus et legitimus ad ministratores. prestita tamen satisfactione qd caplin raturum beat vt vides in marito in causa vxoris vt. C. de procura. l. maritus. vel cum causa sit communis inter prelatum et caplin. admitte prelatum ad agendum cum satisfactione de rato. sicut conforis in causa sui conforis vt. C. de confor. eiusdem li. l. ij. defendere autem ecclesiam ex suo officio tenet. §. de rescrip. edoceri. **S**ed ad primu opponit. **P**relatus bz liberam et generalem administrationem. ergo transigere potest vt. ff. de procu. l. procurator cui et l. procurator tutor. et qd prelatus sit procurator ecclesie. pbat. j. de dona. frater natus. xij. q. ij. c. j. Item tutor transigit vt. ff. de furtis. l. interdum. §. qui tutelam. et prelatus tutor est vt. xvi. q. ij. in canonibus. Item transigit administrator ciuitatis vt. C. eo. ti. l. preces. et prelatus administrator est seu dispensator. x. q. ij. pcarie. **E**t prima obiectio rñdeo. **P**relatus bz generalem administrationem sed no liberam et ideo transigere no potest vt. ff. de procu. l. mandato. **E**t dic qd prelatus transigere non potest alienando re de qua agitur. plerumq; enim per transactionem fit alienatio vt. C. de litig. l. vlt. et fm hoc prelatus pot agere sed no alienare. Quis lex reputer hoc absurdum vt. ff. de iure del. l. aut prior. Sed illud est generale. Fallit tamen in prelato. Item in tutore et procuratore. **I**te non obstat obiectio superius facta de tutore qui transigit. na alio modo requiritur consensus capituli qd puilli. **I**te non obstat superior obiectio de preside. qd preses habet liberam et generalem. **I**tem qritur an si super ecclesia agatur transigi possit. Rñdeo no vt. j. eo. ti. constitutus. qd itelligo cum de ecclesia agitur tanq; de titulo seu de beneficio ecclesiastico. vt. j. eo. ti. super eo. Ceteru si duo epi vel duo monasteria agant de ecclesia cotendentes de proprietate illius vt de proprietate predij alicuius vt. xvi. q. ij. inter memoratos. tunc transactio locum habet et permutatio dum tamen non detur tempale pro spua li vt. j. de rerum permut. c. ad questiones. **I**n summa notandum est qd quedam sunt in quibus nec appositio nec dispensatio nec

transactio locum habet. Quod enim posset fieri per amicabilem compositionem vel per dispensationem seu transactionem ut vir dimissa uxore aliam superinducet. ut monachus existens monachus haberet proprium ut. j. de statu regu. cum ad monasterium. ut subiectus in subiectione perdurans superiori non obediat in licitis et honestis. In his ergo et consimilibus transactio locum non habet ut. j. eo. ti. c. vlti. **E**ffectus transactionis est ut omnia instrumenta ad causam spectantia super qua tractatum est et quicquid aliud quod operibus partibus ferre poterat sit vacuum et omni virtute cassatum et sola transactio validum perpetuumque robur obtineat ut. j. eo. ti. c. j. Item ex ea datur exceptio in omni eo de quo factum fuerat et transactum unde si generalis fuit petitio et generalis transactio in omnibus obstabit exceptio. ut. C. eo. ti. l. sub preteritu. et ff. eo. ti. l. non est nisi reus dolo occultaverit spem de qua deceptus est actor ut. ff. de pac. l. tres. si vero generalis est petitio et de specie facta transactio non cet exceptio in ea specie tamen. et ideo est si specialis sit petitio et generalis quantum ad verbum transactionis ut. C. eo. ti. l. si de certa et. l. age. et ff. eo. ti. l. cum acquiliana et. l. qui cum tutoribus. §. vlti. et multo fortius ideo. si utriusque fuit speciale. ut. ff. de pac. l. si unus. §. pacta. et hic est effectus transactionis ex parte rei. Ex parte vero actoris non datur actio ex transactione. sed ut id de tur vel fiat quod convenit dari vel fieri ut recederet a lite. Et est ratio quod actori superest vetus actio ad quam redire potest. et si opponatur exceptio ex transactione replicabitur non debet ei fides servari qui vult contra pacta versari ut. C. eo. ti. l. sum apud acta. ut. C. de pac. l. cum proponas. §. de iureiuran. puenit. et si actori non superest vetus actio. detur ei conditio ob eam contra reum. ut se reponat in pristinam obligationem ut. ff. de condi. ca. da. l. si quis accepto. vel datur actori actio ex prescriptis verbis ad interesse quod est contractus dolo ut des. ut hic remittere sit dare ut. ff. de p. ca. da. l. si mulier et. ff. de iure dor. l. si pater. et. l. quem admodum. §. j. et de prescriptis verbis. l. ob eam. de dolo autem non agit actor quod non fuit dolo inductus ut transigeret. sed ex post facto reus dolo fecerit quod non servauerit fidem ut. ff. de dolo. l. ij. §. si quis. si autem in transigendo dolo fuisset inductus actor ageret de dolo ut. C. eo. ti. l. actione et. l. sub preteritu.

De postulando. Rica.

Remisso tractatu de

pactis. et de transactionibus ad preparatoria iudiciorum accedimus et quod litigare volens indiget postulante. i. aduocato seu patrono ideo subiicitur hic tractatus de postulando. **E**ideam igitur quid sit postulare et qui possint postulare. qui et quibus modis repellantur a postulando. Et an clerici pro ipensis patrocinij salaria percipere possint. **E**t quid postulare est desiderium suum vel amici sui in iure apud eum qui iurisdictioni preest exponere. vel alterius desiderio contradicere ut. ff. eo. ti. l. postulare et. ij. q. vij. §. tria. **P**ossunt postulare ingenui et libertini huius peritiis litterarum vel experientiam causarum ut. C. eo. ti. l. providendum in p. C. de iudi. l. certi. et in aug. de iudi. in p. et. j. B. coll. vj. **P**ostulat autem quis aliqui volens aliquando a iudice coactus ut. §. de offi. iudi. c. j. unde et preterit inquit ei qui non habet aduocatum ego dabo ut. ff. eo. ti. l. j. §. ait preterit. Et est sciendum quod si aduocatus iussus a iudice alicui patrocinium denegaverit. cum ex causatione quod nequeat comprobare careat foro. non aduocet ut. C. eo. ti. l. providendum. et. ij. q. vij. §. item. dabit inquit iudex aduocatum feminis pupillis debilibus. et his qui sue mentis non sunt vel qui propter potentiam suorum aduersarioz aduocatos inuenire non possunt ut. ff. de offi. proconsu. l. nec quicquam. §. vlti. nec tunc gratis dare debet imo conuenit a parte vel a iudice statuto salario. pro facundia aduocati. pro modo litis et fori consuetudine. dummodo quantitatez debitaz non excedat ut. ff. de va. et extraor. cogni. l. j. §. in honorariis. alijs autem personis non puto aduocatum dari posse. cum per se et sua pecunia possit quod libet aduocatum habere. ff. de rebus eorum qui sub tu. vel cura. l. magi. §. in primis ergo. unde illud quod dicitur ei qui non habet aduocatum ego dabo sic exponitur. l. si habere non potest sicut et in actione aque pluvie arcende dicitur si aqua pluvie nec ideo nocere poterit. ut. ff. de statu li. l. labeo. **R**epelluntur ab aduocatione coram iudice seculari Clerici in maioribus ordinibus constituti. etiam si ecclesiastica beneficia non habeant quod si sine titulo sunt ordinati tenentur eis episcopus providere. ut. j. de preben. episcopus. et. c. cum fm apostolum. Item et in minoribus

bus constituti si stipendij ecclesiasticis sustententur nisi aduocent pro se et pro miserabilibus personis ut. j. eo. ti. c. j. Si vero beneficia ecclesiastica non habeant. possunt aduocare etiam in foro seculari. quod iusta negotiatio non est clericis pauperibus interdita ut. j. ne cle. vel mo. c. j. **A**duocare autem et salarium recipere licitum est pro aduocando ut. xj. q. ij. non licet. sed in foro ecclesiastico licet utriusque. **M**onachi autem et canonici regulares nec in seculari nec in ecclesiastico foro possunt aduocare nisi si forte id monasterij exposcat utilitas abbate nihilominus imperante. ut. j. eod. c. ij. §. ne cle. vel mo. non magnope. et. c. super specula. xvj. q. j. alia et. c. placuit et. xv. q. ij. c. j. **Q**uid d' episcopis. **D**ico quod nec i. ca. ppa nec i. ca. ecclesie pnt aduocare sed aduocatum habebunt non male fame suspectum ut. v. q. ij. q. ep. Sacerdotibus autem non nisi pro seipsum. pro ecclesijs suis. pro personis coniunctis ac miserabilibus licitum est postulare. ut. j. eo. ti. c. vlti. xij. q. v. denique. et. xvj. q. j. te quidem. **O**pprobrium est enim sacerdotibus si se pios forensium causarum velint ostendere ut. C. de testa. l. consulta diuina. C. de ep. et cle. l. repetita. **I**tem repellit quis a postulando quandoque iudicis officio. forte quod aduocati et assessoris officio similes vult ut. C. de assesso. l. vlti. Item repellit quod iudex videt ex una parte rudes et no uicios aduocatos. ex altera parte peritos et antiquos. vult equam facere distributionem. et unum dare parti alteri indigenti cui aduocatus negat suum patrocinium ut. C. eo. ti. l. providendum. et. ij. q. vij. §. tria in ver. sin vero. **I**tem repellit qui pactus est de salario cum graui damno litigatoris et maxie de q. ita portione litis. ut. C. eo. ti. l. si qui aduocatoz et. ij. q. vij. §. arcentur. Item non catholicus ut. C. eo. ti. l. nemo. de peni. di. j. nemo. §. d' heret. exco. camus. §. pieterea. Item repellit quis plegem iul. repet. si pecuniam ob non iudicandum accepit ut. ff. ad le. iul. repe. l. ea. Item phibetur quod a iudice. ne apud se aduocet. vel ne i. prouincia illa aduocet. vel ne ipse aduocet quod ex forma decreti iudicis apparebit ut. ff. de i. ff. puto cu. l. se. Item phibentur aliqui postulare per edictum pretoris. cuius edicti tres sunt ordines. qui autem in istis ordinibus comprehendantur his versibus continentur. Non cuiusque datur ut postulet. imo vetatur. **A**ddictus pene. seruus puer. actor arene. **L**uminibus cassus. mulier muliebria passus. Et hec omnia probantur. ij. q. vij. §. tria. et. ff. eo. ti. l. j. **P**ro ipensis autem patrocinij clerici salaria recipe possunt ut. xj. q. ij. non licet. nec enim tenentur proprijs stipendijs militare ut. xij. q. j. §. q. vero. nec de suo facere beneficiuz. ut. x. q. ij. pre carle. Et greg. dicit. iustum namque est ut illi consequatur stipendium qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium ut. xij. q. ij. charitatem. Sed contra. xv. q. ij. obseruandum. **A**dd quod rideo cum gratiano. quod illud decretum loquitur de professis. vel derogatum est ei per contrarias consuetudines. **C**aveat autem aduocati ne causas desperatas assumant et si forte a principio assumpserint ignoranter. cum de vitio cause patuerit cessent. et salaria iam recepta restituant. ut. C. de iudi. l. rem non nouam nam et tutor causam defendere debet pupilli si est iusta. ut. C. de administra. tu. l. si bonam. alioquin bonam fidem agnoscere debet ut. ff. de administra. tu. l. quotiens. §. sicuti. et idem in fideiussoze. ut. ff. mand. l. quintus et si neque aduocatus clientulum suum inducat scienter ad mouendum vel defendendum causam iniquam tenet ei ad damna et expensas ar. C. de administra. tu. l. non est ignotum. Item tenet si propter suam imprudentiam vel negligentiam causam amiserit vel infirmitatem ut ar. ff. ad le. acqui. l. idem iuris et. ff. loca. et conduc. l. cum in plures. §. locator et. ff. de offi. presi. l. illicitas §. sicuti. et multo fortius si per infidelitatem et prodicionem. nam tunc maior pena dignus est ut. ff. de penis. l. si quis aliquid. §. si quis infra. ff. ad le. cor. de fals. l. j. §. is qui. et. ff. de extraor. crimi. l. saccularios §. j. Item tenetur qualitercumque suo vicio casu amiserit ut ar. ff. de euic. l. si ideo et. C. de euic. l. emptor. et. ff. de tabu. exhi. l. lo cum. §. condonatio. secus si ex qualitate cause vel defectu probationum. quod vicium est materie non artificis ut. ff. ad le. acqui. l. si seruus seruum. §. si calicem et. ff. loca. et conduc. l. item querit §. si gema. Unde aduocati in suis aduocationibus quattuor obseruare tenentur. **P**rimo ut cause qualiter examinent. et iustam si voluerint assumant et iniustam repudient sicut dictum est. **S**ecundo ut i. aduocando modestiam veritatem et legalitatem obseruent. modestiam ut non procaciter nec conuiciando proponant nisi quatenus litium exposcat utilitas ut. C. eo. ti. l. quoniam. veritatem ut non mentiantur vel falsa iura allegant. seu falsas rationes non inducant. falsas probationes cauillationibus non vtantur. nec dilationes non necessarias petent ut. ij. q. vij. §. tria. in ver. si quis autem ex litigatoribus. C. de iudi. l. properandum

properandum. §. Illo proculdubio. legalitatem. ut de contingē-
tibus nil omittant. **T**ertio ut salarium petant conueniens
pro magnitudine causę et laboris. et pro sui facundia et soli co-
suetudine. ut. C. eo. ti. l. quisquis. l. ij. q. vij. §. tria in verſ. apud
vrbem et ar. xij. q. ij. concessio vulturane. §. de preben. de multa
in fi. in verbo circa sublimis et litteratas personas ut. C. de offi-
cio ma. l. nemo in verbo ut is gradu ceteros antecedit quem
stipendia longiora et labor plixior fecerint antequam et ar. ad idē
lix. di. si officia. et lxi. di. miram. et ff. de va. et extraordi. cogni. l.
j. §. in honorarijs. **Q**uarto ut neq; a principio conueniant
de certa parte litis. vel cum graui damno litigatoris ut superi-
us no. in. §. Itē repellitur qui pactus est. nec post ceptam lite
pactum inuicant cum eo quem in propia fide receperunt ut. C.
eo. ti. quisquis. §. preterea. et l. ij. q. vij. §. tria in verſ. preterea. ni
si forte nomine palmarij id est palme seu victorie caueatur. sed
et post peractam causam pot de salario cauere ut. ff. de va. et ex-
ordi. cogni. l. j. §. si cui. **I**n summa notandum est q; clerici
in criminali causa coram iudice seculari allegare non possunt.
ut. l. j. di. aliquantos. xxiij. q. vij. bis a quibus. nisi ad hoc ut pro
reis supplicet. ut. xliij. q. ij. si res aliea. xxiij. q. v. c. j. et ij. et c. eos.

De procuratoribus. *Rica.*

In superiori rubrica dictū est de
aducatis qui litiga-
tibus patrocinia prestant et gloriose vocis consili-
minimine laborantium spem vitę et posteror
defendunt ut. C. de aduo. diuer. iud. l. aduocati

Sed quia procuratores suppleant vices et plerumq; defectus
litigantium. Ideo subsequenter subiicitur hic tractatus de pro-
curatoribus. **E**videndum est igitur quis dicatur procurator
et qualiter constituatur. quis instituat. et in qua re.
que et quādo exigatur cautio a procuratore. qualiter procura-
toris officij explicetur. et q; sit procuratoris effectus. **P**ro-
curator est is q; negocia aliena mandato sibi a domino facto ge-
renda gratuite suscipit. negocia plura vel vnu ut. ff. de neg. ge.
l. ij. §. negotiū. ff. vi bo. rap. l. ij. §. qd ait. Ideo autem adiicit
mandato domini ut excludant tutores. curatores. collegia et
prelati ecclesiarum qui procuratores constituere non possunt. §. syn-
dicum vel actorem ut. ff. eo. ti. l. nec ciuitas. C. eo. ti. l. neq; tuto-
res. §. ti. proxi. de syndico. c. v. non si forte prelati suo nomine non
ecclesiarum cōueniant. tunc enī per procuratores agent et de-
fendunt. in aug. de sanctis. epif. §. si quādo. q; autem ibi dicitur cāz
monasterij agi per procuratorem. ipso iure ponit procuratorem. id ē
syndicum. sic intelligo. §. de iura. calū. cum cām. §. eo. ti. quia. **E**t
dici potest q; cause corporum vel collegiorum agantur per procura-
tores. si cum lite iam contest. syndici vel actores constituunt pro-
curatores qd licet. Et est in hoc differentia inter procuratores
ad iudicia et procuratorem ad negocia. **N**am procurator ad iu-
dicia non constituit procuratorem nisi lite contesta. cum iaz do-
minus litis est effectus ut in. l. prealle. §. tutores. nisi sit procu-
rator in rem suam qui ante lit. contesta. constituere potest ut. C.
de dona. l. illam. Sed procurator ad negocia procuratorem in-
stituit quādocumq; ut. ff. man. l. si procuratorem. §. j. Gratuite
autem ideo dicitur in descriptione. q; si interueniat merces loca-
tor dices operarum non procurator. et locatio contracta vide-
bitur non mandatum contrarium poro est officio merces. ut
ff. māda. l. j. §. ij. Sed si procurator mandatū gratis suscipiat
et postea dis remunerationis laboris causa aliquid ei donauerit
nihilominus erit mandati actio ut. C. eo. ti. l. item. ff. mā. l. j. §.
vlti. et l. si remunerandi in prin. Suscipit autem iccirco subij-
tur q; procurator tenet non ideo quia gerit. sed q; gerendū sus-
cepit ut. ff. man. l. remunerandi. §. j. **C**onstituatur autē pro-
curator mandato generali vel speciali. ut. ff. eo. ti. l. j. et ff. man.
l. si remunerandi. §. j. Sunt tamen quedam persone que sine
mandato admittuntur ad agendum ut. ff. eo. ti. l. sed et hee p-
sone. sicut et ad ipetrandū. ut. §. de rescriptis nonnulli in fi. qd
intelligo in coniunctis cognatione carnali vsq; ad quartū gra-
dum ut. §. de consangu. et affini. non debet et ar. C. de episco. et
cleri. in aug. licentiam. et si forte aug. loquatur de gradu legalii.
Potest autem constitui procurator ad vnum negocium
vel plura. ad litem presentem vel futuram. in diem vel ad dies
vel in perpetuum. pure vel sub conditione. presens vel absens
ut. ff. eo. ti. l. j. et sequētibz. **I**tem si constituitur vnus vel plu-
res simul et in solidum. occupantis conditio melior est si vero
diuersis temporibus. posteriore dato primus reuocatus vide-
tur ut. ff. eo. ti. l. si quis eū. §. vlti. et l. pluribus et j. eo. ti. c. non in

luste. **Q**uid si duo dati sint et in solidum. et neuter occupet.
sed concurrant. dico iudicem eligere posse ydoneoz ut. ff. de
popula. actio. l. ij. ff. de actio. l. si plures. ff. de collu. de te. l. vlti.
ff. de liberali causa. l. v. et ff. de libero ho. exbi. l. ij. §. hoc inter
dictum. nisi vnus procurator velit alteri cedere. ar. §. de officio
delega. pastoralis. **S**ed quid si duo simul constituantur non
hoc adiecto in solidū puto q; pro parte quilibet possit et debeat
cum alio exequi procuracionē licet in tutoribus benigne aliud
sit receptum. ut. ff. de nego. gest. l. cum alicui. et ff. de adminif.
tuto. l. de cetero. §. vlti. et l. lucius. §. j. nec obstat qd legitur. ff.
māda. l. creditor. §. duobus. quia illud intelligitur cum in soli-
dū cuilibet mandatur et eodem modo intelligitur. ff. eo. ti. l. q
proprio. §. vlti. et l. qui duos. **M**andatus procuratorij lega-
liter fieri debet ut. j. eo. ti. c. j. et ut legaliter fiat quattuor conti-
nere oportet. **P**rimum ut dirigatur aduersario ut. ff. eo. ti. l.
si procuratorem nam et mandatū reuocatio eidem est insinuan-
da ut. j. eo. ti. c. mandato. vel saltem dirigatur iudici ut ar. j. eo.
ti. mandato. iudici enī facienda est fides ut. ff. de proba. l. quin-
quaginta. ij. q. vij. pleriq; C. de condi. ob. tur. cau. l. j. **S**ecūdu
nomen instituentis et instituti. **T**ercium nomen iudicis coram
quo procurator experiri debet. **Q**uartum causam in qua si ta-
men coram eodez iudice plures causas habeat instituens. **S**z
et si quis ita inscribat. Ego talis instituo mihi procuratorem ta-
lem in causa tali coram iudice tali. Quis littere que mandatū
continent non dirigantur aduersario vel iudici puro sufficere
Constituatur procuratorem paterfamilias. filius autē fami-
liar. §. si habeat peculium castrense vel quasi aduentitium et pater
eius sit absens ac patris procurator ut. ff. eo. ti. l. filius. ff. de iu-
di. l. si longius et ff. de iniur. l. si vnus. §. filio. **I**tem liber homo.
Seruus enī non constituit procuratores. nisi ipse sit in quasi pos-
sessionem libertatis et moueatur ei questio status. vel ipse mo-
ueat alius alias causas q; interim pro libero se gerit. ut. ff. eo. ti.
l. seruum. j. et ij. **R**isio. et ff. de li. cā. l. ordinata et C. de asser-
tio. tol. l. j. **I**tem maior. xxv. annis nam minor non constituit p-
se sed cū auctoritate tutoris vel tutor seu procurator dat ei acto-
rem vel post litem a se contest. procuratores ut. C. eo. ti. l. neq;
Hoc tamen fallit in his quibus minor pro maiore habetur ut
in matrimonio contrahendo in quo minor. xxv. annis maior.
xij. vel xiiij. pro maiore habetur. ut. j. de despon. impu. ex litte-
ris. vnde et per se causas matrimoniales agere potest et p procu-
ratorem ut. j. de resti. spoli. ex parte. **I**tem in religione assumē-
da ut. xx. q. ij. illud. **I**tem in sacro ordine assumendo ut. lxxvij.
di. c. ij. et ij. **I**tem cum mortem parentis exequitur. vel cum
agit de testamento patris ut. xv. q. ij. de crimine in verſ. **I**tem
pupillo. **I**tem cum agit de recuperanda possessione ut. C. qui
leg. perso. ha. l. vlti. **I**tem cū agit de thoro violato ut. ff. ad le-
iuli. de adul. l. si maritus. §. lex iuli. **I**tem cum agit de iter dicto
de libero homine exhibēdo ut. ff. de libero ho. ex. l. ij. §. si mu-
lier. **I**tem cū agit de mandato alterius ut. ff. de mino. c. māda-
to. **I**tem cū fm canones agit cōtra patrē. ut. ij. q. vij. quare. cuz
enī pro maiore habeatur in predictis et ad agendū admittet
si causam de his fieri contingat et p cōsequēs ad procuratores
instituentū. **C**onstituunt prelati in proprijs negocijs ut. j. e. ti. c.
peritio. **I**n cōmunibz vero q; cōtingunt ipsos et capitula et cō-
uentus cū ipsoz plensu ut. j. eo. ti. c. j. sicut ecōuerso. §. de iudi.
cām et hoc tam in agendo q; in defendendo. Et si opponas et
dicas prelati ex suo officio tenet et potest defendere ecclesiā
in cā cōl. ut. §. de rescriptis. edoceri. et no. §. de transac. §. sed q
re. ergo potest dare procuratorem in cā eadez sine cōsensu capi-
tuli vel cōuentus non instabit procurator ad agendum qui mā-
datam suscepit tenet et potest agere ex suo officio. non tamen
potest constituere procuratorem ante litem contest. ut. C. et. l. l.
neq; ff. māda. l. si procuratorem. nisi esset datus in rez suaz ut
C. de dona. l. illam. **P**ossunt constituere non excommu-
nicati. ex cōdicatione nec constituere possunt ut. j. eo. ti. c. vlti. nec
constitui ut. j. de proba. post cessionem. Et ut breuius dicam cō-
stituere potest omnis ille qui non prohibetur. Est enī edictum
de constituendo procuratorem prohibitorium ut. ff. eo. ti. l. mu-
tus. **S**unt autē quedā persone que in proprijs personis non
admittuntur ad agendum. **A**d defendendū autem cogun-
tur constituere procuratores ut excommunicatus. ut. j. de iudi. l.
tellerim. **I**llustris persona ut. C. e. quicunq; in aug. ibi signa-
to qd ius. et in aug. ut ab illust. et que sup illustres sunt. eo q; ter-
ribiles aduersarij sunt ut ibi. **I**tem et episcopus ut. v. q. ij. quia
episcopi. **Q**uod contingit triplici ratione. **U**na q; fm apostolū
Seruos dei non oportet litigiosos esse ut. ij. q. vij. sicut sacerdo-
tes. **S**ecūda ne cogantur recedere a diuinis obsequijs ut. C.

de epis. & cleri. omnis qui. Tertia. quia cause materias crimini-
bus creare solebant vt. C. de iudi. l. propterandum in pn. & qd
dixi in episcopis locum habet in prelatis maioribus & etiam in
minoribus & in collegijs quorum singula singulos syndicos
habere debet vt. l. q. iij. cu. simus. & dicem. j. ti. prl. ¶ Illud
autem sciendum est qd vbi is qui instituit procuratorem nouit
veritatem negocij procurator autem ignorat. Item dominus
iustus & legalis. procurator neq. & perfidus. non agetur causa
per talem procuratorem vt. ff. eo. ti. l. si actor. & C. eo. ti. l. vlti. &
ar. j. de iura. calu. in pertractandis. ¶ Est etiam sciendum qd
quibuscumq. negocijs requiritur speciale mādātum vt. cu. agi-
tur de suspiciōe. vt. ff. de procura. l. non soluz. §. vlti. Item i ca-
restitutionis in integrū vt. ff. de mino. l. illud. §. si talis. in inter-
dicto de libris deducendis vel exhibendis vt. ff. eo. ti. l. pōpo-
nius. & in litteris apostolicis impetrandis. vt. §. de rescriptis. nō
nulli. Item in iuramento calūnie vel alio iuramento in animā
allicuius prestando. Item cum petitur absolutio in forma iuris
in personā alterius. alias autem fm regulam sufficit generale
mādātum vt. j. eo. ti. petitio. ff. pro socio. l. actione. §. renuncia-
re. ¶ Bantur procuratores in causis ciuilibus. non autem in
criminalibus vt. v. q. iij. in criminalibus. ff. de pub. iudi. l. vlt. §.
ad crimen. Fallit hoc in crimine iniuriarū in quo illustris per-
sona agit & defendit per procuratorem vt. iij. q. ix. §. nisi. & si cri-
minaliter agatur. C. de iniur. l. vlti. & tunc sententia concipiet
in persona illustris non procuratoris vt in. l. eadem. ciuilit agē-
do liceret cuilibet agere iniuriarum per procuratorem vt. ff. §.
iniur. l. non solum. §. agere. Fallit in causa ingratitudinis qua
patronus libertum per procuratorem accusare potest. & ille §.
fendere vt. ff. eo. ti. l. sed he. §. j. Item in popularibus actionib.
non interuenit procurator. vt. ff. eo. ti. l. licet. Et idem videtur i
causa denunciationis cum & illa sit popularis. sed secus in cau-
sa inquisitionis vt. j. de sen. & re iudi. cum. j. & Al. Nam & si in-
quisitio fiat de crimine. non tamē est criminalis propter modū
vt. j. eo. ti. l. i. & maxie cum sit inquisitio tam in capite q. in mē-
bris vbi de plano inquiritur vt. j. de accusa. olim. sed cum sen-
tentia cōcipi debeat in persona procuratoris vt. C. de sen. & in
terlo. om. iudi. l. j. qualiter in causa inquisitionis concipiuntur ver-
ba sententie in persona procuratoris circa remotionem ab ad-
ministratiōe que ex inquisitione procedit vt. j. de symo. l. hely.
¶ Rñō i casu isto concipietur inia i persona principali. sicut & in cri-
mine iniuriarum. cum illustris per procuratorem defendit vt.
C. de iniuri. l. vlti. sic fiet in causa criminali cum agitur & defen-
ditur per procuratores. non enī pronuntiabitur matrimoniū
inter procuratores. sed inter principales. & idem puto in causa
electionis. In grauib. autem causis non cōpellitur quis con-
stituere procuratorem. vnde si citatus sit quis vt cōpareat & in
propria persona cōparere non possit. non tenet. & si sic non ve-
nerit q. non potuit nec miserit q. noluit cōtumar non habet
vt. j. eo. ti. querelam. Sed obijciatur videt. qd citatus teneat cō-
stituere procuratorem si venire non possit. nam potestatem in-
telligitur experiendi habere qui per procuratorem agere pōt
vt. ff. de diuer. & tēpo. prescrip. l. j. Rñō verum est si non agat
saltem per procuratorem tpa cedant non tamen vt quis cōtu-
mar reputet. Item opponitur ex eo qd legitur. j. de dolo. & cō-
tu. cum dilectus. j. de appel. constitutus. in quibus cōtumar re-
puratur qui non misit sufficientem procuratorem & agebant
ibi cause electionum. Ad quas rñdeo decre. ille locus habent
cum quis citatur vt cōpareat per se vel per procuratorem alias
locum habet decre. querelam. vnde illud qd in illis dicit. ma-
gis procedit ex forma citationis q. ex censura iuris. Cās gra-
ues in quibus potest quis si velit procuratorem instituere sed
non cogitur. puto has & consimiles. causam status cū quis vēr-
dicatur in seruū vt. C. de asser. tol. l. vna in pn. l. iij. di. i. requēs
secus cū quis proclamatur in libertatem vt. iij. q. vij. si quādo. Item
vbi agitur ad remotionē vt. j. de accu. qualiter & quando. Item
vbi de toto beneficio vel de toto patrimonio seu maiori parte
ipsius vt. ff. de excusa. tuto. l. propter litem. Constituitur procu-
rator paterfam. vel filius vt. ff. eo. ti. l. filius. §. ipse quoq. j. eo.
non in iuste. Item maior. & xv. annis non minor. vt. ff. eo. ti. l. mi-
nor. sed si minor sua sponte interueniat pro absente sanctius est
talem admittere. q. absente graui pdeinatione afficere vt. C.
eo. ti. l. exigendi. Quis qd ibi dicit. quidam exaudierunt cū mi-
nor allegat causam absentie non causaz cause. Item constitui-
tur ppos mentis nō furiosus vt. ff. eo. ti. l. iij. §. furiosus. ¶ Item
homo bone fame. non infamis vt. iij. q. vij. c. j. quidam tamen
exponunt ibi procurator. l. aduocatus. vel intelligunt istud in p-
curatore epi vel collegij per id. qd legitur. v. q. iij. q. episcopus.

secus in procuratore priuati & hoc propter. l. insti. de excepti. in
fine. Sed dici potest qd aliud sit fm leges. & aliud fm canones
¶ Item nec seruus institui potest procurator. q. iudicio inter-
esse non potest vt. C. de iudi. l. seruus. Et videtur qd circa pro-
curatorem generalis regula tradi possit. vt quilibet possit con-
stituere procurator presente vel absente aduersario nisi certa lege
prohibeatur vt insti. de his per quos agere pos. §. vlti. ¶ Item
& alia subijci potest qd procurator volens tñ & expresse consen-
tiens constituit vt. ff. eo. ti. l. filius. §. inuitus & C. eo. ti. l. inuitus.
Sed hec vltima regula fallit in constituēte. nam quidam com-
pelluntur constituere procuratorem vt ex cōmunicati conueni-
ti & illustres agentes vel respondentes in pecuniarijs causis. p-
lati & collegia vt no. §. eo. §. sunt autem quedaz psonae. ¶ Cir-
ca cautiones que a procuratore exiguntur sic breuiter nota. licet
materia sit diffusa. nam si procurator datus sit ad agendum &
de mandato constituit sine cautione admittit vt. ff. eo. ti. §. si p-
curatorem. si de mandato dubitetur tenetur probare manda-
tum. vel de rato cauere. vt. C. de procu. l. j. & ideo est in actore
vniuersitatis vt. ff. q. cuiusq. vniuer. no. l. item eorum. §. actor.
vtrū autem velit mādātū probare vel de rato cauere quidā
dicunt esse in potestate procuratoris vt. ff. de iure do. l. plerūq.
C. de condi. inde. l. si quis seruū. ff. de dam. infec. l. inter quos
§. aliena. Alij autē dicūt esse in potestate rei an velit probari ab
illo. q. sine mandato nullus admittit ad agendū vt. C. de pecu.
l. licet. nisi sit cōiuncta persona vt. ff. de procu. l. sed hec. que p-
sone possunt sine mandato expiri. sed non contra mādātum
vt. C. eo. ti. l. exigendi. ff. eo. ti. l. pōpo. §. vlti. Que autē persone
& vsq. ad quē gradum sine mandato ad agendum admittan-
tur. dixi. §. eo. §. constituit. Quidā tamen inter pūctas per-
sonas pnumerant clericos ar. xij. q. ij. nō liceat papa. Et nota qd
licet predictę persone non caueant de rato. cauere tamē debet
de defendendo vt. C. de satisfda. l. vna. ff. de procu. l. omnium.
hoc in procuratore actoris sed procurator rei etiā si constet de
mandato cauere debet iudicatum solui. vt. C. de satisfda. l. vna.
ff. de procu. l. sed hec. §. defendere. insti. de satisfda. §. hodie
¶ In autem pcurator actoris habeat mādātum dubium effi-
citur ex sola negatione rei. quelibet enī res efficitur dubia per
negationem vt. C. quibus ad liber. procla. nō l. l. vlti. C. de ac-
qui. pos. l. nemo & ff. de transac. l. j. ¶ Et est sciendum qd cau-
tio quā exponit procurator rei. iudicatum solui tria continet. s.
defensionem cause faciendam. & sine dolo & qd ipsum verbū
sonat vt. ff. iudica. solui. l. iudicatum solui. pro hac satisfdatione
fidei iubeat dñs cum ypotecha rerum suarum pro ipso procu-
ratore si pñs procuratorem constituit vt pñtem intelligas dñs
& si sit in vrbē. & si in ortis. & si in continetibus edificijs vt. ff. eo.
ti. l. pñs. & l. qui in foro & l. & ideo. Si vero pcurator dominū
defendit absentem exponitur ab ipso procuratore cautio. etiā
si sit locupletissimus vt. ff. iudica. sol. l. ad defendendum. insti.
de satisfda. §. si vero aliquis. & ff. eod. ti. l. si minor. §. vlti. ¶ Et
nota qd aliquādo excipitur contra procuratorem qd nō habeat
mādātum & hec exceptio est exceptio falsi. nā falsus est pro-
curator qui dicit se procuratorem cum non sit. ff. de verbo. sig.
l. paulus. Cum igitur iudicium nullum & controuersie nulle
vt. ff. de iudi. l. licet. & ff. rem ra. ba. l. iij. §. de offi. dele. cum oī
hanc exceptionem si omiserit fideiussor & soluerit nō liberat
debitore vt. ff. man. l. inter causas. §. mandato. ff. de condi. cā-
da. l. si procurator. aliquādo excipitur qd deserit esse procura-
tor vtpote reuocato mandato. vt. j. eo. ti. ex insinuatione & c. in
presentia. qd intelligo siue reuocetur mādātum ante litem cō-
testatam siue post & ex causa. vt. ff. eo. ti. l. ante litem & l. post li-
tem cum sequētib. cum tali. similiter iudicium nullum. vt in
premissis decre. & ideo hec exceptio proponi potest quādo cum
qd id est in qualibet parte iudicij si iudicij dici potest. eo saluo
qd id qd precessit reuocationem mandati vel noticiam iudicis
valet & tenet vt. j. eo. ti. mādato. Aliquādo excipitur qd nō pos-
sit esse procurator q. miles. & hec exceptio ē dilatoria. & propo-
nitur vsq. ad litem contestationem vt. ff. eo. ti. l. filiusfamilias. §.
veterani. Et hanc exceptionē potest omittere si fideiussor. vt
ff. manda. l. si fideiussor. §. quedam. Aliquādo excipitur qd
sit ex cōmunicatus vel fuerit tempore mandati. vt. j. de proba.
post cessionem. & hec exceptio proponi potest quādo cum qd
post sententiam vt. j. de sen. & re iudi. ad probandum. & hec ex-
ceptio proprie non potest dici dilatoria quia proponi potest post
litem contestatā. peremptoria non quia proponi potest post sentē-
tiam. vt dictum est & ideo anormala appellatur. l. irregularia
quia nec dilatoriarum nec peremptoriarum naturam imitat.
¶ Officium procuratoris est litem peragere ex quo mādātum
suscepit

suscepit. nam a principio liberum et voluntarium est mandatum recipere. sed postquam suscepit necessitatis est consummare. Unde de versus. Spernere mandatum licet et finire necesse est. ut patetur. ff. eo. ti. l. filius. §. inuitus et. C. eo. tit. ff. inuitus. Incubit etiam procuratori finita causa appellare ut in. l. inuitus. vel saltem domino contestari ut si velit appellet ut. j. eo. ti. non inuitus. et hoc verum est nisi iusta causa procuratorem excuset quare appellare non possit puta infirmitatis vel pauperitatis. ut. ff. man. l. si procuratorem. §. si ignorantes. et tunc denunciabit domino suo sicut dictum est. nisi presens sit. ut. ff. de eule. l. heremus. Sed obijciatur quomodo procurator poterit excusari preterea paupertatis cum lata sententia sufficiat voce illico appellare ut. j. q. vj. in fine ut. ff. de appel. l. ij. que ergo expensae requiruntur in dicendo appello. Rño forte aberat procurator in die sententie. et ideo opus erat in libello appellare ut. ff. de appel. l. j. in fi. in quo formando et concipiendo oportet haberi consilium quod non sine expensis expeditur. Sed nunquid procurator appellans tenetur prosequi appellationem. non ut. C. eo. ti. l. inuitus. C. de appella. l. si actor. nec obstat lex. ff. an per alium cau. ap. l. vna. nam illa loquitur cum quis instituitur procurator specialiter ad appellandum et prosequendum. Item non obstat. ff. eo. tit. l. qui proprio. §. item queritur. ubi finito negotio principali tenetur procurator suscipere negotium restitutorium quia ibi fuerat procurator ad hoc specialiter constitutus. Sed adhuc instatur eo quod eadem sit causa appellationis cum principali ut. C. ne in vna eademque causa in. Rñca et in. l. j. et. j. que. vj. si quis in quacunque lite. sed puto quod non sit eadem. unde noue probationes locum habent in causa appellationis ut. C. de appel. l. eos et. C. de tempo. appel. per hanc. j. de testi. fraternitatis. et noua litis contestatio. ut in. l. si quis in quacunque et. j. de appel. interposita. §. vlti. quod intelligo in articulo appellationis ut ibi non in principali si iam facta est coram primis iudicibus. ut. j. de appel. per tuas. His pactis finitur mandatum procuratorum. Et ite finitur reuocatione mandantis siue re integra reuocetur. ut. §. de elec. in causis hoc generaliter obtinet in quolibet mandato ut insti. manda. §. recte. siue re non integra sed ante lit. contesta. ut. ff. eo. tit. l. ante litem. sed et post litem contestata. ex causa. ut. ff. eo. tit. l. post litem cum legibus sequentibus. Sed si procurator in hoc velit resistere si solus est audiri non debet. quia operas suas ingerit inuito nisi ad hoc faciat ut pudorem suum defendat. volens probare falsam esse causam suspicionis quam dominus pretendit. eatenus igitur est audiendus ut extinctionem suam defendat non ut procuratore uti velit. Item et is contra quem procurator institutus est audiri in hoc. interest enim eius diuersis procuratoribus non impugnari ut. ff. eo. ti. l. que omnia. Item finitur mandatum renunciatione procuratoris. que fit re integra. postea vero non nisi ex causa ut eadem intelligas in renunciatione que dixi in reuocatione. ut. ff. eo. ti. l. limitari et. le. se. Item finitur mandatum morte mandantis vel mandatarij re integra existente. insti. man. §. item si adhuc et. C. manda. l. mandatum. secus si res non sit integra ut. C. eo. ti. l. nulla. Effectus procuratoris seu procuratoris est. ut ratum sit quod cum procuratore geritur ac si cum domino gestum esset ut. j. eo. ti. c. j. nisi postmodum appareat procuratorem falsum vel reuocatum ut superius dictum est vel eius cuius nomine actum est seruum fuisse. ut. ff. de iudi. l. non fecit eo. §. cum postea. vel aliquid aliud propter quod reddatur iudicium retro nullum. In summa notandum est quod in pecuniariis causis procurator interuenit. et in criminalibus secundum leges in quibus agitur ad penam relegationis vel minorem. Nam pena relegationis imponitur absenti sicut in pecuniariis causis ut. ff. de pe. l. absentem. et idem dico ubi agitur ad remotionem scilicet ut quis ab administratione remoueat et propterea in causa inquisitionis admittitur procurator ut dixi. §. eo. ti. §. dantur. nec obstat lex. ff. an per alium causa appell. l. vna. que dicit causas criminales ex quibus sequi solet pena usque ad relegationem non posse agi nisi per principales. nam illud ibi ponitur exclusiue. Sed in premissa. l. de penis ponitur inclusiue. et simile. xxxij. distinc. de illo. Item notabis quod in criminalibus interuenit procurator. et minor et femina. et qui alias non admittuntur. non ut allegent causas principales negotij. sed causas absentie accusati. ut. ff. eo. ti. l. seruus. §. publice. et. l. absens et. C. de accusa. l. reos.

De syndico. Rñca.

Ractauimus de pro

curatore qui agit vel defendit causam domini. Nunc tractemus de syndico qui agit et defendit causam vniuersitatis. Et videamus igitur quid sit syndicus. unde dicatur. quid sit eius officium. et in quo inter se differant procurator. syndicus. yconomus. actor defensor et vicedominus. Syndicus est procurator vniuersitatis ad iudicia constitutus ut. j. eo. ti. c. vno. ff. quod cuiusque vniuersitatis. no. l. j. §. quibus. Dicitur autem syndicus singulorum causam dicens. ut ex interpretatione nominis patet. Cui defuere debemus ut. C. de epis. et cle. l. decernimus. insti. quibus mo. test. infirma. §. alio quida. C. de feriis. l. a nullo. C. de epis. et cle. l. si quis ad declinandam. §. licentia. xvj. q. j. si cupis. Postest autem constitui syndicus qui non sit de collegio. ut. j. eo. ti. c. vno. Potest et de ipso collegio constitui Rñca et monachorum constitui potest quod monachorum causas agat et defendat abbas imperio. ut. xvj. q. j. monachi. et. c. qui vere. et si alicubi inuenis causam vniuersitatis agi per procuratorem expone ibi procuratorem. l. syndicum vel actorem ut. §. tit. proxi. quia in causis. j. de iur. ca. cum causam. in aug. de sanctis. epis. §. si quando. Officium syndici est agere vel defendere causas pntes vel quacunque emergentes ut. ff. q. cuiusque vniuersitatis. l. item eorum. §. si decuriones. et hoc est quod hic dicitur constitui debere syndicum alienum a collegio. saltem constitutio consilij est. quod patet ex eo quod hic dicitur in fi. Expedit enim pro paruo incommodo a strepitu causarum seruos dei esse quietos. et hoc consilium est salubre dummodo sufficiat monasterium ad sumptus. sicut alias dicit. vnaqueque ecclesia debet habere suum pbrm ut. xxi. q. ij. sicut. et tamen intelligendum est si sufficiat ut. xxi. q. ij. precipimus. alioquin due ecclesie vno pbro coniunguntur ut. x. q. ij. vno. Ideo autem dico fore consilium quod hic continetur. quod potest vnus de collegio agere causas monasterij abbatis imperio ut superius dictum est. et probat optime in aug. de sanctis. epis. §. si quando coll. ix. Differunt autem inter se procurator. syndicus et reliqui de quibus. §. positum est. Nam procurator est priuata persone. ut. §. ti. proxi in descriptione. Syndicus vniuersitatis. siue ecclesie secularis qui et ab ipsa vniuersitate constituitur. yconomus vero est is cui res ecclesiastica gubernanda mandatur ut. C. de sacro. sanct. eccle. l. iubemus in pn. unde yconomus in rebus ecclesiasticis tñ. et que episcopi tractatus elegerit ut. C. de epis. et cle. l. omnes vbiq. §. nihilominus. Syndicus in rebus et negociis cuiuslibet corporis vel collegij. Actor pro vno ut insti. de cura. in fi. vel pro vniuersitate sed ad vnam causam tñ. et presentem et cum decreto. syndicus ad omnes ut. ff. q. cuiusque vniuersitatis. no. l. Item eorum. Inter syndicum autem et defensorem lex non videtur facere differentiam. Nam syndicum defensorem appellat ut. ff. de mune. et bone. l. munerum. §. defensores. et ad idem. j. eo. ti. c. j. in pn. est et vicedominus qui administrat res epales ut hospitalibus et causis que veniunt paratus existit ut. lxxxi. di. nolumus. Sed yconomus administrat res ecclesie ut dictum est et probatur. lxxxi. di. q. i. in quibusdam. xvj. q. vj. qm qbusdam. ix. q. ij. cum simus. lxxxi. di. c. j. x. q. ij. hoc ius porrectum. Aliquando yconomus defendit in causa ut in. l. prealle. omnes qui §. hoc nihilominus. Sed proprie ad causas actor vel syndicus ut dictum est. Item quandoque yconomus ponit in aliqua ecclesia vacante ad percipiendos proventus et conseruandos ad opus futuri prelati et hoc cum propter discordias patronorum ecclesia ordinari non potest. ut. §. de offi. ordi. cum nos plerumque.

De his que vi metusue causa fiunt. Rñca.

Primus supra

de his que spon te facinus tñ circa negocia que circa iudicia. Nunc dicamus de his que inuiti agimus et coacti. Et ideo subiicit hic Rñca de his que vi me. ve causa fiunt. Et addendum est igitur quid sit metus. qualiter distinguatur. Item quis metus seu que coactio excuset vel irritum faciet quod gerit. In primis autem notandum est quod Rñca que hic ponit respicit institutionem antiquam que sic ponebat in antiquo edicto preteritis. quod vi metusue causa factum est et c. Et autem fiebat mentio pp necessitatem ipsam contrariam voluntati. sed postea detracta est vis mentio ideo quod quocunque vi atroci sit id quoque metu fieri videtur ut. ff. eo. ti. l. j. Quicque autem sunt genera vis. Est enim vis compulsiua per quam compellitur quis ad id faciendum quod non faceret si esset liberi arbitrij nec compelletur. et ex hac videtur actio

q̄ metus causa. Est vis expulsiua que inducit interdictum vñ
 vt. Est vis ablatiua ⁊ hec inducit interdictum vñ bonoꝝ raptu
 rum in rebus mobilibus vt. ff. vi bono. rap. §. sed neduz talia.
 Est vis turbatiua que introducit interdictum vñ possidetis in
 rebus soli. sed in rebus mobilibus interdictum vñrobi. cū duo
 se possidere contendunt. Est vis inquietatiua hec inducit inter
 dictum qđ vi aut clam. vt si quis a me prohibitus vel putans
 se prohibendus quid in eo faciat. siue ius faciendi habeat siue
 nō vt. ff. qđ vi aut clā. l. j. **¶** Metus est instantis vel futuri pi
 culi causa mentis trepidatio vt. ff. eo. ti. l. j. **¶** Metum aut accipi
 endum non quēlibet timorē sed maioris mali vt. ff. e. ti. l. metū
 Item non vani hominis sed qui in virum constantem cadere
 posset vt. ff. eo. ti. l. metum ⁊ j. eo. ti. ad audaciam ⁊ c. cum di
 lecti. Et propterea metus diffingitur. aut est probabilis. aut nō
 probabilis. Probabilis qui caderet in virum aiosum ⁊ cōstā
 tem. Improbabilis qui caderet in virum pusillanīmē ⁊ formi
 dolosum vt. ff. eo. ti. l. v. ⁊ j. **¶** Probabilis excusat ⁊ rescin
 dit qđ factum est. eo instante per actionem qđ metus cā. Im
 probabilis nec excusat nec rescindit. **¶** Et notandū qđ metus
 dāni ⁊ amissionis rerū excusat vt. j. eo. abbas. ⁊ simile. l. di
 presbyteros. Sed contra. xxxij. q. vij. omnes accusationes. vbi
 dāna rei familiaris non excusant. Solutio. graue dānum excu
 sat. non graue non excusat. Graue autem dānum appello dā
 num oīm rerum vñ malous partis ar. ff. de excusa. tu. l. ppter
 litē. **¶** Vel melius. met⁹ dāni excusat in dato vel pmissio siue re
 misso. qđ ⁊ datū repetit⁹ ⁊ pmissū nō soluit ⁊ remissū peti⁹
 nō excusat in pmissio. nō enī ob metū dāni dō mortale pctū cō
 mitti. qđ potius deberemus oīa mala tollerare qđ in peccatū
 mortale cōsentire vt. xxxvij. q. v. ita ne. **¶** Cadit aut in cōstantem
 virū. ⁊ per hoc excusat met⁹ mortis ⁊ cruciatus corporis. Itē
 metus stupri ⁊ seruitutis vt. ff. qđ metus cā. l. isti quidē. C. eo. ti.
 l. iterpositas. j. eo. ti. cū dilectus. ⁊ sic itelligo. j. de spon. cū locū
 ⁊ c. veniens. Et hec vā sunt nisi qđ sua culpa se iegerat in hunc
 metū vt. ff. eo. ti. l. si mulier in pn. ⁊ l. nec timorē. Inuenio ē qđ
 metus verborū excusat vt. ff. de acqui. heredi. l. vj. ⁊ j. di. c. j.
 Sed qđ dixi metū non excusare in quē quis incidit sua culpa.
 recipit cōtrariū. j. de spon. veniens. **¶** Id qđ rñō. metus ex cul
 pa meticulosi proueniens nō excusat si sit legitimus ⁊ a iure su
 mat iustū. Si aut sit iniuriolosus. i. iniuriā timens excusat. Sed
 nonne legitimus ibi erat metus de iure enī mori timē poterat
 cum in hoc casu liceat patri occidē adulterū simul ⁊ filiā vt. ff.
 ad le. iul. de adul. l. qđ ait. Sed quis lex hoc dicat canones nō
 admittunt. vt. xxxij. q. ij. inter hec. vñ prerogatiua matrimonij
 de quo ibi tractatur hoc habet vt metus quis legitimus effi
 caciā matrimonij ipe diat. Sed si p coactionem aliqd fiat tūc
 distinguitur breuiter. qđ aut coactio est absoluta. aut cōditiona
 lis. Absoluta. scū quis violenter trahit ad qđ faciendum. quo
 casu quis violenter trahit excusatur oīno. vt. l. di. pbr̄os. j. q. j.
 cōstat. xxxij. q. v. fere per totū. xv. q. vj. c. j. ⁊ ar. de conse. di. iij.
 eos. ff. de auc. priā. l. j. Cōditionalis aut que metū vñ cruciatū
 seu aliqd graue minat. ⁊ si excuset a tanto nō tñ a toto. vt. j. eo.
 ti. sacris. in verbo culpā attenuet. Quidāz tñ distinxerunt iter
 iuramēta promissoria ⁊ assertoria. vt in pmissorijs met⁹ vel co
 actio cōditionalis excuset in assertorijs nō. qđ potius debemus
 oīa mala sustinē ⁊ c. vt. xxxij. q. ij. ita ne. xj. q. iij. quattuor ⁊ c. qđ
 quis ⁊ c. nolite. **¶** Promissoria vocamus illa sacramēta. scū qđ
 iurat de aliquo dando seu faciēdo. vel non dādo vel nō facien
 do. assertoria cū quis asserit pro vō falsum ⁊ maxie cōtra fidē.
 Sed querit an cōminatio excōicationis excusationē inducat.
 Et videt qđ sic nā cōtinet corporis ⁊ aīe detrimentū vt. ij. q. j. d
 manifesta. xj. q. iij. audi. Itē p excōicationē subuertit status ali
 cuius. Transiē enī de corpore vel prāte ecclesie in ptātem dyab
 boli vt in p̄dicto. c. audi. ⁊ iō iustus est metus vt. ff. e. ti. l. isti qui
 dem. Itē excōicatio est eterne mori dānatio vt. xj. q. iij. nemo.
 qui g timet excōicationē timet mortē. timēda ē igit vt. xj. q. iij.
 c. j. Sed cōtra excōicatio medicinalis est nō mortalis vt. ij. q. j.
 multi. Itē si est iniusta vacua est ⁊ de ea nō est curandū vt. xj.
 q. iij. notādū in fine. **¶** Dūto qđ met⁹ excōicationis nō excuset. **¶** Aut
 enī est iniusta. ⁊ illa nō liget quo ad deum. Aut est iusta. ⁊ tunc
 sibi iopotet qui se ita cōstituit. vt mereat excōmunicari vt. ff. e. ti.
 l. si mulier. **¶** Et est sciendū qđ quedā sūt p metū que ipso iu
 re non valent vt cōtractus matrimonij vt. j. de spon. cū locū
 ⁊ xxx. q. ij. vbi non est. Item dotis promissio vt. ff. eo. ti. l. si mu
 lier. §. si dos. Itē iudicis aditio vt. ff. de iudi. l. ij. §. j. Item
 auctoritatis prestatio vt. ff. de aucto. tu. l. ij. Itē ecclesiastice rei
 alienatio vt. xv. q. vj. c. j. Item sentētie pronuntiatio vt. xj. q. iij.

iniustum. alias autem que per metum fiunt tenent. sed rescin
 duntur per actionem qđ metus cā. si sunt perfecta. si vero sunt
 imperfecta. tunc per exceptionem vt. ff. qđ metus cā. l. metū. §.
 sed qđ p̄tor. **¶** In summa notandum est qđ si per metū rem
 meam corporale tradam. possum agē vñ rei vendicatione. ⁊
 cōtra metū inferentē ⁊ cōtra quēlibet possessorez ad quē res p
 uenit. sufficit enī hoc docē metū illatū a quocunqz. nec astrin
 gor probare qđ metū intulerit. cū metus habeat in se ignoran
 tiam. iuste possum ignorare quis metū intulerit. maxie si erat
 nox. vel dies sed in multitudine hoīm. vñ malefici cōprehēn
 dere vel dignoscere nō potueri vt. ff. eo. ti. l. metum. §. violēt.
 ⁊ §. licet enī. ⁊ l. si cū exceptione. §. in hac. **¶** Atilis in re actio iō
 datur metū passo ⁊ nō directa pro rebus traditis qđ per tradi
 tionem desinit esse dominus. nam traditionibus ⁊ vñcupationi
 bus dominia transferunt vt. C. de pactis. l. traditionibus istū.
 de rerum diu. §. per traditionem. sed de equitate p̄toria sin
 gitur rem in bonis meis permansisse ideo possum eam vendi
 care vt dictū est. **¶** Nec obstat his qđ inuitus tradidi. qđ coacta
 voluntas: voluntas est vt. xv. q. j. merito. Non enī videtur re ex
 clusus quē p̄tor restitutum pollicet. vt. ff. de in inte. resti. l.
 nemo. Sed nec videt possessionē adeptus qui ita possessionē
 adeptus est. vt eam retinere non possit vt. ff. de acquiren. pos.
 l. non videbit. possum etiā agere adiectione qđ metus causa
 Et est sciendū qđ rei vendicatio nunq̄ cōpetit nisi in simplum.
 Actio vero qđ metus cā a p̄ncipio est in simplū ⁊ in simplū cō
 demnat reus. in re ipsam si existet. vel in estimationē ipsius. si
 nō extet. cui snie si pareat is qđ metū intulit soluēdo liberat qđ si
 non pareat dānatur in q̄druplū vt quadruplet oē qđ erat so
 luendū in simplū. ⁊ in q̄druplū cōtineat res si pōt restitui vel
 rei estimatio vt. ff. de rei ven. l. qđ si possessor. qđ locum habet
 siue agatur p̄tra metū inferentē. siue cōtra illū ad quē res per
 uenit vt. ff. eo. ti. l. si cū exceptione. §. j. ⁊ §. in hac ⁊ §. quadru
 blabitur ⁊ §. quatenus. ⁊ sic circa eandē re due ferunt senten
 tie ⁊ vtraqz diffinitiuā. Sed p̄ia circa re ipsam restituendāz qđ
 diffinitiuā est. qđ negocio sine iponit vt. ff. de re iudi. l. j. secūda
 circa rei estimationē quadruplandā. ⁊ poterunt hec oīa locūz
 habere fm iura canonica. **¶** Nā si aīal tuum dānuz dederit po
 teris deliberare dando aīal pro noxa alioquin ad oīa dāna te
 neris. vt. j. de iniuri. ⁊ dā. dato. si culpa. dāt etiā in quadruplū
 fm iura canonica. vt. xij. q. ij. cū deuotissimā. ⁊ c. in legib⁹. ⁊ si
 per violentiā a domo mea expellar. tenet violentus ad restitu
 tionem domus. ⁊ omnū rerū in violentiā perditarū. ⁊ si ad vio
 lentum non peruenierunt vt. j. eo. ti. c. vlti. In quadruplatione
 autem considerabit aut metū passus siue in re mea siue in pos
 sessione mea. nam aliud est p̄cium rei ⁊ aliud est possessionis
 vt. ff. eo. ti. l. si mulier. §. qui possessionem. **¶** Dantur igitur metū
 passo hec duo remedia de quibus superius dictum est. i. vñlis
 rei vendicatio. ⁊ actio qđ metus causa. **¶** Datur ⁊ terciū auxiliū
 factio de dolo. nam eū qui metum fecit ⁊ de dolo teneri cer
 tum est. ⁊ tollit vna actio per alteram ipso iure. facta exactione
 Electione tollitur exceptio in factūz opposita vt. ff. eo. ti. l. sicut
 excep. §. eum qui.

De restitutione in integrum.

Bica.

¶ **Primum supra** de restitutio
 nibus que rō
 ne met⁹ indulgent maioribus. **¶** Nūc videam⁹ de
 in integrū restitutione qđ tā ecclesijs qđ minoribus
 etatis rōne donant. **¶** Videamus itaqz qbus
 restitutionis auxiliū succurrat. **¶** Cur. quomō. qñ ⁊ a quo pos
 sit restitutio indulgeri. ⁊ quid sit in integrū restitutio. **¶** Suc
 curritur per restitutionē in integrū minoribus. xxv. annis. **¶** Di
 cuntur autem minores. xxv. annis qui nondum cōpleuerunt.
 xxv. annos. facta pputatione de momento ad momentū. **¶** Nō
 enim sufficit tetigisse vltimum diem vt quis ab hoc auxilio ex
 cludatur. sed oportet pertransire vltimum momentum. vt cū
 si quis natus sit in bisexto duo dies computentur pro vno naz
 posterior dies interscidatur. i. de medio eximitur vel non com
 putatur pro die vt. ff. eo. ti. l. iij. §. minorem. ⁊ de verbo. signi. l.
 cum bisextus. **¶** Coniungit autem bisextus in singulis quadrien
 nijs. **¶** Nam annus habet tricentos. ⁊ lxxv. dies ⁊ vj. horas.
 vt. ff. de statu liber. l. cum heres. §. stichus. Ille autem sex ho
 re in quattuor annis faciunt. xxij. horas ⁊ sic diem inte
 gram. **¶** Item computatio de momento ad momentum.
 vbi agitur de restitutione minoris fit in fauorem ipsius. Ex
 pedit enim

pedit enim minori sic fieri scilicet prorogari tempora restitutio
nis potius quam artari. Aliquando ob fauorem non fit computatio
de momento ad momentum sed sufficit diem inchoari ut in usu
capione trienni contingit. Fauor enim est possessionis sufficere
ultimum diem usucapionis attingi ut completa sit usucapio et
hoc propter titulum et bonam fidem ut ff. de usu. l. in usu
capionibus. et ff. de diuersis et temporibus. pre. l. in usucapionibus.
j. Responso. et idem est cum tractatur de libertate prestanda a
minore. xxv. annis. ut ff. ma. l. j. Item cum tractatur de testa
mentis faciendis a minore. xiiij. annis ut ff. de testa. l. i. qua eta
te. sic quandoque ob fauorem sufficit annum inchoari. ut ff. de
mu. et ho. l. ad rem. et ff. ad trebel. l. qui filium et s. de elec. cum
in cunctis. secus in prescriptione. xxx. vel. xl. annorum que odiosa est
vbi requiritur ultimus annus finiri ut ff. de actio. et ob. l. in oib.
¶ Succurritur et ecclesiis que minorum iure censeantur. ut j. eo.
ti. requisit. Semper enim ecclesia iure minoris debet illa ser
uari ut ibi dicit quidam tamen exposuerunt illud verbum semp.
id est in quolibet contractu restringentes illud semper ad qua
driennium tantum numerandum a tempore contractus in quo
ecclesia lesa est posset restituere et non ultra. Ecclesia enim maior
est et restituitur sicut minor factus maior. scilicet infra quadri
ennium numerandum a tempore contractus ut. C. de tempo. in
inte. resti. l. vlti. Nam ut ibi heres minor factus maior restitui
tur infra quadriennium in his in quibus fuit captus tempore
minoris etatis. unde qui sic dicunt ponunt ecclesias in. xxv. an
no. Alij autem aliter dicunt et alio modo exponunt illud ver
bum semper sic videlicet. quandoque sine temporis prescrip
tione. Unde ponunt eam in primo die natiuitatis sue. et dicunt
eam semper in minori etate consistere nec enim crescit vel de
crescit eius etas. Tu dicas quod ecclesia fungitur iure et vice mio
ris. quod sic probatur ecclesia enim comparatur reipublice. ut
.C. de sacrosan. ec. ut inter diuitum. Et res publica compara
tur minori. ut j. eo. c. requisit. non tamen est minor imo maior
sed restituitur sicut minor ut reipublica ut. C. de offi. eius qui
vicem alte. gerit. l. j. Si enim minor esset ut dictum est. non fuisset
desponsata ut. xxvj. dist. s. de biga. c. debitum. Et puto ec
clesiam restitui quandoque in contractibus sine temporis prescrip
tione et in iudicijs etiam post sententiam ut j. eo. c. suscitata.
et c. cum ex litteris. Sed hoc non nisi propter graue damnum.
ut ff. de mino. l. si ex causa. Et in his duobus differt ecclesia
a minore. qui non restituitur nisi in minori etate. Et hoc intelli
go esse verum nisi post contractum vel post sententiam contra
ecclesiam prescribatur. Nam in temporibus ut in usucapione
et prescriptione non inuenio ecclesiam restitui. Quis inueniam
quedam tempora de prescriptione subduci. ut notabo j. de
prescrip. prescribit enim ecclesia et prescribitur contra eam. Et in
hoc similiter differt ecclesia a minore qui in temporibus ipso
iure seruatur illesus preterquam in longissima prescriptione que qui
dem currit. sed minor restituitur. ut. C. in qui. cau. non est neces.
in inte. resti. l. vlti. Alij autem dicunt quod ecclesia restituitur a
xxv. annis usque ad quadriennium. sic et ecclesia recte iure resti
tuitur minori. hec enim tempora habet minor ad petendam in inter
grum restitutionem ut. C. de tempo. in inte. resti. pe. per totum.
¶ Item restituitur minor vel ecclesia si ledatur siue decipiat
ipse minor. siue tutor eius vel curator eius interuenierit legitimus
ut. C. si tutor vel cura. interue. l. etiam. Et idem dico in ecclesia
si prelatus eius. syndicus vel yconomus decipiat. Delictum
enim persone non debet redundare in damnum ecclesie. ut
xxvj. q. vj. si episcopus. secus est si decipiat simplex procurator
minoris vel ecclesie. tunc enim minori vel ecclesie non subue
nitur nisi procurator sit non soluendo ut ff. eo. ti. l. cum manda
to. magis enim fuit prouidendum superioribus personis que
gerunt ex necessitate quam procuratori qui ex voluntate gerit.
¶ Et quod dixi ecclesiam restitui si prelatus decipiat. Et est
ratio quia prelatus conditionem ecclesie deteriore facere non
potest. ut j. c. j. quod intelligo in faciendo. secus in omittendo. ut
xxvj. q. iij. placuit. j. de prescrip. c. j. Aliquando tamen potest et
iam in faciendo conditionem ecclesie deteriore facere. ut po
te modicam rem donando ut j. de dona. ceterum. xij. q. ij. ter
tulas. Et idem in quinquagesima et centesima. ut j. de dona.
apostolice et j. de his que fia. prela. sine consensu ca. pastoralis
xij. q. ij. bone rei. Et in hoc differt prelatus a procuratore. quia
procurator liberam habens et generalem administrationem
non potest donare ut ff. de procu. l. procurator tutorum. et l. pro
curator cui. Quis aliquotiens prelatus appelletur procurator
ut. x. q. ij. precarie. xij. q. j. c. vlti. et q. ij. sine exceptioe. x. q. ij. casel

las. j. de dona. fraternitatem. Et quod dico conditionem ec
clesie deteriore fieri posse per prelatum in omittendo. verum est
legitimo tempore interueniente non statim. hoc est si ex omis
sione prelati prescriptio inducatur contra ecclesiam. Aliiter si
prelatus omittat in iudicio legitimam exceptionem seu defen
sionem restituitur ecclesia. ut j. eo. c. auditis et c. cum venissent
nisi super hoc eodem petita esset restitutio et denegata ut j. eo.
ti. c. vlti. ¶ Iuuatur etiam minor et ecclesia in allegationibus
omissis dum ea que sunt pro causa non allegata vel allegata
non probat. vel si se proditum seu proditum ab aduocatis coque
ratur ut ff. eo. ti. l. minor autem. s. i. et l. minor annis. xxv. omis
sis. ¶ Item succurritur minori et ecclesie si se negocijs alienis
immiscuerit sine mandato vel saltem necesse habet cedere do
mino negociorum beneficium restitutionis ut ff. e. ti. q. si minor
¶ Et ut breuiter dicam restituitur minor et ecclesia in contra
ctibus vel quasi contractibus in delictis vel quasi. ut super his
rubricis speciales in codice ponuntur. et quod dixi restitui in contra
ctibus vel quasi locum habet cum contractus tenet ut pote ce
lebratus in casu concessio et in forma iuris ut. x. q. ij. hoc ius por
rectum. et xij. q. ij. sine exceptione. Aliiter si in casu non concessio
vel non fin formam iuris nullus est contractus ipso iure. ut. x.
q. ij. quia rem homini et xij. q. ij. sine exceptioe. apostolicos. alie
nationes. et tunc cum ius commune competat. non est necessa
ria in integrum restitutio ut ff. eo. ti. l. in cause. ¶ Item succu
ritur ecclesie et minori si quasi contumax ad iudicium non ve
nit culpa non dolo. ut ff. eo. ti. l. minor. secus si ex dolo ut ff. de
mino. l. si ex causa. s. nunc videndum. tunc enim non restitue
tur ecclesia quia nec minor restituitur in delictis atrocibus. ni
si quatenus miseria ad minorem penam iudicem per duxerit.
ut ff. eo. ti. l. auxilium. Quod intelligo cum tota ecclesia de
linquit. ut. C. de sacrosan. ec. l. iubemus nullam nauem. alias
delictum persone et c. ut no. s. eo. ti. s. restituitur. ¶ Item sub
uenitur et si noue defensiones appareant ecclesie quibus ante
usa non fuit. ut. C. si sepius in iure. resti. postu. l. ij. Quis de iure
communi preteritum nouorum instrumentorum lites sopite non
debeant instaurari ut j. de sen. et re iudi. inter monasterium et
.C. eo. ti. l. sub specie. ¶ Item si deferat iuramentum ut ff. de
iureiur. l. nam postea. s. si minor. Et qualitercumque in iudicijs
minor vel ecclesia capiatur siue agat vel conueniatur. ut ff. e.
ti. l. ait preterit. s. sed et in iudicijs. ¶ Sed dubitatur an ecclesia
vel minor possit petere restitutionem a sententia eo quod ecclesia
futa est communi iure et communi auxilio. potest enim appel
lare et ideo ad extraordinarium auxilium recurrere non de
bet. ut ff. de mino. l. in cause. Sed hec obiectio in sententia do
mini pape locum non habet. quoniam superior non inuenitur
ad quem per appellationem recursus haberi possit. ut. s. de elec.
licet in fi. et ix. q. ij. cuncta. Sed si instes et dicas. poterit supplica
ri. ergo restitutio superuacua est ut superius dictum est. Respon
deo utrumque remedium supplicationis et restitutionis est extra
ordinarium auxilium et eadem equitate inductum. unde vnu
reliquum non excludit Et dicitur. aliter actio de dolo non da
tur si alia competit. ut ff. de dolo. l. j. Sed hoc verum est nisi
alia competat eadem equitate inducta ut actio quod metus
causa. que et si competat. datur tamen actio de dolo. nam si eu
qui metum fecit et de dolo teneri certum est. ut ff. quod metus
causa. l. si cum exceptione. s. eum qui. ¶ Sed nunquid a sen
tentijs aliorum potest quis petere restitutionem. Videtur quod non
quia potest appellare et sic ad extraordinarium auxilium non
recurreret per. l. in cause. et si tempus appellandi excesserit resti
tuetur ad appellandum. ut. C. si sepius in iure. resti. postu. l. j.
Respondeo. potest ecclesia restitui a sententia. nec obstat supe
riora iura. Nam lex illa in cause. loquitur cum minor est tutus
ipso iure. et ideo non debet recurrere ad auxilium restitutionis
¶ Item alia lex non obstat. loquitur cum minor petijt restitutio
nem. et fuit ei denegata. iterum petere non potest nisi noue de
fensiones allegentur. sed poterit appellare. ut j. eo. ti. c. vlti. et
C. si sepius in iure. resti. postuletur. l. ij. et ij. ¶ Si tu queras
an sit aliud restitui a sententia quam restitui ad appellandum a sen
tentia. Respondeo sic. cum enim restitutio fit a sententia per in
de est ac si sententia lata non esset ar. ad hoc. j. eo. tum ex litte
ris. vbi dicit. non obstante sententia. sed vbi sit restitutio ad ap
pellandum. sententia salua manet. Quis postea inspicatur per
appellationem. ut. C. de iureiur. l. generaliter in prin. C. de ap.
l. precipimus. s. hoc si. s. de offi. dele. pastoralis. s. preterea j.
de sen. et re iudi. cum inter vos. Licet alibi dicatur extinguere pro
nunciatum per appellationem ut ff. ad se. con. turpill. l. j. s. vlti.

Sed exponitur ibi extinguitur. i. suspenditur. **¶** Fieri autem debet restitutio iudice sedente pro tribunali presente aduersario. vocari enim debet is contra quem petitur restitutio alioquin ipso iure non tenetur restitutio vt. ff. de mino. l. verus. §. sciendū. 7. l. in cause. §. causa 7. l. si species. §. vlti. Nam negotiorū merita partium assertionem panditur vt. C. si per vim vel alio modo. l. vlti. Quia 7. si minori vel ecclesie pro restitutione non datur actio sed iudicis officium vt. ff. de mino. l. q. si minor. §. vlti. 7. l. illud. §. j. l. quod si de speciali. oportet tamen libellum porrigi. lris contestationem fieri 7. omnia solemniter 7. rite procedere vt. §. de offi. iudic. c. vlti. in casu tamen. si is contra quem restitutio petitur. vocatus infra triennium non veniat restitutio indulgetur vt in auten. vt sponsali. largi. §. ad hoc. colla. ix. **¶** Debet etiam ecclesia siue minor pobare lesionem siue deceptionem. non enim ex hoc solo q. minor est quis sequitur q. sit deceptus. 7. idem in ecclesia vt. ff. de mino. l. non omnia de iure iur. l. nō postea. §. si minor. **¶** Possunt restituere iudices delegati a papa vel a principe. Item ordinarij. Ite delegati ordinarij habentium administrationem. siue cause restitutionis fuerint specialiter commissi hmoi delegatis. siue alijs causis commissis coram eis restitutionum inciderint questiones. Ite ordinarij non habentes administrationem. sed delegati ab eis non possunt. si cause restitutionum committantur eisdem. sed si alijs causis commissis questiones restitutionum incidant corā ipsis. 7. causas audire possunt 7. restitutiones indulgere. Et idē dico in arbitris. nam super restitutionis questione compromitti non potest. sed si super alio compromittatur super quo compromitti potest. 7. coram arbitro incidat questio restitutionis. 7. audire 7. restituere potest. vt. j. eo. ti. decre. causam. que sumpta est ex lege vt. C. vbi 7. apud quem. l. vlti. Sed certe si recte inspicatur lex illa colligitur ex illa q. nec delegati ordinarij non habentium administrationem. nec arbitri cognoscere possunt de hmoi questione etiam incidenter. 7. sic legebant 7. intelligebant legem illam domini mei azo. 7. hugo. Sed hec de cre. contrariū dicit 7. potest esse huiusmodi decre. ratio. q. in incidenti questione etiam minus competens iudex iurisdictionē foris vt. §. de offi. delega. prudentiaz. §. vlti. C. de iudi. l. quoniam 7. C. de ordi. cogni. l. adite. **¶** Subiatur autem qui sunt ordinarij administrationem non habentes. sed facultatem tantūmodo iudicandi. Et scōz iura ciuilia dici potest q. sunt illi qui honorem 7. dignitatem habent. sed non administrationem unde ratione honoris 7. dignitatis iudicare possunt. si qui in eos consenserint. 7. de his loquitur lex de iudi. l. j. 7. C. eo. ti. rez nō nouam. §. j. Sed scōm iura canonica posset poni exemplum i episcopo qui renunciauit loco episcopali. non dignitati. qui honorem retinet sine administratione. vt. §. de ordi. ab episcopo qui resign. episcopa. c. j. 7. §. de renuci. nisi cum pidez. §. vlti. 7. c. post translationem circa. si. Item poni potest exemplum in episcopo cuius episcopatus omnino destructus est. 7. populus effugatus. hic enim episcopus est nullius tamē episcopatus hic honorem habet sine administratione. Quidam tamen ponūt exemplum in officialibus episcoporum 7. male quia officiales non sunt ordinarij sed delegati ad vniuersitates causarum vt nota. §. de offi. vica. circa prin. **¶** Alij quibus autem conferatur iurisdicō ordinaria nō. §. de offi. ordi. §. ordinariam. Et est sciendum q. vbiq. ecclesia. vel minor restituitur restituendus est 7. eius aduersarius etiā maior. sed in eodē tm casu. sed nō in alio. vt. ff. de mino. l. q. si minor. §. restitutio. 7. l. p. §. j. 7. l. et. §. j. C. de repu. l. vna. C. de pdis mino. l. si pdis in fi. xij. q. ij. vulterane. §. de rebus ecclē. non alie. ad audientiam. Non enim ecclesia dari debet cum aliena lactura. vt. llij. di. generalis. §. de pēis. suam. ff. de cōdi. inde. l. nam hec natura. **¶** Item licet minor vel ecclesia impetrauit restitutionem. potest renunciare si velit. vt. ff. de mino. l. si iudex. **¶** Quando autem ecclesia restituitur dicit. §. eo. ti. §. fit computatio. quia semper 7. sine tem poris pēfinitione. vt. j. c. j. 7. c. tum ex litteris. nisi contra eam legitime pēscribatur. nam vt ex littera illius decre. tuz ex litteris colligitur tempore Eugenij pape 7. in primo mēse sui pontificatus interuenit lesio. 7. tempore celestini idulta est restitutio. qui causam commissit sententia eugenij non obstante. Quidam tamē dicunt q. ibi interrupta fuit quadriennij pēscriptio per petitionē restitutionis. fuit eni petita restitutio tempore Eugenij 7. temporibus aliorum summorum pontificū ei succedentium eadem petitiō innouata. 7. sic ecclesia petens non fuit quadriennio exclusa. Sed errant quisic dicunt. q. restitutionis questio ne dum petitione sed nec lris contestatione perpetuatur vt. ff.

de mino. l. papinianus. §. vlti. 7. C. de tēpo. in tre. resti. l. vlti. Si quis tamen vellet illorum sententias sustinere. posset dicere q. ibi per iudices stetit quo minus in questione illa processum fuisset. 7. ideo ecclesie petenti nullum potuit pēiudicium generari vt in aut. vt spon. largi. §. hoc quoq. colla. ix. 7. ij. q. vj. anteriorum. §. sed lis 7. l. biduum. **¶** Enim non omitto. q. quod dixi. §. §. proxi. delegatus causas restitutionis audire posse recipit dubitationem. Videtur enim q. cause hmoi delegare non possunt quia ex edicto restitutorio nulla pēia proficiscit actio sed condeperdet ex officio iudicis vt. ff. de mino. l. q. si minor. §. vlti. Ea vero que iudicis officio expediuntur non delegantur vt. ff. de offi. procon. l. nec quicq. §. vbi. ff. de re. iur. l. omnia. ff. ad municipa. l. ea que. **¶** Ad quod respondeo. speciale est hic fauore restitutionis qui ampliandus est non restringendus. vt. ff. de liber. 7. postu. l. cum quidam. Sic 7. aliud speciale in hac restitutione contingit. vt cum causa restitutionis sit excel lens ita vt in ea requiratur speciale mandatum vt. ff. de mino. l. illud. vt in ea compromitti non possit. nec delegari ab ordinario iurisdictionem sine administratione habente. tamen taz coram arbitro q. coram delegato huius ordinarij tractari poterit incidenter. vt. j. eo. ti. causa. **¶** Est autem in integrum restitutio prioris status vel iuris reintegratio per quam subuenit minoribus. Subuenitur 7. ecclesiis iure minoris sicut dictum est. Subuenitur quandoq. 7. maioribus ex iusta 7. legitima causa vt. ff. ex quibus cau. ma. per totum. 7. sic intelligo. j. eo. ti. ex litteris. §. de senten. 7. re iudi. cum bertoldus. §. de pigno. significate.

¶ De alienatione iudicij mutandi causa facta. Rica.

¶ In superiori rubrica

prospectum est 7. prouisum per in integrum restitutionem ecclesijs vt. §. ti. proxi. c. j. Et minoribus vt. §. in. c. cōstitutus. Et maioribus vt. §. in. c. ex litteris. Et nō minor equitate prospicitur hic omnibus in quorum damnum 7. pēiudicijs alique res 7. possessiones de quibus agendum esse credunt 7. timent in alios transferunt causa mutandi iudicij. **¶** Surgunt autem ex hoc edicto duo specialia beneficia. Enim quia agitur contra alienantes actione in factum. ad id quod interest agentium res non fuisse translatas. saluis nihilominus pristinis actionibus aduersus novos possessores quos potius parat vel parit novos aduersarios vt. ff. eo. ti. l. j. 7. C. et. l. j. Et aliud quia littere commissionum contra veteres possessores obiente extenduntur ad novos. de quibus nullam faciunt mentionem vt. j. eo. ti. c. j. Intitulatur hic igitur rubrica de alienatione iudicij mutandi causa facta. **¶** Unde videndum est quando locum habeat hoc edictum 7. cui. 7. contra quē 7. in quantum datur actio ex hoc edicto. **¶** Habet locus hoc edictum cum quis credens se conueniendum super re aliqua actione reali vel personali in rem. tamen scripta utpote aliquo interdico. Interdicta enim licet in rem videantur concepta. vt tamen ipia personalia sunt vt. ff. de interd. l. j. §. interdicta alienat rem dolo malo causa mutandi iudicij a se. 7. suscipiendi ab illo in quem transfert possessionem nec refert an transferat dominium vel nudam possessionē vt. ff. eo. ti. l. non solum 7. l. ex hoc. §. alienare. Dolo malo ideo dixi q. si alienat rem redibendo venditori. non vt iudicium euitet. sed alias redibiturus. vel si ex alia necessaria causa alienat. locum non habet edictum vt. ff. et. l. ex hoc. 7. l. sequentibus. Et idē dico si ideo alienat quia timet sibi moueri questionem 7. lites execratur. vt. ff. eo. ti. l. item si res. §. vlti. Item locum habet hoc edictum cum alienatio sit causa futuri iudicij mutandi vt in. l. ex hoc. §. p. quia si iudicium esset inchoatum inter petitozem 7. possessorem cōtentione iudiciaria. aut per preces principis oblatas 7. iudicij in sinuatas. ac per iudicem aduersario cognitās. cum res esset litigiosa. si de dominio ipsius vel quasi questio erat. tunc cōmissio vicio litigiosa. locum haberet edictum de litigiosis vt. C. de litigio. l. vlti. in aut. de litigio. in prin. coll. viij. quia prohibita est talis rei alienatio. vt ibi 7. xj. q. ij. q. res. l. res sup. qua futurū sperat iudiciū non prohibetur alienari ante motā causam. Et ideo istud edictum 7. edictū de litigiosis contractibus non cōcurrunt. sed diuersis respectibus locū habent. **¶** Datur autē actio in factum ex hoc edicto ei in cuius fraudem 7. elusionem facta est alienatio. 7. suis heredibus 7. contra heredes eius ad quem res translata est. Et datur infra annum vt. ff. et. l. nō solum. §. vlti. 7. l. sequentibus Datur eni inq. aduersus euz qui alienauit

alienauit quem ad interesse conueniat coram ordinario. et ut pu-
to coram delegato per litteras contra eum obtentas. ut dolus re-
presenter eum possessorem. ut ff. de rei ven. l. qui petitorio. C.
ad exhib. l. ad exhibendum. in quo interesse considerabitur qua-
ti interest agentis rem non fuisse translatam in bonum alteri?
diocesis forte vel provincie contra quem illum agere oportet
ad possessionem aduocandam per priuilegiatam actionem. Item qua-
ti interest ipsius non habere duriorum vel potentiorum aduer-
sarium. si in potentiori translatam fuit quia potentioribus pares
esse non possumus ut ff. e. t. l. j. Item ager contra possessores a-
ctione in rem vel alia actione sibi competente ad rem aduoca-
dam siue coram ordinario possessionis siue coram delegato. quod
obtinuit contra alienantem. quod est hic speciale. cum alias ge-
neraliter littere commissionis sint personales. nec ad alios ex-
tendantur quorum nomina in litteris non habentur. ut s. de
offi. dele. cum olim abbas et c. super eo de rescrip. significauit
Sed fallit illud generale hic et in alijs casibus quos non s. de re-
scrip. s. sed priuilegium. et s. de offi. dele. s. casualiter. Et erun-
tamen si ab eo qui rem alienauerit consequatur actor rei estima-
tionem dolo presentante ipsum possessorem ut superius dictum
est. non aduocabit postea rem a possessore. nec enim habere po-
test et rem et precium. sed alterum ut ff. de peti. here. l. si et rem
et precium. si rem a possessore et interesse ab alienante consequi
potest ut superius dictum est. Item alienator potest conue-
niri priuilegiata actione. non tamen ad rei estimationem ratione doli.
ut dictum est. sed ratione precij quod ex rei venditione recepit.
quia precium loco rei succedit. ut ff. de pecu. l. sed si quis et in
l. predicta si et rem et precium. ff. de le. ij. l. Imperator. et l. se. j.
de usu. cum tu. in fi. ff. de le. ij. l. fideicommissa. s. si rem. et j. ut
lite pen. ecclesia sancte marie. Sed et si clerico cedatur actio co-
tra laycum. ut si clericus trahat laycum ad forum ecclesiasticum
et si non fiat contra verba edicti. sit tamen contra mentem. ut
j. eo. ti. c. ij. Nam ille incidit in verba huius edicti qui credens
se conueniendum super re aliqua transfert rem illam in alium
causa futuri iudicij mutanda a se et suscipiendi ab illo in quem
transfert rem. sed in mentem huius edicti incidit non in verba
qui dum credit vel scit sibi aduersus alium competere actionem
illam priuilegiato vel potentiori homini cedit causa futuri iudi-
cij non mouendi a se. sed ab illo inchoandi et perficiendi cui ce-
dit. et in hoc casu cessio est nulla. et is qui cedit amittit actionem
ut hic. c. ij. et c. ne lice. po. l. nulla. Clericus autem dicitur poten-
tior layco ratione officij. cuius contemplatione sortitur priuile-
gium quo ad forum. Nam alias ratione officij censetur durior
aduersarius et potentior. ut C. quod metus causa. l. si per impres-
sionem. C. si quacumque predi. pra. l. j. et c. si rector. prin. l. vna.
Sic et tutor ratione officij censetur potentior pupillo. et ideo ces-
sio ei facta contra pupillum non valet. ut C. qui dari vetu. pos.
in auten. minoris. Sed hoc qualiter esse potest. ut actione ces-
sa clerico contra laycum. clericus trahat laycum ad forum ec-
clesiasticum. cum actor forum rei sequi debeat secundum canonicas
et legitimas sanctiones. ut j. de foro compe. si clericus. et c. cum
sit generale. xj. q. j. relatu. et c. experientie. et c. de iurisdic. om.
iudi. l. iuris ordinem. Respondeo. hoc locum posset habere in
locis illis in quibus consuetudo est quod clericus trahat laycum
etiam reum ad forum ecclesiasticum. ut j. de foro compe. si cle-
ricus. Vel aliter posset clericus molestare laycum super re illa
quam laycus possidet super qua cessat clericus actio. laycus
cogetur agere contra laycum super molestia quam clericus ei
infert. Et tunc clericus conueniatur in foro ecclesiastico intente
bit actionem sibi cessam per modum reconuentionis. Vel
sat autem hec actio ex hoc edicto in quibusdam casibus. ut ff.
eo. ti. l. ij. s. vlti. et l. ex hoc. s. si quis alienauit.

De arbitris.

Rica.

Expeditis preparato

rijs iudiciorum. ad iudicia veniamus. Sed quo-
nam ad instar iudiciorum arbitria sunt redacta
ut ff. eo. ti. l. j. Nam arbitri partes iudicis assumunt.
ut ff. eo. ti. l. si de meis. alias pomponius s. recepisse. Ideo pri-
us de arbitris est videndum. Et videamus igitur quid sit ar-
bitrium. Item in quot debeat compromitti. quis possit esse arbi-
ter. de quibus rebus valeat compromitti. et quis sit effectus arbi-
trorum. In quibus differant iudicium et compromissum. et quali-
ter finiantur compromissum. Arbitrium est trinus actus per

sonarum super civili questione in quasi iudicio concordantium. Nam
et iudex laborare debet ad inuestigandam veritatem. ut xxx.
q. v. iudicantem. actor ad intentionem et ad amplificandam cau-
sam. Reus ad extenuationem ad causam diminuendam ut. iij.
q. iij. c. j. Vel sic diffinitur arbitrium secundum azo. Arbitrium est
causa in dicendo iure voluntarie posita cum certarum persona-
rum interpositione. Arbitri actoris et rei. Et Arbitrari esse potest
qui non prohibetur a iure ut puta liber homo paterfamilias. sed et
filius familias arbitri esse potest. etiam iure patris ut ff. e. ti. l. s. et
filius et l. quoniam etiam. Item libertus sed non seruus ut ff.
e. ti. l. pedius in prin. et s. in seruum. Item non refert an arbitri
sit integre fame. vel infamis ut. iij. q. vij. s. tria in verb. cognito-
res et ff. eo. ti. l. periti. Sed secus in iudice ut. C. de dig. l. neque
famosis. C. de infamis. l. vna li. xj. et j. de excels. prela. inter di-
lectos. Prohibetur autem esse arbitri seruus. ut dictum est
Item mulier ut j. eo. ti. dilecti. C. e. ti. l. vlti. nec iudicare pos-
sunt ut. iij. q. vij. s. tria. ff. de iudi. l. cum preter. s. j. et xxxij. q. v.
mulierem. hoc tamen fallit in quibusdam excellentibus feminis
que ratione sue excellentie et consuetudinis iurisdictione ordi-
naria et arbitraria videntur. ut predicta decre. j. e. ti. dilecti. et ali-
quotiens delegata. ut. xij. q. one. ij. cum deuotissimam. vij. q. j.
vereor. Item in laycum compromitti non potest super rebus
spiritualibus. ut j. eo. ti. contingit. quia nec de rebus ecclesiasti-
cis layci iudicare valent directe vel etiam incidenter. ut j. ti. p.
xi. decernimus. j. qui si sunt leg. latoz. nisi auctoritate superioris
suscipiant compromissum ut j. eo. ti. per tuas. seu iudicium ut.
xxxij. di. s. verum. vel nisi hoc humilitas superioris educat. ut
ij. q. vij. nos si incompetenter. vel nisi hoc fiat ad tollendam om-
nem suspicionem contra clericum exortat ut. ij. q. v. habet et c.
memiam. Et notabis quod in causa matrimoniali nec in laycu
nec in clericum compromitti potest. ut s. de in inte. resti. causas
Et hoc est verum in causa matrimonij carnalis. nam in ea ma-
trimonij spiritualis compromitti potest in clericum. ut j. e. ti. ex
parte. s. de elec. cum inter dilectos. Item prohibetur compro-
mitti in furiosum surdum. aut mutum. seruum. Item minor. xxv.
annis. maior autem viginti. sed minor. xxv. annis potest sumi
in arbitrum. sed restituitur si temere auditorium recepit cum in-
ter sit eius libris non vexari ut ff. e. ti. l. sed si in seruum. s. j. et
l. cum lege. et ff. de minoribus. l. minoribus. xxv. annis subue-
nitor. Item prohibetur compromitti in iudicem ordinarium.
l. dicente. si quis iudex sit. arbitrium recipere eiusdem rei de
qua iudex est. in seve compromitti iubere prohibetur. l. iul. et si
sententiam dixerit non est danda pene persecutio. ut ff. eo. ti. l.
sed et si in seruum. s. j. et. ij. q. vij. s. tria. verbi. si quis iudex. Et
est triplex ratio quare in ordinarium compromitti non possit.
Prima quia si nollet pronunciare non esset qui eum cogeret.
cum per ordinarium cogi debeat arbitri ad pronunciandum.
ut ff. eo. ti. l. ij. Secunda quia si contingeret sententiam quam
ipse tulerit impugnari timendum esset ne eam defenderet ani-
mose. ut C. de assel. l. nemo. Tercia quia lex dicit arbitrum si
millem esse iudici. ut ff. e. ti. l. j. et c. de iudi. l. rem non nouam.
ergo est alius a iudice. cum inter utrumque similitudo notetur.
nihil enim est id cui est simile. et secundum hoc intelliges. l. illam si
quis iudex. sicut sonat ut sint duo dicta. s. quod iudex non possit
compromissum recipere. nec in se compromitti iubere. Contra
hanc sententiam facit consuetudo. frequenter enim in ordinarium compromit-
titur et valet quod fit. faciunt et multa iura ad hoc. s. de electio.
causas et c. cum inter dilectos. j. eo. ti. dilecti. et c. cum tempore et c. ex
parte. Similiter et in delegatos compromittitur ut j. de preben.
nisi j. de presump. litteras. j. de rerum permu. exhibita. tu dicas
quod prohibitio legalis non habet locum secundum iura canonica. Vel
si velis sustinere legem illam si quis iudex. dicas vnum esse di-
ctum. l. illius. et sit sensus. iudex prohibetur recipere compromis-
sum iubendo in se compromitti. ut illa verba in se ve compromit-
ti iubere. sint expositio verborum priorum legis. Quidam tamen
dicunt etiam secundum leges posse in ordinarium compromitti per
aug. ut disse. iij. s. si vero contigerit. colla. ix. Sed certe aug. illud
loquitur in arbitratore. hoc est in amabili compositore. potest
enim ordinarius per amicabile compositionem dissolvere. potest
bia sunt inter partes. ut ibi dicit. Debet autem compromitti in
imparem numerum quia in numero impari deus gaudet. s. in vnu
aut tres ut j. eo. ti. c. j. Et ideo statutum est propter hominum facili-
tatem ad dissentendum ut ff. eo. ti. l. si vnus. s. principaliter. et si
contingeret tres non concordare in eandem sententiam obineat
sententia duorum. ut hic. c. j. Ad intelligo tertio presente et contra-
dicente. secus si absente. tunc enim sententia duorum non teneret ut
e ij

ff. eo. ti. l. si in tres. l. si scilicet. **¶** Quid si duo pronuncient. tercio presente et tacente. ut nec contradicat. nec consentiat. perinde habendum est ac si contradicat. Sed queritur an valeat compromissum si compromittatur in duos. Et videtur quod non nam si dissentiat res sine exitu futura est. Sed certe solitum est compromitti in duos et valet compromissum. et si non consentiunt. tunc ordinarius vel delegatus qui iurisdictione sibi retinuit potest cogere duos certam eligere et tertiam personam. ut in dicta. l. si unus. §. principaliter. et §. de offi. dele. suspensionis. Quis aliud obseruetur in duobus iudicibus discordantibus ac diversas sententias ferentibus. quia illa sententia valebit que a superiore confirmabitur ut ff. de re iudi. duo iudices. §. de re iudi. c. vlti. **¶** Sed si in duos compromittatur sic ut si dissentiat tertium assumant. nec exprimat is qui est assumendus. non valet compromissum quia possunt in assumendo dissentire. ut in ea. l. si duo. §. eo. ti. innotuit. Sed contra. ff. eo. ti. c. a nobis. Quid quod responderi poterit quod ibi actum fuit de certis personis assumendis quibus non fuissent expressae. Vel illud locum habet in mediatores seu ordinatores assumendis secus in arbitris. Vel illud obtinuit ob reverentiam legati. et simile. ff. de accu. et inquis. ad petitionem. Vel dic quod illa est ratio quare non valet compromissum factum in duos. ita ut si discordes fuerint tertium assumant. quia et in assumendo poterunt esse discordes et sic sine exitu res futura esset. que ratio cessat cum in unum compromittitur et datur ei potestas alium vel alios assumere. et sic loquitur contraria decre. **¶** Potest compromitti super pecuniariis causis et temporalibus. potest et super spiritualibus. ut ff. eo. ti. non sane. cum olim. et ex parte non tamen in layco. ut ff. eo. ti. c. tingit. Sed in matrimoniali. liberali vel criminali non compromittitur ut §. de in inter. resti. cam. §. in matrimoniali. Et est ratio in causa matrimoniali excellentia sacramenti. In liberali vero favor libertatis que maiores iudices requirit. ut ff. eo. ti. l. non distinguemus. §. de liberali. C. de ped. ludi. l. ij. C. ubi causa sta. l. iam dudum. C. ne ista. defec. l. si pater. Arbitrarius autem non est magnus iudex sed parvus. unde ipsius sententia non est per omnia sententia ut ff. de his qui no. isa. l. quid ergo. §. ex compromisso. nec ei pareatur nisi metu pene ut C. de arbi. l. ij. Et hec eadem ratio locum habet. quare in criminali non compromittitur ut ff. eo. ti. l. non distinguemus. §. in lian. et in l. preallegata quid ergo. §. ex compromisso et §. de in inter. resti. c. causam. Et est sciendum quod potest agi inter partes ut pronuncietur vno litigatorum presente et altero absente ut ff. eo. ti. l. die. §. stari. Item ut unus ex arbitris pronunciet absentibus alijs ut ff. eo. ti. l. non distinguemus. §. cum in plures. Item agi potest ut compromittatur in titulum vel in seipsum. sed hoc cogetur pronunciare in quem litigatores consenserunt ut ff. eo. ti. l. item si unus. §. licet potest. Item agi potest ut certo loco pronuncietur. alioquin ibi pronuncietur ubi compromissum est. ut ff. eo. ti. l. si cum dies. §. si arbiter. Item agi potest ut arbiter pronunciet quod sibi videtur dummodo ei videatur secundum leges. ut in aug. de iudi. §. anteponi. multi. Sed si actum est ut certa sententiam dicat nullum est arbitrium ut ff. e. l. quale. Item arbiter feriat diebus pronunciare non potest nisi in tribus casibus scilicet preiore cogente ut ff. eo. ti. l. si feriat. vel de consensu partium. nam hoc invenio in iudice. ut ff. de iudi. l. si feriat. Item si dies compromissi sit exitura ut ff. e. l. si de meis. alias pompo. §. arbiter. Item agi potest ut arbiter certo loco pronunciet alioquin si certus locus non est adiectus in quo pronuncietur. ibi pronuncietur ubi compromissus est ut ff. e. l. si cum dies. §. si arbiter. **¶** Effectus arbitrorum est ut sententia arbitri stetur siue equa sit siue iniqua. ut ff. eo. ti. l. die. §. stari. dummodo non sit contra leges et sacras constitutiones et sit solenniter lata et dolo arbitri careat. Et sic non obstat. C. e. ti. l. arbitrorum. ff. eo. ti. l. ita demum. Stabitur in qua sententia arbitri metu pene si pena fuit compromissum vallatur. quia tunc non emologabitur arbitrium id est non confirmabitur sententia per se lentum. et dierum si partes non contradicant. nec sententia transit in rem iudicatam. sed si sententia non stetur agitur ex stipulatione ad penam ut C. eo. ti. l. ij. §. eo. ti. per tuas. Sed si compromissum non sit pena vallatur sed iuramento secundum canones valet ut ff. e. ti. cum tempore. et compelluntur partes ad observantiam iuramenti ratione. ut ff. eo. ti. non sine. Sed secundum leges non tenet. ut C. eo. ti. aug. decernimus. Si neutrum intervenit et infra. x. dies contradicatur sententia. agi potest ad interesse. ut ff. eo. ti. per tuas. si simpliciter sit compromissum sententia stari. ut ff. eo. ti. l. diem. §. vlti. Sed si nullo remedio compromissum vallatur. et siue infra. x. dies non fuerit contradictum. emologatur arbitrium. i. confirmatur silentio. x. dierum. et sic vel expresse. si consenserint manifeste tunc transit in rem iudicatam agitur et excipitur ex ea et mandatur executio.

ut C. eo. ti. cum antea. §. e. ti. per tuas. **¶** Et quod dice compromissum vallari pena intelligo siue pena numeraria siue res alia fuerit vice pene promissa. ut ff. eo. ti. l. litigatores. §. q. ai. Item hoc intelligo siue partes inter se penam ad invicem fuerint stipulate. siue arbitrio pena fuerit promissa. nam tunc arbiter penam exactionem prestare vel actionem cedere compellitur ei qui sententia statuit contra eum qui non stabit quasi inter partes et arbitrum hoc tacte actum videatur et ideo pro tanto debet haberi. ut ff. de p. scrip. verb. l. si gratuita. §. ij. sed si unus litigatorum penam promiserit. alter non: compromissus non valet. ut ff. eo. ti. l. si de meis. Sed quid si inter litigatos compromittatur et cum pene interpositione et altera pars non stet arbitrio nunquid altera potest petere. Et datur quod sic. ut ff. eo. ti. dilecti in fi. Nam et alias auctoritate iudicis pena petitur. ut xij. q. ij. episcopus qui incipit. xij. di. q. ij. xvij. q. ij. statimur. xij. q. ij. cum deuotissimam. et c. l. legibus. xvij. q. iij. si quis contumax. et c. quisquis. et c. si quis domus. et c. qui subdyaco. Sed contra. xij. q. ij. fraternitas. quia religiosi necdum penam. sed forte seu capitale petere non debent cum scdalo aliorum ut xij. q. ij. aliud. de pe. di. aliud. §. de penis. sententia. Sed puto quod religiosi penam petere possunt. siue in pecunia pena consistat siue in alio. ut ij. q. vij. quotiens. §. de elec. cum dilectus. equum enim est ut quis penam sue contumacie reponat. ut ff. de coll. bo. l. ij. §. si cum duobus. ff. de tabu. exhi. l. locum. Puto quod a quocumque pena. exigi potest. siue sit condicionalis siue sit a iure inducta. Vel tunc in conventionalis potest peti secundum canones cum petitur loco interesse. ut ij. de fidelibus. peruenit. et c. constitutus. ff. de acti. emp. et ven. l. predia. Et sic non obstat decretum illud fraternitas. Vel illud loquitur in foro penitentiali. Pena vero adiecta in fraude usurarii secundum utrumque ius peti non potest. ut ff. de acti. emp. et ven. l. iul. §. ibidem pompo. Ubi autem due ecclesie scilicet in penam conventionalem neutra ab altera petere potest. sed sit compensatio ut ij. de pe. constitutus. **¶** Compromissum autem et iudicium habent similia et dissimilia. Similia sunt in his. quia in utroque libellus ponitur. et in utroque per libelli oblationem fit prescriptio interruptio ut C. eo. ti. l. penul. Item quo ad iuramentum calumnie. ut C. de iura. calum. l. ij. Item quo ad testes qui recepti in vno valent in alio. ut C. eo. ti. l. penul. Item in utroque ferenda est sententia in scriptis ut C. de sen. ex pericu. recli. l. vna. C. eo. ti. l. penul. Item in utroque fit citatio per nuntium vel epistolam. ut ff. eo. ti. l. sed interpellatur. §. arbiter. Item tam arbiter quam iudex pronunciat diebus feriatis ut ff. eo. ti. l. si feriat. et §. de feriis. l. si feriatis. Item si arbiter non veniat ad locum destinatum cognitioni compromissi causa pars illa que non venit contumax non habetur ut ff. e. ti. l. arbiter. Item sicut iudex sic et arbiter litem suam facit si male pronunciat. ut C. de episco. et cle. l. si quis in conscribendo in fine. **¶** Differunt autem in his. quia coram arbitro locum non habet satisfactio de lite prosequenda. seu de sistendo in iudicio quia pro his sufficit pene promissio. ar. ad hoc in aug. de litigiosis §. ad excludendas in fine. que coram iudice locum habent. ut ij. q. iij. in ca. offeratur. et in ca. q. fieri. **¶** Item reconuentio coram iudice locum habet. ut ij. de mutu. petitione. c. ij. et ij. Sed coram arbitro non. ut ff. eo. ti. cum dilectus. Item iudex potest punire contumacem. ut ij. q. lite non contestata. qui frequenter. ff. si quis ius dicen. non obtemperat. l. ij. Sed arbiter non quia hoc solis iudicibus permittitur. ut ff. de iudi. l. ij. §. vlti. Nec obstat lex. ff. eo. ti. non ex omnibus. que dicit arbitrum posse punire contumaciam litigatoris. ibi enim loquitur in contumacia commissa non in non veniendo vel non respondendo. sed in non soluendo que per arbitrum sic puniuntur. quia deseretur alteri parti iuramentum in litem. ff. de appella. l. credito. §. iussus. Vel loquitur lex illa. non ex omnibus. quando hoc in compromisso convenit de puniendo contumacem. **¶** Item in arbitris mora non purgat ubi dies prefigitur ab homine ut ff. eo. ti. l. cessus. secus in iudicibus ut ff. si quis caus. l. et si post tres. **¶** Finitur autem compromissum lapso tempore in quo existit compromissum. ut ff. eo. ti. l. si cum dies. §. si intra. et l. si quis. §. arbiter. Item si unus ex litigatoribus bonis suis cedat ut ff. e. ti. l. ite si unus. Item soluitur compromissum die. morte. acceptilatione. iudicio. pacto ut ff. eo. ti. l. non distinguemus. §. summa. et §. sequentibus. Et quod dixi de morte intellige iudicis. ut ff. eo. ti. l. item si unus. §. ite si plures et l. arbiter. **¶** Horte litigatorum vel litigatoris nisi in compromisso hereditum vel heredis menio habeatur ut ff. eo. ti. l. sed interpellatur. **¶** Sed queritur an pena soluta ab eo qui non paret peti posset et iudicatum. Respondeo non. duabus rationibus. Primo qui sic ageret contraria postularet. pena enim petitur quia non paretur. iudicatum vero quia sententia statuitur. et ideo tanquam petens

petens contraria non audire ut ff. de appel. sollicitudinē. C. de fur-
tis. l. j. ff. qñ appe. sit. l. ij. C. de mu. patrimo. l. professio. Secdo
qz ex sua arbitrii cū pena assumpti nō agitur qz nō transit in rē
iudicatam ut superius dictum est et probatur. C. eo. ti. l. j.

Sinitur liber primus.

Incipit liber secundus.

De iudicijs.

Rica.

Explicitis quibusdā iudicijs
preparatorijs. ad tra-
ctatus de iudicijs accedamus. **Loqui-**
tur autem hec rubrica de iudicijs in plura
li et non de iudicio in singulari. quia plura
sunt iudicia. Iudiciorum enim aliud cri-
minale aliud civile. Aliud ordinariū ali-

ud extraordinariū. aliud spūale aliud temporale. De criminali
loquitur ff. eo. c. atsi clerici. et c. cū non ab homine. De civili. j. e.
ceterū et c. qz. **Qu.** De ordinario. j. e. c. dilecti. et c. examinata.
De extraordinario. j. eo. novit. De spiritali. j. eo. exhibita. De
temporalī. j. eo. venerabilis. Potest et septima species adijci ut
dicatur Aliud spiritali annexum ut j. e. quanto. Sz certe nō
puto necessarium hanc speciem addi. Nam cā iurispatronatus
que dicitur spiritali annexa. vere spūalis est. i. de re spūali. En
de iurispatronatus vendi nō potest ut j. de iure pa. qz clerici. nisi
cum vniuersitate trāseat ut j. de iure pa. cū scdm. Dicitur autē
causa iurispatronatus annexa spūali propter quoddā accidēs
iurispatronatus. quia cadit in laycū. et possidetur seu quasi pos-
sidentur ab eo. cum nullum ius spūale possidetur a layco ppter
istud. Et ppter ius funeradi. ut ff. de mortuo inse. l. j. Et ppter
ius eligendi si ex privilegio cōpetat. ut j. de iurispatrona. nobis.
Uideam⁹ igitur quid sit iudiciū. Unde dicatur. Que sunt
partes iudicij. que sint necessaria ad cōstituendū iudiciū. Qua-
liter et quando iudiciū perducatur ad effectū. et qualiter finia-
tur. Iudiciū describitur. sicut et supra descripsimus arbitriū
in proxima rubrica. eo excepto qz iudiciū est de re civili et de
criminali. arbitrium autem de civili. Itē eo excepto qz iudiciū
necessario. arbitrium voluntarie subitur. Dicitur autē iud-
iciū quasi iurisdicciō. prius vero inquisitiō vocabat⁹ ut j. de
verbo. signi. forus. §. cōstat. Que autē sint partes iudicij legi-
t. j. de proba. quoniam contra falsam. **Ad cōstituendū iudici-**
um necessaria est libelli oblatio et litis contestatio de quibus di-
cemus. j. in specialibus rubricis. Item ad cōstituendū iudici-
um consideranda est persona illius qui pro iudice residet. an sit
iudex. et si sit. an ius eum iurisdicciōne exercere pmitat. Si enī
non sit iudex coram eo non ordinatur iudiciū. et si cōsensus par-
tium intercedat. ut C. de iurisdic. om. iudi. l. pūatorum. Nam
pactis pūatorum iuri publico non derogatur. ut j. de foro cō-
pe. si diligenti. ff. de pactis. l. ius publicū. Et idē dico si sit iudex
sz ius iurisdicciōis eius exercitiū non admittat. Hoc dico pro-
pter excommunicatum coram quo iudiciū nullum et sententia
nulla vel saltem annullanda. ut j. de sen. et re iudi. ad probādū.
Hoc dico propter iudices seculares qui clericos etiam volen-
tes et contentientes iudicare nō possunt ut j. de foro cōpe. si dili-
genti. et j. eo. c. qualiter. xj. q. ij. in olita. et c. placuit. et ideo iudici-
um nullum. ut j. e. ti. at si clerici. Item nec coram heretico iudi-
cium constituitur. ut j. de heret. excommunicamus. in verū. qd si
forte. Itē sunt quidā alij qui iudices esse non possunt et ideo
corā eis nō ordinat⁹ iudiciū. Legibus enī prohibentur esse
iudices infames et turpitudine notati ut ff. eo. ti. l. cum pretor.
§. nō autē. ff. de sena. l. ij. C. ad. l. iul. repetū. l. vlti. C. de digni-
ta. l. j. et ij. C. de infami. l. j. et j. de excels. prela. iter dilectos. Ma-
tura impediuntur surdus et mutus et perpetuo furiosus. Mo-
ribus ut femine et serui ut in. l. predicta cum pretor. ff. de re. iu-
ris. l. ij. §. de arbi. dilecti et j. de pe. et re. noua quedaz. l. ij. q. vj.
§. tria in pūci. xxiij. q. vj. mulierē. Itē corā episcopo non con-
stituitur iudiciū in dyocesi aliena. ut ix. q. ij. non inuitati. et c. j.
et ij. ff. de iurisdic. om. iudi. l. extra territorij. Item non consti-
tuitur iudiciū maioris coram iudice minori. ut xxi. di. inferior.
ff. de arbi. l. ij. in fi. et l. iij. Immo nec par in parem haber ipe-
riū. ut ff. ad trebel. l. ille a quo. §. tēpestiū. nisi maior subijciat
se iudicio minoris ut xj. q. j. peruenit. et ij. q. v. mādastis. et c. au-
distis. Vel si maior delinquat in territorio minoris ut C. vbi d-
crimi. agi opoz. in aug. qua in prouincia. **Itē non constituit⁹**
iudiciū cum quis in sua causa iudicat ut C. ne quis in causa
sua iudex sit. vel ius sibi dicat. l. vna. **Nec causa filij consti-**

tuitur corā patre. ut ff. de iurisdic. om. iudi. l. qui iurisdicciōni.
nisi casualiter euz parissime ius pro quibusdā dicitur. ut ff. de
officio presi. l. senatus censuit. **Itē non constituit⁹ iudiciū co-**
rā vno ex duob⁹ iudicib⁹ delegat⁹. vel corā duob⁹ ex trib⁹ ut
§. de officio dele. cam. et c. cū cā. et c. prudētia in pū. **Itē nō**
cōstituitur iudiciū corā eo qui presidet auctoritate falsarum lit-
terarū ut j. de crimi. fal. super eo. ff. de iudi. l. si pretor. vel vera-
rū. l. que iā per mortē delegātis re integra expirarūt si de hoc
fuerit exceptū. ut §. de offi. dele. relatus. Itē corā legato vel de-
legatis ipsius post egressum de prouincia. ut §. de offi. lega. c.
vlti. et alios casus poterit studiosus quilibet cogitare vbi ex de-
fectu presidentis non constituitur iudiciū. **Item ex defe-**
ctu actoris. ut si sit excommunicatus. ut j. de exceptione. **Itē si sit**
seruus nisi in certis casibus ut ff. de iudi. l. vix cer-
tis ex causis. **Item si monachi sine iussu suozū abbat⁹ seu**
priorū ut xvj. q. j. monachi. mortua est enī in talib⁹ vox eorum
ut ij. q. vj. placuit. et c. nullus. Itē si minor. xvj. annis sine tuto-
rū seu curatorū auctoritate. ut C. qui legi. perso. ha. i iudicio. l.
j. et c. de iudi. l. pperandū in fi. Itē pater et filius generaliter
inter se agere non possunt. ut ff. eo. ti. l. lis nulla. **Itē et ex de-**
fectu rei non constituitur iudiciū ut si agatur contra pupillū in
defensum ut ff. de re iudi. l. cōtumacia. In his igitur et simili-
bus in quibus defectus fuerit vel ex parte iudicis vel ex par-
te actoris vel rei. euz per istas habeat iudiciū ordinari nō cōsti-
tuitur iudiciū ut superius dictū est. Nam in oī negotio he per-
sone queruntur. iudex actor seu accusator et reus. Sunt etiā ne-
cessarij testes ut j. de verbo. signi. forus. §. in omni. Quod ve-
rū est in oī negotio dubio ne sit obiectio de notorio vel testes
non sunt necessarij. ut §. de filiis presby. quoniam. nec accusator.
ut j. de accusa. euidentia. **Itē hoc itelligo in oī negotio in si-**
gura iudicij tractādo ne sit obiectio de iudicio inquisitionis in
quo fama habet loco actoris vel denunciatoris ut j. de accu-
qualiter. **Homine autē testij itelligo triplex genus probatiōis.**
testij instrumentorū et argumentorū. ut in predicta decre. for⁹
§. causa. Iudicio igitur rite ordinato ut dictū est sic perducit⁹
ad effectū. si contingat actorē adesse. reum vero abesse. citatur
per nuncium vel epistolā. ut de hoc plenius nō. §. de offi. dele.
§. in summa. citatur inqz tribus edictis. hoc est tribus vicibus
seu trib⁹ denūciationibus vel vna pro oibus perēptoria. per
iudex ordinē vel cōpendiū edictorū duxerit moderandū ut ff.
eti. l. ad peremptorij. et legib⁹ sequentibus. xxiij. q. ij. de illici-
ta. C. quomodo et quādo iudex. l. tres denūciatiōes. Quelibet
autem denūciatio cōtinet. xxx. dies. ut in aug. de litig. §. oēm.
colla. vij. C. quomodo et quādo iudex in aug. qui semel. quidā tamen
dixerunt qz euz aug. illud loquatur in actore. certe lex vet⁹. C.
eti. pponēbat. que dicit quālibet citationē cōtinere debere de-
cem dies. non corrigitur in reo. stabit ergo. quod enī nō muta-
tur quare stare phibet ut C. de testa. l. scimus. Sed putam⁹
et in reo conectā ut qd dicit aug. in actore locū habeat et i reo.
qz nō debet licere actori qd reo nō licet ut ff. de re. ius. l. nō de-
bet. **Idē tamen iudex necessitate ingruente perēptoriū manu-**
rare ut j. de appel. c. j. §. de officio dele. cōsuluit. et i pdicta. l. ad
peremptorij cū sequētib⁹ legib⁹. Si nō venerit mittet⁹ actor
in possessionē rei petite si realiter agebatur. vel in possessionem
rerum ipsius rei iuxta mensuram debiti declarati sacramento
actoris. ut in aug. de exhiben. §. si vero etiā quidā iurent. colla.
v. et hoc si psonaliter agatur. ut distinguit⁹ hec materia. j. ut lite
non contest. qm frequēter. Sed si locū nō habeat missio tūc in
locū missionis succedit excommunicatio. sic itelligo j. ut lite non
contest. tue. Sunt autē quedā in quib⁹ nō habet locū missio ver-
bi gratia. Cū agitur inter duos de prelatura. licet enī proceda-
tur contra electū contumacē. ut j. ut lit. nō cōtest. quoniam fre-
quenter. non tamē alter in possessionē mittatur si duo de prela-
tura cōtendant. ne si ex scdo decreto. postmodum fieret missio
ageret ut prelatus. et si forte ius in electiōe non habeat decipe-
ret forte animas subiectozū qd esset absurdū. ut §. de elec. du-
dum Et idē dico in causa matrimoniali nā in ea timendū esset
ut missus in possessionē ex scdo decreto. ageret ut maritus. cū
in veritate maritus nō sit. **Ubi tamē nō de prelatura ecclesie.**
sz de ecclesia agitur inter duos episcopos vel iter duo collegia
tang⁹ de proprietate nō de titulo. sicut dictū est. et pbatur. xvj.
q. ij. inter memoratos. locū habet missio ut j. de eo qui mitti. in
posse. c. j. et ij. Nam et de duabus ecclesijs tang⁹ de propieta-
te locū habet permutatio. ut tamē tēporale nō detur pro spūa-
li vel ecōuerso. ut j. de rerū permut. ad qōnes. Sed si cōtumax
venerit infra annū prestita cautione iudicio sisti. ut in decre. qm

frequenter. §. in alijs. 7. §. de eo qui in poss. cū venisset. 7. C. de bonis auto. iu. pos. in aut. 7. qui iurat. ac exhibita satisfactioe congrua expensarū vt in predicto. §. i alijs. 7. C. de iudi. scimus. C. quomodo 7. quādo iudex in aut. qui semel recuperat possessionem restituitis expensis factis circa iter. circa ingressus litis 7. salaria aduocatorū vt. C. de accu. l. que crimen. 7. de iudi. l. scimus. Inuenio etiam contumacē teneri ad expensas facien- das vt. §. de in inte. resti. auditis. Si non venerit infra annū fiet missio ex secōdo decreto. De natura pmi 7. secūdi decreti dicā. §. de eo q. mitti. i. poss. §. cā igit missioe ex secōdo decreto nō restabit reo qd de ppetate. vt i decre. qm frequenter. §. i alijs. C. vbi rem actio. l. §. in fi. Fiet enī de possessore petitor vt. C. quomō 7. quando iu. l. consentaneū. §. de dolo 7. contu. prout in fi. Nā missio nō daretur in re actio cū possideat. vt insti. de accu. in pn. §. e. ti. examinata. Unde qd dicit illa decre. qm frequenter. ad uerse parti defensione legitima reseruata. expōitur defensiōe. i. impugnatioe. Et similia expositio. viij. di. quo iure defendis. i. vendicas villas ecclesie. Unde q. ibi dicit de defensiōe. alibi dicit allegatione in eadē decre. §. q. si super in fi. Et hec oīa lo- cum habet in reali. S3 quid in personali. videt idem. Nā illa decre. quonā dicit in fi. q. reus passus missionez veniens infra annū vel post annū audietur. iuxta distinctionē in alio casu supe- ri is annotatam. Sed certe nō videt q. superior distinctio locū possit habere in psonali āte annū vel post annū. Ante annū nō q. in reali missus ex primo decreto incipit possidere 7. prescribere posse. habet enī iustum titulum. Nā iuste possidet qui aucto- ritate pxijs possidet. vt. ff. de acqui. posses. l. iuste possidet. l. ha- bet etiā 7. bonam fidē. credit enī rem petitam suā esse. 7. ideo p- scriptio locum habet. vt. §. de prescript. si deliquit. quod in hoc pzetorio pignore assignato pro modo debiti nō contingit. vt. ff. qui satisfda. co. l. sciendū. §. creditor. ff. de vluca. l. non solū. Itē post annū non habet hec auxilia. nā in reali post annum missus in possessionē possidet incommutabiliter 7. irrevocabiliter. nī si de ppetate ab aduersa parte cōvincatur. sed in psonali non est ratio quare reus veniens post annū nō recuperet possessio- nem prestita cautione. 7. restituitis expensis. Et est ratio istarū diuersitatū ante annū 7. post annum. q. in reali dico me ius ha- re in re. vnde nō est mirum si incipio possidere ac prescribere. 7. post annū efficiar verus possessor. S3 in psonali nec peto rez illaz in cuius possessionē mitto. nec dico me habere ius in illa. Respōdeo similitudo notari potest inter realē 7. personale ante annum 7. post annū sic. q. sicut in reali reus veniens infra an- nū recuperat possessionē prestita cautione ac restituitis expensis sic 7. in personali. quīs inter hec duo quo ad prescriptionē dif- ferētia inueniatur. Itē 7. post annū potest similitudo notari. vt sicut in reali missus possidet donec aduersarius probet de pro- prietate. sic 7. in personali missus in possessionē possidet pignus pzetoriū. donec de debito liqueat. missio probante debitū. Et in hoc differt a reali. Vel fm alios passo missione non probat in debitum vel solutum. Eo enī ipso q. reus nō probat indebitū vel solutū. constat de debito. 7. hoc propter auctoritatē secūdi decreti. Quod tamē prius dictū est magis placet. Si ergo de debito constat tenebitur pignus pzetoriū donec satisfiat. 7. res cōmodata tenebitur loco pignoris iuris auctoritate propter ex- pensas vt. ff. de furtis. l. creditoris. §. si eum. ff. cōmodati. l. in re bus. §. vlti. 7. accedūt ad hoc. ff. de le. j. l. filiūfamilias. §. diu. ff. si seruitus vendi. l. is cuius. ff. de le. ij. l. filiūfamilias. §. diu. ff. de no. operis nunci. l. si pūsg. S3 si actor nō veniat reo veni- ente. licet fm cursum causarū reus absoluetur statim ab obser- uatioe iudicij. tamen fm iura actor citandus est tribus edictis. vel vno pro oībus edictis cōtinentibus spaciū triū mensium. vel forte citatio faciēda est reo postulante id est si postulauit. 7. tunc si non venerit absoluetur reus ab obseruatioe iudicij. cū non sit de causa liquidū vt. C. de iudi. l. properādū. §. j. 7. dabi- tur actori annus infra quē si causam prosequi detractat iudex auditis allegatioibus partis presentis pronūciabit diffinitue si de causa liqueat. Si vero infra annū veniens iterū causam de- serat. ab omni cadit actione ipso iure vt. C. quomō 7. quando. in aut. qui semel. Nec mireris si durius agitur in hoc cū acto- re vt pcedatur cōtra eum ad diffinituaz lite non contest. 7. vt cadat ab actioe ipso iure. q. cum reo. in quo talia non cōtingūt. Nam quicquid fauoris idulgetur actori 7. reo videtur concessum per regulā illam. ff. de regu. iuris. l. nō debet. S3 hoc nō conuertitur vt. ff. de ferijs. l. vlti. 7. C. de tempo. in inte. restitu- pe. l. vlti. Et hec locum habet cum lis non est contest. vel qua- li contest. Nā si sit quasi cōtestata vt cum agitur contra inqui-

linū vel colonum qui nomine possidet alieno qui debet statim dominū in iudicio nominare dato certo termino infra quē veniat vel militat. quod si non fecerit sed in sua cōtumacia perdu- rauerit. lis intelligatur quasi contestata. quantū ad interrūpen- dam longi tēporis prescriptionē. a die in quo inquilinus conue- tus extitit vel colonus. Ad contingit propter duo. Et q. colo- nus fuit cōuentus 7. domino certū tempus assignatus. vt veni- ret vel sufficientē mitteret responsalē. quo neutrum facere pro- curante iudex eū legitimis edictis euocabit. qui si in contuma- cia sua permanserit negotium summam examinas forte rece- pro vno de testibus quos actor producere intendit. vel viso in- strumento per quod probare intēdit. vel etiaz delato iuramen- to actori q. nō calumniose moueat quēstionē ar. ff. ad exhiben- dū. l. thesaurus. C. de fide instru. l. vlti. §. de elec. cum dilectus. §. de excep. pastoralis. §. de resti. spoli. litteras in aut. de testibus. §. q. vero. colla. viij. §. de testibus. in causis. 7. c. significauerūt. mit- tet actorē in possessionē rei petite reseruata qōne ppetatis ab- senti. vt in decre. quonā frequenter. §. q. si super rebus 7. C. vbi in rez ac. l. §. Sed obstat decre. §. de dolo 7. contu. prout. nā ibi dicit q. si reus venire cōtemperit. cām vt pote lite que ingeri- tur cōtestata diffinitua sententia terminetis. Ad qd responderi poterit vt dicatur q. ibi vt pote est veritatis expressiū. Et simile quasi modo geniti. Et alibi vidimus gloriā eius gloriāz quasi vnguentū a patre. Vel est ibi speciale in odiū ipsius calumniosi qui toties litē delusit. sicut 7. speciale hic diximus in illo qui in- terrupto anno litē deserit vt. C. quomō 7. quādo in aut. qui se- mel. 7. diximus. §. hoc in eodē. §. C. Si vero lis sit vere conte- stata. qd qualiter fieri habeat dicā. §. de litis cōtesta. tūc si reus contumax fuerit 7. liquet de causa vel liquere possit procedet ad diffinituā vt. ij. q. ix. decernimus. C. de iudi. l. pperandū. §. sinautē ex gestis. sed si liquere nō posset fiet missio in posses- sionē que nō recuperat per cautionem. vt. C. quomodo 7. quā- do iu. l. cōsentaneum. 7. idē fiet actore per contumaciā absente. Nā aug. illud qui semel. qd in actore loquitur locū habet lite contest. 7. etiā si lis cepta nō sit. Hec oīa locū habent cū alter li- tignantium contumax est in causa ciuili. Ceterum si in crimina- li reus contumax fuerit excommunicatur. qui si infra annū ab ex- cōmunicatione nō venerit in pncipali negotio nō audietur. sed interpretatioe iuris pro conuicto habetur vt. xj. q. iij. rursum. Et idē dico in causa ciuili in qua missio locū nō habet. vt. e. c. 7. q. quicunq. Si actor nō venerit excommunicatur. vt. v. q. j. quidē. S3 si postmodū veniat 7. si penitere proponat audiet. vt. j. de accusa. licet. 7. ij. q. iij. si quē penituerit. 7. c. si quis iratus. Nam post libelli oblationē licet desistere sine pena. vt. ff. ad turpil. l. quesitū. ff. de in ius vo. l. libertus. tenebitur tamē iniuriarū pro eo q. infamauit vt. ff. de iniur. l. item apud labeonē. §. si quis li- bellus. Sed si post litē cōtest. cōtumax fuerit accusator. vel nō probauerit. de calūnia tenetur. vt. ij. q. iij. per totū. nisi iudex iue- niat eū promissione testij deceptū vt. ij. q. iij. paulum. vel ex te- meritate. seu calore iracundie accusasse. Temeritas enī facilitatē venie continet. 7. inconsultus calor calumnie vitio caret. Et ob hoc nullā huic penā irrogari oportet. vt. ij. q. iij. §. notandū in fi- ne. Partibus autē sic in iudicio constitutis 7. sic ordinato iudi- cio de personis. ab actore reo libellus est ponigendus. nisi ta- lis sit cā in qua sine scriptis agat. de quo notabo. j. de libel. ob- la. Fiet etiā contestatio litis. si est talis nature cā vt in ea locum habeat contestatio litis. et de hoc plenius dicam. j. de litis con- te. Itē prestabitur iuramentū de calūnia si non sit cā spūalis. vel si sit spūalis tūc prestabit iuramentū de veritate dicen- da. vt dicam. j. de iura. ca. Fient positiones vt. §. de elec. d. vlti. §. de lit. contest. c. vno. que fieri debent post iuramentū. eo q. fieri habent per iuramentū. Unde 7. positio actoris sit p sacramen- tum. 7. responsio rei per sacramentum. 7. ex positione actoris si contra se ponat. actor excluditur. 7. ex responsione rei reus con- vincitur 7. pro confesso habetur. Propterea autē fieri habent positiones post litē contest. 7. post iuramentū de calumnia vel de veritate dicēda. q. loco probationum succedunt. probationes autem in pncipali locum non habent nisi lite contest. Unde cum in locum probationum succedunt 7. inuente sint ad re- leuationem oneris probationū. sciendū est q. id solū venit i po- sitionem qd venit in probationē 7. ideo nō venit negatiua que non potest probari. vt. vj. q. v. actor. j. de causa pos. cū ecclesia. Ad verū est directe. vt. j. de proba. qm in prin. Et sic nō obstat. j. eo. al. de proba. ex litteris 7. c. tertio. 7. §. de renū. super hoc. nec potest poni. Itē sicut id qd probatū nō releuat probantem probari non potest vt. C. de proba. l. ad probationē. sic 7. id qd positiū

positū non releuat ponentē poni nō pōt. Item similia & contra-
ria & impertinentia poni nō possunt. q̄ nec probari. Verū tamē
cautus & subtilis aduocatus cōtraria ad diuersa similia ad dis-
similia. ipertinentia ad pertinentia reducit mutatis verbis s̄ sen-
tentia retēta. nisi prudentia iudicis prudentia aduocati p̄cellat.
¶ Sed quid si pars aliqua offerat se p̄baturā per testes vel in-
strumenta. nunquid ad positōes redire potest. Respondeo nō.
puto enim cum potuerit releuari & grauari elegerit mos ei ge-
rendus est. vt. ff. de proba. l. certa. Et sibi imputet qui pro nouo
beneficio vetus grauamē elegit vt. C. de iure deli. l. vlti. §. si-
milia. ¶ Item sicut interrogatiōes iudiciales que locū habent
vsq; ad sententiā vt. ff. de interrogati. l. ubi. Et sic in-
dex per positiones partium & per interrogationes iudiciales.
per probationes. presumptiones. iudicia & argumenta verita-
tem inuestigabit vt. xxx. q. vlti. iudicantē. vt tamē iudex nō sug-
gerere sed requirere videatur vt. ff. de questionib. l. i. §. q. que-
stioni. ¶ Itē patienter audiat aduocatos diferentes bincin-
de vt. ff. de offi. proconsulis. l. nec quicq; §. circa. sic tamē vt nō
nascatur conceptio dignitatis vt. ff. de offi. p̄sidi. l. obseruan-
dum. ¶ Facta igitur disputatiōe a partibus & cōclusionē secu-
ta iudex cōmunicato concilio peritorū sententiā dictabit pō-
derabit & emendabit & sic in scriptis rediget vt. C. de sentē. ex-
pe. reci. l. i. in fine. nisi sit causa in qua pronūciandū sit sine scri-
ptis. quod in quibus casibus cōtingat notabo. §. de libel. ob. Et
tamē presentibus partibus vel altera per contumaciā absente
sententiā recitabit post recitationē non licebit aliquid detrahe-
re. sed nec addere nisi de fructibus sumptibus & similibus que
pertinet ad cōsequentiā priorum statutorum & hoc eodē die vt.
ff. de re iudi. l. paulus. S̄ si pars illa que nō interfuit recitatio-
ni sententię venerit iudice adhuc pro tribunali sedere audietur
vt. ff. de in inte. resti. l. diuus. Sententiā vero latam non mādā-
bit executiōi vsq; ad. x. dies eo qd̄ infra illos poterit appellari vt.
ff. de verbo. signi. l. si qua pena. Infra hos autem dies comu-
merabitur dies ille in quo sententiā recitata est. Nam s̄m an-
tiqua iura ille dies cōputabitur in bīduo vel trīduo. in cuius lo-
cum succedit decendū vt. ij. q. vi. bīduū. ¶ Itē cōputabit in
numero. v. dierū s̄m legē theodosianā vt. ij. q. vi. propter su-
perfluam. Lapsis igitur. x. diebus non interposita appellatiōe
iudex exequi debet iuram in criminali causa statim. vt. ij. q. i. si
cut & C. de penis. l. cum reis nisi in quattuor casibus. Primus
est cū princeps iracundia motus seuerius iudicauit vt. C. de pe-
nis. l. si iudicari. xj. q. iij. cū apud. Secundus est cū iuria capitalis
ferrur in muliere pregnantē. differtur executio vsq; ad tēpus
partus vt. ff. de penis. l. pregnantis. Tercius cū iuria fertur in ser-
uū rōcinijs obligatū. differtur enī sententiā donec domino ra-
ciocinia reddat vt. C. de bo. p̄scrip. l. i. Quartus cū insula est
a principe assignanda vt. ij. q. vi. bīduū. In his ergo casibus in-
dicibus in modice seuentibus frenitēperies adhibetur vt. C.
de custo. reo. l. i. Si autē fuerit causa ciuilis & actio personalis
differtur executio vsq; ad quattuor mēses vt. §. de offi. dele. q.
reni. si actio est realis tūc statim sententiā executioni mandat
vt. isti. de officio iudi. §. j. ¶ Verū si a diffinitua fuerit appella-
tū iudex patienter admittat nec putet sibi iniuriā fieri vt. C. de
appe. l. i. & in maioribus. Nec debet appellanti conuiciari vt. ff.
de appella. l. illud sciendum. sed nec iudici appellato. vt. ff. de in-
iurijs. l. iudici. licet talis iniuria per appellationem fieri videat-
ur iudici a quo fuerit appellatum vt. C. de ep̄sco. audi. l. iij.
propter quā iudices prouocari solent & velle vlcisci sicut & euz
recusantur vt. §. de officio dele. suspitiōis. & propterea penden-
te appellatiōe possunt recusari in alijs causis ab his qui eos ta-
liter prouocarunt. vt. §. de app. ad bec. & c. p̄posituit. & sic iudici
um producit ad effectū. ¶ Nūc autē restat videre qualiter
iudicium finitur. Finitur autem iudiciū pluribus modis. Tē-
pore. sententiā. Prohibitione. Status mutatione. Tēpore vt
criminales cause biennio. vt. C. vt intra cer. tem. crim. cau. ter-
mi. per totū. ceterē triennio. vt. C. eo. ti. l. p̄perade. Sententiā.
quia iudiciū finem accipit ex re iudicata vt. §. de sen. & re iur.
gantium. Prohibitione ac status mutatione. q̄ iudicium solu-
uitur vetante eo qui iudicare iussit. vel eo qui malus imperiū
in eadē iurisdictione habet. vel si ipse iudex eiusdē imperij esse
ceperit. cuius est qui iudicare iussit. vt. ff. e. ti. l. iudiciuz. Saluis
his que notauim⁹ alias quibus modis iurisdictioni finiat. vt. §.
de offi. ordi. §. finitur. Et q̄ dixi criminales causas biēnio ter-
minari verū est. sed aliquādo ceterioritēpore restringuntur. vt
C. vt oēs tā ciui. q̄ mili. l. i. si in aug. vt clerici apud p̄p̄ios epi-
scopos. §. si tñ colla. vj. C. de naufra. l. de submersis li. xj. C. de

dolo. l. vlti. Sūt etiā qdā ciuiles q̄ vsq; ad trienniu non perdu-
cuntur. vt. C. de cu. l. gnali. li. x. C. de edifi. p̄uua. l. vlti. in qbus
dam enim mora periculosa est. vt. §. de elec. cū inter. §. vt lite nō
conest. quoniā frequēter. c. distin. quoniā. §. de transla. p̄ela. in
ter corporalia. ff. de dāno insec. l. j. Sed videtur q̄ lex illa que
loquitur de triennio conigat per decre. §. eo. ti. venerabilis que
dicit non obflare exceptionē de triennio. Ad quod respondeo
lex illa nō est conecta. q̄ illa excipit causas spectantes ad publi-
cā functionē. & causa ecclesie de qua loquitur decre. ad publi-
cā functionem spectat. eo q̄ ius publicū in sacris & sacerdotib⁹
consistit vt. j. diuus publicus. Et sicut lex excipit cām fisci vt in
ea locū non habeat lapsus triennij. sic decre. excipit causas chri-
sti. ecclesie. Et decre. illa loquitur euz causa protrahit⁹ ultra
trienniu per cauillationes & subterfugia rei vt in ipsa littera cō-
tinetur. Si ergo trienniu transeat perit instantia iudici perit p̄-
cessus. s̄ nō pereunt gesta redacta in scriptis per manū publi-
cā auctoritate iudicis. vt. C. de re iudi. l. gesta. in aug. vt fratrū
fi. §. illud quoq; colla. ix. ¶ In summa notandū est q̄ q̄uis de
ficiēte iudice seculari succedat ecclesiasticus vt. §. ti. p̄xi. euz sit
generale. & c. licet in fine. nō tamē hoc cōuertitur. vt. §. e. ti. qua-
liter. Nec obstat aug. vt clerici apud proprios ep̄scopos in p̄n.
colla. vj. & xj. q. i. si quis cū clerico. Nā puto illis iuribus dero-
gati. Nec de diuersitate superioris mireris. Nā olim oēs cau-
se clericorū & laycorū deferēbātur ad sacerdotes. vt. §. q. si sunt
legi. per venerabilē. xj. q. j. sacerdotib⁹. & c. relati. ij. q. v. si quis
p̄sbyter. Et ideo si laycus redeat ad suū primariū forum non
videtur eius cōditio deterior fieri. sicut nec dotis cōditio sit si
ad suā naturā redeat vt. ff. de pactis. l. si vnus. §. ideo dicemus
Sed clericus p̄uilegiatus est circa forū & tali p̄uilegio cui re-
nunciare non potest. vt. §. ti. p̄xi. si diligenti.

De foro cōpetenti.

Rica.

¶ Via rei ad iudicia ^{voca} ^{ti fre}

quenter de foro excipiūt. Solet plerūq; dubitari
qd̄ forū reus sic excipiens sequi debeat. Et ideo
post tractatū de iudicijs sequitur rubrica de foro
cōpetenti. ¶ Elideamus igit⁹ quid sit forū. vnde dicat⁹. Et ex
quibus causis forum metamur vel sortiamur. Et an quis possit
p̄prio foro renunciare & alterius adire. ¶ Forū est idē qd̄
tribunal. S̄z forū est exercendarū litū locus a fando dictus.
siue a foroneo rege qui p̄mus grecis legē dedit. vt. §. de ver. sig.
forū i p̄in. & vij. di. moyses. Cōstat aut forū ex tribus. Ex cau-
sa. ex lege. ex iudicio. vt in eadē decre. §. constat. Aliqñ dī forū
locus in quo ius redditur. appellatiōe collata ab eo qd̄ sit in eo
vbi sit. quē locū determinare hoc modo possumus. vbiq; iudex
salua maiestate imperij sui. saluoq; more maiorū ius dice-
re p̄stituit. vt. ff. de iusti. & iure. l. penult. ¶ Et forte locus i quo
ius redditur dicitur forū similitudinariē. q̄ sicut forū vocatur
locus in quo multi cōueniunt inferentes res venales. & deferē-
tes res emptas. sic & in foro iudiciali multi veniūt inferentes li-
tes & questionēs & diffinitōes inde deferentes. ¶ Sortimur
forū quattuor modis vel causis que singulariter in singulis at-
tenduntur. ¶ Ratione delicti quia delinques neduz in loco
domicilij sed vbi reperitur & vbi delinquit poterit cōueniri. C.
vbi de crimine agi oportet. l. in aug. qua in p̄uincia. in aug. vt
nulli iudiciū. §. si vero quis cōprehensorū. colla. ix. & vj. q. iij. pla-
cuit. & iij. q. vj. c. i. Itē ratione cōtractus vt nomē cōtractus po-
natur pro oī pacto vel quasi cōtractu. vt si quis gesserit alterius
negocia vel tutelā. vt. ff. de iudi. l. heres absens. & l. oēm obli-
gationē. Poterit igit⁹ qui cōtraxit cōueniri & vbi contraxit &
vbi domicilium habet. & vbi faciēda est solutio. si alibi q̄ vbi
cōtractū est vel vbi domicilij quis habet. soluere cōuenit. ff. de
actio. & ob. l. cōtraxisse. ff. de bonis auc. iudi. pos. l. iij. & j. eo. ti.
dilecti. Sed hoc verū est vt quidā dicunt si in loco cōtractus
vt in p̄in. l. illius heres absens. S̄z putat dñs meus Alzo. idē
& si alibi inueniatur latitandi causa. Nāz & alibi inuenito poterit
mādari vt veniat & ad locū cōtractus poterit remitti sicut & in
crimib⁹ obtinet vt in aug. vt nulli iudi. §. si quis vero cōpre-
hensorū colla. ix. Nā hec duo. l. cōtractus & crimē quo ad le-
gem cōueniendi parificantur vt in aug. vt oēs obe. iudi. §. hoc
cōsiderantes colla. v. Si vero alibi inueniat⁹ q̄ in loco contra-
ctus. puta in loco domicilij nō latitandi causa citabitur a iudice
loci cōtractus. si citatus nō veniat. iudex loci in quo cōtractus
est mittet actore in possessionē rerum quas ibi citatus habet. vt

bitari aut consuevit de clericis existens in scholis qui foris adeunt potestatis vel iusticiarii. Quia in qua studiis viget cum sit laycus et hoc fiet ex privilegio Frederici id est in illa constitutione que incipit habita. Respondeo Illud locum haberi in scholaribus laycis qui ex privilegio habent optionem an velint conveniri coram episcopo. vel coram potestate. vel magistro. Vel habet locum in scholaribus clericis qui ibi proprium non habent episcopum. Unde scolares clerici et ciues non habent ibi electionem ut poterint eligere potestatem seu iusticiarium civitatis. vel magistrum vel episcopum. Imo precise ab episcopo debent iudicari et ab ipso ordinari. ut dictum est. nec locum habet electio de qua dixi. Et nota quod questio feudalis agenda est coram domino feudi. ut. j. e. ti. verum. Quod intelligo verum cum agitur inter duos vasallos. nec revocatur in dubium quin res sit feudalis illa de qua agitur. si si dubitatur quis sit vasallus et ad quem pertineat iure feudi tunc quia interest domini feudi quis sit eius vasallus. et ad eum cognitio spectat. et sic intelligo illam verum. et. c. ex tenore. et. s. ti. proxi. ceterum. et. j. eo. ti. ex transmissa. Sic loquitur constitutio de feudis. S. preterea. s. ti. proxi. novit. Sed si questio sit inter dominum feudi et vasallum. an vasallus debeat feudum perdere vel habere. per patres curie hec questio finietur. Si vero quis se asserat dominum feudi et petat in dominum recognosci. possessor autem negat illum dominum. hec questio coram ordinario loci. non coram illo qui se dominum feudi contendit agendam est ne in sua causa sit iudex. ut. C. ne quis in sua causa iudi. S. si inter duos vasallos agatur. non de iure rei. sed de iure possessionis. utpote quod aut ad quem veniat possidentem. tunc coram ordinario loci. vel delegato tractanda est hec questio. non coram domino feudi. et sic loquitur decre. j. eo. c. ex parte. Item per privilegium eximitur quis a foro ut superius dixi. et probatur. xvj. q. j. frater. j. de privileg. cum capella. ff. de excusa. mu. l. penul. S. si post. ff. de excusa. ru. l. si spadonem. S. scire. et. de ali. et. cba. le. l. is cui. Ad intelligi nisi privilegiatus sit in privilegio suo preventus saltem per citationem ut. j. eo. ti. propoluit. ff. de iudi. l. si quis postea. Sed videtur quod et si privilegium locum non habeat in prece dentibus. locus tamen obtinet in sequentibus. ut. ff. de viur. l. cum quidam. S. si quis. C. de tempo. in iure. rest. l. ea que. et in aug. ibi signato si minor. Sed leges ille locum habent in rebus divisibilibus non in iurisdictione que perpetuatur per citationem. ut. s. de offi. dele. gratum. unde ibi iudicium accipere debet ubi ceptum est ut. ff. de iudi. l. vbi. In summa notandum est quod clericus foro ecclesiastico renunciare non potest et adire seculare ut dictum est. s. Sed potest renunciare proprio et adire alium ecclesiasticum voluntate sui ordinarii accedente ut. j. eo. significasti. Unde tria requiruntur ad hoc ut clericus non suum iudicem facere potest suum scilicet ut consentiat in alium habentem ordinariam iurisdictionem. delegata enim iurisdictione non extenditur ad alias personas quam in rescripto commissionis continentur. ut. s. de offi. dele. cum olim abbas. et. c. p. et. g. preterea in specialibus casibus ut de hac materia nota. s. de offi. dele. S. casualiter. et. S. prorogatur. Item ut consentiat in personam ecclesiasticam ut. j. eo. ti. si diligenti. et. c. significasti. aliter nihil agitur ut. s. ti. proxi. et si clerici. Item oportet ut diocesani voluntas accedat. ut in predicta. significasti et. xj. q. j. clericum nullus. et. l. j. q. vj. non liceat. Et si in hoc non obstant iura illa que dicunt alii quem posse subicere iurisdictioni illius qui habet ordinariam ut. ff. de iudi. l. j. et. l. priuatorum. Quia illa in clericis locum non habent ut dictum est. Et eodem modo non obstat ar. a contrario sensu. i. j. q. vj. pulsatus. Item non obstat. i. j. q. v. mandatus. et. c. auditum. Nam illud facit papa ex nimia humilitate. nec habet superiorem cuius consensum requirat arg. s. de elect. licet. Item quod dixi. s. de domicilio sic intellige. quia ibi intelligitur clericus domicilium habere ubi laicum sibi constituit. non ubi ecclesiam habet vel beneficium ut. s. de rescriptis. dilectus. j. eo. ti. postulasti. Unde si contingat clericum delinquere ubi domicilium habet. ibi punietur. si si crimen exigit priuationem a beneficio. pronuntiabitur a iudice domicilij. mandabitur autem executio sententia a iudice loci in quo beneficium vel ecclesia consistit. ut in predicta decret. postulasti. et. ff. de re iudi. l. a diuopio. S. j. Sed si alibi quam ubi domicilium habet delinquat. tunc distinguitur inter grave delictum et leve. ut si graviter deliquerit. tunc iudex loci in quo deliquit puniet. ut. ff. de re milit. l. desertorem in prin. et adeo ut si alio se contulerit delinques remittatur ad illum ut in aug. ut nulli iudi. S. si vero quis comprehensorum. colla. ix. Et hoc preterea remissum christum ad berode

pylatus. Item remittitur quis honoris causa ut cum miles delinquens remittitur ad magistrum militum sub quo deliquit. ut. ff. de custo. et exhi. reorum. l. militibus. Et hoc verum est cum miles leve delictum commiserit. ut. ff. eo. ti. l. non est dubium. secus si grave. ut. ff. de accusa. l. vlti.

De libelli oblatione. Rica.

Actio rei ad iudicia

solent postulare libellos ut sciant quid petatur. et qualiter et super quo debeant respondere. Ideo post tractatus de iudi. et de foro compe. subiicitur hic rubrica de libelli oblatione. Et videamus igitur quid sit libellus. quis libellum ponere debeat. in quibus causis locus habeat libelli punctionio. que in libello debeant contineri. et de libellorum effectu. Libellus est parvus liber. i. modica scriptura. Et est duplex libellus. conventionalis et accusations. Primus in civilibus. secundus in criminalibus locum habet. Libellum autem ponit actor. ut. l. j. q. iij. S. spacium. et. c. libellus. Ponit in quo et offert reo. ut in eo. S. spacium. in aug. offerat. et punctionio transfertur in acta ut. j. de proba. quoniam contra falsam. Libellus exigitur in omni causa in qua ordinarie agitur. nisi in quattuor casibus. Primus est cum causa vel lis sit brevisissima. et maxime vilium rerum seu personarum. ut. C. de sen. ex pericu. rec. in aug. nisi. Secundus cum episcopus cognoscit inter suos familiares ut in predicto aug. et. xj. q. j. si quis cum clerico. Tercius cum hoc fit ex consensu partium. ut. C. de priuileg. scola. l. quotiens in fi. l. xij. Quartus cum rector provincie infra quinquaginta dies convenitur. ut in aug. ut iudices sine quoquo suff. ar. S. necessitate. colla. ij. Ideo autem dixi ordinarie. quod si extraordinarie agitur secus erit ut in causa denunciatiois et inquisitionis. Quis in causa inquisitionis capitula sint edenda vel potius exponenda de quibus fuerit inquirendum. ut. j. de accusa. qualiter et quando. S. debet igitur. Alias autem generaliter libellus datus est. siue in civilibus. ut. j. eo. c. j. siue in criminalibus ut. j. q. vj. libellorum. In libello conventionali debent contineri hec. Nomen actoris. nomen rei. et nomen iudicis coram quo agitur. Item res que petitur. ut. j. eo. ti. c. ij. de appel. significantibus. Cum enim libellus ad hoc detur ut reus deliberet. cedat an contendat. ut. l. j. q. iij. offeratur. quomodo poterit deliberare nisi res que petitur exprimat. Item quomodo scire potest reus an possideat vel non possideat rem que petitur et periculosum est subire defensionem eius rei quam forte non possidet. ut. ff. de rei vendica. l. is qui. propterea res exprimens da est et iudicia rei. ut. ff. de rei vendi. l. in rem. et si res que petitur sit immobilis exprimi debent confines. ut. ff. de acti. emp. et ven. l. tycius. S. vlti. et. l. predicta si in rem. S. vlti. Item species et pondus exprimi debent ut. ff. de posi. l. j. S. si quis argentum. Causa etiam exprimi debet. ut. C. de adop. l. iij. C. de edic. di. adri. tol. l. vlti. Sed an actio sit edenda dubitatur. Et videtur quod non. ut. s. de iudi. dilecti. Nam in iudiciis ecclesiasticis non est rigor huiusmodi observandus. ut. j. de dolo et cotu. c. j. S. contra. j. ti. proxi. c. j. de deposi. gravis. s. de iudic. examinata. xj. q. j. experientie. Ad quod sic distinguo. Actio aliquando significat formulam verborum. ut. ff. de furtis. l. si servus nauez. ut cum dicitur ago contra talem ad decem actione ex empto vel certi conditione de mutuo. tales actiones id est formule verborum sublate sunt secundum veterum ius canonicum et civile. ut in preal. le. decre. dilecti. et. C. de formulis et ipetra. subla. l. vna. Aliquando significat causam agendi. ut cum dico peto. x. a tali. quia videri ei librum. vel quia ei mutuaui. et in hoc actio siue causa agendi vel petendi proponenda est in iudicio tam ecclesiastico quam seculari. Aliquando tamen causa petendi exprimens da non est ut cum agitur rei vendicatione. Nam si aliquis petat rem iure domini vel quasi non habet necesse dicere causam domini arg. ff. de excep. rei iudi. l. si mater. S. j. et. ij. Item modus agendi est exprimens da ut cum ex eadem forma verborum plures modi agendi resultant. et ideo exprimens da est ad quid agatur. verbi gratia. ut cum peto rem mihi furtim subtractam. dubitari potest an agatur actio ad exhibendum. vel rei vendicatione. vel conditione furtiva. vel actione furti. His enim omnibus actionibus agitur pro re furtiva. Et in his omnibus actionibus factis competunt illa verba. Peto rem talem furtim mihi subtractam. sed diversi sunt modi et diversos sortiuntur effectus. ut. ff. de condic. sur. l. si pro fure. S. j. et. ij. et. l. in furtiva re. et. ff. de

rei ven. l. item si verberatus. §. vlti. Item si ago sic. ago contra tales qui arbores mihi incidit. dubitari potest an agatur ex illo edicto arborum furtim cesarum. an ex lege aquilia. Et ideo iudex qui curare debet certam ferre sententiam. ut in l. de accu. §. curare. petere. debet exprimi quomodo et ad quid agat. Alii quando significat ius agendi vel petendi. ut in l. de ac. in pñ. Et fm hoc dicitur. Nemo sine actione experitur. ut ff. de ad. ministrat. l. l. quoties. §. j. et ff. de nego. gest. l. si pupilli. §. videamus. Unum tamen non omitto qd si actio. l. formula verborum proponatur et inepta. reus absolvitur ab instantia iudicij. ut §. de iudi. examinata. et ff. si messor. fal. mo. dixit. l. j. §. j. Et que superius dicta sunt locum habent fm vtrunqz ius canonicum et civile. Omnia igitur certa debet facere is qui libellum presentat. quia non licet ei vagari cum discrimine alieno ut ff. de iniuriis. l. pretor edixit in pñ. Et si hec que superius dicta sunt fuerint ab actore servata saluum est reo beneficium deliberationis. Et notandum qd in vniuersalibus iudicijs res exprimi non debet in libello neqz in sententia. sed in executione sic ut ff. de pet. here. l. iij. et l. si quo tempore. et ff. si pars here. pet. l. j. §. vlti. Et hoc idem obseruandum puto cum petitur ecclesia cum iuribus et pertinentijs suis ut §. de resti. spoli. cum ad sedes in pñ. Et cum petitur prebenda cum plenitudine iuris et honoris canonici. ut §. de concess. preben. proposuit in fi. Nam in talibus et si pertinentia iura et honores in libello et in sententia non veniant exprimenda. in executione tamen exprimi oportet. Nam alias executor sententiam in illis non exequatur nisi victor probauerit illa in quibus executionem fieri postulat esse de pertinentijs et de iuribus rei in libello petite. ut in petitione hereditatis dictum est. si tamen actor in libello vel reus in excipiendo hec voluntarie duxerit exprimenda. exprimuntur et in sententia ut §. de offi. ordi. conquerente. §. de prescrip. auditis. et c. cu olim. Sunt autem vniuersalia iudicia hec petitio hereditatis familiaris et cūde. actio ex testamento cum vniuersum petitur. Et si multitudinarie. idem potest dici in premissis petitionibus et cum ius episcopale vel archidiaconale vendicatur. Sunt et generalia iudicia ut cum agitur actione tutelae. mandati. pro socio. et in talibus ac consimilibus non sunt res exprimende in libello. §. in iudicio et in sententia ut. C. de iudi. l. licet. Effectus libelli est facere rem litigiosam. ut. C. de litigio. in aug. ibi signato. litigiosa res est. et in aug. de litigio. §. j. colla. vij. et fm hoc intelligo. §. ut lite. pend. ecclesia et xj. q. j. quia res in litigio. Et ite perpe- tuat actiones annales. ut est actio iniuriarum ut. C. quando libellus pñ. da. l. i. con. fa. l. j. et ij. Item interruptionem prescriptionis inducit. Et in tantum hoc verum est ut si quis in libello aliquem sibi obnoxium dixerit et si libellus nullam causam contineat vel forte contineat vnam solam omnium actionum vel obligationum personalium videtur interruptio facta. ut. C. de annali excep. l. si ex multis. Sed oppones. talis libellus sic generaliter conceptus et sine cause expressione recipiendus non est unde tanqz ineptus nihil debet penitus operari. Respondeo hoc non sequitur. Nam et circa libellum sola executoris conventio interruptionem inducit ut. C. de rescrip. xxx. anno. l. sicut in rem Venit autem sit interruptio in odium prescriptionis ut limitat eadem lex si ex multis in fine. Item libellus obligat porrigentem causam ad finem perducere ut. C. quomodo et quando iur. in aug. qui semel. Aliquando tamen licet porrigenti reciperare libellum. ne iuste penitentie humanitas amputetur. ut ij. q. vj. si quis libellos. et. C. de appella. l. si quis libellos. Quod intelligo cum nihil incommodi adhuc senterit aduersarius. ut ff. de condi. causa dan. l. si ideo pecuniam. alias non liceret ei penitere cum alterius captione ut ff. de interroga. acti. l. de etate. §. vlti. et ar. ff. de reg. iuris. l. nemo. Sed et libellus accusatoris potest renocari. ut ij. q. iij. si quem penituerit. et c. si quis iratus. Et post libelli obligationem licet desistere sine pena. ut ff. ad turpill. l. quesitum et ff. de in ius vocan. l. libertus. Tenebitur tamen iniuriarum eo qd dato libello infamavit illum cui libellum poverit ut ff. de iniur. ff. item apud labeonem. §. si quis libello. Quod verum est nisi inscriptio sit secuta libelli pñectio nem. tunc enim non posset accusator penitere nisi ex causa. ut C. de aboli. l. ij. et ij. q. iij. paulum. et petere abolitionem. dñmo do reus non sit passus aliquam iniuriam carceris seu vinculo rum. ut. C. de albo. l. fallaciter. Et fm hoc intelligo de accusa. licet. Et nota qd in libello continebitur dies dati libelli. ut in aug. offeratur. in verbo qd non modo ex ipsius responsione. sed ex libelli manifestetur subscriptione. Sed si sit libellus accusatoria continebitur in eo nomen iudicis coram quo agitur. accu-

satoris et rei crimen de quo agitur. et quandoqz persona cum qua crimen dicitur esse commissum. et locus in quo. Itz dies institute accusationis. et professio accusatoris. ut ij. q. vlti. libello rum. Diem autz et horam commissi criminis accusator inuitz comprehendere non tenetur. sicut hec omnia quibusdam verbis continetur. Consule mense die coraz pretore professus Te deferre reum crimen loca pone sodalem. Et licet hora dies non mensis pretereatur. Item nota qd pro libello habetur rescriptum in citatoijs litteris insertuz quo ad inducias de negandas. ut §. de dila. preterea. et hoc plenius ibi dicam.

De mutuis petitionibus. Rica.

Actus est supra de libello.

sed qd plerumqz ab vtraqz parte ponuntur libelli et mutue sunt hincinde petitiones. ideo subijciuntur hic rubrica de mu. peti. Et aliam igitur apud que fieri debeant qñ et in quibus casibz locū habeat reconventio et in quibz cesset. Et que sit pena actoris nolentis respondere libello reconventionis. vel mutue petitionis. Reconventio fieri debet apud eundem iudicem apud quem sit et conventio. ut §. e. ti. c. j. et ij. q. vij. c. j. C. de sen. et interlo. om. iudi. l. cum papinianus. et in aug. et consequenter. Et si sic in idem iudicium iste due questiones mutue concurrant vicissim tractande sunt et eadem sententia terminande. Si vero non concurrant. §. vna prior et alia posterior proponatur. tunc locum habet regula illa qui prius appellat prius agat ut §. de ordi. cogn. cum dilectus et ff. de iudi. l. q. prior. Sz quis dicat qd vbi concurrunt due mutue petitiones vicissim tradende sunt tñ is qui pmo ad iudicium proclamat prior erit in oibus. ut prius fiat contestatio litis in causa sua. prius de calūnia sua iuret. prius recipiant pñatōes prius in ea sententia concipiatur et recitetur. Nec obstat qd dictū est qd eadem sententia terminetur quia vere due sunt sententie que feruntur circa duas questiones sese minime contingentes sed et si se contingerent ut cū agitur petitorio et possessorio a diuersis partibus etiam circa eandem rem. et adhuc dico fore duas sententias que feruntur. ut §. de causa possel. et proprie. cū ecclesia. Dicuntur autem vna et eadē sententia quo ad contextum prolationis qd vñico contextu ambe feruntur sicut plures stipulationes respectu plurium rerū dicuntur vna et eadem stipulatio quo ad conceptum verborū ut ff. de verbo. obli. l. si Stichus. §. stipulatio et ff. de dona. causa mor. l. senatus sensuit. §. vlti. unde si iudex pronunciet in causa conuentiois et differret pñunclare in causa reconventionis grauarer partem que reconuenit et posset ab eo iuste appellari ut ff. que sententia sine appe. re. l. j. §. vlti. Debet autem fieri reconuentio statim ut dicit aug. illud. et consequenter. §. in ipsa litis contestatione siue parū ante vel post. quia que incontinenti fiunt inesse videntur. ut ff. si cer. pe. l. lecta et C. de pactis. l. petens. Vel dici potest ut omnino necesse sit fieri reconventionem a principio et ante litis contestationem si reus credat actorem in aliquo sibi fore obnoxium propter verba que sunt in corpore authenticorum. de executoribz colla. vij. §. illud. Non enim ibi dicitur statim sed sic non apud alium sed apud eum mox a principio liceat conuenire. Sz vtrūqz approbo ut reus possit reconuenire actorem siue a principio cum actor libellum porrigit siue vsqz ad litem cōtest. et parum post. ar. C. de procu. l. nichil interest. et quia principium cause dicitur contestatio ut. C. de iureiur. propter ca. l. ij. Sed hoc est sciendum quodcumqz libellus reconventionis porrigetur vsqz ad lit. contest. et parum post ut dictū est. reus tamen necesse habet respondere ad libellum reconventionis lire contest. in causa conuentiois ut §. eo. ti. c. j. Sed quid si conueniaz te ad. x. et tu reconuenias me ad equum. ego iterū reconueniaz te ad bouem. nunquid admittetur in ea vltima reconuentio. Nam quodammodo videor te reconuenire respectu tue precedentis reconventionis. que potest dici conuētio respectu subsequētis. sicut et relator dicitur delator ut. C. de rebus credi. et iureiur. l. generaliter. Et puto non esse admittendam ne sic tue petitiones in infinitū procedant. Sed fateor qd ego a principio potui vno libello te conuenire super. x. et super boue et super omnibus personalibus actionibus ut ff. quibus rebus ad eundē iudicem. l. j. et ij. et §. de rescriptis. c. vlti. Unum tamen non omitto qd si reus non reconueniat congruo tēpore. salua est ei questio in alio iudicio. ut in predicto aug. et predicto. §. illud. Et quod superius dixi in duabus questionibus locū habere regulam

lam illam. Qui prior appellat prius obtinet &c. cum utraq; questio est civilis & neutra preiudicialis. Item cum utraq; est criminalis & neutra maior. Item cum prima maior est q̄ scda. Sed & si scda sit maior. adhuc obtinet regula. si tamen. accusati nominem volentis accusare accusatorem receptum fuerit inter nomina reorum. Nam tunc preterea maioris criminis obiectio differtur accusatio prioris. Ita & si quis alia exceptio proponatur vt. ff. ad le. iul. de adul. l. si maritus. §. p̄scriptiones. Fallit autem regula cū utraq; querela est civilis. & scda preiudicialis. q̄ de libertate vel filiatione. vt insti. de actio. §. preiudiciales. ff. de libe. causa. l. ordinata. C. ad le. iul. de adul. l. quoniam & de ordi. cogni. l. j. & l. cum hic status. Item fallit cū scda est criminalis & prima civilis sed non preiudicialis vt. C. de ordi. iudicio. l. vlti. ij. que. xj. §. aliquando. Item fallit cum utraq; est criminalis. sed scda maior. vt. ij. q. xj. prius est. & C. q. accus. nō pos. l. j. Item fallit cum utraq; est par sed tamen accusatus vult psequi suam iniuriam vel suorum vt ea. causa. & q. c. neganda. & C. qui accu. non. pos. l. neganda. Si vero reus aliquam actori questionē obijcit vt nō vt ab eo aliquid petat sed vt absoluat ab impetitione ipsius. semper est de exceptione cognoscendus fundata primo intentione actoris vt. C. de proba. l. exceptus & de excep. l. si quidam. §. de ordi. cogni. c. j. & §. de renuncia. super bec. C. de p̄scrip. longi tempo. l. emptor. Cessat autem reconuentio in actioe p̄uilegiata vt in questione reuictoria que dedignantis nature est. nec cōparitur dissimilem questionē. vt. j. de ordi. cogni. super spollatione. Cessat & in preiudicialibus que etiā scdo loco propoſite reſciūt alias questiones vt superius dictum est. Cessat ubi primo proponitur criminalis vt in p̄alle. l. prius est. Cessat in excommunicato qui cōueniri pōt nō conuenire. vt. j. de excep. cū inter. Cessat coram arbitro. vt. §. de arbi. cum dilectus. Et nota q̄ p̄missa locum habent tā coram ordinario q̄ coram delegato. Nam & delegatus in causa conuentionis & de reconuentione cognoscere potest. vt. j. eo. t. p̄uidentiam. Pena nolentis respondere reconuenienti est p̄m quosdā vt conuenienti non respondeatur vel p̄cise compellendus est respondere vt. j. eo. ti. c. j. In summa notandū est q̄ si conueniam te vna actione tu poteris me reconuenire pluribus. vt. ff. de procu. l. omniū. Item si conueniam te in decem tu poteris me reconuenire in quantitate maior vt. ff. de iurisdic. om. iudi. l. si idem cum eodem. Et bec omnia locum habent cum duo vnus contra alium agere volunt. Ubi aut duo plures vt ex diuersis causis contra aliquem coram ordinario agere volunt. & diuersis temporibus veniant. tunc locū habet regula. qui prior appellat prius agat. vt. ff. de iudi. l. qui prior. Si vero simul veniant & concurrant. tunc aut agere volunt civiliter. aut criminaliter. Si civiliter. tunc iudex eligit quem velit vt gratificationi sit locus sicut aliter. ff. de religio. & sump. fu. l. vlti. & j. de iure pa. cū aduocatus. Si autem criminaliter. iudex debet eligere magis ydoneum vt. ff. de accusa. l. si plures. Nec obstat. j. de accusa. licet. Nam & si plures ibi detulissent a principio tandem nec vnus apparuit. Sed & si plures apparuissent. vnus eligendus fuisset. vt superius dictū est.

De litis contestatione. Rica.

De libelli oblatione

post mutuas petitiones sequi debet litis contestatio. Et ideo post tractatus illos subiicitur hic rubrica de litis cōte. Videamus igitur quid sit litis contestatio. qualiter fiet. & quid operetur. Est autem litis contestatio hincinde apud iudicē negotij principalis facta narratio. per principales personas. nō per aduocatos nisi forte principales adeo fuerint indiscreti vt eorum defectus per alios de licentia iudicis suppleatur. vt. §. de iudici. pastoralis. Sic & si fiat interrogatio de facto principalis debet respondere vt. ff. de interro. acti. l. si sine. quod locum habet in oibus interrogationibus que fiunt ante lit. contest. vt. j. de dolo & contu. prout. & ff. de interroga. acti. l. j. locum habet & in positionibus que fiunt post litis contest. quia probationū loco succedunt vt no. §. de iudici. §. partibus. per eas aut non fit cōtestatio vt hic & §. de elec. dudum. Item locum habet si iudex equitate motus interroget super facto qd fieri potest ante lit. contest. & post vsq; ad sententiam vt. ff. de interro. acti. l. vbiq; In his ergo in quibus de facto queritur q̄ principalis respondeat si etatez habeat vt de con. di. iij. cum pro paruulis. sic & principalis per seipsum

prestat iuramentum de calumnia vt. C. de iura. calū. in aut. p̄n cipales. Idem est in iuramento de veritate dicēda. Et est ratio in his omnibus q̄ principalis persona melius nouit factum q̄ aduocatus. & ideo ipse non aduocatus de facto respōdet. vt. ff. de procu. l. si actor. & C. eo. ti. l. vlti. Hoc autē fallit in quibusdā casibus. §. de iudi. pastoralis. vt dictum est. ff. de procu. l. nō solū. §. j. Fallit in pupillo qui per alium respondet. vt. C. de iura. calū. l. ij. §. q̄ obseruari. C. de aucto. p̄stan. l. clarus. Fallit in vniuersitate que iurat & respondet per alios per quos municipium regitur vt. ff. de condi. & demō. l. municipib⁹. & ad municipia. l. municeps. Fallit. §. de iudicijs. intelleximus. v. q. ij. q̄ episcopus. C. de procurato. l. penul. in aut. vt ab illustribus. fallit. C. de cura. fu. l. vlti. Contestatio litis faciendā est post libellum p̄iectum. Nam lit. contesta. p̄ter hoc indultum habita pro nullo est habenda vt. ij. q. ij. in aut. offerat. nisi sit causa in qua libellus non detur vel de consensu partium remittat vt no. §. de libel. obla. §. libellus. Sed queritur quare nō fit lit. contest. per positionem actoris & responſionem rei. sicut per libelli oblationem & rei narrationem. lex enim imponenda est rebus & non verbis vt. C. de vfu. l. vlti. & C. cōmunia dele. l. ij. in fi. Ad quod respondeo. positiones inuente sunt. non ad cōtestandum sed potius ad probandū & ad releuandū ab angustijs testium producendorū. vt alias no. §. de iudic. Sed opponitur ex eo qd legitur. j. de dolo & contu. prout. vbi post responſionem proceditur ad diffinitiuam. Sed ibi agitur de rei responſione ad interrogationem. nō ad positionem. Vel ibi non fuit facta lit. contest. sed quasi ex illa responſione. Unde ibi dicitur vt pote lite que ingeritur contestata. q̄ autē ibi procedit ad diffinitiuam spectale est in odium illius rei calumniosi qui tocū ens subterfugerat iudiciū. Et simile. C. quō & quādo in. in aut. qui semel. Sit autē cōtestatio litis aliquādo vera aliqui non vera sed quasi vera. vt per narrationem actoris & responſionē rei intelligo contradictoriam vt. C. de iudi. l. rem nō nouas. §. patroni. & sic intelligo. C. e. ti. l. vna. Sit & quasi contestatio. l. cū agitur actione reali. vocatur colonus vel inquilin⁹ qui detinet nomine absentis. vocatus nominat dñm. datur tēpus ad denūciandū. nō venit in termino dato tunc ex his omnibus que pcedunt. l. quia vocatur inquilinus vel colonus q̄ audit⁹ nominans dñm absentem. & q̄ datur tempus ad denūciandū domino. & expectatus in termino non venit. habetur lis quasi cōstata quantū ad interrumpendā longi tēporis p̄scriptionē vt. j. ti. p̄ori. quoniam frequenter. §. q̄ si super rebus & C. vbi in re actio. l. ij. Sed est sciendū q̄ si reus respondeat in iudicio non ea mente vt litem contestetur vel vt in causa procedat seu auctori resistat sed iudici non vt iudici s; vt amico seu familiari negotij qualitatē exponat protestas id se facere sine p̄iudicio suo. & subsequenter proponat aliquam dilatoriam exceptionē per quam declinet iudicium. non intelligitur facta litis contestatio eo q̄ sit a reo narratio. saluo iure suo ar. p̄o hoc. ff. quib⁹ modi. pig. vel ypo. sol. l. si debitor. §. si in venditōe. ff. de nego. gest. l. nē sentius in fi. ff. de religioſis. & sump. fu. l. si quis. §. ait labeo. §. q̄ metus causa. c. perlatum. xxj. questione. ij. l. othari⁹ us. §. de in inte. ressi. cum venisset circa finem. licet arg. contrarium sit. §. de consti. cum. ad. ferre. & j. de appe. sollicitudinem & j. de testi. p̄sentiu. Itē nota q̄ si plura in libello ponantur ad omnia respondendum est. vt sit plena litis contestatio. ar. ff. de appel. l. cum in vna. ff. de noui operis nuncia. l. de pupillo. §. si plurimum. ij. que. ij. §. notand. in verfi. si plura. j. de sen. ex. cum pro causa & c. officij. Sed si reus neget omnia in libello contenta. vel si sic respondeat sicut in curia romana fieri cōsuevit. nego narrata vt narrant⁹ & dico petita fieri nō debere puto plene fieri lit. contesta. quasi ad omnia singulariter sit responsum. ar. ff. de verbo. obli. l. pluribus in principio. & l. ticio. in fine. Sed quid si peto a te decem & tu confitearis. nūquid dicemus litem esse contestatam. Et videtur q̄ non. quia confitens non videtur subire iudicium. sed dandum est ei tēpus ad soluēdū vt. ff. de lega. j. l. si deus. §. in pecunia. ff. de iudi. l. si debitor. & ff. iudicatum sol. l. ex iudicatum solui. Et propterea superius dixi fieri contestationem per narrationē actoris & per responſionem rei contradictoriam vt. C. de iudi. l. rem non nouas. §. patroni. Sed contra post confessionē rei sequi habet sententia vt. ff. de confes. l. j. ij. q. v. Et p̄m hoc dicitur in cōfite tem nulle sunt partes iudicis. sed examinandum discutiendū & pronunciandum vt. ff. ad legem aquil. l. p̄inde. §. vlti. Et puto q̄ si quis ad iudicium vocatus non expectans ad libellū de plano confiteatur se debere quod petitur non fit lit. cōtest. nec

sequi potest sententia sed mandatum. vt. ff. quod metus causa. l. vlti. §. vlti. Si vero post libellum pōnctus reus confiteatur et cōfessio facta intelligitur et sententia sequi potest vt superius dictum est. **C** Litis cōfessio multa operatur. Sed de multis aliqua perstringamus. Tollit dilatorias exceptiōes vt iij. q. vi. §. exceptio. C. de proba. l. exceptiōe. C. de excep. l. si q. dam. C. de procu. l. licet. et ff. de pecu. l. pomp. §. rati. et infra de sen. et re iudi. inter monasterium. C. de exceptio. l. penult. et vlti. §. de excepti. pastoralis. nisi postmodum ad illius noticiam aliquid perueniat qui proponit propter quid dilatoria exceptiōe vratur vt in eo. c. pastoralis. §. de testi. presentius et §. de offi. de. le. insinuante et §. qui ma. accusa. pos. consuluit. Item transmittit causas ad heredem ex delicto defuncti vt. C. ex delict. defunc. l. vna. Item litis cōfessio. hoc operatur vt fructus post litis cōfessionē percepti et expense facte post litis cōfessio. valde contingant officium iudicis. vt. ff. de edil. edic. l. ediles. §. sciendū. Nam illa per officium iudicis veniunt vt insi. de officio iudicis. §. illorum. et §. preterea. Item facit procuratorem dominum litis. vt. C. de procu. l. neq. **C** Item prestat vni ex legataris potestatem optandi. vt. ff. de leg. l. si pluribus. Item conditiones occupantis meliorem constituit. vt. §. de procu. nō iuste. ff. e. ti. l. pluribus. Item in multis iuris articulis inspicitur tempus litis. cōfessio. vt. ff. de nogocijs. gestis. l. litis. ff. de donatio. inter virum et uxorem. l. quod autem in prin. **C** Item ante litem cōfessatam non dicitur quis agere sed agere velle. vt. ff. remratā haberi. l. amplium.

C Et lite non cōfessata non procedatur ad testium receptionem vel ad diffinitiuam sententiam. *Rica.*

b **Via inicum cause in**

litis cōfessionē cōsistit vt. C. de iureiur. ppter calum. l. ij. in prin. ante inicum ad sequentia cause procedi non debet. hoc est ad testium receptionem et sententiam diffinitiuam. Et ideo intinatur hic rubrica vt lite non cōfessata non procedatur ad testium recep. vel sententiam diffinitiuam. **C** Videamus igitur an hoc in causis singulis sit obseruandum. Et quod sit officium iudicis contra contumacem ante litem cōfessatam. et post litem. **C** Et est sciendum q. regulariter verum est q. lite non cōfessata. non est procedendum ad testium receptionem vt. ff. eo. ti. quoniam in prin. Fallit hoc in quibusdam casibus. vt cum de morte testium timeatur. vel de absentia diuturna et ciuilitate est agendum. tunc enim ne veritas occultetur et probationis copia fortuitis casibus subtrahatur senes valitudinarij et abfuturi lite non cōfessata. sunt admittendi sine pars contra quam producit sit contumax siue absens vt conueniri non possit. Sed si is qui produxit non conuenit aduersarium infra annum ex quo conueniri poterat. vel saltem non denunciauerit ei q. testes sint contra eum recepti. attestaciones ille nō valēt. ne forte hoc faciat productor in fraudem vt res perdat probationem exceptionum que sibi in personam testium competunt. vel in eo super quo produciuntur. vt habetur hoc totum in dec. quoniam. in primo responso. Et idē puto cum lis mota est sed non cōfessata. **C** Sed in causa matrimonij carnalis et spiritualis cum de federe agitur potest procedi ad testium receptionem et sententiam prolationem si de causa liqueat. vt in eadem decre. quoniam. §. pono. Et isti duo casus locū habent cū altera pars contumax est siue lite iaz mota et non cōfessata. siue nondum mota vt ex ipsa littera colligit. Item cum agitur de federe matrimonij contrahendi. Et in his casibus is qui producit non artatur conuenire aduersarium infra annum vel denunciare ei de attestacionibus sic receptis. vt in casib. superioribus. Item hic recipiuntur sani et validi. ibi senes et infirmi et abfuturi. Hic statim publicantur. ibi vlti. q. ad annum consignantur. Hic valent post annum. ibi non nisi infra annum fiat conuentio vel denunciatio. **C** Sed quid si agatur de matrimonio cōtracto. et separando. Respondeo refert an agatur ad separationem adulterij ratione. Et tunc lite non cōfessata procedi non potest ad testium receptionem. vt. §. eo. ti. c. j. in fi. Et in quia perpetuum subest impedimentum propter quod matrimonium non subsistat. Et tunc si is contra que

procedendum est contumax sit vere vel presumptiue procedi potest lite non cōfessata. ad receptionem testium et sententiam diffinitiuam vt. §. qui filij sunt legi. perlatuz. Et idem si alter nō fuerit contumax sed vagabundus vt inueniri non possit. vt. §. qui ma. accu. pos. relatum. sed si iusta de causa sit marit. absent tunc contra eum procedi non debet. vt. §. eo. ti. quoniam. §. si vero. Quidam tamen dixerunt illas decre. perlatum et relatum fore correctas per §. si vero. Sed verius puto sic distinguendum esse sicut superius dictum est. Vbi vero agitur de spirituali matrimonio iam cōtracto tene quod dicitur in §. si vero in prin. **C** Sunt et alij casus speciales in quibus similiter procedi potest ad receptionem testium lite non cōfessata. vt cum excessus inquisitio imminet facienda. vel cum id quod gestum est petiatur publicari. vt. §. eo. quoniam. §. sunt et alij. §. de testibus significauit et c. albericus. Sed magis proprie loquitur si in his casibus dixerit absq. litis cōfessata. non ante litis cōfessata. procedi quia in inquisitione non est actor vel accusator sed fama loco accusatoris habetur. et si aliquando quis adiunget inquisitionem. vt. §. de senten. et re iudica. c. j. et c. Nec libellus offertur nec cōfessatio fit. quia totum procedit ex superioris officio. qui ad clamorem descendit et inquit vt. §. que. j. deus omnipotens. Et idem est vbi cūq. proceditur ex officio iudicis ita vt officium iudicis non sit loco actionis. alioquin secus vt. §. de offi. iudic. c. vlti. Idem est vbi aliquid incidenter proponitur et probatur. Nam et tunc ante litis cōfessata. testes produciuntur ad probandum articulum incidentem vt. §. de testibus veniens. §. de appel. super eo. §. de foro competen. licet. Idem est in causa appellacionis cum vna parte presente proceditur quod fieri potest vt. C. de tempo. appel. l. vlti. §. que. vi. et qui appellat. Idem cum agitur de statu ecclesie vt. §. de testibus. cum olim. Nam et hoc obrinet cum agitur de statu hominis. vt. ff. de fideicommiss. l. ber. l. in fideicommissarijs. l. herede. l. apud iulianum. l. si legatario et l. si eum. §. penult. Idem est in casibus spiritualibus. §. de dolo et contu. prout. C. quomodo et quando in. in aut. qui semel. Idem est vbi cūq. ecclesia ex officio suo procedat vt. §. de consang. et aff. ex litteris. §. de testibus cum in tua. §. de iure iur. ad nostram. xliij. que. ij. sane profertur. Idem in quodam casu speciali. C. de penis. l. ne diu. **C** Et nota q. cum iudex vel ecclesia ex officio suo procedit. vel cum aliquid quod gestum est petiatur publicari. vt i. decre. illis. significauit. et albericus. vocari dicunt omnes quos productio testium tangit et ledere potest vt. ff. de adop. l. nam ita. ff. de mino. l. in cause. §. causa. C. si se ab herede. absit. in aut. ad bec. in aut. vt sponsali. largitas. §. ad bec. colla. ix. C. ad le. sale. in aut. sed cum testator. C. de aucto. prestat. l. vlti. **C** Et nota q. inter istam productionem cum petiatur aliquid publicari per testes. et illam de qua loquitur decre. quoniam in principi. differentie multe sunt. Nam in illam produciuntur tñ senes et valitudinarij et abfuturi. hic omnes Illa sit contra contumacem. hic contra nullum. Illa cum lis mota est vel mouenda. hic cum nec mouetur nec mouenda speratur. sed timetur ne aliquid moueatur. Illam facit actor. hanc facit is qui se reum futurum timet. cogitat enim q. poterit aliquando sibi controuersia fieri et ideo munit seipsum. In ista sit publicatio statim in illa sit consignatio vsq. ad annum. In hac non requiritur conuentio vel denunciatio. in illa sic. Item bec sit presentibus his qui ledi possunt illa absentibus per contumaciam. Hic attestaciones conuertuntur in publicum instrumentum. sed ibi remanent in actis. **C** Nunc videamus quid sit officium iudicis in contumacem ante litis cōfessata. et post litem. **C** Et primo videndum est quot modis contumacia committatur. Et est sciendum q. quinq. Primus cum quis citatur tribus edictis vel vno pro omnibus peremptorio. presentiam sui facere contemnit. vt. ff. de re iudi. l. contumacia. xliij. que. ij. de illicita. §. eo. ti. c. quoniam. §. pono. Secundus cum veniens iudici non parer. Tercius cum ante tempus discedit vt. xj. questione. ij. certum est. xviij. distint. si quis autem. Quartus cum se maliciose occultat. Quintus cum impedit ne possit ad eum citatio peruenire. vt in predicto. §. pono. et v. questio. j. quidaz. ff. de emici. l. si dictū. §. si presēte. ff. qd vi aut clā. l. j. in fine. §. q. si vi. p. citato enī debet haberi is qui pcurat vel impedit ne ad eū citatio veniat. vt. ff. de regu. iuris. l. ad ea. §. semper et l. iure ciuili et ff. de conditi. et demon. l. iure ciuili. et l. quibus diebus. Item sciendum est q. est contumacia vera et est contumacia presumpta. Vera est cum q. citatus et inuentus nullum habens impedimentum

impedimentū venire cōtemnit vel veniens iudici non parat. vel contumaciter ante tempus discedit. Presumpta cū quis solemniter citatus nec venit nec mittit procuratorem in termino constituto. Sed si adhuc iudice sedente pro tribunali venerit tollitur illa presumptio per aliam presumptionem presumitur enim qd parū audiuerit vocem preconis vt. ff. de in iure. resti. l. diuus. Nam vox preconis paucis innotescit vt. C. quō 7 quādo in aug. qui semel. 7 propterea iudex expectare pōt citatum in diem alterum equitate suadente vt. s. de offi. dele. consultuit Nam 7 in iudicijs 7 in compromissis mora purgatur. vt. ff. si quis cau. l. 7 si post tres. C. de fideius. l. scimus. Unde si cōtinuat procedi cōtra absentem eo qd presumptiue cōtumax habeatur. si postmodū veniens doceat se abfuisse iusta 8 cā restituit vt. ff. 7. C. ex quibus cau. ma. per totum. j. de sen. 7 re iud. cum bertoldus. Iudex contumaciam punire pōt. Ideo autē dico pōt qd non semper cogitur vt no. s. de offi. dele. s. i. summa. puniet aut per missionem in possessionē si locū habeat missio. ita vt in reali mittatur in possessionē rei petite. in personali autem pro modo debiti declarari in libello vt. C. de episc. 7 cleri. in aut. generaliter. Nam 7 si decem in libello petunt fiet missio in possessionem rei alicuius valentis. x. vel aliquantulus plus. quia pignus siue pignus siue conuentionale plus debet valere qd debitum. prius tamen examinato negotio vt. C. de bonis auc. iud. pos. in auc. 7 qui iurat. 7 summatur vt. ff. vt i. pos. lega. l. si is a quo. s. i. 7 j. eo. ti. quoniam. s. qd si super rebus. Nam ad missionem iudex festinare nō debet. vt. ff. de damno infec. l. si finita. s. si forte. Sumariam autē cognitionē itelligo i hoc casu forte recepto vno ex testibus quos actor intendit producere in principali. vel lectis instrumentis per qd actor intentiones suam fundare intendit. vel recepto iuramento actoris qd nō calumniose agat. ar. ff. ad exhibend. l. thesaurus. C. de fide iustu. l. vlt. s. de elec. cum dilectus. Cetera de mittendo in possessionem contra cōtumacem ante litē contesta. vel post in reali vel personali vel quid fieri debeat si locū non habet missio. dic vt no. s. de iud. s. iudicio 7. s. si actor. 7. s. si vero lis sit vere ptest. 7. s. bec omnia. Sed queritur qd observari debeat in actō nibus mixtis de quibus dec. qm. nihil dicit. sed tm de realibus 7 personalibus. Sunt enī quedam actiones mixte vt famili heriscunde. cōdiuidundo. finiu. regundorū vt insti. de actō. s. quedā. Dixit ideo dicitur qd ad res dantur 7 qd in eis veniunt personales prestationes. In his ergo hoc seruatur circa missionem in possessionē. qd in quantum dantur ad res sequitur naturā realium actionum vt fiat in eis qd in realibus fieri solet 7 debet. In quantū vero dantur ad personales prestationes naturam personalium imitentur. 7 iudex procedat in eis ut in personalibus circa missionem. ut. ff. famili heriscun. l. item habeo. s. fami. heriscunde. Item querit quid in interdicijs debeat observari. Sunt enim psonalia in re tamē scripta vt. ff. de interdicijs. l. i. s. vlt. Et puto interdiciā imitari naturā realium actionum circa missionem faciendā. Et idem puto in actione qd metus causa qd 7 si sit personalis. vt. ff. qd metus cā. l. metum. s. volenti. 7. s. licet. in re tamē scripta est vt. ff. eo. t. l. si cum exceptōe. s. aliquando 7. s. pedius. Item querit quid si edictum vel citatio non pueniat ad citatum. Videt qd contumax non sit vt. ff. que sen. sine ap. non reci. l. i. s. item cuz ex edicto. C. quō 7 quando iu. l. ea que. 7 ideo in eum tanq in contumacem procedi non debet 7 si processum fuerit videretur qd sententia nulla sit vt in lege predicta. ea qd 7. l. j. q. ix. caueant. Illi autē dicunt sufficit si diligens facta sit inquisitio lz absens non sit inuentus. ut. j. de de. non resi. ex tue. j. qui ma. accu. pos. c. relatum. denunciatione domui vel ecclesie facta vt. j. de do lo 7 contu. venerabilis. j. de eo qui mit. in pos. causa rei seruan. c. si aduersarius. ff. de liberis agnos. l. i. in prin. ff. de dam. infec. l. iij. s. pctor. xvi. q. iij. s. potest. in vers. is autē. sollicitatis cō sanguineis 7 amicis. j. qui si. sunt legi. platum. ff. ex quib. caus. ma. l. ergo. ff. ex quibus cau. in pos. ea. l. bec autem. Illis enim premittis absens presumitur cōtumax. vnde in eum tanq cōtumacem procedi potest vt. C. de iud. l. properandum. s. 7 si quidem. ff. de euc. l. 7 si dictus. s. si pite 7. l. si vero ff. lo. 7 cō. l. item queritur. s. exercitū. Et puto hoc quod superius dictū est verius esse. Nec obstat. s. ille. item cum ex edicto. Nam ibi loquitur cum edictum propositū non est. 7 qd ibi sequitur ne qd in noticiam puenit absentis ad maiorem exaggerationem dictum itelligo. sufficiebat enim dici qd neqz propositum est ad ostendendum qd sententia lata contra absentem nulla sit sz factum exaggerans adiecit neqz in noticiam puenit absentis. sufficeret tamen solemniter propositus fuisse. 7 si ad citati noticiā

non veniret. sic loquitur lex. C. quō 7 quando iu. l. ab eo. C. si sese ab heredi. abli. in aug. ad bec. C. de iud. l. properandum. s. i. Item non obstat canon ille caueat. quia loquitur de absentibus non p contumaciam ut pote qui nec citati fuerunt. Itē queritur quid si iudex mandet parti certo die adesse si non ad sit nunquid in eum tanq in contumacem procedi potest nullo misso edicto. rñō. sic vt. C. quomodo 7 quādo iu. l. cessate. Itē queritur quid facere debeat iudex procuratore contumaciam cōmittente rñō procedet contra procuratōrē 7 nihilomin⁹ cōtra dominum si dñs sciens non purget eandem vt. j. eo. ti. c. i. in fine. Ceterū si dominus ignorat cōtumacia oberit soli procuratori qui cōmisit eam. 7 hoc ante litis ptest. vt. ff. si quis ius dicenti non ob. l. i. s. si procuratori. ff. quod quisqz iur. l. iij. s. i. ff. ad le. acquil. l. proinde. s. i. Sed cōtumacia procuratoris post litis conte. commissa nocet dño etiam ignoranti. ut. ff. de doli excep. l. si procurator. s. si post litē. Sed domio dabitur actio mā dati contra procuratōrē vt sic cōtumacia sua ei soli sit damno sa futura. vt dicit. l. illa si procurator. in fine. Et sic itelligo. ff. de tributo. l. procuratoris. Sic etiam in confessione procuratoris obtinet. Nam si procurator in iudicio confiteatur ptra dñz oberit procuratori confessio. vt. ff. de procura. l. non solus i pn. sed domino nullum faciet preiudiciū volenti probare cōtrarium vt. ff. de interroga. ac. l. si sine. s. si defensor. 7. ff. de cōfess. l. certum. s. sed an. Item queritur quid si aliquis non contumax in iudicio sed in executione quia non patitur iudicem exequi sententiam. rñō iudex potest eū de contumacia punire vt. s. de offi. dele. ex litteris patriarche. ff. si quis ius dicenti nō ob. l. i. s. is. videtur ius dicenti nō obtēperare qui quod exire mūm est in iudicio non facit 7 propterea iurisdicctio delegata durat vsqz ad executionem. vt. s. de offi. dele. in litteris 7. j. de sen. 7 re iud. qd ad consultatōem.

De iuramento calumnie.

Rica

Simus supra de iudi. 7 de iurif

contest. sed qd actione in iudicio edita 7 litis contestatione facta succedit ex ordine iuramentum de calūnia. Ideo subiicitur hic rubrica de iuramento calum. Videamus igit quid sit iuramentū calūnie que in se capitula contineat. quis pstare debeat hoc iuramentum. quando prestetur. 7 in quibus causis locum hz huius iuramenti prestatio. 7 quare inductum est hoc iuramentū. 7 que sit pena iurare nolentis. Iuramentum calumnie est cuz qd iurat se bona fide 7 non calūniandi animo cāz mouisse vel qd putās se bona instantia vti ad reluctandū cū peruenerit ut. C. eo. ti. l. j. s. i. Sed quia possibile est qd actor a principio nō mouerit cām animo calūniandi. nunc autē tempore iuramenti moueat calumiose. ar. ff. de damno infec. l. qui bona. s. si quis stipulaturus. Ideo non sufficit iurare de preterito vt dicat actor non mouisse sed adiciat nec mouere. Et eodem modo reus adiciat qd nō calūniandi animo resistat vt probantur bec. ff. fa. ber. l. inter coheredes. s. si famili herisc. Unde hoc iuramentum dicitur calumnie scz vitande vel nō committende. vt dicitur sic iuramentum de malicia vitanda vel nō committenda vt. s. de elec. cuz dilectus. sic dicitur alias vnusquisqz habeat sus propter fornicationes scz vitandam vel nō committendam. Est autem calumnia cum quis iniuste scienter agit vel defendit. ff. ad turpil. l. i. s. calumniari 7. ij. q. iij. s. notandum. Cōtinet autem iuramentum quedam capitula que his versibus comprehenduntur. Illud iuret qd lis sibi iusta videtur. 7 si quere tur veruz nō inficietur. Illi promittetur. nec falsa probatio detur. Et listardetur dilatio nulla petetur. Nec capitula colliguntur per varia iura vt. C. eo. ti. l. j. 7. ij. 7 in aug. ibi signato principales. In aug. vt litigantes colla. ix. in aug. de bis qui ingred. ad appe. s. vl. 7 pe. colla. v. ff. fami. ber. l. inter coheredes. s. qd famili herisc. Prestatur hoc iuramentum statim lite cōtest. vt. j. eo. ti. c. cum cām. C. eo. ti. s. i. semel autem prestatum in tota lite vt. C. eo. ti. in aug. hoc sacramentum in aug. de his qui figre ad ap. Unde coniecta sunt illa iura antiqua que dicunt plures posse de calumnia iurari vt. ff. de dam. infec. l. qui bona. s. si stipulaturus. ff. qui fatidica. cog. l. de die. s. iubetur. ff. de iure iuran. l. iuraturandum. Quidam tamen dixerunt qd aut. que prohibet pluries iurari post litem contest. non tollit iura pmit tentia pluries iurari ante litez vel semel ante litē 7 secūdo post litez. Sed bec nō placet quare statū post lit. contest. iuratur de

calumnia sicut dictum est. hoc tamen fallit in quibusdam casibus in quibus secundo de calumnia iuratur ut infra de testi. i. causis. 7. c. pe. i. ant. de testi. §. q. vero colla. vii. que antientice posteriores sunt illa. de his qui ingred. ad app. 7. in alio casu. C. de fide instrum. l. i. vl. Verumtamen dici posset q. in casibus illis non iuratur de calumnia sed de malicia. Differunt autem hec duo iuramenta in quattuor q. iuramentum calumnie prestat post litem contestata. iuramentum de malicia ante 7. post ante ut. §. de elec. cum dilectus. §. de excep. pastoralis. §. de rest. spo. litteras circa si. post litem contestata. ut in premissis iuribus d. testi. 7. fide instrum. Secundo differunt q. iuramentum de calumnia prestatur semel in tota lite ut dictum est. Sed iuramentum de malicia prestatur totiens quotiens quis in iudicio aliquid proponit vel postulat fieri quod ex malicia procedere timetur vel presumatur. Tercio q. iuramentum de calumnia tantummodo locum habet in prophanis sed sacramentum de malicia locum habet et in prophanis q. in spiritualibus ut probatur per iura premissa. Quarto q. per iuramentum de calumnia prouidetur ne aliquid fiat calumniose in tota lite. Sed per iuramentum de malicia prouidetur ne illud quod proponitur vel petitur in quo suspectus habetur proponens maliciose proponat vel petatur. Est 7. tertium iuramentum quod in causis ecclesiasticis frequentatur ut est iuramentum de veritate dicenda. Sed 7. istud iuramentum habet suas conditiones. Et differt a iuramento calumnie in tribus. Primo q. iuramentum de calumnia locum non habet in spiritualibus causis. ut. §. eo. litteras. sed in temporalibus 7. pecuniariis ut. §. eo. si. ceterum cum cam. 7. c. vl. Sed iuramentum de veritate dicenda locum habet in spiritualibus ut. §. de elec. dudum. successit enim in de factum iuramenti de calumnia. Secundo differt. q. in iuramento de calumnia respondetur de credulitate ut in aug. de his q. ingredi. ad ap. §. pe. 7. vl. Sed in hoc iuramento non respondetur nisi de veritate. nam hoc ipsum verbum sonat ut. ff. iudica. sol. l. iudicatum. 7. ar. ad idem. ff. de le. iij. l. non alter. Tercio q. iuramentum de calumnia multa continet capitula que in iuramento de veritate dicenda locum non habent. Unum tamen non obmitto q. cum iuramentum de veritate dicenda successerit in locum iuramenti de calumnia. q. tunc istud prestatur quando illud locum non habet puto q. in tempore imitatur naturam illius ut prestatur statim post litem conte. ar. ad hoc. ff. de peti. her. l. item veniunt. §. cum predictimus. C. coia. dele. l. i. Est 7. iuramentum decisorium quod etiam in causis spiritualibus deservit reo propter periculum anime actore non probare ut. §. de despon. impu. continebatur. 7. c. attestaciones. Et idem in causis non spiritualibus ut. ff. de iureiur. l. admonendi. nisi iudex inspectis personarum 7. cause circumstantiis illud actori viderit deferendum. ut. §. de iur. iur. c. vl. §. de renun. super hoc. §. quod metus causa. c. vl. §. q. in primis. C. unde vi. l. si quis do in aug. de trien. 7. semis. §. studiuz coll. iij. ff. de re. mili. l. non omnes. §. sed licet. hoc tamen plenius dicemus. §. de iur. iur. Prestant hoc iuramentum principales persone. ut. C. eo. ti. in aug. principales. §. eo. ti. c. vlt. Et primo actor 7. postea reus ut. C. eo. ti. l. ij. Nec obstat quod legit. insti. de pena temere litigan. quia ibi non ordo iurantium ponitur sed denotantur persone que iurant. Iurant tutores 7. curatores. ut. C. eo. ti. l. ij. §. quod observari. Et idem dico in his qui presunt municipi. Nam ipsi vel maior pars ipsorum iurare debent. ut. C. eo. ti. l. ij. §. h. 7. ff. de condi. 7. demon. l. municipibus. Licet quidam dixerint maiorem partem civitatis vel ipsam universitatem iurare debere. sed hoc difficile est. Iurant syndici 7. yconomi qui causas omnino non nesciant. ut. §. eo. ti. pertractandis. Iurant actores 7. defensores universitatu. ut. §. eo. ti. cu. cam. Nam ad eum spectat comodum vel incomodum. ut. §. q. vi. biddum. §. in ppria. ff. quando ap. sit. l. i. §. in ppria. C. de procu. l. qui stipendia Iurat eps etiam in causa ecclesie si per seipsum causam agat ut. §. eo. ti. c. vlt. propositis 7. non tactis evangelistis. sicut cu. pro ducitur in testem ut ibidem 7. C. de epis. 7. cle. i. aug. sed iudex presentia enim evangeliorum terrorem inducit 7. suffragium veritati impedit ut. C. de iud. l. rem non novam. 7. simile. xi. q. i. nec honore. 7. i. aug. ut defunc. seu funera. §. oz coll. v. Secus est cum eps heresim abiurat. tunc enim tangit corporali tactu evangelia ut. l. q. vij. quotiens cordis oculus. Prestatur B iuramentum post litem contestatam ut superius dictum est. Prestatur in omnibus causis tam civilibus q. criminalibus dummodo non spiritualibus vel spiritualibus annexis. Et quod in criminalibus iuratur de calumnia probatur. C. eo. ti. l. i. Nam ita dicit

in omnibus causis. ea autem dicitur criminalis. lis pecuniaria ut. C. de transac. l. causas vel lites. Item ex eo quod dicit. siue propter quicquid aliud. Facit pro hac sententia. C. de fide instrum. l. i. vl. 7. C. de pena iud. q. ma. iudi. in aug. ibi signata nouo iure. C. de auc. prestat. l. claruz. Et hoc dixerunt bulio. ba. Sed Mar. contra. Nam in criminalibus sufficit si actor puniatur similiter digne supplicij ut. C. de accusa. l. i. vl. 7. ij. q. iij. c. l. ij. 7. iij. Item lex dicit publica iudicia nec quicquid simile habent cu. ceteris iudicijs ut insti. de publicis iud. in prin. Item in criminalibus que sanguinis penam irrogant licetum est alicui sanguinem suum qualitercuq. redimere ut. ff. de bonis eorum qui mor. sibi consti. l. i. Unde in criminalibus aliquando parciatur ei qui calumnia ingerit ut. ff. de bonis liberti. l. qui cum maior. §. si penis. Item facit pro pre ista. C. eo. ti. l. ij. in prin. ubi dicit scimus in omnibus litibus 7. c. Puto in oibus causis civilibus 7. criminalibus iurandum esse de calumnia. Nec obstat lex illa. ff. de bonis eorum 7. c. timendum est enim ne accusator probat calumniose. Item non obstat lex insti. de publi. iud. q. criminalia 7. civilia iudicia in multis habent similitudinem. in libelli oblatione in iudicij examinatione in sententie prolatione. Dicuntur autem non habere quicquid simile quo ad finem. q. in civilibus igitur ad aliquid dandum vel faciendum. In criminalibus vero ut reus puniatur. Item non obstat lex. ff. de bonis eorum qui mor. sibi consti. l. i. quia illud i. transactionibus locum habet. licet in quibusdam criminalibus p. mittatur transactio non tamen calumnia. Inductus est hoc iuramentum calumnie ad veritatem eliciendam ut. §. eo. ceterum. Item ut sacramenti timore litigatorum instatia compescatur ut. C. eo. ti. l. i. Item ut propter religionem iuramenti quis timeat mori non sit sue salutis. ut. §. q. vlt. scimus. §. a calumnijs cesset. Pena iurare nolentis est ut actor cadat ab actione instituta per iudicantis sententiam. reus autem pro confesso habeatur 7. condempnetur in his capitulis que sunt in narratione comprehensa ut. §. eo. ti. c. vlt. C. eo. ti. l. i. vl. §. vl. in aug. ut litigan. iurent. §. i. in fi. Queritur quare in spiritualibus causis non iuretur de calumnia. cum in spiritualibus perniciosior sit calumnia q. in alijs. Nam circa maiora malis periculum vertitur. xij. di. quiescamus. vij. q. ij. c. vl. ff. ad carbo. l. i. §. ij. Ratio iuramentum de calumnia multa continet 7. ad multa arat iurante 7. in causis spiritualibus non est rigor huiusmodi observandus qui in causis alijs observatur ut. §. de dolo 7. contu. c. i. Et propterea in locum illius iuramenti multa continentis successit iuramentum de veritate dicenda ex quo nihil aliud provenit nisi ut veritas excutatur. Item queritur pone q. agam contra te rei vendicatione. tu scis rem meam esse sed nihilominus vis resistere propter actionem de evictione nuncquid ergo iurando de calumnia peccas. Videtur q. sic quia negas rez mea esse 7. mentiris. Item iuras quod putas bona instantia uti ad reluctandum veris. 7. hoc falsum est quia non bona instantia reluctaris. Quidam tamen dicunt q. non peccas si ideo hec facias ut committatur actio de evictione. in processu tamen iudicij confiteberis veritatem. Non enim videtur dolo facere quid ideo facit ut sibi stipulatione de evictione committat. ut. ff. de nego. gest. l. at qui natura. §. cu. me absente. ff. de iureiuran. l. i. si quis de libertate. ff. de liberali causa. l. qui ex libertate. Sed hoc sit securum quo ad actionem de evictione non tamen est securum quo ad deum. Et ideo laudo 7. consulo ut post libellum p. nectum confitearis veritatem nec de calumnia iurabis ex quo fateberis rem esse actoris. 7. non min. committetur stipulatio de evictione. emptor est honeste defendere debet. ut. ff. de ma. l. idemq. §. generaliter. 7. suo pudore p. cet. ut. ff. de mand. l. quintus mucus. 7. cam fouere si est iusta ut. ff. de administra. m. l. quoties. §. sicut. Et fm hoc non obstat ff. de eue. l. si rem. §. si duple. Et his que dicta sunt de iuramento calumnie non obstat. §. e. n. c. i. Illa dec. corrigitur per subsequentes. Nec obstat lex cu. clerici. C. de epis. 7. cle. naz loquit in iuramento iudicio sisti.

De dilationibus. Rica.

Actum est supra de li

tis contest. 7. de iura. ca. sed q. iudicio cepto 7. contestato. solent litigatores inducias postulare quz ad pones faciendas. quz ad probationes. Tccir eo subijcitur hic rubrica de dilationibus. In decretalibus tamen que huic rubrice subijciuntur non agitur de dilatoib. que dant post lit. contest. sed que dantur ante lite contestatam. Nos

nos tamen de vtriusque tractemus. **U**ideamus igitur quare dilationes dantur. Et quando. Et quotiens. Et quante. Et quod liter. **U**nde sciendum est quod inducie prime quod datur ante lit. contest. et dicuntur citatorie. dantur ad veniendum ad iudicem. Nam infra illas inducias citatus preparabit se et veniet in terminum et nihilominus post terminum ut. s. de offi. dele. consult. Tria autem debent esse edicta citatoria quorum singula continebunt singulos. xx. dies. ut in aug. de litigio. s. de coll. viij. Sed iudex ordinem edictorum et compendium moderabitur per considerationem temporis et personarum et cause ut. ff. de iud. l. nonnunquam. non tamen nulla necessitate instate peremptorium maturabit. ut. j. eo. ti. c. l. et de hoc plenius no. s. de iud. s. iudicio. Igitur et si cogerit aliquam dilationem iudicij vel solutionis seu declinatoriam exceptionem proponi iudex dabit congruas inducias ad probandum. Iudex tamen ad proponendas dilationes exceptiones certum tempus assignet et si ipsa aliqua velit post illud aliquam dilationem ponere quam non fuerit protestata nullatenus audiat. nisi forte de nouo exorta fuerit. vel si eam opponit fidem facti iuramento se postmodum ad illius noticiam pervenisse ut. j. de excep. pastoralis. Sunt et alie inducie que dantur ante litis contestationem. Et ille vocatur deliberatorie. cum enim citatus venit ad iudicem. ponitur ei libellus. oblato et pecto libello dantur ei inducie. xx. dierum. in quibus deliberet reus an cedat vel contestetur vel iudicem recuset. et sic infra illos dies iudex est recusandus. quod fieri poterit et si datus sit fideiussores iudicio sisti. quod patet ex ordine illius aug. iij. q. iij. offeratur. sicut et post iuramentum de stando iuri potest nihilominus appellari ut. j. de ap. ad bec. Et quod dixi. xx. dies debere iudicem recusari recipit calumnia. Nam hec exceptio dilatoria est et ideo ante litis contestationem proponi potest. ut. j. de sen. et re iud. inter monasterium. Sed licet hoc sit verum in alijs exceptionibus dilatorijs. in hac tamen que in personam iudicis proponitur dico quod usque ad. xx. dies computandos a die pecti libelli opponenda est post illos autem dies non debet admitti. Nec ideo dicitur hec exceptio dilatoria quod usque ad lit. contest. proponatur. sed quia semper ante lit. contest. proponenda est. non tamen quando cumque sed usque ad. xx. dies tamen ut dictum est. Item si quando cumque ante lit. contest. posset opponi recusationis exceptio quare lex diceret quod si iudex qui est recusandus sit absens is qui recusare intendit protestari debet coram alijs quod huius iudicem suspectum ut. C. de iudi. l. cum spalis. hoc non alia de causa prouisum est nisi ut tempus. xx. dierum non cedat. et in corpore auctenticonum dicitur in medio. xx. dierum hoc est. j. xx. dies iudicem esse iudicem recusare vel repudiare. Et si contingat fieri litis contestationem. que non valet adhuc sunt salui illi dies et licebit infra illos omnia ex integro fieri ut in aug. de exhi. et intro. s. scimus coll. v. **E**t nota quod hec exceptio recusatoria prima debet esse iter dilatorias. unde si quis ea omissa proponat alias. ad eam redire non poterit. ff. de iudi. l. si suscipit in prin. Nam et si alique iter locutorie pro ipso late fuerint iudicem iam approbatum non poterit reprobare nisi ex nova causa ut. s. de officio dele. insinuante. Sunt et quedam pater nales adiectiones induciarum que dantur ante litis contestationem. ut. v. q. ij. p. iij. **P**ost lit. vero contestationem. dantur inducie preparatorie que dantur alicui probare volenti infra quas preparat suas probationes. Spacium autem istarum induciarum moderandum est ut lex dicit. iij. q. iij. s. spacium. Et hec inducie dantur actori quod reo. ut. xv. q. vij. si ante. nec facile amplius quam semel ut i. s. predicto spacium et. C. de dila. l. i. nisi forte casus inopinatus emergat ut. ff. de ferijs. l. oratione. ff. de iud. l. interdum. Sed in crimine adulterij nulla datur dilatio nisi ut plene exhibeant vel nisi iudex ex qualitate negotij motus hoc ea cognita permiserit ut. ff. de crimine adulterij. l. in crimine. Sed inducie deliberatorie non dantur ei qui rescriptum impetravit ad extraordinarium iudicem ut si dicat volo inducias super formando libello. aduersario autem dantur ut. C. et. l. si quando et in predicto. s. spacium in ver. illo. et autem. Et quod dico actori non esse dandas inducias verum est nisi quid inopinatum emergat. ut superius dictum est. ut si ponamus contra rescriptum opponi aliquid in quo replicatione opus sit de quo non potuit providere. Sunt et inducie iudicatorie que dantur condemnatis et sunt quatuor mensium ut. j. de sen. et re iud. quod ad consultationem. et. s. de offi. dele. q. renti. Sed hec locum non habent in criminalibus causis in quibus executio non differitur nisi in quatuor casibus. ut notavi. s. de iud. s. partibus. Sicut nec deliberatorie locum habent in criminalibus quare reus certus debet esse an velit crimen confiteri vel negare cum sciat se esse reum criminis vel innocentem. **S**unt et inducie restitutorie quibus hodie non utimur in causis de facto. Olim enim spoliatis vel electis et tandem restitutis dabatur inducie restitutorie.

infra quas a iudiciorum strepitu quiescebant. Et ille erant non minores sex mensium nec maiores anno ut. iij. q. iij. electis. vel verius erat arbitrarie ut ea. c. et. q. si eps. **E**st et sextum genus induciarum. quibus hodie similiter non utimur. et ille locum habent in criminalibus causis et vocatur preparatorie. dantur enim accusato ut infra eas prepararet suas defensiones. Et ille continent annum et dimidium vel unum annum vel sex menses et dantur pro litem contestationem et ante. ut. iij. q. iij. de inducijs et. v. q. ij. si primates. Illud autem sciendum est quod in civilibus causis pro qualibet necessitate una datur dilatio ut. C. eo. ti. l. vlt. in fi. et. iij. q. iij. s. spacium. Sed in criminalibus pro quolibet necessitate dantur tres dilationes reo. Due autem actori. ut. ff. de ferijs. l. vlt. Et est ratio diversitatis inter civilia et criminalia quia solentius proceditur in criminalibus quam in civilibus ut. ff. de quonibus. l. i. s. diuus et. s. si quis ultimus. ff. de penis. l. absente. ff. de requirent. reis. l. i. C. de testibus. l. sciant. et. ij. q. vij. sciant. In civilibus igitur prima dilatio dabitur sine grandi cause cognitione. nam eo ipso quod prima petitur dilatio gratia testium vel instrumentorum danda est. nisi evidens apparuerit calumnia. Secunda vero danda est ita demum si is qui petit probet se aliquo casu impeditum fuisse quo minus produceret testes vel instrumenta. ut. ff. de ferijs. l. si quis. s. pe. et. vlt. et. l. veluti et. l. oratione. In criminalibus autem causis pro quolibet impedimento dabuntur due dilationes accusatori. et tres reo sine cause cognitione. hoc est sine impedimenti probatione. et sic intelligo per singulis causis singulas dare dilationes id est pro singulis impedimentis ut. ff. de ferijs. l. vlt. **U**nde autem sunt dilationes a iudice sedente non procedente cum causa cognitione non plenaria id est non de plano sed magis legitime colligatur ut si forte dilationis petitio fuerit improbatam suscepta questio per iter locutoriam dirimatur ut. C. et. l. a iudice.

De ferijs. Bica.

Actus est supra de dilationibus que dantur a iudice. nunc autem dicam de dilationibus que indulgentur a iure et ideo subiicitur hic rubrica de ferijs. **U**ideamus igitur quare ferie dicantur quod liter distinguantur. que tpe feriarum agi possint. **F**erie autem dicuntur. quia a forensibus negocijs immunitate prestant. ut. ff. eo. ti. l. diuus. Et nihilominus prestant immunitatem a mercantijs cum enim difficile sit ut inter ementes et vendentes commercium non interueniat peccatum. ut de pe. di. v. qualitas et. c. negocium. cessandum est ab his maxime diebus solemnibus ut. j. eo. ti. c. i. Cessandum est et a placitis. que quous fieri liceat non tamen expedit. ut. xl. q. i. aliud. de peni. di. l. s. in euangelio et. c. aliud. xv. q. iij. placita et. C. eo. ti. l. oes. Nullus etiam ad mortem diebus solemnibus duci debet. Nam quous non sit peccatum iudici seculari iuste hominem occidere. ut. xliij. q. v. qui malos et. c. iudex. et. c. si homicidium. quia tamen homicidium est in miserabile hominem pini et quia pene non irrogare indigna et solam duriciam continet ut. ff. de servis error. l. servus in fi. et ideo ob reuerentiam dierum solemnium est ab hominibus abstinendum Cessandum est etiam diebus solemnibus a iuramentis. ut. j. eo. ti. c. i. hoc ideo quia iuramenta a malo non credentibus sunt facta. s. de elec. significasti. His etiam diebus cessandum est ab omni ope seruiti. ut. j. eo. l. non tamen ab operibus pietatis quibus magis insistendum est diebus solemnibus quam privatis ut. j. de statu. mo. cum ad monasterium. s. in refectorio. Diebus autem dñicis et alijs precipuis festiuitatibus siue inter pascha et penthecostem genus ferio nequaquam fieri debet ut. j. eo. ti. c. ij. s. i. Et est ratio. quia dies illi iugi gaudio et continua leticia peragendi sunt ut alias. lxvij. di. scire. **D**istinguntur autem ferie quia feriarum alie solemnes alie repentine. Solemnes alie statuuntur ob honorem dei. alie ob honorem principis. alie ob honores ciuitatum. alie ob necessitates hominum. Ob honorem dei. ut sunt dies illi qui continentur. j. eo. ti. c. oquestus. in quibus dies dñicos computabiles ut. j. eo. ti. c. i. et. ij. Dies autem quadragesimales dñi solenes quo ad vacationem a criminalibus causis ut. C. eo. ti. l. quadragesima. Quod tamen hodie non seruatur. Ob honorem ciuitatum ut sunt dies natalicij. vrbium maximarum rome. et constantino polis. in quibus dñi iura differri. quod ab his nata sunt ut. C. eo. ti. l. oes. Ob necessitates hominum solennes ferie sunt gemini menses. vnus datur gratia messium alter gratia vindemiarum. Hi duo menses conceduntur fructibus decerpendis in estate et in autumno ad requiem laboris. i. ut homines quiescant a causis

dum laborant circa messes et vindemias et propterea appellatur indulgentior pars anni. quia indulget infirmitati hominum concedentes eis ad vitam necessaria. ut ea. l. omnes. Item duo menses statuntur a presidibus provinciarum diversis temporibus secundum diversitatem locorum. Nam in quibusdam locis tepellivius in quibusdam tardius finiuntur messes et vindemie ut. ff. eo. ti. l. presides. et de offi. procon. l. si in aliam. Omnibus autem diebus feriatis agi possunt ea que voluntarie iurisdictionis sunt ut. C. eo. ti. l. actus. §. in his. Item ea que fieri vrgent necessitas vel pietas suadet. ut. ff. eo. ti. conquestus. Vrgent necessitas hec fieri. l. agriculturam putationem fossuram et mundationem vinearum quod intelligo cum in alijs diebus hec non fieri possunt ne occasione momenti pereat comoditas celestis provisione concessa ut. C. et. l. omnes. Item quoniam latronum et maxime ysaurozum in quibus summi numinis facillime sperant venia. per quod multorum salus et incolumitas procreatur ut. C. eo. ti. l. provinciarum. Item vrgent necessitas appellare. unde quolibet tempore appellatur. ut. C. et. ti. l. i. In exercenda autem appellatione similis est observantia solennium et repentinorum feriarum. quia in neutris appellatio exercetur. ut. C. eo. ti. l. i. et tunc non computantur omnes dies. ut. C. de tempo. ap. l. i. §. illud. Pietas vero suadet dari tutores vel curatores pupillis et alijs miserabilibus personis ut. ff. eo. ti. l. i. §. excipiunt et l. sequenti. Item pietas suadet disciplinam militarem et eodem modo scolasticam et clericalem ut. ff. et. ti. l. divus. Item suadet ea que ad pacem et concordiam pertinent. ut. C. eo. ti. l. vlt. Et est sciendum quod his temporibus in quibus agi non potest si tamen actio sit pitura. eatenus proceditur ut litis contestetur vel executoris conventio fiat. ut in predicto. §. excipiuntur. In geminis autem mensibus qui gratia hominum indulgent agi possunt ex consensu partium. quod in diebus solemnibus statutis ob honorem dei principis vel civitatum non contingit. ut probantur hec. ff. et. ti. l. si feriatis et ff. de arbitris. l. si feriatis. C. eo. ti. l. oēs et ff. eo. ti. c. vlt. in fi. Sunt et quedam tempora in quibus a nuptijs abstinetur ut. ff. eo. ti. capellanus et xxiiij. q. iij. no. 03. Dies autem incipit et finitur diversis temporibus et horis secundum diversitatem eorum de quibus agit. Quo ad feriandum dies incipit a vespere et finitur in sequentem vespere ut. ff. eo. ti. c. ij. §. i. Quo ad ordinandum dies incipit a vespere et finitur in mane sequenti ut. lxxv. di. quod a patribus. Quo ad iudicandum incipit in ortu solis et finitur in occasu cum iam iudex honeste pro tribunali sedere non potest ut. §. de offi. dele. consult. in aut. de iud. §. sedebunt coll. vj. et ff. de origine iuris. l. ij. §. et q. Quo ad soluendum dies incipit in medietate unius noctis et finitur in medietate alterius. ut. ff. et. ti. l. more romano. Et quo ad treugas observandas dies incipit ab ortu solis et finitur in occasu ut. §. de treuga et pace. c. i. Quo ad ieiunandum sexta feria incipit post cenam diei Iouis et finitur in mane diei sabbati et idem in alijs diebus ieiuniorum ut de conse. di. iij. de esu.

De ordine cognitionum. Rica.

Ita intitulatur rubrica

ca de ordine cognitionum. Sed melius intitularetur de ordine iudiciorum quia latior est et generalior. Nam in ea tractatur de diversitate causarum que causa alteri preferatur. et que cum alia concurrat et que prius et que posterius sit tractanda et sic intitulatur in tercio libro Codicis in quo de iudicijs agitur. Sed sub rubrica de ordine cognitionum queritur quid iuris sit cum questio liberalis proponitur et alia civilis vel criminalis. Unde in. vij. li. Codicis in quo de liberis causis agitur ponitur hec rubrica de or. cogni. Nos tamen de natura utriusque rubricae aliquid sub brevitate notemus. Qualiter autem diverse quoniam in idem iudicium deducte debeant ordinari. et quod ordo in diversis quonibus servari debeat videamus. Et est sciendum quod si unica quod in iudicio proponatur ab actore contra reum nulla est dubitatio si vero plures quoniam moveantur quod et eodem libello vel diversis contra unum vel diversos. aut oēs quoniam nes sunt civiles. aut criminales. aut quedam civiles et quedam criminales. Si oēs sunt civiles potest eas etiam per unum eodem libello et apud eundem iudicem intentare respectu tamen diversarum rerum ut no. §. de mu. peti. §. debet aut. quod verum est nisi actio nes ille sint contrarie. ut. C. de furtis. l. i. C. si servus exte. se ma. emi. l. i. et de pactis inter emp. et ven. l. commissorie. vel nisi una sit preambula. ut. C. de hered. ac. l. et debitorum. vel nisi una ex sui natura precedere habeat aliam. ut. §. de ca. pos. et proprie. par.

storalis. vel nisi electione tollatur. ut. ff. de tribuit. l. quod in hē dem. §. eligere. et ff. de le. ij. cū filius. §. varijs. hoc tamen fallit in casu. ff. quorum lega. l. i. §. quod autem. vel nisi quoniam sese non copiantur ut. ff. de excep. l. fundus. et l. sed si ante et l. fidi. Si vero quis velit agere contra plures respectu diversorum factorum vel rerum et civiliter potest cum non sit prohibitus ut. ff. de p. ba. l. ab ea pte. Sed si actor agat civiliter contra reum et reus eodem modo contra actorem erunt due mutue actiones vicissim tractande si neutra sit prejudicialis et eadem inia terminanda ut. ff. eo. ti. c. cum dilectus. et nihilominus habebit locum regula in processu qui prior appellat prior agat. ut. ff. de iur. l. qui prior. ut no. §. de mu. peti. §. debet. Sed si congruo tempore non fuerit reconventio facta non minus reus actio salva manet in alio iudicio proponenda. ut. C. de sen. et interlo. om. iud. in aug. et consequenter in fi. Si vero plures criminales casus in simul apud eundem iudicem moveantur. aut eas movet idem actor vel accusator contra unum et eundem reum ex eodem facto vel diversis. aut contra plures reos. Si contra unum et ex diversis factis. licet cum non sit prohibitum. Si ex eodem facto non licet. ut colligitur a contrario sensu legis. C. de accusa. l. qui de crimine et ff. de accusa. senatus. Sed si moveat contra diversos reos. potest. Unus quidem ex diversis factis. in diversis libellis uno et eodem tempore duos accusare potest uno autem libello non potest. sed tres etiam diversis libellis non potest. C. qui accus. no. pos. l. cum rebus. Vel dic quod nec duos potest in diversis libellis eodem tempore accusare nisi sua iniuriarum persequatur ut. ff. de accu. l. hos. §. lege. et ff. ad le. iul. de adul. l. inter. §. maritus. Lex autem illa cum rebus negat de tribus quod de tribus fuit questum et eodem modo negasset de duobus si de duobus questum fuisset. De uno autem crimine potest quod eodem libello plures accusare. ut. C. si reus vel ac. mor. l. i. ff. ad le. iul. de adulte. l. vim passam. §. incesti. quod tamen fallit in accusatione adulterij ut. ff. ad le. iul. de adul. l. vim passam. §. duos et l. reos et l. si maritus. §. vlt. Sed nunquid plures possunt unum accusare. Elidet quod sic ut. §. de accusa. l. in prin. Sed verius est quod non. Cum enim plures sint qui accusare velint index eligere debet unum qui accusat. causa. l. cognita et examinatis accusatorum personis vel dignitate. vel ex eo quod interest vel etate vel moribus vel alia iusta causa. ut. ff. de accusa. l. si plures. Ubi vero duo admittunt se accusant plerumque hoc locum regula illa quod prior et sic prima accusatio procedit et secunda subsistit. plerumque prior valet secunda et intermittit prima. que qualiter et ex quibus casibus contingant. no. §. de mu. peti. §. et quod superius dixi. Ubi autem ex una parte proponitur accusatio criminalis et ex alia parte querela civilis. siue accusatio prior siue posterior. proponatur prejudicat civili. si civilis non sit prejudicialis. ut. C. de ord. iud. l. vlt. ij. q. xi. §. aliquod. Sed si civili quoniam principaliter proposita incidat querela criminalis. obgratia. peto a te fundum vel. x. produco instrumentum ad probandum intentionem meam. tu excipis contra instrumentum de falso. vel si quoniam criminali incidat quod civilis. verbigia accuso te de plagio quod vendidisti servum meum. tu dicis illo tempore fore servum tuum poterunt simul huiusmodi quoniam terminari ut. C. de ord. iudiciorum. l. cum civili. ut tamen non intelligas pronunciaris incidere. sed eo ipso quod pronunciantur in principali videatur et in incidenti pronunciatum ut. C. de ord. iud. l. i. C. de ord. cogni. l. ij. ad le. iul. de adul. l. qm et ad le. iul. de plag. l. preses. ff. eo. ti. cū dilectus circa fi. et hoc secundum bulg. Nec obstat lex. ff. de mō. l. intra vtile. ibi enim non pronunciatum in incidenti quoniam sed super etate et suprestitutione in integrum ratione etatis ut restituito liceat interdere veterem actionem. Unde questio restitutionis non incidet sed principaliter movebatur. Et eodem modo responderetur ad. l. C. ad le. cor. de fal. l. vbi falsi. Ubi crimen incidit. i. propositum fuerit non incidenter sed principaliter. ut predicti. Placentin⁹ vero dicebat pronunciatum fore in incidenti per. l. ff. de iud. de qua re nisi conditio rei vel iudicis impediatur. Jo. et Azco. dissimulant inter incidentes et emergentes ut in incidentibus non pronuncietur sed in emergentibus sic. Incidentes autem questiones dicuntur veteres defensiones que ante litē captā competeabant reo. Ex his que acta sunt inter reum et actorem ut pactum de non petendo. transactio. et res iudicata et similia. Emergentes vero quoniam dicuntur que proponuntur ex his que in lite emergunt ut cum queritur an iudex sit competens vel non. an tempus sit aptum ad causas vel non. an dilatio sit danda vel non. Et ut breviter dicam incidentes quoniam sunt peremptorie. exceptiones emergentes dilatorie. Et est ratio manifesta quare in emergentibus habeat pronunciaris. quia si non pronuncietur in dilatorijs non posset procedi in sequentibus causis. sed secus in incidentibus que principale contingunt in quibus pronunciaris intelligitur dum pronunciarur

nunciatur in principali. Verū tamen fm iura canonica in inci-
dentibus qñibus pronūciat. vt. j. qui si. sunt le. lator. s. de elec.
cuz dilectus. Et nota q. l3 fm iura ciuilia ille tm ciuiles qñes
sunt pñudiciales in qbus de statu querit vt insti. de actio. s. p
iudiciales. tamen fm iura canonica qñ spoliatiōis pñudicia-
lis est quia nō patitur dissimile qñem vt. j. eo. ti. super spoliatiō-
ne. Est enī pñilegiata bec qñ spoliatiōis vt agēs ex ea cōue-
niri nō possit nisi cōsumili actione. q. tunc cū vtraq. sit pñille-
giata 7 fauorabilis vna aliā nō tollit nec impedit. sed concu-
runt 7 eadē snia terminantur. vt. due mutue petitiones. vt con-
uentio 7 reconuentio. vt. j. eo. ti. cū dilectus. s. de mutuis peti-
. c. i. 7. ij. C. de sen. 7 interlo. om. iu. l. cū pap. 7 in auto. 7 cōseqn-
ter. ij. q. viij. c. i. sed si cōtra agentē de spoliatiōe excipiat de
consumili spoliatiōe 7 probet repellit agens. vt. j. eo. ti. c. vlt.
Et est ratio duplex. Vna q. fauorabiliores sunt rei q. actores
vt. ff. de acti. 7 ob. l. arrianus. ff. de serijs. l. vlt. j. de pba. ex lit-
teris. j. de fide instr. cū inter in. j. de sen. 7 re iud. c. vlt. ff. e. ti.
l. inter pares. Item alia q. exceptiones fortiores sunt actioni-
bus. vñ cui damus actionē multo fortius exceptiōem dare de-
bem. ff. de sup. l. i. s. q. aut 7 de regulis iur. l. iustus. s. cui
damus. Ideo et que temporalia sunt ad agendū ppetua sunt
ad excipiendū. ff. de doli excep. l. pure. s. vlt. insti. eo. ti. 7. C. e.
ti. l. si pactum. Et hac rōe quia fauorabiles sunt exceptiones:
dantur excōicatis ut. j. de excep. cum inter. Et his rationibus
contingit q. exceptio excōicationis impedit actionē spoliatiōis
sed actio spoliatiōis aliā consumilem nō ipedit sed concurrit
vt dictū est. Sed si ego agam cōtra te violentū de spoliatiōe
nunqd si ab alijs conueniar teneor rñdere. Videtur q. sic. Mā
in hac dec. super spoliatiōe dicit q. agens de spoliatiōe nō
cogitur ante restitutionē spoliatiōibus rñdere. alijs ergo tene-
tur. Ad qd rñō. nō teneor si de spoliatiōe excipias. poterō ei
de eadem spoliatiōe cōtra vnum agere 7 cōtra alios agēs
excipere cū sit generale q. spoliatus quemlibet agentē contra
se repellē possit p exceptionē vt. ij. q. i. c. i. 7. q. ij. cū ecclesie. Ab
hoc tamen generali dicto excipit Ain. illum qui agit actōe de
positi. cū enim actio depositi sit adeo pñilegiata. ut nō admittit
compensationem deductionē vel doli exceptionem. vt. j. de
deposito bona fides. C. eo. ti. l. pe. 7 eodem modo nec spoliatiō-
nis exceptionem. Sed hoc nō placet quia dum depositarius
nō inficiatur depositū. sed per compensationē seu deductionē
conatur retinere totum vel partem per fide agat. 7 iō nō au-
diatur. sed cum spoliatus a pñipio 7 anteq. deposito cōstet ex-
cipiat 7 dicat se inermem cū armato cōgredi nolle. ut. ij. q. ij.
o3. audiendus erit. Nam audir aduersus agentē de spoliatiō-
ne. vt dictū est. Item excipit Ain. agentē de matrimonio.
Et hoc propterea quia causa matrimoni fauorabilis est ut. j.
qui ma. ac. pos. videtur. 7 prerogatiua habet in multis. vt. s. de
lite non cōtest. c. i. Sed certe nec istud approbo. Sed sine exce-
ptione teneo q. exceptio spoliatiōis quēlibet agentē repellat.
vt dictū est. Duo igitur pñilegia qñis restitutorie superius
assignauī. Vnum q. pñio proposita nō compatit aliaz sequē-
tem 7 dissimilem questionē. Aliud quia pñio proposita i mo-
dū exceptionis repellit quemlibet ciuilitate agentē. Tercius q.
in modū exceptionis repellit quemlibet accusantē. 7 sic intelli-
go. ij. q. i. per totū. Quartum q. in modum actionis proposita
7 accusantē repellit 7 restitutionē indulget. 7 sic exaudio. ij. q.
ij. c. ij. 7. ij. Sed si te pñio conueniat aliqua actione ciuili 7
tu subsequenter moueas questionē spoliatiōis contra me nō
impeditur mea petitio sed cū tua concurret. tunc enī questio
spoliatiōis aliā nō compatitur. cū pñio proponit. Vel pos-
sum vti distinctione Jo. qui dixit q. si ego conueniam te super
aliqua re. Et tu cōtra me agas super eadem re restitutorio. im-
pedietur mea actio 7 tua procedet. exemplum quere. j. de re-
sti. spo. ex cōquestione. 7. c. litteras. ceterum si sup. diuersis aga-
mus concurrūt huiusmodi actōes vt dictū est. Vel si velis ex-
tendere spoliati fauorē dicas q. questio spoliatiōis siue pñius
siue posterus proponat nō cōpatitur dissimile questionem.
Et qd dixi q. qd spoliatiōis in modū exceptionis opposita re-
pellit quēlibet agentem vel accusantē verum esse intelligo cuz
quis spoliatus est tota sua substantia vel maiori parte ipsius 7
hoc innuūt verba canonis. nudi 7 inermes vt. ij. q. ij. opiter 7
verba alterius nō potest exui iam nudatus. vt. ij. q. ij. c. vlt. Ce-
terum si vna re q. spoliat cū habeat multa bona 7 si possit re-
pellere spoliatorem in odiū violenti nō tamen alium. Itē cuz
absonum videat 7 etiam multorū corda perturbet vt spolia-
tus tota substantia vel maiori pte ipsius excipiat contra illos q.
nō expoliauerūt. vt sic impunitatē in suis criminibus sortiat

duz a nemine potest efficaciter accusari cū forsā desideret sic
manere. dico iudicē sic providere debere vt certūz tempus ei
assignet infra quod petat restitutionē 7 prosequat. 7 si hoc nō
fecerit nō admittat exceptio spoliatiōis ipsius. Nec mireris
si in hoc casu q. agere compellat. hoc enī plerūq. cōtingit ut
certum tempus pñigat alicui ad agendū 7 post istud temp.
volens agere nō audiat vt. v. q. i. quidam. j. de clādesti. de
spōsa. cū inhibitiō 7 ar. C. de ige. ma. l. diffamari. C. de remis.
pñ. l. si eo tpe. C. de vfu. pupil. l. vlt. Sed pone q. agam cōtra
te de expoliatiōe. Et tu excipis cōtra me de alia spoliatiōe.
ego replico ex illa spoliatiōe ex qua ago. nunqd sum audien-
dus. Non. q. exceptio fortior est 7 potentior q. actio vt superi-
us dictum est. nec possum ex eodē actu agere 7 replicare. S3
pone q. replicē de alia spoliatiōe nunquid excludā exceptio-
nem. Videtur q. sic ar. j. de excep. a nobis. j. de sen. ex. in pñtia.
Puto tamen contrariū eo q. replicatio adiuvat actionē. Itē
pone q. agam contra te de spoliatiōe 7 tu contra me de alia
spoliatiōe. excipio cōtra te de tertia spoliatiōe replices de q. r-
ta quid in hoc casu erit faciendū. Rñō. qua rōne admittet ex-
ceptio eadem 7 replicatio 7 sic sublata exceptione per replica-
tionem remanebit conuentio 7 reconuentio que in concursu
procedunt ut. j. eo. ti. cū dilectus 7. c. vlt.

De plus petitionibus. Rica.

Via plerumq3 in iu

dicis plus petitur q. debeatur iō ponitur hic ru-
brica de plus petē. vel plus petitionibus. Et
deamus igitur quot modis plus petatur. Que
sit pena plus petitionum. Et est sciendū q. quattuor modis
plus petitur causa. tēpore. re 7 loco. Exempla nō pono. q. po-
nuntur. j. eo. ti. c. vno. s. re quoq. Pene autē plus peten-
tium hec sunt. olim ita seruabatur in his penis. Mā quocunq.
modo actor pl⁹ peteret cadebat a cā nec restituebatur nisi eēt
minor. vel nisi lapsus esset aliquo errore probabili. vt si petebat
ex testamento totū legatū cuius pars adempta erat in codi-
cill de quibus actor ignorabat vt insti. de actionibus. s. si quis
agēs. Hodie nō sic in pñis procedit. S3 si quis plus petat cā
iudiciū nō procedet sed cōdemnabitur actor ad oēs expēsas
in triplū 7 omne damnum quod prulit reus occasiōe hmoi con-
uentionis. vt insti. de ac. s. sed hec quidē. Si q. autēz tpe plus
petat iudiciū nō procedet. 7 pñit actor in hoc quia reo du-
plicat. inducie conuente ad soluendū 7 adueniente tpe solu-
tionis. nō aliter reus tenebitur rñdere actori. q. si actor ei re-
stituat omnes expēsas quas facit reus occasiōe illius teme-
re citationis. ut hic 7 insti. de excep. s. tpales. Vbi autēz lo-
co plus petitur vt cū petis a me vt solua tibi hoc loco cū conue-
nerit iter te 7 me q. in alio loco soluerem. 7 hoc casu procedet
iudiciū si in foro cōpetenti agatur. q. uis in superioribus nō
pcedat. 7 veniet in arbitriam actionē. hoc est in tua actione
arbitrabitur iudex q. n. interest mea nō hic vbi agit solvere sed
vbi cōuenit. vt. ff. de eo quod certo loco. l. i. Maria enī sunt pie-
cia rerū per ciuitates 7 regiones 7 pecunie sub grauioib⁹ vsu-
ris dant in vno loco q. in alio. vt. ff. eo. ti. l. ideo. Et nihilomin⁹
condēnaberis mihi in triplum eius qd impendi nomine spo-
tularum. ut insti. de ac. s. sed hec quidē. Cū autē plus petierit.
nō pcedet petitio. 7 condēnabit actor in triplū eius qd reus
expēdit. vt insti. de actio. s. triplū. Sed si q. super maiori quā-
titate q. sibi debeat cautionē exegerit 7 in iudicio plus petierit
si peniteat 7 calliditatis 7 fraudis veritatē cōfiteatur dispendio
debiti nō grauet. sed in expēsis quas fecit reus pñiet. 7 in
triplum fm azo. licet placen. dixerit in hoc casu in simplum. q.
enim sic fecit. nō petit sed petere voluit. vt. ff. de ra. haberi. l.
amplius. Si vero pñiat in certamine. 7 tandē p testes de fal-
sa quantitate adiecta cōuincitur. pñiat in toto debito. s3 si nō
arguatur per testes. sed ipse cōfiteatur cōdemnabitur in expē-
sis vt dictū est. 7 pbat. C. de plus pet. l. vna. Sed et in supe-
rioribus casibus. ita demū pena locū habet si actor in iudicio
duxerit persistendū. vt. j. eo. c. vno. in prin. Itē cessat pena cōsi-
tutionis illius. C. eo. ti. l. vna. cū actor conuincit super cautio-
ne in maiori quantitate exacta. 7 cōuictus ante sniaz vel post trā-
sigit cum reo super pena. Item cessat cū actor exegerit cautio-
nem in plus sed reus in iudicio confessus est se totū debere qd
in cautione cōtinetur. 7 hoc est qd in fine illius cōsti. adicitur.
transacionibus 7 secundis confessionibus quam obtinentib⁹
f ij

firmitate. Sed si actor nō fateat nec arguatur de falsa quantitate in cautione adiecta. s; in probatione illius quantitatis deficiat. creditur q; pena nō cesset. q; tūc vera quantitate pūabit.

De cā possessionis et proprietatis. Rica.

Superius tractatum

est de ordine cogni. Sed q; dubitari solet. q; o; do seruari debeat cū qō possessionis et proprietatis a diuersis p;ibus vel ab eadē in iudicio pponit.

Ideo subiicitur hic rubrica de cā posse. et ppi. **¶** Videamus igitur que sunt qōnes possessionis. Itē que qō possessionis concurrat cū qōne proprietatis siue a diuersis p;ibus. siue ab eodē pponat. vtraq; Itē que nō pcurrant. **¶** Est igitur sciendū tot esse qōnes possessionis quot sunt interdicta possessionis. Sunt aut interdicta possessionis hec. adipiscende possessionis. retinende. ac recuperade. Interdictū adipiscende possessionis dat bonorū possessor. hoc ē ei qui ē loco heredis. Est enī heres de iure ciuili et bonorū possessor de iure p;torio. Cū enim p;tor potuit suo beneficio heredē facere. q; hoc legis est vel senatus consulti vel cōstitutionis. fecit qd potuit. s. bonorū possessorē quē loco heredis cōstituit. vt insti. de bo. posses. §. quos aut. Et est vtriusq; i. hereditatis et bonorū possessionis idem effectus. Sed in hoc differunt. q; hereditas nūc auctoritate legis. bonorū possessio auctoritate p;toris. Itē aditio hēditatis nō de siderat auctoritatē iudicis viuētis sed bonorū possessio requirit auctoritatē et p;itiam iudicis. Dat igitur bonorū possessor in interdictū adipiscende possessionis. qd appellat quorū bonorū et datur cōtra possessores vniuersitatū vt. ff. quorū bonorū. l. i. §. interdictū hoc. et cōtra possessores rerū singularium vt. ff. de furtis. l. hoc amplius. dūmodo nō contra corporū possessores. ff. quorū bonorū. l. ij. Nec obstat qd dicitur. ff. quorū bonorū. l. i. §. interdictū hoc. restitutoriū est et ad vniuersitatē bonorū nō ad singulas res p;inet. Quod enī ibi dicit non singulas res subaudio tñ. Sic etiam p;itio hēditatis datur p; vna re tñ vt. ff. de p;ti. here. l. licet. Est et interdictū saluianus. adipiscende possessionis causa cōparatum. eo q; vti dñs fundi de rebus coloni quas is p;o mercedibus fundi pignori futurū pepigisset vt insti. de interdic. §. interdictū. Retinende possessionis causa comparata sunt interdicta. vti possidetis. et vtrobi. cū ab vtraq; pte de proprietate alicuius rei controuersia sit. et ante querit. vter ex litigatorib; possideat vter petere obeat quia nisi ante exploretur vtrius possessio sit non potest p;toris actio institui. q; ciuilis et nāl rō facit vt ali; possidēt et ali; a possidēte petat. vt insti. de interdic. §. retinēde. sed vti possidetis locū habet in rebus immobilibus. vtrobi in rebus mobilibus vt insti. eo. ti. §. sed interdictum. Et est interdictū recuperande possessionis qd datur alicui vi eiecto a possessione. cui etiā datur beneficium cōstitutionis illius. C. vnde vi. l. si q; in tātam. Itē agi potest lege iul. de vi pub. vt p;inata. si tamen armis vel sine armis facta sit eiectio vt insti. de interdic. §. recuperande. **¶** Interdictū aut nūc aliquid est q; quedā verborū solēnis cōceptio quibus p;tor aliqd fieri subebat vel prohibeat. quod tunc maxime faciebat cū de possessione vel quasi iter aliquos cōtendebatur vt insti. de interdictis in prin. Si queras an idē esset interdictū et actio. cuz et actio esset quedā formata verborum conceptio vt. C. de formul. et impetra. ac. subla. l. vna. rñ deo nō. quia solēntas actionū erat inducta a iure ciuili. Solēntas interdictorū a iure p;torio. Erat et alia differentia inter actiones et interdicta. q; verborū solēntas que attendebatur in actionibus non formabatur in singulorū personis. sed erat generaliter formata in personis oīum. Sed in iterdictis quot erant hōines qui volebant agere. tot verborum conceptiones formabatur quibus cōtra suos aduersarios in causis suis utebantur et has cōceptiones interdicta vocabāt et ob hoc potest gl'ibet studiosus scolaris per se notare q; interdictis variant. verba s; demonstrationē personarū vt. ff. de tabul. exhi. l. i. ff. ne quid i loco pub. l. i. ff. de vi et vi ar. l. i. in prin. hodie autē nulla est differentia iter interdictū et actionē vt insti. de interdic. §. vlti. Dicit aut interdictum. non ab interdicendo vel p;hibendo. sed q; inter duos. vt insti. de interdictis. §. sicut tamē **¶** Et est interdictū actio in factū p;toris. ut insti. eo. ti. §. vlti. **¶** Item interdictorū quedā sunt simplicia in quibus alter actor est. alter reus. qualia sunt restitutoria aut exhibitoria. Duplicia sunt in quibus par vtriusq; litigatoris p;itio est nec quisq;

actor vel reus precipue intelligit. sed vnusquisq; tñ rei q; actoris ptes sustinet. vt insti. eo. ti. §. tertia. et §. duplicia. et ff. de iterdictis. l. ij. **¶** Vna videndū est que qō possessionis possit cōcurrere cum qōne proprietatis. Et est sciendum q; licet s; iura ciuilia iste due qōnes sese nō cōpatiant. sed prius agenda sit cā possessionis et demū proprietatis vt. C. de rei ven. l. ordinarij. C. de interdictis. l. incerti. C. quorū bonorū. l. vlti. ff. de iudi. l. si de vi. Illie aut leges dicunt q; suspensio p;toris interdicti pōt possessorū ab eodē et corā eodem iudice. vt. ff. de vi et vi ar. l. cū fundum. §. eum q; ff. de acqui. posses. l. naturaliter. §. nihil. quas leges dñs Jo. sic intellexit sicut prima facie sonare vident. dicens decre. que cōtrariū dicunt nullatenus stare posse vt eadē persona posset vtrūq; iudiciū intentare. nā ordo tūc seruandus est vt dicebat. vt prius cā possessionis expediat. S; mar. et alij intellexerunt. illas locū habere in interdicto vti possidetis et vtrobi. que nō cōcurrunt cū rei vindicatione ab eadem pte. qui enī tenet possessionem per vti possidetis et vtrobi excludit seipm a contraria p;itioe rei vindicationis vt. ff. quando ap. l. ij. §. sed si alius. C. de fur. l. i. C. si seruus exte. se mā. e. l. i. vindicatio enī non dat possidentē. vt insti. de ac. in prin. imo potius alterius parit actionē in rem. vt. C. de alie. iudi. cā mu. fac. l. vna. Et hoc verū esse dicebant nisi renūciaretur rei vindicationi. q; tunc procederet interdictū vti possidetis. vel nisi quis pponat rei ven. Ignorās sibi cōpetere interdictum et sic intelligebat legē illam naturaliter. §. nihil. S; in interdicto recuperade possessionis secus illud. Sed s; iura canonica q; circa hoc in simplicitate pcedunt qō possessionis cum qōne proprietatis concurrunt. siue vtraq; ab eadē parte. siue singule a diuersis partibus pponant. ab eadem parte pōt pponi que sitio recuperande possessionis et proprietatis vt. i. eo. ti. ad vltimū cum ecclesia sutrina. cū super electione. cū dilectus. §. de testib; significauerunt in fi. Itē a diuersis partibus cōcurrūt qōsio proprietatis et qō possessionis retinende ita vt vnus agar de p;rietate. alius de possessione vti possidetis vel vtrobi. sic agit inter dominū et fructuariū. vt. ff. vti possidetis. l. vlti. sic fit cuz vnus vēdicat seruitutē. et alter tuetur possessionē. vt. ff. vti possidetis. l. si duo. §. si vicinus. et hoc cū vendicans est in possessione seruitutis ut ibi patet. Sed opponit. egi vtroq; iudicio p;torio et possessorio et in vtroq; obtinui. appellasti a snia lata super proprietate ab alia non et sic facta est executio super restitutorio et data est iudici rei possessionis. cōfirmatur sententia lata super proprietate a iudice appellatiōis. querit que erit vtilitas hōi cōfirmatoriē. Rñ declaratio dominij. nō autem tenebit aduersarius meus restituere mihi possessionē quā habeo. cum nec possideat. nec dolo deserit possidere. Itē si egero p;torio possum redire ad interdictū recuperade possessionis pendente iudicio p;torio. vt. i. eo. c. pastoralis. Sed hoc recipit calūniā si enī desistam a p;torio qd incepti et trāseam ad nouum iudiciū inchoandū super possessione reus pōt a iudice implorare vt in p;torio procedat per legē. C. quō et quādo iu. aut. q; semel qd locum h; siue lis fuerit cōtestata in p;torio siue cepa non sit vtrū dicit. Et tunc cōcludetur in p;ncipali. hoc est in p;torio. et non erit locus interdicto siue qōni possessionis possit in p;rietate fuerit conclusum aut renūciatū. ut i. c. pastoralis. S; dñs Jo. et alij qui dicūt q; hec duo iudicia possessionis et p;torium non cōcurrunt. exponunt verba illa pendente iudicio. q; sunt in decre. illa pastoralis et in. l. cū fundū. §. eum qui et l. renūciatio. ff. de vi et vi ar. Item dicunt q; istud qd dicitur in decre. et in. l. vt actor dimisso p;torio transeat ad possessionem locū habere non pōt nisi cū reus non vult vt in p;torio procedatur. alias oportet in eo procedi vt dictum est. vel oportet cedi vel renūciare liti p;torie vt iam dixi. Et eodē mō itelligebant qd dicitur. §. de testibus significauerūt. suspensio p;torio supplebat ipsi et renūciatio. Nos aut non sic dicimus enim q; is qui rei vindicatione incepti pōt redire ad interdictū recuperande possessionis pendente iudicio proprietatis i. suspensio et non dimisso ut dicit illa. significauerunt. cū enim hoc in odium violenti sit inductum et in fauorē spoliati. non conuertetur ad damnum eius. vt. C. de legibus et cōsti. l. qd fauore. Nec obstat aut. qui semel. que locū habet in contumace. **¶** Item pōt q; is qui agit de proprietate litē contestatus est. non pōt probare. reuertit ad qōsionē possessionis recuperade. qd proderit ei possessioni. cum aduersarius instare possit vt pronunciet in p;torio vt. ff. de iudici. de qua re. i. eo. ti. cum sup. C. quō et quādo iu. aut. qui semel. et si pronunciet in p;torio pro reo quibus pronuncietur in possessione pro actore. videtur q; snia lata in possessione sit sine fructu. q; in executione o; proprietatis p;ualere. ut i. eo cum

Item cum dilectus. rño. ex quo de iuris permissioe licet actori redire ad possessionem. ut hec permissio sit firmata. dicaz non posse. pcedi in petitorio nisi actore iuste. vel si procedi posset inistente reo. adhuc q. pderit actori snia super possessione ferenda quo ad fructus et interesse. ff. de vi et vi ar. l. id est §. vlti. et l. si plures §. delectu. **I**tem pone q. egi contra te interdico unde vi. vel condictione ex illo canone reintegranda. l. ij. q. i. obtineo. restitui mibi possessio nūquid hec snia oberit violenter in qñtione ppetietatis. ut victus in possessione. nō possit agere contra me de ppetietate. rño non puto hoc fieri posse ex vi interdicti seu condictionis ex canone quia hec nudā possessionē aduocant. secus si actū esset condictione ex illa. l. C. unde vi si qs in tā tam. snia igitur lata in possessione non pjudicabit in ppetietate. quasi per hoc videat pronuntiatū in ppetietate. C. de sen et i terlo. om. iud. l. post sniam. Sed nūquid in hoc casu poterit excipi contra violentū ex illa condictione. si qs in tantum. Puto q. sic vt. C. de excep. l. l. Sed caue sibi q. ex violentia clerici vel plati non daret conditio ex. l. si quis in tantū. vel ex canone reintegranda. vel exceptio p ecclesiā quo ad ppetietatez. ppter regulā illam. delictū persone non d. redundare in damnum ecclēsie. vi. q. vi. si epm. Itē vbi conclusum est vel renūciatum in cā ppetietatis. cā non decisa redire nō potest ad possessionem iudiciū vt. j. eo. ti. pastoralis. Et est rō ne lites litibus inculcent. Sed nūquid cā decisa super ppetietate poterit agi de possessione. Rño sic. ppter fructus et interesse. sicut video q. fructuaris electus agit interdicto etiā post usufructum finitū vt. ff. de vi et vi ar. l. id est §. vlt. et l. si plures. **I**tem queritur quid si electus non agat interdicto vñ vi infra annū a die electionis nūquid post annū agere pōt videtur q. nō. q. hoc interdictū annuale est. vt. ff. de vi et vi ar. l. in prin. et infra annum vñlez cōpetit vt in eo. l. ānus. unde anno expirat sicut et cetera ppetorie actiones vt in sti. de perpe. et tēpo. ac. in prin. Ad q. rño. ppetorie actiones spales sunt quo ad penā. ppetue autē quo ad rerū prosecutiones. vt. ff. de ac. et ob. l. in bonozariis. sic et in interdicto unde vi. et si quo ad ea que in ppetio erant non competat post annū. ad rei tñ prosecutionem hoc est ad ppetiū restitutionem. ppetuo datur vt in ppetio. l. in prin. Sed conditio ex illo canone reintegranda. ppetuo dat et ad oia. condictione tēporis. cap. i. ut. de. dolo. aut violentia nō obstat. vt in eodez canone cōtinetur. **I**tem dictū est. §. q. interdictū adipiscende possessionis dat bonorum possessori. Sed opponit. Nonne quis p bonorū possessionē efficitur dñs rerum hereditarium quō ergo adipiscet per interdictū quorū bonorū. q. iaz adeptus est per bonorū possessionē. Rño per bonorū possessionē adeptus est iam dominiū sed non possessionē. sicut in aditione hereditatis contingit. ff. de acqui. poss. l. cum heredes et ideo necessariū est interdictū. **I**tem nō omitto quod cōtinet j. eo. pastoralis. §. q. is qui rē vendicare incepit pōt redire ad interdictū adipiscende vel recuperade possessionis. alijs possessorijs iudicijs suo robore duraturis que vēdicationē domini sui nā pcedunt. Solet enim multū dubitari que sint illa iudicia. Et pōt dici q. sunt hec. l. interdictū de liberis exbi. et interdictum de tabulis exhibendis. hec enī ex sui nā pcedunt vēdicationē domini. sunt enim pambulā et preparatoria vēdicationis. Prius enī liberi exhibentur. deinde agitur de iure psonarū. vt. C. de libe. exhiben. l. i. Et idē est in interdicto de tabulis exhibendis. Prius enī tabule exhibent. deinde relictū in tabulis vendicat vt. ff. de tabu. exbi. l. locū. §. solent. Unde qui nō exhibet cōdemnatur habita estimatōe eius qd in tabulis est relictū. vt. ff. eo. ti. l. locū. l. condēnatio. Ad ista igit que de sui uatura pcedere hñt domini qñem non est regressus post interatam vēdicationē. Vel pōt dici q. hec sunt illa iudicia. l. interdictū vti possidetis et vtrubi. ad que redire non pōt is qui rē vendicare incepit ppter cōtrarietatem petendi quaz superius assignauit. §. eo. §. nūc videndū. Nec obstat. l. ff. de ac. q. pos. l. naturaliter. §. nihil. que dicit dari interdictū vti possidetis ei qui rē vendicare incepit. Nā illa sic intelligit. l. cū quis prius renūciat actioni in rē quā instituerat. vel cū ignorans sibi competere interdictū rei vēdicationē intentat. Et qd de his duobus interdictis. l. vti possidetis vel vtrubi. loquat illa littera. alijs possessorijs iudicijs et. sic ex littera illa elicio. superius tractauit eadē decre. de interdictis acgrende et adipiscende possessionis in quibus dixit eū qui rez vendicare incepit posse ad interdicta redire anteq. in iudiciū ppetietatis renūciatum sit aut cōclusum postmodum aut quasi de oppositis interdictis loquendo dicit. alijs possessorijs et. hec aut interdicta. l. vti possidetis et vtrubi sunt opposita illis. l. unde vi et quorū bonorū

Nam hec sunt retinende. illa vero acgrende possessionis. **S**ed huic intellectui aliquantulū aduersat qd in littera dicitur subsequenti. alijs possessorijs iudicijs suo robore duraturis que vēdicationem dñi nā pcedunt. hec enī interdicta vti possidetis et vtrubi nō pcedunt rei vēdicationē. Ad quod rñdeo hec duo interdicta cū rei vēdicatione in eodē iudicio non cōcurrunt. sed pcedere pñt et subsequi. ita ut in diuersis iudicijs pponantur. unde qd ibi dicit dñi vēdicationem natura pcedunt. subaudi vel subsequuntur. **I**n summa notandū est q. per duos actus intelligit quis esse in possessione vel quasi. vt j. eo. cū olim. Nā binus actus nedū possessionem vel quasi. s. etiam cōsuetudine inducit. vt. C. de epa. aud. l. ij. in fi. xxv. q. ij. ita nos. et multo fortius trinus. vt. j. eo. ti. cū ecclesia sutrina. C. de fideicomis. l. i. Sed nunquid p vnicū actū acquiritur possessio. Rño sic. Sicut enī per vnicū actum perditur vt. §. de consti. cū. **A**d. serra. j. de pben. et dig. pro illoz. sic et acquiritur et retinetur vt. C. de seruitu. et aq. l. cum talis. nā et aqua dicitur quotidiana q. vna die ducitur. vt. ff. de aqua quori. et est. l. i. §. q. aut. et si misero signū in parietē tuum statim incipio possidere vel quasi seruiri. vt. ff. de serui. vrb. p. l. seruiri. que in superficie.

De restitutione spoliatorum. Rñca.

Actum est supra de

cā possessionis et ppetie. sed q. cā restitutionis possessionis est. ideo subsequenter annexit hic rubrica de restitutione spoliatorū. **E**lideamus igitur qd sit spoliatio. quis possit et debeat restituere. qñ facienda est restitutio. et qualiter et in quibus casibus cesset. **S**poliatio ē a possessione rei immobilis violenta et iniuriosa delecto vel mobilis rei ablatio. Violentia propterea dico q. si quis sponte possessionē suam renūciauerit vel ipam abiurer. restitutio locum non habet vt. j. eo. ti. accepta. §. de renunc. super hoc. vbi enim quis se nolle possidere cōstituit pñtus possessionē amittit. vt. ff. de acqui. poss. l. i. §. si vir. et l. si qs in. §. est differentia et l. possideri. §. in admittenda. **I**niuriosa ppter hoc adicio q. non quotienscūq. quis de possessione violenter eijcit iniuriose eijci intelligendus est. vt cū quis alium eijciens incontinēti et quasi bello cōtinuato reijcitur nam et si p violentiam exclu datur non tamen restituitur vt. j. eo. olim. ij. q. i. §. patet. C. vñ vi. l. i. **G**eneraliter restituendus est quilibet ab alio q. a suo iudice spoliatus vt hic. et in multis decre. et ij. q. i. per totū. sic et a iudice sine iuris ordine spoliatus vt. j. eo. ti. cum venisset. et c. conquerente. Quis enī presumat pro iudice in his que in iudicio sunt. §. de renū. in presentia. j. de testibus. cū a nobis. j. de sen. et re iudi. sicut. ff. de statu ho. l. ingenuū. ff. de in ius. vo. l. l. adoptiuum. §. i. Quod tamē hodie determinationē recipit vt. j. de proba. qñ contra falsam. Non tamen sic presumit p his que extra iudiciū sunt et ideo si platus ppter figuraz iudicij spoliatus sit pñtus. facienda est restitutio ac si peteret a pñtato. et sic intelligo decre. pteallegatas. Ceterū si in figura iudicij a suo ordinario quis pñtus. et pñtatus petat restitutionem tā q. violententer eiecit. non est audiendus. sed pñtus est vt inquiratur causa pñtationis quare ordinarius sic pñtavit. vt si inueniat q. iusta de cā pñtavit. cōfirmetur pñtatio alioquin infirmetur. et sic intelligo. ij. q. i. notum et vij. q. i. presentium. Et qd dixi generaliter restituendū spoliatus esse. in tñ verum est. vt non obstat exceptio criminis vt. j. eo. ti. item cū quis. vel non canonie institutionis ut. j. eo. ti. in litteris. et. vj. q. ij. deniq. hoc tñ fallit in multis casibus in spoliato a iudice in figura iudicij. vt dictū est et pbat. ij. q. i. notū. vij. q. i. pñtium. Itē si quis intrusus fuerit in Romanā sedē et electus nō restituit vt. ij. q. i. §. patet. Item destitutus propter suspicionē dilapidationis nō restituit ante cognitā veritatē de dilapidatione ut. ij. q. ij. q. ea. hodie tñ recipit connectionē. q. suspectus de dilapidatione nō destituitur ab administratione nisi pbatā fuerit suspicio. vt. j. de si mo. l. j. Item ipedit restitutionē criminis enormitas vt. ij. q. v. super cā. et infamia ut. ij. q. v. pñsbyter. criminis euidētia ut. ij. q. ij. scelus. et q. i. de manifesta et j. de accu. euidētia. Item impedit restitutionem crimē symonie vt. j. de symo. accusans et c. tāta. Item cōtumacia vt. ij. q. ix. decernimus. Itē scandalum ut. ij. q. vi. hoc q. ppe. Item rei absentia vt. j. eo. ti. consultationib. Item cū eijciens incontinēti eijcitur vt dictū est in prin. Itē cū spoliatio obijcitur in modū exceptionis vt. §. de ord. cogni.

cū dilectus. Itē fm quosdam si aduersarius incōtinenti velit pbare de proprietate vt ff. ad exhi. l. iij. §. ibidez. C. de edicto di. ad. tol. l. vlt. in fi. ff. ad carbo. l. iij. §. cē. ff. vt in pos. lega. l. si is a quo in prin. ff. ad trebel. l. ille a quo. §. i. ff. de doli excep. l. dolo facit. Sed certe q sic dixerunt errauerunt. Nam leges superiores loquuntur vel in exhibitione. vel in missione i possessionem. que cū summaria cāe cognitione sunt. et qz leuiter sunt leuiter impediunt per obiectū dominij. Ex aut illa dolo facit locum habet in petitorio et hoc innuit. verū qui id petit et. Sz vbi quis petit restitutionē que priuilegiata est. ut. §. de ord. co. c. vlt. in qua desideratur plena cāe cognitio. ut. §. de offi. dele. consultationibus. sicut nō de facili datur sic nec de facili impeditur vt. j. eo. ti. in litteris et. c. itē cum quis. et hec snia confirmatur. j. eo. ti. litteras. et. j. de sen. et re iud. suborta. Itē impedit restitutionē rei iudicate exceptio vt. ij. q. vi. §. diffinitiva. Itē exceptio iurisiurandi vel pacti fm quosdā vt. j. eo. ti. accepta. Itē ubi sub condicione quis possedit. vt. j. eo. ti. olim. Item si ex gratia vel p̄caro quis possedit. vt. x. q. iij. qz cognouimus j. de excel. p̄cla. cū a quorundam. Itē si possedit vt colonus vt. ff. de vi et vi ar. l. cū fundum. Item inter virum et vxorē hec sunt que restitutionē impediūt leuicia viri. ut. j. eo. ti. ex transmissa. §. ut lite nō cōte. c. i. l. xxxij. q. i. de bñdicto. Itē si incontinēti offeratur super cōsanguinitate p̄batio vt. j. eo. ti. litteras. Item si eiectus adulter et post electionē. ut. j. de diuor. significasti. Itē si is qui dicit se electum non habuit possessionē iuris. vt. j. e. ti. ex parte vel habuit possessionē sed p violentiā vt. j. de sponsa. cū locū. Ibi sex casus quattuor vericulis cōprehenduntur. Si non continuit. si mor. pbat impedimentū. Siqz vir auferus. moysi sit lege relictus. Si non possedit iuste. vel si violenter. Pulsus. et iniuste. ius perdit restituendi. Est aut facienda restitutio an principalis cāe ingressum. ut. j. qui fil. sunt legi. cām. Principalem cām intelligo cām criminis vt. j. eo. ti. item cū quis. vel nō canonice institutionis vt. j. eo. ti. in litteris. vel cām petitorā. vt. j. eo. ti. cōquerente. Et sic intelligo oīa iura dicentia spoliatum debere restitui ante cāe ingressum. vt. ij. q. iij. per totum. et. iij. q. i. per totū. Alibi aut dicitur spoliatum debere restitui ante omnem contentionem. vt. j. eo. ti. c. i. Non autē intelligas ante ingressum cāe principalis restitutōis. nam et illa cā principalis vocatur. ut. j. eo. ti. item cū quis. qz in illa fieri dicitur contestatio et probatio possessionis et electionis vt. §. de offi. dele. consultatio nibus. et hoc ante restitutionē q cum plena cāe cognitione debet fieri. vt dixi. §. in pri. §. Restituenda sunt igitur omnia et in eo loco vñ abscēsserant funditus reuocāda si ad loca alia sunt translata vt. ij. q. i. reintegrāda. Reuocāda in quā sumptibus violenti ut. ff. de rei uen. l. si vero. non tñ autē res ablata veniunt in restitutionem. sed et dāna et fructus pcepti a violento et que p̄cipi potuisset a violentiā passo si ei possidere licuisset. ut. j. eo. ti. grauis. Item oēs cōmoditates et utilitates quas habebit et cōsecuturus fuisset eiectus a die electionis. ut. ff. de vi et vi ar. l. i. §. ex die. et. §. nō soluz. Dāna vero probabuntur per iuramentū eiecti. ut. C. vnde ul. l. si qñ. ij. q. i. i. p̄mis. §. qd metus cā. c. vlt. interueniente taxatione iudicis ut. ij. q. iij. §. spaciū in verbo. qd fieri. ff. ad exhiben. l. ij. §. ij. que taxatio fieri bz ante iuramentū non poss. ut in aut. de iudicibz. §. o. col. vi. Et sic coniecta est lex vetus. ff. de in litē iuran. l. videamus §. penul. in fi. Fructus aut p̄cepti probari hñt licet percipiē di et alie utilitates a iudice extimantur ut. ff. de vi et vi ar. l. i. §. non solum. Et fm hoc plenarie verbū restitutionis ut. ff. de verbo. signi. l. cū p̄tor. Et est sciēdū q quattuor sunt auxilia prodita per que peti potest restitutio. actio. interdictū. conditio ex canone. iudicis officium. Actione petit restitutio. ut actione qd metus cā. per quam restitutio cōtra quēlibet possessorē ut no. §. qd metus cā. §. in summa. Actione de dolo petitur restitutio cōtra illū qui dolo fecit. sed cōtra heredes agit in quantum ad eos peruenit ex dolo defuncti ut. ff. de dolo. l. si plures et hec actio de dolo cōpetit vt res restituat et super hoc fertur vna snia. si aut non restituatur deferret actori sacramentū in litē et super hoc fertur secunda sententia. et idem seruatur in actioe quod metus cā. ubi vero certum est dolum non posse restituere protinus cōdēnandus est ad interesse vt. ff. de dolo. l. arbitrio B. i. et. §. i. Per interdictum dat restitutio contra illū qui uim fecit vel mandauit fieri uel factam ratam habuit ut. j. eo. ti. cum ad sedem. ff. de ui et vi ar. l. i. §. sed cum quis. Cōditiōe ex illo canone uel dec. ut. j. eo. ti. sepe cōtingit. agitur cōtra successorem violenti. qui scienter rem detinet violentam.

Item condicione ex illa decre. j. de appe. bone memorie. agit contra quemlibet possessorem apud quem res fuerit violēta Condicione vō ex illo canone. ij. q. i. reintegranda. agit generaliter aduersus possessores rerum quas aliquis nōscit perdidisse quacūqz cōditiōe t̄pis. aut captiuitate. aut dolo aut violentiā maiorū et per quascūqz iniustas causas. et hoc siue sint res ecclesie siue pp̄ie. ut ibidē. Iudicis officio petitur restitutio cū aliquis propter absentiam perdit rem suā de qua agitur. ff. ex qui. cau. ma. et pōt agi contra quemlibet possessorem. vt. xvi. q. iij. pono. et. c. prima actione. Et fm p̄missa non obstat lex. ff. de vi et vi ar. l. cum a te. que dicit nō dari interdictū aduersus eū ad quem translata fuerit res violenta. verum est enim q non datur interdictū qz interdicta vt ipsa personalia sunt vt. ff. de iterdi. §. interdicta. Sed dantur condictiones ex canōe vel ex decre. sicut superius dictū est. vel officium iudicis. Sed inter canonem et decre. differentia est notanda. Nam canon ille reintegranda. generalis est qualitercūqz et quocūqz quis amiserit re propriam vel ecclesie apud quemcūqz et in quocūqz loco fuerit constituta. decre. illa sepe cōtingit. requirit scientiam successoris. vt cū quis scienter a spoliatore re receperit violentam. tunc qz spoliatori succedit in vicium eo q non multū intersit quo ad periculū anime detinere iniuste ac inuadere alienum. competit conditio cōtra talem. et hoc de nouo inducitur per decre. illam. qz considerat vicium in successore singulari. qd in successore vniuersali solet communiter obtinere ut. C. de acqui. posses. l. vicia. ff. de diuer. et tpa. p̄scrip. l. cum heres. ff. de acqui. posses. l. pomponius §. i. secus in singulari que in vicium non succedit. vt. ff. de diuer. et tem. p̄e. l. an viciū. Sed decre. illa bone memorie. simplr loquitur et posset reduci ad intellectū illius. sepe cōtingit. Vel dici pōt q in illa bone memorie exuberant officiū iudicantis. vel forte actū fuit conditiōe ex canone reintegrāda. Verū tamen cum is qui sciam allegat pbare habeat. vt. ff. de p̄ba. l. verius. graue sit pbare scientiā alienam. non reputo cautū agi condicione ex illa decre. sepe cōtingit. puto tñ esse tutū agi officio iudicis ex canone reintegranda. Sz quid si te de possessione violenter eiecti et alius a me emerit bōafide. nunqz p̄scribet. Videtur q sic. lex eni placuit et iulia ea demū vñ capi vetuit que vi possessa sunt. nō ea ex quibz aliquis vi foret eiectus. ut. ff. de vñcap. l. nō solum §. si dñs. et. §. sed nihilominus. Item hic cōcurrunt ea que in p̄scriptione canonica requiruntur. scilicet titulus et bonafides cum quibus p̄scriptio procedit. ut. j. de p̄scrip. si diligenti. j. de p̄ba. ti. licet et. j. de deci. et p̄mi. dudum. Ad hoc rñ qz questio ista determinanda est per decre. illa. j. eo. ti. sepe cōtingit. vt si em p̄tor ante cōpletam p̄scriptionem rem nouerit vitiosam intelligatur in vitium successisse et ideo nō p̄scribat. In summa notandum est q si de violentiā criminaliter et de possessione ciuilit per interdictū agatur prius de possessione q de violentiā cognoscendum est vt. C. de ap. l. prius. Si agat de violentiā et p̄p̄ietate. prius de violentiā q de p̄p̄ietate vt. j. e. ti. in litteris. ff. de iudi. l. si de vi. Si autem agat de possessione et p̄p̄ietate. prius cognoscendū est de possessione q de p̄p̄ietate. vt. C. de rei uen. l. ordinarij. C. de interdictis. l. incerti. qz et ciuilit et naturalis rō persuadet vt alter possideat et alter a possidente petat. vt insti. de interdictis. §. reintēde. Sed quia hoc magis ordinariū sit et ordinariū tamen fm iura canonica simul ab eodem intentatur vtrūqz. l. interdictum vnde vi et rei vendicatio. a diuersis aut interdictum vñ possidetis et rei vendicatio vt no. §. de ord. cogni. §. nunc videndum. Et qz de natura possessionum multa et varia proponuntur. de multis pauca et in summa dicamus. Sciendum est igitur vñ esse possessionem. l. naturalem. l. inductam de iure gentium sed ap probatam de iure ciuili et extensam. et hoc respectu dicitur duplicem esse rōnem possidendi. ut. C. de acq. poss. l. nemo ambigit. Si enim de p̄dicto exē. nec sit p̄dium in conspectu meo retineo possessionem fm quosdam ciuile. fm azo. naturalem sed ciuilit. sicut et p̄torā actio dicitur ciuilit auctoritate et extensione. vt. ff. de noxa. l. electo. §. si is quē. et. §. si absente. Vñ si alius ingrediatur p̄dium habet possessionem naturalem sed clandestinam. Credit enī vel credere debet me sibi cōtro uersiam moturum. ut. ff. de acqui. poss. l. clam possideri. i. B. et illa possessio p̄derit ei cōtra alios. Nam habet interdictum vñ possidetis aduersus alios. sed contra me q naturaliter possideo iuris ciuilit auctoritate vt dictum est sibi non proderit ut. ff. vti poss. l. in fi. nisi ego veniens nō admittar ab illo clandestino possessore. vel nisi suspicari posse repelli. ut in. l. clam possideri. §. qui ad nundinas. qz tunc clandestinus efficitur violentus

tus ut ibi dicitur. 2. ff. eo. l. si id. §. q. aut. sed et si per alium possideam. s. per colonum vel inquilinum ut in. l. si id. qd. vel per vicarium. ut. §. de rescrip. ex parte. §. de offi. iud. c. ij. seu per pensionarium ut. §. eo. ti. cum venisset. si ille decesserit vel de possessione recesserit non amitto possessionem. ut. ff. eo. t. l. si de eo. nisi veniens et. ut. §. Sed si is per quem dominus possidet cūciatur vel alij possessionem tradit perdit dominus possessionem. ut. ff. de acqui. pos. l. possideri. §. q. si servus. C. eo. ti. l. ex liberis. Et hec omnia locum habent in rebus immobilibus. nam circa mobilia secus est. In eis enim omnia et neglecta custodia inducit amissionem possessionis ut. ff. de acqui. pos. l. si rem mobilem. imo eo ipso q. quis se constituit nolle possidere perdit possessionem. ut. no. §. eo. ti. §. i.

De dolo et contumacia. R.ica.

In superiori rubrica

tractauimus de electis et spoliatis vi et potentia spoliatorum. In hac vero rubrica tractatur de fatigatis in iudicio dolo et contumacia. Et est subaudiendum in rubrica malo. sic enim intitulatur in. C. de dolo malo. Et videamus igitur quid sit dolus. quare subaudiatur in rubrica malus. Item quid sit contumacia. et que remedia sint contra dolosos et contumaces. Dolus malus est calliditas fallacia. machinatio ad circumueniendum fallendum decipiendum alterum adhibita ut. ff. eo. t. l. i. §. pri. Comittitur autem calliditas in fraude facienda. Unde salomon. Qui dissimulat iniuriam callidissimus est. et exempla ponere potest. §. de rescrip. l. per litteris. et in concordantijs ibi notatis. C. si contra ius vel utilitatem publicam. l. prescriptione. xxv. q. ij. prescriptione. ff. de ac. emp. et ven. l. i. et l. tenetur. §. vlt. et penul. Fallacia comittitur in mēdendo et falsum asserendo contra conscientiam. vbi ait aug. Mendacium est falsa significatio vocis cum intentione fallendi ut. xxij. q. ij. §. ille ergo. et lex dicit falsitas est mutatio veritatis. ut in aug. de fide instr. in prin. col. vij. Tamen et in hoc membro dicitur comitti calliditas tam ex parte loquentis q. eius ad quem sermo dirigitur ut. xxij. q. v. §. ex bis omnib. Machinatio comittitur in arte verborum ut. xxij. q. v. quacūq. arte verborum exemplū. ff. de ac. emp. et ven. l. iul. §. idem iul. Nam machinatio est occulta insidiatio. unde maritus qui vi te insidiatur uxori. dicitur machinari in mortem uxoris. ut. j. de eo qui dux. in ma. quā pol. per adul. significasti. Et eodem modo adultera dicitur machinari in mortem legitimi. ut. j. eo. ti. c. i. et ij. Ideo autem subauditur in rubrica de dolo malo. quia est dolus bonus quem quis comittit in hostem. Nam dolus est virtus quā quis in hoste requirat. ut. xxij. q. ij. vtilem simulationem et. c. queritur. xxij. q. vij. ut patet. Unde nil refert armis contingat palma doloue. ut tamen etiam hostibus seruetur pactum a ducibus belli factum ut. ff. de pactis. l. conuentione. xxij. q. iij. Innocens. Nam et hosti fidem seruati fides est seruanda ut. xxij. q. i. noli. nedum quis alienā perfidiam arguat propriā fidem soluat ut in. c. innocēs. Item dolus bonus est q. fraudez excludit ut. ff. de le. ij. l. cum presbyter. §. scio. unde veteres dolum solertia appellabant. et propterea dicitur q. bone indolis bonū dolum intus habens. i. solertiam et ingenium. Contumacia est inobedientia et contemptus cum quis tribus edictis vel vno promissis peremptorio citatus pntiam sui facere contemnit ut. ff. de re iud. l. contumacia vel ueniens mandato non paret ut. ff. si quis ius dicen. non obtempe. l. i. et l. de app. l. creditor. §. iussus. Ex dolo alicuius datur doli actio si nulla alia superest ciuili vel honoraria. quā famosa actio non temere debuit a ptoze decerni. unde cessat hec actio si qd aliud superest remedium ordinarium vel extraordinarium ut. ff. de dolo. l. i. c. u. le. sequenti et propterea dicitur hec actio subsidiaria. q. i. subsidium datur cum deficit oē aliud auxilium sicut dictum est. Dat autem hec actio aduersus dolum. siue singularem. siue collegium. siue corpus. municipium. vel vniuersitatē licet hec difficultas contingat ut vniuersitas cōsentiat in dolo vel metu uel cōsimilibus committendum. ut. ff. de ori. iur. l. ij. §. deinde. q. difficile ē. et ideo dicitur. qd enim municipes dolo facere pnt ut. ff. eo. ti. l. si ex dolo. quasi dicat difficile ē propter naturalem facultatē hominum ad dissentiendum et. ut. ff. de arbi. l. si vnus. §. principi paliter. huiusmodi enim interrogationes non impossibilitates sed difficultatem notant seu rarietate ut ibi. Est pactū ad mortem quis orabit pro eo. quis medebitur incantatori vulnera-

to a serpente. Si sacerdos peccauerit quis orabit pro eo. quis putas est fidelis seruus et prudens ut de pe. di. i. §. q. autē. Itē quid i omnibus peccatis adulterio grauius ut. xxij. q. vij. qd in omnibus. et simile. ff. comoda. l. ad eos. ff. loca. l. sed et damno. Datur et exceptio que generaliter est contra oēm agentem etiam si ab initio quis non dolo faciat pteu ignorantie facit sed postmodum certioratus in lite ipso proba perleueret ut. ff. de doli excep. l. ij. hac exceptionem nullus temporum cursus excludit ut. ff. de doli excep. l. pure. §. vlt. Actio de dolo ē biennialis ut. C. eo. ti. l. vltima. et arbitrata. ut insti. de acci. §. preterea. et famosa ut dixi. §. in. §. ex dolo. Nec mireris si exceptio doli sit perpetua. actio autē tam breuis vite. q. que perpetua sunt ad excipiendum. temporalia sunt ad agendum. ut no. §. de rescrip. §. durat rescriptorum auctoritas. Solet autē distingui legaliter et scire non est inutile. licet tota materia sit legalis. refert enim quia aut dolus adhibet in contractu. aut extra contractum. Si in contractu siquidem det cām contractui bone fidei. hoc est q. deceptus non erat alias cōtracturus nisi dolo ad contrahendum fuisset inductus. ipso iure non tenet contractus si hoc velit allegare deceptus. si aut ex eo ptractu velit agere pot. ut. ff. eo. ti. l. eleganter. ff. de mino. l. in cā. et ff. de iure dotis. l. si res. §. i. Si vero deceptus nesciens dolum admissum retradit. eandem repetit actione de dolo. Unde ait yr. processit venditio ut infirma. secuta est traditio ut infirmenda per actionem de dolo ut. ff. eo. ti. l. arbitrio. et l. q. venditor et l. si legatarius. Ubi aut deceptus est alias cōtracturus sed dolo alterius decipitur ut in minori precio cōtrahat tenet venditio. sed dolus purgatur per actionem ex eo contractu. etiam si vnus nūmi deceptio sit. ut. ff. de ac. emp. et ven. l. iulianus. §. si venditor. et §. idem iulianus et ff. de dolo. l. si quis affirmauerit. Sed si dolus dat cām contractui stricti iuris vel etiā si incidat in ptractum tenet contractus sed obstat exceptio inq. tuz sibi uelit ptractu dolum. ut. C. de inuti. stipu. l. dolo vel metu. sed ubi decepto non pot. consuli per doli exceptionem vel alio mō datur ei actio de dolo ne morietur in dāno ut. ff. eo. ti. l. eleganter §. seruus. Ubi aut quis decipitur in cōtractu bone fidei res ipsa non ex proposito alterius et si improprie dicatur res ipsa sed dolum continere tenet contractus. Sed si cōtrahens decipitur ultra dimidium iusti p. c. i. aget deceptus ut rescindatur cōtractus vel ut suppleat iustum precium data electōe decipienti ut. C. de rescin. vend. l. ij. §. de emp. et ven. cum dilecti. et c. cū causa. et hoc per actionem ex eo contractu. et sic perpetuo firmo. vel fm alios officio iudicis implozato in integrum restitutione. ut. C. ex quibus cau. maiores. l. in cōtractibus. et ita agatur vsq. ad quadriennium ut. ff. de tempo. in inte. ressi. l. superuacua. Sed si deceptio non est ultra dimidium iusti precij tollatur. licet ei contrahentibus naturaliter se adinncem circumuenire ut. ff. de mino. l. in cause. §. vlt. ff. loca. et condu. l. item si precio. §. vlt. Si aut re ipsa insit contractui stricti iuris deceptio vel dolus obstat doli exceptio. ut. ff. de verbo. obli. l. si quis cum aliter. Quidam tamen intellexerunt. l. illā cum in contractu bone fidei interposita fuerit stipulatio. Ubi autēz dolus adhibetur extra contractum. siquidē cadat in speciale notū malefici. ut furti. vi bonozū raptorum. iniuriarum. non agetur actione de dolo. sed illa spālī que prodita est ex eo crimine. hec enim actio de dolo adeo subsidiaria est ut nunq. cōpetat cum alia ciuili vel ptozia ordinaria vel extraordinaria. sed demum cū nullum aliud iuris remedium superest dat ut dixi. §. eo. §. ex dolo. Contra cōtumaces prodita sunt hec remedia recontumax ante litē contest. patitur missio in possessionem si ue agatur contra eum realiter siue personaliter infra annum missionis non recuperat possessionem nisi restitutis expensis et prestita cautione de iure parendo. post annū efficitur de possessione petitor. Item contra ipm absentem proceditur ante litē contest. vel post litem inq. tum iura permittunt. In his autem in quibus missio locū non habet patitur excommunicationem ut. §. vlt. lite non contest. tue. Actor vero contumax patitur abolutionem rei ab obseruatione iudicij nec auditur causam resumens. nisi restitutis expensis. Item contra eū proceditur q. tenus iura permittunt. sicut in reo dictum est. In criminalibus vero reus contumax excommunicatur ante lit. contest. et si infra annum a die excommunicationis non venerit. non auditur in p. cipali. sed pro conicto habetur interpretatione iuris. Sed si post lit. contest. contumax fuerit. si liquere potest de causa. pceditur contra eum ad diffinituaz. ut. ij. q. ix. decernimus. salua tamen distinctione legis. ff. de penis. absentem. Accusator aut contumax ante lit. contest. excommunicatur. post litēz vero si ex

contumacia non probat qd obicit de calumnia notatur. Sz fm iura ciuilia reus contumax in criminali patitur bonorum annotationem infra annum. post annum confiscatione vt. C. de requiren. re. l. quicunq; 7. ff. eo. t. l. vlt. De his aut omnib⁹ plenissime notatur. s. de iudi. §. iudicio. cum tribus sequentib⁹. §. vsq; ad. §. partibus aut. 7. notatur. s. vt lite non contest. §. iudex cum sequentibus. §. vsq; ad. §. item queritur. ¶ In summa notandum est qd contumax a diffinitiva non auditur appellans vt. C. de iud. §. cu autē. xxiij. q. iij. de illicita. nisi veniat ad huc iudice pro tribunali sedente vt. ff. de in inte. ressi. l. diuus. Et hoc locum bz in contumace in non veniendo. contumax aut in non faciendo. puta in non exhibendo auditur appellans vt. ff. de ap. l. creditor. §. iussus. Item notandū qd si is qui in possessionem mittitur non possit nancisci possessione corporaliter propter dolum siue potentiam aduerse partis licet fm iura ciuilia puniri possit nam omnibus magistratibus concessum est iurisdictionem suam defendere penali iudicio vt. ff. si quis ius voca. non ierit. l. ij. 7. ff. si quis ius di. non ob. l. in prin. tamen bz iura canonica sepe at ille rigor. ita vt si quis missionem passus velit cauere de parendo iuri non puniatur pena legali. puto tñ qd in expensis condemnabitur vt. j. eo. ti. ex litteris. 7. c. finez 7. j. de penis. calumnia. Item temperatur rigor iuris ciuilis in hoc ut missus non agat ad interesse contra impediendum ex illo edicto. ne vis fiat ei qui in possessione missus est. Quod uerum esse intelligo nisi iusticia plicetur vt. j. eo. ti. c. i. Puto aut periclitari iusticiam re pempta in qua facta est missio cu apud missum pcura non esset. Nam tunc in subsidium ageret etiam fm canones quanti interest missi fuisse in possessione. corpora liter. ff. ne vis fiat ei qui in posses. missus ē. l. i. §. hec verba 7. ff. ut possi. l. si duo. §. vlti. sicut alias re pempta vel vsucapta agitur in subsidium actione negotiorum gestorum ut. ff. de ne go. gest. l. vlti. Sic ergo passus missionem eleuatur a pena per cautionem vt dictum est qd locum habet anno missionis instante. Nam eo finito nō est locus cautioni sed missus efficitur verus possessor. ut. j. eo. ti. contingit. quod ideo contingit qd missus fidei iuris medio tempore possidere videtur vt. ff. de bo. auc. iud. possi. l. q. uis. ¶ Item nota qd licet sufficiat denuntiari iudici vel ecclesie quātū ad pstituentū aliquē contumacez vt. j. eo. ti. cām. 7. j. eo. ti. c. vlti. j. ti. pxi. c. vlti. j. de cle. non ressi. ex tue. ff. de liberis ag. l. in prin. ff. de dam. infe. l. iij. §. ptoz. ple rumq; tñ requiritur quis in tota puincia ut. j. eo. ti. cum olim i mo aliquando extra puincia. ut. j. que si. sunt le. perlatum. j. qui ma. accu. pos. relatum. ¶ Item quis superius dixerim qd in defectum missionis succedit excommunicatio. nō tamen cur rendum est ad excommunicationem contra prelatos. sed procedendū est ad suspensionem vel interdictum. ut. s. de offi. dele. sane qd. j. e. ti. veritatis. Sic nec cōtra laycos excellentes statiz procedendū est ad excommunicationes. sed ad interdictum ter rarum. s. de offi. dele. c. p. 7. g. j. de iure iur. ex rescripto. j. de sponsa. non est nobis.

De eo qui mittitur in possessionem cā rei seruande. Rica.

¶ Trimus supra de cō

tumacia. sed qd propter contumacia frequentius fit missio in possessione. Ideo post tractatus de dolo 7 contumacia subsequēter tractatur de mis

sione 7 ideo subiicitur hic rubrica de eo qui mitti. in pos. causa rei seruand. Et qd superius dictū est quis mitti debeat. 7 ob quā cām. 7 in quibus casibus locū habeat. Restat videre quid iuris consequat missus tam in personali qd in reali. 7. que sit differētia inter primū decretū 7 scdū. Est igitur sciendū qd missus in possessionem in actione realitatem possidet. ut. C. de p. scrip. xxx. anno. l. si quis emptionis. §. penul. ff. de dam. infe. l. a quo. 7. c. qñ 7. quando iudex. l. consentaneum 7. ff. si seruus vend. l. is cuius. 7. hoc fm quōdā fm alios non possidet sed custodit. ut. ff. de acqui. po. l. possideri. §. vlti. ff. de dam. infe. l. si finita. §. iulianus. 7. ff. ut in posse. l. is cui. in prin. Nam missus in possessionem cā rei seruande. cā legatorum. cā damni infe. non possidet sed est in possessione. Est aut longe diuersum possidere 7 esse in possessione ut. ff. de acqui. pos. l. si quis ante. Sed obtrinit vt pxiō inia in realibus. posterior in personalibus locū habeat. Nec turberis ex hoc qd multe decre. loquentes in realibus actionibus dicunt missum in possessione. cā custodie missum fore. ut. s. ut lite non cōtest. tuc. j. eo. ti. c. vlti.

7. c. cū venisset. Sed tu dicas qd hec verba causa custodie im proprie ponunt. vnde subaudi 7 nihilominus cā possessionis 7 hoc in realibus. Vel dic qd in possessionem missus etiam in reali dicitur custos eo respectu qd vsq; ad annū non possidet 7 cōmutabiliter sed cōmutabiliter. nam passus missionem veniens infra annū 7 prestans cautionem restituit expensis recuperat possessionem. Unde qd dicitur. s. ut lite non contest. qm frequenter §. in alijs. §. qd missus in possessione in realib⁹ post annum efficitur verus possessor. expōimus. Id est in cōmutabilis nam 7 ante vere possidebat sed non in cōmutabiliter vt superius dictū est. Sed hoc sciendū est qd vbi missio in possessione fit post lit. cōte. missus ex pxiō decreto possidet. 7 sola qd ppietatis reseruatur absenti vt in. l. palle. cōsentaneum. 7 idē cōtingit in alio casu ut lit. nō conte. qm frequenter §. qd si super rebus 7. c. vbi in re actio. l. ij. Post annum vero a die missionis absente in sua contumacia perdurante missus efficitur verus possessor. l. in cōmutabil. nisi super ppietate contra euz pronunciat contingat. missus enī efficitur de petitoze possessor 7 passus missionem. de possessore petitoz. Sed nūquid lapsus anni per se tñ efficit possessorem verum. aut necessarius est scdū decretū. Et dixerunt quidam qd non lapsus anni sz fm decretū hoc operatur. ar. ad hoc. j. eo. ti. c. i. §. s. ut lite non conte. qm frequenter §. in alijs. §. ti. pxiō. contingit. ff. de dā. infe. l. si finita. §. iul. Alij aut dicit qd ex cursu anni sufficit per se solū. ar. ad hoc. j. eo. ti. cum sicut. s. de of. or. pastoralis in fi. 7 transcurus anni pbat crimen ut. xj. q. iij. rursum. 7 in hoc breuiter dico qd in realibus sufficit lapsus anni. in personalibus aut requiritur fm decretum. l. secunda iussio auctoritas vel finia iudicialis. sed i his personalibus fm decretū diuersimode operat. nam generali ter verū constituit possessorem sed in quibusdam efficit dñm si dñs erat is contra quem fit missio. alioquin pstat cām vsucapiendi vel prescribendi vt in actione noxali 7 dāni infecti ut. ff. de noxa. l. 7. generaliter 7. ff. si ex noxa. cā aga. l. ij. ff. de dā. infe. l. si finita. §. iulianus. Sed cū in realibus actionibus hoc operetur scdū decretum vt missus consequatur ut aduersario non probante vicat eo iure quo vincunt ceteri possessores. ut insti. de interdic. §. commodū. non videtur qd hoc in personalibus sibi locū valeat vendicare. qd in realibus dicit actor se ius habere in re quā vendicat. 7 ideo non est mirū si ex contumacia rei constituitur ei aliquod ius circa rem ipam tam per primū qd per scdū decretū. Sed in personalibus in quibus ex contumacia rei actor mittitur in possessione rei absentis pro mō debiti declarati in libello. ut in aug. de exhiben. aut introdu. re. §. si vero. colla. v. 7. c. de bonis auc. iudi. pos. in auc. 7 qui iurat. 7 aliquid plus valeant qd continet id qd petitur. ut notat 230 In summa de bonis auc. iudi. pos. non dicit actor aliquid iuris se habere in rebus sz personam dicit obnoxā. vnde nō videtur qd aliquid iuris in eis per iudicem cōstituitur eidē. 7 propterea non videtur qd in hoc inter reales 7 personales aliqua possit similitudo notari. quā tamen assignat illa decre. qm frequenter in fi. 230 qd rñō. sicut in reali missus ex primo decreto lapso anno constituit in cōmutabilis donec alius probet de ppietate si pōt. sic 7 in personali missus ex secūdo decreto. quia quod facit i reali lapsus anni hoc facit in personali scdū decretum. efficitur in cōmutabilis id est tandiū possidebit donec ipse idem de debito pbet 7 si probauerit donec de debito satisfiat. ibi enim agitur de iure rei hic de iure debiti. vel tandiū retinebit donec reus pbet de indebito hoc est actori solutū vel eo nomine satisfactū. Sed 7 ante fm decre. pōt similitudo notari ut sicut in realibus passus missionem veniens. j. annuz recuperat possessione prestata cautione 7 ante sz hoc 7 quedā personalibus post primū decretum 7 ante sz hoc 7 quedā alia de mā ista notauit. s. de iudi. §. iudicio igitur. ¶ Sed opponitur qd missus in possessionem in personalibus nullo tēpore possideat. nam hoc pignus petitorium est 7 pignus petitorium non possidet. ut. ff. ut possidetis. l. si duo. §. creditores. 230 qd rñō. verū est ex primo decreto secus ex scdō. Item quid si agatur de ecclesia vel pbanda 7 ex contumacia rei mittat actor in possessione nunquid efficietur verus possessor. Rñō sic quātū ad pxiō decretū cōtumacia vt fiat de possessore petitoz nō quātū ad epm quo ad ins institutōis qui missum suo iure poterit excludere nisi pbauerit se institutum ut. ij. q. i. legum. s. de pcur. ex insinuatione. prodest igit missio in possessione in spūalibus quo ad cōtumacem vt dictū est. Item quo ad pscriptio nem si missus alias habeat bonā fidez. ut. j. de pscript. si diligēti. habet ei

Dia int posside esse in possessione

fl. bz enim iustum titulum vt. ff. de acqui. pos. l. iuste possidet
7 adde circa questionem istā qd no. s. de iudi. §. iudicio igitur.
¶ Ex pmissis itaqz satis apparet qd differentia sit inter primū
decretū 7 fm. qz primū custodē fm verum cōstituit posses
sorem. post primū cōmutabil est possessio. post fm incommu
tabilis. ¶ Itē missus ex pzo decreto seruat rē sed passus mis
sionē colit 7 colligit fructus. missus aut fructus ipos custodit
vt. ff. vt in pos. lega. l. si is cui §. qui legatorū. l. si reus nō colat
colit missus 7 colligit fructus pcpit vendit 7 pcpum seruat. ut
ibi. Itē missus in possessionē ex pmo decreto nō vtitur fructi
bus ut. ff. ex quibus causis in pos. ea. l. fulcinius in prin. 7. l. pre
tor. nisi in casibus. vt in. l. eadem fulcinius. §. vlt. ff. vt in pos. le.
. l. penul. ff. ad carbo. l. l. 3 7 si is. §. an autē. ff. de ven. in pos. mis.
. l. i. §. i. ¶ Missus vō ex secūdo decreto vtit 7 fruitur. Item
missus ex pzo decre. cōpatitur reum in possessionē. S3 missus
ex secūdo deicit. vt. ff. de dam. infec. l. si finita. §. si forte. duo ei
in solidū possidere nō pnt. vt. ff. de preca. l. duo. ff. de acq. pos. l.
possideri. §. ecouerso 7. §. trebacius. Realis autē est actio que
rem psequit ad quemcūqz pfecta fuerit possessore. Perso
nalis que in psonam obligatā intendit 7 eius herede. pprieta
men loquendo petitio dicit in rem. actio in personā. persecutio
in vtroqz. vt. ff. de ac. 7 ob. l. actio.

¶ Et lite pendente nihil innouetur. Rica.

Actum est supra qua

liter status rerū absentis p contumaciam imute
tur. Itā possessio rei de qua agit transferretur in
presentē. vel mittit pns in possessionem rerū ab
sentis per cōtumaciam si personā agatur. Sed ne forte cre
deret aliqz qd eodē modo posset aliqd immutari circa statum
cause lite pendēte. ideo subiicit hic rubrica vt lite pendē. nihil
inno. ¶ Videamus igit qm lis pendere dicat 7 quare lite pe
dente nihil sit innouandū. 7 in quibus casibz liceat aliqd inno
uari. ¶ Vt intelligit pendere p appellationē recusatōem. cō
sultationē 7 relationē. Nam in suspēso sunt oīa donec ad su
periorē negociū transmittat. sic dicitur executio esse interz
in suspēso. vt. s. de offi. dele. pastoralis. §. preterea. sic 7 snia dī
esse suspēsa. ut. §. de appella. sepe cōtingit. §. de sen. 7 re iudi. c.
. l. c. de rebus cre. 7 iure iur. l. si quis iusiurandū. 7. l. generali
ter. 7. c. de ap. l. precipimus. §. hinc. Itē per recusationē cā
suspendit qz dum de cā recusationis corā arbitris disceptatur
iudex recusatus in causa pncipali sua iurisdicōe vt nō potest
Sed tunc demū cum recusans desecerit in pbatōe suspitōis
vt. §. de ap. secundo requirit. 7. c. cū specialis. Item suspendit
per consultationē seu relationē. Nam is qui refert 7 consulit
pendēte relationē nō audeat aliqd cōmutare. ut. ij. q. i. nomen.
7. ij. q. vi. multū. C. de rela. l. ij. imo ex illo tpe ex quo iudex di
cit se relaturū. suspendit negociū vt. C. de ap. l. ex illo. Debet
aut is qui refert superioris expectare rñsum. ut. vi. q. iij. deniqz.
7 hoc nedū in causis locū obtinet. sed 7 in alijs negocijs ad su
periorē translatis vt in eis nihil audeat inferior cōmutare vt. s.
de offi. dele. l. 3 tranēses. 7. s. de postu. bone me. in. ij. bone. Itē
aut per hos modos suspēditur negocia qz interī suspenditur
iurisdicō. qz in eo in quo ad superiorē recurrit recurres exi
mitur a iurisdicōe inferioris vt. §. de ap. directe. 7. c. pastoralis.
¶ Lite igitur pendente nihil est innouandū in pūdiciū alicu
ius vt. §. eo. ti. c. l. 7. ij. q. nō est aliquis iure suo sine cā priuandū
ut. xvi. q. iij. nolum. 7. xvi. di. §. hinc etiā 7. viij. q. iij. nōne. nec i
dulgentia impetrata lite pendēte v3 ut. §. eo. ti. c. vlt. verū tamē
scripsit sup illa dec. vinc. qz ideo nō valuit indulgētia qz res il
la sup qua obtēta fuerat erat litigiosa. S3 hoc nō placet. ibi enī
agebat de iure decimar 7 sic de re incorpali in qua. 7 si p3 ve
tera iura locū haberet vitiū litigiosi hodie locū non habet 7
in hoc conectū est ius antiquū per aug. de litigi. §. i. col. viij. ibi
enī dicit scimus intellige litigiosam rē mobilē vel imobilē se
seqz mouētē de cul? dñio agitur 7c. 7 ppterea scribit domin?
meus tractatū de litigiosis in rebus tñ corpallibus locū hēre
ut notat in summa de litigio. in fi. Non ergo illa fuit rō quam
vincē. assignauit qre indulgētia illa nō valuit. Sed illa qz mōa
ebi puenti fuerūt per puentōem. 7 iō indulgentia eos nō ad
iuit. vt. ff. de iud. l. si q3 postea. s. de fo. cōpe. pposuisti. ff. de ex
cu. tuto. l. tutor petit. 7 qz lite pendēte ipetrauerūt vt supius
dictū est vnde supplicare nō l3 lite pendente. vt. C. vt lite pen.
nulli liceat supplicare p totū. Hoc tñ fallit in casibus vt. C. e. ti.
. l. ij. in aug. in medio lit. non expecta. sacras iussiones. §. super

hoc. coll. viij. Et quis generaliter verū sit qd appellatū cā inta
cta manere debeat ut. ij. q. vi. anteriorū. §. ad bec. 7 nihil in ei?
pūdiciū debeat inouari vt. ij. q. vi. decreto. qui se scit arguta
7. c. quotiens. pōt tamen casualiter inouari vt si appellatū pos
sessio turbata fuerit. eo de quo appellatio interposita ē ptermis
so. poterit per ordinariū informari vt. §. de ap. cū teneamur. Itē
si ordinariū appellatū ignoret poterit appellante excoicare ut
§. de appe. si duobus. Itē si appellans notorie delinquat. pote
rit ab ordinario puniri vt. eo. ti. cum sit romana. §. vlti. Sed si
appellans sue appellationi terminū prolixū pfixerit poterit
ordinariū moderari 7 cogere nolentē proleg. ut in preall. de
cre. cū sit romana 7. c. consulu. §. illos aut. ¶ Anū tamē nō
omitto qd si is q appellauit cōueniat corā ordinario super alio
qz eo in quo appellauit. cōuentus poterit ordinariū recusare
vt. §. de ap. ad bec. 7. c. pposuit. nisi crimen eēt graue 7 manife
stū. ut in decre. pposuit. ¶ Sed oppōit iudex nō est offensus
ex appellatione interposita corā ipso. 7 ideo tanqz suspectus re
cusari non potest vt. ff. apud eū a quo ap. non est ne. l. vna. nec
iniuria videtur fieri iudici si appelletur ab eo. vt. C. de ap. 7 in
maioribus. Ad primam legem rñio. lex illa locū habet fm iura
ciuilia scdm que ordinariū nō recusatur vt in aug. vt deserē
tes in. §. si vero. colla. ix. 7. C. de iudi. in aug. si contigerit. Se
cus fm canones fm quos recusatur. vt in preall. decre. ppo
suit 7. c. ad hoc. 7. ij. q. v. qz suspecti. Ad aliaz autē leges rñio
sic quis per appellationē non fiat iudici iniuria talis 7 tanta vt
agere posset iniuriarum. fit tñ ei qualisqualis iniuria. Nam in
iuriam facit synodo q ab ea semel iudicata 7 disposita iterum
reuoluere 7 disputare contendit vt. C. de summa trini. 7 fide
ea. l. ij. 7 ideo timendū est ne prouocatus velit obesse vt. s. de
offi. dele. suspitōis 7 ar. ff. de bonisqz liber. l. qui cū maior. §.
si libertus. Vel dico qd facilius recusatur fm canones qz fm
leges sicut 7 facilius appellatur.

¶ De sequestratione possessionū 7 fructuum. Rica.

Ec rubrica continu

anda est cū superioribus vt dictū est. s. in titulo
de dolo 7 contu. qz cōtumax sua possessione pri
uat rōne cōtumacie. sed qz preter cōtumaciā ali
quando quis priuat possessione. puta p sequestrationē. Ideo
subiicitur hic rubrica de sequestra. pos. 7 fruc. Vel aliter in p
ximo supiori titulo. dictū est ut lite pendēte nihil innouetur. sed
lite corā iudice suo pendente. aliqd inouat per sequestrationē
7 ppterea ponit hic rubrica de sequestra. posses. 7 fructuum.
¶ Videamus igit qd sit sequestratio. Quid sequester. quor
sint modi sequestradi. Et an sit licita sequestratio. 7 si nō sit lici
ta in qbus casibus locū bz. ¶ Sequestratio ē rei de qua agit
depositio. Itā 7 sequester est depositarius rei in iudiciū dedu
cte. vt. ff. de vbe. signi. l. sequester ff. de positi. l. l. 3 7. l. proprie.
¶ Sit autē sequestratio duobz modis. Itā aliqui sit omitten
de possessionis cā. 7 tūc neuter litigantiū possidet l3 sequester.
Aliquī res sequestrat custodie cā. 7 tūc possessio remāet penes
possidentē. vt in. l. preall. l. 3. R. i. §. i. ¶ Generaliter phibita est
sequestratio vt. C. de phibita seqstra. l. vna. Permissa vero
casualiter. Pzo ex voluntate pñum vt lite finita res victori de
tur ut. ff. de acq. pos. l. i. interesse puto. 7 nisi hoc fecerit pote
rit victor agere cū sequestro sequestraria actōe. ut. ff. de positi.
l. si in asia. §. cū sequestro. Secdo sit ex necessitate si de re mobili
sit cōtrouersia 7 psona rei suspecta sit ne cū ipsa reafugiat ut
ff. de offi. presi. l. senatus. §. vlt. ff. qz satisfda. cogit. l. fideiussor. §.
vlti. 7. C. de agrico. 7 cens. l. i. libus. Tercio aut circa rem mobi
lem vel imobilē persona possidens ē suspecta qz fructus depo
pulet vel rē sit dissipatura. ut. ff. sol. mar. l. si cū dorē. §. sin aut
in seuisimo. 7. ff. de ap. l. imperator in fi. §. e. ti. dilectus 7. c. vlt.
ij. q. ij. qz ea. Quarto pp contumaciā non cauētis de collatiōe
honorū facienda. ut. ff. de colla. bo. l. i. §. si frater. Quinto ut si
seruus de possessionē seruitutē pclamet in libertatē sit seqstratio
eaz reuz de quibus dubitat an sint dñi vel an eius q dicit se
dñm vt. C. quibus ad liberta. pcla. non l3. l. vlt. C. de asser. tol.
. l. i. §. sup peculio. Sexto cū appellat ab executore. vt. C. quo
rū ap. nō reci. l. ab executore. Septio cū rmet de seuitia viri.
nec possit sufficientē vxori cauere. tunc seqstranda ē vxor. ut. s.
de ressi. spo. litteras. 7. c. ex transmissa. Octauo ne perdat ven
dendū cōmoditas vt. ff. de dolo. l. si oleū. Nono ut cū q3 de co
mitibus pñdis furtū patit. Itā res sequestrat v3qz ad tps suc
cessoris pñdis. ut. ff. de offi. presi. l. senatusconsulto cauetur.

Et nota qd scriptis vin. sup. vlt. decre. huius tituli qd ante de cre. illa expressus erat ille casus que illa ponit. In eo qd appellat ab executore. vt. C. quoru ap. non recti. l. ab executore. sed non cum appellat a iura. in quo casu loquitur illa decre. Sed salua reuerentia tanti doctoris idē casus exprimitur per. l. ff. de ap. im perator. ex qua. l. sumpta est hec decre. Et est differentia inter vnu casum et reliquū. qd vbi appellat ab executore et si appeb lans non sit suspectus qd dissipet. nihilominus sit sequestratio. In secundo vero casu non sit nisi appellans fructus depopuletur et sic lo quitur decre. sic loquitur lex iperatoz. Et est diuersitatis hec rō quia vbi ab executore appellat cū iam iura precesserit et tran fuerit in rem iudicatā qduls nunc dicat executorez excedere in exequendo et ppter ea appellat. cum ppter auctoritatez sine presumit qd appellatio fiat cā impediēte vilitatis sue. et ideo auferunt fructus ab eo qd appellat. et in deposito collocantur. Vbi aut appellatur a iura qd per appellationē extinguitur pronū ciatum. ut ff. ad turpill. l. i. in fi. vel salte suspenditur vt notat. s. t. pxi. §. i. ut nihil debeat innovari ea pendēte. vt. s. c. i. et ff. nihil innova. appel. pen. l. vna. et ij. q. vi. appellatione et c. quo tiens. merito subsequestratio fieri non dicitur nisi tunc demū cum timeat ne possessor idē qd appellans fructus depopuletur ut in decre. pdicta et in l. iperatoz.

De cōfessis. Bica.

Via frequenter fiūt

In iudicijs positōes ut. s. de elec. dudū. s. de litis contest. c. vno. fiūt interrogatōes a pibus vt. s. de dolo et cōru. put. j. de ap. cū cām. quandoqz a iudic. vt. s. de postul. c. i. j. de fide iustu. cū iohānes. et hec fiūt vt ptes releuent ab angustijs probādi. et maxie p testes. ut no. s. de iud. §. pibus aut in iudicio cōstitutis. cōtingit ex his cōfessiones in iure fieri. et iō post aliqz ptes iudiciorū superi ex peditas et aut tractatū de pba. pōit bic rubrica de ptes. **E**t dēdū est igit que cōfessio pūdicet. et cui. et an cōfessio pcuratoris aduocati. syndici vlt economi tutoris et curatoz noceat dñis. Itē quādo valeat pfectio reuocari. Et an noceat si fuerit reuocata. **P**re iudicat cōfessio si fiat in iure vt. j. eo. ti. cum sup. ff. eo. ti. l. i. et ij. et c. eo. ti. l. vna. In iure aut fieri cōfessionē intelligo cū sit coram iudice cōpetente vt. s. de iudi. at si clerici. Itē pte aduersario vt. ff. eo. ti. l. iij. §. si qz absente. ff. de inter roga. act. l. vlti. Et sic itelligenda ē decre. cū super. §. qd canonicius betheleberitanus accusatus fuerat de symonia et cōfessio sus et sic depositus. vñ cessant oia cōtraria qd assignari solent. s. qd sine aduocato aliqz nō deponitur ut. ij. q. i. nihil. v. q. ij. rela tum. j. de accu. super bis. ff. de mune. et ho. l. rescripto. §. si quis accusatorē non hz. **E**t dic qd ibi inquisitio fca fuit tam de eli gentibus qd de electo. vt. s. de elec. p inquisitionē. vnde cum per modū inquisitionis cōstiterit de symonia illius cōnici. potuit de pōi. non tñ exauctorizari vt. j. de accusa. inquisitōi pū. **E**t di cas qd canonicus iste testis fuerat in cā electōis qd vertebat in ter duos electos. et ex suo testimonio cōstitit de pba symonia et qd delictū suū tangebāt delictū electi de quo principaliter agebat. iō sic fuit punitus. ut. j. de excep. deniqz in fi. Et sic non obstat. s. de ordi. cogni. cū dilectus in fi. et ff. de his qd no. infia. l. lucius. **E**t expōe ibidez deponendū. i. suspendendū. **N**ā ex cōfessioe extra ius facta suspēdit quis ab officio et bñficio ut. j. de excel. prela. qm sit graue. **R**equiritur et qdā alia vt va lida sit cōfessio que his vñbus cōtinent. **M**aior sponte. sciens qd se vbi ius sit et hostis. **N**ec nā neget. fauor aut lis. iusue re pugnet. **Q**ue singula singulis iuribz cōprobant. vt. ff. de ptes. l. certū. §. minore. xxxi. q. ij. lotbari. C. de iur. et fac. igno. l. er roz. ff. de interroga. acti. l. de etate. §. i. s. de iudi. at si clerici. ff. de interroga. acti. l. vlt. et l. cōfessionibz. C. de libe. cā. l. interroga ta. ff. ad le. acq. l. inde nerracius. §. vlti. ff. de pactis. l. si vñ. §. illud et xxx. q. ij. solet queri. **P**re iudicat enī cōfessio cōfite ti cū de facto pūto cōfiteatur non aut nocet alteri que facti pri cipem dicit vt. ij. q. v. interrogatū. xv. q. ij. nemini. et v. q. i. si qd cū militibz et lxxi. di. si qd papa. et j. de hereti. vergentis. j. eo. ti. c. i. **S**allit in exceptis vt ibi. s. neqz iura lata p vnum pūdi cat alteri qd dicit esse pcepti vt. ff. de adulteri. l. denūciasse. ff. de iofficio testamēto. l. posthumus. §. si qz ex his. ff. si serui tus ven. l. loci. §. cōpetit. **S**z et si cōfessio vñus nō pūdicet al teri. sicut dictū est qd ad cōdēnationē. pūdicat tñ quo ad psum ptionē et famā. vt. j. de adul. significasti. **I**nueio tñ in cōnexis qd ex quo pstat de vno cōstat et de altero cōnexozū. **N**ā cōpō

qd pstat ordinatū male ordinatū. cōstat ordinatozē male ordiat se et pena dignū ē. ut. s. de eta. et qua. in ordi. pfi. cū sit et lxxi. di. tātis et lxx. di. ordiatos. **E**t est rō qd non de facili pōt prelati ignorare viciū subiectoz. ar. j. de regulis iuris. qduls. s. de ele. innotuit. C. de rescin. ven. l. quisqz. **Q**uod verū est cū ipse ordi nator p se examinat ordinādos. secus si per alios. qd lxx. di. qd epus. s. de offi. archi. ad hec. **N**ā sine examinatioe nō d. aliqz ordinari. ut. s. de eta. et q. in ordi. pefi. accepim. et lxxij. di. c. i. et p totū. **P**rocuratoris pfectio in iure fca nocet dño. vt. s. de postul. ad hec. j. de sen. et re iud. suborta. **N**ā ex dolo p curatoris post litē cōte. cōmisso excipit vt. ff. de doli excep. l. si procurator. §. post litē. ff. de tribu. l. pcuratoris. ff. de pecu. l. non solū in pū. Sed et ff. de pecu. l. si sum. §. si defensor. ff. de cōfess. l. certū. §. penul. ff. ad le. acq. l. i. pūde. §. i. **N**ec videt verū qd dictū est qd dolo pcuratoris noceat dño. vt. ff. de doli ex cep. l. si pcurator. **E**t dñ pūmū dicit qdā qd cōfessio pcurato ris nō pūdicat dño. nisi sup hoc hūerit speciale mādātū. vel nisi sit generalis pcurator. sicut pactū pcuratoris nō nocet do mino. vt. ff. de pactis. l. nā et nocere. nec iuramti delatio nisi ba bitū sit super hoc speciale mādātū. vt. ff. de iureiur. l. i. iusiurā dum. §. vlt. et l. sequēti. **A**lij distinguūt inter defensorē et pcuratorē vt cōfessio defensoris. i. illius qd non hz mādātū non pūdicet dño. sed cōfessio pcuratoris cū mādato pūdicet nisi dñs possit pbare cōtrarium. **N**ā et contra ppiā confessionē dñs audiret volēs se docere in facto errasse. ut. C. de iur. et fac. igno. l. error. **V**erū tñ puto qd cōfessio procuratoris sp obstat dño. ar. s. de pecu. c. i. nec expectandū est vt dñs frātā habeat cōfessionē eius. vt. ff. de cōdi. inde. l. si pcurator et l. indebita. **E**t fm aut sic dico qd procurator delinqt circa iudicia et pūdicat dño ut. C. de pecu. l. si pcurator. sed dñs recuperat ab eo p actio nē mandati qdquid pūit ex dolo ipsius vt. ff. de doli excep. l. si pcurator in fi. **E**t hoc verū est nisi pcurator mandati fines ex cedat. **T**unc enī ipso iure nō valz qd sit. vt. s. de off. dele. cū offi abbas. **I**tē cōfessio aduocati pūdicat pti vel dño vt. j. de cen si. offi. C. de erro. aduo. l. i. j. de ap. cū causam. **I**tē cōfessio syndi ci vel yconomi. vt. j. de reli. domi. dilectus. j. eo. ti. ex parte. **E**t idem credit in tutore et curatore. verū tñ minor poterit restitu tionē implozare. a cōfessione tutoris. **S**ed est sciendū qd falsis cōfessionibus rñdentes ita obligamur. si eius noie de quo qz interrogat sit cum aliquo sit actio vt. ff. de interro. actio. l. cōfessionibus. ff. ad le. acq. l. inde neracius. §. vlti. **P**otest aut qz reuocare ppiā confessionē continētes erroz facti vsqz ad sniam vt. C. de iur. et fac. igno. l. error. **E**t eodē mō errozes pcuratoris ut. j. eo. ti. c. vlti. **Q**uod intelligo verū si pbetur er roz. ut in pmissis. l. cōfessionibz. et inde neracius. **E**t pbabit error. vel ex ipsa natura vt dicitur leges. vel per testes et iustum ta. **E**t est rō quare liceat reuocare. qd nō fatet qui errat vt. ff. de cōfessis. l. nō fatetur. sed ante litē cōte. videtur qd liceat re uocare errozē sine aliqua pbatione ut. ff. de norali. l. electō. §. penul. et etiā post si nulla sit captio aduersarij vt. ff. de interro ga. ac. l. de etate. §. vlt. qd etia post sententiā reuocatur erroz pbabilis ut. ff. qd actio de pecu. est annalis. l. ij. **S**ed de erroze aduocati lex dicit vsqz ad triduum reuocari licere. vt. C. de erro. aduo. l. ij. **E**t qd rño. lex illa factū narrat. non ius ponit. sic ei de facto erroz aduocati fuerat isra triduum reuocatus. et nihil omittis potuisset reuocari vsqz ad sniam vt superius dictum est. que enī esset ratio quare ppiū errozem posset quis vsqz ad sententiā reuocare. non aut allenum. l. aduocati. certe nulla **E**t alter rñdeo ad legem illā. potest reuocari erroz aduoca ti vsqz ad triduum sine pbatione erroris. sed postmodum vsqz ad sententiā cum pbatione. **C**onfessio autē reuocata nō no cet. vt. j. de appel. cū causam. j. de censibus. olis. **I**n summa notandū est qd cōfessus pro iudicato habet ut. ff. eo. ti. l. i. **Q**d plures sic intellexerūt ut cōfessus pūdicis sniam nō debeat cōdēnari. s. sufficiat pro cōdēnatione sua cōfessio. vnde i cōfessum nulle sunt ptes iudicis vt. ff. ad le. acq. l. i. proinde. vnde cōfessio statz currunt tempa quattuor mensium ut. ff. e. ti. l. certū. §. vlti. et ff. de re iudi. l. debitoribus. **S**ed certe licet nō sint aliqz ptes iudicis in cognoscendo vel interrogando. sunt tñ aliqz in pronuciādo vel in estimādo ut i ea. l. pūde vt. ff. eo. ti. l. iulianus. **E**t in criminali cā certum est fm omnes cōfessum damnandū esse. ut. ff. de custo. et exbi. reo. l. si cōfess sus. ij. q. i. c. i. et ij. **I**n ciuili aut cā pūto distinguēdū vtruz actor cepit agere iudiciario ordine puta dato libello. **E**t tunc pfectio nē sequi dicitur snia. **S**i aut ante libellū reus de plano cōfiteat de bitū nolens subire iudiciū. tūc seq dicitur pceptū qd pcepto dicitur pecuniā solui iura legitima tpa. sic cotidie de scō pvari videam. **N**ec

Nec enim compellitur subire iudicium qui illud preveniens confitetur. vt. ff. de le. j. l. si domus. §. in pecunia. 7. ff. de iudi. l. si debitor. De precepto huius vel simplici iussione habes. ff. qd me tus causa. l. vlti. Et sciendum est qd si quis interrogatus a iudice non rideat vel obscure rideat. ita vt incertum dimittat iterrogantem. pinde habet ac si confessus fuisset ptra se qd aduersarius assererat. vt. ff. de interroga. actio. l. de etate. §. si eu3. 7. §. qui tacuit 7. §. nihil interest. De confessis in iudicio penitentia dicam. §. de pe. 7. remissionibus.

De probationibus. Rica.

Ictum est supra de confes. §. qd frequenter in iudicijs promptas habet rei negationes 7 contra negantes necessarie sunt probationes. Ideo de eis diligenter attendendum. Et ideo mus ergo quid sit probatio. unde dicat. quis debeat probare. cui. quid. qualiter. 7 quando. Probatio est rei dubie per argumenta ostensio. sic diffinit. Azzo in summa. sic 7 damasus in summa sua. Sed huius diffinitioni obstat. §. de ver. signi. forus. §. ca. aut argumento aut probatio est. argumētum nūq̄ testib⁹ nūq̄ talibus dat probationē. sed sola inuestigatione inuenit veritatem vt dictū est. argumētū argute inuentus. probatio aut testibus 7 fide tabularū cōstat. Unde 7 si hec diffinitio locū habeat in his q̄ pbant pstantia disputadi. nō tñ locū h3 in his q̄ pbant in iudicio. illa. n. pbant ptestes vel instrumenta 7 plerūq̄ p presumptiones 7 indicia. An sic diffinitio. Probatio est rei dubie p testes vel instrumenta 7 plerūq̄ indicia 7 presumptiones ostensio. Plerūq̄ ideo dixi qd 7 si in causis pecuniarijs 7 civilibus presumptiones 7 indicia probent. vt. C. de fide instr. l. sicut. §. de presump. per totum. ita vt per eas si certe fuerit vel violentie ad finem procedat. vt. xxij. q. j. dixit. §. de presump. litteris. ff. de his qui sui vel ale. iuris sunt. l. filium. non tamē in criminalibus ad cōdēnandus sufficiunt. qd in criminalibus non pcedit ad penā ex presumptionibus. vt. §. de presump. litteras. ff. de penis. l. absentes. ij. q. j. pio. nisi essent indicia idubitata 7 luce clara. riora vt. C. de proba. l. sciāt. Probatio aut probatio a probe ad uerbū. probe enī facit qui probat qd intendit. nā p hoc penas non probantius enī facit. Debet probare actor qui aliquid asseruat vt. ff. eo. ti. l. ei qui dicit incūbit probatio. 7 hoc de iure regulari. qd negantis factū nulla est probatio vt. vj. q. v. actor. §. de elec. bone memorie. magunt. C. de pba. l. actor. §. de renū. super hoc. Hoc tñ fallit in casibus si negatiua habeat ipse affirmatiua. vt. §. de renū. sup hoc. Et ideo sic subaudiendū est. negantis factū nulla est directa probatio vt. §. eo. ti. qm contra falsam. alias enī indirecta probatio admittit vt. §. e. t. l. tertio. §. de testi. series. ex tenore. C. de ptaben. 7 cō. sili. l. optima. Item fallit si presumptio sit pro actore. vt in casu legis. C. de proba. si ue possides. Ideo aut negatiua simplex prerū naturam probati non pōt. qd qd non est nec genus nec spēm habet nec circumstantias neq̄ cās. que in probatione necessaria sunt vt. §. de testibus. cum cā. in aug. de testi. §. ij. colla. vj. alias sola testatio nullius est momenti. vt. iij. q. ij. §. itez in criminali 7 §. sola. C. de testibus. l. sola. Itē fallit ubi quis negat ius. vt. ff. de pba. l. ab eapte. vt cū quis dicit aduersariū suū de iure prohibitu. vel cū dicit aliquid sibi cōpetere qd est ptra ius cōe. vt. c. di. cōtra morē. Item factū negatiua probari nō pōt. sed dictū negatiua sic vt. §. eo. ti. l. tertio. §. de despon. ipu. ex litteris. xxij. q. ij. lotharius. Itē negatiua pbatur p iuramentū qd in defectus probationum deserit qnq̄ actori qnq̄ reo vt no. §. de iura. ca. §. pstat. tur in fi. 7 notabo plenius. §. de iure iur. Itē incūbit neganti probatio. cū natura negationē ipugnat. vt cū quis negat hominē sane mentis qd ex nā cōtrariū presumit probare h3 boiem furiosum vt. C. de codicil. l. nec codicillos. iij. q. ix. iudicas. Item nā ipugnat dictū illius qui dicit se in debitu soluisse. Nemo enī credit ita resupinus vt facile pecunias suas lactet. 7 indebitas effundat. 7 ideo neganti debitu 7 asserenti indebitū incūbit probatio vt. ff. eo. ti. l. cū de indebitū. §. si vō. Item incūbit neganti probatio si negationē ipugnet bonestas. vt cū vxor negat se q̄siuisse de bonis viri. d3 pbare se aliunde q̄siuisse ne incidat in suspicionē turpis questus vt. ff. de dona. iter vi. 7 vxor. l. quimurarius 7 Ceo. ti. l. cū. Ad 7 in prelato dici pōt cū querit an de bonis ecclesie vel aliunde q̄siuerit vt. C. de epis. 7 cle. l. sacro sancte. 7 in aug. ibi signato licetiā. Ad aut superius dixi actori incūbere onus pbandi. actorē large intelligas vt in eo qd pprehēdas accusatorē 7 reū excipientē. Nāz reus actor efficit in exci

piendo vt. ff. eo. ti. l. in exceptionib⁹. Ad verū est si reus in excipiendo aliquid asserat. ceterū si neget vt cū proponit exceptionē non numerate pecunie. nō ei incūbit probatio vt probet nō numerat⁹. sed creditori vt probet se numerasse. vt. C. de nō nu. pe. l. si ex cautione. Itē appellatione actoris intellige 7 reus qd non opponat exceptionē. dicit tñ ipso iure deficere itentione actoris dū cōtendit se soluisse vt. C. e. ti. l. ij. Habet igit probare actor 7 accusator excipiens. dū excipiendo aliquid asseruat. sic dum dicit actorē nullaz actionē habere. Sed 7 denūciator qui aliquē super crimine denūciat. alioquin de calūnia puniatur vt. §. de calū. c. ij. extraordinarie tñ. cū nō sit in hoc certa pena statuta. vt. §. de officio dele. de causis. Itē 7 qui aliquid obijcit electo cōfirmando vel cōsecrādo. vt. §. de accu. sup his. sed 7 p motor inquisitionis vel adiutor si ad ipsius denūciationē pmissa sit inquisitio. alioquin de falsa denūciatione puniet vt dictum est. 7 eo a prosequendo 7 testificādo repulso. si is cōtra quē inquirendū est fuerit infamatus. nihilomin⁹ inquitur vt. §. de accu. 7 inquit. cū oporteat. Et qd puniendi sunt falsi nunciatores probatur. C. de accu. 7 inscrip. l. ea quidē. ff. ad turpill. se. con. l. ab accusatione. §. nunciatores 7. C. de curiosis. l. j. l. xij. Et iudici facienda est probatio vt. ij. q. vj. plerūq̄. C. ob tur. cau. l. iij. q. iij. §. itē in criminali. in ver. si testes. ff. de pba. l. quinquaginta in si. fides enī religioni iudicialie debet. vt. C. de testi. l. eos. Nā ipse magis scire pōt quāta fides sit testibus adhibēda vt. ff. de testi. §. l. testiu fides. sed pntē aduersario vt. C. de testi. l. si qm. §. sed cū. §. ti. pxi. in noie dñi. Et ad aut pbandū est qd pbatū probantē adiuet. vt. C. de proba. l. ad pbationem. vt si qs ad probationē dominij pbationē inducet facte locationis. nō. n. sufficit ad pbationē dominij facta locatio vt. §. de fide instr. in ter dilectos. C. loca. 7 con. l. ad pbationē. Species probatio nū sunt sex. Probatur enī aliquid p rei euidentiā vt cū qs in crimine deprehendit vt. l. di. si qs dyaconus. lxxij. di. si cleric⁹ 7 c. presbyter. ff. de ritu nup. l. palā. §. qd in adulterio. Nā tñ sufficit sola deprehensio s3 regit et conuictio. vt in pdicto. c. si qs dyaconus. §. de iudi. cū nō ab homie. C. de defen. ciui. l. vj. in pn. Sed quis ad cōdēnandū non sufficiat sola deprehensio vt. ij. q. j. nos in queq̄. sufficit tñ ad infamandū. vt in dicta. l. palāz. §. que in adulterio. Itē secūdo cū quid ita notoriū est vt nulla posset tergiversatione celari vt. §. de accu. euidētia. ij. q. j. manifesta. que lotharius. §. in manifestis. 7 c. de manifesta. 7 c. scealus. §. de filijs presby. qm. §. de purga. ca. cū dilect⁹. Tertio per famā vt. iij. q. ij. itē in criminali in ver. item sepe. §. ti. pxi. tam litteris. Quarto p presumptionē vt. xvij. di. puenit. lxxij. di. mulg. §. de cōba. ele. 7 mulie. si quisq̄. in aug. vt liceat ma. 7 aule. §. penul. C. de adul. l. si quis. in aug. si pōt tres. Quinto per iuramenti delationem. vt. xvj. q. ij. dilectio. ff. de iure iurā. l. manifesta. C. de rebus credi. l. in bonafidei. §. eo. ti. sicut. Sexto per instrumenta vt. §. de fide instrumen. per totū. quoz noie testes intelliguntur vt. §. de testi. co. puenit. ff. de fide instr. l. j. ff. de ver. signi. l. notione. §. instrumentoz. Hoc tñ notabis qd probatio tollit 7 vincit presumptionē. vt. §. de presump. qd ff. qd metus cā. l. non est verisimile. sicut 7 presumptio presumptionē vt. ff. de in inter. l. diuus. Sed qrit illud de quo frequēter in iudicijs dubitat an per testes pbati posset contrariū eius qd in instrumēto publico cōtinet. Et videtur qd sic vt. §. eo. ti. l. tertio. §. de fide instr. cū Joannes heremita. C. de proba. l. cū precibus. C. de ptaben. 7 cōmir. l. l. optima. 7 C. de non nu. pe. l. aduersus. Et generalit̄ dicit auctoritas. In ore dno3 vel triuz stat oē verbu vt. §. de testi. l. j. q. iij. c. j. §. j. de testibus. cū a nobis. Nec mirū. Nā vox viua pferet mortue vt in aug. de fide instr. §. si vero aliquid tale. colla. vj. 7 probat. §. e. ti. post cessionē 7 c. in presentia. Pntia testiu facit vt instrumēto credat vt. §. de fide instr. c. ij. §. de pecu. alia. lxxij. di. eps. xij. q. ij. sine exceptione in aug. de fide instr. §. si qs igitur. 7 §. sed 7 si quis colla. vj. 7 in aug. de here. 7 falci. §. si vero obstant. 7 p eos qui falso inter fuisse dicunt potest iprobati instrumentū vt. ff. quēadmo. test. api. l. j. in fine. 7 in aug. de fide instr. §. si vero moriant. S3 cōtra licet enī dicat qd parem vim habeant testes 7 instrumen/ta vt. C. de fide instrumen. l. in exercēdis. Inuenio tñ in plerisq̄ validiorem esse probationem instrumentoz qd testium vt i mandato probando vt. §. de offi. dele. cum in iure. C. de man. pn. l. vna. Itē in licētia vt. lxxij. di. extraneo 7 c. se. C. de epis. 7 clerici. l. si qua per calūniam. §. vlti. in aug. quō opoz. ep. §. nō aliter. colla. j. vj. q. j. c. vno. Item in fidei confessione vt. j. q. vlti. saluberrimum. Item in electione. §. de elec. qd propter. Item in conuentione rei ecclesiastice vt. x. q. ij. hoc ius ponetū. Itē in etate. vt. C. si minor se ma. dixit. l. si alterius in fi. Itē in non

numerate pecunie confessione. C. de non nu. pecu. l. generali-
ter. Idem in probatione census vt. ff. de proba. l. census. In
his igitur et cōsimilibus videtur qd per testes improbari non va-
leant instrumenta. cum tñ validior sit probatio instrumentorum
q̄ testium sicut dictum est. Nec mirū. nam memoria homi-
nis labilis est. vt. ff. de arbi. l. si arbiter. et ideo testes ex tractu tēporis
variare solent vt. ff. ad carbo. l. iij. §. due. ff. de dam. infe. l. qui
bona. §. vlti. Solutio p̄tra q̄libet instrumentū reprobari pōt
per testes per. l. illa. C. eo. ti. l. cum precibus. Fallit in inuētorio
vt. Carbi. tute. l. vlti. Et hoc propter nimiam eius solēnitatē. Itē
fallit cū mulier fateat in instrumento se pecuniā accepisse pro in-
tercessione quā fecit. Cōtra hoc instrumentū probari nō pōt vt.
C. ad vell. l. antiq. et hoc ideo. qd per hanc cōfessionē mulier
tollit sibi priuilegiū velleyani qd facilius tollit q̄ ius cōe. Nam
si quis cōfiteret in instrumento sibi pecuniā numeratā. non ei
tollitur ius cōmune per qd excipi pōt de non numerata. C. de
non nu. pecu. l. aduersus. et l. in cōtractibus. Secūdo vi-
dendum est de numero testium. s. quot testes requirant ad ipso-
bandum instrum. Et est dicendū qd quattuor. Cum enī tabellio
habeat loco duorū testium vt. ff. de testa. l. domitius. unde facit
quāq̄ plenā probationē. ut. C. ad le. cor. de fal. l. si quis decurio
necessariū est ut tot sint testes excedentes numerum duorum
quot per se facerent probationē vt. j. de fide instru. cum Jo.
beremita. Sed quid si instrumentum habeat testes inscriptos.
qui instrum. defendunt. Dico qd testes improbantur excedē dñt
illos in duobus ad minus. In numero autē testium qui sunt p
instrumento cōputabitur tabellio pro duobus ut dictum est.
Restat videre qm̄ probatio faciēda sit. Et est sciendū qd de
clinatoe iudicij in initio proponēde sunt. Declinatorias voco
que p̄tra iurisdictionē iudicis opponunt ne si eis sceleret omis-
sis ad alia procedat videat quis in iudicē consentire vt. C. de
excep. l. vlti. et vt not. in reculatione iudicis. §. de dila. §. sunt et
alie in filiis. §. Eo tamē saluo qd nō videt in iudicē consenti-
re qui edī sibi genus desiderat actiōis vt. ff. de iudi. l. nō videt
in iudicē. Sunt et p̄bade declinatorie sibi in initio p̄bā est. in.
vt sciatur de iurisdictione iudicis et deinde ad cōsequētia p̄ce-
datur. Seruāt si ex ignorantia exceptiones hñmōi omittantur
etiā post finiam latā locū habent vt. C. vt añ cōpe. iudi. l. vlti. j.
de sen. et re iudi. ad pbandū. Bilatorie pponēde sunt et pro-
bande añ litē cōtesta. vt. j. de sen. et re iudi. iter monasterij. j. de
excep. pastoralis. C. eo. ti. l. penul. Bilatorie solutiōes pponēde
sunt in initio cāe. Initium cāe appello litis cōtel. vt. C. de iur.
ca. l. iij. §. j. §. vlti. Probande vō postq̄ actor intentionē suam
fundauerit vt. C. eo. ti. l. exceptionē. si tamen reus non didicit
testificata vt dicā. j. ti. pro xi. Actor d̄z probare intentionē suam
post litē cōtest. Reus probabit exceptiones suas l. perēptorias
postq̄ actor intentionē suā probauit vt. C. de excep. l. siquidez
C. siñaz resch. nō posse. l. peremptorias et. C. de prescrip. lon.
tempo. l. emptor. Ad añ lex illa siquidez. et. C. eo. ti. exceptio
nem velle videt qd reus debeat prestari ante probationē actor-
is. puto qd illa cōtestatio ex voluntate non ex necessitate fiat.
Sunt et quedā pemptorie. q̄ post finiam opponi pōt et pbari vt
sunt exceptiones ille p quas p̄tendit iudiciū retro nullū vt est
exceptio falsi pcuratoris vt. §. de pecu. in nostra. C. e. ti. l. j. §. 8
iudi. l. j. Itē exceptio falsi. vt. j. de crimi. fal. sup eo. ff. de iudi. l.
si p̄tor. §. marcellus. C. si ex fal. instru. l. vlti. et l. j. et j. de sen.
et re iudi. cū j. et. et in quibsdā alijs casibus quos notabo. j.
de excep. Illud in summa notandū est qd sicut se h̄z exceptio
ad accusationē quo ad modū pbandi. sicut p̄bata itentione a
ctois deide pbanda est exceptio pemptoria. vt supius dictum
est. sic se h̄z replicatio ad exceptionē vt p̄bata exceptione repli-
catio p̄bet. vel simul p̄bet vterq̄. s. excipiens et replicans vt. j.
de prescrip. illud. sicut vt postērius p̄bans non didicerit testifi-
cata priore. alioq̄ secus. Cōtingit tñ aliq̄ qd p̄p̄ presumptionē
faciēte pro actore nō admittit. p̄batio exceptionis s̄z replica-
tionis. vt si repetā a te bñficiū meū. tu excipias qd renunciatū
sponte. ego replico qd coacte. tunc qd nō est verisimile qd sponte
renunciaueri admittit in ea p̄batio vt. §. de renuci. sup hoc.
Ad autē dixi postēriore nō probare si iam dicit testificata po-
ris. intelligo verū esse p̄ testes. Nam per instrumenta pōt quis p̄-
bare. vt. j. de fide instru. cū dilectus. In summa notabis qd in du-
plicibus iudicijs p̄bat vterq̄ vt. j. eo. ti. ex litteris. Itē pro-
batur aliq̄ per aspectū. vt. j. eo. ti. p̄posuisti. ff. de ven. inspi. l. in
p̄n. C. finitū regū. l. ij. ff. eo. l. si irruptioni. xvj. q. iij. inter memo-
ratos. Nec obstat qd alias dicit qd oculus p̄teritū fallit vt. j.
eo. ti. cām. xvij. q. j. nec aliqua. Nam et si plerūq̄ fallat frequē-
tius tamē non fallit. Nam segnius irritat animā dimissa p̄ aures

q̄ sunt oculis subiecta fidelibus. vt isti. de gradi. in fi. Itē
probantur limitationes p̄ libros antiquos. vt. j. eo. ti. cū causa
Et census per libros censuales vt. j. de prescrip. ad audientiam
per instrumenta priuata ab archiuo publico p̄ducta vt. C. de fi-
de instru. in aug. ad hoc. xxx. q. j. puenit probat per abbeniatu-
ram notarū defuncti vnde cōplenda est et ad instrumentū pu-
blicum reducēda vt. j. de fide instru. c. vlti. nō autē per priuatas
scripturas vt. C. eo. ti. l. instrumenta. nisi habeant subscriptiones
trium testium vt. C. de fide instru. l. cōpationes. Unde versus
Cautio priuata cū Trino teste notata. Hoc ius ē nacta qd cau-
tio publice facta. Alitio q̄ritur an credat litteris epi. Et v̄q̄ sic
vt. j. e. ti. post cessionē. xj. q. iij. cure. j. de fide iussu. puenit. lxxj. di.
extraneo. et. c. sequētibz. j. de fide iussu. c. ij. Nam et credit
litteris abbatis. vt. xix. q. iij. statuimus. Litteris etiā cōuenit vt
j. eo. ti. tertio. Litteris capituli. vt. j. de appel. significauit. lxxij.
di. in noie dñi. Itē credit sigillo epi alieni. vt. xix. q. ij. c. j. et ij.
Creditur instrumentū p̄ncipis in puincia aliena si hoc hēat cō-
suetudo regionis vt. j. de fide instru. cū dilectus. Et satis credo
qd credendū sit litteris ep̄orum p̄ter qd circa acta iudiciorū vt. j.
eo. ti. qm̄ cōtra falsam. Sed opponit cū vox viua preferatur
voci mortue. vt i aug. de fide instru. §. si vero aliqd tale. Quare
non creditur ep̄o dicenti aliq̄ ex cōciliatū vt. vj. q. ij. si tñ et. c.
placuit. et credit ei scribenti vt in. c. cure. Rñs. scribenti iure or-
dinario credit vt iudici de eo qd sit corā eo tanq̄ corā iudice. et
sic loquit. c. cure. Et autē dicenti id qd nouit vt homo. et cōten-
tiose dicenti tanq̄ parti nō creditur et sic loquit. c. si tñ et. j. tit.
proxi. cum tu fili.

De testibus. Rñca.

Primum supra de probatiōi-
bus in gene-
re. Nunc de ipsis in specie videamus. Et primo
de testibus. postea de instrumentis eo qd vox viua
validior est q̄ mortua. vt in aug. de fide instru. §.
si vero. Hoc igitur ordine procedamus. vt discutiāmus qui pōt
esse testes. qui non. quot testes regant. que iurare debent. qm̄
sint producendi. quotiens. qd diuersitates testimonij noceat. et
an post publicationē possint testes produci. Post sunt eē te-
stes qui non probent. Nam edictū de testibus prohibitorij
est vt. ff. eo. ti. l. j. sicut edictū de procuratoribus vt. ff. de procu.
l. mutus. sicut et edictum de matrimonio cōtrahendo. vt. j. de
sponsa. cum apud. Prohibitorij. s. certarū personarū. genera-
liter aut pmissorij. s. aliter ponat et aliter significet hoc verbū
prohibitorij. insi. de interdictis. §. interdictor. ff. de iudic. l. j.
In testibus sex potissime cōsideranda occurrunt. Cōditio
sexus etas discretio fama. Et fortuna fides. in testibus ista reg-
res. Cōditio. an sit suus vel liber. seru⁹ enī a testimonio repel-
litur. nam sepe suus metu dñantis testimonium supprimit ve-
ritatis. vt. j. de verbo. signi. forus. §. testes. l. ij. q. ij. §. itē in crimi-
nali. in verbo liberi. et. ij. q. v. accusatores. C. eo. ti. l. qm̄ liberi.
seruata tamē distinctione autētica. C. eo. ti. si vero dicat. Fallit
tamē hoc cū de facto serui querit. non tamē pro dño nec con-
tra dñm vt. l. ij. q. ij. §. item in criminali in ver. item serui. Itē
admittit in defectu testium sed cū tormentis vt. l. ij. q. ij. §. itē
in criminali. in ver. item serui. Sexus. qd semina nō admittuntur
ad testimonium in criminali vt. xxxij. q. v. mulierem. Et est rō
qd variū et mutabile cor sp̄ semina producit. vt in p̄dicta decre.
forus. §. testes. In ciuilibus aut admittit vt. xv. q. ij. §. et eo et
ff. eo. ti. l. ex eo. In criminalibus vero mulieres admittunt ad
testimonium cū ciuilitate agit de crimine etiā cōtra clericos vt
j. eo. ti. qm̄ et. c. tam litteris. Etas. qd minor. xiiij. annis nō admit-
titur in ciuilibus vt. l. ij. q. ij. c. j. In criminalibus aut minor. xx.
vt. l. ij. q. ij. c. j. §. itē in criminali. in ver. itē in testimonij. Discre-
tio. qd furiosus et mente captus a testimonio repellit sicut ab
officio iudicandi. vt. l. ij. q. vj. §. tria. Fama. vt. j. eo. ti. testimo-
nium. Nam si vita bona defuerit fide carebit. vt in decre. forus i
fi. Fortuna. vtrū sit locuples vel egenus vt. l. ij. q. ij. §. itē in crimi-
nali in ver. si testes. Fides. qd infidelis cōtra fidelem non ad-
mittitur. vt. ij. q. vj. si hereticus. xxxij. q. iij. ipsa pietas. nec tenet
lex. C. de hereticis. qm̄ in fi. Item non obstat. j. eo. ti. iudei. qd
enī ibi dicit cum illi et. factum notat non ius ponit. Ideo autē
dixi sex potissime cōsideranda. qd et alia sunt cōsideranda. s. an
sit odiosus ex crimine vt in aug. eo. ti. si vero odiosi. Itē nō
admittitur quis ad testimonium in causa sua principaliter vel
secundario. vt. C. e. ti. l. omnibus. vnde venditor in causa rei vē-
dite non admittitur pro emptore. qd propria venditoris causa
videt

videtur neq; debitor in causa pignoris pro creditore vt. ff. de
appel. l. ab exco. §. alio cōdenato. 7. ff. quādo appel. sit. l.
ij. §. sed si alius. Fallit hoc in legatariis 7. fideicomissariis que
ferunt testimonium in cā testi. cum agitur de hereditate nō de
legatis 7. fideicomissis. Nec obstat q; alias dicitur heres sibi in
dex 7. testis inuenit vt. C. de fideicomis. l. vlti. ibi enī iproprie
loquitur. s. cum iuramentum deferat heredi. Item fallit in col
legijs 7. corporibus quorūz aliq; in causis vniuersitatum ferre
testimonium possunt vt. xliij. q. ij. sup. prudentia. j. eo. ti. insup. 7. c.
cum nūcius. 7. hoc ideo q; cause vniuersitatum nō sunt singulo
rum 7. si comode tangāt singulos vt. xij. q. ij. qui manumittit
. ff. qd. culusq; vniuer. l. sicut municipiū. Item obscuri 7. igno
ri nō admittunt nisi cu; tormento vt. in aug. eo. ti. §. scimus. Itē
executores negotiorū vt. j. eo. ti. insup. 7. ff. eo. ti. l. vlti. Item nō
admittitur quis in cā cōmunis. q; cā cōis duorū vtriusq; est vt
ar. ff. de ritu nup. l. illud 7. hoc probari videt. C. eo. ti. l. qm̄ li
beri. §. idē iuris. licet quidā illud referant non ad primū dictū
legis. sed ad s. m. Et idē dico in socio criminis 7. p̄cipe vt. in
. l. qm̄ in p̄n. 7. l. ij. q. ij. §. itē in criminali in ver. itē liberi. j. e. ti. ve
niēs. Nec ob. j. eo. ti. qm̄. Nam illud sp̄ale est in cā denunciatō
nis. Vel ibi admittat socius criminis ad presumptionem vt. j.
de adul. significasti. Nam 7. iudex regulari poterit in cā cōsimi
li cu; litigatore vt. j. de iudi. cām. creditur tamē socijs criminis
in exceptis vt. l. xix. dist. si quis papa. vj. q. j. si quis cum militibus.
xv. q. ij. nemini. §. de confes. c. j. Itē generaliter parentes 7. fi
lij in infinitū cōtra se testimonium non ferunt vt. C. eo. ti. l. parē
tes. Item 7. p se testimonium non ferunt. generaliter enī verum
est q; pater filio 7. filius p̄i ydoneus testis nō est. vt. iij. q. ij. itē
in criminali in ver. itē testis 7. ff. eo. ti. l. testis. Nomine autē
patris 7. mater continet. sicut 7. patrona noīe patroni vt. ff. de
verb. signi. l. patroni. Casualiter tamē admittit ad testimonium
pater 7. mat̄ pro filio. s. cū querit de etate v. de naturate vt. ff.
de proba. l. etia. j. qui. si. sunt le. transmissi. 7. c. per tuas. Itē vbi
agitur de impedimento matrimonij rōne cōsanguinitatis 7. affi
nitatis vt. j. eo. ti. quotiens. j. de sen. 7. re iudi. tenor. j. qui ma. ac
cusa. pos. videt. xxx. q. vj. c. j. 7. ij. Ceterū si agat an matrimo
nium sit cōtractum vel non. tunc admittunt cum distinctione
j. eo. ti. super eo. Item in testamento vt. ff. de testa. l. qui testa
mento. §. per cōtrarium. insup. de testa. §. in testib. Item pater
7. filius. Itē duo fratres in eodē testamēto testes esse p̄nt vt. l. ij.
que. l. ij. §. itē in criminali in ver. itē pater. Quidā tamē persone
sunt que aduersus cōiunctos suos testimonium dicere nō cogū
tur vt. iij. q. ij. §. item in criminali in ver. itē lege iulia. Item
de domo actoris vel accusatoris testes produci non debēt sus
pectum est enī in ea re. domesticū testimonium vt. l. ij. q. v. per totū
. C. eo. ti. l. et. ff. eo. ti. l. pe. l. ij. q. ij. §. itē in criminali in ver. itē i
ure ciuili. qui aut sint domestici legi. ff. de penis. l. respiciēdū
. §. furta. ff. ad filie. l. si vir. ff. de re mili. l. qui cū vno. C. de que
stionibus. l. p̄idē. ff. de edili. edic. l. ediles. §. familie. ff. de reli
giosis. l. familiaria. Itē omnes illi qui suspecti sunt in iudicādo
de quibus dicit. j. de appel. 7. recu. suspecti sunt in testificando
q; testes absq; suspitione 7. infamia esse d̄nt. vt. ij. q. vj. testes.
Itē tamē omnes qui de iure repelli possunt admittendi sunt
si is cōtra que producant eorū testimonio in alio iudicio vsus
fuerit. nisi inimicitias postmodū exortas docuerit. vel aliquid
legittimū post emergens seu coniectionem vt. l. ij. q. ij. §. itē in
criminali. in ver. itē si quis testibus 7. C. et. l. si quis testib. 7.
C. duo aut testes ad minus sunt necessarij. vt. ff. eo. ti. l. vbi.
7. l. ij. q. ij. §. item in criminali. in ver. itē vbi. nam in ore duorū
stat omne verbum. vt. ij. q. ij. §. j. c. j. Hoc fallit in quibusdā casib.
bus in quibus plures requirunt. vt. cum p̄sul cardinalis ac
cusatur vt. ij. q. ij. p̄sul. Item in testamēto requirunt septē.
vt. C. de testa. l. hac cōsultissima. In codicillis. v. vt. C. de codi
cillis. l. vlti. 7. l. si vnus. Nisi forte ista cōnecta videantur. j. de
testa. cum eses 7. c. relatum. Quidāz tamē dicentes hoc duz
esse vt. ex illis decre. tor. leges tollantur. vt. §. de elec. cum ana.
7. C. de inoffi. test. l. si quādo. intellexerunt decre. illas in reliq;
ecclesijs in quibus minus solēnis voluntas requiritur sicut in
ter liberos vt. C. fami. heres. cum. l. vlti. C. de testa. l. hac cōsul
tissima 7. in falcidia. vt. C. ad le. falcid. in aug. simili. Alij autē
dixerunt leges illas locū h̄re cum agitur in foro seculari. De
cre. cum agitur in foro ecclesiastico. Itē exigunt quq; testes
in donationibus causa mortis vt. C. de dona. cā mort. l. vlti. Itē
quq; cum quis debitum in scriptis vult probare per testes se
soluisse. vt. C. eo. ti. l. testium. Vnus aut testis in cā non sufficit
vt. l. ij. q. ij. §. item in criminali in ver. vnus vero. Nam dictus
vnus nec iustificat nec cōdenat vt. xxxij. q. ij. admonere. S.

7. si fallit. C. de crimi. fal. l. si quis decurio. in aug. de fide iustu.
. §. si vero moriantur. ff. de dote p̄lega. l. theop̄pus. Bene
raliter tamē dico q; vnus testis facit p̄sūptionē. ff. quēadmo.
testa. aperiantur. l. j. in fi. Preterea si duo faciunt plenā proba
tionem ergo vnus facit semiplenā. Item creditur vnus testi
monio in omnibus his in quibus alteri p̄iudiciū non inferat.
vt. puta si dubitetur de baptismo alicuius vel an ecclesia sit cō
secrata. vt. de cōse. di. iij. puulos. 7. c. cū itaq;. C. Jurare d̄nt
testes dicere veritatē quā nouerunt. vt. l. ij. q. ix. bonamur. Nec
admisceant falsum. vt. l. ij. q. iij. nullā. nec de suo aliquid adiciāt
nec qd bonū videtur addant. vt. l. ij. q. ix. pura. Item q; dicant
pro vtraq; parte vt. xliij. q. v. non sane. Cum vero agat de ipe
dimentis matrimonij. s. de consanguinitate 7. affinitate. tunc te
stes p̄stant iuramentum cōtinens duo. auditū 7. credulitatē.
Debent enī dicere se ita a maioribus accepisse 7. ita credē esse
vt. j. eo. ti. quotiens. 7. xxv. q. vj. de parētela. Hodie tamē neces
sarium est q; is qui testificatur viderit aliquos in gradibus cō
stitutos. vt. j. eo. ti. l. ex quadā in fi. In inquisitione aut forma
iuramenti testium est vt super crimine dicant veritatē plenā
vt. j. de symo. l. z. belli. Si vō super statu ecclesie inquirat tūc for
ma duplex est. Nam aut iurat dicere veritatē de his que
scit vel credit i ecclesia reformāda exceptis occultis vt. §. p̄xi.
vel respondebit ad interrogata. C. Producenti sunt regula
riter in p̄ncipali post lites p̄test. Regulariter ideo dixi. q; casua
liter secus. vt. no. §. vt lite non cōtest. §. j. 7. ij. In p̄ncipali ideo
adeci. q; in emergentibus qōnibus 7. in dilatorijs exceptioni
bus p̄nt testes ante litē cōte. produci. vt cū suspicio iudici oppo
nitur. coram arbitris p̄batio offert vt. §. de offi. dele. suspitiōis
Itē cum opponit de suggestionē falsitatis vel suppressione ve
ritatis. sicut in his 7. cōsimilib. q̄libet p̄t exempla per se nota
re. Quādo aut testes actoris 7. testes rei produci d̄ant post lit.
conte. no. §. ti. p̄xi. §. actor. C. Testes p̄duci p̄nt vsq; ad tertiā
productionē. vt. j. eo. ti. in causis. sed hoc verbum p̄ductio duo
bus modis cōsuevit exponi. vno mō sic. P̄ductio. i. dilatio.
vnde tres p̄ductiones dari d̄nt pro testibus. l. tres dilationes i
quibus fieri possunt multe testium p̄ductiones. i. inductiones
7. p̄sentationes. q̄ta aut dari non d̄z nisi cu; solēnitare legali. j.
eo. ti. in causis. j. eo. ti. c. pe. in aug. e. ti. §. q; vō. coll. vj. Et s. m. h̄
intelligi p̄t qd dicit in. l. antiqua. ff. de se. l. vlti. q; pro singulis
necessitatibus singule dilationes dari debent verū vsq; ad
tres 7. quartā cū solēnitare vt dictū est. Alio etiā modo exponi
tur hoc verbum p̄ductio. i. p̄ntatio testium. vt sic hoc vbum pro
ductio significet id qd vbum sonat. 7. simile. ff. de vbo. signi. l.
cum enixa. ff. iudicatu solui. l. iudicatum. Nam cū p̄sento iu
dici aliquos testes recipiendos dicit vna p̄ductio. cum p̄nto
alios dicit secūda p̄ductio. tres ergo tales p̄ductiones fieri p̄nt
sub vna tamen dilatione. quarta vō non nisi cum solēnitare. le
gali vt dixi. Et nota q; s. m. primam expositionem. qd dicit de
quarta gratia exempli dicit. Idē est de quinta 7. de sexta 7. de
vltiori ex necessitate tamē. q; ut superius dictum est pro sin
gulis necessitatibus singule dilationes cu; cāe cognitione dā
de sunt nō enī facile amplius q; semel dilatio dari debet. vt. l. ij.
que. l. ij. §. sp̄acium. Sed puto in hoc seruari debere qd obtinē
in causis de facto. cum enī aliq; vult probare p̄ testes. colligē
debet oēs testes quos tunc habere p̄t 7. dicit iudici. Istos re
p̄sento pro prima p̄ductione. Item colliget alios 7. p̄sen
tabit pro secūda. Item alios pro tertia. oēs tamē sub vna dila
tione. sed iudex refrenare poterit multitudinem testium effre
natam ut. j. eo. ti. significauerunt. Legalis aut solēnitās hec
erit. q; iurabit is qui petit quartam p̄ductionem q; non fuit
percūtatū dicta testium per se vel per alium. nec petat quar
tam p̄ductionem per aliquē doli machinationem vel artes
sed propterea q; non ualuit p̄i testibus quos producere inten
dit. vt in aug. eo. ti. §. quia vero multi. C. Itē cū in hoc casu iu
retur quero an derogatum sit illi aug. de his que ingredi. ad
appel. §. q; igitur colla. v. vbi dicit q; semel in tota lite iurandū
est. Nō puto derogatum esse. q; in aug. de testibus posteriori
bus est illo aug. de his qui ingre. 7. eodē modo derogetur illi
aug. de his qui ingreditur per aliud aug. de instrumentorū
cautela. §. si vero moriantur. vbi similiter secundo iuratur qd
aug. est in. vj. colla. Et posset dici q; non derogaretur. nā illud
aug. de his qui ingreditur. loquitur in iuramento de credentia
qd semel in tota lite p̄standum est. Aliud vero aug. loquitur
in iuramento veritatis. Item sciendum est q; si ego produxi te
stes in p̄ncipali. Et tu excipias in personas illorum licebit tibi
producere testes ad reprobationem eorum 7. eodē modo
licebit tibi excipere contra tuos testes 7. alios producere ad

reprobandas personas tuorum. conceditur enim mihi a iure testes meos defendere. ut. j. de symo. licet hely. 7. c. per tuas. 7. et confirmare ut. ij. q. ij. de iudicijs. vltimus autem tibi non licet reprobare meos quos ultimo produxi. Nam si hoc tibi licet iam quarti produceret contra tertios computatis his quos in principali produxi. 7. si liceret producere quartos contra tertios. eadem ratio ne 7. quitos contra quartos. 7. sic posset res ad infinitum deduci. ut. j. eo. ti. licet dilectus filius. Infinitas autem vitanda est ut. C. de iudic. l. propterandum in pn. s. de dolo 7. contu. sinez. ff. de re iudi. a diuo pio. s. sed si emptor. ff. de arbi. l. non distigue mus. s. quesitum. ff. pro suo. l. vlti. ff. de le. ij. l. fideicomissa. s. si quis decet. Et idem dico si ego 7. tu produximus testes in principali. nam licebit tibi obijcere in personas meorum 7. mihi in personas tuorum. 7. sic tibi h. producere testes contra meos 7. mihi contra tuos. Sed 7. cuilibet nostrorum licebit tercos producere testes ad defensionem illorum quos in principali produxi 7. ad reprobationem illorum qui producti sunt ad reprobandum. **N**unc videndum est de diversitate testimonij. Et est sciendum quod testes in his concordare debent que sequenti versiculo continent. Res persona. gradus. locus. hec sint consona tempus. Res. ut cum unus testis dicit de vnare alius de alia. vel vii. de vno facto alius de alio. si de factis querit. Et tunc non valet testimonium cum sint testes singuli in suis testimonijs singulares ut. s. de elec. cum dilectus. 7. s. de proba. licet. Persona ut cum querit de persona. 7. unus testis dicit de vna persona 7. alius dicit de alia non valet eorum testimonij ratione premissa. Gradus ut si agatur de impedimento consanguinitatis 7. affinitatis 7. testes in computatione graduum diuersos asserant gradus non valet eorum testimonij. ut. xxxv. q. vi. de parentela. Locus reddit testimonij inefficax. ut in exemplo danielis. Similiter 7. tempus ut ij. q. ix. nihilominus. Sed hec dicunt quid vera esse in facto irreuerabili. ut est homicidium eiusdem hominis. In facto vero iterabili. ut est adulterium etiam cum eisdem dicunt diuersitatem loci 7. temporis non nocet. Nam 7. si testes in his varient ut non probent idem adulterium propter diuersitatem loci 7. tempis. probant tamen illud adulterium contra quem producunt. Sed hoc reprobatur danielis exemplum. talis autem diuersitas in tpe non nocet ut si vnus dicat de die dñico alius de hora nona eiusdem diei. quia dictum secundi continetur sub dicto primi. vel si vnus dicat in domo tali contractum vel delictum est alius dicat in camera. Item in facto durabili non nocet diuersitas testimonij. ut si vnus dicat se vidisse epum vel presbyterum celebrasse in hora tertia alius in hora sexta. Dissimulatio enim in tñ durare solet. Sed quid si agatur de decima. 7. vnus testis dicat decimam solutam vidisse. iterrogatus quid viderit solui. respondit fabas alius dicit ciceram. nūquid probatum intelliges decimam fuisse solutam. Rñō non quia in rebus discordant ut in primo membro versus bulus. De diuersitate autem testimonij plenissime notat. iij. q. iij. item in criminali in glos. que incipit. circa. Sed ut breuem 7. sumariam doctrinam hanc sic notabis. **S**i testes quos ego induco varia 7. diuersa proponant erunt singuli in suis testimonijs singulares. ut. s. de elec. cum dilectus. 7. c. in genesi. 7. c. bone memorie 7. s. de proba. licet. Si vero quilibet sibi ipsi contraria dicat repellit oīno. ut in decre. licet. j. de ap. sollicitudinem. ff. quando appellat. l. ij. C. de sur. l. j. li. x. 7. de mune. pro. l. processio. **E**t iterum si quidam de meis testibus dicant pro me. quidam pro aduersario meo. iudex considerabit numerum 7. conditiones illorum qui dicunt pro me. 7. illorum qui dicunt pro aduersario 7. qui dicant verisimilia 7. negocia aptiora ut. iij. q. iij. s. item in criminali. in vers. sepe. Si vero ego inducā testes pro me. 7. tuos pro te. 7. testes tui deponunt contraria his que dicunt testes mei. tunc etiam iudex considerabit numerum 7. conditionem meorum 7. tuorum 7. qualitatem dictorum 7. sic preferret meos tuis vel tuos meis. Sed si omnia paria inueniantur quod difficile est tunc interpretetur si potest. ut. j. e. ti. cum tu fili. si non potest absoluat reum. ut. s. de proba. ex litteris. j. de fide instru. inter dilectos. vel iudicabit pro re magis fauorabili. ut in predicta decre. ex litteris. ff. de re iudi. l. inter pares. ff. de re iur. l. libertas. xij. q. ij. cum redemptor. ff. de inoffi. testa. l. si para iudicant. dñ. xxij. q. j. si quis accepit. Unde versus. Stat testm libertas coniugij. Si sint equales qui producuntur vtriusque. **P**ro publicis attestacionibus non licet alterutriusque. hoc est ei qui produxit vel aduersario testes producere circa idem ut. j. eo. ti. cum venisset. secus circa aliud ut. j. eo. ti. causam 7. c. cum causaz. series. ex tenore. Quidam tamen doctores aliter intelligunt has duas decre. dicunt enim quod ibi post publicationem attestacionum producuntur testes. Alij circa idem adicientes hoc speciale est

in causa matrimoniali. Et eodem modo intelliguntur. j. de eo sanguis. 7. affinitas litteris. j. eo. ti. cum in tua. j. de sponsa. sicut. eo quod cause matrimoniales fauorabiles sunt. Sed certe hoc non est augere fauorem sed viam falsitatis aperire ut in aug. de test. s. qm vero multi. colla. vij. Unde illorum sententia non admissa dico. quod etiam in causa matrimoniali testes produci non possunt super eisdem articulis postquam partes didicerint testificata. ut. j. eo. ti. pñtutis. **E**t ad iura que ipsi allegant sic rñō. **D**ecre. illa series. non obstat. Nam ibi testes producunt ad alium articulum siue ad alium gradum. In illa ex tenore. inducunt ad probationem negatiuam indirecte. sicut loquitur lex. C. de contrahē. 7. comit. stipu. l. optimā. Illa cum in tua. non obstat. quia ibi prima productio facta fuit extra iudicium cum predicaret in ecclesia de matrimonio contrahendo. Secunda vero in iudicio 7. ideo per contratio priorum attestacionum non nocet secunde productioni. Et ideo caute subiungit in fine cum hec exceptio locum non habeat in hoc casu. Quidam habent in littera in hac causa. Sed prior littera verior est. **D**ecre. illa. ex litteris similiter non obstat. Nam ibi prima probatio fiebat extra iudicium. Secundo in iudicio. Sicut in illa decre. cum in tua. tertia productio fiebat ad alium 7. nouum articulum. s. quando testes didicerint quod testari sunt ante accusationem matrimonij vel post. **S**cio quod cum super hac questione inter me 7. doctores padue cōcertatio fuisset exorta alijs primā opinionem fouentibus. me secūdam consulta romana ec. super questione de facto posteriorē sententiam approbavit. **H**ec tamen in causa appellationis locum non habent. in qua pgnare talis doctrina tradita est. non oppositum opponam. 7. oppositum non probatum probabo. s. non oppositum in primo iudicio opponam in iudicio appellationis. 7. oppositum in primo iudicio non probatum probabo in iudicio appellationis ut probantur hec omnia. j. eo. ti. fraternitatis. ff. de appel. l. scio. C. de appel. l. eos. s. si quis autem. C. de tēpo. appel. l. p. banc. Dominus albericus dixit quod post publicationem attestacionum nec in prima causa principali nec in causa appellationis licet circa idem novos producere testes per aug. in aug. eo. ti. s. quoniam vero insti. Et respondebat ad leges superiores quod loquatur cum in primo iudicio probatum est nisi per testes sed alio modo. sed ad decre. illam fraternitatis. non poterat respondere. **E**t no. quod decre. illa fraternitatis. dicit testes posse duci in causa appellationis super nouis capitulis. Sed lex illa per hac dicit super nouis assercionibus que non ad nouum capitulum pertineant. Ad quod rñō. quod dicit decre. capla. exponendum est. i. assercionibus super quibus audietur quis in causa appellationis. si non ad nouum capitulum pertineant. ut dictum est. **N**am si in causa appellationis aliquid proponat vel asseratur non contingens id de quo actum est in primo iudicio proponens non est audiendus nec admittendus volēs probare. **I**tem decre. eadem dicit in causa appellationis novos testes admittendos super nouis dñtaxat capitulis. Illa per banc. dicit tam super veteribus quam super nouis. Soluit legiste dicentes quod super veteribus in quibus iam facta est publicatio noui testes induci non possunt in eadem causa sed in causa appellationis que est alia a prima. Sed obstat eis verbum decre. dñtaxat. que in causa appellationis loquitur. **N**am dicit quod appellatum fuit super questione iudicata. Quidam tamen dixerunt quod lex loquitur quando appellatur a diffinitiva decre. quando appellat circa diffinitiuam. unde quā eadē causa durat non possunt testes audiri super veteribus. **N**ec istud placet quia decre. loq. videtur cum appellatum est a diffinitiva. ut superius dictum est. **I**n hoc igitur sic teneo quod tam in prima causa quam in causa appellationis noui testes admitti non possunt super veteribus articulis post publicationem. Et quod dicit lex in causa appellationis novos testes admittendos super veteribus sub audio non probatis in primo iudicio vel probatis non per testes sed alio modo. Solet dubitari que sint noue asserciones vel noui articuli ex veteribus capitulis dependentes. **E**t quod exemplum canonica sic pono. **A**gebas pro me actione ex vendito ut tibi traderem rem quam tibi vendidi. excipiebam non teneor quia nondum est mihi in precio satisfactus. iudex pñat me. appello in causa appellationis circa vetus capitulum quod fuit de non tradendo quoddam nouum assero in iudicio appellationis. s. non teneor tradere quia venditio non fuit pure contracta sed sub conditione que non est impleta ut. j. de fide instru. cum Joannes in pn. Item vis facere quartam productionem testium cum iudex non admittit appellas in causa appellationis. ego appellatus possum circa vetus capitulum quod est de non recipienda quarta productione aliquid de nouo asserere quod in primo iudicio non dixi. s. ut dicā quod tam productionem ideo non fuisse admissam nec fore etiam admittendam

admittendam vt refrenetur effrenata testium multitudo vt .j. eo. ti. significauerunt. Legalia exempla sic pono. Tutor datus se excusat dicens se gerere tres tutelas. vnde excusat se a quarta vnde condēnatus appellat. nūc in causa appellationis circa excusationem asserit nouum. s. se gerere vnam tutelam ita dissuasam et negociosam vt loco trium tutelarum habeatur vt. ff. de excusa. tute. l. is qui tres. §. eum qui. Item agebas contra me dicens qd in minori etate sine decreto vendideras mibi p̄dium. dicebā valere venditionem tanq̄ a maiore factam in cā appellationis a maiore ratā venditionem habitas vt. C. si mafac. ra. ba. l. vlt. ¶ In sūma notandū est qd quattuor sunt que tollunt copiam probandi per testes publicatio attestatiōis renūciatio siue cōclusio. quarta p̄ductio et numerus effrenat⁹. ¶ Item nota qd testis sup eo t̄m super quo iurat et super quo inducitur deponere debet vt. j. eo. ti. de testib⁹. ff. de pe. here. l. si quis libertatem. §. vl. ff. de iureiurā. l. si duo p̄tōis. §. idē iulianus. C. qui le. perfo. ba. l. vlti. Sed quid si prius testis deponat et postea iurat. Puto nō valē testimoniū. prius ei iurare dē vt iij. q. iij. §. item in criminali in ver. item iureiurandi. Quid si testis dicat testimoniū et dicat iuratus. qd scriptum est in carta dico vel depono. Quid qd r̄no. qd hoc non sufficit. Nam iudex habet necesse considerare testis sermonem. constantiam et trepidationem vt. ff. de questionibus. l. de minore. §. ij. Item si etatem habet de se loquatur. vt de ple. di. iij. cum p̄uulis. Et p̄pte rea dictum est tu magis scire potes quāta sit testibus fides adhibenda. vt. ff. eo. ti. l. testium fides in fi. Sed hec qd expedita videtur. v. q. ij. relatum. iij. q. ix. testes et c. carte. ij. q. vlti. p̄ scripta. j. de accu. et in qui. inquisitioni. §. tertie. ¶ Item nota qd testes producti coram arbitris possunt produci coram iudicibus et ad idem ad qd primo fuerant producti et si publicatio facta sit coram arbitris vt. j. eo. c. presentata. C. de arbi. l. cum antea in fi. C. de testibus. l. cum apud. Ebi autem aliquis attestatiōnes in vno iudicio receptas in alio iudicio producti si attestatiōnes sunt clause erit in optiōe p̄ducētis an velit vti illis attestatiōibus vel velit illos testes quos prius produxerat vel alios producere vt. j. eo. ti. constitutus et c. cum cām §. volentes. Et hoc ita verum est si renunciatum non est testibus vel sufficiens productio non est facta vt. j. eo. ti. de testibus. vel si legitimus numerus testium non sit cōpletus vt in predicta decre. cu cām Et p̄m hoc intelligo. j. eo. ti. constitutus in fi. Ceterum si attestatiōnes sint aperte. erit in optiōe illius contra quē attestatiōes producuntur. vt vel illas ratas habeat vel patiatur illos p̄ducere si viuūt. Nam si sunt mortui necesse habet illas ratas habere. vt in p̄ealle. decre. cu cām et c. eo. ti. l. vlti. Possunt et testes apud eundem iudicem iterato produci et ad idem variato tamē modo agendi vt. j. eo. ti. veniens. Item si necessarie interrogationes omisse sunt. vt. j. eo. ti. per tuas. Item si testes cōfusse deponant. vt. j. eo. ti. cū clamor. Item si obscure. vt. j. p̄xi. ti. p̄terea. xxv. q. vj. de p̄etela. ff. de questio. l. repeti. qd enī obscure dicitur pro non dicto habetur vt. ff. de iterro. actio. l. de etate §. nihil interest. et obscure scriptus pro non scripto. habetur vt. ff. que pro non scriptis. l. ij.

De testibus cogendis. Bica.

Actum est supra

de testib⁹ Sed qd officium testiū publicum est et ad id nonnunq̄ inuiti coguntur. Jō subijcit hic rubrica de testib⁹ cogēdis. Et videam⁹ igit an sint cogendi. et qd sit in qbus casib⁹ et an peccet testes subrahēdo se a testimonio ferendo vel si p̄ testimonio ferendo aliqd recipiāt. ¶ Enālīē testes cogunt p̄hibere testimoniū veritatis. et hoc in ciuilibus vt. C. de testibus. l. si quādo. ff. de tabulis exhi. l. locum. §. et habere in aug. de testibus. §. qm̄. colla. vj. et j. in plerisq̄ decre. xliij. q. ij. quāq̄. Sed et in criminibus videtur testes fore cogēdos. vt. §. si. p̄xi. cum cām. j. eo. ti. p̄terea et c. super his et c. cum contra magistrum et j. eo. ti. c. vlti. j. de symo. licet hely. Item cum certe sint persone quibus non denunciatur inuitis vt testimoniū ferant qd ex p̄uilegio contingit. vt. ff. de testi. l. ij. §. iulianus et l. inuiti. Et in alia. l. inuiti. sequitur qd in alijs personis aliter est seruādū vt ar. ff. ad muni. l. i. C. de thesaur. l. j. li. x. Et hec que dixi in criminibus obtinent cum de criminali ciuilit̄ nō criminalit̄ agit et p̄m h̄ nō obulat. j. eo. ti. dilector. Sed instabis. decre. illa cum cōtra magistrū loquitur in crimine falsi. nec inuiti qd ibi actum fuit ciuilit̄ et tamē testes coguntur. Possūmus dicere qd forte ciuilit̄ agebat. Sed dū

ces non multum refert vtrum ciuilit̄ an criminalit̄ agatur de crimine falsi nam per vtrūq̄ modum sequitur pena ordinaria. vt. C. de proba. l. iubemus. Quid qd dico imo refert quia per modum ciuilit̄ non fieret depositio. Et dici potest qd sp̄ale est in crimine falsi vt in eo etiam si criminalit̄ agit testes sint p̄pellendi qui se subtrahunt gratia odio vel timore. sicut et quedā alia sunt specialia in eodem crimine. s. vt in eo iponatur pena ordinaria per modum ciuilem vt dictum est. Item clericus pro crimine falsi conuictus et degradatus statim seculari foro per consequētiā applicatur vt. j. de verb. signi. nouissim⁹ j. de crimine falsi ad falsarium. cum hoc generaliter in alijs criminibus non contingat nisi post depositionem depositus in corrigibilis habeatur vt. §. de iudi. cum non ab homine. Sed his omnibus que superius dixi qd clerici cogantur ad testimonium tam in ciuilibus qd in criminalibus obstat canon. ij. q. vj. statuendum. qd nec clerici iurare debent. vt. ij. q. v. si quis p̄sbyter. sicut nec cōpelleretur ad alia publica officia. vt. xvj. q. j. generaliter. Sed illud generale sic modifico. verum est qd nō cōpelluntur ad testimonium p̄ter qd si per alios veritas liquere non potest vt in predicto. c. xliij. q. ij. quāq̄. vel nisi gratia odio vel timore se subtrahant vt. j. eo. ti. c. j. et vlti. et c. cū contra magistrum et c. peruenit. Sed queres quare minus coguntur testes in criminibus si criminalit̄ agatur qd in ciuilibus. R̄sio i criminibus monentur accusatores eam rem deferre in publicam notionē que munita sit testibus ydoneis vel instructa ap̄tissimis documentis vel iudicijs ad probationē indubitatis et luce clariores expedita vt. C. de proba. l. vlti. ij. q. viij. sciant. sed dices idem in ciuilibus. Nam punitur is qui aliquē temere ad iudicium vocet vt. ff. de iudi. l. eum quē. Quid qd r̄no. ibi diligentius examinatur vbi contra salutem hominis oppressa putat esse iusticia vt. C. de appel. l. addictos. ¶ Sunt aut cōpellendi per censuram ecclesiasticā vt apparet ex forma litterarum dñi pape per clausulā illam. testes aut et c. P̄ter censuram vero ecclesiasticā non solū interdicti. sed suspēsiōis et excoicatiōis sententiā intelligo vt. j. de ver. signi. querēt. sed et si clausula illa testes aut. non adiiciatur in litteris vt solet fieri cum in litteris habet mētio de crimine. nihilominus iudex ad iura se referat et cogat vel non cogat testes p̄m ea que superius sunt p̄missa. Cōsuetudo tamē romane curie sic se h̄z in causis de facto vt nullum testem cogat vbi de crimine agit qualitercunq̄ de ipso agatur. et idem seruat in litteris nō apponendo clausulam consuetam testes aut et c. ¶ In qbus casibus testes nō cogunt per p̄missa satis apparet. ¶ Peccat illi et mortalit̄ sicut puro qui testimonium suum subtrahunt ei rei que nō nisi per eos probari potest et ideo cōpellendi sunt ad satisfactionē sicut in alijs mortalibus contingit. vt. vj. q. j. illi qui. xxij. q. j. p̄dicandū. xxij. q. v. p̄ceptum. Et maxie peccat qui metu alterius veritatē occultat. Unde aug. quisquis metu cuiuscūq̄ potestatis veritatē occultat irā dei super se prouocat. qd magis timet hoīes qd deū. Et post pauca. vterq̄ reus est. et qui veritatē occultat et qui mēdātum profert. qd ille prodesse non vult et iste nocere desiderat. vt. xj. q. ij. qui quis. et j. de crim. falsi. c. j. ¶ Sed qd si qd se sacramento artant ad nō p̄hibendū testimonium veritati. Puto iuramentū temerariū in hoc casu. s. cū non pōt liq̄re de veritate nisi p̄ eos. vñ possent p̄pria auctoritate cōtrauenire vt. xxij. q. iij. in malis. cū sit certū ex hoc mortalē peccatū puenire. secus si dubitaret nā tunc superioris auctoritas prius esset requirenda vt. §. de elec. venerabilē. ¶ Item quid si vnus interfuit negocio cum sciat per vnū non posse p̄bāri. vt iij. q. ij. §. item in criminali in ver. vnus. lex enī diuina vlti b̄na na vnus testimonio ē ydoneo nec iustificat nec condēnat vt. xxij. q. ij. admonere. iurauit non p̄hibere testimoniū veritati. R̄sio puto et h̄mōi iuramentū temerariū fore. qd si vnus non faciat plenam probationē facit semiplenā et fit dilatio iuramenti vt p̄ iuramentū probatio cōpleatur vt. C. de rebus cre. l. bonafidei. ff. de iureiurā. l. admonēdi. Nec obstat. ff. de q̄nibus. l. maritus. ibi enī nō ideo reprobat questio qd vnus testis nō iducebat p̄sumptionē. sed qd ancilla in dñz torquebat qd fieri non debebat vt. C. de q̄stio. l. j. Item nō obstat. j. de success. ab intestat. c. dilectus. qd l̄ vnus testis ibi non faceret plenā probationem suffecisset tamē ad iuramenti delationē nisi pars altera obtulisset cōtrariā probationem. Quid si aduersarius subtrahat testes. R̄sio iniquā a se foueri litem ostendit. vt. §. si. p̄xi. constitutus. et experiri debet in se auctoritatem iudicis elusam vt. j. eo. ti. peruenit. C. de postu. l. prouidendum. iij. q. vij. §. aia ¶ Restat videre an peccet testis si quid recipiat pro testimonio ferendo. Et certe sic qd sicut inia non debet esse venalis ita

nec testimonium. Unde atq. cuz iudicia 7 testimonia que nec iusta nec vera sunt vendenda. iniqua 7 falsa vendunt. multo sceleratius utiq. pecunia sumitur. q. scelerate etiam q. uis volentibus dat. vt. xliij. q. v. nō sane. Expēdas tū recipere potest ab illo qui eū producit. vt. liij. q. iij. venturis 7. ff. de testib. l. fides testium. §. sabino. Quid si testis corruptus testimonium falluz dicat. Testimonium nullum est. q. venale. 7 q. falsum. 7 preter penam falsi tenet etiam in iudicio aīe illi quē suo testimonio lesit ad omne interesse ar. §. ti. pxi. sicut 7 ar. C. de pena iudi. qui male iud. l. ij. Pecunia vero que data est nō restituet ei qui turpiter dedit cui obstat propria turpitudine. vt in predicto. c. non sane. ff. de condi. ob. tur. cām. l. iij. sed ei in cuius iniuriā data videtur vt. j. q. i. iubeat. 7 ar. xvij. q. iij. si qs in atrio. ff. de calū. l. gnāliter. §. illud j. de symo. de hoc aut 7. c. audiuimus. xxvij. que. j. si qs rapuerit in aug. de sanctis. epif. §. sed neq. Quid si data ē pecunia simpliciter vt testimonium ferat 7 vt verū testimonium ferat. Dicunt quidā in his casibus illi qui dedit repetere non posse. videt enī testē corūpe voluisse. ff. de condi. ob. turpē cām. l. ij. Sed cōtra. xliij. q. v. nō sane. Unde in hoc casu dici potest q. talis possit repetere pecuniā si nō eo aio dedit vt testes corūpat. sed vt sibi iusticia pseruet ar. j. de symo. dilect.

De fide instrumentorum. Rica.

Primum supra de illa spē probationis que fit per vocē viuam. s. per testes. Nunc videam de spē que fit per vocē mortuā. s. per scripturam Et ideo subiicit hic Rica de fide instru. **Al** deamus igit quid sit instrumentum. q. lter hic accipiat. 7 quot sint eius spēs. 7 quibus instrumentis fides adhibeat. 7 ex qb instrumentis fides inducat vel minuatur. **I**nstrumentum appellatio ē generalis. Nā 7 testimonia 7 psonē quibus cause instrui solent instrumētū loco habent vt. ff. eo. ti. l. j. §. de testibus co. peruenit. ff. de verbo. signi. l. notionē. §. instrumētū. Sed 7 alis dicit instrumentū apparatus fundi quo possessio exercet vt. ff. de fun. instrumētū. 7 instru. lega. l. q. sitū. §. j. Dic aut ponit instrumentum p cartis vel scripturis. **I**nstrumentorum due sūt spēs aliud publicū. aliud priuātū. Publicū qd fit p manu tabellionis cui si fuerit in pīa figura hoc est nō cancellatū non abolitū nō viciatū vel vitupatū vt. C. de edic. di. adi. tol. l. iij. fides adhibetur sine alio ad miniculo. vt in aug. e. ti. §. si vero moriant. nisi is cōtra quē proferet probet falsum vt. C. eo. ti. l. si vteris. Priuātū aliud autenticū. aliud nō autenticū. s. cōfectū a duobus loco tabellionis in iudicio assumptis vt. §. de proba. qm cōtra falsum. Itē instrumentū siue scriptū vel priuātū sed autenticū est: cui appensus est sigillū autenticū. vt. j. e. tit. scriptura. Est aut autenticū sigillū. s. epī. vt. §. de testibus. cuz a nobis. xj. q. iij. cure. 7. c. dñt. 7 aliorum prelatorum vt. §. de dolo 7 cōtra. veritatis. Item conuentus. vt. §. de proba. tercio. Capituli vt. j. de appel. significauit. Uniuersitatē. §. de pecu. q. in causis Cuiuslibet corporis vel collegij. vt. j. de excels. prela. dilectā. Itē autenticū est scriptū 7 si priuata manu cōfectū qd habet subscriptionem triū viuientium testiu vt. C. qui po. in pig. ha. l. scripturas in fi. in aug. eo. ti. §. sed 7 is. 7. §. sed 7 si quis. Et si de subscriptionib. dubitet fiet pparatio per instrumēta publica in quibus hūde testes subscripserunt vt in aug. eo. tit. §. his que. vel per instrumēta priuata habētia subscriptionē testiu eorundē. vt. C. eo. ti. l. cōparationes. Si vero testes inscripti decesserit scriptū non videt alicuius firmitatis robur hīe vt. j. eo. ti. scripta. sed priuata scriptura subscriptionē nō hīs generalis fide nō facit vt. C. de proba. l. infra. 7. l. rōnes 7. l. exemplo. nisi cōtra illum qui scripsit 7 hoc in psonalibus actionibus. secus in realibus vt in prealle. l. scripturas. **P**ublicū igitur instrumentū auctoritati tabellionis innitit. vt dictū ē 7 probat. C. ad le. cor. de fal. l. si quis decurio. 7 in aug. eo. ti. §. si vero moriant. Sed si de scriptura tabellionis dubitet fiet cōparatio. vt in aug. eo. ti. §. q. si ē. 7. §. sequētib. **N**unc de apo. 7 antipocis aliqua sub breuitate notemus. Est aut antipoca cyrographū qd facit debitor creditor. in quo debitor fateri soluisse tantū. Et non dicit ab anti qd est cōtra sed ab ante. q. antipoca. fit ante apoc. pus enī fateri se soluisse pensiones vsuras vel census. qd fit in antipoca. 7 demū creditor fateri in apoca de recepto. Est igit antipoca inducta ad securitatē creditoris. qui enī noīe possidet alieno 7 pensionē soluit vel qui creditori suo pīat vsuras si qnq. dicat se suo noīe possedisse vel se pīcriptione liberatū cōtendat obstat ei propria scriptura. Nam dñs siue creditor p. antipocā

de iure suo docebit vt. C. eo. ti. l. plures. **E**l sūm alios antipocā scriptura ē quā facit debitor obligādo se. Et tūc dicit ab anti qd ē cōtra. Sed apoca sūm omnes ē scriptura creditoris p. fientis sibi solutū a debitore. 7 sic ponit. ff. de administ. tu. l. lucius. §. tutor. Et sūm hoc dicit. apoca fit dantis antipoca suscipientis. l. apoca fit a creditore antipoca a debitore. Multa vō sunt propter que instrumentoz fidei derogat. rasura litterarū imutatio prime figure. vt. j. eo. ti. inter dilectos. ff. de his que in testa. delent. l. j. ff. de pba. l. si cyrographū. C. de edic. di. adi. tol. l. iij. Nam falsitas est imutatio veritatis vt in aug. eo. ti. in pn. colla. vij. Līrē tū vel sillabe mutatio omīssa vel subtractio vicium nō inducit. vt. j. eo. ti. ex parte. ff. de manu. tes. l. qui habebat. nisi subtractio imutatio vel omīssio sensus varietatē iducat vt. j. eo. ti. inter dilectos. vñ auctozū verba emēdare tenore sūne perseverante non ē phibitum vt. ff. de re iudi. l. auctozum 7 rasura paucarū litterarū que sapient aīm nequaquā in dubitationē vertere debeat. pmittit in litteris dñi pape preter vicium falsitatis vt. j. de crimi. fal. c. vlti. **V**icium gramatice nō viciat instrumēta. nec enī error scripture ipedit cām iuris vt. C. de testa. l. errore 7. l. ambiguitas. ff. de le. ij. l. cū pat. §. fidei tue 7. l. vnū. §. vlt. ff. de heredi. insti. l. j. Et ē ratio in instrumētis q. eoz fides auctoritati tabellionis innitit. cuius fides magis ipsi citur q. error scribens sicut in sacramētis veritas substantialis forme attendit non sanitas vboz vt de pē. di. iij. retulerunt 7. c. si nō scificat. **A**liud autē ē in rescriptis dñi pape. vt. §. de rescriptis ad audietiam. Et ē ratio q. per multoz officialium manus transeunt. 7 tandem in purgatoriz iducunt hoc est ad examem vicecancellarij 7 conectoris vt. §. de rescriptis. cum adeo. xxxv. q. ix. aplice. Unde nō ē verisimile q. i bñōi litteris vicia remaneāt inconnecta. 7 si secus inuentū fuerit littere sunt suspecte 7 nō credit de cācellaria tales litteras emanasse. Aliis aut ē i fīs alioz platorū q. nō cū tanta angustia 7 deliberatiōe pcedūt. Itē si varietas man. notarū p alia ista ab eodē pfecta notet derogat fidei insti vt. C. eo. ti. l. pparationes. 7 aug. eo. ti. §. sui vero. eo tamē saluo q. etas litteraz dissimilitudinez sepe facit non ei ita scribit iuuenis 7 robustus sicut senex 7 tremēs languor ē sepe dissimilitudinē facit calamī. 7 atramētī mutatō aufert p oīa similitudinis puritatē. vt in aug. eo. ti. in pn. Itē subscriptionū idēditas. q. singule debēt singuloz subscribentium manib. annotari. vt. j. de priuile. cū oli pp qōnes. Itē noīe Imperatoris vel Indictōis omīssio. vt in aug. vt ppo. no. impa. pub. docu. in pncipio. Anni enī dñi nomē iperatozis 7 cōsulis poni dñt i publicis instrumētis vt. xxiij. di. in noīe dñi. C. de apo. pub. l. j. 7 i prealle. aug. vt pponat nomē Impa. 7. c. Itē si repugnātia inter se in instrō cōtineantur vt. ff. de re. iur. l. vbi. Itē si contraria instra quis in iudicio. pducit fidei sibi adinuicē derogat vt. j. eo. ti. l. putari. C. eo. ti. l. scripture. Sed aliud ē in testibus cōtrariis vel diuersis ab eadē pte productis. q. tūc iudex cōsiderare dz numerū 7 cōditionē illoz qui dicunt pro producente 7 illoz qui dicunt cōtra. vt no. §. de testi. §. nūc videndū. Et est diuersitatis rō. q. instrumēta videri pūt 7 apud se qs explorare dz an sibi expediat talia producē instrumenta vnde iputat cōtraria producenti. Quid aut testes dicturi sint ignorat. 7 id nō ē qd iputetur pducēti cōtrarios vel diuersos. Itē derogatur fidei instrumētī si etiam vnus de testibus in instrumētō subscripserit non agnoscat suam subscriptionē vt. l. quēadmo. tes. ap. l. j. in fi. Item derogat fidei instrumētī si non habeat debitum numerum testium. qd in quolibet publico instrumētō requiritur sūm. **A**ut. Sed alios distinguitur. vtrū in ciuitate cōtrahatur an in villa a pito litterarum vel imprio 7 libā cōtractus excedat auri vel non contrahatur in scriptis vel nō vt in aug. eo. ti. §. oportet. C. si cer. pe. i aug. bodie. 7 norauit azo in sūma sua. si cer. pe. §. item 7 murui. Item derogatur si non cōtineat in eo q. cōtractus habuit testium presentiaz. vt i aug. eo. ti. §. si quis igitur 7. §. sed 7 si quis Sed ob. lex. C. de dona. l. in donationibus. sed illa excludit annotationem testium nō presentiam. **E**l dic q. nec presentia testium requiritur necessaria nisi in scriptis agat eo q. tota fides habet notario. Nec obstat in aug. de bere. 7 fal. §. si vero absunt. vbi requirit presentia testium 7 descriptio. nam illud speciale ē in inuentario. Itē derogatur fidei si non sit subscriptum a tabellione 7 partibus si hoc actum ē vt in scriptis contrahat vt. C. eo. ti. l. contract. 7 de conuenien. filci. debito. l. ij. Item derogatur si aliquid in eo inueniatur subsignatum vel subscriptum. vt. ff. ad le. corne. de fal. l. paulus. Item si in aliqua parte sui sit incisus. vt. ff. si tabule tes. exta. l. j. §. pe. **I**tē derogat fidei instrumētī ex archino producti si non fuerit manu commentariensis signatum ff. de iure

ff. de iure fisci. l. in fraudem. §. quotiens. Derogatur fidei instrumenti si non sit originale sed sumptum. Exemplum aut iudex et sumptum idem supponunt. originale autenticum et exemplar idem significant. exemplum igitur iudex vel sumptum fidei non facit ut j. eo. ti. c. ij. di. vt. veterum. lxxvj. di. ieiunium. xxv. q. ij. scimus. C. de ede. in aug. si quis in aliquo documento. in aug. vt. sponsa. largi. §. et hoc quoque iubemus coll. ix. ff. faml. hereticu. l. si que sunt cautiones. ff. de actio. emp. et ven. l. ticius. C. de fideicomis. l. instrumenta. C. de diuersis rescriptis. l. scimus. et ff. eo. ti. l. ij. Quidam aut contrarium dicunt. §. q. standum sit super to vel exemplo. et hoc dicebat dominus albericus. Adhuc autem quadam ratione et quadam lege ratione tali. sicut originale instrumentum dicitur autenticum et ei statuitur quod confectum est a publica persona. la. tabellione. sic et sumptum standum est si a tabellione fuerit exemplatum. quod enim prestat auctoritatem originali idem et sumptum. si persona publica. inducebat legem pro se in aug. vt. statutus filij. §. illud. coll. ix. Et hanc opinionem tenuit donec inconuenientia sue opinionis fide deprehendit occulta. cum enim in causa de facto in qua ipse patronus erat induceretur exemplum et pars altera fortiter allegaret exemplo non esse credendum. ipso contrarium asserente. tandem deductum est originale in medium in quo quedam vicia sunt inuenta que in sumptum non erant. et ex tunc visum est sibi non sufficere sumptum. quous per tabellionem sumatur et quous in sumptum tenor originalis contineatur de verbo ad verbum propter vicia litteras et correctiones que possunt esse in originali et non in sumptum. Quod illud vt. fra. filij. non loquitur in simplici sumptum. sed loquitur in sumptum auctoritate iudiciali. cui et f. m. 230. standum est. vt. C. de testa. l. publicati. C. de re iudi. l. gesta. §. de confir. vt. vel inuti. cum dilecta. non enim verisimile est iudicem auctoritatem prestitisse summi si vicia in originali fuissent. vt. j. de p. uile. cum olim essemus apud perusium et j. eo. ti. c. vlti. Nec ob. his decre. §. de proba. quoniam contra falsam. que dicitur recurrentum fore ad originale si de gestis que remanserunt apud partes dubitari contingat. Nam illa sumpta non sumuntur auctoritate et presentia iudicis. et propterea recurritur ad originale vt. §. de pba. c. vlti. Nec et alia sunt que debilitant instrumenta saluis his que de falso possunt obijci instrumentis et per que de falsitate argui possunt. de quibus dicemus. §. de crim. fal. Et notandum quod in instrumenta cum die et consule edenda non debeant ne fraudis fabulande materia def. vt. ff. de eden. l. ij. §. editiones. ff. que ad mo. te. ap. l. ij. §. si dubitetur. C. eo. ti. l. ei. Si tamen de falso arguatur instrumentum ratione temporis in quo potest falsitas facilius deprehendi vt. j. eo. ti. l. iter dilectos. necessarium est instrumentum edendum die et consule. vt. C. de contrahen. et comit. l. i. l. optima. Instrumentum autem non visum non potest argui falsitate vt. j. eo. ti. accepimus.

De presumptionibus. Rica.

Via presumptiones

plerumque semiplenam probationem faciunt plerumque alias probationes adiuvant. nonnunquam per se probant vt. violente. Ideo subiicitur hic rubrica de presump. tractatus de proba. de testibus. et de fide instru. inferit. Et addeamus igitur quod sit presumptio. quot sunt presumptionum species quibus presumptionibus stes. et quibus no. Presumptio est alicuius facti dubij aliquotiens semiplena aliquotiens plena inuestigatio. Tres sunt species presumptionum alia temeraria. alia probabilis alia violenta. Temeraria reprobat vt. ij. q. ij. primo. vij. q. ij. ques. §. de sen. ex. inquisitioni. Probabilis admittitur ad semiplenam probationem vt. hic in multis decre. et j. de sen. ex. in inquisitioni. §. de resti. spo. sollicite. et ad purgationem indicendam vt. ij. q. v. presbyter. §. de purga. ca. si quis de gradu. Violenta pronuntium sufficiens reputatur vt. xxxij. q. ij. dixit dominus. j. eo. ti. litteris. ff. de his qui sui vel alie iure sunt. l. filij. Si circa violentas presumptiones subdistinguitur quod alia iuris alia iuris et de iure. Presumptio iuris est cum ius presumit aliquid sed non statuit super presumptum. et hec presumptio recipit contrarias probationem. et exempla super hoc. xxxv. q. ij. extra ordinarie. xxvj. ques. j. nec aliqua. C. de epis. et clerici. in aug. licentiam. xxij. q. v. nulli. §. de testa. requisisti. ff. de dona. inter vi. et vt. l. quintus. C. eo. ti. l. etiam. Presumptio iuris et de iure est cum ius fingit et statuit super ficto contra quam fictionem non admittitur contraria probatio. exempla ad hoc. §. de sponsa. ad id. et c. is qui fidez. §. de condi. appo. p. tuas et c. de illis. §. qui ma. accu. pos. in super. §. de sponsa. commissus. l. iij. di. fraternitatem. xxvj. di. quod interrogasti

xxvj. q. ij. vidua. §. de regula. et transe. vidua. et generaliter ubi cumque ius statuit et fingit super ficto. Quod tamen ius fingit aliud esse quod sit fingit enim mulierem stipulatam que non est vt. C. de rel. vxo. ac. l. vna in pn. fingit natum quod non est vt. ff. statu. bo. l. i. vtero fingit viuere quod non viuit vt. insti. de excu. tu. §. filij. aut fingit non esse natum quod est natum vt. ff. de li. et postu. l. ticius testis. §. lucius. fingit non conceptus quod nascitur mortuus vt. ff. de vbo. signi. l. qui mortui. Istas et consimiles fictiones iuris inuenimus quos notat dominus meus in pn. summe circa. x. predicamenta. Et est notandum quod si aliqui lex fingit bonum. canon autem malum. nam in libere mulieris coniunctione lex presumit matrimonium. ff. de ritu nup. l. in libere. canon presumit cotubernium nisi probeat matrimonium vt. xxx. q. v. c. j. et ij. Et hoc propter piculum quod accidere potest ex clandestinitate. nam et si sint aliqui vir et vxor si tamen alter ab altero diuertat nec possit probare matrimonium. ecclesia non cogit eos cohabitare. vt. xxx. q. v. §. bis ita. §. de clandest. despon. c. j. In summa notandum est quod omne bonum factum recte presumitur actum. omne malefactum praeue presumitur actum vt. j. eo. c. j. et vj. q. j. si omnia.

De iureiurando. Rica.

Primum supra

de proba. tionibus.

sed quod ex inopia probationum recurritur ad iuramentum nam finis omnium litium est iuramentum vt. j. e. ti. et si christus circa medium. Et alibi dominus maximus re medium expediendarum litium est iuramentum vt. ff. eo. ti. l. ij. 30 post tractatum de probationibus annectit iste de iureiurando. Et videndum est igitur quid sit iuramentum. unde dicatur quot sint eius species quis possit deferre. et cui. qualiter sit deferendum. qualiter iurandum et quid sit iuramenti effectus. et que periurij pena Juramentum est affirmatio vel negatio sacre rei attestatone firmata. Sacre rei ideo dicitur quod non est iurare per creaturas non sacras. vt. in euangelio. Nolite oino iurare neque per celum et c. et j. eo. ti. et si christus. xxij. q. j. clericum et c. considera. in aug. vt. non luxurietur contra naturam. coll. vj. Sed licet per illas creaturas de quibus in iure permittitur. vt. per crucem per euangelium per ordinem per altare per salutem principis et per similia verba. vt. xxij. q. j. si alia qua. et q. v. qui pelerat. j. q. ij. quotiens. xxij. q. j. hemus. ff. de iureiuran. l. q. p. salutes. xxij. q. j. §. sicut et. Per numia improbata iurare non est vt. ff. eo. ti. l. non erit. §. ij. Per mebus autem dei probatum est vt. xxij. q. j. si quis per capillum. in aug. vt. non luxurient contra naturam. circa medium. coll. vj. quod prohibuit est per quosdam hereticos qui dixerunt deum humano more membra habere disticta vt. xxij. q. ij. quidam in versi. antropomorphite. Potuit autem competentius appellari factum iuramentum eo quod super facto iuratur vel iusiuratum. quod super iure quod iurati competit iuratur quasi iusiurandum. placuit tamen vt. factum ius dicatur. quod super facto iure iuratur. Adhuc igitur vero iurandum eo quod id dicitur esse iuratum quod antea fuit iurandum relatione facta non ad id quod fit. sed ad id quod fieri conuenit vt. ff. de iusticia et iure. l. ius. Juris iurandi due sunt species aliud assertorium aliud promissorium. Assertorium quod sit de preterito vel presenti in quo asseritur aliquid esse vel fuisse. Promissorium est quod concipitur super futuro in quo promittitur dandum vel faciendum vel non dandum seu non faciendum. Juris iurandi assertorium tres sunt species. aliud voluntarium aliud necessarium aliud iudiciale. Voluntarium est quod pars parti deferret extra iudicium ideo sic dicitur quod ex voluntate deferret et suscipitur voluntarie et delatum vel relatum voluntarie suscipitur vel recusat vt. ff. eo. ti. l. iusiurandum. Necessarium dicitur iusiurandum quod necessitate a iudice imposita deferretur vel suscipitur ar. ad hoc. ff. de in lites iuran. l. vlti. Et hoc sacramentum non potest referri vel recusari nisi preten datur iusta causa recusatationis vt. C. eo. ti. l. generalis. §. sin autem. Iudiciale est illud quod in iudicio deferretur vel referretur a parte parti. quod non est necessarium subire imo delatum potest recusari potest et referri. vt. C. eo. ti. l. delato. ff. eo. ti. l. generalis. §. sin autem is cui et j. e. ti. c. vlti. Qui autem non poterat recusari sed referri vt. ff. e. ti. l. manifeste. Vel loquitur lex illa cum iusiurandum delatum suscipitur ab eo cui deferretur. In casibus tamen non deferretur iusiurandum vt. in actione rerum amotarum. furti et alijs famosis actionibus vt. ff. rerum amotarum. l. marcellus. §. vlti. et l. non magis. Et idem credo ubi cumque lex deferret iusiurandum vt. C. de fideicomis. l. quoniam. C. de iure delib. l. scimus. §. licentia. C. de iure dominij. l. vlti. §. vlti. nisi eadez lege permittat partes deferendi. vt. C. de bonis auc. iu. pos. l. vlti. §. vlti. Potest iusiurandum deferre ois ille ad quem spectat negotium proprio nomine. procurator vero non potest deferre

nisi in tribus casibus si habeat speciale mandatum si sit datus in rem suam vel habeat liberam et generale administrationem alias non ut ff. eo. ti. l. i. iurandū. §. vlti. et l. se. et ff. de procu. l. pcurator cui libera. et l. pcurator tutor. **¶** Quid de prelo agere pro ecclesia vel defendente nunquid iuramentū deferre potest. Puto quod sic non et tutor et curator et defensor vniuersitatis deficientibus alijs probationibus possunt deferre iurandū super re dubia super certa non possunt facere gratia ut ff. eo. ti. l. tutor. et l. i. iurandū dum §. vlti. et C. de transac. l. pces. **¶** Iurandū necessarium deferre iudex. **¶** Sed quid et cui deferre debet videamus. Et est certum quod si actor nihil probat reus est absoluedus ut C. de edē. l. qui accusare vij. q. vlti. l. actor. §. eo. ti. c. vlti. Hoc tamen fallit in quibusdam casibus in quibus deferre lex iuramentū reo si actor nihil omnino probet ut C. de his qui ad ec. p. l. vlti. §. sane. C. de fide instru. l. vlti. C. de iure delibe. l. vlti. §. licetia. Et hinc hoc possit intelligi. §. eo. ti. c. vlti. et in aug. de instru. cau. §. si tū q. §. Si autem actor probauerit semiplene. puta per scripturas domesticas per collationem litterarum per unum testem vel per fugam rei finito officio debuit ibi rēdere ubi gessit officium. deferre iuramentū actori. qui nouit veritatem rei. maxime si res petita sit modica et actor sit honestus. ut in aug. de instru. cau. §. si vero moriantur et de collatione. §. super hoc et §. si quis autem. col. ix. ff. de re mil. l. non ois. §. vlti. et ff. de legi. tu. l. legitimus. §. j. nā et unum testem dico iducere per summptionem ut ff. de dote prele. l. theopopua. et ff. quēadmodum. tel. aperiantur. l. j. §. si unus. Item si duo faciunt plenam probationem ergo unus facit semiplenam. Nec obstat. ff. de questionibus. l. maritus. ibi enim non prohibuit questionem haberi de ancilla. quod non procederet iudicium. sed quod ancilla non debebat torqueri contra dominum suum in pecuniaria causa etiam in precedentibus iudicijs ut C. de questionibus. l. j. Item propter enormitatem delicti a reo commissi deferretur actori iuramentū si actor non possit quod perdidit vel ablata singula comprobare. ut C. unde vi. l. si quis. §. quod metus causa. vlti. q. j. in p. mis. Item propter enormitatem rei et in probitate litigandi deferretur actori iurandū ut C. de iudi. l. pro perandū. §. hinc autem. Alias autem ubi actor non nouerit veritatem rei. vel summa non est modica et persona actoris est suspecta vel non suspecta sed reus est ita honestus ut actor deferat reo iurandū ut absoluat in contractionibus bonafidei vel stricti iuris in delictis et quasi delictis propter regulam que est ff. eo. ti. l. admonendi. C. eo. ti. l. in bonafidei. **¶** Iurandū voluntarium deferendum est semper voluntatem patris deferendi. Necessarium vero deferretur semper arbitrium iudicantis. Debet autem iurare is cui delatum est iuramentum prout est delatum. ff. eo. ti. l. iij. §. vlti. et l. iij. et l. v. in p. et l. qui per salutem eo salvo quod per improbatas religiones iurari non debet in p. dictum est. **¶** Effectus iureiurandi est ut ex eo de facto actio in factum si iurauerit quod sibi deberi non adiecta forma vel re sua esse ut C. eo. ti. l. actori. Si autem adiecta forma quis iurauerit dabitur utilis actio ex eo contractu et non tamen ei sed aduersario ut ecce iurauit quis se emisse a ticio Stichum pro. x. nā et agit ex empto ad Stichum et tenet ex vendito ad. x. Vel iurauit me dedisse Stichum pignori pro. x. que accepi mutuo ago pignoratitia pro Stichum et teneor certi pignori pro mutuo ad. x. vel iurauit mihi fundum in dotem datum. et ipsum possum prosequi et soluto matrimonio teneor ex stipulatu. ut ff. eo. ti. l. si duo. §. is qui iurauit et §. marcellus. Item ut seruetur quicquid per iurandū firmatum est. dummodo iuramentum seruatum non vergat in interitum salutis eterne ut ff. eo. ti. si vero. et si vergat in per iudicium tempore ut ff. eo. ti. debitor. etiam si prester super contractu non obligatorio de iure ut ff. eo. ti. cum contingat. **¶** In summa sciendum est quod iuramentum tres habet comites veritates ut iurans sciat vel credat verum quod iurat. Iudicium id est discretio nem ut quis discrete iuret non precipitanter et sine necessitate ad iurandū festinet. Item iusticiam ut sit iustum et licitum quod iurat. Sed si tres comites vel aliquod ex istis defuerit. nequaquam iuramentum erit sed periurium. l. illicitum vel temerarium iuramentum ut xxij. q. ij. aduertendum. Iuramenta autem illicita et temeraria seruanda non sunt ut ff. eo. ti. quēadmodum et c. sicut nostris cum quidē sicut ex litteris. Item illa quod prioribus preiudicant ut ff. eo. ti. tua. et c. intellecto. et c. eate. In his igitur seruabis quod si iuramentum fuerit euidenter illicitum potest quod contra illud propria auctoritate venire ut xxij. q. iij. diffinitio et c. in malis. Et hoc ideo. quod iuramentum non fuit inuentum ut ad iniquitatem obliget. ut ff. eo. ti. quanto xxij. q. iij. inter cetera. **¶** Ex his autem causis redditur iuramentum illicitum que sequentibus versiculis cotinentur. Sit iurandū licitum discernere notando. quod cui quod quod ad quod cur. quod quod. Quis quod ex persona iurantis redditur iuramentum illicitum ut cum puelluratur ut xx. q. v. puelli. Quid intelligo in infante vel infantie pxi.

ut ff. eo. ti. l. qui iurasse. nam doli capax iurat ut ff. de libera. causa. l. vlt. Cui quod persona eius cui iurat censetur illicita ut xxij. q. v. nullus et ff. eo. ti. nimis. Quid nam ratione rei quod iuratur censetur iuramentum illicitum ut si iuret id quod est mortale peccatum ut ff. eo. ti. si vero aliquis. xxij. q. iij. iurauit. §. et quēadmodum. §. de homicidio cum iuramento. Per quod nā ratione eius quod iurat censetur illicitum ut si iuret per creaturas ut xxij. q. j. considera. et dixi. §. in p. huius. Et quid. quod finis ad quem tendit redditur iuramentum illicitum ut cum quis iurat ut eligat ut vij. q. iij. artaldus. §. de elec. per inquisitionem. Cur. quod causa propter quam iurat redditur iuramentum illicitum ut saltatio puelle iuramentum herodis ut xxij. q. iij. unusquisque. Quid. §. discrete vel indiscrete. Indiscretio enim et precipitatio redditur iuramentum illicitum ut xxij. q. ij. aduertendum. Quando. quod tempus redditur iuramentum illicitum non enim licet iurare in diebus officiis nisi pro pace. ut ff. de ferijs. c. j. **¶** Pena plurium id est fractionis liciti iuramenti est pena septenis ut xxij. q. j. predicandum. hoc enim ipsonis pro quolibet mortali ut xxij. q. ij. hoc ipsum. Hoc in iudicio at. sed in iudicio corpm pena plurium est de po. ut xxv. dist. §. criminis. Sed pena plurium hoc est temerarium iuramentum est pena annalis in foro penali. ut xxij. q. iij. qui sacramento. In foro iudiciali est amotio a beneficijs ut ff. eo. ti. tua. §. ceterum. Sed semper iura ciuilia iureiurandi contempta religio debet huiusmodi ut C. eo. ti. l. ij. nisi iuramentum in pertractibus iterponat ut ff. de crimine stellionatus. l. vlti. C. de transac. l. si quis maior. C. de dig. l. quotiens li. xij. **¶** Queritur an plures sit infamia. Et circa hoc distinguitur a zo sic. cum quis iurat de pnti vel de preterito puta re esse suam vel fuisse nam si de pnti notat infamia. et sic intelligit. ff. de his qui no. inf. l. lutus. ff. de crimine stel. l. ij. et vlti. Et contra in aug. ut lice. ma. et auie. §. quod autem a nobis et i aug. ut litig. iurent. §. si quis autem lit. Si autem iurat de futuro non est infamia. nisi veniat contra duo. iuramentum et pactiones ut C. de transac. l. si quis maior. Magister Ray. in summa sua distinguit iter assertorium et promissorium iuramentum. Perurum in prima specie non dicit infamem et allegauit decre. §. de excep. deniq. et §. de ordi. cog. cum dilectus in fine et facit ad hoc lex illa lucius. Sed hec oia mihi semper iura canonica non placent. nam dico plurum infamem esse siue de preterito siue de pnti si scienter et prudenter fallum asserat sub iureiurando siue iuramentum sponte prestitum de dando vel faciendo volens violare ut vij. q. j. infames. qui enim plurum sponte committit mortali peccatum ut xxij. q. j. c. vlti. ergo est infamis infamia canonica. ut vij. q. j. illi qui. Item plurum crimine est ff. eo. ti. querela. §. de re po. ordi. c. vlti. ergo est famosus ut xxv. di. §. nunc autem in ver. in epla vero. Ad. l. aut lucius et ad decre. cum dilectus rno. testes quoz testimonium reprobat infames heri non dnt. verum est infamia legalis quod generaliter non ipso facto sed per infamiam irrogatur. Vel aliter possibile est quod testimonium testium reprobat. Nec ex hoc solo de plurio conuincunt ut si negacio apta non proferant ut iij. q. iij. §. ite in criminali in ver. si testes nude deponant ut iij. q. iij. §. ite in criminali in ver. sola. et cam sui testimonij non facit manifestam ut in aug. de testibus. §. et l. vlti. quod per plures contrarium probatur. **¶** Periurium autem multiplex est dicitur enim plurum falsa iuratio quod si ignorant fuerit facta et adhibita oia diligentia nullum iducit peccatum. ut xxij. q. ij. hoies. non adhibita oia diligentia est veniale peccatum ut xxv. di. §. ueruz in fi. Et plurum transgressio liciti iuramenti. et hoc est mortale. ut vij. q. j. gcum q. Si vero illicitum sit iuramentum. scienter hoc iurare peccatum est. §. cotrauenire non est peccatum ut dixi. §. pri. §. Dicitur plurum indiscretum iuramentum et istud est veniale peccatum ut xxv. di. §. criminis in fi. Dicitur plurum mendacium iuramento firmatum et istud semper est mortale ut xxij. q. ij. hoies. nisi fiat loco. ut xxij. q. ij. quod ait. ut simulatorie. ut xxij. q. ij. utile. **¶** Altitio notandum est quod iuramentum de quo hic tractatur est de veritate ut ff. eo. ti. l. quotiens ff. eo. ti. ex litteris. et ideo si deferat alicui qui non nouit veritatem im petret sibi remitti vel dari sibi tempus ut certiorer ut ff. eo. ti. l. ius iurandū et ad pecunias. ff. rez amo. l. marcellus. §. quod rez. Iuramentum de calumnia est de opinione seu credentia ut dixi. §. de iuramento ca. Iuramentum vero quod prestat in lite est de affectu et assertionem. de quo tractatur. C. et ff. de in litem iurando.

¶ De exceptionibus.

Rica.

¶ Actum est supra de proba. de testib. de fide instru. de presump. et de iureiura. ad quod recurrit in defectu probationis ut ff. in p. titu. dictum est. Sed quod is qui exceptionem vitur onus probationis in se recipit ut ff. eo. ti. nam per exceptionem quis de fendit

defenditur et iuuatur sicut per actiones. ut in l. eo. ti. in pñ. 36
 subijcitur hic Rica de excep. ¶ Videamus igitur quid sit ex-
 ceptio. que sit exceptionum diuisio. quā qualiter et a quibus oppo-
 natur. et quis sit exceptionum effectus. ¶ Exceptio est aliqui
 actionis exclusio. plerūq; enī cōpetit actori actio. et ea3 p excep-
 tionem excludi o3. Nam si metu coactus. vel dolo inductus:
 aut errore lapsus tibi stipulanti. pmitto iure ciuili obligat⁹ sū.
 si ex stipulatu agatur. recte quidē agitur. s3 inique. et ideo p ex-
 ceptionem qd̄ metus cā vel doli mali. aut in factū excludend⁹
 est actor. Item si tibi pecuniaz promissi spe future numeratiōis
 et si non numeraueris teneor tibi ex stipulatu et potes ptra me
 agere. sed te per exceptionē repellā. Itē si pactum feceris mihi
 de nō petendo nihilominus remaneo obligatus. q3 pactū non
 tollit ciuile obligationē sed elidit. vñ exceptione opus est. Itē3
 si cōtra me egisti et p suam exitū absolutus. si verus etiā debi-
 tor natura maneo obligatus. ff. de condi. indebi. l. iulianus. et p
 preterea necessaria est exceptio vt pban⁹ bec o3a in l. i. de excep.
 ¶ Aliquā exceptio est nō actionis. s3 intentionis exclusio vt si pe-
 tas a me. et ego dico solui. si verū est qd̄ excipiendo dico. s. so-
 lueri. nulla cōpetit tibi actio. q3 solutione eius qd̄ debet tollit⁹
 o3a obligatio. vt in l. qbus mo. tollit obligat. in pñ. Et q3 excep-
 tio aliquā non actionē sed intentionē vel actorē excludat proba-
 tur. ff. eo. ti. l. ij. ¶ Exceptionū alla dilatoria. alla pemptoria. Alla
 anomala. ¶ Pemptoria est q̄ semp obstat agēti et que pimit
 actionē. si quā inuenit pimentā vel saltē intentionē excludit vt
 supius dictū est. vt exceptio metus doli mali. rei iudicate pacti
 cōuenti ppetui. Nam si pactū de non petēdo ad tps internenerit
 exceptio que orit⁹ ex hoc pacto nō est pemptoria sed dilatoria.
 vt in l. eo. ti. §. appellat. Regulariter aut pemptorie exceptio-
 nes opponi pnt vsq; ad sniaz. Hoc tñ fallit in quibusdā que et
 post sniaz. pponunt⁹ vt exceptio macedoniā et velleyani vt. ff.
 ad mace. l. cū si non opposita. imo solutū per errorē omīssa ex-
 ceptione macedoniā repetit⁹ vt. ff. de condi. inde. l. qui exceptio
 nez. Itē fallit in qualibet pemptoria a milite p simplicitatē omī-
 sa. Nam eam post sniam opponere pōt vt. C. de iuriz et fac. igno.
 l. i. Fallit in exceptione q̄ cōpetit donari vt non pdenet nisi in
 quātū facere potest. q3 et si in solidū cōdemnet adhuc locuz h3
 exceptio vt. ff. de re iudi. l. nescimus. §. vlti. Itē fideiussoz info-
 lidum cōdenatus et post sniam iplozare pōt mādari sibi actor
 nes cōtra fideiussores vt. ff. de fideius. l. si fideiussores. §. idē rñ
 dñ. Item fallit in quibusdā exceptionibus per quas contendit⁹
 iudicium retro nullū fuisse vt no. §. de pba. §. actor. ¶ Bi-
 latoriarū exceptionū quedā sunt declinatorie iudicij quedā di-
 latorie solutionis. Declinatorie iudicij vt exceptio cōtra rescrip-
 tum. cōtra libelluz. Exceptio cōtra personā iudicis de suspen-
 ctio. Exceptio de feriis. Exceptio de loco nō tuto. Exceptio pa-
 curatoria. Nam per tales exceptiones nō litē inficior sed differo
 vel euito psonas vt. ff. eo. ti. l. ij. in fi. Bilatorie solutionis. vt ex-
 ceptio pacti cōuenti tēporalis vt. ff. eo. ti. l. ij. §. j. Itē exceptioes
 que dant⁹ quibusdā psonis vt non cōueniant nisi in quātuz fa-
 cere pnt. vt. ff. de re iudi. l. sunt qui. Ideo aut dicunt⁹ dilatorie
 solutionis. q3 differūt integrā et totālē solutionē donec debitor
 vel eius heres ad pinguiozē fortunā deuenerit. et hoc respectu
 exceptiones predicte dicunt⁹ tpales. non ppetue. q3 non est veri-
 simile q3 nec debitor nec eius heres vel heredis heres in infi-
 nitum nō deueniant ad pinguiozē fortunā. nec enī paupibus in-
 dustria vel augmentū patrimonij qd̄ laborib⁹ et multis casibus
 querit⁹ interdicendū est. vt. C. ar. tute. l. si defunct⁹. Alio tamē
 respectu dicunt⁹ pemptorie. q3 pnt proponi aū litē et post litē cō-
 testa. imo et post sniam. s. ne plus extorqueat q3 cōdenatus fa-
 cere possit vt. ff. de re iudi. l. inter eos in fi. et l. cū ex cā. ff. de v.
 signi. l. in cōdenatione. Et hac ratioe anomale dici pnt quia
 nec dilatoriaz. nec pemptoriarum regulā imitant⁹. ¶ Quā aut
 proponende sunt et pbande tam declinatorie q3 dilatorie dixi
 §. de proba. §. restat videre. Sed hoc sciendū est q3 si dilatorie
 non proponant⁹ suo tpe q3 cōpetere ignorant⁹ nihilominus et
 postea locum habent vt. j. eo. ti. pastoralis. §. de testi. presentiz
 §. de offi. dele. insinuante. j. qui ma. accu. pos. pñ. l. i. ¶ Anor-
 male sunt per quas cōtendit⁹ nullum retro fuisse iudicij que
 ideo dicunt⁹ anomale. q3 non sequunt⁹ regulā vel nāz aliaz
 exceptionum. nam locum hñt ante litem contest. et post litē con-
 tes. ante sniam et post vt no. §. de proba. §. actor. Sed ille excep-
 tiones q̄ dantur certis personis vt non cōueniant nisi in quā-
 tum facere pnt anomale dici pnt vt dixi. §. §. proxi. Item ex-
 ceptio non numerate pecunie. et exceptio non solute dotis quo
 ad quid anomale dici possunt. q3 cum alias exceptiones obij-
 ciens probare habeat qd̄ opponit vt. ff. e. ti. l. in exceptionibus

In predictis duabus secus est. q3 non is qui excipit probare d3
 sed qui petit probare habet vt. C. de non nu. pecu. l. ij. Qd̄ ve-
 rum est infra biennij vt. C. eo. ti. l. in cōtractibus. Et idē dico in
 exceptione non solute dotis cum fm varia tpa que circa hoc
 statuuntur in aug. de tempo. non solute dotis. coll. vij. cōtingit
 et aliud mirabile in predictis exceptionibus. nam q3 alteraz ex-
 illis proponit simul et litem cōtestat et exceptionē opponit cum
 alias per pemptorias exceptiones contestatio litis non soleat fi-
 eri vt. j. notabo. ¶ Sicut et alie diuisiones exceptionum. q3 alie
 ppetue alie tpales vt. ff. e. ti. l. ij. alie psonales alie reales. Per-
 sonales non transgrediunt⁹ personas earum qbus competunt
 Rei coherētes alicui ppetant et oibus qui ex persona illius cō-
 ueniuntur vt. ff. eo. ti. l. exceptiones in pñ. et §. rei. Opponunt⁹
 exceptiones pemptorie cum agit vñ si nunq; agat nunq; ex-
 cipietur. et hac rōne dicunt⁹ exceptioes perpetue vt. ff. de doli
 excep. l. pure. §. vlti. et C. eo. ti. l. si pactū. ¶ In qua aut parte
 iudicij proponat⁹ tam dilatorie q3 pemptorie siue anomale ob-
 ctum est. ¶ Exceptio datur reo. Replicatio actori vt. §. de re
 nunci. super hoc. j. eo. ti. a nobis et c. dilecti filij. in l. i. de replica.
 Aliquādo largo sumpto vocabulo dicit⁹ replicatio etiam ex-
 ceptio que actori competit vt. ff. e. ti. l. ij. §. j. ¶ Effectus excep-
 tionis est vt per dilatoriam differatur iudicium. vel euitet⁹ per-
 sona iudicis vel procuratoris. per pemptorias perimat⁹ actio
 agentis vel intentio excludatur vt. §. in pñ. no. Sed querit⁹ an
 per exceptionem pemptoriam fiat contestatio lit. vt si vendi-
 cem a te fundum et tu excipias de prescriptione. Et videtur q3
 non. Nam exceptio est actionis exclusio. vt superius dictuz est
 non autem opus est actionem excludi cui contradicendum non ē
 Ante enī necessarium est vt contestatio precedat. et demū quā
 docunq; vsq; ad sententiā locum habeant pemptorie. vt. C.
 eo. ti. l. si quidem et l. prescriptionem et C. de lon. tempo. pre-
 scrip. l. emptor. C. sen. rescin. non posse. l. pemptorias. Item
 oportet prius per contradictionem ordinari iudicium et de-
 mū ad defensiones accedi. vt no. §. de litis contest. §. fit autem
 contestatio. Sed contra. nam instituta actione et opposita ex-
 ceptione pemptoria. videtur esse iudicium vt. ff. de interro.
 actio. l. si filius. §. exceptionibus. Item per exceptiones nō nu-
 merate pecunie et non solute dotis fit cōtestatio litis vt dixi. §.
 §. anomale. Item facit pro hac parte. §. de dolo et contu. put
 vbi post exceptionem prescriptionis oppositam proceditur ad
 diffinitiuam vtpote litē que ingeritur contest. et melius. j. de ap-
 pel. cum causam. sumpto argumento a contrario sensu. qd̄ est
 fortissimū vt. ff. de offi. ei⁹ cui mā. est iurisd. l. j. ¶ Solutio pu-
 to non fieri contestationem. vnde si pemptoria opponat⁹ aū
 q3 respondeatur ad libellum. erit tunc illa exceptio intentionis
 exclusio et sic intelligo qd̄ legitur. ff. de condic. indebi. l. elegan-
 ter. §. si quis post transactionem et ff. qd̄ metus cā. l. metuz. §.
 sed qd̄ ait in fine. ff. de nego. ges. l. si autem. §. si quocunq;. Si
 vero postq3 iam responsum est ad libelluz et contestatio facta
 est opponatur exceptio pemptoria erit actionis exclusio. Ad
 decre. prout. respondeas sicut respondi. §. de litis contest. §. con-
 testatio. Ad altam. cum causam. respondeas q3 ibi cessat argu-
 mentum. a contrario sensu. vt alibi. C. de epis. et cleri. l. conuen-
 ticular. §. de verbo. signi. qd̄ dicitur. xxiij. q. ij. pñ. l. i. Vel ibi
 papa magis insperit opinionem iudicuz vel veritatē. ¶ Que-
 ritur de excōmunicato an repellatur ab agendo. Rñ sic etiā
 si non opponatur exceptio. s. officio iudicis vt. j. eo. exceptionez
 in fine. Quod intelligo si non solus nouit. Nam si solus nō pos-
 set eum vitare in publica comunione vt. vj. q. ij. si tñ et c. pla-
 cuit. Reum autem excōmunicatio non excludit quia trahitur
 ad iudiciū. Iudiciū. n. redditur in inuiz vt. ff. de verbo. obli. l.
 inter stipulante. et ideo omnis legitima defensio reseruatur
 reo excōmunicato vt. j. eo. tit. cum inter. Item a prosecutione
 appellationis non repellitur excōmunicatus si originaliter fu-
 erit reus vt. j. eo. significauerunt. nec ab impetrando etiā si nō
 faciat mentionem de excōmunicatiōe in quo duo regro q3 ex-
 cōmunicatus reus fuerit in primo iudicio in quo appellauit et
 super quo ipetrat. Item q3 excōmunicatio non cōtingat id su-
 per quo ipetrat. alioquin litere ipetrare in forma cōi non facta
 mentione de excōmunicatione elidi possent vt no. §. de rescrip-
 tis dilectus. et fm hoc intelligo. j. eo. ti. c. vlti. Actor vero excō-
 municatus ipetrare non posset super quocunq; non facta mē-
 tione excōmunicationis vt. j. de sen. ex. per tuas. §. de offi. or.
 ex parte. §. de offi. deleg. cum contingat. ¶ Sed queritur an
 exceptio excōmunicationis tollatur per replicationem excō-
 municationis si de maiori excipiat⁹ et replicetur. Et licet o33
 diceretur q3 sic per decre. j. eo. a nobis sumpto ar. a contrario

sensu. Hodie tamen dicendum q non per alias. j. eo. ti. dilecti.

De prescriptionibus. Rica.

¶ Idimus de exceptio

nibus. sed q frequenter ex prescriptionibus obij
citur exceptio ideo subijct hic Rica de pscript.

¶ Videamus igit quid sit prescriptio. que ex
igantur in prescriptio. quot sint spēs prescriptio. q sint que
fm iura canonica prescribi nō pnt. qbus modis interrumpit pre
scriptio. et quis sit prescriptio effectus. **¶** Prescriptio ē ius
quoddā sūm ex tpe capiens. i. firmitatē. Habet aut locuz pre
scriptio in rebus immobilibus. vsucapio vero in mobilibus reb⁹
que aliter describit sic v3. vsucapio est acquisitio domini p conti
nuatione possessionis tēporis lege diffinita vt. ff. de vsuca. l. iij.
¶ Figuntur in pscriptio canonica qtuor. Primum bona fi
des. q in qui possidet credat rē suā quā possidet. vt credat tra
dentem esse dñm et ius distrabendi hēre lz erret in facto vt. ff.
de verbo. signi. l. bonefidei. Et hec bona fides semp psumit.
nisi probet mala. cū lex dicat psumi ignorantia nisi probet scia
vt. ff. de proba. l. verius. Presumit aut mala fides si denūciat
tur emptor in emat. C. de rei ven. l. si fundū. vel qz contra
legē mercat vt. C. de agri. et cen. l. quēadmodū. vel si emit a p
curatore meo per collusionē. vel cū qz emit a luxurioso cūz scv
ret pntius eū lcoito pecuniā daturū vt. ff. de vsuca. p. empt. l.
qui fundū. §. qui sciens et l. si quis. Sed qūqz qz bz consciām
rei aliene et tñ vsucapit puta si decretū iudicis interueniat vt. ff.
de noxa. l. generaliter. xvj. q. iij. placuit. vt quicūqz. j. eo. ti. c. j.
Illud aut nota q non obest accipienti mala fides tradētis vt
ff. de diuersis et tēpo. pscript. l. an vicū et ar. j. e. ti. de qrtā. Sz
ar. cōtra. ff. de pscript. x. vel. xx. anno. aug. hodie. Sed illud de
pscript. x. vel. xx. annoz. In prescriptioe vō. lx. annoz non no
cet dñmodo nolit possessor vti accessione tps illius vt. ff. de ac
qui. pos. l. pōponius. §. cū quis. **¶** Itē dī bonafides lz erret i
iure vt. j. de iure pa. cura pastoralis. ff. de pe. hē. l. i. §. si scire
lz. secus sit in vsucapioe vt. ff. de vsuca. l. nūq. Itē bonefidei
est quis lz cōscia3 habeat dubia vt. ff. de vsuca. l. qd sit. §. bone
Secundum iustus titulus vt. j. eo. ti. si diligenti. Qui an pbare
habeat in iudicio dubitat. Et videt q sic. qz cū exigit in pscriv
bendo vt dictū est necesse est illū probari vt. §. de pba. lz. j. de d
cimis. dudū. tps enī solū non est modus inducende vltollēde
obligationis vt. ff. de actio. et ob. l. obligationum fere. §. placet
Et hoc verū est si titulus pro non titulo habeat vt in predicta
decre. dudū. Appello aut titulū possidendi cām vtpote dona
tionem eptionē. pmutationē et cōsimiles. Exigit ergo in pscriv
tione cā vera nō legitima. nā si legitima foret prescriptio locū
nō hēret. q non potest eadē res ex duabus causis acqri. vt. §.
de fide instru. inter dilectos. Nec possit titulus duplicari vt. C.
de cōtrahen. emp. et ven. l. cū res. ff. de acq. pos. l. possideri. §.
ex pluribus insti. de actio. §. discrep. Inuenio tñ ex duplicato ti
tulo excipi. vt. j. de cōcep. pre. c. post electionē. Sed illud iō con
tingit. qz non phibet quis diuersis exceptionibus vti. vt. ff. de
except. l. nemo. et ff. de iosti. testa. l. pōponi. §. sed nec ipuberis.
Et plurib⁹ aut causis nobis aliqd deberi pōt vt. ff. de re. iur. l.
non vt ex pluribus. et solui. vt. ff. de solu. l. cūz qz. §. de peculio.
Non tñ ex pluribus causis aliqd nostrū fieri pōt sed ex vna vt
l. nō vt ex pluribus. C. de iure do. l. vna. ff. ad leg. fai. l. fundo
Item possumus ex pluribus causis rē possidere. vt in predicto
§. ex pluribus. Nam quis vna sit possessio tñ plura sunt ge
nera possidendi vt in. l. predicta possideri. §. generalit. vñ de
cū prescribendi sic intellige vt vera cā interueniat nō legitima
In hoc pono exēplū. In donatione q fit ab epō sine consensu
capituli. hic ē verus titulus nō legitimus tñ nec sufficientē pre
stat cām possidēdi et pscrivēdi. et fm h pōt itelligi. j. e. ti. de qrtā
j. de iure pa. cura pastoralis. Sic et errone⁹ titulus pstat cām
scribēdi. ff. pēptore. l. qd vulgo. ff. p suo. l. vlti. Elerius tñ pu
to nō esse necessariū pbari titulū possessionis nisi qz possideat
pro hēde vt p possessore vt. C. de peti. here. l. cogi. et ij. q. v. §. j.
vel nisi sit psumptio p possessore vt. C. de pba. l. siue possides
vel nisi qz sponte titulū alleget vt. §. de pba. lz. j. de deci. dudū.
sufficit enī pbari tēporis pmutationē vt. §. de pba. ex lris. xvij.
ques. ij. seruitiū et j. q. ij. quesitū et C. de pscript. xxx. an. l. ppetit
Tertiu cōtinua possessio. q res sit possessa pūne vsqz ad finē
prescriptionis sine interruptione vt. j. eo. ti. illud et c. auditis. Sit
aut interruptio nāliter vt cū predictū qd prescribit inunda vt. ff.
de bonis auc. iudi. pos. l. cū vnus. §. vlt. Et hec interruptio pdest

omnibus hñtibus ius in re. vt. ff. de vsuca. ff. naturaliter. Sit in
interruptio civiliter per synodale pclamationē vt. j. eo. ti. scōrum
¶ Der qñ cōtestationē vt. C. vbi in re actio. l. ij. §. vt lite nō pres.
qm frequenter i fine. Der ptestationē vt. C. de lon. tēpo. pscript.
l. nec bona. Der executoris pūtionē vt. C. de pscript. xxx. an.
l. cū notissimū in pñ. q quasi cōtestatio dī vt. ff. de actio. et ob. l.
cōstitutionibus. Der debiti agnitionē vel senoris solutionē vt
in. l. cū notissimū. §. sed et si qz per solam precū oblationē et ad
rescriptionē in annalibus et pterioris actionib⁹ vt. C. qñ li. pnci.
lris cō. fa. l. j. et ij. C. de annali excep. l. vt pfectius. Itē sit inter
ruptio si is cōtra quē pscrivib⁹ nanciscat⁹ possessionē rei q pre
scribitur vt in. l. cū notissimū. §. amo. Itē sit interruptio p solam
libelli oblationē furore ifantia vel dignitate aduersarij ipeden
te me agere vt in. l. vt pfectius. Itē exigit in pscriptioe cano
nica q res sit prescriptibilis. Quēdā enī sē q prescribi non pnt.
vt subiectio. j. eo. ti. cū non liceat. Sed §. j. e. ti. audis. j. de capel.
monachorum. dilectus. j. de pñulle. cū oli pp qōes. §. de excep.
cum venerabilis in fi. In oibus illis inuuit qz ptra subiectionē
et obedientia prescribat. Ad qd rñō subiectus p se tñ nō pre
scribit libertatē cōtra subiectionē sed si pñilegiū libertas cōce
datur a superiore in enormē lesionē illius cui subiectio debet
quis possit iploare vt pñilegiū reuocet vt. j. de deci. dilecti.
suggestū. j. de dona. aplice. hunc iuri hoc iploandi pscrivitur a
subiecto. Ad hanc solutionē accedit. C. de fundis patrimonial.
l. vlti. Vel subditus cōtra obedientia prescribit dñi eā illi debi
tam esse pēdit cui tāto tpe se pēstitisse allegat vt prescriptio sit
inducta. et sic loquit⁹ illa cū oli. Et lz sic dixerit pōt tñ subiect⁹ cō
tra pēlatū suū prescribere p seipsum qd pntet ad pēlatū vt. j.
eo. ti. de qrtā. j. de iure pa. cura visitatio et pcuratio vt. j. eo. ti. cū
ex officij. Itē non prescribit limes nec q limitib⁹ adheret vt. j.
de parroch. sup eo. §. de pba. cum cām. xvj. q. ij. lz. Sed §. j. e.
ti. q iudicante. Ad qd ergo fines pñloz prescribunt. vt ibi et
xvj. q. ij. nolimus. §. de proba. ex litteris. fines aut pñuinciarū
pochiaz et dyocesiū nō vt in pñis iurib⁹. Itē publice functio
nes vt. xvj. q. ij. §. pōt circa finē. Itē decie a layco vt. j. eo. ti. cāz
Itē colon⁹ nō prescribit fundū quā colit vt. C. de pscript. xxx.
vel. xl. annoz. l. male agit. Itē via publica nō amittit⁹ nō vti
do vt. ff. de via publica. l. viā. Itē aque ductus vt. C. de aque
ductu. l. diligenti li. xj. et C. de fundis rei pñia. et sal. diuine do
muf. l. vsus aq. li. xj. Itē quēdā isignia romane ecclesie vt. xcij.
di. illud. **¶** Sunt et quēdā q prescriptiones impediunt. vacatio
ecclesie vt. j. eo. ti. c. j. et c. de qrtā. Hostilitas vt. j. eo. ti. ex trans
missa. xvj. q. ij. pma actione et c. pōno. Beresio plati ptra quē
prescribere qz itendit vt. j. eo. ti. c. j. in fi. Alia male alienant vt
xvj. q. ij. si sacerdotes. Tēpus scismatis vt. j. eo. cū nobis. Item
minor etas vt. C. in qbus cau. non est neces. in inte. ressi. l. vlti.
Patria pñas impedit ne filio currat prescriptio vt. C. de bonis qz
li. l. qūqz. Itē matrimoniū impedit ne cōtra vxorez pscriptio
currat in rebus dotalibus vt. C. de iure do. l. in reb⁹. §. omnis
Itē tps absentie vt cū is ptra quē prescribit pfectus est in sub
sidium terre scē vel alias de mādato dñi pape vel sine cū fonte
occurrit sarracenis vel alijs fidei hostibus xpianos extermin
nare volentibus impedit prescriptioē quo ad effectū qz subduci
tur de tpe prescriptionis tps illud qd in absentia est luxit pñ in
tegrum restitutionē. Primum fuit mediū vltimū vt. et sic nō p
sit nec ob sit qd euenit vt. ff. quibus ex causis. l. j. in pñ. et l. v3.
vnde et si prescriptio sit cōpleta in pñentia eius cōtra quē pscriv
bitur adhuc postulari pōt per in integrū resti. vt subducatur illd
tēpus qd lapsū est in absentia. Sed et si in pluribus vicibus
quis abfuerit oim absentiarū tpa subducunt. Nec sentētia eg
tatem h3 et iuuatur legibus. C. de testa. mili. l. qd tpe miliie. ff.
ex quibus cau. ma. l. necnō. §. si qz sepius. C. de tēpo. in integ.
ressi. l. vlt. C. qbus nō ob. lon. tēpo. pscript. l. pscriptioe. **¶** Nec
mireris si dicā prescriptioē currere cōtra ecclesiā. lz tpa de p
scriptione subduci. nā cōtra ecclesiā currit pscriptio vt no. §. de
in inte. ressi. §. ij. Sz aliud est in minore vt ibidē notauit. **¶** Illū
vero dicūt tūc demū restituī aliquē et tempus de prescriptioe
subduci. cū in absentia eius cōtra quē prescribit cōpleta est pre
scriptio vel parū post reuersionē illius. Et hoc colligunt ex ver
bis pñtois qui ait. Si quid ex bonis absentis cā rei publice p
scriptū fuerit cū is abesset postea ve restituā. qd postea ad mo
dicū tps refertur. s. dū quis post reuersionē suaz cōducit boi
spicūm cōponit sarcinolas. querit aduocatū. hec enī modica
presentia absentia reputat vt. ff. quibus ex causis ma. l. ab ho
stibus. §. sed q simpliciter. et si mile. ff. de verbo. signi. l. hec adi
ectio. Qui hoc dicunt hñt rationem talē. si prescriptio in absen
tia cōpleatur vel parū post qd tempus pro absentia reputat
vt dictū

*psumit ignorantia d pba
scia*

ut dictum est iustum est ut restituatur quod leditur in absentia. Sed ubi in presentia completur quibus is contra quem prescribitur aliquo tempore de prescriptione absens fuerit nunc leditur cum completur et non tunc cum absuit. Ad quod tamen respondet dominus meus quod si tunc non leditur ledebat tamen nam ex totali tempore prescriptionis intelligitur quis ledi non tamen ex eo quo prescriptio completur alias ultio momento temporis prescriptionis tamen debet et quod restituatur eo enim tempore quo prescriptio consumatur. Et sic secundum eos eo tamen tempore leditur effectus. Quod est satis absurdum. Dicit tamen dominus meus in summa quod si prima finis sit equior posterior tamen est securior secundum leges. Species prescriptionum multe sunt. Est enim prescriptio x. die rum que currit contra appellatorem ut. ij. q. vi. biduū. Est et sex mensium ut in redibitoria actione ut. ff. de redibi. ac. si tamen. §. ij. Et in beneficiis collatione ut. §. de cōcel. prebē. c. nulla. Et in expectatione absentium cum agitur de spūali coniugio contrahendo ut. §. ut lite non contes. qm. §. si vō aliter. Item est prescriptio trium mensium que currit capto non eligenti. ut. l. di. post. q. l. xij. di. obeuntibus. §. de elec. c. vlt. Et eiusdem temporis prescriptio currit electo negligenti petere psecrationem seu palliū ut. c. di. qm. §. de transla. inter corporalia. Est et vnius anni que obicitur agenti iniuriarum ut. C. de iniur. l. si non conuictus. Et eadem opponitur non prosequenti appellationem. ut. §. de appel. cum sit romana. Item non utenti rescripto ut. §. de rescrip. si autem et c. plerū. q. §. Est et biennium quod currit debitori ut. C. de nō nu. pe. l. in cōtra. cribus. Est et triennium ut. §. eo. ti. c. ij. Est et quadriennium ut. xvj. q. ij. quas actiones. C. de quadriennij prescrip. et hec cōpetit fisco et cōtra fiscos ut ibi. Est et decennium vel vicennium que requirit titulū et bonam fidē etiam secundum leges ut. xvj. q. ij. §. pōt. Est et prescriptio xxx. vel xl. annorum de quibus precipue in canonibus tractatur. Et licet antiqui canones admittant pira ecclesiā prescriptionē xxx. annorum ut. xvj. q. ij. c. ij. et ij. hodie tamen sola xl. annorum prescriptio admittit cōtra ecclesiā ut. §. eo. ti. de quarta. c. ad aures. illud auditis. Sed cōtra romanā ecclesiā non nisi cente naria currit prescriptio ut. §. eo. ti. ad audientia et c. cuz a nobis xvj. q. ij. quas actiones. Queritur de prescriptione quadriennij que currit aduersus eū cuius rem Imperator donat. C. de quadriennij prescrip. l. bene a senone. an cōtra ecclesiā locum bz. Rñō. non ar. xij. q. ij. quicumque. §. de rebus ec. non alie. c. ij. Itē queritur an vsucapio triennij in rebus ecclesiasticis mobilibus et prophanis locum beat. Rñō sic ut in prealle. l. quas actiōes quidā tamen dixerunt quod non sicut nec in reb. fisci. ut l. i. de vsu. §. res fisci. Que autem sunt que prescribi nō pōt. dictū est. §. e. §. item exigitur. Item quibus modis interrumpit prescriptio dictum est. §. eo. §. fir aut. Restat videre quod sit effectus prescriptionis. Effectus quadragenarie prescriptionis est talis quod illa est effectus longe prescriptionis secundum leges. quod que requiruntur in longa prescriptione eadem et in longissima secundum canones. bona fides. et iustus titulus. et quod res sit prescriptibilis. ut superius dictum est. Ex longa vō prescriptione acquiritur exceptio cōtra dñm rei vel creditorem cui res sit obligata ut. C. de psci. xxx. vel xl. annorum. l. si quis emptionis in pn. Sed cum exceptio sit actionis exclusio ut. ff. de excep. l. ij. et no. §. de excep. p. q. di rectum dominiū remanet apud veterē dñm unde et rem vendicare pōt a quolibet possessore preterquam a prescriptore vel ab illo qui ab eo possidet. Prescriptio autem bz vtile dominiū ut. C. de bo. ma. l. j. in aug. nisi tricennale que est i autēticū de nup. coll. iij. unde habet utilitatem rei vendicationem etiā contra veterem dñm cum lex dicat prescriptione mutari dominiū ut. ff. de vsucap. l. eum qui edes. Non mireris si per vsucapio nem acquirat directum dominiū rez mobiliū p prescriptionē vtile in rebus immobilibus. quod mobilia facilius transeunt et mutantur quam mobilia sicut ex ipso nōte patet et probat. ff. de acq. pos. l. si rem mobilē. Et si querat que sit rō quare p prescriptionē tollat ppothecaria actio ut in. l. si quis emptionis et non per vsucapionem triennij ut. ff. de pigno. l. j. §. cum pcedium et ff. de vsuca. l. iusto. §. nō mutat. C. de pigno. l. vsucapio. Rñō quod per prescriptionē acquiritur exceptio que oēm prius actio nem excludit ut. §. eo. ti. ad aures. Sed per vsucapionem triennij acquiritur solum dominiū. quod autem pignoris ab intentione dñij separatur. ut in predicto. §. cum pcedium. In summa quare an cum mala fide prescribi possit etiā longissimo tpe. Rñō nō quod bona fides exigitur in prescriptione canonica ut. xxxij. q. ij. si virgo. §. eo. ti. vigilantia. et c. si diligenti. ita ut in nulla pte tps prescriptionis possessor cōsciam rei habeat aliene ut. §. eo. ti. c. vlti. In quo iuri civili derogatur expresse sicut et in quibusdā alijs. §. de dolo et contu. c. j. §. de offi. dele. super qōnum. §. de resti. spoli. sepe contingit. §. de testa. relatum. Sed si querat

qualiter ecclesia potuit hoc constituere in preiudicium laycorū Rñō bene ratione peccati ut. §. de iudi. nouit. Sed pono quod post cōpletam prescriptionem incipiat quis habere cōsciam rei aliene nunquid tenetur re restituere priori dñō. Videtur quod sic. Quia non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum ut. xij. q. vj. si res aliena. nullus numerus defendit annorum ut. xxxij. q. ij. si virgo. Sed contra. cōpleta prescriptione tutus est quis secundum vtrūque ius ut. §. eo. ti. de quarta et c. ad aures. et xvj. q. ij. c. j. ij. et ij. et c. dilecto ergo iure possidet. Si iure iuste. si iuste bene. ut. xij. q. ij. quid dicam. Nec est ita alienum quod prescriptum est ut ibi dicit. Preterea iura faciunt hoc metu illud tuum ut. vij. di. quo iure. Item cōditor canonis et legis potest mihi dare rem alienam et tutus sum ut. ff. de euc. l. lucius. C. de qdrien. prescrip. l. bone. potuit enim stare quod qui per xl. annos rem possideret alienam eius efficeretur. In hac quōne dicunt theologi. quod quādocumque quis habeat cōscientiam rei aliene. eam teneatur restituere alias peccat. Sed certe quod dicit theologi puto consilium esse alias de iure non tenetur. quod tam res non est aliena et iuste possidet ut in. c. quid dicam. et dominiū mutatur ut dixi in. §. superiori. Alanus tamen dixit quod si ex causa lucrativa quis rem possidet et prescripsit debeat eam restituere ar. ff. de his que in frau. credi. l. quod autem. §. si quid cum pupillo. Si vō ex causa non lucrativa non tenet eam reddere. Consilio ergo theologorum acquiescere arbitrium est non necessarium. ut. xij. q. i. quod precipitur. Si consilio vti volueris minus boni adipsicris non mali aliquid perpetrabis. ut. xij. q. j. q. §. q.

De sententia et re iudicata. Rñā.

De cōtinua diximus

§. in tri. proxi. qualiter per prescriptionem res ac grant. Nunc videndū est qualiter res alio modo ciuilliter acquirantur. s. per sententias iudicis. Vel alias. Finito cursu de pcessu iudiciorum nunc quasi ad l. tus. i. ad finis veniamus diligenter attendentes. quod hic finis dicitur. quot sint eius spēs a quo sit pronūcianda. qualiter et quā quis eius effectus. quo remedio finis subleuetur. Sententia est diffinitio iudicialis cōtrouerſie finem iponens ut. ff. eo. l. j. Determinat enim iurgantium cōtrouerſias ut. §. eo. ti. c. ij. Zid. dunt quidā in descriptione diffinitio inq. idubitata et que nullo remedio appellationis attēptari possit per. l. ff. de transla. l. eleganter. §. si post rem iudicatam. sed aliud ibi adiūciatur ad ostendendū quod post talem sententiā transactio locum nō beat alias bene dicit res iudicata que attēptari pōt remedio appellationis ut. C. de appel. l. litigatorib. Species finis due sūt. Hāz alia interlocutoria alia diffinitua. Interlocutoria est que non super principali. sed super alijs qōnibus fertur causa pncipali durante. Ideo autem dicitur interlocutoria quod inter principium et finem fertur pncipalis cause. ut quod iudex inter partes loquēdo sine solēnitare scripture pronūciat. Hanc sententia reuocare potest iudex siue sit ordinarius ut. ff. eo. ti. l. quod iussit. siue delegatus ut. §. de ap. cuz cessante. siue arbiter ut. ff. de arbi. l. dicere. Ferri tamē debet cum cause cognitione et iudice cōsedente non procedente ut. l. ij. q. ij. §. spaciū in ver. a iudice. Sed dubitat an reuocari possit infra x. dies postq. lata ē vel quādocumque. Et videt quod sic per iura prealle. quod iussit et c. cum cessante. sed cōtra videtur quod infra x. dies tamen. Nam transit in rem iudicatam. et ideo infra decendium est appellandū ut. §. de elec. cum dilectus in fi. §. de testi. significauerunt. Transit enī interlocutoria in rem iudicatam quo ad duo. s. ut remedio appellationis attēptari nō possit. et ut excipiat ex ea. ut i decre. cum dilectus non autem ut ex ea agatur actione in factum si cur agitur ex diffinitua ut. C. de rebus cre. et iureiuran. l. de lato. sed nunquid potest a qualibet interlocutoria appellari. sic secundum iura canonica non secundum leges. ut. §. de appel. cuz sit romana ij. q. vj. non ita. sed cōtra. ij. q. vj. ante sententiā. ff. de ap. nō recti. l. ij. C. quorum appel. non recti. l. ante. C. de epali audi. l. ij. C. de iudi. l. apertissimi. C. de appel. l. si quis prouocatiōe. Ad B quidā dixerunt generaliter obtinere ut secundum leges ab interlocutoria non appelletur. sed casualiter fallit in casibus illis quos ponit lex illa. ff. de appel. non recti. l. ij. C. ut lite pe. l. ij. ff. de mīno. l. ait pretor. §. permittitur. ff. qui satisda. co. l. arbitro. C. de appel. l. si quis puocatione. Ad hoc dixerunt quidā casus illos gratia exēpli productos ēē. Nam idē dicunt et in alijs casibus in quibus maius grauamē incidere pōt. Alij autem dicunt sic refert an interlocutoria sit talis quod absorbeat totū ius alicuius

et instar habeat diffinitive ita ut post interlocutoriam non sit locus ad appellandum a diffinitiva. a tali interlocutoria appellatur. Verbi gratia. Agitur ex re iudicata coram exco-
pitur contra ius pronunciatum vel iure ordine pretermisso vel contra absentem. pronunciatum secundum ius iudicatum fore vel rite seu contra presentem post talem interlocutoriam non restat nisi sententia executioni mandari. Et tali igitur interlocutoria potest appellari. Secus si post interlocutoriam salu sit beneficium appellatio-
nis a diffinitiva ar. ad hoc. ff. de appel. l. j. §. quesitum in fi. Sed tu teneas quod primo dixi generale est quod secundum canones appellatur ab interlocutoria. Et contrarium generale esse quod non appellatur ab interlocutoria secundum leges. quod tamen fallit in casibus specialibus ut dictum est. Diffinitiva vero est per quam principalis quod diffinitum. quod semel latam iudex revocare non potest ut in l. prealle. quod iussit in fi. ff. eod. tit. l. paulus post quam latam nihil querit. ff. eo. tit. l. post re iudicatam qua lata iudex esse desistit. semel enim bene vel male officio suo fuit igitur ut ff. eo. tit. l. iudex. Quod verum est ut sententiam suam revocare non possit vel amplius iudicare. Nam quo ad exequendum retinet iurisdictionem ut ff. de offi. dele. ex litteris. r. c. querenti. Et quod dico iudicem iterum iudicare non posse in delegato ob-
net non in ordinario qui potest pronunciare iterum si prima sententia quod tulerit nulla sit ipso iure. ut C. quo et quando iud. l. si ples. C. de accu. et inscrip. l. si accusatoribus et ar. ff. de arbi. l. dicere et l. quid tamen. Sed si iudex delegatus semel pronunciat diffinitive et eius sententia nulla sit impetrabit a superiore ex integro iudicari ut C. de se. ex p. cu. rec. l. j. et per alium iudicem ut C. quo et quando iudex. l. si ut pponis et per alium ut pponis. Et in causa vero in iudiciali dico eundem ordinariarium qui primo male pronunciat vel delegatum non tamen eundem quod primo iudicavit sed alium posse iterum iudicare siue prima sententia ipso iure sit nulla siue per errorem facti sit lata. Et hac ratione dicitur quod sententia in causa matrimoniali non transit in rem iudicatam ut j. eo. lator. teneor consanguinei. j. de sponsa. sicut. xxxv. q. ix. §. quod ergo. Quid si iudex in pronuncian-
do erraverit ut cum voluit dicere condemnare dixit absolvo vel econ-
verso. nunquid sententiam corrigere potest et iterum iudicare. Vide-
tur quod sic nihil enim dixisse videatur ar. ff. de in p. pelle. lega. l. labeo. ff. de rebus du. l. iij. Sed contra. ff. de arbi. l. qui arbitri. ff. de re iud. l. cum querebat. Huic sententia addi non potest nisi circa accessiones et eodem die ut ff. eod. tit. l. paulus. Et diffinitiva iudex recitare debet in scriptis alioquin recitata sine scriptis vel scrip-
ta et partibus edita non recitata non valet. ut j. q. j. in p. mis. r. c. statutis et C. de sen. ex p. rec. l. j. q. j. et iij. Hoc tamen fallit in casibus illis in quibus agit sine scriptis quos. s. no. de libel. obl. §. libellus exigitur. Recitari inquit debet a iudice non ab alio ut ff. de consue. ad nostram. Nec etiam ab assessore. ut in aug. ut defunc. seu su. eorum. §. illud coll. v. Et a iudice sedente non stante ut ff. quis ordo in bo. pos. ser. l. ij. §. in bonorum et §. nos et in aug. ut ab illustribus et qui super illa dig. sunt coll. v. Item ferenda est diffinitiva premissis ordine iuris aliter lata non tenet ut j. q. vj. §. diffinitiva in ver. sententia. C. de sen. et interlocu. o. iudi. l. prola-
tam. Quod intelligo in ordine generali. secus in speciali. qui in alia qua sententia requiritur nec servatur tunc enim tenet sententia. et necesse est appellari ut C. de appel. l. j. Vel distinguere potest inter ordinem iudici-
clarium et ordinem iuris ut sententia lata contra ordinem iudicarium non teneat. et lata contra ordinem iuris teneat. Hoc tamen fallit in his in quibus non requiritur ordo iudicarius ut ff. de iure iuran. ad nostram. Item ferenda est secundum iura ut j. eo. tit. c. j. C. de iudi. l. rez non novam in p. in aug. de defenso. civi. §. iur iuran. coll. iij. ix. ques. iij. summo ope. Alioquin sententia non tenet ut j. eo. tit. c. j. q. vj. §. diffinitive in ver. sententia. Et hoc cum expresse fertur sententia contra ius ut ff. de appel. l. si expresse. ff. q. sine appel. rescin. l. j. secus autem si non expresse ut ff. eo. tit. l. cum platis. et tunc appellandum est ut j. eo. tit. cum inter in fi. quando autem expresse pronunciat contra ius et quando non expresse habes. j. q. vj. §. diffinitiva in ver. sententia. et ff. que sine appel. rescin. l. j. Item ferri debet diffinitiva presentibus partibus vel per contumaciam absentibus. aliter non valet. C. quo et quando iudex. l. ea que et iij. q. ix. caueant. Hoc tamen fallit in sententia arbitri. cum actum est in compromisso ut vel vno vel utroque absente sententia promittitur ut ff. de arbi. l. diem. §. si quis. Et sententia diffinitiva non est ferenda contra res pias iudicatas. quod si fiat non tenet ut j. q. vj. §. diffinitiva in ver. sen-
tentia. C. quando prout non est necesse. l. j. Hoc tamen fallit in causa matrimoniali. ut superius dictum est. et probatur. xxxv. q. ix. §. quod ergo. In crimine fallit ut C. de crimine fal. l. querelam et ubi negatur iudicatum. ut ff. que sine appel. rescin. l. j. in p. Et cum dolo quis omisit exceptionem que petebat ex prima sententia ut j. eo. tit. inter monasterium. quod contraria est. l. preallegata. j. q.

vj. §. diffinitiva in ver. sententia. C. qui prout non est necesse. l. j. §. decre. intelligo cum quis ex certa scia et ex dolo omisit excep-
tiones volens decipere adversarium ar. ff. ad velley. l. si decipien-
di. lex autem loquitur cum ex ignorantia omittitur exceptio rei iudica-
te vel ex certa scia omittitur. sed ideo quis omisit quod non pote-
rat ea tunc temporis probare unde obmissio non preiudicat ut j. q. vj. p. l. q. Item fallit. ff. de iure iuran. l. admonendi. per iurium prius sententia retractat. Item fertur sententia contra rem prius iudicatam ut cum per novas defensiones minor vel ecclesie subvenitur ut ff. de in inte. resti. c. vlti. et C. si sepius in inte. resti. postu. l. ij. Item iudicari non debet diebus feriatis ut ff. de arbitris. l. si de meis. §. arbitri. Quod intelligo in feriis solenibus ad honorem dei inue-
tis. secus in his que facta vel statuta sunt ob comoditates ho-
minum ut tempus messium et vindemiarum quando iudicari potest et con-
sensu partium ut ff. de feriis. l. si feriatis. §. de feriis. c. vlti. et p. toze cogente ut ff. de arbi. l. si feriatis. Et de hac materia no. §. de feriis. §. vlti. Item diffinitiva debet continere aliter ex duobus condendo vel absolvo ut C. de sen. et interlocu. om. iudi. l. preses et j. q. vj. §. diffinitiva vel equipollens ut j. de verbo. signifi. in his et ff. de arbi. l. quid tamen et ff. de re iudi. l. in summa. Item sententia certam quantitatem continere debet si de certa quantitate agatur sed et si non contineat sufficit tamen certam contineri in alia qua parte actorum ut C. de sen. que sine certa quantitate. l. hec sen-
tentia. Si autem de incerta quantitate agatur puta de indenita te prestanda valet sententia ut C. de sen. et interlocu. om. iudi. l. cuj. eorum et C. de sen. que sine certa quantitate. l. ij. infra de fideiussio. peruenit. Et nota quod si plures iudices cognoscant simul in una consonam sententiam convenire debent ut vj. q. iij. si quis episcopus criminaliter accusatus. si autem in concipiendo sententiam dis-
sonent. serva quod legitur vj. q. iij. c. j. et iij. Sed si diversas sen-
tentias duo iudices tulerint distingue ut j. eo. c. vlti. Si vero eent tres iudices tunc valeret sententia duorum contradicente ter-
tio. secus si absente ut ff. de re iudi. l. duo ex tribus. ff. de arbi. l. in tres. Abi autem de sumis agitur. et duo iudices diversas tu-
lerint sententias. i. unus condemnauerit in maiori summa alius in minori tenet sententia in summa minori. Nam uterque conveni-
re videtur in summa minori. ut ff. de re iudi. l. inter partes. ff. de arbi. l. diem. §. si plures. Erit autem iudex peritus in iure cum secundum iura iudicare debeat. ut superius dictum est vel saltem experien-
tiam causarum habere debet per vltimam quotidianam ut C. de iudi. l. certi iuris est. In aug. de iudi. §. nos igitur coll. vj. ar. ij. q. ij. c. vlti. Duo enim ad iudicandum sunt necessaria pars et scia ut xx. di. §. j. Et hoc maxime in causis matrimonialibus que non sunt tra-
ctande per quoslibet sed per iudices discretos qui potestatem habeant iudicandi et statuta canonum non ignorant ut j. de co-
sang. et affi. ex litteris. Abi autem princeps ex certa scia impito-
rum mittit delegatus iudicare potest quod princeps omnia dedit que iudicare iussit ut ff. de re iudi. l. quidam consulebat. Que autem etas requiratur in iudice habes. §. de offi. dele. cum vicesimus. Et sic iam vidimus quot sint species sententie. qualiter quando et a quo debeat iudicari. Restat videtur de effectu sententie. Et quidem videmus de effectu interlocutorie. §. eo. tit. §. spes. Videamus de effectu diffinitive. Et effectus sententie est confirmatio. ea enim que iuxta ecclesiasticum morem iuste et rationabiliter fuerint diffinita nostra quoque sententia roborantur ut j. eo. tit. ea que si tamen ro-
borari petant ut j. eo. tit. cum in fi. Item executio ut j. q. j. sic. xxx. ques. ix. oibus modis. Que quidem circa executionem sententie debeant observari plene notantur. §. de iudi. §. partibus autem in iudicio consti-
tutis. Item actio ex re iudicata. quod datur ei pro quo sententia lata est ut C. de re cre. et iur. l. delato. ff. de re iudi. l. miles. §. vlti. et alij ei noie ut ff. de excep. rei iudi. l. rei iudicate. non autem ei quod lata est ut ff. de excep. rei iur. l. evident. Et datur in actio aduer-
sus illi quod lata est et in bene ipsius ut ff. eo. tit. l. miles. §. vlti. Et reo autem absoluto. datur exceptio quod illud quod succubuit et alios ei noie venientes. ut in p. dicta. l. rei iudicate. secus si idem quod succubuit alteri noie agat ut C. de adm. tu. l. cum quidam. ff. de rei ven. l. iter officiu. Sed reo absoluto non tollit actori actio ipso iure ut ff. de codi. l. de iudi. Quod est mirabile quod fortis et proprius debet actio tolli pro re iudicata quod dari ex re iudicata. ff. de ac. et ob. l. arrianus. Sed forte hoc est. quod lex non potuit alio modo subvenire actori vincendi nisi si indulgendo actione reo. aut potuit subvenire et si ipso iure non extinguatur actio vel tollatur hoc est premeditum exceptionis. Auctoritas vero rei iudicate est ut ei stetur si non fuit appella-
tum ut C. eo. tit. l. ad solutionem. aliquando tamen non statuitur propter subvenientes equitatem ut C. eod. tit. l. j. de purga. vulga. significantibus. ff. de conditio. sine causa. l. ij. ff. commo. datil. in commodato. j. de frigi. et malefici. impotentia coeun-
di. fraternitatis

disfraternitatis. ff. qñ de pecu. ac. e. an. l. i. §. vlt. ff. de. cōdi. sine
cā. l. i. si fullo. ff. de iureiur. l. admonēdi. Itē est auctoritas rei iu
dicatē ut nō rescindat̃ pretextu cōputationis vel calculi ut. C.
eo. ti. l. i. nisi error calculi i. snia exprimat̃. ut. ff. que sine sine
ap. resc. l. i. C. Itē nō rescinditur res iudicata pretextu nouo
rū instrumentorum ut. j. eo. ti. inter monasteriū. C. eo. ti. l. sub
spē. Hoc tamen fallit in sententijs latis aduersus fisci que in
fra triennium retractant̃ ut. C. de sen. aduersus fisci. la. retrac. l.
vna. l. x. Itē si gesta sunt trāslata i publicā formā. perpetuā ob
tineant firmitatē ut. C. eo. ti. l. vlt. etiā sine testium presentia cō
fecta ut. C. de dona. l. in donationibus. qd̃ verū est inter pres
etiā in alio iudicio ut. C. de libera. causa. l. iubemus. C. Sub
leuat̃ vel releuat̃ sententiā remedio appellationis infra dicent̃
diū ut. ij. q. vi. biduum. ff. de verbo. signi. l. si qua pēa. ff. ad tur
pil. l. i. §. vlt. Et per supplicationē faciendam eisdē a quibus
appellare non lz. ut. C. de sen. prefec. l. vna. et hoc infra. x. dies
ut. C. qñ libel. prin. da. in aug. que supplicatio. in aug. ut. spō. lar
gi. §. et aliud. vel in prin. infra bienniu ut. C. de sen. prefec. Per i
nte. resti. ut. §. de in inte. resti. anditis. tum ex litteris et c. suscia
rata. ff. de minor. l. i. i. cause. §. vlt. et l. prefec. Per querelā sal
si ut. C. ad le. cor. de fal. l. querelā. ff. de re iud. l. diuus. et C. si
ex fal. instru. l. i. et vlt. In summa notandū est qd̃ fm̃ plures
in cā subreptionis hoc est cū quis dicitur per subreptionem a
scendisse ad apicem dignitatis qd̃ eē nō debet ut. §. de elec. cū
disiectus filius arch. moniesi. proceditur ad sniam contra ab
sentem lite nō cōtest ut. j. eo. ti. com olim. §. de dolo et contu. cū
olim. ut sic casus iste sit vnus de casibus spālibus quos ponit
dec. illa. §. ut lite non cōte. c. qm̃ frequenter. §. sunt et alijs. Itē
iudex in snia oīa que ipm̃ mouent exprimere nō dz ut. j. eo. ti.
sicut nobis. Itē ceteri iudices iudicare tenent̃ in casibus simi
libus sicut. Summus. Pontifex iudicat. nisi forte cā necessitas
et utilitatis inspecta dispensatiue duxerint aliquid statuendū. ut
j. eo. ti. in causis.

De appellationibus. Rica.

Actum est supra de

his q̃ in iudicijs fiūt et tandē de sententijs. Nunc
aut tractatur hic de gubdā remedijs per que
litigatores soliti est releuari videlz de appellaō
nibus recusationibus et relatiōibus. C. Alideam? igit qd̃ sit
appellatio. quare inducta sit. qd̃ possit appellare. a quo. ad quē
qñ. qualiter. quoties. itra quod ipsa. Et cuius snia nō possit appel
lari. infra q̃ tpa valet exerceat. Itē ex quibus causis iudex pos
sit recusari. Itē qualiter et qñ relatio sit faciēda. C. Appella
tio est per inuocationē maioris iudicis pretextu iniquitatis pri
me snie recisionis imploratio ut. ff. de mio. l. pfecti. S; hec dif
finitio legalis est. qz fm̃ leges generaliter nō appellatur nisi a
snia ut no. §. ti. pr. §. spēs. Sed fm̃ canones aliter appellatio
diffinit. Appellatio ē a minore ad maiore iudicem prouocatio
ut. ij. q. vi. oīs oppressus et c. sequentibus. et maxie in c. placuit
nā fm̃ canones etiā extra iudiciū appellatur. et tūc passim. l. si
ne assignatiōe grauamie permittit appellare. ut. j. eo. ti. cū sit
romana. §. si vero. secus cū in iudicio appellat̃ ut. j. eo. ti. ut de
bitus honor. Inducta ē appellatio fm̃ leges ut inq̃tas et in
pitia iudicantiū conigatur. lz nōnūq̃ bene latis snias superior
in peius reformet. neq̃ ei vtq̃ in melius pronunciat q̃ nouissi
mus snias laturus est ut. ff. eo. ti. l. i. R. l. S; fm̃ canones etiā
ad hoc inducta ē appellatio ut liceat appellatori viciatā cāz ap
pellatōis remedio subleuare ut. ij. q. vi. c. i. Et ad aliud ut. oēs
oppressi releuenter ut. ij. q. vi. ad romanā. ij. C. Appellare pōt
oīs is cuius interest siue cōtra eū lata sit snia ut. ij. q. vi. iō. siue
cōtra aliū sua tamen interfit ut. ij. q. vi. nō solent. §. ti. pr. cūz
sup. ff. eo. ti. l. tutor. et l. ab exēcutore. §. alio. Itē pōt quis appel
lare ppter qualequale p̃iudiciū ut in dec. p̃eall. cūz sup et ff.
eo. ti. l. a snia. Item et si non interfit alicuius ex cā pecuniaria
pōt tamen pro alio appellare hūanitatē cā ut. ff. eo. ti. l. nō tū
et ff. qñ ap. sit. l. i. §. vlt. Itē pōt quis p alio damnato etiā sine
mādato appellare. dñmō damnatus mox ratū habeat. hoc ē
infra decēdiū ut. ij. q. vi. nō solēt. ff. de ap. reci. l. i. ff. re. ba. l. i.
C. Appellari pōt et dz a minore iudice ad maiore ut. ij. q. vi. an
teriorū. §. illo videlz. et §. illud etiā et c. placuit. Si qd̃ appellaue
rit ad minore iudicē error ei nocebit. Nam snia trāsbīt in rem
iudicatā. Sed si ad parem vel minore aliūz tamen pro alio. er
ror non nocet. nihilomin? tamen poterit appellans proseq ap

pellationē apud illum ad quē debuit appellare ut. ff. de app. l.
ij. §. si qz et §. si vero. Quibus aut obmissis appellatō facta ad
papam valet ut. ij. q. vi. si quis putauerit. j. eo. ti. si duobus et c.
sollicitudinē. ipse enim est ordinarius oīm ut. j. de p̃iuis. antiq̃.
Scdm̃ leges si appellatio fiat ad principē ommissis medijs. prin
ceps remittit ad eū ad quē debuit appellari ut. ff. e. ti. l. Impa
tores. A delegato autē appellandū est ad delegantē dummo
delegans in delegando aliqd̃ sibi de iurisdictionē reseruet ut. §.
de offi. dele. super qñum. C. qui pro sua iurisd. l. vna in fi. Sed
obstat. ff. qz et a quo. l. i. in fi. Ad quā sic rñō. lex illa loquitur in
ordinario delegante ad quē non appellat̃. sed appellat̃ ad eūz
qui ordinariū dedit. Aliud in delegato delegatē. Et est rō.
maior enim et dignior est iurisdictionē delegata. q̃ ordiaria ut. §.
de offi. dele. significasti. et c. sane. Sed hec rō et si colorēz hēat
non tamē mihi placet. Unde dic q̃ ibi dicit. nō est appellandū
ad secundo delegantē. subaudi tm̃. Et dic q̃ appellabit̃ ad
prio delegatū sed ille remittet ad eū qui secūdo delegauit ut
ut. ff. de ap. l. i. §. si quis. Et loquit̃ quando is qui secūdo de
legauit nihil sibi retinuit de iurisdictionē ut in p̃eall. dec. p̃edi
eta. super questionū. et de hac materia plenius no. §. de offi. vi
ca. circa prin. C. Appellatur a diffinitina nō ab interlocutoria
fm̃ leges. nisi in casibus. ff. qui satisda. co. l. arbitrio. et ff. a qui
bus ap. non sit. l. vlt. et in alijs casibus quos no. §. ti. pr. §. in
locutoria. Appellatur a grauamine illato i iudicio ut. j. eo. ti. cū
cessante. Extra iudiciū. sed tūc erit potius ad cām prouocatio
ut. j. eo. ti. cū sit romana. Itē et ab iniuria iudicis ut. C. eo. ti. l. si
quis prouocatione. Quod duobus modis pōt itelligi. vno mō
sic ut cū iudex litigatorem p̃trahit vel cōiiciatur eisdē. sicut enī
litigatori iudici cōiiciari nō dz sic ecōuerso. ff. eo. ti. l. illud. et C.
eo. ti. l. et in maioribus. ff. de iniur. l. iudici. licet qualisqualis iū
ria p appellatōne iudici fieri videat̃ ut. C. de summa trini. et fi
de ca. l. iij. et C. qñ prouo. nō est ne. l. vlt. in fine. Alio modo sic
cū iudex post sniam in exequēdo excedit. uel qz infra q̃drime
stre ips exequit̃. Sic et ab exēcutore appellat̃ cū modū i ere
quendo excedit. i. cū mandati fines excedit. ut. §. de offi. dele. su
per qñū. §. nos autē et §. pōno. et sic itelligo. ij. q. vi. §. diffini
tiua. in ver. ab. exēcutore. et c. quorū ap. l. ab exēcutore. Itē p̃t
appellari a tota snia et a certo capso ipsius si diuersa capla con
tineantur in ipsa nec rescindunt̃ alia capitula sup quibus non
appellatur nisi essent cōnexa. ut. ff. de mino. l. etiā. Si vero dā
natus ex pluribus facinoribus ob grauiora appellet differtur
exēcutio in leuioribus. si aut ob leuiora. tūc nō differt̃ exēcutio
in grauioribus. ut. ij. q. vi. §. si qz ex pluribus et c. ff. nihil inoua.
ap. p̃e. l. i. §. vlt. Itē appellatur a mala cōsultatione vel min? ple
na ut. ij. q. vi. biduū. in fi. ff. qñ ap. sit. l. i. in prin. et l. vlt. Itēz ne
fiat aliqd̃ nisi canonice ut. §. de elec. cū nobis olim. Contingit
aut aliqñ qz ab eadē snia vtrags ps appellat respectu diuerloz
capituloz ut. j. e. c. significauerūt. j. de testa. raynucius. et c. ray
naldus. Appellari aut nō pōt ne id fiat qd̃ perpetuo edicto fie
ri mandat̃. vel cū res dillationē nō recipit ut. ff. de ap. reci. vel
nō. l. sciendū. et in alijs cōtractibus quos hēs. ij. q. vi. §. diffini
tiua in v. sunt etiā. C. quorū ap. non reci. C. In disciplinis et
correctionibus regulariū non habet locū appellatio. ut. j. eo. ti.
ad nostrā. reprehensibilis cū spālī. Unde in his remota appel
latione procedebat̃ etiā p̃z vetera iura. ut. j. ne cle. vel mo. rela
tum. Hoc tamē itelligo cū modus correctionis modū pacti
non excedit ut. xxxij. q. iij. q̃ peccat in f. als secus qz nimie aspi
tatis increpatio nec cōnectoem nec salutē recipit ut. xlv. di. cū
beatus. Itē i momentanea possessione nō appellatur. qz snia la
ta i ea interlocutoria fm̃ quosdā. Ego aut dico eā diffinitiuam
et tñ non appellatur ab ea fm̃ leges. alia rōne. l. qz de propieta
te eiusdē rei plenius et principalius iudiciū expectat̃ ut. C. si de
mo. pos. fuerit ap. l. vna. Scdm̃ canones tñ appellatur ut. §. de
testi. significauerūt. Itē in cā decimarū non habet locū appel
latio etiā p̃z vetera iura ut. j. de deci. tua. in fi. Nā decime sunt
tributa ut. xvi. q. i. decime. et i tributis nō appellatur ut. ij. q. vi.
quoties. Et pōt dici qz in cā decimarū appellat̃. Nec obstat
illa dec. tua. nā ibi forte remota fuit appellatio spālīter in rescri
pto. Itē non obstat qd̃ dixi decimas fore tributa. quia si vere
essent tributa. locū in eis p̃scripto nō haberet ut. xvi. q. iij. §.
pōt in. v. ad hec in verbo pōno. et C. de p̃scrip. xxx. anno. l.
cōpetit. Quod falsum est. ut no. §. de p̃scrip. de quarta. Itēz
si vere tributa essent. non haberet locū in eis cōpensatio ut. C.
de compen. ac. l. in ea. In decimis vō potest interuenire ami
cabilis cōpositio. ut. j. de confir. vii vel iuri. venerabilis. j. de de
cimis. ex multiplici. suggestū. dilecti. §. de transac. statim? Sicut
aut appellatio apud acta. viua voce. ut si quis dicat appello. Si

vero nō apud acta q̄s appellet libell⁹ appellatiōis est offerēd⁹
 ei a quo appellat⁹ si eius copia habet⁹ alioquin ei ad quē appel
 latur. ut. ij. questio. vi. §. bydum in ver. si quis ipsius. ff. eo. ti. l. i.
 i. r. ij. C. eo. ti. l. litigatorib⁹. r. l. eos. ff. quādo ap. sit. l. i. §. dies
 r. §. si q̄s. **Q**ualit⁹ aut⁹ concipiat libellus appellatiōis. hēs. ij.
 q. vi. §. forma. **P**onecto autē libello iudicia quo appellat⁹. si
 quidē receperit bene ē. Et tūc ipse iudex d⁹ dare aplos. l. litte
 ras dimissorias infra. xxx. dies. etiā non petente appellatore. sed
 r. appellator cū instantia petere d⁹ ut. ij. q. vi. post appellatiōē
 ff. de li. dimiss. l. i. Quod si nō fecerit imputatur ei licet r. iudex
 male fecerit nō donādo ut. ij. q. vi. post appellatiōē. r. C. eo. ti.
 l. iudicib⁹. **F**orma vō dimissoriar⁹ seu apostolorū hētur i p
 dicto. c. post appellatiōē r. ff. de libel. dimiss. l. i. **O**lim appella
 batur infra bydū i p̄ria causa. vel tridū in cā aliena. Curre
 bat autē hoc tempus a die late sine siue sub cōditione lata eēt
 siue pure quīs sub cōditionale fieri nō deberet. **H**odie vero
 appellat⁹ infra decendū a recitatione sine. r. hoc tēpus vtile est
 q̄ nō cedit nisi a die scie r. nisi iudex copiā sui fecerit in publico
 ut. ij. q. vi. bīdū. r. ff. q̄n ap. sit. l. i. §. bīdū r. §. dies. **E**nde si
 pronūciatum sit cōtra absente nō per cōtumaciā. nō currit de
 cendū ignoranti nisi per pcuratorē defensu fuerit. q̄ si pcur
 ator nō appellauerit difficile est ut hic audiat ut. C. quō r. q̄n
 iudex. l. ab eo. r. ff. q̄n ap. sit. l. i. §. vlt. r. ij. q. vi. §. bīdū r. §. si
 aduersus. **A**ppellat⁹ autē bis a diffinitiva. nō tercio. C. ne in
 vna eadēq̄ causa tercio prouo. l. vna. ij. q. vi. si quis in quacun
 q̄. §. eo. ti. sua. Sed quātis tercio non appellet⁹ petitur tamē in
 integrū restitutio cōtra res bis iudicatas. ut. ff. de mino. l. i. nū
 nor autē ingratu. Itē admittitur supplicatio. ut. l. i. si q̄s i qua
 cunq̄ lite. r. sic itelligi pōt. §. si. p̄or. c. cū causa. **N**ec obstat. ij.
 q. vi. quotiēs r. c. ois opprēssus. **Q**uod enī ibi dicit totiēs appella
 ri posse quotiēs opus est. expone quotiens. i. bis ut. ff. de le. ij. l. i.
 fideicomissa §. si q̄s decem. **E**l expone donec supior inuenit⁹
 r. hoc locū hz cū appellat⁹ ab ordinario. **E**l illud in diuersis
 grauamibus illatis circa diffinitiuā. Item nō obstat. xxxi. q. ij.
 lotharius. ibi enī ter appellauit teberga. i. vocē appellatiōis ter
 emisit semel tamē appellando ut. §. eo. t. bone. **E**t qd dixi in dif
 finitiua. idē puto in iterlocutoriā. **E**t papa vel p̄cipe nō ap
 pellat⁹. cum ipse sit q̄ puocet. papa enim de alijs sentencijs iu
 dicat. nemo de suis ut. ix. q. iij. cuncta. Itē a senatu non appella
 tur ut. ff. a quibus app. non licet. l. i. Itē non appellat⁹ a senten
 tia p̄fecti p̄torio ut. C. de sen. p̄fec. l. illa. Itē ab arbitro non
 appellat⁹ q̄ nullā habet iurisdictionē. r. cū ipso iure non teneat
 finia ipsius s; ei stetur metu pene. r. qd non tenet rescindi nō p̄t
 q̄ nec gradus rūpitur qui nullus est ut. ff. de rup. iniusto vel ir
 testa. l. nā r. sub cōditione. r. iō a sententia arbitri nō appellat⁹
 ut. C. de arb. l. i. **Q**d verū est in arbitro cōpromissario. secus ē
 in arbitris iuris de qbus legi⁹ xi. q. i. peruenit. C. de iud. l. vlt.
 §. de offi. dele. suspiciōis. §. eo. ti. cū sp̄ali. **E**st tamen quedā spēs
 appellandi ab arbitro. id ē arbitrium rescindi. ut cum litigator
 qui suspectū hz arbitru cōtestatur ne pcedat. ille nihilomin⁹
 pronūciat ut. ff. de arbi. l. nō distinguemus. §. cū quidem r. si
 mille. C. de bis q̄ per me. iudi. no. ap. l. ij. **S**tatur ergo sententiē
 arbitrorū. ut dictū est metu pene. Sed si arbitri per fontes p
 nūciant. dat⁹ contra finiam exceptio ut. C. de arbi. l. arbitro
 rum r. ff. eo. t. l. ita demū. **A**rbitrorū aut⁹ sententiē si inique fue
 rint corrigunt⁹ ut. ff. pro socio. l. societatem. ff. de operis lib. l. si
 libertus. §. de iure iurā. quinquall. r. c. venientes. Itē si ex cō
 sensu partiū iudex det⁹ poterit appellari ab eo. ut. ff. e. t. l. ex cō
 sensu. **N**ec obstat. ij. q. vi. a iudicibus. nā ibi loquitur de arbitris
 non de iudicibus. Itē ab excoatore appellari nō pōt nisi modū
 excedat. ut dixi. §. eo. ti. §. appellatur a diffinitiva. **I**n quib⁹ autē
 casibus nō appellet⁹ solet quibusdā versibus notari. **A**ppellari
 vetat⁹ scelus excellētia pacta. **C**ontēptus parit. sed r. interdī
 ctio facta. **A**rbitriū res que p̄t est si lōgius acta. **S**celus. q̄ in
 notorio delicto non appellat⁹. ut. §. eo. ti. cū sit romana. §. p̄te rea
 r. c. cōsuluit. **E**xcellentia iudicis vetat appellari q̄ a papa vel
 principe a senatu. vel p̄fecto p̄torio non appellat⁹ ut superius
 dictum est. **P**acta si pacificant⁹ partes ne appellēt. nō poterit
 appellari. ut. ff. a qbus ap. non hz. l. i. **C**ontemptus p̄tis q̄ cōtu
 max non audit appellans ut. xxiij. q. iij. de illicita. nisi veniat iu
 dice adhuc sedente. p̄ tribunali. ut. ff. de in iure resti. l. vlt. vel ut
 si esset cōtumax in exhibēdo ut. ff. eo. ti. l. creditor. §. iussus. **S**i
 r. interdictō facta. q̄ inbibet appellatio. a papa appellari nō p̄t
 etiam a diffinitiva nisi cā probabilis assignetur. **E**t a diffiniti
 uam aut appellari non pōt corā eodem iudice a quo appellat⁹
 nisi expressa cā p̄babili r. p̄bata. **A**rbitrium. q̄ ab arbitro nō

appellatur ut superius dictū est. **R**es que perit est si longitū a
 cta. q̄ si res ex dilatiōe patiat⁹ detrimentū non appellat⁹ ut. ij.
 q. vi. §. a diffinitiva. in verbo ab excoatore. ff. de ap. reci. l. vlt.
Ad p̄sequendū appellatiōem indulget⁹ ann⁹ a iure r. ex
 iusta cā biennū. ut. §. eo. ti. cū sit romana. **S**ed si per ipotentiaz
 partis omīssa sit p̄secutio nullū appellanti p̄iudiciū generat⁹
 ut. §. eo. ti. c. ex rōne. si vero per iudicē steterit ipso iure. tps ap
 pellatiōis nō currit. ut in aug. ut sp̄osa. lar. §. hoc quoq̄. colla.
 ix. in aug. de ap. §. sanctimus. colla. vij. q. vi. anteriorum. §. s;
 lls. C. de tempo. ap. in aug. sed lls. **S**ed si dolo aduersarij cir
 cūuentus appellator appellatiōē suam non fuerit p̄secutus
 p̄iudicat⁹ ei. q̄ post tps non admittit⁹ ad p̄sequendū sed
 ager aduersus dolum ad interesse ut. ff. de dolo. l. arbitrio. §. do
 lo cuius. **S**i si soluendo nō fuerit restituet⁹ appellans ad p̄se
 quendū. ff. de eo per quē fac. est. l. ex hoc edicto. **I**ntra tps p̄e
 dictum licet appellatori p̄sequi s̄m se cōiterue. i. solus vel cum
 aduersario. **T**ēpore autē indulto transacto lite non cōpleta ra
 ta manet finia. ut. ij. q. vi. si quis appellat. C. eo. ti. in aug. ei qui ap
 pellat. r. in aug. de bis qui ingre. ad ap. §. sanctim⁹. colla. v. **A**p
 pellatore aut⁹ cessante cū vnus mensis superest ex biennio. licet
 victori ingredi ut querat⁹ reus. quo sine inuenio siue non. suas
 asserat allegatiōes. vel ut cōfirmet⁹ vel ut rescindatur finia. om
 ni casu absente in expensis cōdemnādo. neutro occurrente sen
 tentia firma manet ut in aug. p̄allegato. r. sic itelligi potest. §.
 eo. ti. oblate. **E**l erit in arbitrio superioris an appellans nimīū
 p̄currat vel non. **E**t nota q̄ tēpora p̄dicta locū habent
 nisi iudex a quo fuerit appellatū tempus rectius moderetur.
 ut. §. eo. ti. cum sit romana. **I**n casu vero cū de matrimonio spi
 rituali agit⁹ potest is ad quē fuerit appellatū tēpus rectius mo
 derari. ut. §. eo. ti. oblate in fine. **E**t idē puro in matrimonio car
 nali. nā in vtroq̄ periculū est in mora. ut. §. vlt. lite nō p̄test. quo
 niā frequenter. r. sic s̄m p̄missa p̄ q̄ terminus appellatiōis
 qui a iure p̄figit⁹. p̄uenit⁹ ab appellatore qui quādoctiq̄
 infra annū p̄sequi potest ut dictū est. **P**otest p̄ueniri r. ab
 appellato sed nō nimīū. ut dictum est. **E**t si q̄rat⁹ que sit diuer
 sitatis rō. **D**uplicē rōem assigno. terminus legis p̄lixior est. r.
 ideo p̄uenit⁹. terminus autē hōis breuius. nā iudex restringere
 pōt. ut in decre. oblate. seu moderari terminū legis. ut i decre.
 cū sit romana. verbū aut⁹ moderandi ad restringēdū se habet
 ut. §. de verbo. signi. c. vlti. r. p̄pterea terminus hōis non p̄ue
 nit⁹. **E**l als hō est magis dedignantis nature q̄ lex. r. iō ter
 minus hōis non p̄uenit⁹. terminus legis sic. ar. ad hoc. ff. de ar
 bi. l. si cū dies. §. vlt. r. l. cellus. **S**i q̄ras q̄ sit p̄ea nō p̄se
 quentis appellatiōē interpositā circa diffinitiuā distinguo sic
Aur appellat actor. aut reus. an lit. cōtest. aut post. Itē aut pro
 sequit⁹ appellator r. nō appellatus. aut appellatus r. non appel
 lator. aut vterq̄. aut neuter. **S**i actor appellat ante litem p̄test.
 r. non p̄sequat⁹ p̄sequente appellato appellator condemnā
 tur ad expensas ut. §. eo. ti. rep̄ehensibilis. §. i. **S**i vero actor q̄
 appellauit p̄sequatur reo non p̄p̄sequite. p̄ceditur in reu;
 tanq̄ in contumacē. ut. §. eo. ti. sepe contingit. **S**i formaz illius
 decre. ut. §. vlt. lite nō cōtest. q̄m frequenter. **S**i vterq̄ p̄se
 quatur. lis suo Marte p̄cedat. **S**i neuter. p̄imus iudex libere sua
 iurisdictione vtat⁹ ut in decre. rep̄ehensibilis in p̄im. **S**ed si
 post litem cōtest. actor appellat⁹ r. nō p̄sequatur p̄sequente
 appellato. actor iterū est citandus ut. C. quō r. q̄n iudex. i. aug.
 qui semel. si nō venerit p̄cedit⁹ in p̄ncipali si liquere poterit. ut
 C. de iudi. l. p̄perandū. §. sinaut⁹ ex gestis. vel saltē fiet abso
 lutio ab obseruatōe iudicij cū condemnatione expensarū ut i
 ea. l. §. r. si quidē. **S**ed si p̄sequatur actor nō p̄sequente reo ap
 pellato p̄cedit⁹ in p̄ncipali si liquere pōt. ut. ij. q. ix. decernim⁹
 r. in palle. l. p̄perandū. §. sinaut⁹. **S**inaut⁹ assuerit reus si non
 posset liquere fiet missio i possessionē irrecuperabilē ut. C. quō
 r. quādo iudex. l. cōsentaneus. **S**ed si vterq̄ p̄sequat⁹. vlt neu
 ter. repete qd dictū est in mēbris eisdem. **E**t eadē locum hñt
 appellatē reo q̄ dixi cū appellat actor. **R**ecusat⁹ iudex mul
 tis ex causis. **S**ed de multis alijs p̄sequamur. ut si iudex sit
 suffraganeus multorū litigatorū. alteri enī merito est tūc suspe
 ctus ut. §. ut lite nō cōtest. accedens. in p̄io accedens. Itē si
 sit dñs litigatoris ut. §. de offi. deleg. insinuante. r. c. cāmqs. Itē
 si iudex est de terra litigatoris. ut. §. ut lite non cōtest. accedēs
 in sedo accedens. Itē si a iudice appellatū sit pendente appella
 tiōe etiā in alijs causis est suspectus ut. §. eo. ti. ad bec r. c. pio
 posuit. Item si iudex hz familiaritatem cū litigatore. ut. ij. q. v.
 accusatores ut. §. de offi. dele. insinuante. **Q**ui aut⁹ sunt familia
 res legi⁹. ff. de fur. l. si libertus. ff. de penis. l. respiciendū. §. su
 rt. a domestica. C. de questionibus. l. placuit p̄ide. ff. ad fil. le.
 cō. l. i. §.

co. l. i. §. finat. ff. de edil. l. ediles. §. familie. 7. C. de his qui ad
ec. con. l. vlti. §. 7. hoc quidem ff. de verbo. signi. l. pñciato. §.
familie. Itē si ē affinis. ut. l. q. ix. absens. 7. ff. de in iur. l. lex cor
nella. Itē si litigator sit comes iudicis ut. ff. de offi. pñ. l. senatus
censuit. Itē si iudex aliqua consanguinitate cōiungat litigato
ri ut. j. eo. ti. postremo. Itē si est cōcanonicus ut. §. de offi. dele.
cum. R. canonicus. Januens. Itē si iudex hz consimilem cām
ut. §. de iudi. cām. 7. ar. ff. de excu. tu. l. ppter litē. Item ppter
dñm oēs de eius familia recusant. C. si quacūq. pñtus po. l.
unica. Itē 7 cōsimiles cause repellunt iudicē a iudicio. sed nō
testem a testimonio. l. 3. eni quelibet consanguinitas repellat iu
dicē. non tamen testem ut. j. eo. ti. postremo. l. iij. q. iij. Itē in cri
minall. in ver. itē lege iulia. Hoc ideo. q. facilius habet iudices
q. testes. 7. ppter hoc repellit quis a iudicio ex defectu testis
ut. §. 8. testi. dilecto. ¶ Dñt aut recusari iudex vbo vñ libello
Et erit forma recusatiōis hec. q. periculosa res ē 7 tristissimos
solet habere euentus corā suspecto iudice litigare recusato te. Et
sic. q. suspecti vel inimici iudices eē non dñt 7 quodammodo
naturale est suspectorū iudicū insidias declinare 7 inimicorū
velle refugere. iō te recusato. ¶ Allegabit cā suspicionis corā
iudice. que si sufficiens visa fuerit. pbat coram arbitris ut. j.
eo. ti. scdo regis. 7. c. cū speciali. §. de offi. dele. suspitionis. Nec
obstat. iij. q. v. q. suspecti. Ibi ei nec admissa fuit recusatio. 7 iō
nec pbatio exacta. Scdm vtrumq. ius. l. canonicū 7 civile p
recusari delegatus ut. j. eo. ti. postremo. §. de offi. dele. suspitio
nis 7. c. insinuatōe. 7 idē fm leges ut. C. de iud. l. cū spālī. 7. l.
apertissimi. Ordinarius aut recusat fm canones. ut. iij. q. v. sus
pecti. §. de fo. cōpe. si qs clericus. 7. c. l. 3. q. vi. placuit. xi. q. pñ
ma. peruenit. Et idē fm leges 7 fm dñm 2 Bar. per. l. C. de iu
risdi. om. iudi. l. nemo. sumpto ar. a cōtrario sensu. ibi enim sic
dicit. nemo post litē cōtest. ordinarie iurisdictionis declinet exa
men. ergo ante litē cōtest. declinet. Et ad idē inducebat aug. C.
de sen. 7. interlo. om. iud. 7. consequēter. Sed dñs Jo. b. cōtra
non enī ordinarius recusat fm leges. sed si suspectus fuerit adij
ciendus ē ei ep̄s loci. ut. C. de iud. in aug. si vero cōtingit. Et rñ
det ad legē illaz nemo sic dicit ipse. dñe 2 Bar. si vis sumere ar
gumentū a cōtrario sensu legis illius nemo. sume a cōtrario
sensu legis totius. sic nemo post litē cōtest. ordinarie iurisdic
tis declinet examen ergo an litē cōtest. nō ordinarie iurisdic
tis declinet examen. 7 sic delegatus nō ordinarius recusatur
fm leges. Aug. vero 7 cōsequēter. itelligebat i delegato. Sz
qd dñi delegatū posse recusari verū ē non petiti. petitus enī
recusari nō pōt ab eo qui petijt ut. iij. q. iij. in aug. offeratur. C.
de lit. cōtest. in eodē aug. §. de offi. dele. cū olim magister. nisi
nova ex cā vt. §. de offi. dele. insinuante. 7. ar. ff. de arbi. l. licet.
Sed queritur de tpe recusandi. Et dicit Jo. teutomicus q. ge
neraliter recusatio fieri hz infra. x. dies. vt dicit aug. offeratur
7 aliud aug. 7 consequēter. Et qm isti dies cedūt 7 post lapsus
eorum nō est loc⁹ recusatiōis. Ideo puidit lex q. si copia iudicis
recusandib. haberi nō pōt. recusatio corā pñside pponat ut. C.
de iudi. l. apertissimi. ¶ Dicit q. recusatio fieri pōt quādo cum
q. dñm ante lit. cōtest. cū sit dilatoria exceptio. ut. §. tit. pro
xi. inter monasteriū. nisi termin⁹ pñfixus esset a iudice ad oēs
dilatorias pponēdas ut. §. de excep. pastoralis. Sz de hoc ple
nius dicit ut. no. §. de dilati. §. sunt 7 alie. ¶ Effectus aut recu
satiōis est. ut si pbatā fuerit suspitio. iudex ordinarius recusat⁹
cōmittat negociū principale. ut. §. de fo. cōpe. si quis clericus
j. eo. ti. ad hec cū a te. xi. q. i. peruenit. ij. q. vi. placuit. C. de iud. l.
cū speciali 7. l. apertissimi. hoc enī ei competit iure ordinarie
potestatis. Si sit delegatus dicit. T. q. cū per recusatiōē pro
bata suspitioē desinat esse iudex 7 iurisdictionē nō habere. sup
se debet cause cognitioni 7 cōmittere nō potest iurisdictionem
quā non hz. quod enī qs non hz generaliter alteri dare nō pōt
vt. l. q. i. gratia. 7. c. daybertū. 7 nemo inuitus cogit ad arbitri
um ire. ut. ff. de arbi. l. iij. §. i. q. uis iudicium reddat in inuitus
vt. ff. de verbo. ob. l. inter stipulante. decre. autē illaz j. de secū
do requirīs. itellerit in delegato. Illā aut cū spālī 7 alias q.
dicunt recusatū posse cōmittere negociū principale dicit i ordi
nario locū habere. puto tñ q. tam ordinarius q. delegatus p
bata cā suspitiois possit cōmittere negociū de recusatoris assē
su. vel ad superiorē trāsferre ut. j. eo. ti. cū spālī. Nec obstat de
cre. illa. secundo regis. in eo q. dicit supsedere tenet. Itā vez
est q. superse debet iudex post pbatam suspitioē. l. vt non co
gnoscat. nō aut vt non cōmittat cām. Itā 7 in delegato loquū
tur leges que dicūt expresse iudicem recusatū cōmittere posse
. C. de iudi. l. apertissimi 7 cū speciali quas leges. T. conectas
eē dicebat cū aliter ad eas rñdere non posset. Ad dec. aut illā

ad hec cū a te. que dicit aut si alterutra partium te suspectū
habuit te insillēte iudicē eligat qui ppositā inter eos dirimere
valeat qñem. rñdebant questionē. l. suspitionis. ego aut dico
principale. Nec obstat huic nostre opinioni. §. de foro cōpe. l. 3.
vbi dicit probata cā recusationis ad te vel ad nos. p iusticia re
currat sicut superius ē exp̄ssum. Itā intelligo. l. p. appellatō
nem si recusatus in cā procedat. ¶ Dubitari aut cōuenit an
iudex suspectus 7 recusabilis possit puenire recusationē 7
cām alteri delegare. Et videt q. non. Itā iusticia ē iurisdic
tio penes eū. potest enim per exceptionē elidi. 7 nihil interest vtrū
aliquid sit ipso iure inefficax. an per exceptionē vt. ff. de regulis
iuris. l. nihil interest. ff. q. bus ex causis in poss. ea. l. fulcinius.
§. si in die. ff. de dolo. l. eleganter. §. seruus pactionis. Si gñt
inefficax est iurisdic
tio in delegatē. inefficax est 7 in delegato
q. non pro suo impio agit. sed pñtus fungit⁹ delegantis. ff. de
iurisd. om. iudi. l. si pñtor. ff. de offi. eius cui man. est iurisdic. l.
l. §. qui mandata. Itē pars iurisdictionis ē delegare. vt. ff. de
iurisdic. om. iudi. l. iij. in fi. cū ergo alias pñs iurisdictionis ag
gredi nō pōt delegatus obstante sibi exceptione recusatiōis op
ponenda i pñona ipsius. 7 istud aggredi nō potest. In delega
tionibus enī cōsiderat⁹ an delegas cognoscere possit vt ita de
num valeat delegatio facta ab ipso vt. C. qui p sua iurisdic. l.
vna. Et ideo si pñtor aut q. ingredit⁹ pñcia sibi decretā
cām deleget. q. cognoscere nō posset nec delegat⁹ ab ipso pōt
sed demū ingrediente legato efficax efficit⁹ delegati iurisdic
tio vt. ff. de offi. pñ. l. obsequare. §. vlti. Item iudex non debuit
puenire diligentiā recusare volentis. ar. j. eo. ti. sepe contingit. 7
. c. oblate. j. de cōfir. vti. nel inuti. bone. ¶ Sed contra cause
suspitionales personas iudicium afficiunt non iurisdictionē 7
ideo cōtra successorē. l. cōtra delegatū nō competit excep
tio. ff. de diuerf. 7. tēpo. pñscrip. l. an vñtū. Nam personales
exceptiones pñonas non egrediunt⁹. vt. ff. de excep. l. exceptō
nes. vnde mutatione pñonarū vñtum abolet⁹. ut. ij. q. i. pñmis
l. q. i. cito. §. de filijs pñbi. ex trāsmissa. ff. vti possi. l. si duo. §. nō
videor. Et fm hoc itelligunt⁹ dec. ille. de pñscrip. de quarta. j. de
iure pa. cura. ¶ Solutio. puto iudicē suspectū ante recusatiō
nem cōmittere posse. 7 commissio valet. quod in ordinario in
dubitātū est vt. ff. de iurisdic. om. iudi. l. pñtor. Et idē puto in
delegato. ¶ Et nota q. fm vetera iura arbitri eligendi sunt
a partibus q. cognoscant de principali. ut. §. de foro cōpe. si qs
clericus. j. eo. ti. ad hec cū a te. Et hoc fiebat insillēte iudice re
cusato. ut in illa ad hec cogente iura trīduū ut. C. de iud. l. vlt.
Hodie eligit⁹ arbitri qui cognoscat de cā suspitionis ut. j. eo.
ti. cū speciali in pñm. Sed principale negociū non cōmittet nisi
de recusatoris assensu. q. si nō consentiat recusator ad superio
rem trāsmittet negociū recusatus ut. j. eo. cū speciali in fi. l. 3.
¶ Et notabis q. hz iudex recusatus iurisdictionē retineat ut
cogere possit arbitros eligere ut dictū est 7 terciū si duo dis
cordant. ut. §. de offi. dele. suspitiois. 7 cām cōmittere vel ad su
periorē trānsferre. secus tñ est in iudice a quo fuerit appella
tum. Itā appellans eximitur a iurisdic
tione eius a quo appellat
si iudex fuerit delegatus ut. j. eo. ti. directe. Si aut fuerit ordi
narius eximit⁹ appellans quo ad cām in qua appellat. in alijs nō
eximitur. sed pendente cā poterit ordinariū recusare. ut. j. eo. ti.
pñsui. 7. c. ad hec. eo sup quo appellatus est pñtermissio ut. j.
eo. ti. cū teneamur. Hoc tñ fallit in delinquēte notorie. ut. j. eo.
ti. cum sit in fi. 7. c. cōsultat. ¶ Relatio fit trib⁹ ex causis. Alit
ei iudex refert de iure consulens. q. in iure dubitat. Alit quia
pñciare euitat. 7 iō refert vt se exoneret. Alit consulti su
per facto. Prīm⁹ modus approbat⁹. secundus 7 tercius re
probant⁹ ut probant⁹ hec. ff. de iudi. l. eū quem. §. iudicibus. 7
§. de facto 7 in aug. de iudi. §. vlti. in aug. ut iudices non expe
ctent sacras iussiones. §. iubemus. Est 7 qrtus referendi mo
dus. l. cum superior ita cōmittit. ut delegatus si de pñtum volū
tate fuerit pñnciet. vel cām ad superiorē trāsmittat ut. §.
de rescrip. ex parte. Sed cū relatio faciēda est plena oīa noti
ficanda sunt superiori 7 partibus cōsultatiōis edi d3 exemplū
7 si altera pñm viderit relationē minus plenā vel contrariā
veritati. pōt illico a cōsultatione appellari. 7 nihilominus a snia
ut. C. de rela. l. i. 7. ff. qñ ap. sit. l. i. §. i. 7. q. vi. §. biddum i fi.
Ideo aut plene in relatione oēs oīno cause sunt cōprehendē
de vt ppe modū actorū recensioe non sit opus. acta tamē ne
cessario sunt associanda vt. C. de rela. l. vlti. ¶ Et nota q. res
feret⁹ cā. refert⁹ 7 electio seu postulatio. vt. §. de offi. lega. l. 3. tra
nen. 7. §. de postu. bone memo. in secūda bone. Et sicut electō
ne seu postulatione relata ad superiorē non licet in ea aliquid i
nouari vt in iuribus pñall. sic 7 in negocio per cōsultationē
b ij

translato vt. C. de ap. l. ex illo. q. l. i. nomen. iij. q. vi. multum
7. C. de rela. l. ij. Sed in his oibus expectari d3 superioru
sum vt. vi. q. ij. deniq3.

De clericis peregrinantibus. Rica.

Via sicut appellan

tes ita 7 peregrinantes iura tuet. Ideo post tra
ctatu de appellationibus subiicit tractatus de
peregrinantibus. **U**ideamus igit qui hic pe
regnatres dicat. 7 qd presidu eis indulgeat a iure. **D**e
regnatres intelligunt hic romipete. apostoloru limina 7 alio
ru sanctoru oratoria visitantes vt. xliij. q. ij. si qs romipetas
7. c. paternaru 7. c. illi qui 7. s. de treuga 7 pa. in nouam. **I**te
illi qui accedunt ad pntiaz dñi pape. ut. j. eo. ti. c. vno. ij. q. vi. ar
guta. Non aut intelligas de quolibet peregrinate. n3 largo
mo quicunq3 a loco domicilij pficiscitur peregrinari videt vt
C. de incol. l. ciues. li. x. **P**eregrinantes igit de quibus supe
rius dictu est ecclesia Romana sub ptecoe recipit 7 specialit
ad Curia venientes. hij eni facto appellare. vel veri puoca
re vident. ut. s. ti. proxi. cu sit romana. 7. c. dilecti. Et per huc
modu puocandirecedit ab ordinario. 7 vocat aduersarius
puocantis ad supiorem. **R**ecedit etia 7 a delegato dummo
do ante noticiā litteraru. vt. s. ti. pr. meminimus 7. c. sugge
stum. 7. c. ad hec sicut asseris. **Q**uidā tamē dixerūt q3 hodie
puocatio facti locu nō habet p decre. s. ti. pr. vt debitus ho
nor. que sic dicit. cu aut ex rōabili cā putauerit appellandū co
ram eodē iudice cā pbabili appellationis exposita tali v3. que
si foret pbata deberet legitima reputari. **U**nde decre. illas. cu
sit romana 7. c. dilecti. abrogatas eē dixerūt. Sed errauerūt.
nā illa vt debitus honor. loquit i appellatione. **A**llie vero loquū
tur in puocatione. **H**abēt aut hoc pfidū a iure venientes ad
curia romanā. vt si qd eis abieptū est vel sublatū post iter ar
reptū eis restituat. vt. j. eo. c. vno. ecclesiā. si p iudicez sit subtrac
tum. 7 agens cōdictōe ex hac decre. **I**de presidū hnt appella
tes. ut. s. ti. pr. cu teneamur. ij. q. vi. arguta. 7. c. quoties. Sed
7 alijs iusta ex cā absentibus seu peregrinantibus iuris pfidūz
indulget. nā si eorū turbata fuerit possessio p viz expulsis his
qui eorū nomine detinebāt dat eis cōdictio ex lege ad recupe
randā possessionē absentium nomine siue fuerit serui siue fue
rint extranei et si mandatū non habeant. qd est speciale cōtra
regulā generalem ut. C. si per vim vel alio mō turba. sue. ab
sentis possessi. l. i.

De cōfirmatione vtili vel inuili. Rica.

Ractatum est supra

de his q appellationis bñficio suspendunt. **H**ic
aut tractatur de his q cōfirmatōis pfidio muni
untur. **U**ideamus igit qd sit cōfirmatio. q
liter fiat. a quo. de qua re faciēda sit. 7 qd cōfirmationis effe
ctus. **C**onfirmatio ē prioris iuris habiti conuozatio. **H**ec
descriptio colligit. s. de fide instru. inter dilectos. **S**it autēz
pfirmatio pluribus modis tpis ex cursu vt si a iura non fuerit
infra decendū appellatū. nam lapsu tpis rata manet. 7 ei stan
dum est. vt no. s. de sen. 7 re iudi. s. auctoritas. **S**ic 7 iura arbi
ter dicit emologari. l. silentio decendū cōfirmari. ut. s. de ar
bitris p tuas. C. de arbi. l. cu antea. 7 no. s. de arbi. s. effect.
ls in casu p appellationē dicat iura confirmari ut. ff. rē ra. ba. l.
vlti. **C**onfirmat aliqd iuramēto. vt si minorē alienet 7 iuret
non cōtrauenire vt. C. si aduer. vendi. l. sacramēta puberum.
Ite cū mulieres cōsentiant alienatōi reruz dotaliū 7 pp nupti
as donataz. 7 ne cōtraueniant firmat pprio iuramēto. ut. s. de
iureiur. cū contingat. **I**te cū debitor pmittit vsuras 7 promit
sum suum firmat iuramēto. **N**ā tunc etiam excipe non pōt ut
s. de iureiur. debitores. **I**te cū quis transigit. 7 transactionez
suam iuramēto cōfirmet. **N**am tunc punit si cōtrauenierit ut
C. de transac. l. si qs maior. **I**te iureiurādo firmat statutum
de certo numero canonicorū. ut. s. de rescriptis. cōstitut. **C**ō
firmat et per litteras supioris 7 maxie dñi **P**pape q plerunq3
cōfirmat iuras vt. s. de sen. 7 re iudi. ea q. 7. c. cāmq3 in fi. j. de
testa. raynunci. in fi. 7. c. raynaldus in fi. **S**tatuta. ut. s. de cō
si. cū accessissent. **B**eneficia ut. j. eo. ti. ad nostrā 7. c. ponecta.

Et cōtractus. ut. s. de pac. quoties. **A**rbittoria vt. j. eo. ti. exami
nata. **C**ōpositiones vt. j. eo. ti. venerablis. **I**te electiones ut. s.
de elec. postq. **P**ostulationes vō nō cōfirmant sed djudicā
tur. ut. s. de postula. bōe. i. fa bōe. i. fa colū. 7 si inuēta fuerit ca
nonica admittit ut. s. de elec. scriptū. vel non admittit si min
canonica sit inuenta ut. s. de postu. prela. bone. in prima bone.
vel etia irritatur ut. j. eo. ti. 7 si vnanimiter. **P**nt cōfirmari
que pacifice possident. ut. j. eo. ti. c. i. **R**es litigiose confirmari
non pnt vt. j. eo. ti. c. i. 7 no. s. vt lite pen. s. lite igitur pendente.
Effectus cōfirmatōis est vires plenissimas dare ei rei cui
forte aliqd incuria vel iperitia minus incertū est vt. s. de trans
ac. c. i. **P**ersonale facit reale. vt. s. de transac. venies. 7 hoc in
tellige de cōfirmatione dñi pape. **A**uctoritas eni pncipis non
solemne facit solemne. vt. C. de testa. l. osu3. **N**ā facit ex nudo
pacto dari actionē vt. ff. de pactis. l. legitima. pncipis eni au
ctoritas mutat substantialia. ut. C. cōia dele. l. ij. C. de rei vro.
ac. l. vna. **I**te hoc operat cōfirmatio dñi pape. vt si noua que
sio oriat super re illa sup qua cōfirmatio est obēta. ordinari
vel alius cām audire nō pōt sine speciali mandato dñi pape. si
res illa tpe cōfirmationis pacifice possidebat. ut. j. eo. ti. c. i. **S**3
quo ad titulu possidendi cōfirmatio nihil addit. id ei cōfirma
tur qd a principio firmū est. ut. s. de fide instru. inter dilectos.
An in confirmationibus rerū poni pauerūt tales deter
minatōes. sicut iuste 7 pacifice possides. **I**n sententijs aut cōfir
mandis ponit. sicut pvide lata ē vt. j. eo. ti. examinata. **P**pape
enī nō intēdit vni dare vt alius scrupuloso corde moueat. ut
xvi. q. vij. c. i. nec itēdit vni pferre 7 alteri nocere. vt. xliij. q. v.
deniq3. nec vult alicui subtrahi p puiilegia sua. vt. ix. q. iij. nūc
vero. xv. q. ij. de puiilegijs. **S**ed hoc videt absurdū quibus
dam vt tantā imunitatē rerū quis fortiat per hmoi simplices
cōfirmationes q leuiter in curia impetrant. **N**am 7 si sup re
bus singulis qs impetret pfirmatōes. eneruata erit iurisdicō
ordinarij sup illis. 7 ppterea sic intellexerūt decre. illas. j. eo. ti.
c. i. 7. ij. q. iudex nō possit cognoscere de cōfirmatōe an sit iu
sta vel iniusta. sed de re cōfirmata sic. **A**llj dixerūt has decre.
locū habere cū papa cū cause cognitiōe cōfirmat. ut. s. de offi.
dele. qm abbas. s. de testa. venies. j. eo. ti. venerabilis. j. de testa.
raynunci. 7. c. raynaldus in fi. **A**llj vero intelligunt has decre.
ad litterā sicut sonare vident. vt p cōfirmatōes simplices hec
immunitas rebus cōfirmatis accedat. vt si super eis noua qd
oriat nullus eā audiat sine mandato dñi pape. 7 idē si qd ora
tur sup cōfirmatōe. **H**ec posterior snia cū textu decretal ma
gis cōcordat. **S**erutiū si confirmationi dñi pape obijciat falsi
suggestio poterit de ea cognosci 7 iudicari. ut. j. eo. ti. de confir
mationibus. 7 sic cōfirmatōe non obstat poterit cognosci de
re cōfirmata cū certum sit cōfirmationē per falsi suggestionē
illicitam fuisse. **A**n querit si iura ex cōdicationis lata fuerit
ab ordinario vel delegato 7 a summo pōtifice confirmata an
ille q tulit possit ab ea absolvere. **E**t videt q non. nā papa con
firmado sententiā suam facit. **D**ia enim sua facit qbus suaz i
partit auctoritatē. ut. C. de vete. iu. enu. l. i. s. 7 iō. **C**ontrariuz
tū est verius ut. j. de insti. ex frequētib. **H**ec aut de litteris cō
firmationis. **S**ed de litteris innouatōis sciendū est q p eas ni
hil iuris acquirit ut. j. de puiul. ex pte. 7. j. e. si. cū dilect. **P**er
litteras aut ptectionis nō eximit quis a iurisdicōe ordinarj. vt
j. de puiul. ex pte. i. secūda 7. c. recepimus. **S**3 si aliqs se subij
ciat ptectioni dñi pape 7 ex simplicitate appellare omittat exi
mit. ut. s. ti. pr. c. vno. s. de ap. ad audientia. **Q**uid ergo pro
sunt littere ptectōis. **R**no maior honor ei debet que papa sua
ptectōe honorat ut. s. de ma. 7 obe. p tuas. **E**l solet plus ti
meri qd singulariter pollicet q qd generali sponfione cōclu
ditur. xliij. di. q. ij. xi. di. q. i. nesciat.

Explicit liber secundus. Incipit liber terci.

De vita 7 honestate clericorum. Rica.

Inito tractatū in

dicorum a quibus clerici abstinere de
bent inquantū pnt. cum seruos dei non
oporteat litigare vt. ij. q. vij. sic sacerdos
res. iō subiicit hic rubrica de vita 7 ho
nest. clericorū. **U**idendū est igitur q
lis debeat esse vita clericorū. 7 in qbus
cōsistat honestas eor. **E**t qd in ecclesijs collegiatis clerici
ci de

ci debet vivere in comuni in una domo vescat atq; sub uno tecto dormiant & gescat ut .j. eo. c. qm. xxij. di. pter bec. de co. di. v. in omnibus. xij. q. ij. necessaria. Quidam tñ intellexerunt iura illa in ecclesijs regularib; locū habere aliud in secularibus ut. xij. q. ij. q. tua sanctitas. xxij. di. si q. vero. Sed puto iura pōra cōtinere ius cōe in ecclesijs collegiatis. Quis eis in multis ecclesijs sit p contrariā consuetudinē derogatū. Posteriora vō loquunt in clericis nō valentibus pōtinere. q. sortiri possunt vxo res ante sacros ordines fm licetiā ab apostolo datā. ut. xvij. di. dist. de his in fi. Et stipēdia extra ecclesiā in domibus suis recipere vt paupes. non vt clerici nec rōne canonici tituli s; pauperis contemplatione. & sic intelligi pōt. i. q. ij. sacerdos. Cōiugati enim canonici titulū obtinere non possunt. ut. j. de cle. cōiuga. sane. & c. diuersis fallacijs. Cōonestas clericorū consistit in multis. In tonsurā capitis ut. j. eo. si q. ex clericis. clericus. & c. clericis. Itā vt ad modū sperare caput habeat abasum ut. xxij. di. p. habere. & sic attonsis capitis & patribus aurib; incedat ut. xxij. di. dist. nō liceat. Quod verū nisi timor vel necessitas exigit habitum transformari ut. j. eo. c. clericis officia. Unde quidā reprehens de habitu dimissio sic se excusauit. An verus. Turius vt peterē layci sub ymagine romā. fā fuit vt sinerē luxuriare comā. Itē in ornatu vestimentorū & aliorū ut. j. eo. clericis. officia. xx. q. iij. per totū. ita vt nec fulgidis nec sordidis vestib; se ornēt. Et enī ait Iheronim; nec affectare sordes nec inq̄site delicie laudes parit. ut. xli. di. si. Itē vt moribus & verbis pudorem indefinēter exhibeat. vnde gene sponse. i. predicatoris turturi cōparant ut. xli. di. si. vlti. Quis laycis verecūdia indicatur. iuxta illud verecūdos & verētes facite filios iſrl. vt. xxij. q. iij. in eo. Itē in iessu dñt clerici esse ornati vt grauitate iuris mentis maturitatē ostendant. Incōpositio enī corporis vt ait gregō. q̄litate indicat mentis ut. xli. di. dist. sicut. Itē in societati bus vt nō habitēt cū malis hoibus. quia sepe cōsortia malorū bonos etiā mores corrūpūt ut. xxvij. q. i. sepe. vnaq; aſpecta liuorē ducit ab vna. Itē in modestia & sobrietate vt. j. etia. crapula. & c. xxv. di. per totū. Itē in munditia vite vt. j. c. c. vt clericorū. & dicimus. j. ti. pri. Itē vt sint assidui in lectōe & oratiōe. bec enī esse debent opa clericorū ut. xxxvi. di. c. vlti. Nec & alia a clericis exigunt quorū vita & cōuersatio debet esse secreta & a laycorū actibus remota. ut. ij. q. vij. laicos. vt eoz qui i laicali ordine cōsistūt obseruantia. sicut loco ita religiōe precellat ut. iij. di. deniq; in principio.

De cohabitatioe clericorum & mulierum. Rica.

Via frequenter vitā

q & honestate clericorū suspectarū ex honestant mulierū consortia. Ideo post tractatū de vita & honestate clericorū subiicit hic rubrica de cohabitatioe clericorū & mulierū. Videamus igit que mulieres prohibent habitare cū clericis. & que pmitunt. Itē q sit pena clericis fornicatō. & que mulieris se clerico cōmiseritis. Itē q circa clericos fornicarios dispensatio valeat adhiberi. Ille aut mulieres clericis cohabitare pmitunt in qbus nāle sedul nihil pmitit seui criminis suspicari. alie phibēt. ut. j. eo. c. a nobis. Que aut sint persone q pmitunt legit. xxij. di. dist. inter dixit. lxxxi. di. cū oibus & c. volumus. C. de epis. & de cū qui. in aut. de sanctis. epis. S. presbyteri. col. ix. in aug. qūo opor. epōs. S. quanta. Sed cōtra. j. eo. si. c. i. Ad qd dico q pīa decre. huus tñ nō tenet. derogat enim ei p posteriorē. j. eo. a nobis. Vel pīa decretalis loquit in mulieribus q & si sup̄tōem effugiāt hñt tamen secū pedissequas & ancillas in qbus & de quibus sinistra frequēter oritur suspitio. Et de talib; dicit aug. Que cū sorore mea sunt mee sorores non sunt. ut. lxxxi. di. legit. Iura autē superiora loquunt de personis cōiunctis que suspitio. nem effugiūt. nec secum hñt mulieres suspectas. Epi vero & monachi oio nullas secū mulieres habere dñt. vt in aug. de s. c. dist. epis. S. ep̄s vero. & lxxxi. di. oportet. & c. clericis. & xvij. q. ij. diffinit. & in aug. de mōachis. S. cogitādū. Cōidea clericorū fornicatorū est vt admoniti nō se corrigentes a bñficijs suspendant. Et si suspensi fornicarias presumpserint definire perpetuo sunt remouendi. ut. j. eo. c. sicut. & c. si aut. neq; enī suspē si sunt ipso iure. nisi eorū fornicatio esset notoria. ut. xxij. di. nullus & c. pter bec. & sic pōt intelligi. j. eo. c. sup̄ eo. Tunc enim suspēsi essent ab officio. & p cōsequētiā a beneficio. ut. lxxxi. di. si q; animodo & c. si q; sacerdotū. Sed nomine fornicatio mor-

tale peccatū. Sic. Igit pena eius ē depositio vt. xxv. di. c. vlti. lxxxi. di. dist. presbyter. si q; ep̄s. & c. si q; sunt p̄byteri. Ad hoc dicunt quidā q canon ille rigore cōtineat. alius autē circa idem cōtineat eq̄tatē. vt. xxij. di. fraternitatis. eq̄tas p̄ferēda ē rigori vt. xlv. di. dist. licet. l. di. ponderet in fi. lxxxi. di. presbyter. C. de iudi. placuit. ff. de re. iuris. l. in omnibus. Melius est enim reddere de misericordia ratōem q̄ de crudelitate. vt. lxxvi. di. nō satis est. xxvi. q. vlt. alligat & xxv. q. ix. veniā. ix. di. sana. l. di. eos. Vel forte iura iō minus pcedūt in crimine fornicatōnis. q; pauci ab eo inueniunt immunes ut. l. di. q; tua. Vel dicat de iure cōmuni seruare posse rigore. de dispensatione eq̄tatē. Nec obstat qd dicit illa decre. fraternitatē. l. fragilitas nō stritpis talē non patit manere censurā. Nam sic intelligendū est scilz rigidā & indispensabilē. Pena mulierū fornicatūz cū clericis ē intrusio in monasteriū vt. xxij. di. fraternitatis i. ver. nicenā. Quidā tamen intelligūt cū mulier illa hoc peteret. Alioqn secus ut. xxij. di. dist. seriatim. & xxij. q. i. integritas. Si vō cū clericis matrimonialr de facto cōtraxerint tunc veniunt si filios nō hñt. sed si filios hñt. mulieres & filij suscepti ex clericis quos sua libidine infecerūt in seruitutē redigāt ecclesie cuius sunt clerici vt. lxxxi. di. quidē. xxij. di. eos. xv. q. vlti. cū multe. Adhibet circa clericos fornicarios dispensatio magna. vt nō remoueant ab officijs vel bñficijs. ut. j. eo. c. si cut. & c. si autē. sed ad altiora officia nō ascēdāt ut. xv. q. vij. hij. q. Alia vt ad maiores ordines pmoueāt vt. xxij. di. fraternitatis. Maxima vt ad dignitates ascēdāt. ut. xxij. di. habuisse. In summa nō est q occultus fornicator suspensus est quo ad se sicut & qlibet in mortali peccato cōstitutus. vt. i. q. i. sacerdotes. non tñ quo ad alios anq; p suam p̄sēdāt vt. xv. q. vlti. c. vlti. sed notorius fornicator ē suspensus quo ad se & quo ad alios ut. j. eo. si. c. vlti. xxx. di. nullus & c. pter bec. Et idē est i symoniaco et occulto q suspensus ē quo ad se & quo ad alios ut l. q. i. reperiunt. Ad intelligo verū ee in symoniaco in ordine suscepto q viciosum hz caracterē ut. i. q. ij. qbusdā narrantibus. secus aut in symoniaco in ordine alteri collato ut. j. de symo. p. tuas. Et taltergo symoniaco in ordine suscepto nō debet sacramēta suscipere ut. l. q. i. si q; a symoniaco. sed a quolibet alio sic qd ius tollat. l. q. i. quo ad se sit suspensus nō tñ quo ad alios vt sup̄ius dicit. C. Notoriū aut aliud iuris. Aliud facti. terciū notoriū p̄sumptū. Notoriū iuris duplex. p cōfessionē factā in iure. vel p suam. ut. j. eo. c. vestra. Facti p euidētiā rei que terguerlatione aliq; celari nō pōt ut. j. eo. c. vlti. j. de purga. ca. cū dilectus in fi. ij. q. i. in manifestis. Notoriū p̄sumptū est vt si aliquis publice habitus ē p filio. vbi nō requirit alia probatio vt. s. de filijs p̄f. qm. hoc ei q aliquis sit filius nō potest vere pbari ut. ff. de condi. & demon. l. lucius. Itē filius est quē nuptie demōstrant vt. ff. de in ius vo. l. q; semp. Et idē dico in fornicatore. Si enī clericus iuuenis & cupidus secū habeat euidēt i domo iuuenulam & suspectā non notoria est fornicatio sed p̄sumpta a iuvene & cupido credat reddita virgo.

De clericis coniugatis. Rica.

Actum est supra de

phibita cohabitatioe clericorū & mulierū. Hic agit de pmissa. l. cōiugali. Videamus ergo qbus clericis pmitit habere cōiuges. & an hñt res cōiuges possint fil & ecclesiastica bñficia retinē. Post sunt clerici in minorib; ordinibus cōstituti vxo res ducere vt. j. eo. c. i. xxvij. di. dist. de his in fine. In sacris autē non. q; omnib; in sacris cōiuentia est idē. vt. s. de tēpo. ordia multis. xxij. di. dist. erubescant. nemo. si q; eorū. & lxxxi. di. dist. ante trienniu & lxxxi. di. dist. cū. in preterito. Quētales autē clerici i minorib; ordinibus cōstituti ducunt vxo res. & eis vtunt in sacris. s; p sacros ordines nec de nouo cōtrahunt nec mortuis vxoribus alias ducūt. ut. xxxi. di. dist. nicenā. qm. & c. aliter. & j. eo. c. cūz oli. Cōlin in ecclesia primitiua clerici vxo res habētes bñficia extra ecclesiā percipiebāt. q; in ecclesijs seruiebāt vt. xxij. di. dist. si qui vero sunt clerici. xij. q. i. q; tua scitas. vel ut stipēdia tanq; paupibus non vt beneficia tanq; clericis p̄stabant. Hodie aut a beneficijs ecclesiasticis excludunt vt. j. eo. si. p totum. ea enim facto p̄p̄io amiserunt cōtrariū eligendo & se ad vitā oppositam cōuertendo vt. ff. de bōis liberto. l. si patronus. C. de furtis. l. i. ff. de tributo. l. q; in herede. S. vlti. lxxxi. di. dist. q; quā nā quasi in duo diuisi ecclesijs a quibus stipēdia p̄cipiūt samu

pena mulieris in domo fornicatoris.

clericus fornicatoris suspensus.

in symoniaco fornicatoris suspensus.

notoriū publicū quid ē.

lari non pnt. cu eos oporteat cogitare q̄liter vxoribus suis va-
leant coplacere ut. j. eo. t. diuersi fallacis. Vbi aut aliqui forni-
catibus dedit ecclesias penitus derelinquunt beneficia p de-
relicto habere videt et eis sunt ipso iure priuati. ut. lxxi. dist.
eos. Si qs autē sciēter beneficiū cōserat cōiugato. non per-
ipm qui cōtulit sed p superiorē potius est p̄uandus ut. j. eo. di-
uersis fallacis. Sed q̄ritur an epi dispētare valeant in offi-
cio cū clericis in sacris ordinibus constitutis q de facto cōtra-
hūt matrimonia. Aidet q sic ut. j. eo. c. sane. S; cōtra clerici
dū sacros ordines recipiūt votū continentie solēizare viden-
tur. ut. xxij. di. seriatim in fi. vnde postea cōtrahēdo malus pec-
catus cōmittunt q̄ sit adulteriū ut. xxvij. q. i. meliore. nō ergo
pnt epi dispensare qbus dat ptas dispēlandi ab adulterio ci-
tra. ut. s. de iud. at si clerici. Aidet qd rñō. Epi possunt dispētare
in adulterio et in minoribus. sed et in maioribus vbi cūq; iūet
tur a iure pmissum ut i casu pmissio et heresi et sacrilegio. ut. l.
di. presbyteros et c. si qs presbyter. Licet aliq contrariā iniam
asserant dicentes posse epos dispensare in adulterio et in maio-
ribus criminibus. nisi inueniat p̄bilitū. ut in homicidio et i sy-
monia. ut. l. dist. mīro. et j. de symo. nobis. Querit de cle-
rico vxorato an retineat priuilegiū clericale qd habetur. xxvij.
q. iij. si qs suadete. Et videt q nō ut. j. eo. c. iohannes. S; de
cre. illa pōt intelligi i eo q cōtraxit cū vidua. q irrecuperabiliter
a clericatu recessit ita ut vltē ad clericatū redire nō possit.
ut. xxvij. di. seriatim. et p̄pterea exuit oī priuilegiū clericali ut
lxxxiij. di. q̄quis. als si clericus vxoratus seruaret tonsuram
retinet priuilegiū clericale. sic intelligo. s. de vita et ho. de clerico
et maxie si beneficiū retinet cuius gratia tonsurā seruare tene-
tur. ut in p̄dicta decre. iohannes. A talis sub ecclesiastica regula
est tenēdus ut. xxvij. di. si qs vero. xij. q. i. q̄ tua. Ael pōt dici q
illa decre. iohannes. non loquit in priuilegio ipsius canonis. si q
suadente. illud enī retinet eo q nō tñ in fauorē clericorum in-
ductū est s; in odium laycorū ut. j. de sen. ex. contingit. sed loqui-
tur in priuilegio qd clerici hnt in angarijs et pangarijs ut. xvi.
q. i. s. nouarū cū. ill. sequen. illud nō retinet clerici vxorati et ma-
xime si non seruāt tonsurā quam deposita si resumpserit p̄uile-
gium nō resumūt. ut. j. eo. c. ex pte.

De clericis non residentibus. Rica.

Actum est supra de

clericis q priuant beneficijs pp cōsōtia mulier-
hic autē tractatur de his q a beneficijs excludū-
tur eo q nō resident in ecclesijs in qbus bñficia
ti existunt. et iō subijcit hic rubrica de clericis nō resi. in ec. vlt.
pben. Aideamus igit quid sit residere qualiter clericus de-
beat residere. et q sit pena non residentis. Residere est de-
seruire ut. j. eo. c. cōquerente. parū ei est residere nisi et residē.
curā ecclesie habeat in qua bñficiū h; vel per sonatū ut. j. eo. c.
q̄ nonnulli. Debet aut qs residere per seipm nō per vicariū
ut. j. eo. c. qm. Per vicariū enim deseruire nō licet nisi in casu
bus quos nō. s. de offi. vica. s. nūc videndū. Aduersus nō
residentes sic iura pcedūt. Si qs cā cupidū t̄r transeat ad aliā
ecclesiā quā ambit. puari d; vtrāq; habita et ambita. ut. vij. q.
i. si qs epus. s. de transla. prela. c. penul. et vlt. nisi ecclesia velit
eū repetere. ut. vij. q. i. nō oportet. Si aut causa vtilitas pu-
ta ad ecclesiā maiore et cū licentia plati sui transeat. cū corpora-
lem possessionē ecclesie secūde tenuerit et t̄pus p̄terierit infra
qd oia peragi possunt q̄ pertinet ad plenā acquisitionē secunde
ecclesie. tunc primū beneficiū qd habuit potuit alteri libere cō-
ferri ut. s. de elec. cū in cūctis. s. cū vero. Sed si cā necessitatis
puta ppter p̄secutionem tūc cessante p̄secutione redibit ad
suā ecclesiā ut. vij. q. i. pastoralis. Sed si causa bñficialis. puta si
ad religionē transeat de iure nō redibit ad primā ut. vij. q. i. hic
nequa. s. de renūci. post translationē. Vbi aut leuitatis cā
qs deseruit suā ecclesiā. puta vagat per mundū. tunc si habeat
primā ecclesiā p derelicto ut q̄ recipit aliam ut. j. de pben. de
multa. j. de cōcel. pben. vel ec. nō va. litteras. et c. cū nostris. vlt.
ducit vxorē ut. s. ti. pri. diuersis fallacis. Ael miles seu iocu-
lator efficit. tunc q̄ vitā assumit prime p̄fessionis cōtrariā ut
C. de mune. patimo. l. x. poterit eius ecclesia vel p-
benda alteri cōferri. Sed si nō habeat ecclesiā p derelicto tri-
ne citationis edictū in absentis ecclesia publicet. et si nec sic cu-
rauerit obedire et vltra sex mēses ecclesiā suā deseruerit pote-
rit ea priuari et nihilominus suspendi et excoicari nō tñ de gra-

dari ut. j. e. c. ex tne. Quod intelligo cū nescit vbi sit. et sic non
pōt ad eū citatio puenire. Alloquin monēdus est absens nec
oliter posset de iure priuari ut. j. eo. c. ex pte et c. q̄liter. et c. vlt.
ad ipsius reditū cōgruo tpe per superioris arbitriū moderan-
do ut. j. eo. c. inter q̄tuor. Tñ in hoc diuersa inuenio a iure tpa
cōstitutā. inuenio enim duos menses. ut. vij. q. i. p̄ntiū. Tres se-
ptimanas ut. vij. q. i. si qs in clero. Annus. ut in aut. de sanctis.
epia. s. interdicimus. Quattuor annos ut. j. eo. ti. qualiter. quin-
q; annos ut. j. eo. c. ex gestis. moderabit aut superior fm loco
rū distantia personarū absentū et negotiorū qualitatē ut. s. ut
lit. non cōtest. qm et s. de ap. cū sit romana. Si quis aut licētia
tus a suo epō ad certū tps vltra tps absuerit statim post tps
priuari poterit. nisi ex iusta causa post tps impediret ut. vij. q. i.
p̄ntiū. vbi enim dies apponit pro homine interpellat. ut. C.
de cōtrah. et cōmit. si. l. optimā. j. de loca. et pduc. potuit. C. de
iure embp. l. penul. In summa nō est q̄ residere intelligi-
tur qdā qui in veritate nō resident ut is q extra ecclesiā p̄cu-
rat vtilitatem ipsius ut. j. eo. c. ex parte. Item q̄ seruit epō extra
ecclesiā ut. j. eo. c. ad audientia. Itē que seruit pape ut. j. eo. c. uis
dilectus. Itē q̄ studet in theologia. ut. j. de magis. sup specula.
s. docentes. Itē oēs fructus p̄bendarū percipient p̄ter vi-
ctualia et cotidianas distributiōes que residentibus tñ debent
tur ut. j. eo. c. de cetero. j. ti. p. l. 3. et c. dilectus.

De prebendis. Rica.

Ractauimus supra

de vita et honest. cle. nunc de reb⁹ ad eos p̄tine-
tibus disseram⁹. et iō subijcit hic rubrica de pre-
ben. Aideamus igit qd sit p̄benda. cui con-

ferri debeat. a quo. q̄liter. infra qd tempus. et ad quē deuoluta
tur cōferendi potestas si is ad quē collatio p̄tinet i mora fue-
rit cōferendi. Prebēda est ius p̄cipiendi. puentus in ecclesia
competēs alicui tanq̄ vni de collegio. qd ius ex canonica descē-
dit. non enī debet esse canonicus sine p̄benda ut. j. eo. c. relatu
et c. dilectus. Canonica vō est quoddā ius qd ex electione et
receptione in canonicū et in fratrē oritur vel de nouo creatur
vbi certus canonicorū numerus nō habet. ut. j. eo. c. dilecto.
Quē inq̄ vel creatur in loco in capitulo et in alijs quorū cōis
est vsus ut. j. eo. c. relatu et c. pio illorū. et in prebende petitione
ut superius dictū est. Est autē cōferenda prebēda idonee
psone que residere in loco et curā eius per se valeat exercē. ut
s. ti. p. relatum. Cōferri d; regulariter a plato ipsius ec-
clesie in qua cōferenda est prebēda. ut. j. de insti. ex frequētib⁹
et c. ad decorē. sicut et collatio ecclesiarū p̄tinet ad prelatū de
iure ordinario ut. s. de offi. ord. cū vos. i. q. iij. si qs epus et c. per-
tinent. et xvi. q. vlt. c. nullus. s; in p̄teritis locis secus obineat.
de cōsuetudine spālī in collatione prebēdaz. ut. s. de elec. cū
ecclesia vulturana. j. de cōcel. p. vel ec. non va. c. nulla. q̄ in or-
dinatione ecclesiarū. lxxij. di. si in pleb⁹. lxx. di. c. ij. Allicubi spe-
ctat cōiter ad prelatū et capitulū collatio prebendarū. ut. j. de
cō. pben. vel ec. nō va. c. postulatū. Sed de iure cōi sicut dictū
est prelatus vna cū capitulo suo institutiones et cōcessionēs fa-
cere d; ut. j. de his q̄ fi. a pla. sine con. ca. c. i. j. et l. ij. et c. nouit.
Allicubi tamen obinet vbi platus solus sine capitulo cōferre
posset. ut. j. de his q̄ fi. a p̄el. sine con. ca. ea nōc. Et econuer-
so. allicubi capitulū sine prelato. ut i dec. cū ecclesia vulturana.
Plene cū iuribus et p̄tinentijs suis sine dimintuōe aliqua
p̄ferende sunt p̄bende ut. j. vt ec. bñfi. sine dimi. cōse. vt nost⁹
et i. q. iij. si quis prebēdas. ut qd prebēdis annexū est non sepe-
tur ab eis. ut. s. de cōsti. cum oēs. j. eo. expōsūsti. Turonen. aut
cōcllium prebendarū inhibet sectionē ut. j. e. c. maioribus. Añ
duo ad vnā prebēdā eligi nō pnt. ita q̄ inter se fructus diui-
dant prebēde vel q̄ vnus ex ipsis p̄bendā vacante habeat. al-
ter vacaturā expectet. ut. j. eo. c. tue fraternitatis. Allicū tamē
potest vna p̄benda diuidi in duas dummodo talis sit vt etiā di-
uisa sufficiat duobus ut. j. eo. vacante. Itē pure simplr sine
pactione et sine modo cōferri debet. ut. j. vt ec. bñfi. sine dimi.
con. vt nost⁹. Spirituales enī talia non patiunt⁹ ut. s. de pac.
c. vlti. l. q. i. q̄ pio. j. de symo. tua. et c. p. tuas. Sed cōtra. j. e. c. si
gnificatū. Ael qd rñō. non fuit ibi pactio habita cū persona s;
sic canonici inter se statuerūt. vt q̄cūq; illam prebēdā h; hoc
onus agnosceret vt missaz de beata virgine quotidie debeat
celebrare. nisi esset corpis infirmitate grauatus. Et hec canonici
corū dispositio fuit a summo pōntice cōfirmata. vnde p̄bēda
illa

illa transibat cū onere suo. ut ff. de pigno. ac. l. si puerit. §. ij. ff. de usufr. l. usufructu legato. §. vlti. r. l. si pendent. §. si qd. §. de deci. cū non sit in hōne. vel ubi cōditio siue modus inest ex nā rei nō facit rē conditionālē. ut ff. de cōdi. r. demō. l. con ditiones. vel si cōditio siue modus sit spūalis rem non afficit ut in illa. significatū. r. §. de seruis nō ord. null. r. c. eo liber. r. **¶** Bz aut cōferri prebenda infra sex mēses postq̄ vacauerit alioqn is ad quē spectat collatio priuat potestate cōferendi. ut §. de cōces. pre. nulla. **¶** Bz hoc semestri deducit tps suspensōis illius ad quē spectat collatio. Et idē puto in excōcātōe dūmo do suspensus vel excōcātus nō sit in mora petēde absolutōis ut §. de cōces. prebē. qz diuersitatē r. §. de elec. bis qbus. **¶** Illio qn cōtra ar. c. di. qm. de rescrip. si aut. ff. de re. iuris. qui p̄t. ff. de re mili. l. oēs. §. q. p̄positū. **¶** Nec obstat qz sua culpa in excōcātione vel suspensōe q̄ incidat. nā r. si hoc ei imputet non tñ imputāda sunt oīa q̄ ex culpa illa pcedūt ut. xv. q. i. si cōcubi na. r. c. inebriauerūt. §. de sponsa. veniēs. ff. de furtis. l. veruz. r. l. qui iniurie in pri. ff. de pu. r. vec. l. sed r. bi. §. sin aut ar. l. di. sepe r. c. studeat. ff. qd. met. cā. l. si mulier. **¶** Tps illud semestri vtile ē nec currit eunt ad curiā romanā manēti in ea. r. de ce. dēti ab ipa. Et idē in alio iusto r. legitimo impedimento. **¶** Itē nō currit nisi a die noticie ut in illa. qz diuersitatē. §. tps. §. de sup. neg. pre. l. 3. **¶** Negligente epō si ad eū spectat collatio deuol uit ad capitulū ius cōferendi. Si aut ad caplm spectat r. negli gat. deuoluit ad epm. Si cōter pertineat ad vtrūqz r. negligat deuoluit ad superiorē. ut §. de p̄cessio. p̄ben. nulla r. c. postula tis. Sed moriēte epō ad quē priuet collatio non deuoluit ius cōferēdi ad caplm ut §. ne sede va. illa. **¶** In summa notādū est qz cū scribit̄ pro aliquo ut in aliq̄ ecclesiā ciuitatis vel dyo ces. p̄uideat ei in bñficiō cōpetenti. nomine bñficij r. p̄benda continet̄ ut §. eo. c. p̄ illorū. §. de vbo. sig. tua. q̄uis alias nomē bñficij latius pateat q̄ prebende. qz bñficiū distinctū vel idistū cū. p̄benda vero nō nisi distincta ut §. de cōces. p̄ben. ex pte. **¶** Sed q̄rit̄ an recepta scōa prebenda prima vacet ipō iure. Et videt̄ qz sic ut §. de cōces. pre. litteras. **¶** Unde qd̄ statutū est i bñficijs curā aīarū habentibus. ut §. eo. c. de multa. r. in per sonatibus de qbus idem iudiciū est habendū. ut §. de elec. di. dū. etiam si curā animarū non habeat. ut in decre. de multa in fi. idē intelligo r. in prebēdis. r. accedit ad hoc. xxi. q. ij. si quis tā trāslatus. §. de elec. cū in cunctis. ff. de regulis iuris. l. iij. §. si ex cōuentione. ff. de diuor. l. vlt. in fine. Et intelligo hoc cū secun da p̄benda recipit ut titulus nō ut simplex bñficiū vel ut si pendū. **¶** Tam tñ r. quidā alij doctores non cōparientes paupe ribus s; diuitibus blādientes. dixerūt hoc locum habere tñ i bñficijs curā aīarū habentibus r. in psonatibus de qbus lo quitur hec decre. de multa. nō aut in p̄bēdis. **¶** Rūdentis ad decre. illā. litteras. qz allegatiōe cōtinet r. non ius. cū per litterā illius decre. cōtrarium pateat manifeste. nō ergo palpāda sunt crimina ne vulnera incurata seruent̄ ut. l. di. si qz dyaconus. ve aut si non sparserimus ve si tacuerimus. non enī leue disci men incūbit siluisse qd̄ congruit. ut. xliij. di. dispensatio. **¶** Itē querit̄ an is qui duas hz prebēdas vel beneficia curā haben tia seu psonatū possit retinere qd̄ malit. Et videtur qz nō quia primū vacat ut superius dictū est. r. si vtrūqz retinere cōtende rit carebit vtroqz. ut §. de multa. r. ar. vij. q. i. si qz epō. §. de trā sla. prela. quāto in fi. **¶** Itē cū in culpa fuerit accipiēdo vtrūqz optionē habere nō debet ut. ff. de petiti. here. l. si rem r. p̄ciū. ff. de testa. tu. l. tutor ita recte. **¶** Sz §. §. eo. c. referente. **¶** Ad qd̄ rūdeo decre. illa docet q̄lter superior circa hmoi gratiose pcedere pōt. **¶** Et el oprio illa locum hz fm vetera iura. hodie lo cū nō hz qz recepto; p̄o primū vacat ipō iure ut dicit̄ ē. **¶** Sz queritur an alius a papa dispensare possit in pluralitate benefi ciorū. Et scripsit Jo. qz sic in eadē diocef. ut. lxx. di. sanctorum. Sed in diuersis diocebus nō. r. hoc ppter iuris impossibilitatē qz qua rōne clericus hñs beneficia in diuersis epatibus tene ret recipere ordies ab vno epō. r. ab alio. r. vtrūqz teneret obe dire. qd̄ esse nō posset si mādarent aduersa. qz nemo pōt duo bus dñis seruire. xxvi. di. acutus. hāc aut perplexitatē sol. pa pa tollere pōt. qui eo ipō qz dispensat ut liceat alicui hēre plura beneficia i diuersis epatibus cōcedere videt̄ ut ei liceat ordies recipere a quo malit epō. r. in cōtrarietate mandatorū ei obe diat cui vult. **¶** Veri. eē puto qz siue i eodē epatu siue i diuersis nullus dispensare pōt nisi papa. Et sic curia tenet. **¶** Sed nū qd̄ peccat clericus recipiēdo diuersa bñficia r. maxime in di uersis dyoc. **¶** Rūo sic. Nam si sciat primū vacaturū recepto se cundo. peccat tamē in cupiditate dū deserit qd̄ sortitus est r. eli git magis pingue. ut. vij. q. i. si qz sue. r. c. si qz de ordine. **¶** Item

peccat contēnendo suum epm dūz eo cōempto recipit bene ficiuz ab altero. Sed hoc mirū videt̄ qz possit qz p receptio nē secūdi bñficij se liberare a suo epō cui forte iurauit r. a quo ordines suscepit. **¶** Ad qd̄ dico qz hoc locū hz cū quis de licētia sui ep̄i recipit scōz bñficiū. alioqui r. si primū bñficiū vacet titulus tñ prioris ecclesie durauit. poterit ab epō vlt a sua eccle sia reuocari. ut. vij. q. i. non oz. r. c. si vero. r. erit in expectatiōe bñficij vacaturi. r. sic p̄z qz q̄uis primū bñficiuz vacet ipō iure prior tñ locus nō vacat ipō iure nisi velis dicere qz r. p̄o locus r. primū bñficiuz vacat quo ad illū qui recipit scōz. non tñ quo ad ecclesiā vel epm priorē. **¶** Itē nunquid ep̄s peccat cō ferendo bñficiū scienter ei q̄ als bñficiatus existit. **¶** Aldet̄ qz non. scit enī vel scire d̄z qz non duplicat̄ ei bñficiuz sed pri mū vacat. Sed p̄ ea q̄ proxime supius dicta sunt p̄z ipm delin quere nisi de pmissu primi ep̄i fiat. qz aut primū bñficiū va cet i penā recipiētis scōz bñficiū est statutū. r. ex hoc facti q̄li tas satis p̄z. **¶** Sui enī cōe vitiū recipientis r. cōferētis. sicut cōe vitiū est male ordinati r. male ordinātis ut. lxxi. di. tātis r. lxx. di. ordiatos. **¶** An tñ nō omitto qz clerico bñficiato p̄t aliū in bñficiū vel stipendiū sine titulo cōferri. ut. x. q. i. possessiōes r. q. vij. illud. **¶** Hoc etiā in summa notādū est qz quicunqz ep̄s ordinat clericū sine titulo vel prebēda ei p̄uidere tenetur qd̄ in sacris ordinibus locū habet sicut curia tenet r. seruat. l. 3. iura indistincte loquant̄ de ordinibus ut. §. eo. c. nō liceat. r. c. cum sin apostolū. **¶** Quod verū est nisi qz ad titulū sui patrimo ni fuerit ordinatus. r. sic intelligo. §. eo. ep̄s. r. c. tuis. talis enim tās ordinatus bñficiū aliud petere non pōt. ut. xij. q. ij. illi qz xvi. q. i. c. vlt. in fi. **¶** Sed et illud querit̄ quod frequens est r. assiduum. Ecce papa mādāt alicui cōferri p̄bendam vacantē vel vacaturā. ep̄s seu canonici ad quos spectat collatō cōferūt alteri in elusione mādāt apostolici. nūquid pro quo scriptū est ius hz in p̄benda illa. **¶** Puto qz sic ut §. eo. inter cetera r. c. dile ctus filius g. in vltia dilectus. r. §. de rescrip. constitutus. Sed ad maiore penā statutum ē ut r. collatio facta valeat. r. ei pro quo scriptū est de redditibus ecclesie singulis annis p̄uideat cōferentes donec ei fuerit in beneficio prebēdali p̄sum ut §. eo. dilectus filius g. in penul. dilectus.

De clerico egrotante. Rica.

Actum est supra de

cle. nō refi. qz prebēda vel aliud bñficiū confere dūz est residenti r. deseruienti ecclesie. sed qz qui dam infirmitate detenti deseruire nō pōt de eis videndū est r. iō subijciē hic rubrica de clerico egrotante vel debilitato. **¶** An igit̄ clerici amouendi ppter morbus sint a suis beneficijs psonatibus r. prelaturis r. alijs in locū eoz subro gandi. diuersi diuersa senserunt. **¶** Aug. enī dixit qz nunq̄ alijs subrogādus est viuo nisi renūciantī vel remoto seu trāslato. nec p̄textu morbi ē alijs amouēdus. **¶** Ras. distingit vtrū mor bus sit curabil vel incurabilis ut si morbus sit incurabilis fiat amotio r. subrogatio als nō. Sed hec distinctiō non pcedit ut §. eo. r. ex pte. **¶** Alinc. aut dixit qz q̄du infirmus pōt in collegio remanere nec amonet̄ nec ei alius subrogat̄. sic enī mutatur iudex si operā iudicio dare non pōt. ut. ff. de iud. l. si lōg. **¶** Tā. aut dixit qz si prelatus vel clericus nō possit in collegio remāe re. qd̄ in morbo lepie cōtingit. amouēdus est r. ei alius subro gandus. r. hoc p̄ quandā decre. q̄ erat in cōpilatiōe antiqua. §. de concess. p̄ben. ex trāsmis. q̄ tanq̄ iniquitatē cōtineat est sub lata. r. p̄ quādā aliam. §. eo. ti. tua. mihi placet snia. Aug. r. cōfir mat̄. §. eo. c. vlt. r. vij. q. i. c. l. ij. r. l. ij. r. c. qualiter. r. c. q̄uis triste **¶** Qd̄ aut dicit̄ decre. illa tua. sic intelligo qz ab admistratiōis d̄z officio remoueri subaudio nō. tñ a titulo p̄latōis vel sue institu tionis. **¶** Sui enī intelligūt̄ famuli quos curamus egrotos. ut. ff. de statu. li. l. iij. §. penul. r. tpe infirmitatis pascendi sunt ut. ff. cōmo. l. in rebus cōmodatis. §. p̄t iuste cāe. **¶** Quia aut debiles r. infirmi seu mutulati celebrare nō pōt not. §. de cor. vicia. **¶** Et si q̄ras qd̄ erit si qz ppter morbū residere vel de seruire nō possit. **¶** Rūdeo. si est p̄latus. dabit̄ ei coadiutor. ut §. eo. c. de rectoribus r. c. vlt. r. vij. q. i. c. i. r. c. q̄uis triste. Si fue rit simplex clericus dabitur ei vicarius ut no. §. de offi. vic. §. nunc videndum.

De institutionibus. Rica.

Uperius tractatum

est de collatōibz p̄bendarū hic tractat de illi
tutionibz p̄sonarū. 7 iō subijciē hic rubrica de
institū. **¶** Eideamus igit quid sit institutio. quis
possit instituire 7 quos. Itē qd ius institutioē q̄
ratur. **¶** Institutio ē pprie clericorū personarū. 7 p̄latōz. Col
latio vō beneficiorū ecclesiāz vel p̄bendarū. Inuestitura autē
est tractatō vel q̄si traditio. Quasi traditio iō dico q̄ plerunqz
fit p̄ annulū vel p̄ librū ut. s. de sen. 7 re iudi. cū olim. j. de con.
cel. p̄e. vel ec. nō va. p̄posuit. j. de his q̄ fia. ma. p̄e. ca. ex ore
Sicut 7 clauū assignatio ē signū traditōis rei. ut. ff. de cōtra
ben emp. l. clauibz. 7 scotatio. ut. s. de cōsue. ex litteris. Item
instrumentorū datio ut. C. q̄ res p̄igno. ob. pos. l. iij. C. de do. si
qs argentū. sicut 7 depositatio ē intronisatōis iudiciū. ut. s. de
elec. ecclesia vestra. **¶** Quis autē instituire possit. Bicas ut als
dixi. qs cōferre possit. s. de p̄ben. s. cōferri. **¶** Instituti sunt
viri literati vel als ydonei vñcunqz originē duxerūt ut. j. e. c.
ad decorē. **¶** Potest qs inuestiri p̄ns vel absens p̄ aliū siue
alius p̄ eo ut. s. de p̄ben. accedēs. Sic 7 p̄t aliqz p̄ aliū iue
stiri 7 cōferre. ut. s. de p̄ben. dilecto. j. de cōcep. p̄. vñ ec. nō va.
cōstitutus. Si si is q̄ interpōit mādātū habeat ab illo q̄ institui
tur q̄ret p̄prietatē 7 possessionē absenti ut. C. de acqui. pos. l. i. si
hoc gerat ille q̄ interpōit 7 is q̄ mādauit vel saltz q̄ mādauit.
ut. ff. de do. a. l. q̄ mibi. alioquin tūc demū q̄rit absenti possessio
7 p̄prietatē cum ei possessio fuerit tradita. ut. ff. de acq. re. do. l.
res ex mandato. s. si is q̄ recipit nomine absentis mādātū ha
beat tūc q̄ret absenti possessio 7 p̄prietatē cū ratum habuit. ut.
ff. de nego. ge. l. si ego. **¶** Nūc videndū est qd ius ex institu
tione querat. In quo distinguo. Refert an instituat in canoni
cū. 7 tunc id querit qd diximus queri ex canonica. s. de p̄e. in
p̄m. Si autē in p̄latū acq̄rit titulus p̄lature sed nō possessionē nī
si institutus possessionē nactus fuerit corpale ut. s. de elec. cū i
cunctis. s. cū vero. xxi. q. ij. si qs iā translatus 7 ar. ff. de acqui
rē. pos. l. i. cū heredes i aug. ut ord. p̄fec. colla. v. ff. de ho. po.
ex testa. militis. l. vlt. in fi. Si non prius desinit qs hēre titulū
in prius ecclesia nisi possessionē adept⁹ fuerit in secūda. ut. xxiij.
dist. si q̄ epi.

¶ De cōcessionē prebende vel ecclesie nō vacantis. Bica.

Actum est supra de

p̄ben. 7 insti. sed q̄ plerūqz cōcedūt seu p̄mittū
tur prebēde vel ecclesie nō vacantes. Itē subijciē
hic rubrica de p̄cel. p̄ben. vel ec. nō va. **¶** Ei
deamus igit q̄ prebēda vel ecclesia dicat nō vacare. Itē qs pos
sit cōcessionē vel p̄missiones facere de nō vacāt. qd ius acq̄
rat si qs recipiat ad primā vacantē. 7 q̄ sit rō q̄re cōcessionē
7 p̄missiones de nō vacātibus reproben. **¶** Nō vacare dī
ecclesia vel p̄benda q̄ vtroqz mō non vacat de iure. s. 7 de scō
ut. j. eo. cū nostris. S; hoc verū est in eo q̄ litteras obtinet a su
p̄iore sup̄ ecclesia vel prebēda asserens eā vacare cū nō vtroqz
mō vacet ut dictū est. Alis tñ cōferri p̄t ecclesia vel p̄bēda va
cans de iure nō de facto. ut cū qs hñs vñz ecclesiā vel p̄ben
dā acq̄rat aliā. primā tñ de facto tenet. ut. s. de p̄ben. de multa
Et idē puto in oibus bñficijs q̄ de facto detinent a clericis cō
ingatis. a clericis depositis vñ remotis. 7 generalr in oibus q̄
ab aliqbus occupata de facto tenent. **¶** P̄t solus papa cō
cedere nō vacantes ut. s. de offi. dele. ex pte. j. e. c. p̄posuit. Et
est rō. q̄ ipse est supra ius ut in p̄dicto. c. p̄posuit. ipse cōstitutō
nibus nō ligat ut. C. de legi. 7 cōsti. l. digna. Legat⁹ hoc nō
p̄t ut. s. de p̄ben. dilectus filius. q̄libet tñ p̄latus p̄mittere p̄t
se p̄uicūz cū potuerit. ut. j. e. c. accedēs. **¶** Rō autē q̄re valeat
hec spēs. p̄mittendi est quā assignat eadē decre. accedēs. q̄ in
multis casibz se facultas offerre p̄t in qbus collatio nō est in ex
pectatiōe vacaturū bñficij differenda 7 sic subtrahit expecta
tio mortis. poterūt enī bona eccle supercrecere 7 de his in
beneficio p̄videri. ut. s. de cōsti. cū. Alis j. de verbo signi. c. vlt.
Sed opponit. Nā idē videt in p̄missione nō vacātis. naz plu
ribus modis euenire p̄t ut aliter q̄ p̄ montē facultas se offer
rat p̄uidendi. ut. s. de p̄ben. vacan. Itē cū aliqz ex canonicis remo
uet vel p̄mouet vel resignat vel p̄ derelicto hz beneficiū vel
religionē ingredit. Ad qd rñdeo. Iura ista q̄ p̄hibent p̄mis
sionē vel cōcessionē de nō vacātē cōsiderauerūt ea q̄ frequē
tius accidunt. ad illa enī que frequētius accidunt iura adaptā

tur ut. ff. de le. 7 sena. l. nā ad ea. ff. ad treb. l. postulāt. Frequē
tius enī accidit ut bñficia vacent p̄ montē q̄ p̄ alios modos. i.
p̄missione p̄ie vacature hoc agi videtur 7 iō nō vñ. p̄missio
vero cū potero. vel cū facultas se offeret. 7 generalior est 7 in
ea nō videt ad montē respect⁹ haberi. 7 iō approbat. **¶** Re
cepto in canonicū 7 in fratrē ad primā vacantē acquiri ius ca
nonie. ut. s. de p̄ben. dilectus filius. **¶** Prebenda autē cū vacane
rit nō p̄t petere ex p̄missione. Sed q̄ canonicus nō p̄t esse si
ne p̄benda poterit cōi iure. s. canonie. ut. s. de p̄e. relatū. iter ce
tera 7 c. dilectus filius. t. **¶** Rō autē quare p̄missiones vel cō
cessionēs de nō vacātibus reproban. est illa q̄ continet. j. eo. c.
nulla. s. ne desiderare qs montē alterius videat in cuius locū
7 beneficiū se credit successurū. 7 eadē rō est i pacto de futura
successiōe ut. C. de pac. l. vlt. 7 C. de inuti. l. i. ex eo. 7 de his
legibus sit mētio. j. eo. nulla. **¶** Et notandū q̄ si p̄ cōciliū illud
aliqz sit receptus recipiēs cōtra eū excipe non p̄nt. ut. j. e. cū
sup. S; cū p̄missio de nō vacātē cōparet pacto de futura suc
cessiōe. dixerūt quidā q̄ sic pactū de futura successiōe vñ i q̄nē
nō in spē ut. ff. p̄ so. l. iij. s. de illo. Sic 7 p̄missio nō vacāt. **¶** Nō
p̄to verū ut. j. eo. c. cōstitutus. 7 c. ex pte. Itē dixerūt qdā
q̄ sic pactū de futura hereditate valet si fiat de ratificatione il
lius cui⁹ ē hēditas ut. C. de pac. l. vlt. sic 7 p̄missio de nō vacā
te. Quod nō p̄to verū nisi is de cuius bñficio agit oīo renun
ciat. ut. s. de offi. dele. ex pte. Et q̄ dixi recipiēs recepto obij
cere nō posse q̄ p̄ciliū recept⁹ sit. iō p̄tingit q̄ cū sit i possessio
ne canonie in pari cā turpitudinis peior est cōditio agētis 7 me
lior possidētis. ut. ff. de cōdi. sine cā. l. auiculo. C. de p̄di. ob tur
cau. l. iij. 7 fm hoc itelligendū ē qd legit⁹. s. de excep. cū eccle
siastice. Si vō in possessiōe nō est s; ageret ex p̄missione ut reci
per. tunc illi q̄ p̄miserūt p̄ cōciliū p̄nt excipe p̄ eū. 7 in hoc cāu
in pari cā melior ē cōditio rei ut. ff. de re. iur. l. cū par delictū. 7
sic itelligo. j. eo. c. ex tenore. s. de p̄ben. cū iā dudū. 7 c. cū non
ignores. Nec obstat j. de diuor. significasti. j. de adul. itellexi
mus. ibi enī agētī dat replicatio in fauorē m̄rimōij vel ibi dat
replicatio circa diuersa delicta. S; circa idē 7 cōe delictum in
hoc casu nō daret agētī replicatio contra doli exceptiōem ut
ff. de doli. ex. apud cellum. s. marcellus.

¶ Ne sede vacante aliquid innouetur. Bica.

Ractatū

est. s. de institutōibus 7 cō
cel. q̄ de cōsue. bñt fieri
ab epis cū suis capitulis ut no. s. de p̄ben. s. cō
ferri. **¶** Capitulis autē ep̄alibz ecclesijs capitula
p̄ferre nō p̄nt ut. j. eo. c. illa. 7 ex hoc nacta occa
siōe tractat hic generalr q̄ sede vacātē nihil in
nouet. 7 iō p̄nt hic rubrica ne sede. va. aliqd innouet. **¶** Ei
deamus igit q̄ ecclesia dicat hic vacare. Itē q̄ sint illa q̄ sede
vacātē innouari nō possint 7 q̄re. **¶** Sedes dicit hic vacare
q̄ nō hz p̄latū ut. j. eo. t. p̄to. s; alias 7 q̄ bñficij hz nulluz ha
bere fingit ut. s. de p̄scrip. c. i. 7 q̄ nō consecratū hz nullū ba
bere videat quantū ad ea q̄ mun⁹ consecratōis exposcunt ut
s. de trās. p̄e. inter corporalia. nā 7 q̄ malus ē videtur nō eē. ut
de peni. di. i. scindite. 7 q̄ inhabilis ē ad agendū nec eē videtur
ut. ff. qd cuiusqz vniuersi. no. l. i. s. pe. Nec cautuz videt qd vi
tiose cautū ē ut. ff. q̄ satisfā. co. l. quotiēs. Sic 7 mal⁹ sacerdos
non ē sacerdos. ut. xli. di. multi. Et malus ep̄s nō est ep̄s ut. ij.
q. vij. nō oēs. Ecclesia vacātē aliqd circa statū ipsius innouari
nō d; ut. j. eo. c. i. vacātia bñficia cōferri nō p̄nt ut. j. eo. c. illa
Nō obz in p̄lato negligēte. ut. s. ti. pr. nulla. 7 c. postulasti
nō obz i p̄lato monēte. ut dictū est. Itē vacātē ecclesia clerici nō
p̄nt disponē de rebz eccle. ut. xij. q. ij. si q̄. x. q. ij. si qs ep̄s. lxxvi.
di. qm. **¶** Itē dicit q̄ possint sicut instāte necessitate p̄nt clerici
vacātis eccle aliq alienare ut. lxxi. di. fraternitatē. Duz tñ ad sit
auctoritas metropolitane eccle. nā 7 iudex p̄stat auctoritatē
facto minoris eo tpe quo nō hz curatōr ut. C. q̄ admitt. ad bo.
pos. l. bonorū. Itē in minoribz ecclesijs p̄nt ep̄s aliq alienare
mortuo sacerdote ut. x. q. ij. si qs ep̄s. Itē dicebat q̄ si canonici
faciūt aliquē contractū mortuo ep̄o tenet. s; si ecclesia sit rescin
det. ut. xij. q. ij. si qua. ut vides i p̄ctu mīcus nō hñtis curato
rem ut. C. de i. inte. res. si curatōr. s; hoc nō placet. Nāz hoc
fieret viuente p̄lato. vñ dico q̄ nō hz p̄ctus ut. j. e. c. vlt. sic nec
t; iudicijs q̄si p̄bere videmur ut. ff. de peculio. l. i. s. i. dēz scri
bit. Itē nō agit vel cōuenit ecclesia vacans ut. j. e. c. vlt. Quod
itelligo vñ eē in negotio qd ad solū ep̄m p̄tinet vel ad ep̄z cū
capitulo secus si ad solū caplm ut. s. de re scriptis. edoceri. Et
idē dico in collatōe beneficiorū ut caplm ea cōferre nō possit
si ad

si ad solū ep̄s spectet. uel ad ep̄m cū capitulo. Secus si ad solū capitulū. vt no. s. de pben. s. cōferri. donari aut vel legari ecclesie vacanti pōt et alia bene pnt fieri q̄ sunt ad utilitatē ipsius ecclesie vacantis. ne si aliter dicat cedat i dānū qd̄ fauore ecclesie est inductū. vt. C. de legi. et cōsti. l. qd̄ fauore. C. de pecu. l. non eo minus. C. de secū. nup. l. gnāliter. s. in his et. C. de rei vxo. ac. l. vna. s. accedit. **Sed** pōe q̄ ecclesia vacans hēat yconomū syndicū seu defensorē vel actorē nūq̄d per euz agere pōt et cōueniri. **Uide** q̄ sic. vt. xij. q. ij. nobis et. c. vulturane. Et h̄ idē innuit decre. j. eo. c. vlt. dū dicit attestatōes receptas vacante burgēsi ecclesia et carēte legitimo defensore nō valere. innuit q̄ si hūisset defensorē attestatōes valuisent. **Sz** hoc nō placet. **Unde** ad canones r̄no q̄ nō loquūt in yconomo sed i coadiutore qui plenā h̄z administrationē in tp̄alibus et spiritualib⁹ vt. vij. q. i. c. i. et. c. p̄uls.

De his que fiūt a prelato sine cōsensu capituli. Rica.

Alia superius tractatū est de insti. et cōcel. q̄ ab ep̄is sine consensu caplorū fieri nō dnt. iō subijcit h̄c rubrica de his q̄ fi. a pla. sine cōsensu. **Uideamus** igit q̄ sunt illa q̄ sine cōsensu clericorū fieri nō dnt. **Et** quidē pela ti ecclesiā in negocijs ecclesiā suoz collegiorū cōsilia et cōsensus requirere dnt. i. in cōtractibus. dōationibus et cōcessio nibus. vt. j. eo. c. i. ij. et. l. ij. In institutiōibus et destitutōibus et cōfirmationib⁹ vt. j. eo. c. nouit et. c. quāto. In ordinatiōib⁹ faciēdis vt. xliij. di. ep̄us. In dignitatibus cōserendis vt. xliij. di. le gim⁹. In dispensatiōe rerū ecclesie. ut. xij. q. ij. si q̄ de rebus. In causis audiēdis vt. xv. q. vj. felix et. c. si aut. In alienatiōib⁹ vt. x. q. ij. in aug. hoc ius ponetū et. xij. q. ij. sine exceptōe. Sic et in alienatiōe rez ciuitatis requirit cōsensus ciuitatis. sic et i hac alienatione iurat ordinator domus ut in predicta aug. hoc ius ponetū. **Et** notauit lau. q̄ in hoc casu requirit cōsensus oīuz simul et cōis. nō separatim et singulorū. nō obstante. l. ff. de serui. vt. pre. l. p fundū. q. loq̄ i re cōi q̄ cuiuslibet est vt. ff. de ritu nup. l. illud. Secus in re vniuersitatis q̄ nullius ē. vt. ff. qd̄ cuiusq̄ vniuer. l. sic municipiū. s. i. **Sz** certe hoc nō placet. **Nā** si inue niā hoc in electōe vt requirat cōsensus cōis nō singularis vt. s. de elec. in genesi. nō tū hoc requirit in alienatiōe. nā alienatio q̄ de iure nō valet cōualescit p cōsensum sequentē ut. xij. q. ij. si q̄ de rebus. et. j. e. c. cū vos. et. c. cū apostolica. et. xvi. q. i. c. vlt. **Qd̄** in electōibus nō contingit. vt. s. de elec. auditis. Suffi ciunt ergo in alienatiōe singulares cōsensus oīuz sicut dictū ē. **Sz** querit an in reb⁹ ecclesie male a laycis detentis ad ec clesiā aliq̄ reducēdis vel reuocandis sufficiat auctoritas dyoce sani ep̄i sine cōsensu sui capli. **Et** certe sic. j. eo. cū apostolica et xvi. q. i. c. vlt. **Qd̄** opponit per collatōes layci et cōsensum ep̄i trāsserit dñū rei in illā ecclesiā ad quā res trāsit. et sic res illa alienat quo ad priore ecclesiā cuius fuit. **Nā** alienatio ē oīs actus p quē dominiū trāsserit vt. C. de fundo dota. l. i. nec i secundā ecclesiā p̄prie res dicit reuocari sed de nouo acq̄ri eo q̄ prius nūq̄ eā habuit. **Qd̄** hoc r̄no. sine dubio quedā spēs alienandi est q̄rū ad primā ecclesiā q̄ per hunc modū rē pdit vt dictū est. et cū hec spēs alienandi nō est p̄hibita. sed illa cum res q̄ alienat est in possessiōe ecclesie que alienat. et sic intelligo. j. de rebus ec. nō alie. **Et** p̄hibitiō alienatiōis q̄ fit a testatore nō extēdit ad eā que fit in familiā ut. C. de fideicō. l. volūtas. **Uel** hec alienatio tollat. sic al̄s deus magis voluit immola ri sibi hostias q̄ demonijs. vt. xij. q. i. cōsidera. **Item** res illa quodāmodo recuperat. et si nō ab illa ecclesia cuius fuit. ab alia tū. vñ facilius et fauorabilius p̄mittit rei pdite recuperatio q̄ habite et possessē alienatio. nam et in rebus nō habitis sed ha bendis potest fieri deterior conditio per seruū vt. C. de ac quiren. pos. l. p seruū. **Item** si debitor alienat i fraudez cre ditoris res quas h̄z reuocat ut. ff. de his que in frau. cre. l. i. se cus in his q̄ non h̄z vt si in fraudē creditoris nō adit hēditatē ut. ff. eo. ti. l. q̄ aut. **Itē** si liberrus alienat aliqd̄ in fraudē patro ni reuocat. **Sec⁹** si in fraudē illi⁹ nō adit hēditatē vt. ff. ne qd̄ in frau. pa. l. i. s. vtrū. **Sed** sciendū est. q̄ si aliqua ecclesia vult i petrare litteras a curia. p̄ q̄s liceat rē ecclesiasticā alicui ecclesie acq̄ri male a layco detentā q̄ alteri ecclesie p̄tinet romana curia talē solet adijcē clausulā. priori ecclesie p̄sita cautiōe vt si ad p̄ guiorē fortunā deuenerit rē ei restitui prius sibi de p̄cio satis facto. **In** summa nō ē q̄ l̄z plati generaliter in oībus nego cijs ecclesiarū regere debeat cōsiliū clericorū. vt cū eis pagat

et p̄tractet et q̄ statuēda fuerint statuāt. errata conigāt. et euellenda dissipet et euellat vt. j. eo. c. q̄nto. et maxie sup illis q̄ cleri cos ip̄os cōtingere dinoscunt ut. j. eo. c. vlti. **Qd̄** tū qdā mo dica dōare sine p̄silio clericorū. ut. xij. q. ij. terrulas. cōsiderata tū rei donata q̄ritate et loci p̄suetudine vt. j. de dōa. ceterum. **Itē** quinquagesimā et cētesimā ut. j. eo. c. pastoral. Nullus enī acculare ep̄m pōt q̄ tēpla dei edificat uel edificata et indigen tia āpliat. vt. xij. q. ij. aurū. **Uñ** nō obstat iuramēto de nō alie nādo pōt de nouo ecclesia cōstrui. ut. j. de ec. edi. tua. ad hoc autē p̄missus ē dari quinquagesimā vel cētesimā. sed nouā ecclesiaz cōstruendā. vel p̄struendā āplandā ut. xij. q. ij. bōe rel. **Unde** cum hoc semel sit a iure p̄missum nō est necesse vt nouus regatur assensus vt. ff. de cōdi. insti. l. q̄ sub cōditiōe. s. vlt. **Sed** cōtra. xij. q. ij. si ep̄s vnā et. j. eo. c. cū vos et. c. quanto et. j. de dōa. pa storal. **Sed** circa hoc scripsit lau. q̄ talis dōatio valet dōato re viuēte. eo autē mortuo poterit reuocari. vt. xvi. q. ij. sacerdos **Qd̄** ex hac cā dōationē reuocari nō posse ne iuris auctori tate dōatarij decipiāt vt. C. de his q̄ ve. eta. ipet. l. i. **Sed** ex alijs causis poterit reuocari siue uiuente siue mortuo donato re. vt. j. de dona. si aplice. **Sed** q̄ritur qd̄ si ep̄s plures do natiōes facit. ita q̄ oēs aggregate excedāt quinquagesimā. vel centesimā. singule autē infra subsistāt. nūq̄d oēs reuocari de bebūt. vel illa q̄ excedit. **R̄sio** illa q̄ excedit ar. xij. q. ij. si quos de seruīs. ar. ff. de iurif. om. iu. l. si q̄s id q̄. xvij. q. iij. q̄sti. **Sed** q̄ oēs est ar. ff. de ap. l. si q̄s separati. s. i. **Uel** est de q̄libet de trabendū ut. C. de dona. l. si totas. et. ff. ad le. fal. l. penales. s. annua. **Uerius** tū uidet ut reuocet excedēs. ar. C. q̄i et a q̄ bus q̄rta ps decuri. l. ij. li. xij. **Illud** enī reuocandū est qd̄ de trimentū inducit ar. C. de dōa. si q̄s argētū. et. xij. q. ij. si quos.

De his que fiūt a maiori pte capituli. Rica.

Actū est supra q̄ ep̄i cū caplorū suoz cō silio qdā pagere dnt. **Itē** alia sunt negocia q̄ tū ad capla spectāt ut. s. de rescrip edoceri. ut no. s. de pben. s. cōferri. **Sz** q̄ ple runq̄z fratru vota discordāt. et gnālē obtinet qd̄ a maiori pte corpis uel collegij fuerit ordinatū iō subijcit h̄c rubrica de his q̄ fi. a ma. pte capituli. **Uideam⁹** igit que di cat maior ps capli. et i q̄bus p̄ualeat factū seu votū maioris p tis et in q̄bus factū minoris. **Ab** maior ē ps q̄ numerosior ē. **Sed** sicut in electōe nō sufficit p̄te esse maiorē nisi fit sanior ut. s. de elec. q̄ pp diuersas. sic et in ceteris agēdis ecclesie regit maior ps quo ad numerū. sanior quo ad zelū. s. de elec. ecclesie. **Uel** maior dici pōt q̄ maiori nitit rōne. ut. lx. di. sana. et. xl. di. multi. vnde nō tū ad multitudinē respiciōz ut. l. ij. q. ij. s. itē i criminali. **Generalr** autē p̄ualet qd̄ a maiori pte capituli fit. vt. l. xv. di. c. i. ij. et. l. ij. **P̄sumit** enī p pluralitate. nisi ex pte altera pponderet auctoritas. ut. s. de elec. dudū. s. de testibus in p̄ntia. ff. de testi. l. ob carmen. et. l. ij. q. ij. itē in criminali i p̄n. **Interdum** p̄ualet minor ps ut. j. eo. c. i. xxi. di. nicēa. ff. de ser ui. rus. pre. l. p fundū. xij. q. ij. non liceat et. ff. de pac. l. maiores. **Interdū** nō sufficit q̄ maior ps cōsentiat. s. requirunt due p tes ut. s. de elec. l. 3. et. c. scriptū est. **Aliq̄** regit vt due ptes al sint. ut. ff. de dōe. ab ord. fa. l. ij. ff. qd̄ cuiusq̄ vniuer. no. l. nul li ut. C. de decu. l. nominationū. **Et** nota q̄ l̄z generalr nō ob sit cōtradictio paucorū obest tū absentia. vñ plus operat con tēptus paucorū q̄ cōditio multorū. ut. s. de elec. q̄ sic. venera bilē. et. c. bōe memorie cremon. et. s. de poss. l. fa bōe memo.

De ecclesiastica beneficia sine diminutiōe conferāt. Rica.

Actū est supra de bñficijs cōferēdis s. q̄ cūz integritate et sine diminutione aliqua cōferēda sunt. iō subijcit h̄c rubrica ut benef. ec. sine dimi. p̄se. **In** q̄ dicēdū ē breuīt q̄ bñficia ecclesiastica dnt pure palā libere et sine diminutiōe cōferri. **P̄ure** sine pacto et sine pditiōe. ut no. s. de p̄bē. s. plene. **Et** sine mō. nā sic pditio symoniā iducit et rē sp̄ia le afficit. et ita mod⁹. q̄ modus egpollet pditiōi ut. xxvij. q. i. si i fidelis. j. de pdi. appo. vez. C. de le. et fideicōmis. q̄ sub mō. l. i. i mo magis obligat mod⁹ q̄ pditiō. **Nā** is cui aliqd̄ sub mō re linquit stari petere pōt si caueat de eo iplēdo. ut. ff. de le. ij. l. si tibi legatū est. **Sz** si sub pditiōe aliqd̄ est relicū nō prius illud p̄stabit q̄ pditio impleat. s. paratus sit legatari⁹ de adiplen do cauere vt. ff. de cōdi. et demō. l. q̄ hēdi. s. vlt. et. l. i. q̄bus die bus. s. vlt. et. ff. de fidelcō. l. i. cū in testamēto in p̄m. **Qd̄**

la. Occulte enī collatōes suspecte sunt. vt. j. eo. c. i. Presumit
ei p̄ occulte dātes vt dictū est. facietes ⁊ indicātes vt. ff. de iur.
fici. l. ita. ff. de adm. tu. nō extimo. xvij. q. ij. p̄niciosas. s. de of.
dele. cōsuluit. xix. di. anastasiū. Mā r̄ibze apte sunt ad fabricā
dū fallum vt. ff. de ven. inspi. l. i. s. de inspiciedo. Ceterū si ille
cui datū est occulte sit capax nō vitiat occultā dōatō vt. C. de
dela. l. i. l. i. x. s. electiones clādestine nō valēt vt. s. de elec. qz
ppter diuersas. s. vlt. Cōtractus aut nō minus v3 si celebret
de nocte. nullū enī tps sane mentis maioris. xxv. annis consen
sum repudiat vt. C. de trasac. l. nō minorē. Et est rō in p̄crib⁹
qz in eis dies incipit a medietate vnius noctis ⁊ finit in medietate
alterius vt. ff. de ferijs. l. more romano. Iudex vō iudica
re d3 an noctis tenebras vt in p̄dicta decre. cōsuluit. Et sic itel
ligo. qd dī sedebūt aut iudices matutino meridie ac vespere.
vt in aug. de iu. s. sedebūt coll. vi. ⁊ qd dicit alia lex. incōgruū
est magistratib⁹ eē in publico vespertinis horis vt. ff. de orig. iu.
l. i. s. ⁊ qz ⁊ facit ad hoc. ij. q. vi. bīduū ⁊ ff. qn ap. sit. l. i. s. bī
duū. Libere vt. l. q. ij. si qz p̄bendas. Sine diminutōe vt hic
⁊ in p̄dicto ca. si qz p̄bendas. ⁊ sile als. xvi. q. i. si mōachus ⁊ q.
vij. quicūqz. j. de decimis cōmissus. ex pte. ⁊. c. tua in fi. ⁊. c. ex
transmissa. Ceterū si p̄latus cū suo caplo an collationē bñficij
alicuius decernat fructus eiusdē bñficij retinēdos ad tps vel
in vsus certos cōuertēdos ex iusta ⁊ necessaria cā. satis l3. ut. j.
e. c. vno in fi. Mā si p̄latus cū caplo pōt ex cā supprimere pso
natū ut. s. de cōsti. cū accessissent. ⁊ possēdōes alienare vt. j. t.
pri. ecclesiās subijcere ⁊ vnire vt. j. de excels. pla. sic vnire. m̄
to fortius de p̄uētib⁹ bñficij disponē pōt vt. xij. q. i. his ita r̄i
del. Quz aut bñficiorū puentus in certos vsus cōuertere
nō possz ⁊ iō b̄ p̄indigētiā obtinet vt. j. de ver. si. c. tua nobis.

De rebus ecclesie alienandis vel nō alie. Rica.

Ractauimus

supra de rebus
sp̄ialibus ele.

ricorū. l. de bñficijs ⁊ p̄ben. nūc aut de reb⁹ tpa
libus ē tractandū. Et qz res tpaes ecclesiāz nō
nūq̄ a clericis distrabūt. iō de eaz alienatōe di

catinus ⁊ p̄pterea subijcit hic rubrica de reb⁹ ec. alie vel non.
C̄ Aldeamus igit qd sit alienatio q̄ res possint alienari. qb⁹
ex caus. q̄ sit forma alienatōis. q̄ pena male alienatōis ⁊ recipiētiā
⁊ q̄ pena subseribētū illicite alienatōis. C̄ Aldeatō stricte sum
pto vocabulo ē oīs actus p̄ quē dominiū transfert ut. C. de sū
do dota. l. i. q̄uis vba illius legis cōuertāt sic. oīs act⁹ p̄ quē
dominiū trāsfert ē alienatio. Hic aut vbi tractat de reb⁹ ec.
clesie alienatōis uel nō laxat vocabulū alienatōis. ut cōprehē
dat quosdā p̄ctus in qbus dominiū nō transfert vt. j. eo. c. nul
li ⁊ sile. C. de rebus ec. nō alie. l. scimus. in aut. de nō alie. aut
pmu. re. ec. s. nos igit. col. ij. Alibi alienare dī q̄ vsu capī pmit
tit ⁊ q̄ nō vtdō fuiturē amittit vt. ff. de verbo. sig. l. alienatōis.
C̄ Prohibēt res ecclesie alienari. vt. xij. q. ij. sine exceptōe. x.
q. ij. in aut. hoc ius ponectū. ⁊. xij. q. ij. p̄ totū. ⁊ maxime l. c. nō
liceat. ⁊. C. de sa. san. ec. l. iubemus. Sic ⁊ res cesaris vt. ff. de
le. i. l. apud iulianū. s. vlt. C̄ Excipiūt quattuor casus. cā neces
sitatis. vt cū debitu v̄get. ut i. l. illa. hoc ius ponectū. Cā pieta
tis. vt p̄ redēptione captiuorū vel alimonia pauperū ut. xij. q. ij.
aurū. Cā vtilitatis. ut in. c. sine exceptōe. Cā incōmoditatē vel
minoris vtilitatis. vt. xij. q. ij. terrulas. P̄nt ⁊ alie cāe assignari
vt. xij. q. ij. aurū. sed fere oēs ad hos quattuor reducunt. Ado
biles res ecclesie q̄ seruādo seruari nō p̄nt. circa solēnitatē aliq̄
alienat vt res pupilli ut. C. de adm. tu. l. i. lex q̄ tutores ⁊. l. vlt.
⁊ ea q̄ magis expedit distrabi q̄ seruari vt aīalia superuacua
⁊ vestes attrite vt. C. qn decreto opus nō ē. l. vlt. Alie aut res
alienat cū solēnitatē. Et olim qdē maxia requirebat solēni
tas. nā duo de vicinis epis vocabāt q̄ de cā alienatōis cogno
scebat. ⁊ alienatōis cōtractui subseribebāt vt. x. q. ij. casellas. i.
fi. ⁊. xij. q. ij. quicūqz suffragio. xvij. q. iij. nullus res. hodie suffi
cit cōsensu epī ⁊ capituli. ut i. c. sine exceptōe. ⁊ si res modica
sit ⁊ necessitas magna nō regit p̄sensu capituli ut. xij. q. ij. ter
rulas. C̄ In rebus monasteriorū alienatōis p̄m iura regitur
cōsensu abbatis cōuent⁹ ⁊ epī diocesis. vt. xij. q. ij. abbatib⁹ ⁊
xvij. q. iij. in venditōib⁹. S3 istud nō seruāt vbiqz. Et iō puto
sufficē solēnitates p̄m locoꝝ cōsuetudines approbatas. In v̄
ditōib⁹ vō rerū ecclesie parochialis regit cōsensu p̄byteri
ri ⁊ epī. vt. xij. q. ij. placuit. Solus aut ep̄us sine sacer dote pa
rochiali nō pōt. ut. x. q. ij. c. vlt. C̄ Et nota qz solēnitās illa que
statuit. x. q. ij. hoc ius ponectū ē. hodie nō seruāt. C̄ Alieatio
facta p̄ debita formā nulla est ipso iure. s3 scā fuerit in casu con

cesso. ut. xij. q. ij. sine exceptione sed si scā fuerit forma seruata
⁊ in casu p̄cesso tenet de iure. ar. s. de his q̄ si. a pla. sine cō. ca.
cū nos. j. de emp. ⁊ ven. cū dilectus ⁊. c. cū cā. sed si dānosa fue
rit ecclesie rescindit p̄ bñficiū restitutōis vt. s. de in. inter. resti. c. i.
S3 si dolus det cām p̄ctū puta dolo inducit ecclesie vt vendat
qd veditura nō erat. tūc ipso iure nō v3 cōtractus. vt. ff. de do
lo. l. elegāter. ar. xij. q. ij. q̄ quis ep̄s in fi. ⁊. j. de rerū pmu. cum
vniuersoz. Si vō dolus incidat in p̄ctū. vt qz ecclesie sponte v̄
didit qd veditura erat. sed circūuenta est in p̄cio qz in minori
p̄cio v̄didit q̄ res valeret. ⁊ hoc p̄ circūuentōnem actōis t3
p̄ctus. sed agit vt ecclesie nō decipiat vt. ff. de ac. emp. ⁊ ven. l.
iulian⁹. s. si v̄ditor. Abi aut decipit ecclesie in venditōe vltra
dimidiū iusti p̄cij agit de iure cōi. vt. j. de emp. ⁊ v̄. cū dilectus
⁊. c. cū cā ⁊. C. de rescin. v̄. l. r̄e maioris. Nec oīa locū hnt in
rebus p̄phanis. nā res sacre religiose v̄di nō p̄nt. vt. ff. de p̄
ben emp. l. ⁊ liberi. l3 transeāt cū vniuersitate. vt. j. de iure pa.
ex literis. Alia vō sacra v̄di p̄nt alteri ecclesie in p̄pria forma
p̄uate vō p̄sone nō nisi cōflata vt. x. q. ij. hoc ius ponectū est ⁊
xij. q. ij. aurū. C̄ Pena male alienatōis r̄e ecclesie est depositio
si sup hoc accusatio iſtituat ut. xij. q. ij. monemus ⁊. c. dyaconi
nisi celerē restitutōe sibi p̄p̄erit alienator ut. j. eo. si qz p̄byter
rorū. Celerē restitutōez intelligo p̄terpellatōem ecclesie. si enī
possessor q̄ facultatē h3 restitutōe interpellatus cōgruo lo
co ⁊ tpe r̄e non restituat. videt in mora. Et idē dico in alieatio
ne si interpellat⁹ ab ecclesie nō cōponat cū possessore vt r̄e recu
pet ⁊ ecclesie restituat. vel nisi post interpellatōem agat p̄ posses
sorē. qd forte ei l3 suo iure ar. dec. si qz p̄byteroz. xxv. q. ix. si
qz. s. de elec. nōsti. vel cessa sibi actōe ab ecclesie. vel nisi totū in
teresse p̄ster ecclesie. sp̄ v̄ in mora. si ergo alienator p̄ celerē resti
tutōem morā puenit euitabit penā depositōis de q̄ dictū ē.
⁊ excoicationis de q̄ agit. j. eo. c. si qz p̄byteroz. Mā si qz r̄e
alienauerit ⁊ deinde recepit euitat penā edicti vt. ff. de ali. iud.
mu. cā scā. l. ex hoc. s. si qz alienauerit. Et l3 hic dicat de cele
ri restitōe. alibi hēs celerē satisfactōe. vt. j. de loca. ⁊ cōdu. pro
pter ⁊. c. poruit. C̄ Pena vō recipiētiā r̄e ecclesie citra p̄missas
formas est ut r̄e cū fructib⁹ restituat ⁊ actōez nullā hēat ad re
petendū aduersus ecclesiam ut. xij. q. ij. nō liceat ⁊. x. q. ij. hoc ius
ponectū. in v̄. q̄ vō ⁊ in aut. de nō alie. aut pmu. re. ec. s. nos igit
cū sequētib⁹. s. l3 aduersus alienantē sic. Quari. tū adiecit v̄
ba sua. p̄ q̄ oīs oīno actio denegat h̄mōi acceptori. Sic enim
dixit. l3 melius dī oīo denegādas esse actōes h̄mōi accepto
ri. ⁊ assumpsit hec vba de lege q̄ ē. C. de sacrosan. ec. l. scim⁹
nemini. S3 corrigē in aut. de nō alie. aut pmu. re. ec. qz v̄c leonis.
⁊ p̄ cōnē. xij. q. ij. vulturane. Alī siue bōa fide siue mala r̄e ac
ceperit h3 regressus ad auctorē suū ut. j. e. t. ad audiaz. Nec opi
nio est Jo. teutoſi. Lau. aut ⁊ quidā alij dixerūt qz si malafide
qz accepti r̄e ecclesie. nec aduersus ecclesiaz. nec aduersus alienā
tē h3 actionē. ut. xvi. q. iij. c. vniuersitas. nisi sibi p̄ cautōem de
euitōe p̄p̄erit ut. C. de euit. l. si fundū. In casu tū sp̄ali ma
lefidei agit ad p̄ciū. ut. C. cōia delega. l. vlt. s. vlt. Equū tam
videt in casu p̄missō vbi ē male fidei acceptor agat ad p̄ciū
p̄ alienatē ar. j. eo. ti. c. ad audientia. C̄ In summa notandū ē
qz possēdōe ecclesie p̄ter formā iuris alienata. ecclesie pōt agere p̄
possessorē realit⁹ p̄ alienantē p̄sonaliter ut. xij. q. ij. aplicos ⁊. C.
si tutor vel cu. l. vlti. C̄ Sed pōe qz ecclesie cōueniat possessorē.
⁊ cōsequit r̄e ⁊ interesse. nūq̄d pōt cōuenire alienatē. R̄no nō
ut. ff. de eo p̄ quē fac. est. l. i. s. si plures. Quid si cepit vñ con
uenire. nūq̄d ex hoc solo fit p̄iudiciū quo ad alterz. vt alterum
cōuenire nō possit. R̄no nō. nā demū per actionē tollit actio.
vt. ff. de po. l. i. s. si apud. C. si tu. vel. cu. l. vlti. C̄ Quid si par
tē sui interesse p̄lequat ab vno. R̄no tāto minus cōsequet ab
alio ut ar. ff. de exercito. l. i. s. vlti. bec actio. C̄ Sed nūq̄d ec
clesie tenet credere actionē solutē p̄ aliū. s. alienatū p̄ possessorē
vel ecōuerso. Mā cū enī cōueniat ex maleficio vel ex suo de
licto nō petere cessionē actionū ut. ff. de adm. tu. l. si plures tu
telā. C̄ S3 qrit an ep̄s q̄ male alienauit possit reperē si in ad
ministratōe tolleret. Aides qz nō nā ipse de euitōe tenet. ⁊
quē de euitōe t3 actio eundē agentē repellit exceptio. ut. C. de
euit. l. exceptōes. S3 p̄ hāc exceptionē replicabit r̄e ē ecclesie.
sic ⁊ replicat mulier se mulierē ēē ⁊ sibi cōpetē velleianū vt. ff.
ad vell. si mulier. s. itē si mulier. Nec ē mirū si p̄tingat in ep̄o.
nā ⁊ sile i puato p̄tingit. C. de agri. ⁊ cē. l. quēadmodū.

De precario. Rica.

Trimus

de alienatōibus in genere.
s3 qz p̄carij cōcessio speciem

alienatōis h3 iō de precario subijcit hic rubrica
C̄ Aldeamus

Uideam⁹ igit^r qd sit precariu. vñ dicat^r qd precaria. quā
to tpe durat. Que differētia sit iter precariū & dōationē. Que
inter precariū & comodatu. Itē quot modis soluit^r precarium.
Precariū dī pignus obligatū creditorī. & a creditore debi
tori cōcessus vtendū qdū patit^r q concessit. vt. ff. eo. c. vlt. & ff.
eo. l. i. **E**t ē iste p̄ctus gratuit⁹ & similis comodato in tātūz
ut qdā dicerent hos duos p̄tractus nō differre nisi vñ. s. cer
te in re differūt. ut. j. notabo. **C**ōstitit aut^r precariū in re pro
pila. possessionis gratia q ē apud creditore. nō gratia ppetatit.
ut. ff. e. ti. l. certe. §. vlt. **D**icit^r precariū p̄ct⁹ ad p̄ces. **P**re
caria ē p̄ctus de quēquēio in quēquēniū renouādus ut. j. e. c.
i. Itē precaria dī dōatio ad p̄ces scā vsqz ad mortē accipiētis vt
xij. q. ij. sepe. xvi. q. ij. clerici. Itē precaria dī cōcessio vsulfructus
ad p̄ces facta. cui⁹ forma habet^r. x. q. ij. p̄carie. **C**ōstitit aut^r p̄ca
riū in reb⁹ mobilib⁹ & immobilib⁹. uelut si me rogaueris vt p
fundū meū tibi ire agere liceat vel l. tectū seu in arēa edū me
arū sillicidū. vel in parietē meū tignū imissus habere ut. ff. e.
l. ij. §. vlt. & l. ij. & l. ij. in prin. **D**ifferūt precariū & dōatio in se
se. **M**ā q donat sic dat vt nō recipiat qd dat. S. is q p̄carium
cōcedit sic cōcedit ut recuperet quicūqz placebit. nā tādiū durat
qdū ipse patit^r vt supius dictū ē. Itē precariū & comodatu dif
ferūt nā comodatu sit ad certū vsuz nec reuocari pōt nisi vsu
expleto. ut. ff. comodati. l. i. comodato. §. sic. **P**recariū vō qd
cunqz. ut. j. eo. c. p̄carium. ff. eo. ti. l. i. & l. i. cū p̄cario. Itē is q p̄car
um recipit nō tenet^r prestare nisi latā culpā ut. ff. eo. l. q̄ntū. §.
& illd. S. comodatarī⁹ tenet^r de leui & leuissima. ut. j. i. p̄xi. c.
vno. Et ē rō diuersitatis illa quā iaz p̄misi. qz comodatarī⁹ ma
iorē vtilitatē cōsequ^r de re comodata q̄ precarij rogator de re
p̄caria. & iō magis tenetur. qd p se notare pōt qlibet curiosus.
Mā fere vbicūqz sit mētio de comodato subiicit^r vsus ad quē
comodat^r. ut cū dī comodauit tibi equū ut ad villā duceres pe
cuniā vt ditor appareres ut. ff. comoda. l. ij. §. vlt. & l. ij. & l. i.
si ut. §. interdicitū. & l. i. vlt. sic dī comodauit scalafut fenestras
suppōeres. ut isti. de ob. q̄ ex delin. §. ope. & p̄silio. **S**olui
tur p̄carium qnqz modis. q̄uis decre. j. e. ponat tres. Soluit^r enī
p̄ria uoluntate eius q p̄cessit. ut. ff. e. l. i. & hic ē p̄mus casus si
ue modus. **S**ecūdus. i. morte eius cui p̄cessus ē. nō aut^r obitu
p̄cedētis ut. ff. e. l. i. cū p̄cario. §. p̄carij. Et ē rō. qz p̄carij cōcessio
trāsīt ad hēdē eius q cōcessit. nō aut^r ad hēdē eius q rogauit
ut in. l. p̄dicta. **T**ercius alienatōe rei p̄carie si is cui alienatū ē
nolle p̄carium vltra durare ut. ff. eo. q̄ntū. §. qd a ticio. Et est rō
qz p̄ conuentōez h̄mōi nō l̄z rē alienā iulto dño possideri ut. ff.
eo. l. cū p̄cario. i. §. **Q**uartus finito tpe vsqz ad qd p̄carium
est obtentū ut in. l. cū p̄cario. **Q**uint⁹ cū debitor soluit credito
ri qd dī. tūc enī finit^r precariū pignoris qz definit^r eē pignus ut
ff. eo. l. si debitor. S. q̄ntū p̄ quā actōem possit qz precariū re
uocare. Ad qd r̄sio. per interdicitū de p̄cario est enī nā equū
vt tā diu liberalitate ea vtaris. qdū veli. & ut possim reuoca
re cū mutauero uoluntatē ut. ff. eo. ti. l. ij. **S**ed hoc verū ē euz
simplr facta ē p̄carij p̄cessio. **M**ā tūc nulla ciuillis cōpetit actio
Magis ei ad donatōz & bñficiū eām q̄ ad negocij p̄tractū spe
ctat p̄carij p̄dictio & iō necessariū est interdicitū. Si vō in cōces
sioe p̄carij specialr actū est ut quicūqz liceat reuocare tūc cōpe
tit & actio p̄scriptis vñ ut. ff. eo. l. ij. **C**eterū si stipulatio inter
uenit cessat interdicitū de p̄cario ut. ff. eo. ti. l. i. & h̄z. §. cum quis.

De comodato. R̄ica.

Ractatū

Ractatū ē. s. de p̄tractu p̄carij q sit
grā accipiētis & qz como
datū sit plerūqz grā recipiētis iō subsequē^r sub
iicit^r hic rubrica d comodato. **U**ideam⁹ igit^r
qd sit comodatu vñ dicat^r in qbus rebus confi
stat. qz possit comodare. & cui. & q sit nā comodati & q actiōes
oriant^r ex cōtractu comodati. **C**omodatu ē alicuius rei ad
aliquē spālē vsū gratuito facta p̄cessio. Itē aut^r dico cōcessio
& nō trāslatio. qz q comodat retinet dñūz & possessionē. ff. e. l.
l. rei comodate. **G**ratuito iō dixi. qz si iteruicēte mercede res
trāsīt in locatōz vel in cōtractū inominatū ut do ut facias. vt i
sti. man. §. vlt. **A**d aliquē spālē vsū iō adieci ut notē differen
tiā inter comodatu & p̄carium vt dixi de h̄. s. i. p̄x. §. itē p̄carij
& comodatu. **D**icit^r aut^r comodatu quasi comodo vtentis
datū. **C**ōstitit comodatu in reb⁹ mobilib⁹ & se mouētibus
& immobilib⁹. Itē in incorpālibus puta in fuitute habitādi ut. ff.
eo. l. i. **E**a vō q vsu cōsumunt^r vt pecūia comodari nō pōt nisi
ad pompā vel ostentatōem vt qz ditor videat^r ut. ff. eo. l. sed
mibi. §. vlt. sepe ē ad hoc comodant^r pecūie vt ditor gratia nu

meratōis loco itercedāt ut. ff. eo. l. iij. **P**ōt aut^r comoda
re & ei comodari q pōt p̄bere. vñ nō solū platus pōt comoda
re & ei comodari s. & yconom⁹. nā & is p̄bere pōt ut. x. q. ij. in
aus. hoc ins p̄nectū. **P**ossūm⁹ comodare q nostra sunt
possūmus ē & res alienas qz possidemus. & si scientes aliēa
possidem⁹. Ita ut si fur vel p̄do comodauerit. habeat actionēz
comodati. ut. ff. eo. l. comodare & l. ita vt si fur. **M**ā como
dati ē vt res ipsa restituat^r. hoc enī ē de h̄re nālī vt. l. di. ius nā
le. in ver. itē depositi vel comodate rei restitutio. **N**ec pōt p̄tex
tu debui retineri ut. C. eo. ti. l. vlt. **Q**uāt^r ex cōtractu como
dati due actōes. directa & p̄ria. **D**irecta dat^r comodati & eius
hēdi & comodatarī⁹ & herede eius. **C**ōtraria dat^r comodata
rio & eius hēdi & comodantē & heredes ipsius. ut. ff. e. l. in cō
modato. §. i. de ac. & obli. l. ex depositi. & l. ex p̄sibus. & l. i. de
ppe. & temp. ac. §. sed & hēdibus. **T**enit aut^r in directā actō
nez comodati & rei restitutio. vt dixi. §. §. nā. **R**ei inq̄ non de
teriorate. nec ei vñ res reddita si deterior reddat^r & iō p̄stabit^r
intereē. ut. ff. eo. l. §. mibi. §. i. Si vō res non restituat^r p̄ cōtūa
ciam iurat^r in litē cōtra cōtumaciē. Si autē non fuerit cōtūax.
sed culpa cessat restituē rem estimat^r quanti res sit a tpe more
vsqz ad finiam. S. in stricti iuris iudicijs estimant^r a tpe more
vsqz ad tps cōtestate litis ut. ff. eo. l. sed mibi. §. in hac. Itē ve
nit in hac actōe dolus. lata culpa. leuis. & leuissima. ut hic & ff.
eo. ti. l. si vt certo. §. comodatu. Et hoc cū gratia accipiētis sit
comodatu. qd frequētius cōtingit. **C**eterū si grā dantis quod
rō sit. vñ gratia cū qz comodat ipse sue ornamēta vt ornat⁹
vel ornamēta ad eū ducat^r. tūc p̄stāt^r dolus & lata culpa ut. ff. e.
l. i. si vt certo. §. sed iterdū. Si vero gratia vtriusqz comodatu
fiat. vt cū cōem amicū inuitamus. & tu curā eius rei suscepisti.
ego tibi argentū comodauit. teneris mibi de dolo culpa lata le
ui nō leuissima. ut. ff. eo. l. in reb⁹. §. i. **C**asus aut^r fortuitus
nō venit in hanc actionē vt hic. & ff. eo. ti. l. in reb⁹. in prin. nisi
l. trib⁹ casibus q hic ponūt^r. i. vbi culpa p̄cedit pactū. vt cū equ
um tibi comodauit vt ad villā duceres. duxisti ad bellū teneris
de casu. **C**eterū si tibi comodauit ut ad bellū duceres. meū erit
piculū ut. ff. eo. ti. l. si vt certe. §. §. interdū. Itē comodauit tibi
seruū vt de plano op⁹ faceret. tu machine ipsoiisti. vel si como
dauit vt in machine oparet^r machine vō culpa tua male ligata
ē. & sic perijt seru⁹. ut in. l. p̄dicta. **I**n pacto pōe exēplū. ff. eo. ti.
l. i. si vt certe. §. ij. p̄ctus enī ex cōuentōe legē accipiunt ut. ff. de
positi. l. i. §. si cōueniat. **P**ōe ē exēplū. C. eo. ti. l. i. Itē iputaf^r
casus ex mora p̄cedēte. ut. ff. e. l. i. si vt certo. §. §. interdū. **C**ō
traria vō dat^r comodatarīo aduersus comodantē ad ipensas
factas i re comodata. modica tñ ipendia. sic cibariōz ad eū p
tinēt q vtēdū accepit. Itē dat^r comodatarīo aduersus comodā
tē q sciēter comodauit vasa viciosa seu corrupta pp qd vinum
vel oleū ē effusus ut. ff. e. ti. l. in rebus. §. p̄nt. & §. itē q sciēs & l.
pe. Itē p̄ eū q intēpestiue reuocat mādātū ut. ff. eo. ti. l. in cōmo
dato. Itē dat^r & in alijs casibus ut. ff. e. l. rē mibi & l. in cōmo
dato. §. pe. & §. quicunqz.

De deposito. R̄ica.

Trimus

Uideam⁹ de deposito qd gnālē sit grā recipiēs. nunc
videam⁹ de deposito qd gnālē sit grā deponen
tis. **U**ideam⁹ igit^r qd sit depositū. vñ dicat^r.
in qbus reb⁹ p̄stitit. q sit nā depositi. cui det^r actō
d̄positi. q̄ quē. qñ & i quātū & q̄lis sit actio. **E**st aut^r depositū
qd ad custodiendū alicui traditū ē. **C**ōtrahit^r enī re obligatio
in deposito. vt illi. qbus mod. re p̄bit^r ob. l. pe. **R**ei vō depōsi
te sic & comodate & possessionē & p̄prietatē retinem⁹ ut. ff. e. l.
l. §. rei. **Q**uāt^r tñ rei depōsire dominū trāsīt in depositariū qd
est p̄ nouissimos terminos depositi & tñ depositi agit^r ut cū de
pono apud te qd est in nūero pōdere vel mensura & cōuēio ut
illud idē reddat^r mibi vel tātundē in eodē gnē. qd obitner siue
id exp̄sse cōueniā siue tacite videar puenire. vt cū p̄dicta vñ ali
qd ex p̄dictis depono nō signata nō clausa. nam si signata vel
clausa videor p̄hibere ne vtaris eis nisi in p̄rium agat^r ut. ff. e.
l. l.uci⁹ & l. die. §. q pecuniā & l. qntus. **E**st aut^r dictū depo
sitū quasi deorsus positū. deorsus inq̄ a ponēte positū ut osten
dat^r totū fidei ei⁹ cōmissus apud quē ponit^r qd ad custodiām
rei p̄tinet & oīo videat^r sepata custodia & deponere. Et iō dicit^r
p̄positō de auger depositū ut. ff. eo. ti. l. i. in prin. Et ex his vñbis
distinguit^r dixerūt qdā q vbicūqz h̄z locū actio depositi & mā
dati. eo q sup custodiā mādāt^r. ar. p eis. ff. eo. ti. l. i. §. q si rem.
Alij ē distinguit^r vtrū in ipsa rei depōsitōe custodia cōmittat^r

ut tunc non agat mandati. Sed depositum. An autem et tunc possit agi et mandati pro omni custodia et depositum pro facta depositum. Sed azo sic in summa sua notant dicit idem agi depositum. Et rident ad. l. inducta quod ibi precesserat peritus mandati cuius forma et initium est servandum. Consistit depositum in rebus mobilibus et se mouentibus. Casu autem deponit res immobilis cum res in quo ne posita sequatur. Et de sequatur non non noto hic. quod notant. in suotractu. Solet depositum fieri per cyrographum vel cum cyrographo. Quomodo vero cyrographum solet diuidi. vna pars depositario. alia remanet deponenti. ut ex iunctura patet perbatio fiat. Sed hec perbatio nec iuris est nec de iure quod priuata persone non credit nisi bene subscriptum triu testium fidedignorum. ut. C. quod potio. in pig. ba. scripturas. et aug. de fide instr. §. i. Nam de posita est res deposita reddat. hoc enim de iure naturali preceperit. ut dicitur in comodato. ut. l. d. ius naturale. in v. tre deposite. Reddat in quo deponit. Quod fallit in quatuor casibus. Primum est cum quis gladium deponit et fures repetit ut. xxi. q. ij. ne quis. Secundus cum deponens fuerit deponat. nam bona eius in publicum deferunt. Tertius cum fur deponit et repetit. si petitio veri domini cum furis repetitio ne concurrat. Quartus cum fur re furtiuam deponit apud illum a quo subripuit ut. ff. de positi. l. bona fides. Sed si res ecclesie commendat seu apud ecclesiam deponat. quod fieri videtur cum in thesauraria vel sacristia inserit tunc videtur de decessu quod ecclesia teneat sic tenet nauta et caupo de rebus inuectis et illas ut. ff. nau. cau. sta. l. pui refert. §. recepit. C. de his qui latro. occul. l. i. et ff. furti aduer. nau. l. i. Quod tamen non intelligo fore verum nisi prout plato et caplo deponat. alio non ecclesia sed persona quod depositum recepit obligat. et sic intelligo. §. c. i. Depositum repetit quicquid est si eo pacto depositum fuerit ut demum post mortem depositarii repetat. poterit ei deponens mutata voluntate repetere ut. ff. eo. l. i. §. vlt. Nisi apud sequester res deposita fuerit. quod non poterit repeti nisi lege sequatur atque impleta ut dicitur. §. i. summa de sequatur. Item in repetitio depositi copulatio vel deductio locum non habet ut. §. eo. c. ij. §. sane. Nec exceptio ut. C. e. l. pe. Nec per expensas retentio. quod dicitur prout dixerunt per. l. ff. de acqu. pos. l. si quis re. ff. de furtis. l. si is qui re. Sed leges ille in comodato loquuntur. Hec actio bonae fidei est ut in de actioibus. §. actionum Item famosa. l. tamen ut huius suo nomine datus infamis fiat ut. ff. de his qui non. l. i. furti. §. illud et. C. eo. ti. l. quod depositum. Hec et actio bonae fidei quod deponit. hoc fallit in casibus quod notant. §. eo. §. na. Item datur domino vel dominis deponentis. nam si unus deponens plurium erat. unicuique dominorum partes competit actio ut. ff. e. ti. l. i. §. si seruus meus et. §. si unus. et. §. si duorum. Hec actio et furti et per domum deponenti non obstat suo delicto. agitur ei ex suo periculo ut. ff. eo. l. i. perdo. Sed furti agere non potest. ne ex improbitate sua consequatur actionem ut. ff. de furtis. l. itaque fullo. Hec actio per eum apud quem depositum est vel per heredem depositarii ex dolo defuncti. et multo magis ex suo ut. ff. de ac. et ob. l. ex depositum. Venit in hac actione dolo. et si conueniat ne de dolo agatur ut. ff. e. l. i. §. si conueniat. Venit et lata culpa quam nauta dicitur esse doli quod sic exponit. l. presumi doli ut. ff. eo. ti. l. quod nauta. ff. mandati. l. si si deus for. l. §. comparat enim dolo ut. ff. si mes. sal. mo. dix. l. i. §. la. ta. et est peria dolo. ut. ff. si quis testa. liber esse ius. l. i. §. non autem. ff. de vbo. sig. l. magna. Quam autem lata culpa presumat dolo. sic potest exepit ut cum quis non intelligit quod oes intelligunt ut. ff. de vbo. sig. l. late culpe. ut si apud sequatur deponat homo vincit ut de eo quod habeat. et sequatur interpeptiue miaz exercet circa eum ipsi soluent do ut. ff. eo. ti. l. si hoienez. Quod ergo dicitur. §. eo. c. ij. bona fides abesse presumit. expone. l. dolo adee presumit. si rebus tuis saluis depositas amissisti. i. quo potest exepit sic. propterea reposuisti in archa. deposita reliquisti in bacca. venit leuis et leuissima si te deposito obtulisti ut dicitur hic. et. ff. eo. ti. l. i. §. sepe. In leui sic potest exepit. deposita in archa deposuisti in archa et clausisti. sed clauem incaute dimissisti. Item venit leuis et leuissima si aliquid per custodia recepisti. sed tunc non venit per hac actionem. sed per actionem ex conducto si pecunia accepisti. ut. ff. eo. l. i. §. si quis seruus. si specie vel opas per actionem perscripsit verbis. ut ibi et in situ. mandati. §. vlt. Item venit per hanc actionem casus fortuitus pacto culpa vel mora preceperit. ut hic de pacto. perbat et. ff. eo. ti. l. i. §. sepe. Peritus enim ex pentione lege accipit. ut. ff. eo. ti. l. i. §. si conuenit. sed tunc necessarium est oes causas enumerari. ut. ff. si quis cau. l. §. et si quis. §. q. si. In culpa sic potest exepit. depositarius vendit re deposita et tradit. demum ea redimit ut habeat in eam depositum sed redempta non habet in ea casus teneatur de casu fortuito. cum semel dolo fecerit cum videret ut. ff. e. l. i. §. si re. Sed si penitentia ducit reclinat et in prius statu beat. purgat. vlt. ut. ff. de vbo. cap. l. §. q. ite labeo ait. Item si depositarius sit in mora re restituere de tenet de casu fortuito. Dixerunt tamen quod

da si erat res eo modo pitura apud deponentem. alio secus ut. ff. eo. l. si ples. §. scire. Sed dominus azo. dicit in summa depositarius et quilibet debitor teneri de casu fortuito ex mora quod sag est quod res potuit non perire penes actorem. ff. eo. ti. si in alia. §. vlt. ff. de le. l. i. cum res. §. vlt. Sunt et alij casus in quibus tenet depositarius de casu si gra sui fiat depositum ut. ff. si cer. pe. l. si quis nec casus Item si doli committat et non in alienando sed in vtendo ut. ff. de co. di. fur. l. quod furtum. Datus in hac actio infamis efficitur quatuor enim actioes ex peribus descendentes et quatuor ex delictis infamant ut mandati. depositum. tutale et per socio. Iniuriarum. vi bonorum raptorum. furti. doli. ut perbat. ff. de his qui non. infra. l. furti. §. mandati et. §. sequentibus et. l. i. An vero. Iudice datus infames reddit vbiq. Quod videtur. iniuria furti. doliq. Actio mandati tutale depositum. Directo sed per socio communis vtriusque.

De emptione et venditione. Rika.

Primum de contra

ctibus quod celebrat gratia alteri contrahendum. Nunc videndum est de his qui sunt gratia vtriusque. Et prout de venditione et emptio. Ideo subiicitur hic rubrica de emp. et ve. Videamus igitur quid quod qualiter strabat de quibus rebus quod sit eius natura ad quod emptor. ad quod venditor teneatur. Contrahitur emptio postquam de precio conuenit ea mente ut priceium soluat. Nam si ymaginarie et per simulationem de precio conueniret. tunc emptio nulla esset. Contrahitur autem solo consensu siue inter presentes siue inter absentes per nuncium vel epistolam. ut perbat hec in ff. eo. ti. in prin. ff. eo. ti. l. i. §. vlt. et. l. i. §. i. et. l. i. cum in venditione et. l. i. nuda. Et arre autem datio non perficit emptio. sed argumentum emptiois et venditionis dicitur ut. ff. eo. l. quod sepe in prin. Et res autem in teruentibus siquidem steterit per dante quo minus peritus perficiat perdit id quod dedit. si vero steterit per accipientem hoc est per venditorem dupliciter restituere tenetur ut in ff. eo. ti. §. in his autem. Nec prout venditor teneri ad interesse cum satis sit cum puniri in aris. Nam hoc inter presentes agi videtur ut arratum amissionem et duple actione debeatur esse contenti. Quidam tamen putauerunt venditoris nihilominus ad interesse teneri. Attra tamen computabit ad interesse. Et quod dixi de precio conuenire debere intelligendum est in quantitate non in specie. Si enim emptor sic dicat. dabo priceium quod est in sacculo tunc non est emptio nec venditio. sed contractus innotatus ut. ff. de codicibus eam da. l. vlt. et. C. eo. ti. l. epti. et in ff. eo. ti. §. ite priceium. Quamquam autem intellige certa vel summe vel re ipsa. ut si dicat sit emptio quanti emerit vel quanti est in archa ut. ff. eo. ti. l. hec venditio. §. huiusmodi. Secus si dixerit. sit emptio per eo quod in archa habeo. tunc enim quod in archa est venit ut species non ut quantitas ut. ff. de le. l. i. l. p. l. §. i. et. l. i. §. si certus. Et dedit et emptio ois id quod habet commercium. Sunt enim quod que in commercium non veniunt ut liber homo. res sacra et religio la ut. ff. eo. ti. l. si in emptio. §. i. et. §. libet. ff. de vbo. ob. l. i. iter si pulant. §. sacra. Res tamen sacre et religiose trahuntur cum vniuersitate cum vniuersitas in prophetis consistit. ut. §. de iure pa. ex late ris. nam tunc sacre accedunt emptio maioris partis. ut. ff. eo. ti. l. i. in modicis. Nam est emptiois ut res sit quod vendat et priceium iterceat. ut. ff. eo. l. i. §. sine et. l. nec emptio. Item natura eius est ut rei empte lucrum et danus pertineat ad emptorem ut in ff. eo. ti. §. cum autem. ff. de periculo et como rei ven. l. id quod. Unde propter regulam talis. Si venditio fiat pure sine scriptis certe speciei quod degustationem non exigit ois periculum spectat ad emptorem. excepto casu publicatoris nisi pactum culpa vel mora interueniat. Pure id dicitur. quod si condicionalis esset venditio. ante euentum conditio. nis pertinet ad venditorem. ut in illa. l. id quod. Ideo autem sine scriptis. quod si in scriptis fiat periculum spectat ad venditorem antequam scriptura perficiatur ut. C. de fide instr. l. contractus. certe speciei id. quia si sub alternatione fiat emptio diuersarum rerum. periculum primo pertinet ad venditorem ut. ff. eo. ti. l. si in emptione. §. si emptio. Que degustationem non exigit. ideo dicitur. quod in illis autem degustationes pertinet periculum ad venditorem ut. ff. de pericu. et commo. rei ven. l. si vna. Item periculum publicationis pertinet ad venditorem. ff. loca. et conduc. l. si fundum. Tenetur venditor tradere ita quod emptor habeat vacuum possessionem. Vacuum autem possessionem habere hoc est. ut emptor possit sit ita quod ab eo aduocari non possit. nam si quis eam aduocauerit perinde est ac si tradita non fuisset. Quid enim si alius sit in possessione eiusdem rei causa rei seruande vel legato sum vel mulier causa

causa ventris. Tunc vacua possessio non est tradita vt. ff. de ac. emp. et ven. l. j. §. j. et l. iij. et l. emptio. R. j. et l. emptio. §. in de heracius. Nec autē traditio facit emptorē dominum si venditor dominus erat. si non erat obligatur nomine euictionis. Si modo pretiū sit solum aut eo nomine satisfactū vt. ff. de acti. emp. l. exempto. si venditor nolit rem tradere tenetur ad interesse vt. ff. de acti. emp. et ven. l. j. Si nunquid manu militari poterit ab inuito venditore res vendita extorqueri. Quod visum est domio. Bar. per. l. ff. de rei ven. l. qui restituere iussus. Sed azo contra. per. l. C. de acti. emp. et vendi. si traditā. ff. e. ti. l. exempto. §. idem ait. **¶** Vendi autē debent res iusto pondere et mēsurā vt. j. e. c. ij. xxij. q. iij. si quis romipetas. xlv. di. omnis qui. Et si quis in falsis mēsuris vel pōderibus fuerit interceptus extra ordinem punietur. vt. ff. de extraor. crim. l. annona. et ff. de pe. l. in dardarios. **¶** Emptor autem cogitur nūmos facere venditoris vt. ff. de acti. emp. et ven. l. exempto. R. j. in fi. et est diuersitatis ratio. qz venditor tenetur in specie. et ideo sufficit eum de euictione teneri. emptor vero in genere et propterea cogitur nūmos facere venditoris. ar. ad hoc. ff. de le. j. l. si a substituto. §. heres quoqz. **¶** In summa notandū est. qz si ecclesia decipiatur in contractu emptionis et venditionis. aliquando non tenet contractus ipso iure. aliquando tenet de iure sed rescinditur beneficio communis. aliquando agitur ad decipiendum in pretio. aliquando subuenitur ecclesie vel minori p in integrum restitutionē. Unde distinguendū est cū dolus dat causam contractui. puta dolo te induxi. vt venderes qd venditurus non eras. non tenet contractus vt. ff. de dolo. l. eleganter. ar. xij. q. ij. quisquis episcopus. in fi. de rerum permut. cum vniuersorum. Si vero incidat in cōtractum. vt quia eras venditurus. sz per circūuentiōē te induxi vt minori pretio videres. tenet quidē contractus. sed agitur ad decipiendū vt. ff. de acti. emp. et ven. l. iulianus. §. si venditor. Vbi vero nec dolus dat causam contractui nec incidit in contractū. sed res vendita est minori pretio nec te in pretio circūueni. quis re ipsa sis deceptus in pretio. Ad nullum agere potes nisi pretium infra dimidiam iusti pretij subsistat. tunc enī obtinet quod le. et no. j. e. c. cum dilectus. et c. cum causam. et c. de rescin. ven. l. rem maioris. nisi sit ecclesia vel minor. xxv. annis quibus subneneret per in integrum restitutionē. Et hec locū habent in contractibus bone fidei. nam in contractibus stricti iuris etiā si dolus det causam contractui tenet contractus. sed excipitur contra agentem vt. ff. de verbo. ob. l. si quis cū aliter. C. de pactis. l. c. i. c. i. postea qz. **¶** Et nota qz in cōtractibus bone fidei si dolus det causā cōtractui. non per contrahentes sed per mediā personā. l. per mediā torem. tenet contractus vt. ff. de dolo. l. eleganter. §. j. In quolibet autē contractu exigitur bona fides vt. C. de acti. et ob. l. bonam. **¶** Et nota qz non tenet contractus. et tamē ex eo exigitur vt. ff. de ac. emp. et ven. l. iulianus. §. si quis colludēte. Itē re vendita euicta agit emptor de euictione quod soluit in multis casibus. si emptor super re vendita impetratus non nunciavit venditori vel si absuit tempore sententię. vel per iniuriā contra eū sententia lata fuerit. vt. j. e. c. vlti. vel si non tēpestiue denunciaret sed iam prope sententiā vt. ff. de euic. l. si rem quā. §. vlti. nisi contractu remissa sit necessitas nunciandi. vt. ff. de euic. l. herēnius. vel vbi non potuit nunciari vt. C. de euic. l. antepenult. **¶** Sunt et alij casus in quibus emptor nō agit de euictione si cōpromisit. et sententiā contrariam reportauit. vt. ff. de euic. l. si dictum. §. si compromisso. Item si culpa sua possessionē amisit vt. ff. de euic. l. si rem qz. §. si duple. Itē si habuit rē pro derelicto vt. ff. de euic. l. vlti. Item si seruū emptum manu miserit. ff. de euic. l. si seruū. Itē si ancillam emptam prostituat vt. ff. de euic. l. si mancipiū. Itē si emptor vlucepit rem emptā. vt. ff. de euic. l. rem alienā. Itē si venditore absente emptor cōdemnatus non appellauerit vt. ff. de euic. l. berennius. §. j. ff. mandati. l. si procuratores. §. si ignorantes.

¶ De locato et conducto.

Rica.

Adiuimus de cōtra

ctu emptionis et venditionis. sed quia contractus locati et conducti nimiam cū ipso habet similitudinem. in tñ qz in quibusdā casibus inquiri solet. at vtrum sit locatio an venditio vt. ff. e. l. j. et ij. ideo post tractatum de emptione et venditione subiicitur iste de locato et conducto tanqz familiaris similis et affinis. **¶** Videamus igitur

quid sit locatio et conductio. quis dicatur locator. qualiter contrahatur. et in quibus rebus. et que actiones ex locato et conducto nascantur. **¶** Locatio est persone vel rei ad vsum facta. concessio mercede in pecunia numeranda conuenta. Alioquin si de aliare danda faciendae conuenerit. non erit locatio sed contractus inominatus. et agitur prescriptis verbis vt. ff. communi diuidundo. l. si conuenerit. et ff. de positi. l. j. §. si quis seruū. **¶** Locator dicitur qui re sua alius vti permittit mercede sibi conuenta. vt cū loco tibi domū meam ad inhabitandū. locator ego dico et tu conductor. vt. j. e. c. propter. ff. e. l. si tibi. et l. cum fundū. et c. eo. ti. l. nemo et l. conductores. Alii quādo locatio dicitur firma. vt. j. eo. c. vestra. et j. ne cle. vel mo. fm dictū. Quod intelligo fm vulgare prouincie alicuius. Alii quādo locatio ponitur pro emptione et ecouerso vt. ff. de acti. emp. et ven. l. veteres. **¶** Contrahitur locatio et conductio quibuscunqz modis contrahitur emptio et venditio. Et ideo que in superiori tractatu dicta sunt de p̄sensu rebus et pretio. hic itelligas repetita. **¶** Militibus predia locari nō possunt. ne amissio armorum vsu ad opus rurale se conserant. nec curialibus. vt. C. e. ti. l. milites et l. vlti. et l. curialis. et ff. eo. ti. l. si ignorans. Sic nec monachis. vt. j. ne cle. vel mo. scdm. nisi causa necessitatis faciant euz sufficientia predia non habent. vt. j. de deci. dilecti. et in aug. de sanctis. episcopo. §. vlti. coll. ix. **¶** Potest autē fieri locatio in perpetuum et ad tēpus. vt. ff. si ager vectigalis. l. j. et ij. Et si moriatur conductor infra tempus conductionis. succedit heres in iure conductionis. secus in usufructu. que persona lis est et extinguitur cū persona. vt. C. eo. ti. l. si vna. et c. de vsu fruct. l. si domia. **¶** Locari possunt omnia que et vendi possunt. que autem vendi non possunt. nec locari quia titulus locatiōis nō est gratuitus. Et isti duo contractus emptionis et locatiōis simillimi sunt vt superius dictum est. **¶** Nascuntur ex hoc cōtractu due actiones. actio ex locato que datur locatori. et actio ex conducto que datur conductori. In actione ex locato veni et in primis merces soluenda de qua conueniet. veniunt et alia de quibus actum est in contractu. vt. C. eo. ti. l. legem. et ff. e. ti. l. si in lege. §. si domus et l. dominus. §. vlti. **¶** Quo autez tēpore merces et pensio debeant solui dubitatur. Quidam enim leges videntur velle qz in principio sint soluenda. vnde dicitur posse inquilinū expelli nisi soluerit p̄sionē vt. C. eo. ti. l. iij. §. de inieura. querelam. §. de dilac. littere. x. q. ij. hoc ius ponectū. §. qui vero. ff. eo. ti. l. quero. §. inter. quedā autē iura inuicē qz in medio tempore sicut dicitur in salario quod fiscus dat suo patrono vt. C. de aduo. diuer. iudi. l. per hanc. Quidā dicunt qz iu fine vt cum quid debetur in diem. vt. ff. de verbo. obli. l. qd hoc anno. ff. de migrā. l. j. §. pensio. Ego puto seruandū esse qd actum est. qz si id non appareat. seruabo morē regionis. qz si is non appareat. qz forte varius inueniet. tūc qd minus est ob seruabo. l. vt exigitur in fine anni vt. ff. de re. iuris. l. semper in stipulationibus. licet ergo dominus nō possit exigere actum si inquilinus vltro ei nō satisfaciāt. dñs poterit eū ipone expellē. maxime elapso tēpore pensionis. vnde si locator promiserit per nā si expelleret conductore. intelligitur hec cōditio si conductor soluat p̄sionē. vt. ff. eo. ti. l. quero. §. inter locatorē. **¶** Potest autē dominus inquilinū expellere in quattuor casibus. Primus est si domus locata sit sue habitationi necessaria. Qd intelligo euz aliā domum habuerit locator tēpore locationis et illi casu perijt. nā si tunc nullā habuerit nisi illā quam locauit. etiā ad suā am habitationē illam recuperare non pōt. hoc enī a principio prospicere debuit vt. ff. eo. ti. l. si quis domus. §. hinc subiungit. Secundus cū necessaria est domus resectio. Qd similiter intelligo cū tēpore locationis resectio illa necessaria nō erat. sed postea emerfit. alioquin secus vt in casu p̄missio. Tercius si conductor peruerse in domo versetur. Et in hoc casu nō fiet remissio pensionis pro rata tēporis fm azo. Sed dabit dño domus actio legis acquillie. Quidā autē dixerunt qz et hic fiet remissio pensionis. In alijs vero duobus casibus p̄missis fm oēs fit remissio pensionis pro rata tēporis. vel prouidebit dñs inquilino de alia domo eque ydonea ad inhabitandū vt. ff. eo. ti. l. cū in plures in prin. Quartus cū inquilinus canonē per biennium non soluit vt. j. eo. c. propter. et ff. eo. ti. l. quero. §. inter locatorē. Sed secus est in re data in emphiteosim vbi fm leges statuit triennium inter priuatos vt. C. de iure emphi. l. ij. §. in re ecclesie siastica biennium vt. j. e. c. potuit. et x. q. ij. in aug. hoc ius ponectū. in vers. qui rem huius. Fiscus autē nō soluēt statim expellere pōt vt. ff. de pub. et vecti. l. vectigalia. §. nō solutis. fuerit autē aliqui qui dixerūt qz in omnibus p̄missis casibus nō pōt do-

minus inquilinū expellere. nisi cōpleto tēpore locationis. vt sic dominus ex sua parte pficiat. ff. de acti. emp. 7 ven. l. i. iulianus. §. offerri. 7. ff. de migran. l. i. §. j. Sed hoc nō placet. nam cōpleto tēpore locationis etiā preter illos casus pōt inquilinus expelli. nisi per tacitū consensum cōditio renocetur. vt sic dñs ex parte sua perficiat contrariū vt. ff. eo. ti. l. itē queritur. §. qui impleto. Et sicut dñs pōt in casibus expellere inquilinū. vt superius dictū est. sic 7 inquilinus pōt domū deferere casualiter inuito dñō 7 pensioe pro futuro tempore non soluta vt. ff. eo. ti. l. habitatores. §. verū 7. l. dñs. §. vlti. **C** Sit autē remissio propter sterilitatē. sterilitas enī census 7 mercedis solutiōe excusat. Item vis maior cui resisti nō pōt. Item qđ preter consuetudine euenit vt. ff. e. ti. l. ex cōducto. §. j. 7. ff. de cen. l. forma. Sterilitas autē 7 vbertas intelligūtur fm vulgi opinionē. ff. de sum. instruc. instr. q. 3. le. l. cū delamonis. §. asina. l. 3. quidā dixerint sterilitatē esse cū semen nō percipitur vt. ff. e. ti. l. ex cōducto. §. similis 7. l. si labes 7. l. si in vno. Et sic si sterilitas contingat ex casu fortuito. merces minuit vt dictū est. Si vero vitio debilitate vel vetustate rei. non. vt in. l. ex cōducto. §. j. 7. l. si in vno. Ita 7 vbertas si casu fortuito cōtingat augenda est pensio nō autē si diligētia possessoris. ar. eartundē legū 7. l. colonus nam 7 colonus modicū damnum equanimiter sustinere debet. 7 modicū lucrum nō aufertur ei. vt. ff. e. ti. l. si merces. §. ius maior. Sit autem cōpēsatio vbertatis 7 sterilitatis pcedentiū anno cum sequentibus vt. ff. eo. ti. l. si vno. Loquor autē de eo colono qui numis colit. nā partarius quasi iure societatis 7 dānū 7 lucrum cū dñō fundi partitur. vt. ff. e. ti. l. si merces. §. apparet. Item sicut fit mercedis remissio propter casum fortuitū. vt in. l. ex cōducto. §. cū quidā. 7. l. quāvisulā. sic 7 propter necessariā refectionē. vt. ff. e. ti. l. sed addes. §. si quis cū rei. Si tamē cōductor aliqua parte predij vtatur nō fit deductio mercedis vt. ff. eo. ti. l. habitatiōes. §. si vicino. **D**ec oīa locū habent in locato 7 cōducto. Sed est quidā cōtractus medius inter cōtractū locationis 7 vēditionis vt cōtractus emphiteoticus qui nec est emptio nec locatio. s. inter vtrūq. medium sicut dixi. de hoc loquit. §. e. c. potuit. Cōtractus ille locū habet in rebus soli. vēditio 7 locatio in oībus. In illo cōtractu requirit scriptura. vt. C. de iure empbi. l. j. in istis nō. In illo cōtractu non exigitur pecunia. in istis sic. In illo cōtractu non amittit dñs directum dominiū per traditionē. secus in venditore. Item locato ad modicū tēpus non habet ius in re nec vendū nec vendicat. emphiteo. facit vtrūq. vt hic in. c. potuit. 7. C. de iure empbi. l. ij. 7. ff. si ager vectigalis. l. j.

De rerum permutatione. Rica.

Primum supra de emptio ne 7 vēditione. s. qm permutatio vicina est emptioni. vt. ff. e. ti. l. quoniam 7. C. e. ti. l. pmutatiōe. Ideo subijcitur hic rubrica de rerum permut. **E**idea mus igit quid sit permutatio. qualiter contrahatur. que si eius natura. que res valeat pmutari. 7 cū quibus ecclesia valeat permutari 7 cū quib. ecclesia valeat pmutare. **P**ermutatio est vnus rei cū altera vicaria prestatio. **C**ontrahitur pmutatio sicut plerūq. placuit quādo inter aliquos cōuenit vt certa species detur pro certa. vt. C. eo. ti. l. qm asseris. Si enī conueniret vt daret. certa pro incerta. vel incerta pro certa. non esset cōtractus permutatiōis. s. alius cōtractus innominatus do vt des. **E**st igit natura pmutatiōis vt rerū interuentu. contrahatur. nō solo pacto sicut 7 emptio in qua 7 si res 7 precium esse debeant. vt. ff. de cōtrahen. emp. 7 vē. l. nec emptio 7. l. ij. §. sine. Contrahitur tamē postq. de precio cōuenitur vt nota ui. §. de emp. 7 ven. §. j. Aliquādo autē 7 sine re contrahit emptio vt in pdicta. l. nec emptio. §. aliquādo. **P**ossunt pmutari quecumq. possunt vēdi. S. 7 quedā permurantur que nō venduntur vt ecclesie. vt. §. e. c. ad qōnes 7. xvj. q. vlti. nemini. Sed opponit. cū permutatiōis cōtractus nō sit gratuit. vt. ff. e. ti. l. ij. quomodo in spiritualibus iteruenire potest que gratis sunt cōferenda vt. j. q. j. gratia. 7. q. vij. daybertū. que abhorēt pactū modū 7 cōditionē vt. j. q. j. p. pio. j. vt ec. benef. sine di. conse. vt nostrum. j. de symo. tua. 7. c. per tuas. Itē si ecclesie pmutetur. 7 alter ex permurantibus agat ex permutatiōe petendo ecclesiā. petere videbit. prelaturā sic. s. hoc fieri non debet. vt. j. de iure pa. per nostras. Respōdeo. permutatio in spiritualibus nō ex pacto partiū nititur sed auctoritate superioris. totū

enī qđ geritur in arbitriū superioris confertur. qui ex arbitrio suo de rebus pmutatis disponit. 7 propterea omne vitium aboletur. vt. ff. de his qui no. inf. l. fur. §. que iussu. 7. §. de prebē. 7. §. de pac. cū p. idē. superior enī potest cōmutatiōes rerū facere 7 personarū vt. §. e. c. quesitū. vij. q. j. mutatiōes. scias. omnis qui. xvj. q. j. tēporis qualitas. xvj. q. vlti. si quis vult. lxxij. di. quorundā. Et hec determinatio colligitur ex illa decre. quesitū 7. §. e. c. cū vniuersorum in verbo. illo. licet ipsi per se de iure non possent ecclesiastica beneficia permutare. **P**otest ecclesia cū ecclesia pmutare indēitate vtriusq. seruata. pōt 7 cū principē. vt. x. q. ij. hoc ius ponētū est. in verbo sed 7 pmutare. 7. §. e. c. j. **P**otest 7 cū p. uato permutare. dūmodo vtilitas ecclesie hoc exposcat vt. §. e. c. ij. **A**d autē dicitur. §. e. c. mancipia 7. c. in sum. l. q. mancipiū ecclesie pmutari non potest cū mancipio priuati nisi ad libertatē. intelligendum est de seruo ecclesie dato 7 conuerso facto qui cū sit religiosa persona seculari homini seruire nō debet. qđ semel deo cōsecratū est ad humanos actus vel vsus trāsserri nō debet. vt in. c. mancipia. xij. q. ij. nulli liceat. xliij. q. vj. comperimus. xix. q. ij. qui semel. xij. q. ij. aurum. x. q. ij. hoc ius. vel intellige q. permutatio mancipiorum de facili fieri nō debet. Et est ratio illa que assignat in seruis minorū nō vendendis. C. de administra. tu. l. lex que tutores. 7. ff. de fideicom. mil. libe. l. cū quasi. §. furiosi. **E**l forte loquit. iste decre. quādo non expedit ecclesie mancipia permutare. Et notandū q. si cū spirituale cū tēporali permutari nō pōt. vt superius dictum est. sic nec tēporale cū spirituali cū permutatio de spiritualibus ad tēporalia improbet. vt. §. eo. c. vlti. **I**n summa notandū est. q. ex sola cōuentione permutatiōis. re nulla bichinde secuta. neutri aliqua competit actio. vt. C. e. ti. l. ex placito. Sed re secuta queritur. an ex placito. l. ex cōuentione vel ex rei traditione actio detur. **A**d qđ respōdeo. ex pacto vt ex. l. illa ex placito. colligitur manifeste. 7 pbatur hoc idē. ff. de pac. l. iure gentiū. §. j. ff. de pecu. l. quesitū. §. is qui 7. l. quoniam. §. si semel. **D**ar igitur ex cōtractu actio s. demū re secuta. Sicut aliter dicimus. ex cōtractu nasci actionē sed nō statim cōpetere. vt in mutuo. ff. de fideiū. l. si quis pro eo. §. si numos. Sic dicimus in societate. sic in tutela vt detur actio ex cōtractu. s. demū societate vel tutela finita. vt. ff. de tute. 7 rō. dist. l. si tutor rei publice. §. vlti. 7. l. sed nō datur. Sic obtinet in mādato. vt. ff. de of. pcon. 7. le. l. obseruādū. §. vlti. Sic 7 actio de dote nascitur quidē ex cōtractu sed nō datur nisi demū matrimonio soluto vt. C. de repudi. l. j. **S**z queritur quid si ex vna parte res sit secuta. nū quid alteri parti que nescit pactum dabitur actio. **R**espōdeo nō vt probat. C. de pac. l. si certis annis. Sed hec questio videt. inuicis. ad quid enī dabitur actio ei cui completum est quod conuenit. ipse tamen alteri non completum. Sed hec legalia sunt nec ulterius prosequor.

De feudis.

Rica.

Actum est supra de quibus 7 cōtractib. per quos res ecclesie alienantur. S. q. ifeudatio ē modus alienandi. iccirco interferit. Iste tractat. de feudis. **E**ideamus igit quid sit feudū. vnde dicat. que res valeat infeudari. quib. res ecclesiastice dari possunt in feudū. ex quibus causis feudatarij perdūt feudū. **F**eudū est pcessio rei p homagio facta. vt. j. de symo. ex diligēti. **S**i autē feudū a fidelitate quā feudatarij seu vasalli dñs suis iurare 7 p. rare tenent. vt. §. de iureiū. veritas 7. §. eā te. Res feudales. i. que cōsueuerūt dari in feudū possunt cōcedi in feudū. que aut nō sunt feudales de nouo ifeudari nō valēt pterq. i. quattuor casib. tres habet. §. eo. c. ex pte. **Q**uar. tus. §. de dona. p. tuas. **N**ō autē est nouū feudū qđ iterato cōferatur vt. §. eo. ex pte. sicut nō ē nouū edificū qđ fulcit. vt. ff. de noui operis nūci. l. j. §. si q. edificū. §. de iudeis. cōsultuit. **I**tē aliud est ifeudare qđ nō s. aliud reifeudare qđ licet. sicut aliud est facere 7 aliud reficere. vt. ff. de i. actūq. p. uia. l. ij. §. reficere. **Q**uis verbū reddēdi 7 p. se dādi significationē beat. vt. ff. de ver. sig. l. verbū reddēdi. **S**z querit an decime possint laycis in feudū cōcedi. **A**d qđ rñdeo nō in ppetuū. pbat. hoc per multa iura. x. q. j. c. vlti. §. de deci. p. bibem. xvj. q. vj. c. j. qm. §. de his que si a pla. sine cō. c. cū in aplica. §. de deci. ad hoc 7. c. q. uis. ad tēpus aut nō vt titulus s. vt stipēdiū decime pceptio layco possit cōcedi ar. xxxij. di. si vero iure dñij 7 possēdiōis penes ecclesiā remanēte. q. layci decimas possidere nō possunt vt. §. de p. scrip. l.

scrip. cam. 30 vero dixi in ppetuū qz feudatariū ppetuū h3 vñ
le dñus sicut emphiteota publican? 7 is q ad nō modicū tem
pus cōdurit. vt. ff. si ager vectig. l. j. 7. ff. de supficie. l. j. §. q. ait.
¶ Amittit feudū si vasallus illud alienauerit. vel maiore par
te ipsi? 7 dñs pōt illud vēdicare a quolibet possessore. Si vero
minore parte ipsi? vasallus dederit ad luellū vel pignori obli
gauerit. dñmō i seruitio dñi remaneat nō pōt feudū. vt. l. i. fe
dorū in ti. qbus mo. feu. amit. §. i. 7. iij. ¶ S3 querit an ex de
licto pñs fili? perdat feudū. Videt q sic ar. ff. de bonis liber. l.
querit. C. de qñib? . l. diuo. ff. de iure pa. l. iura. 7. l. i. qui cōtra
legē. S3 ar. cōtra. ff. de ius vo. l. ad optiū in fi. ff. de decur. l.
ij. §. nullū. ff. de bonis dñ. l. cū rō. §. j. 7. ij. Sed circa hoc recur
rendū est ad cōsuetudines 7 constitutiones feudorum.

¶ De pignorb. Rica.

¶ De predictas alienatiōis spe
cies cōsequēt
de pignorb? annectam? ¶ Videam? igit qd
sit pignus. vñ dicat. qualiter pignoris obligatio
cōtrahat. q res pignori obligari possit. ad qd da
tor. ad qd acceptor pignoris teneat. ¶ Pignus ē res obliga
ta p debito qd ad securitatē sit creditoris. qz tū? ē pignori in
cūbere. q in psonā agere. vt. l. i. de obliga. q ex delict. nascunt
§. furti. ¶ Dicit aut pign? res ppiē mobilis pignori obliga
ta 7 tradita. a pugno. i. quasi pugno vñ māu tradita. vt. ff. de v
bo. signi. l. plures. §. pignus in pñ. tñ 7 in re immobili traditione
reipignoris obligatio contrahit. 7 pignoratitia actio nascitur.
Abi aut res nō trāsit in creditore dicitur ypotheca vt. ff. de pi
gno. acti. l. si rē. §. ppiē. S3 quātū ad ypothecariam actionē nī
hil refert iter pignus 7 ypotheca. sono enī tñ differunt vt. ff.
eo. ti. l. res ypotheca. §. inter pign? 7 iñitu. de actiōi. §. inter pi
gnus. ¶ Itē cōtrahit pign? duob? modis. tacite vel expse.
Tacite vt in reb? ministri q tacite itelligunt obligate ecclie p
administratiōe rerū. ar. xij. q. ij. illud. Sic bona mariti tacite obli
gant vt. C. i. qbus cau. pig. ta. cō. l. j. 7. ij. Sic 7 bōa tutoris tac
ite obligant pupillo vt. C. i. qbus cau. pig. ta. cō. l. si mf. 7. ff. eo.
ti. l. vlti. Sic 7 bōa pductoris inuēta 7 illata tacite p pñonib?
obligant vt. C. i. qbus cau. pig. ta. con. l. si nō iducta. 7. l. vlti. 7
ff. eo. ti. l. ē differētia. Itē cōtrahit pignus gnāliter 7 spāliter.
Generaliter vt cū qd oīa bona sua pignori obligauit. quo casu
obligata itelligunt habita 7 habēda vt. C. q res pig. obli. pos.
l. vlti. Spāliter obligant vt ager. liber vel equus. ¶ Item
triplex ē diuisio pignoris. qz pign? aliud cōuētiōale. aliud pre
toriu. aliud iudiciale. Cōuētiōale ex ipso facto nomē sumpit vt
ff. e. ti. l. j. Pretoriū pñituit p missionē i possessionem. vt. ff. de
pig. acti. l. nō ē mirū. §. sciēdū. Est aut pñonū pign? si fiat ex ea
cā quā pñon fieri iubet. puta vt caueat p legat vel de dāno in
fecto vel de ope demolēdo i noui opis nūciatiōe. Iudiciale pi
gn? ē vt cū iudex iubet mitti i possessionē. vel cū finaz diffiniti
uā executiōi demādat. tūc pñon capiunt mobilia postmodum
imobilia. demū puenit ad nomia vt. ff. de re iudi. l. a diuo pio.
Aliqñ iudiciale dī pñonū. 7 ecōuerso pñonū iudiciale. qz vtrūqz
a iudice cōstituit vt. C. de pñon. l. ij. ¶ Pignori obliga
ri possunt qunqz vēdi possunt q aut vēdi nō possunt nec pigno
ri dari possunt vt. ff. q res pig. ob. nō pos. l. j. §. vlti. Quedaz tñ
vēdi possunt q pignori dari nō possunt. nā rē alienā quē vēdere
posse nulla dubitatio ē vt. ff. de pñabē. emp. 7 vē. l. rē alienaz.
S3 obligare nō possum? nisi ea q de bonis nris obnoxia facim?
vt. C. q res pig. ob. pos. l. q filios. Rō diuersitatis bec ē. qz in vē
ditiōe hoc agit vt res tradat. 7 vēditōr de euictiōe obligetur
vt. ff. de ac. emp. 7 vē. l. exempto i. j. §. inde neraci? S3 i pi
gnore hoc agit vt ius i re cōstituat. vñ pignoris cōuentio i re
parit actionem creditori vt. ff. e. ti. l. pignori. Et q dixi rem alie
nā vēdi posse verū ē imobilē. Si enī mobilia res aliena vēdat
furtū cōmittit. 7 iō nec emptio nec vēditio cōtrahitur vt. ff. de
cōtrabē. emp. 7 vēdi. l. si i ēptiōe. 7 iñsti. de vsuca. §. vñ 7. i reb?
Itē obligari possunt res pñentes 7 future. vt fruct? pñentes.
partus ancille. fetus pecorū 7 ea q nascunt. ff. e. ti. l. 7 q nōduz
Itē res corporales 7 icorporales. vt cautioēs 7 noia vt. ff. e. ti.
l. cū vēit. Itē seruitutes pñales 7 vsus 7 vsufruct? vt. ff. eo. ti.
l. si. l. §. vsufruct? Itē seruitutes pñales 7 rustice vt. ff. e. ti. l.
S3 an vie. Jura vo pñonū vñbanorū pñonū dari nō possunt. vt
l. l. si is. §. vlti. Rō diuersitatis ē ne ex varietate vsus 7 vñtū
edificia destruant 7 inutilia fiant. ¶ S3 opponit cōtra id q
dixi seruitutes rusticas posse pignori obligari. nā seruitutes nec

i bōis nris sunt nec extra bōa vt. ff. de vsufruct. lega. l. j. 7 ideo
obligari nō possunt vt. C. q res pig. ob. pos. l. q filios 7. ff. de pi
gno. l. 7 q nōdū sunt. §. qd dicit. Ad qd rñō. seruitutes dicun
tur nō esse in bonis. qz nō p se subsistūt. S3 corporib? accedunt
vñ dici possunt nō p se in bonis ēē S3 cū his qbus accedūt. Vel
dicunt? nō esse in bōis. qz res sua nemini seruit. Vel dici posset
q obligat cōmoditas seruitutū vñbanorū sicut in rusticis hoc
cōtingit. vt liceat creditori ire 7 agē vt. l. i. §. an vie. ¶ Res sa
cre obligari nō possūt vt vasa sacra 7 ornamēta vt. C. de sacro
san. ec. l. sanctimus nemini. nisi ecclesia supflua vasa habeat 7
debitū vigeat. vt. x. q. ij. in aug. hoc ius. vel nisi in alijs causis ne
cessarijs in qbus res ecclesie alienari possunt. vt. xij. q. ij. auruz.
7 nora. §. de reb? ec. non alie. §. excipiunt. S3 nec ecclesie pos
sunt pignori obligari. vt in aug. de ali. emphi. §. quoniā. Itē libe
ri bōis obligatio nulla ē qz cōtraria est libertati 7 nature vt. l. i.
e. c. ij. C. de actio. 7 ob. l. obes. C. q res pigno. ob. pos. l. qui fili
os. i. aug. vt nulli iudi. §. qz vo. In casib? tñ tenet obligatio libe
ri bōis vt i redēpto ab hostib? vt. C. de cap. 7 possit. re. l. vlti. 7
ff. de le. j. l. senat? §. vlti. Itē ob necessitatē famis pñ filiū obliga
re pōt. nā 7 vēdē pñ vt. C. de patrib? q fili. distra. l. ij. Itē libera
pñona consentiēs pñi pñi i obstagio. vt. §. de iure iur. ex rescri
pto. xxiij. q. vlti. vt vidē. ff. q testa. sa. pos. l. obsides. ff. de iure fil.
l. diuus. Vere tñ nō tenet obligatio pignoris i libero hōie vt
ius cōstituat i rē pñtē i casib? pñmissis S3 detinet hō qualiter
cūqz vt fiat qd cōuenit. Vel dic q liber hō nō pōt obligari p
pecunia. S3 p pacto inēdē pacis vel cōsimili sic. ¶ Prima tñ re
spōsiō cōpetit ad decre. illā ex rescripto. ¶ Tenetur dator pi
gnoris nihilomin? soluere debitū. si pignus perijt absqz culpa
creditoris. vt iñsti. qbus mo. re. cōtra. ob. §. vlti. nisi actum sit q
amissio pignoris liberet debitorez vt. C. de pigno. actio. l. q for
tuitis. Itē ipēsas in pignore a creditore bona fide factas redde
re debet. nisi fuerit imoderate. ut. ff. de pigno. actio. l. si seruos.
S3 7 rē vñ pñonaz alteri pñonare nō debet. alioquin stel
lionatus erit poterit accusari. vt. C. de crimie stellionat? . l. j. 7
vlti. nisi res sit talis q vtrūqz sufficiat. vt. ff. de pigno. ac. l. si qz
in pignore. §. vlti. Itē si debitor sciēs rē alienā absqz dñi volūta
te obligauerit. vel obligatā subripuerit crimini stellionat? sub
leuus erit. vt. C. de crim. stell. l. ij. 7. ff. eo. ti. l. ij. ¶ Creditor aut
integre soluto debito pign? reddere tenetur. vt. C. de iustio. pi
gno. l. vlti. Ideo aut dixi itēgre. qz debito p parte soluto p re
liqua parte totū pignus remanet obligatum. vt. C. de distra. pi
gno. l. qd dñ. Itē tenet reddere pign? nō aliq obligatū nec de
terioratus. vt. ff. de pigno. actio. l. si cum. §. venit. 7. l. creditor.
¶ Illud i summa notādū est q aliquādo colore qñto in frau
dē iuris canonici qd vsuras reprobant 7 repetitiōi fauet trāsire
de cōtractu pignoris ad cōtractū emptionis qd ex forma con
tract? 7 ex qualitate conuincit? creditoris vt. j. e. ti. illud. 7. §. de
emp. 7 ven. ad nram. sicut presumit? cōtract? vsurarius in quo
pena adiicit? que legitimū modū vsurariū excedit. vt. ff. de ac.
emp. 7 ven. l. iulian? §. ibidē. ff. de pig. ac. l. vel vniuersorū. ff.
de vsuris. l. qui semisses. ff. ad mace. l. sed iulianus. §. quod di
ctur. ff. de le. ij. l. nummis. C. de epis. audi. l. nemo deinceps.

¶ De fideiussoribus.

Rica.

¶ Ractauimus supiori titulo qñ
res p debito pi
gnorēt. ¶ Nūc videam? de pñonē q p alio debi
to obligant. vñ subijcit hic. Rica de fideiussor.
¶ Videam? igit qd sit fideiussor qz possit fide
iussor p quo. ad qd teneat fideiussor. ad qd is p quo fideiussor.
¶ Fideiussor ē q alteri? obligationē i sua fidē suscepit. ¶ Est
aut fideiussoris nomē gnāle vt cōtineat mādatorē 7 cōstitu torē
¶ Differt aut fideiussor a cōstituto 7 mādatorē qz mādator
pcedit. cōstituto subsequit? obligationē. fideiussor 7 pcedere 7
subsequi pōt. vt iñsti. de fideiussore. 7. ff. de iudi. l. nō quēadmo
dū. An hic tractat de fideiussore qui p stipulationē p alio ob
ligat? nihilomin? ipso obligato remanēte. Si enī p ticio debi
tore tuo apud te respōdeo. fideiussor ero. Si vero mādē tibi vt
ticio credas mādator ero. S3 si obligationē a te i me trāsferas
7 me p te liberādo cōstituto debitorē. pñtutor ero. 7 actiōe de
cōstituto potero cōueniri vt. C. de cōsti. pecu. l. j. ¶ Fideiube
re possunt oēs q possunt obligari. Falli i militib? vt. C. loca. 7
cōduc. l. militis. In clericis vt i aug. de sanctis. epis. §. alii. Et in
mulierib? vt. C. 7. ff. ad vell. p totū. xxiij. q. v. mulierē. Qd aut
de clericis dictū ē p. aug. idē obtinet 7 p. canones vt. xj. q. et q
i ij

de. 7. c. sicut. Si tñ fideiussor obligat' vt. 7. eo. c. puenit. 7. c. cōstitut'. Adonach' aut fideiubere nō pōt. nisi de mādato ab baris vl cōuēt' vt. 7. e. c. qd gbusdā. 7. si fideiussor nulla ē obli gatio. Clerici tñ vicario mō iter se fideiubere debēt desistēdo i iudicio vt. C. de epis. 7. cle. l. oēs. §. hoc nihilomin'. C. Si aut obligatiōi fideiussor accedit ciuili 7. naturali. vt. ff. e. ti. l. fideiuf sor obligari. §. si fideiussor accipi pōt. An si qs. p. pupillo sine tu toris auctoritate obligato. p. dīgo vel furioso fideiussor. effica citer tenet'. vt. ff. e. ti. l. marcellus 7. l. vbiq. §. quis re? exigi nō possit q. naturaliter remanet obligat'. Nec obstat qd alibi dicit' fideiussorē nō posse i plus obligari q. pncipalis sit obliga tus. Est enī accessoria fideiussoria obligatio. 7. plus nō dī esse i accessiōe q. i pncipali. vt. insti. e. ti. §. fideiussor. Idus enī q. tuor modis dicit' vt. §. de plus pe. c. vno. insti. e. ti. §. plus. quo rū nullus aptari pōt ad id qd pmissi. Et q. dicit' fideiussorē obli gatū p. pupillo sine tutoris auctoritate teneri. locū hēt vbi pupil li obligatio ex re venit. puta ipēdī rē cōez mibi 7. pupillo. vl. pu pillus damnū dedit in re communi. vt. ff. de actio. 7. obli. l. fu riosus. Alias contra vt. ff. e. ti. l. si a reo. §. si a furioso. Si vero nulla sit obligatio pncipalis. nulla est accessoria. vt. ff. e. ti. l. q. ptra. 7. l. cū lex 7. l. si qs. postq. C. fideiussor tenet' ad id qd tenet' pncipalis. nec enī fideiussor i duriorē cām obligari pōt q. pncipalis vt. ff. e. l. obligari §. q. certo loco. Et ē sciendū q. fm vetera iura i pte creditoris erat a quo exigē mallet. a reo vel a fideiussore vt. C. e. ti. l. iure. Hodie aut nō h. exigere a fideiuf soze pssente reo 7. exstēte soluēdo i toto vel in parte. Sz 7. si absens fuerit dabit' certū tēpus iura qd fideiussor deducit reū pmo cōueniēdū ipso fideiussore i subsidū referuato vt. C. eo. ti. in aug. pssente. Et si plures sint fideiussores qlibet tenet' i solidū vt. insti. e. ti. §. si plures. nisi actor diuidat actionē suā agēs cōtra vnū p. parte vt. C. e. ti. l. liberū. Sec' si eligat vnū ex plurib' agēdo cōtra eū 7. i solidū 7. nō exigit. nā nihilomin' alij i solidū tenent' vt. C. eo. ti. l. reos. Sz cū plures fideiussores i solidū te nent' habēt bñficiū noue cōstitutōis p. quā diuidēda ē actio in ter eos vt. C. de duob' reis. i. aug. hoc ita. vel ep'le diui adriani q. est. C. de cōsti. pecunia. l. vlti. qd locū habet nisi bñficio diuī dēde actiōis fuerit renūciatū nā tūc pactū euabit' vt. C. de pac. l. pacta. 7. l. vlti. 7. §. de pac. c. j. Et quod dixi plures fideiussor es teneri i solidū videt' locū habē cū a pncipio specialiter hoc actū est vt dicit' aug. p. allega. hoc ita. Vel forte aug. loquitur in duob' reis tantū. sicut 7. iure veteri cautū erat vt. ff. de duob' reis. l. reos. §. vlti. nō aut loquit' i fideiussorib' quorū qlibet dī i solidū teneri. sicut 7. pncipalis p. quo qlibet itercedit etiā si exp'sse hoc nō agit' vt qlibet i solidū teneat'. Et tenet' fideiussor in oēm cām. siue hoc agat' exp'sse siue simpliciter fideiubeatur vt cū vn' dicit' fideiubeo. p. illo. nā i oēs cās fideiubere vī vt. ff. e. ti. l. q. si p. eo. §. si nūmos. 7. l. amissi. §. fideiussores 7. l. si vt. pponis 7. l. si ita stipulat' 7. ff. vt. lega. no. l. j. §. bellissime. 7. ff. loca. 7. cōdū. l. quero. Ceterū si exp'sse agat' de sorte. de vsuris aut nihil dicat'. nō videbit' fideiussor obligat' i vsuris. q. i ma iori quātitate q. actū sit obligari nō dī. vt. ff. de fideiuf. l. si in pi gnore. Sz 7. si fideiussor q. i oēm cām vel q. simpliciter fideiuf sit obliget' vt dicit' ē. h. 3. tñ exceptionē quo ad vsuras q. idebi te sunt de iure canonico. vt. §. de iureiur. debitor. Et q. cūq. exceptiones rei coherētes cōpetūt pncipali 7. fideiussori cōpetūt vt. ff. de excep. l. exceptiones. §. rei. C. In summa notandū ē q. fideiussor agit i quattuor casib' cōtra pncipalē debitore. Pm m' ē si diuiterit i obligatiōe. vt. ff. mādā. l. luc'. Scds si re' dī lapidat bona sua. Terc' si fideiussor cōdēnatus ē debitori. Et hy tres casus ponunt' 7. e. c. vlti. Quart' si hoc cōuenit a pnci pio vt. C. mā. l. si p. ea. Sz cōtra fideiussorē fideiussor agere nō pōt nisi eia creditore actio cedatur vt. ff. e. ti. l. vt fideiussor. Est aut faciēda cessio an solutionē postea enī cedi nō poterit nisi an solutionē hoc actū fuerit vt cedat vt. ff. de solu. l. modestinus.

C De solutionibus.

Rica.

Via solutione

q eius qd debe tur tollitur ob ligatio vt insti. quib' mo. tol. ob. 3o post tractatū de obligatiōibus cōpetēter sequit' de solutioni bus. 7. ideo ponit' hic rubrica de solutio. C. Ai deamus igitur quid sit solutio quot eius species quis soluere possit. 7. cui. 7. quis sit solutiōis effectus. C. Solutio est eius quod debetur redditio. vt colligitur hec descriptio isti. quibus modis tol. ob. in prin. Vel large sumpto vocabulo solutiōis.

Solutio est ab obligatione liberatio. Liberatio inq. quocūq. mō facta magisq. ad substantiā obligatiōis refert' q. ad num morū solutionē vt. ff. e. ti. l. solutiōis. C. Due sunt spēs solutio nis. alia ciuilis. alia naturalis. siue alia vera alia ymaginaria. Na turalis siue vera fit p. redditiōe ei' quod debetur. Ciuis siue ymaginaria fit multis modis. p. nouationē. delegatiōe accepti lationē cōpēlationē. de qbus oibus i suis specialibus rubricis tractat' 7. tangit'. C. e. ti. l. si obligatū. 7. l. eius quātitas. Itē p. cōfusiōe seu successiōe. vt si creditor' debitori succedat vel ecōuerso vt. ff. ad le. fal. l. j. §. si debitor. ff. de fideiuf. l. Stichū. §. a tycho. 7. l. manius 7. ff. de solutio. l. Stichū. §. a tycho. Itē p. obli gationē. depositiōe. 7. cōsignationē. vt. C. e. ti. l. ob. signatiōe 7. ff. de positi. l. j. §. si pecunia i si. Itē p. fructuū pceptionē vt. §. de pigno. cū cōtra. g. 7. C. de pig. ac. l. j. 7. ij. 7. j. de vsu. c. j. Itē p. pactū de nō petēdo. C. Soluere dī debitor pncipalis qui si fuerit cōpos 7. maior tollit' oīs obligatio pncipalis 7. accessio ria. nā si pupillus vel adultus tutorē vel curatorē habens sine tutoris vel curatoris auctoritate soluat. liberatio nō cōtingit ni si pecunia sit cōsumpta vt. ff. e. ti. l. q. si forte. §. vlti. 3o aut dicit' curatorē habēs. q. si curatorē nō habeat secus vt. C. de in iur. resti. mīno. l. si curatorē. Itē heres debitoris soluere dī. Itē fi deiussor 7. ei' heres vt. ff. de fideiussor. l. pōt. §. j. Sic 7. p'at' sol uere debet debitū sui pdecessoris p. ecclesie vtilitate cōtracta vt. j. e. c. j. alias enī cōtractus esset inualidus vt. x. q. ij. i aut. hoc ius pōtēctū ē. xij. q. ij. sine exceptiōe. q. rescidi posset p. in integrū restitutionē vt. §. de in iur. resti. requisit. Quippe p'at' sui pde cessoris quasi heres videt' vt. xxiij. q. viij. conuenior. xl. dist. c. j. At tñ caueat p'at' pro alienis debitis ecclesias obligare vt. j. e. c. si quorundā. Sz qlibet extraneus p. debitore soluere pōt. 7. soluēdo ignorat' liberat 7. iuiui vt. ff. eo. ti. l. soluere. ff. de nego. gest. l. soluēdo. Sū aut quidā qui soluere tenentur. nec sunt tñ quo ad debitū obligati. vt tutores curatores 7. alij administra tiōe habētes vt. ff. de administra. tu. l. quotiēs. §. sicut autem. C. Soluēdū est ei cui debet'. vel adiecto i stipulatiōe vt. ff. e. ti. l. qd stipulatus 7. le. sequēti. Itē seruo creditoris vt. ff. e. ti. l. si quis seruo. 7. l. si seruus pecuniā 7. l. qd seruus. Procuratori aut litis nō soluit' vt. ff. e. ti. l. hoc iure. Si vero inuito 7. ignorat' te creditore alteri soluat'. nō liberat' debitor vt. §. de iureiurā. eā te. C. de solu. l. inuito 7. ff. e. ti. l. si alii. Nisi aut eēt soci' vt. ff. de pac. l. si vn'. Al' nisi sit pcurator cui' ignorat' reuocatū ē mādātū. vt. ff. si cer. pe. l. ei'. ff. de soluti. l. vo. Quicūq. ar solua tur voluntate creditoris cōtingit liberatio vt. C. e. ti. l. nihil. C. Al lud i summa notabit'. q. creditor inuitū debitore liberare pōt. vt. ff. e. ti. l. si debitor. Sz instrumenti redditio vel cācellatio nisi de voluntate creditoris fiat nō liberat' debitore vt. C. e. ti. l. qd debitori. ff. de pba. l. si cyrographū. Qui aut solutionē allegat' p. bare dī. quo facto cyrographū cōdicere pōt vt. C. e. ti. l. vlti. Itē oīs satisfactio p. solutiōe habet' vt. ff. e. ti. l. satisfactio. dum modo voluntas creditoris accedat vt. ff. de pigno. ac. l. si qs. rez alienā. §. oīs. Aliqñ tñ cogit' creditor aliud p. alio recipere vt. C. e. ti. in aug. nisi debitor. ff. de le. j. l. si domus. §. qui cōfretur. ff. de au. 7. argē. le. l. j. in fi. Itē i noxali actiōe vt. ff. de re iudi. l. miles. §. j. 7. ij. C. Effectus solutiōis ē vt oīs obligatio tollatur pncipalis 7. fideiussoria. vt insti. quib' mo. tol. ob. in prin. Item naturalis obligatio vt. ff. e. ti. l. si pupillus.

C De donationibus. Rica.

Ractauimus supra

de his q. alienant' non gratuito titulo. Nunc vi deam' de his q. gratis in aliū transferunt'. vnde ponitur hic rubrica de donationib'. C. Aidea mus igit' qd sit donatio. vñ dicatur. quot eius species. qs dona re possit. 7. quid. que donatio requirat scripturā. qualiter pfcia tur. ad qd teneat' donator. 7. ex quibus causis donatio reuocetur. C. Donatio ē mera liberalitas q. nullo cogēte cōcedit' vt. ff. e. ti. l. donari. sola aut ciuilis obligatio pcedēs non ipedit do nationē eo q. illa nō est efficax ad agēdū vel retinēdū seu etiā cōstituēdū vt. ff. de cōsti. pecu. l. ij. §. j. 3o naturalis sic. q. suffi cit ad cōstituēdū. vt. ff. de cōsti. pe. l. j. §. debitor. 7. pbat' ff. de dona. l. hoc iure. §. vlti. Adhā iō dicit' q. si ex necessitate non ē donatio. i necessitatibus enī nemo liberalis existit. vt. ff. de ad mī. le. l. rē legatā. Et ppterea beneficiorū cōcessiōes que a pla tis fiunt. nō sunt donatiōes. q. potius ex necessitate q. ex volū tate pcedūt. Nā tales donatores de euictiōe tenent'. vt si cōru lerin

terint qd nō possint. cōferant qd collatū teneat. vt. s. de prebē. iter cetera. vi. q. i. p̄sentū. In meris aut dōatōib⁹ actio de eul. ctione locū nō hz vt. ff. de edil. edic. l. ad res donatas. **De** aut donatio a dono quasi donatio vt. ff. de dona. cā mortis. l. i. senat⁹. §. j. **Donationū** aut due sūt spēs. alia simplex. alia ob cām. Simplex q̄ cām nō hz. Ob cām vtpote donatio causa mortis. donatio ppter nuptias. **Itē** donationū. alia inter viuos. alia cā mortis. Donatio iter viuos qm̄ rē quā dono malo illi habere cui dono q̄ me. Donatio cā mortis ē qm̄ rē quā dono malo me habere q̄ illū cui dono. s. magis illū q̄ heredē meū vt. ff. de do. cā mor. l. j. **Donare** nō pōt monach⁹ vel cōuer sus qz nīhil hz vt. liij. di. abbat nec abbas. seruū ecclie. qz i illa dōatōis spēs necēria ē cōpēsatio. scz vt dent ecclie duo fui eius dē meriti ⁊ peculij vt. xij. q. ij. ep̄s q̄ mācipiū. Als aut res cū cō sū capli vt solus dōare pōt s. cū solus dōat donare rei q̄ritas ⁊ illius terre cōsuetudo diligēt⁹ ē attēdēda ⁊ sūm hoc donū ē ratū vel irritū iudicādū. vt. j. e. ceterū. **Itē** donare. nō pōt mīor. xvj. annis. vt. C. si maior fac. alia. ba. l. vlt. furiosus. p̄dignus ⁊ is cui bōis iter dictū ē vt. ff. e. ti. l. modestinus. ff. de cura. su. l. i. iulianus. ff. de verbo. obli. l. is cui. **Itē** is cui iter dicta ē alienatio vt qz cōmīsit crimē lese maiestatis vel ē hereticus vt. C. ad le. iul. ma. l. vlti. ⁊. C. de hereti. ⁊ māi. l. maniche⁹. vj. q. j. §. verū. j. de here. ad abolēdā. ⁊. c. vergētis. In alijs criminib⁹ donare nō pōt qd post sūam vt. ff. e. ti. l. post tractatū ⁊. l. donationes. §. vlti. **Itē** donare nō pōt seru⁹ nec filiū familias vt. ff. e. ti. l. si lius. Nec pupillus sine auctoritate tutoris vt. ff. de acqui. re. do. l. i. pupillus. **Donari** nō pōt qd in alteri⁹ dominiū trāsferri nō valet. vt. ff. e. ti. l. i. edibus. §. vlti. Donari nō pōt a plato sine cōsensu capituli. vt. j. e. c. fraternitatez. ⁊. c. pastoralis. nisi sit res modica vt superi⁹ dictū ē. ⁊ pter quinquagesimā ⁊ ceterimā. vt. s. de his que fi. a pla. sine cōsen. ca. pastoralis. ⁊ de hoc plen⁹ notauit. e. ti. §. in summa. **Itē** nō possunt donari aliqua i enormē ecclie lesione vt. j. e. c. fraternitate. S. qd si p plures ⁊ modicas donationes grauitē ledat ecclia. tū nulla illarū p se. allaturā sit detrimētū. Dixerūt qdā oēs douatōes reuocari debere. ar. ff. de iure pa. l. si libertus. S. circa hāc qōnē dicas qd nota. s. de his q̄ fi. a pre. sine cō. ca. in fi. **Regrū** scripturā illa dōatio que excedit summā quingētorū aureoz. vt. C. de dona. l. penul. ⁊ vlti. **Locat** aut bec scriptura i sinuatio. q̄ si fiat in actis nō ē necessariū adhibere testes. Nā supflū ē adhibere testes cū publica munimēta sufficiāt vt. C. e. ti. l. i. donationib⁹. **Alie** vero donationes q̄ i fra p̄dictā quāritatē subsistunt sine scriptura fieri possunt vt. C. e. ti. l. j. i extraneos. S. donationes q̄ sūt a p̄ncipe i p̄uatu cuiuscūqz sint quāritas valēt sine scriptura. vt. C. e. ti. l. i. scimus. §. j. Et ecōuerso q̄ sūt a puato i p̄ncipe. vt. C. eo. ti. in aug. ibi signato qd icipit. itē ⁊ a p̄uatis. **Itē** cū donat⁹ p̄is locis in qbus optima mēsurā ē rerū donatarū imensitas vt in aug. de nō alie. aut p̄mu. re. ecclie. §. si nimis col. ij. **Itē** spōsalia largitas i sinuatiōnē nō desiderat vt. C. de dona. an nup. in aug. eo decursus. **Itē** cū creditor futuri t̄pis remittit vsuras vt. C. eo. ti. l. modestin⁹. **Perficiē** donatio nudis verbis vt i i. e. ti. §. p̄ficiunt. cōsensu tū donatoris ⁊ donatarij iterueniēte. alia secus vt. ff. de acti. ⁊ ob. l. obligationū subitāria. qz nuda rō. s. nō cōcurrēte cōsensu alteri⁹ nō facit aliquē debitorē vt. ff. e. ti. l. i. nuda. **Tenet** donator ad rē tradēdā vt i i. e. ti. §. p̄ficiū tur. C. e. ti. l. i. si quis argētū. §. vlti. Et si res euincant nō tenet donator de euictiōe vt. ff. e. ti. l. aristo. nisi ex pacto cōuenerit vt. C. e. ti. l. ij. vel nisi donatio a p̄missione icēpit vt. ff. de verbo. ob. l. vbi aut nō apparet. §. vlti. **Itē** tenet donator in quātū facere possit. i. b̄ita rōne sui ne egeat vt. ff. de re iudi. l. i. l. i. l. i. i. iter eos. ⁊. l. nēfennius ⁊. l. ne liberalitate ⁊. ff. de re iuris. l. i. cō dēnatiōe. **Reuocant** donationes multis ex causis ppter donationē i donatiōe adiectā vt. j. de cōdic. ap. verū. **Propter** patiti turpitudinē vt. j. de symo. de hoc aut. ⁊. c. audiui⁹ ⁊. c. veniēs. **Propter** dati enormitatē vt. xij. q. ij. si qd irascit⁹. **Propter** suscipiētū fraudē vt. xvij. q. vlti. p̄stituit. **Propter** supueniēte filiorū natiuitatē vt. xvij. q. vlti. quicūqz. **Propter** dātis ipo. tētā vt. xvij. q. vlti. q̄stū. **Propter** cāe defectū. vt. s. de cle. cōi. u. ga. qz te cū inimicis. **Itē** reuocat aliqui dōatio q̄ten⁹ excessit. vt. xij. q. ij. si quos de suis vt. C. e. ti. l. i. scimus. **Itē** ppter i gratitudinē vt. j. eo. c. vlti. **Itē** si qd ipugnet eū a quo b̄ficiū habet p̄dit b̄ficiū vt. s. de postu. c. vlti. j. de reuo. dona. l. generaliter. Sic p̄ditur feudū vt. xvj. di. si ip̄erator. ⁊ legatū vt. ff. de inoffi. testa. l. papinian⁹. §. meminisse. Sic reuocat i seruitutē q̄ patro nū ipugnat vt. C. de obse. patro. p̄es. l. si manumissori. xij. q. ij. liberti. ⁊. c. octaua. **Sūt** ⁊ quedā cāe ciuiles ppter quas do

natio reuocat⁹. vt donatio facta liberto sola rōne nō p̄stiti obse qui reuocat⁹. Et qd magis ē mirabile etiā res emptā ex pecunia donata vt. C. de reuo. do. l. j. ex hac tū cā nō reuocat⁹ libertas vt. C. de liberalicā. l. solo. **Itē** reuocat⁹ dōatio facta liberto tota ppter liberos postea a p̄mo susceptos vt. C. de reuo. do. nati. l. si vñq. alias nō reuocat⁹ tota vt. C. de inoffi. dona. l. si totas. **Donatiōes** vero i filiū emācipatū sacre reuocantur ex quicqz causis i gratitudinis. Quattuor cōtinent⁹. j. eo. c. vlti. adde ⁊. quātū p. l. C. reuocā. do. l. vlti. l. si nō cōpleant cōuentiones adiecto. S. m̄ q̄ filio donauit ⁊ postmodū ad secūdas nuptias trāsilit. ex his quicqz causis donationē reuocare nō pōt vt. C. de reuo. do. l. bis q̄. S. ex trib⁹. l. si filij vite matris iudicet manū i cā i seruat tocius substātie molliat iacturā vt i aug. super. l. illa signato. qd icipit. s. postq̄. Ceterū si i extraneū donatio cōferat⁹ poterit ex quicqz causis superioribus reuocari vt. C. de reuo. dona. l. vlti. in fi. eo. ti. §. aile.

De peculio clericorum.

Rica.

Primum in superiori

titulo de donationib⁹. S. qm̄ clerici ex suo peculio donationes facere possunt. iō subsequēter subijcit hic rubrica de peculio clericorū. **Idea** mus igit⁹ qd sit peculij. vñ dicat⁹. q̄ sit ei⁹ spēs. quib⁹ clericis liceat habere peculij. ⁊ qd de ipso facere possunt. **Peculij** clericorū ē p̄monij clericorū. Nā peculij p̄monij appellat⁹ vt. ff. ad trebell. l. i. cogi. i p̄n. S. i cōtū tū mō ⁊ vsualiter peculij dici solet filiorū ⁊ seruorū. qd p̄ filio ⁊ dñs sermo cōcedit vt. ff. de pecu. p̄ totū. **Itē** aut peculij a pecunia totū enī qd hoies habēt pecunia appellat⁹. pecunia vero a pecorib⁹ qz q̄qd anti qui habebāt i pecorib⁹ cōsistebat. vt. j. q. ij. p̄ totū. **Peculij** due sunt spēs. aliud enī p̄fecticiū. aliud aduētiū. **P̄fecticiū** qd p̄ficiē ex bōis p̄is. **Aduētiū** qd querit aliū de. Sic ⁊ in clericis dici pōt vt peculij p̄fecticiū sit qd de bonis ecclie p̄cedit. vel qd ecclie cōtēplatiōe acquirat⁹. **Aduētiū** qd acquirat⁹ ex opa vel alias puenit ituitu p̄sone. nec dissiguit⁹ vt i ti. p̄t. re. q̄stū. **Possūt** habere clerici p̄p̄ia paterne vel m̄ne successiōis vel iure cognatiōis vsqz ad quartū gradū. vt. C. de ep̄is. ⁊ cle. in aug. licētā. ⁊ in aug. de ecclesiasticis ti. §. i. i. i. dīcimus coll. ix. **Vel** ex artificio suo. vt. j. ti. p̄t. qz vos ⁊. c. relatiū i fi. xij. di. clericus. nā ⁊ apls arte ⁊ manib⁹ victū q̄rebat. vt. x. q. ij. cauēdū in fi. **Aut** idē dixit. ad ea q̄ mibi opus erāt ⁊ his qui mecū sunt ministrauerūt man⁹ iste. vt. xij. q. j. c. j. i fi. Et hoc verū ē nisi ali qui renūciauerūt p̄p̄is vt monachi. canonici regulares ⁊ cōuersi p̄fessi. vt. j. de statu mo. monachi ⁊. c. cū ad mōasteriū sublaciū. xij. q. j. nolo ⁊. c. nō dicat⁹. j. de p̄uili. cū ⁊ plātare. §. de cōfratrib⁹ ⁊. c. vt p̄uilegia ⁊. xvij. q. i. vt lex. ⁊ idē dico i oibus religiosis q̄ se ad abdicationē p̄p̄ietatis astringūt possunt tū religiosi habere peculij qbus fuerit ab abbatib⁹ seu p̄orib⁹ p̄missus vt i decre. cū ad mōasteriū. §. q̄ vero. **Clerici** de peculio aduētiū testari possūt. vt. j. ti. p̄t. qz vos. ⁊ si parētū po testate fuerit possūt testari de peculio castrēsi vel quasi. vt. C. de ep̄is. ⁊ cle. l. sacrosce. C. de asser. l. velut. S. ⁊ si ab itestato decedat succedūt cognati i his bōis vt. xij. q. j. sicut manifeste ⁊. c. ep̄s q̄ filios. ⁊. q. ij. c. vlti. sed ⁊ viuentēs possunt de eis facere q̄qd velint. vt. j. de succes. ab itest. c. xij. q. ij. firū. **De** peculio aut p̄fectiō testari nō possūt. **Ad** i immobilib⁹ verū ē nā de mobilib⁹ bonis ecclie pōt cleric⁹ cognatis amicis ⁊ familiarib⁹ ⁊ pauperib⁹ erogare. vt. lxxvj. di. nō satis. ⁊ si sit san⁹ vt ibi. **Itē** i firm⁹ ⁊ cōpos mētis vt. j. e. c. ad b. **Itē** i morte. vt. j. e. c. relatiū. §. licet. **Illud** i sūma notādū ē qz si clericus platurā vel administrationē aliquā nō habēt aliqd datus fuerit vel relictiū a cognato vel extraneo. ei⁹ peculij ē itelligit⁹ enī relictiū nō ituitu ecclie s. p̄sone. vt. j. ti. p̄t. registi. §. illd. **Itē** si cleric⁹ i terra ecclie vineā fecerit vel agellū illud p̄ciū i suo peculio vsqz ad suū obitū retiebit. vt. j. e. c. si qd nā h̄mōi p̄caria possessio q̄ ad p̄ces clerico vt stipendiū dat⁹ cū vita finit vt. xij. q. ij. sepe.

De testamentis.

Rica.

Ractauimus supra de dōatio nib⁹ inter viuos ⁊ cā mortis. S. qz donationes causa mortis i testamentis fieri solent. Ideo dicamus de testa. **El** als. Supra dictū ē i p̄t. i. de peculio tā p̄fectiō

q̄ aduēcio. s. q̄ clerici de aduēcio testari possunt. lō de testa
mētis subijciat. **¶** **A**ideamus igit qd sit testamentū. unde
dicat. quā r cōficiat. quot sint ei spēs. quot testes requirunt
in eo. q̄ possit facere testamētū. quā r cōfirmet vel iſirmetur
et q̄ vltie volūtatis effect. **¶** **T**estamētū est volūtatis nŕe iu
sta lnia de eo qd post mortē suā q̄ fieri voluit vt. ff. eo. ti. l. j. Et
intellige cū q̄ i testō de toto suo p̄monio disponit vt excluda
tur codicillus et spāle relictū. Et tñ hoc scias q̄ si quis heredē
instituat i re certa vel i parte et de reliquo nō disponit. et de to
to disponisse vñ vñ scriptus heres totū caplet. q̄ et i parte to
tus as cōinet. vt. ff. de here. iſti. l. si q̄ ita scripserit. et. C. et. l. l.
quoties. **¶** **B**i aut testm̄ quasi testatio mētis. nō tñ q̄libet s. il
lū q̄ de hereditate disponit. Et ē volūtas testatoris ambulatoria
vsq̄ ad summū uite exitū. vt. ff. de adimē. leg. l. iij. ff. de do
ma. iter vi. et vxo. l. cū hic stat. s. p̄miam. C. de codicillis. l. iij. f.
de cele. mil. cū marthe. **¶** **A**n apls. testm̄ in morte cōfirmat. et in
tñ vt ante mortē q̄cūq̄ mutari possit. etiā si pacto cōuenerit
ne mutet. vt. C. de pac. l. pactū q̄ dotali. et etiā si testm̄ sit p̄nci
pē cōfirmatū ar. C. de testa. l. oīum. **¶** **T**estamētōrū due sunt
spēs. aliud nūcupatiū. aliud i scriptis. **¶** **N**ūcupatiū i sola nūcu
patioe cōsistit testatoris nō solēnitare scripture. septem tñ testes
necessarij sūt. et heredis noiatio. vt iſti. e. ti. s. vlti. C. et. l. hac con
sultissima. s. p̄ nūcupationē. **¶** **I**tē ē necessariū q̄ fiat vno cōtertu
i. nullo alio actu iterposito. nisi forte actu nature. vt cū necessi
tate secedit ad depositionē supflui pōderis. vel cū forte iterpor
nit datio medicie vel breuis lāguor iteruenit vt. C. et. l. cū an
tigas. ff. eo. ti. l. heredes. s. vlti. **¶** **A**d aut sit in scriptis exigit
numērū subscriptiōes et signacula. vij. testm̄. Et si testator velit
occulta esse testib⁹ q̄ testat. cartā sui testi clausaz et inuolutā testi
b⁹ representet. Et dicat eis. hoc ē testm̄ meū rogo vt subscribas
Et eis scribētib⁹ subscribat et ipse testator vel ali⁹ loco octauū
testis vt. C. et. l. hac p̄sultissima. **¶** **S**ubscriptio aut testatoris p̄i
nebit nomē ei⁹ et nomē hēdis vt. C. et. l. iubem⁹. **¶** **S**i si testar
tor p̄pria manu scripserit testm̄. et hoc spāliter i scriptura posue
rit q̄ sua manu fecerit. nō requit alia subscriptio vt. C. et. l. cū
antigas. s. vlti. **¶** **A**b his solēnitatibus excludit testm̄ militis. vt
C. de mil. testa. l. q̄q̄. **¶** **T**estm̄ rustici i quo sufficiūt quicq̄ testes
vt. C. eo. ti. l. vlti. **¶** **T**estm̄ corā p̄ncipe cōfectū. cuius p̄sentia suffi
cit p̄ solēnitatib⁹ oībus. vt C. et. l. oīuz. **¶** **E**xcipit testm̄ qd sit
iter liberos vt. C. et. l. hac cōsultissima. s. ex ip̄fecto. et i aug.
ibi signato hoc iter liberos et. C. fa. her. l. vlti. **¶** **I**tē i his q̄ relin
quūt ecclesijs sufficit min⁹ solēnis volūtas vt. j. eo. c. cū esset. et
C. relatū. **¶** **Q**uidā tñ dixerūt p̄ decre. illas drogātū legib⁹ loquē
tib⁹ de solēnitatib⁹ testōrū. **¶** **T**ertij dicūt verū eē q̄ derogat dū
agit i foro eccle. sec⁹ si agat i foro seclari. **¶** **I**tē valet testm̄
minus solēne si spālī p̄uilegio p̄ncipis solēnitatis sit remissa vt
C. et. l. sine spālī. **¶** **A**nc dicam⁹ q̄ testm̄ facē possit. **¶** **A**d sag
apparebit si dixerim⁹ q̄ facere non possit vt ar. ff. de his q̄ sūt
sui vel alie. iuris. l. j. i p̄n. et ff. de p̄cu. l. pōponi⁹. s. si stipuletur.
¶ **A**d pōt facere testm̄ seruus. **¶** **I**tē filiū familiā. nisi sit miles
qui de peculio castren. vel quasi pōt testari. vt iſti. q̄bus nō est
permissa. testa. et. C. de adyo. diuerso. ludi. l. soz. et iſti. de mili.
testa. s. vlti. **¶** **I**tē ipubes furiosus nō habēs dilucidū interuallū
¶ **P**ro digus cui bonorū administratio ē iter dicta. **¶** **M**utis qui
nihil loquit. **¶** **S**urdus q̄ oīno nō exaudit. vt iſti. q̄bus non est
permissa. testa. **¶** **E**cus aut pōt cū solēnitare que habet. C. qui
bus nō est permissa. facere testa. l. hac cōsultissima. **¶** **I**tē illi qui p̄
p̄ijs renūciauerūt qui nihil habēt. totū enī dedit qui se deo ob
tulit. **¶** **E**nī i gressi monasteria se et sua dedicāt deo. nō ergo testa
ri possunt. vt pote nec dñi rerū. vt in aug. de monachis. s. illud
C. de sacrosanc. ec. l. ingressi. xix. q. iij. s. q̄ ingrediētibus. **¶** **S**i
si filios habēs monasteriū i gredit nullo cōdīto testō. permitti
tur eis diuidere. vt in aug. de sanc. epis. s. si qua mulier. C. de sa
crosanc. ec. in aug. si qua mulier. **¶** **S**i nūquid heremite et ali
solitarij vitā agētes. qui nulli se ecclesie tradiderūt testa
re possunt. **¶** **R**espōdeo sic vt. xix. q. iij. s. ecōtra paulus. **¶** **D**e
quibus aut reb⁹ clerici testari possunt et de q̄bus nō possunt di
ci. s. ti. p̄ri. s. clerici. **¶** **C**ōfirmatur aut testm̄ morte testatoris
vt super⁹ dictū ē. **¶** **I**nfirmat volūtas p̄mi testamētī p̄ scdm
vt iſti. q̄bus mo. testa. iſir. s. si quis. **¶** **I**nfirmat aut testā p̄
agnationē posthumi. vt. C. de posthu. l. j. **¶** **P**er scdm testamētī
p̄fectionē qd iure p̄fectū est q̄tū ad solēnitatē iuris. et q̄ i eo in
stituti sunt illi qui p̄teriti dicerēt testm̄ ipso iure nullū. **¶** **A**ma in
scdm testamētō p̄teriti sunt filij i p̄tate testatoris cōstituti cū ipso
iure nō teneat scdm. nō rumpit p̄mū. vt iſti. q̄bus mo. test. in
fir. s. j. et ij. ff. de vulga. substi. l. si quis. s. vlti. **¶** **I**tē per capitis di

minutionē ipsius testatoris vt iſti. e. ti. s. alio quoq̄. **¶** **I**tē si testa
tor mortē sibi cōstituerit. vt. C. de bo. eo. q̄ mor. sibi cōsti. l. j. **¶** **I**tē
rumpit p̄ bonorū possessionē cōtra tabulas et p̄ querelā inoffi
cio si. **¶** **E**st aut irritū testm̄ ipso iure si nō legitie factū ē. vt. C.
eo. ti. l. ex ip̄fecto. **¶** **I**tē si filij in patria p̄tate cōstituti p̄terea
tur. ff. de iniusto rup. test. l. j. **¶** **A**n tñ dicat testm̄ ipso iure nullū
vel ipugnat per q̄relā inofficio si vt. ff. de inof. test. l. iij. **¶** **S**i emā
cipatus expugnat de iure p̄torio. s. p̄ bonorū possessionē cōtra
tabulas. **¶** **N**ec mireris si dicā aliud i suo et aliud i emācipato. nā
s. dicatur alias sublatā esse differentia emācipatiōis et patrie po
testatis vt iſti. de here. ab intesta. s. nullā vero. et iſti. de exbe
re. libe. s. nra aut. verū est quo ad hoc vt tā iſte q̄ ille admitta
tur cōtra p̄is testm̄ s. quilibet suo iure. **¶** **E**ffect⁹ vltie volun
tatis est vt ei oīno stet vt. xij. q. ij. vltime. j. eo. nos qdē. **¶** **A**nde
volūtas testatoris est lex. vt in aug. de nup. s. disponat. **¶** **I**n sum
ma notandum est q̄ testōrū defensio ad eccliam p̄tinet. vt. j. e.
si heredes. rna nos quidē et. C. executores. ff. de pe. here. l. si be
reditas. s. si defuncto. nō aut eorū publicatio. vt. C. de testa. l.
cōsulta diuina. **¶** **I**tē nō videt decedere intestat⁹ q̄ extremam
voluntarē alteri⁹ dispositioni cōmittit. vt. j. e. cū tibi. secus si cō
mittat volūtati. vt si dicat. instituo tūc heredē si sep̄s volue
rit hec enī institutio captatoria est vt. C. de tes. mili. l. captatoria. **¶**
Et ē rō q̄ i hoc casu testm̄ exp̄sse cōmittit arbitrio alieno. s. in
p̄mo tacite. et ideo ius diuersum. vt. ff. de here. iſti. l. illa insti
tutio et. l. si q̄s semp̄onū et. ff. de cōdi. et demō. l. nomung⁹. ff.
de le. ij. l. j. et ff. de le. j. l. captatorie. **¶** **A**n aut p̄lato et ecclesie con
iunctim. vel p̄lato tñ. vel ecclesie tñ. relictū aliqd in testō videat
tur attendes distinctionē quā facit. j. e. c. requisisti. **¶** **D**e quartis
aut hoc nō dico q̄ materia legalis est tota. s. recurras ad ea q̄
nota. s. e. c. raynucius et. c. raynaldus.

De successiōibus ab intestato.

Rica.

¶ Simus de successiōi

bus ex testō. nūc agēdū est de successiōibus ab
intestato. et iō subijciat hic rubrica de succes. ab in
tes. **¶** **A**ideam⁹ igit quot modis dicat q̄s inte
status decedere. q̄s intestato mortēti succedat. et in q̄bus reb⁹.
¶ **Q**uattuor modis dī q̄s intestatus. s. si oīno nō fecit testm̄.
vel si fecit et nō iure. vel fecit iure. s. postea ruptū est aliqua de
causis quas notauit. s. n. p̄oxi. s. infirmatur. vel si ex illo testō
nemo sit heres. vt in aug. de here. ab intesta. in p̄n. **¶** **L**ayco
decedenti ab intestato. succedūt cognati p̄mo descēdētes post
modū ascēdētes. deinde collaterales vt in p̄dicto aug. de he
re. ab intesta. **¶** **H**is aut oībus deficientibus succedit vir vxor. et
vxor viro vt. C. vñ vir et vxor. l. j. vltio succedit fise⁹ vt. C. de
bo. vacan. l. j. l. x. **¶** **C**lerico intestato mortente succedunt co
gnati s̄m ordinē p̄notatū. Et hoc verū est in his bonis que si
bi p̄sone intuitu obueniūt vt. xij. q. vlti. c. vlti. et vt no. s. n. p̄ri.
s. clerici. oībus deficientib⁹ succedit ecclesia quasi fiscus vt. j. e.
c. j. xij. q. ij. c. vlti. **¶** **E**t hoc itelligo vbi res clerici decedētis sunt
manifeste a rebus ecclesie vt. xij. q. j. sint manifeste. **¶** **A**z si fue
rint res cōfuse vt dubitet an habuerit aliqd propriū vel certū
s. nescit qd vel quantū. **¶** **I**n p̄mo casu. p̄sumit p̄ ecclesia et to
tū sibi vēdicat. ar. xij. q. iij. q̄cūq̄. ff. de rebus dubijs. l. ciuib⁹.
¶ **S**i vero certū sit q̄ habuerit. s. nescit qd vel quantū. locū ha
bet distinctio decre. j. e. c. ij. vt sumat tātū de bōis ecclesie quā
tū credit habuisse defunctū. et illud i partes quattuor diuida
tur. nec indigne. nullus enī nobis. p̄ximor heres q̄ q̄nos deo
p̄rimos facit vt. j. de penis. p̄sbyter. **¶** **E**l loquitur decre. illa
in illis p̄sbyteris q̄ ex seruis facti sunt p̄sbyteri. Et hūc itel
lectū innuit illud verbū p̄sbyteros suos. s. seruos olim. et illud si
cut liberti facti sunt. et illud peculū. s. respectu p̄oris status. **¶** **S**i
qd si cleric⁹ ab intestato decedēs in plurib⁹ ecclesijs ititulatus
fuerat. **¶** **D**ico bona illi⁹ si cognatos nō habeat debere distribui
iter illas p̄ rata bñficiōrū que obtinuit in eisde vt. s. ti. p̄ri. rela
tū. s. vlti. **¶** **I**tē qd si clericus habēs cognatos decedat ab intesta
to relictis bonis de quibus dubitatur an quesita sint intuitu ec
clesie vel persone. **¶** **R**espōdeo si fuerit p̄latus p̄sumo q̄ intuitu
ecclesie q̄sita. si puatus p̄sumo quesita gratia p̄sone. ar. s. ti. p̄o
xi. requisisti. s. vlti. et. C. de epis. et cle. in aug. licentiā. **¶** **E**l dico q̄
si ecclesia possideat bona de quibus agit. cognati agētes p̄ba
re debēt quesita fuisse cōreplatiōe p̄sone. **¶** **E**l ecōtra si posside
ant cognati et ecclesia vendicet ipsa p̄babit bona q̄sita fuisse in
iuru

intra ecclesie. nō enim sine cause cognitiōe talla auferēda sunt possessori. vt. xij. q. v. nulli. **I**n summa notādū est. q. si clericus vxoratus non habens cognatos ab intestato decedat. vxor ei succedit in proprijs bonis & ecclesie preferat. vt. C. de epis. & de. si quis presbyter. **I**tem nota q. non videtur decedere intestatus qui monasteriū reliquit heredē vt. s. de. pba. in p̄sentia.

De sepulturis.

Rica.

Actum est supra

de successione in

bonis defunctorū siue ex testamento siue ab intestato. sed q. morientes sepeliunt. Ideo subsequēter ponitur hic rubrica de sepul.

Videamus igitur quid sit sepultura. quid ius funerandi. que ecclesia habeat ius sepulture. & apud quā ecclesiā debeat quis sepeliri. & quibus interdicitur ecclesiastica sepultura. **S**epultura quidem multas habet acceptiones. Quādoq. dicitur officiū quod impenditur sepeliendis. & s̄m hoc intelligitur q. alias dicitur sepulturam vendi non posse. vt. j. de symo. non satis. xij. q. ij. precipiendum & j. q. j. dictum. Quādoq. dicitur ipsa terra. Et tūc si est de cimiterio siue fuit aliquis ibi sepultus siue nō: vendi nō potest vt. ff. de rei ven. l. que religiosis. Quādoq. tumba marmorea vel lapidea dicitur sepultura. & hec vendi potest si sit pura. i. si nullus in ea sit sepultus. Si autem aliquis sit in ea sepultus. q. per hoc locus factus est religiosus vt. ff. de relig. & sumpt. fun. l. ij. xij. q. ij. quest. i. & c. postq. vendi nō potest. Quādoq. dicitur terra deputanda ad vsu sepulture. & hec vendi nō potest. vt. xij. q. ij. aurū. **I**us funerandi est duplex. Unū quod cōpetit ecclesijs. Secundum qd dicitur potestas sepeliendi in cimiterio proueniens ecclesijs ex cōcessione pontificis. Tenet enim episcopus assignare maioribus ecclesijs cimiteriū. xl. per. dum. minoribus. xxx. vt. xvij. q. iij. sicut antiquitus. & debet cimiteriū tale assignari quādo locus ecclesie consecratur. vt de con. di. j. nemo. Quedā aut sunt ecclesie que nō habent ius funerandi. vt capelle que sunt in castris. vel in ciuitatibus in locis strictis. vt. xvij. q. iij. quisquis in fi. & qbus episcopi cimiteria nō cōcesserūt. **E**st & ius funerandi quod his competit quibus ius est mortuos inferēdi vt. ff. de mor. inferē. per totū. **A**pud quam ecclesiā quis debeat sepeliri. diuersi diuersa scripserunt. **A**ug. enim dixit sibi aliquē sepeliendum vbi audiuit diuina & recipit sacramenta. vt. j. e. c. j. nisi in tribus casibus. cū quis vult sepeliri in ecclesia episcopali. vt. xij. q. ij. vbi cūq. **V**el nisi eligat sepulturam in loco magis religioso. vt. j. e. fraternitatē. **V**el nisi velit sepeliri in sepulchro patrū suorū. vt. j. c. j. & xij. q. ij. placuit. **A**dhibet aut videtur vt quis possit sibi eligere sepulturā vbi cūq. velit. dum tamen ecclesie parochiali legitima portio relinquatur. vt. j. e. c. j. & c. de his. & c. cū super. **E**t hoc verus est etiā si sepultura eligatur in loco minus religioso. vt. j. e. c. in nostra. **I**ura vero contrariū inueniuntur intelligi quādo sepultura eligitur ex illectione alterius aut ex odio vel contemptu proprii sacerdotis vel quādo moriens nō relinquit ecclesie parochiali legitimā portionē. Si vero aliqua ecclesia receperit corpus alicuius in casu non cōcesso. reddet corpus cū omnib. que ob uenerunt ei ratione corporis. vt. j. e. c. fraternitates in fi. & c. ex parte. & c. in nostra. **L**egittima portio dicitur tertia iudicij. vt. j. c. j. vel dimidia. vt. j. e. c. relatum vel quarta. vt. j. e. c. cum super. **S**ed hec varietas determinatur s̄m locorū consuetudinē vt. j. e. c. certificari. **S**ed quid si nulla appareat consuetudo quarta debetur vt. j. e. c. in nostra. **I**n hoc enim predicta iura cōuenire videntur. vt ar. ff. de arbi. l. diē. §. si plures. **Q**uid si nō sit consuetudo q. aliquid detur. **N**ihilominus dandum est. **Q**uid si sit consuetudo q. non detur. **P**uto q. non valeat cū non sit rationabilis. vt. s. de cōsue. c. vlti. & sit cōtra ius. vt. j. eo. c. j. **P**ortionem istam intelligunt quidam de toto iudicio vel testamento. & hoc innuunt due decre. j. eo. c. j. & c. cū super. **A**lij dicunt q. illa portio debetur de his que defunctus in dicauit vel reliquit gratia sepulture illi ecclesie in qua eligitur sepultura. **I**nterdicit ecclesiastica sepultura hereticis & paganis. **E**t eodē modo iudeis. vt de cōse. dist. j. ecclesiam. & c. sequenti. **I**te eodē modo excommunicato. j. de hereticis. sicut. etiā excommunicatione minori. vt. xij. q. ij. sane q. super. **Q**uid si excommunicatus sepultus in cimiterio fuerit. **E**xcommunicari poterit nisi ossa ipsius cū ossibus non excommunicatorū ita permixta fuerit & cōfusa vt nequeant separari. vt. j. e. c. sacris. **I**te decedēti

in pacto mortali manifesto sine p̄ntia vt. xij. q. vlti. questus. & c. quibus & c. pro obeuntibus. xij. q. v. placuit & c. vij. quicūq. clericus. **I**tem vsurarius manifestus vt. j. de vsu. quia. **S**ed si confiteatur sicut corpus xpi ei conceditur. ita & sepultura. vt in. c. questus. & c. xv. di. illud. & idē est si in morte signa cōfessionis & p̄ntie appareat. vt. j. de sen. exco. a nobis in fi. **F**allit hoc in quibusdā casibus in quib. ad terrores inducitur vt concedat corpus christi & sepultura negetur vt. j. de tormētis. c. j. de rap. super eo. **V**el hoc iductum est in cōfusionem heredū. vt facilius satisfacere cōpellant. **I**ure tamen nouo statuitur vt si quis pro crimine fuerit excommunicatus & in extremis agens fuerit s̄m formā ecclesie absoluitur. nec cimiterium ei nec ecclesie suffragia denegentur. **S**ed heredes & propinqui. ad quos bona p̄ uenerint. satisfacere compelluntur. vt. j. e. c. parochiā. **I**n summa notandū est. q. canonica portio de qua superius dictū est locum non habet in his qui sani per ingressum religionis se dedicant deo. vt. j. e. c. de his. **I**te in armis & equis tēplariis & hospitalarijs gratia sepulture relictis. ipsi enī deputati sunt in subsidij terre sancte. & hec tanq. ad vsu subsidij necessaria per priuilegiū sunt excepta vt non subiaceant canonice portioni vt. j. e. c. in nostra. **S**unt & quedā alia que in hanc non veniunt portionem. vt. s. de testa. c. vlti. **S**ed queritur quid si q. in vna ecclesia habeat sepulturam. in alia percipiat sacramēta. in tertia eligat sepeliri. cui ecclesie cōpetit canonica portio. **R**espondeo. diuiditur inter duas primas. **V**el obseruabitur loci consuetudo ar. j. de deci. apostolice. **I**te quid si quis assumatur in confratrem alicuius loci religiosi. bonis suis retentis nec oblati & ibi sepeliatur. **R**espondeo non liberatur a canonica portione sicut nec eximitur ab episcopali iurisdictione. vt. j. de priuilegiis. cum & plantare. §. de cōfratribus & c. vt priuilegia. **I**te quid si quis intrat religionē probationis causa. & infra tempus probationis decedat in religione. **P**uto non debere ecclesie parochiali canonicam portionem. quā exire potuerit tamen nō exiit sed religiosus & in religione decessit. & si nō monachus. q. non professus. & hoc sufficit ad quartē retentionē vt. j. e. c. de his. & c. nostra. **I**tem quid si peregrinus viator decedat in loco in quo parochiā nō habeat nec sepulturā. **V**i. co ipsum sepeliendum apud maiore ecclesiam vel apud ecclesiam in cuius parochia mortuus est vt. xij. q. j. ecclesias. **I**te pone q. defunctus reliquit in testamento parum ecclesie parochiali. multum autem ecclesie in qua sepulturam elegit nunc quid ecclesia parochialis erit contenta illo modico. **Q**uis non attingat ad canonicam portionē. vel petet nihilominus integrā portionem vel aget ad supplementū computo eo quod relictū est in legitima portione. **R**espondeo si non recipit illud modicū quod sibi relictum extitit salua manet petitio ad integrā portionem. **S**i autem accepit legatū agere pot. ad supplementū. computato in canonica portione qd legatū est & acceptum ad similitudinē filij cui minus legitima portione relictum est vt. C. de inoffi. testō. l. omnimodo & l. si quādo. §. illud. **Q**uod verum est nisi testator tali modo illud modicum reliquisset vt eo contenta esset. tunc enim recipiendo illud modicum & scienter. de bite portione renunciare videtur vt. s. de testa. officij. **V**el dici potest q. vbi absolute & sine conditione modicum est legatum ecclesie parochialis & illud habebit & nihilominus integram portionem canonicā. ar. illius decre. officij & c. requisisti. quā si testator velle videtur vt vtrūq. habeat. ar. C. de rei vx. acti. l. vna. §. sciendum. **I**n summa notandum est. q. cui cōmunicamus viuo & mortuo cōmunicare debemus. vt. j. eo. ti. ex parte. & c. xij. q. ij. sane quod super. nisi post mortem appareat quare non fuerat cōmunicandum in vita vt si probetur defunctum fuisse hereticum vt. xij. q. ij. sane profertur. **E**st & alia regula cōtraria. cui non communicamus viuo nec mortuo cōmunicare debemus. vt. j. e. c. sacris. & c. xij. q. ij. c. j. **E**t in hac regula excipiendum est nisi post mortē appareat quare cōmunicandum erat viuo. vt. j. de sen. exco. a nobis.

De parochijs & alienis parochianis.

Rica.

Superiori rubrica

tractatum est aliquid de iure parochiali. qd in iure funerandi habetur nunc subiicitur rubrica de parochijs & alienis parochianis in qua generaliter agitur de iure parochiali. **V**ideamus igitur quid

fit parochia in quibus ius parochie consistat. et an fines parochie prescribantur. ¶ Parochia est locus in quo degit populus alicui ecclesie deputatus. Diuisio autem parochiarum a dyonysio incepit vt. xij. q. j. c. j. ¶ Ius parochiale consistit in hoc vt omnes parochiani in diebus dominicis et festiuis missas audiant in ecclesijs in quarum parochijs habitant. vt. j. e. c. ij. de co. di. j. si quis etiam extra. Consistit in decimis personalibus que ecclesie parochiali debentur vt. xvj. q. j. si quis laycus ecclesie. quicunq; de decimis et c. statum. j. r. p. r. ad apostolicam. Et consistit in oblationibus que dande sunt sacerdoti parochiali. qui et pro populo orare debet. vt. x. q. j. quia sacerdotes sanctorum. Hanc consuetudinem de his oblationibus que in manu sacerdotis vel altari ponuntur dixit hugo. q. necessario sunt soluende et nisi soluantur potest sacerdos parochialis excommunicare non soluentes vt de con. di. j. omnis christianus. xvj. q. j. statum. xxxij. di. p. r. bec. xij. q. j. duo. Alij autem intelligunt illud. c. omnis de oblatione interiori. vel bonorum operum vel consilium est quod ibi dicitur. Alia vero duo ca. superius allegata intelliguntur de oblationibus et donationibus factis ecclesie inter viuos vel causa mortis que postquam facte sunt necessario sunt soluende. In hoc tamen concordant omnes q. si sacerdos patiens per est potest cogere parochianos ad offerendum per subtractionem diuini officij. Nam vt ait apostolus. Nemo cogit suis stipendijs militare. j. de symo. cum sit. Et tamen contra. xij. di. clericum victum. Si tamen parochiani alicuius ecclesie co-fuenerit i certis festiuitatibus certa offerre. agere potest sacerdos p. superioris eos compelli ad obseruandam laudabilem consuetudinem vt. j. de symo. ad apostolicam. Ecclesia tamen aliquorum oblationes respuit in detestationem criminum vt puta notorie dissidentium. Item eorum qui opprimunt pauperes vt. xc. di. oblationes. Item raptorum vt. j. de rapto. super eo. Item usurariorum vt. j. de vsu. q. in omnibus. Item meretricis vt in deutorum. non accipias mercedem prostibuli. Et ysa. Non accipias mercedem meretricis. Item immunitates ecclesie violantis. vt. xvij. q. iij. mitor. Item consistit ius parochiale in eo vt parochiani p. niaz a suo presbytero parochiali percipiant. nisi ab eo licentiam habeant vt ab alio recipere possint de pe. di. vj. placuit. j. de pe. et re. omnis vtriusq; sexus. Item consistit in cimiterio et in his sacramentis conferendis et officiis celebrandis suis parochianis que simpliciter competunt sacerdoti. ¶ Et est sciendum q. si parochianus transferat domicilium suum ad aliam parochiam illi sacerdoti subiectus erit quo ad ius parochiale in cuius parochia habitat in omnibus preterquam in decimis predialibus que illi ecclesie sunt soluende in cuius parochia sita sunt p. dia vt. j. e. significauit. xvj. q. j. si quis laycus. In personalibus vero per translationem domicilij subtrahitur a iurisdictione illius. in cuius parochia erat ante translationem vt. xij. q. j. S. q. ergo. Ibi autem videtur quis domicilium habere ubi manet vt. ff. ad municipi. l. municipes. S. miles. Quedam tamen lex contrarium dicere videtur. dicit enim q. si senatores domicilium habeant in urbe. retinent in prouincijs unde sunt oriundi vt. ff. de sena. l. senatores. Sed illud verum est quo ad honores non quo ad onera vt in predicta. l. municipes in prin. et de hac materia plenius dic vt no. s. de foro co. pe. s. itez soisitur. ¶ Fines parochiarum non prescribuntur. qd enim de finibus prouincialibus statutum est non prescribendis vt. xvj. q. iij. quecunq;. et de episcopalibus intelligendum est. vt. xvi. q. iij. inter memoratos. locum habet et in finibus parochiarum vt. j. e. ti. super eo. et ea que finibus eorum cohererent eiusdem sunt nature cum finibus vt ar. ff. de rei ven. l. que religiosus. et ff. de co. traben. emp. et ven. l. in modicu. Cetera de hac materia dicam vt notauit. s. de prescrip. s. itez exigitur.

De decimis primitijs et oblationibus. Rubrica.

Ictus est supra in primo titu. de parochijs et parochianis. Sed q. parochiani tenentur ad decimas primitias et oblationes. Ideo subsequenter ponitur hic rubrica de decimis primitijs et oblationibus. ¶ Videamus igitur de p. ma parte rubricae videlicet de decimis et primo quid sit decima. quibus et a quibus. et qualiter danda sit et qualiter diuidenda. ¶ Decima est omnium iuste quesitorum pars deo debita vt. j. eo. c. tua. in scda tua. deus enim qui dignatus est totum dare. decimas dignatur recipere. non sibi sed clericis profuturam. vt. xvj. q. j. decime.

¶ Decimarum due sunt species. Quedam enim sunt personales. quedam prediales. Personales sunt que debentur ex his que proueniunt ex opera personali. Prediales vero que debentur ex his que proueniunt ex fructibus prediorum. Nec in hoc distinguo an predicta sunt rustica vel urbana. vt. j. e. c. ad apostolicam. et s. ti. p. r. c. vlti. ¶ Sed dubitatur de decimis aliali. an inter prediales vel personales debeant numerari. Et videtur q. inter prediales. Nam ibi decime soluuntur animalium ubi ipsa pascuntur vt. xij. q. j. S. j. in verbo qui pascit gregem et de lacte eius non edit. Item seruitus pascendi pecora predialis est. vt. ff. de seru. ruf. p. r. l. pecoris. et boues de eo fundo intelliguntur in quo laborant. non in quo morantur vt. ff. de fundo in stru. l. instru. q. lega. l. cum quida. Sic et arbor illius soli censetur in quo viuit et in quo radices habet non ex illo in quo videtur exilire et in quo truncus sustinetur ipsius. vt. ff. de arbo. ce. l. si plures. S. si radicibus. et facit ad hoc. j. e. c. commissum. Licet sit ar. contra alias. Nam is qui natus est ex masculis urbanis et missus in villam nutriendus. inter urbana non inter rustica masculina numeratur vt. ff. de verbo. sig. l. is qui natus. ¶ B. de sunt decime personales clericis a quibus layci audiunt diuina et recipiunt sacramenta vt. j. e. c. ad apostolicam. xvj. q. j. que. xij. q. j. S. j. prediales vero debentur illis clericis in quorum parochijs p. dia sunt constituta vt. s. ti. p. r. c. vlti. j. e. q. m. xvj. q. j. si laycus. xij. q. j. S. j. Nec obstat his. j. e. ad apostolicam. ubi circa hoc dubie respondetur illam enim dubitationem non iuris perplexitas sed diuersarum consuetudinum inducit varietas. ¶ B. de sunt decime a laycis vt. xvj. q. vij. decimas quas. Sed nunquid a clericis vel religiosis. Videtur q. non vt. j. e. c. nouum genus. P. r. l. in veteri testamento leuite darent sacerdotibus decimas vt. j. e. c. j. in prin. Sed videtur q. et hodie clerici teneantur. vt. xvj. q. j. si quis laycus. Ad qd r. no. decre. illa loquitur i clericis coniugatis q. ab alijs non coniugatis accipiunt ministeriorum labores. vt i illa nouum genus in fine. Vel locum habet in decimis patrimonialium prediorum. Item adhuc videtur q. clerici teneantur sumpto ar. a contrario sensu ex illa decre. xvj. q. j. decimas. Ibi enim dicitur q. clerici coeter viuentes non tenent. ergo a sensu contrario coeter non viuentes tenent. tale autem ar. fortissimum est. vt. ff. de offi. ei. cui man. est iurif. l. j. xv. q. iij. ex eo. ff. de testi. l. ex eo. xrv. di. qualis. xxxij. di. hospitiosus. s. de his que fi. a prela. sine consensu ca. cu in apostolica. in fi. Ad qd ego comuniter viuentes. subaudio maxime. nam et in alijs idem obrinet. ¶ Quid de religiosis. R. no. ¶ Bonachii albi. templarij et hospitalarij hierosolimitani non tenentur dare decimas de possessionibus suis quas proprijs manibus vel sumptibus excolunt. Secus si eas. tradunt alijs excolendas. vt. j. eo. ex parte. j. Bonachi vero nigri. canonici regulares et seculares tenentur dare decimas de omnibus possessionibus suis exceptis noualibus. ortis et nutrimentis animalium. vt probantur bec. j. eo. c. ex parte. in prima. et c. licet. et c. ad audientiam. Et hoc verum est nisi aliqui ex his amplius essent priuilegiati a papa. ¶ Item qd dictum est a monachis albis templarijs et hospitalarijs intelligendum est de possessionibus quas habebant ante concilium generale. de illis autem possessionibus que gratis postea sunt collate. vel quas emerunt pro monasterijs de nouo fundandis. Nam aliter emere non liceret. et de quibus ante decime soluebantur soluere tenentur illis ecclesijs quibus solui solebant priusquam possessiones peruenirent ad ipsos. quibus possessiones easdem proprijs manibus vel sumptibus excolant. vt. j. e. c. nuper abbates. Scripsit autem Ray. in summa sua q. tunc demum monachi nigri decimas soluere debent cum populum non habent. nam si habeant tunc recipient tam personales quam prediales vt. j. eo. c. dilecti. et c. suggestu. Sed non bene excipit. q. si populum habeant. et ab eo decimas de iure percipere debeant personales et prediales de predijs infra limites eorum parochie constitutis. et nihilominus soluent decimas ecclesijs secularibus in quorum parochijs habent predia sicut superius dictum est nisi possint priuilegio vel legitima prescriptio ne defendi. vt. s. de prescrip. veniens. j. eo. c. a nobis. Cessat autem priuilegium tam nigrorum quam alborum si enormem lesionem inducat. vt. j. eo. c. suggestu. j. de verbo. sig. quid per nouale. Cessat per pactionem seu per transactionem. vt. j. eo. ex multiplici. Cessat cum per solutionem renunciat priuilegio vt. j. de priuilegijs. si de terra. s. de consi. cum accessissent. Cessat alborum templariorum et hospitalariorum immunitas i predijs alienis conductis. vt. j. eo. dilecti. Cessat in suis alijs locatis. vt. j. e. ca. licet. ¶ Item leprosi tenentur dare decimas preterquam de ortis et nutrimentis animalium. vt. j. de eccle. edi. cum dicat apostolus. ¶ B. de

Cande sunt decime de oibus fructibus terrarū, pomis arboribus, herbis ortorum, de apibus, nutrimentis animalū, lana lacte, feno, lignis, piscationibus, venationibus, fictis, pensionibus, molendinis, furnis, balneis, fullonicis, argentariis, metallariis, lapidinis, de negociis, artificijs et de omnibus bonis, vt. j. e. c. nuncios ex parte, nō est in potestate et c. pastoralis. xvj. q. j. decime sunt tributa, et q. vij. quicunq; omnes decime, et etiam de tempore, vt de conse. di. v. quadragesima. **C**ande sunt decime prediales non deductis expensis, censu, tributo, seu partia rii sortione, vt. j. e. c. cum homines et c. tua nobis. **M**ā dāde sunt statim anteq̃ separatio fiat. Ceterum si prima separatio facta fuerit, tunc licet rusticus decimare tenetur qd̃ apud ipsum remanet sic et dominus quidē quod ad ipsum peruenit, vt. j. eo. tua nobis et c. cū non sit in homine. In personalibus autē que ex negociatione vel artificio proueniant distinguit̃, an surgant ex pecunia decimata vel nō. In primo casu deducunt̃ expensę, in secundo non vt. j. eo. pastoralis. **P**ersonales dande sunt in fine anni, interest enim ecclesie simul recipere totū in fine anni pot̃ q̃ p̃mitias singulariter de quolibet questu, ar. ad hoc. ff. fa. hereditum. l. plane. s. de pigno. ex litteris. C. quomodo et quando quarta pars debetur. l. ij. in prin. li. x. De animalibus vero meliora nec deteriora sed mediocria pro decima solui debent, vt. x. q. ij. hoc ius p̃uocatum est et ff. de edil. edic. l. si quis venditor. §. vlti. Deteriora autē dari non debent, nā indignum est dare deo quod dedignat̃ homo vt. xlix. di. c. vlti. xvj. q. vij. omnes decime. Et est notandum qd̃ quicunq; tenetur ad decimas per censuram ecclesiasticam cōpelli potest ad solutionem vt. j. e. c. tua nobis et c. cū non sit in homine. **D**iuide de sunt decime diuisione canonica que habetur, xij. q. ij. quattuor. Sz q̃ illa in paucis ecclesijs obseruatur standum est in hoc consuetudini loci vt. s. de sepul. certificari. **Q**uerit̃ an decime dari debeant de iniuste questis, puta ex militia iniusta venatione prohibita, furto, rapina, symonia, vsura, meretricio, histrionatu item de his que per concussionē extorquent̃, et de his que dantur iudici vel testi, corruptionis causa. Et videtur quod non vt. j. e. c. ex transmissa. j. q. j. nō est putanda. Sed cōtra dande sunt decime de omnibus bonis vt no. s. e. s. dande sunt decime de omnibus fructibus. Solutio decime alie prediales alie psonales. In predialibus planū est, qd̃ quocunq; possidente p̃dia clādestino vel violento iudeo heretico seu pagano, decima dari debet. Et est ratio, qd̃ nō intuitu persone sed gratia p̃dij, predialis decima datur. Et idem in tributo contingit vt. ff. de pactis. l. inter debitorē. C. sine cen. vel reli. l. j. delictum autē in talib; p̃uilegium nō indulget, vt. xvj. q. j. legi. nec pena habet immunitates vt. ff. de minoribus. l. papiamus etuli reuerso. In personalibus vero distinguo, aut transferitur dñum vt in his que acquirunt̃ ex meretricio vel histrionatu. Et tūc decima dari debet meretrix enim turpiter facit qd̃ meretrix non turpiter accipit cum sit meretrix vt. ff. de cōdi. ob. tur. cau. l. item si. §. quoties. Sed ecclesia recipere non debet, ne per hoc videatur crimina approbare, sicut plerūq; in detestationem criminis ecclesia respuit aliquorum oblationes vt no. s. il. p̃ior. §. ij. Aut non trāsfertur vt in furto et rapina et p̃da. Et tunc nec dari potest decima nec recipi debet. **P**redā voco ex iniusto bello, vt. xlij. q. j. militare. s. de iureiurā. sicut. Secus si ex iusto vt. xlij. q. v. dicat. Et idem est in his que turpiter queruntur, et dominū transferuntur, sed cōpetit reuerentia vt in his que ex vsura, symonia, ex concussione vel conepione queruntur, quib; magister Raym. scripsit in summa sua in e. ti. qd̃ non transferatur dominium in vsuris. Quod nō admitto cum vsura a volente et ex conuentione soluat̃. **S**ed queritur an semen sit deducendū. Videtur qd̃ sic. Nam primū semen dominus ministrat et illius vsufructum agricolę constituit, vnde saluum de fructu debet esse semen ad instar pecunie in vsufructus date vt. ff. de vsufruc. ea. re. que vsu. consu. l. ij. s. de pigno. c. vltimo et ad instar gregis in vsufructu concessi vt. ff. de vsufruc. l. vetus fuit. et sicut in negociatione deducitur capitale decimatū vt. j. e. c. pastoralis sic videtur qd̃ deducendū sit semen decimatū. Sed contra, j. e. c. tua nobis in prin. et c. nō est in potestate. Solutio, puto semē non debere deduci. Et ad superiora respōdeo. **P**rimū semē non fuit a domino in vsufructu datum, sed gratis donatū. Itē non obstat qd̃ opponitur de negociatione in qua solū lucrū decimatum decimatur, at in satis decimas quicquid nascitur. Dominus enim qui totū largitur, decimā recipere dignatur, vt. xvj. q. j. decime. Est et alia ratio, qd̃ semen mortificat̃, et ideo non deducitur, sed pecunia in merce data salua manet. Itē de

cima predialis est tributū, vt in decre. tua nobis, et xvj. q. j. decime sunt tributa egentium annuarum. Sicut ergo tributū soluit̃ nulla facta deductione sic et decima, vt in eadem decre. tua nobis. **I**tem querit̃ an layci sine peccato decimas percipere possint. Et videtur qd̃ nō dominus enim preceptū in leuitico eas dari leuitis vt sit cibus in domo domini, vt. xvj. q. j. reuertimini. Et iura prohibent laycis percipere decimas vel detinere, vt. j. e. c. prohibemus. Ad hoc et c. quoniam. s. de prescrip. causam. s. de his que fi. a prela. sine con. ca. cū in apostolica i. fi. xvj. q. j. qm̃ et q. vij. decimas. x. q. j. qd̃ sacerdotes et c. hanc cōsuetudine, et facit ad hoc. s. de arbi. peruenit. Contra hec iura consuetudo generalis obstat videtur. Solutio ad tēpus vt stipendiū non vt titulus, nec in perpetuū, nec transitorio ad heredes decima layco dari potest, sicut et aliud beneficiū in stipendium nō in titulum datur eidem vt. xxvj. di. si quis vero et xvj. q. ij. qd̃ tua sctitas, dominio ac possessione penes ecclesiā remanente, quia laycus decimam possidere non potest, vt. s. de prescrip. causaz. Iura vero superius inducta sic intelligo, laycus decimā retinere non potest seu possidere, verū est pro suo, quasi habeat ius in re. Item in perpetuū et transitorio ad heredes s; ad tēpus in elemosinam vel aliqua iusta causa nomine et iure ecclie percipere pot̃. **S**ed his omnibus obstat videtur, j. e. c. tua in prima tua, que dicit qd̃ decimatione antiqua layco in feudū concessa decima noualium vsurpari non debet. Sed illam intelligo sicut et alia, s. de his que fi. a prela. sine consensu ca. cū in apostolica, scilicet in decima male in feudū concessa, et qd̃ illicita et inualida erat con. ideo tanq̃ reprobata et odiosa restringitur vt eam decima noualium non sequatur, alias autem cui concedit̃ decima de laboribus et de noualibus concessa videtur, vt. j. e. c. ex parte. **I**tem queritur an per p̃uilegium romane sedis possit laycus percipere decimas, vel eximi a solutione ipsarum. Et puto qd̃ sic, siue in perpetuū siue ad tempus p̃uilegium sit indultū, nam alias papa ius spūale layco concedit, vt. j. de iure pa. nobis. l. xij. dist. adrianus et c. in synodo. Sz in hoc casu concessionē veteris decime decima noualium non sequetur, qd̃ in talibus odiosis restringenda est licentia potius q̃ laxanda, vt. j. e. tua in prima tua. **I**tem quid de clericis habentibus sufficiens patrimonium qui decimas percipiunt. Respondeo si ecclesijs non seruiūt quarū cōtemplatione percipiunt, et ad hoc recipiunt vt in malos vsus conuertant et sua seruent, sacrilegiū profecto cōmittunt, vt. j. q. ij. clericos. xvj. q. j. quoniam in fi. tunc enim si ne peccato vnde pauperes victuri sunt non accipiunt, vt. j. q. j. pastor. Tunc locum habet qd̃ aug. dicit. **P**anis egentium vltima pauperis est, qui defraudat illū homo sanguinis est, vt. xlij. q. v. immolans. Et quod dicit ambrosi. **E**urientium panis est quē tu detines nudorum indumentum est quod recludis, vt. xlvj. dist. sicut h̃j. Ceterum si deseruiūt ecclesie debentur eis decime et stipendia ecclesiastica quib; habeant sufficientia bōa paterna vel materna vel aliunde iuste quesita, vt. xij. q. j. illi autē xij. q. ij. caritatē. l. de re. iuris. l. fm naturā. Quod verū est nisi ad suorum patrimoniorū titulos sint p̃moti, qd̃ fieri potest vt. s. de preben. episcopus et c. tuis. Item queritur si laycus detinet decimas nec ecclesia potest ab eo recuperare nunquid redire potest sine periculo symonie. Videtur qd̃ non. Sicut enī spiritalia non possunt emi sic nec redimi, vt. j. de symo. querelaz et expressius ad hoc. xvj. q. vij. decimas quas populus, j. q. ij. altare. Item decime cum rebus temporalibus permutari non possunt vt. s. de re. permuta. exhibita. qd̃ spiritalia cum temporalibus non permutantur vt. s. de rerum permuta. ad questiones. **P**uto tamen posse redimi si hoc fiat auctoritate episcopi, nam in talibus auctoritas superioris vitius abolet, s. de prebē. nisi. s. de rerum permuta. questio. ff. de his qui no. in fa. l. furti. §. qui iussu. **P**ossit etiā ecclesia suas decimas a layco male detentis recipere in pignore nec computare fructus in sortez vt. s. de seu. c. j. et j. de vsuris. c. j. et c. cōquestus. Suas ideo dixi, qd̃ alienas in pignore recipere nō possit, vt. j. e. c. vlti. **I**tem nunquid longa cōsuetudo excusat non soluētes. Respondeo non, cum enim ex mandato domini decime sunt soluēde, vt. xvj. q. j. reuertimini, non dare peccatū est, imo minus dare vel tardius dare, vt. xvj. q. j. decime, et p̃pterea consuetudo non excusat et si in tota prouincia obseruaretur vt. xxvj. q. vij. flagitia. In talibus diuturnitas nō minuit peccatū sed auger vt. j. de symo. non satis, nec crimē leuigat qui diu resistit vt. xxij. q. j. scilicet. **S**ed his obstat videtur, j. e. ti. in aliquibus, que dicit ille quippe decime necessario sunt soluēde que debentur ex lege diuina vel loci consuetudine approbata. Ad quod respon

deo. illud intelligo de consuetudine approbata per papam. alia non excusaret quantumcunque longa consuetudine que sine mortali peccato seruari non possit. vt. s. de consue. c. vlti. Vel illa consuetudo attenditur circa minutas decimas. quibus et ille sint soluende de iuris rigore. vt. j. e. ex multiplici. c. c. in tua. Vel illa consuetudo locum habet in decimis predialibus. cum predia sita sunt in vna parochia. et domini prediorum sunt in alia constituti. vt. j. eo. c. cu sint homines. c. ad apostolicam. Item quid si is qui longo tempore non soluit decimas vel minus soluit. veniat ad penitentiam. Respondeo. imponatur ei quod minus plene dedit modo emendet. vt. xvj. q. vj. quicunque. prouiso enim vt ei remaneat unde vivere possit quoniam quicquid habent clerici pauperum est vt. xvj. q. j. quoniam quicquid. Et res clericorum pauperum sunt vt. xxiij. q. vij. conuenior. Et res ecclesie pauperum sunt vt. xxiij. que. vij. q. autem. nam et fm leges a quibusdam debitoribus exiguntur. prouiso tamen ne egeant vt. ff. de re iudi. sunt que in id. et legibus sequentibus et ff. de re iuris. l. in condemnatione. imponetur etiam ei vt in totum satisfaciatur si ad fortunam deuenit pinguiorem vt. s. de solu. odardus et ff. de cessio. bo. l. iij. Item queritur nunquid omnes decime debentur de mandato domini. Sicut theologi per prediales tamen non personales. vt patet per textum leuitici. personales autem ex constitutione ecclesie. Et si hoc verum est satis dici posset. salvo tamen iudicio meliori vt in cessatione solutionis personalium decimarum excusare possit consuetudo contraria talis que ius abrogat positum vt no. s. de consuetu. Item excusare posset forte pactio transactio seu remissio. Item in talibus forte decime locum habet decre. illa j. e. c. in aliquibus. s. ille. Quippe decime necessario sunt soluende que debentur ex lege diuina vt prediales. vel loci consuetudine approbate vt personales. licet et alijs modis intellexerim decre. illam. s. e. s. ij. Hoc ideo dixi quia in paucis locis soluuntur decime personales. Item quid si in eadem terra eodem anno diuersa semina spargantur. nunquid de omnibus fructibus decime dari debent. Sic vt. j. e. c. ex parte. non enim ecclesia diuerso iure censeretur debet. vt in quibusdam fructibus sit decimalis. et in quibusdam non vt. j. eo. c. cum in tua. et simile. xij. q. ij. cognouimus. j. de pusu. quia. et ff. de vsuca. cum qui. quibus contrarium ar. sit. ff. de peculio. l. huc. s. j. vbi dicitur quod peculium duplici iure censetur. Item quid si is qui tenetur ad decimam aceruorum frumenti indecimatam alienet. nunquid ecclesia potest vindicare partem sibi debitam ab emptore. Respondeo sic. quoniam trans fuit ad eum acceruus cum onere decimarum vt. j. eo. c. cum non sit. et si ab eo exegerit non petet a venditore. hoc enim non patitur bona fides vt bis idem exigatur. vt. ff. de regu. iuris. l. bona fides. et absit vt ecclesia petat aliquid cum augmento. vt. xij. q. ij. fraternitas. Sed si egerit et non exegerit quod emptor inuenit non soluendo. nunquid redire potest ecclesia contra venditorem. Sic. vt. C. si tu. vel cu. l. vlti. Sed nunquid ecclesia tenetur cedere actionem suam venditori soluenti contra emptorem. Respondeo non. quia enim fronte hoc petet qui ex sua nequitia condemnatur. vt. ff. de administratio. tuto. l. si plures. ff. de iur. et ra. dis. l. j. s. nunc tractemus. Et idem dico in emptore malefidei. secus autem si emerit bona fide. Item in summa notandum est quod ex subtractione decimarum hec mala proueniunt quatuor. Primum scilicet preuicatio diuini mandati. Secundum quia cum olim homines soluentes decimas bonis omnibus abundarent. vt. xvj. q. vij. maiores. nunc quia decimam non soluunt ad decimas conuertuntur. vt. xvj. q. j. decime. Tercium quia dominus nos increpat locuste nec plagas amouit. vt. xvj. q. j. reuertimini. Quartum quia quod non accipit christus hoc tollit fiscus. vt in predicto. c. maiores. Decimas vero dantes qua dupliciter remunerantur. Prima remuneratio est abundantia fructuum. Secunda corporum sanitas. Tercia indulgentia peccatorum. Quarta premium eternum. vt probantur hec. xvj. que. j. decime. Tunc videamus de secunda parte rubrice scilicet de primitiis. Et est sciendum quod primitie debite sunt ex precepto domini dicentis in exodo. Decimas et primitias non tardabis domino offerre. Et alibi. Primitias frugum terre tue deferres in domum domini dei tui. Item ex constitutione canonica. vt. xvj. q. j. reuertimini. xxxij. di. preter hoc. Quantitas autem primitiarum in libris moysi non inuenitur expressa. Dicit enim hiero. maiorum traditione indutum esse qui plurimum dabant quadragessimam partem dabant. qui autem minimum sexagesimam. et sic quadragessimam et sexagesimam licebat offerri pro voluntate soluentis vt. j. e.

c. j. Et hoc verum est in aridis et liquidis. in pecudibus vero primogenitum datur. Sed hugo. putans hoc esse durum dicit quod de ducentis dandus est vnum. Et si quis tot capita non habeat proportionabiliter dabitur estimatio. Lau. et Jo. dixerunt centesimum esse dandum. Melius autem videtur vt stetur circa hoc consuetudini. vt ar. s. ti. ij. c. certificari. vel recurratur ad consuetudinem vicinarum ecclesiarum. vt. s. de consue. cum olim. Ita vt ex multis mediocritas obseruetur. ar. x. q. ij. hoc ius vel quod minimum est detur. vt. j. de censibus ex parte. et ff. de le. ij. l. minimis. Oblationes vero dicuntur quecumque de proprijs et licitis rebus ecclesie a fidelibus offeruntur. j. de verbo. signi. causa. Et sunt diuidende oblationes et primitie sicut et decime. vt. xij. q. ij. quatuor. x. q. j. antiquos. xij. q. ij. concessio.

De regularibus.

Rica.

Ractauimus supra

de clericis et rebus eorum. nunc dicamus de regularibus et his que pertinent ad regulares. Videamus igitur qui dicuntur regulares qui religiosi. que profiteri debeant regulares et quibus verbis et in cuius manibus. quanto tempore nouitij sunt probandi. in qua etate religionem ingrediens obligetur. et ex quibus causis non professus pro professio habeatur. Regulares sunt qui ad viuendum regulariter se astringunt. siue sint monachi. siue sint canonici regulares qui et si a sanctorum monachorum consortio non computentur se iuncti. regule. tamen inseruiunt laxiori vt. j. de statu regula. quod dei timorem. In multis autem eorum conditio concordat vt. j. ne clerici vel monachi. ex parte. xx. q. ij. presens. j. ne cle. vel mo. super specula. Et conuersi professi vt. xvij. q. j. vt lex. Secus est in conuersis non professis qui se et sua non dedicant deo vt. j. de preuill. cum et plantare. s. de confratribus et c. vt priuilegia. Religiosi autem largo modo dicuntur qui in proprijs domibus religionem se viuunt quibus non professi. vt. xxij. q. v. quod deo patri. Tria profiteri debet regularis. obedientiam castitatis custodiam. et abdicacionem proprietatis. hec enim sunt substantialia vite regularis nam cum regularis hominem dei vice supra caput suum constituit vt. xix. q. ij. statuimus. renunciat proprie voluntati vt. xij. q. j. non dicatis. similiter cum quis religionem ingreditur se et sua dedicat deo vt. C. de epil. et cle. in aut. ingressi. xix. q. ij. quod ingrediens. si qua mulier et c. tunc autem. et ideo post ingressum potestatem in corpore et in rebus amittit. In his autem substantialibus dispensari non potest. vt. j. de statu regu. cum ad monasterium. in fi. Professio autem nihil aliud est quam solemniter religionis promissio in qua promissione hec tria conueniunt que predicti. Sit promissio in manu prelati vt infra. e. c. p. nectum. et c. ad apostolicas. Sit et in manu priuati vt. x. q. j. vidua. j. qui cle. vel vo. veniens et c. insinuante. Probationis tempora sunt diuersa. nam clericus notus probatur et probatur per annum. vt. xvij. q. ij. consalvus. clericus ignotus et laicus notus per biennium vt. xvij. q. ij. si quis incognitus. liij. di. legem. Hodie autem hec diuersitas temporum reducitur ad annum vt. j. eo. si. ad apostolicam. postulasti et c. ex parte. De etate ingredientium religionem hoc seruandum est vt si post. xiiij. annum qui intrauerit religionem. exire non possit. Nec obstat infra eo. c. ad nostram. Quinq. enim cause considerantur in illa propter quas egressi pueri excusantur. Prima quia impetuose et sine deliberatione intrauit. Ideo ingressus non fuerit obligatorius apud deum. qui animum considerat et non opus. cor interrogat et non manum vt. xiiij. q. v. si quid inuenisti. xv. quest. vij. ca. j. Licet sit ar. contra. xvij. quest. iij. sunt qui opes. Secunda quia intellectus. Tercia quia sine probatione habitus suscepit. Quarta quia prope pueritiam intrauit. Quinta quia infra triduum exiit. Si vero minor quattuordecim annis intrauerit. poterit egredi cum venerit ad. xv. annum. vt. xx. quest. j. illud. Hugo. autem dicebat discretum ingredientem religionem obligari etiam ante. xiiij. annum quia sicut ante annos illos potest quis obligari dyabolo. ita et deo. vt. j. de delic. pue. pueris. Sed quid si filius a parentibus sit obligatus. Respondeo si fuerit in annis discretionis et non contradicat. exire non potest vt. j. e. cum virum. Si ante annos illos adhuc exire non potest vt. j. e. si. significatum. Sed veniens ad. xvj. annum inquireretur. et tunc firatum

si ratum habet quod factum est non exibat. vt in predictis decreta. Si autem dissentiat potest exire vt. xx. q. ij. illud. 7. j. eo. c. cum simus. Nec obstat his. xx. quest. ij. monachuz. vbi dicitur monachum autem paterna oblatio aut propria facit deuotio. Nam illud sic intelligo. Monachum facit paterna oblatio occasionaliter vt cum filius paterne oblationis ex debito honestatis non necessitatis obtemperans cum potest contradicere non re clamat. vel paterna oblatio facit monachum vt cum filius habens discretionis annos oblatum a parentibus non contradicit tunc vere facit monachum. secus si contradicat vt. xx. q. ij. presens. Vel tercio modo paterna oblatio facit monachum vt si filius infra discretionis annos oblatum fuerit. ante discretam etatem exire non possit vt superius dictum est. 7. fm hoc intelligenda sunt oia capitula. xx. quest. j. vsq. ad. 5. cum ergo. C. Anni vero discretionis sunt anni ad votum emittendum. 7. matrimonium contrahendum qui sunt. xij. in muliere. 7. xiiij. in masculo vt. xx. q. j. ca. j. 7. ij. q. ij. c. j. 7. ij. Illa enim etas soluit ius patrie potestatis per ingressum religionis. Filius autem infra annos discretionis per se ingredientem reuocat pater. reuocat tutor vt. xx. q. ij. si puella vsq. ad annum. vt. j. eo. ti. si quis ante vt in predicto. ca. si puella. Quod intelligo verum esse nisi monasterium sit valde remotum vt per tantum temporis ad illud peruenire non possit quia tunc maius indulgetur tempus. ar. xvij. quest. ij. si quis incognitus. C. Sed queritur a quo tempore currat annus iste. Videtur q. a tempore scientie vt ar. ij. quest. vij. biduum. vel a tempore amonitionis vt ar. 5. de concess. preben. quoniam diuersitates. Vel dicemus illud tempus esse continuum ita vt cedat ignorantia vt. ff. de his qui no. infra. l. genero. Credo q. annus iste incipiat cedere a tempore scientie. ar. xvij. q. ij. si quis incognitus. C. Non professus compellitur profiteri qui monasterium ingrediens p. annuz gestauit habitum monachalem vt. j. eo. ca. ex parte. Item ingressus religionem non professus ad priorem statum redire non potest si tempore ingressus euidenter in eo signa appareant q. absolute voluerit vitam mutare. vt. j. e. c. statuimus. Intelligo autem hec signa apparere si is qui ingreditur testamentum facit 7. trasfert omnia bona sua in heredes 7. legatarios vel distribuit omnia bona sua ecclesijs 7. pauperib. erogauit omnia bona sua. Item si in monasterio distinctus sit habitus nouiciorum ab habitu professorum. 7. ingrediens hoc sciens assumpsit habitum professorum. similiter ad priorem statum redire non potest. vt in predicta decre. statuimus. Additur 7. quartus casus. scilicet cum is qui ingreditur proponit absolute vitam mutare 7. si de hoc non appareant euidentia signa vt infra eo. consulti sumus. Vel posset suppleri in eo quod de signis additur in decre. statuimus. C. Si queritur. quid si ingressus cui egredi de iure competit religionem assumptam sed reingredi compellitur laxiore nunquid si post egressum assumpte 7. ante regressum assumende contrabat matrimonium tenet. Et videtur q. sic. nam habitus solus quem assumpsit non solemnizauit votum vt. j. e. c. p. nectum. 7. simplex votum non dirimit matrimonium vt. j. qui cle. vel vo. consuluit. 7. c. rursus. xvij. di. c. j. 7. ij. S. hic distinguendum est. Puto tamen contrarium q. si habitus solus non solemnizat quantum ad religionem assumptam. solemnizat tamen in genere quantum ad religionem in quam generaliter consentit intendens absolute vitam mutare cum habitu assumpsit. Et si obijcias est monachus. cuius ergo monasterij. Respondeo hec obiectio non procedit. Nam potest quis esse professus in propria domo. potest quis esse etiam monachus nullius tamen monasterij vt. xxx. iij. q. v. qd. deo. xvij. q. j. de viduis. 7. c. de episco. 7. cleri. l. raptos. C. Queritur in quo habitu debeat quis probari 7. probare. Et videtur q. in seculari. vt. j. eo. ti. super eo. liij. dist. legem. liij. dist. multos. 7. ar. xvij. q. ij. si quis incognitus. Lau. dixit q. in monachali habitu est probandus. ar. in predicta decre. super eo. 7. xix. q. ij. in monasterijs. alias non posset probare austeritatem regule monachalis. cum magna pars austeritatis in habitu consistat. Solutio in hmoi puto standum consuetudini 7. statutis monasteriorum magis iuri scripto. Sed fm iura moderna habitus probationis religiosus esse debet. Unde in quibusdam locis distinguitur habitus nouiciorum ab habitu professorum. vterq. tamen est religiosus sed si non distinguitur nihilominus ad

aliquam differentiam denotandum benedicende sunt vestes professorum vt. j. eo. ti. statuimus in fi. Sed obijcitur. habitus non facit monachum. vt infra. eo. c. p. nectum. 5. de trasfact. ex trasmissa. j. qui cle. vel vo. consuluit. j. eo. c. vt clerici. Queda tamen iura velle videntur q. habitus faciat monachum. vt. j. eo. ti. v. i. dua. xvij. dist. q. interrogasti. Ad hoc dico. q. est professio vera 7. expressa. presumpta 7. occulta. Vera est 7. expressa que fit verbis vt. xx. q. j. vidua. j. ti. proxi. dudam. Presumpta 7. occulta vt. j. eo. statuimus. Priora igitur iura sic determinanda sunt habitus non facit monachum professione vera 7. expressa. Posteriora vero que dicunt q. habitus facit monachum. sic intelligenda sunt verum est professione presumpta. Quia autem professionis presumptio ex nimia mora in monasterio. vel ex mora per annum vel per euidentia signa. vel per assumptionem habitus professorum vt. xvij. quest. j. vidua. j. eo. ti. vidua. xvij. dist. qd. interrogasti. j. eo. c. ex parte. 7. c. statuimus. C. Si queritur quot modis solemnizatur votum. Et certe tribus. Per professionem veram 7. expressam. presumptam 7. occultam. vt superius dictum est. Item per ordinis susceptionem solemnizatur votum continentie vt. xvij. dist. dyaconi. 7. lxxiiij. dist. cum in pretorio. Item 7. per habitus susceptionem vt. j. ti. proxi. ex parte. j. qui cle. vel vo. insinuante. xvij. quest. j. c. j. Si in hoc ultimo membro iura illa obuiare videntur que superius allegauimus. 7. que dicunt q. habitus non facit monachum. Ad que responderi potest. iura illa locum habent cum habitu non precedit votum. secus si votum precedat 7. habitus subsequatur. vt dictum est. C. In summa notandum est quod licitum est religiosi ad artiozem vitam vel religionem se transferre. petita a prelati licentia quia non obtemperat vt. j. eo. ca. licet quibusdam. Et si nec etiam petita transeat quis ad maiorem religionem videtur q. valeat transitus. vt. j. eo. c. sane. Quidam tamen dicunt illam de permissione loqui ex eo quod dicit per mittat. Vbi autem episcopus vult ad religionem transire non sufficit licentia petita sed requisita 7. obtemperat vt in decre. licet. 7. hoc siue sit consecratus siue non. vt. 5. de transla. prela. iter cor poralia. Et est ratio nimia utilitas que proueniri potest ex officio pastoralis. vt. 5. de renunc. nisi cum pridem. 5. vlt. Si eo modo militetur quo noster iubet Imperator. vt. xl. dist. ate omnia. Item cum quis leuitatis causa transit etiam ad maiorem. non sufficit licentia petita vt. xix. q. ij. statuimus. C. De fugitiuis autem requirendis excommunicandis vel retrudendis seruatur quod legitur. j. eo. ti. ne religiosi.

De conuersione coniugatorum.

Bica.

Superius dictum est

s

in genere de transeuntibus ad religionem hic autem tractatur in specie de transitu coniugatorum

Videndum est igitur quando alter coniugum altero invito possit religionem intrare vt. j. eo. ti. c. ij. vel ad sacros ordines promoueri. Item an sufficiat alterum ex coniugibus simpliciter consentire vt alter ad religionem transeat vel oporteat illum quiremanet vitam mutare. 7. quid iuris sit si alter transeat altero invito. C. Est igitur sciendum q. ante consummatum matrimonium potest alter coniugum altero invito ad religionem transire. j. eo. c. ij. 7. c. ex publico. ita vt infra duorum mensum spacium alterum faciat. vel religionem assummat. vel ad coniugem reuertatur. Sane qd. dominus in euangelio dicit. non licere viro nisi ob causam fornicationis uxorem suam dimittere. intelligendum est fm interpretationem sacri eloquii de his quorum est matrimonium carnali copula consummatum. vt in illa ex publico in fi. Sed si alter istorum vellet invito altero in domo propria remanere quasi propositum castitatis in seculo seruaturus. nihilominus consummandum est matrimonium iam contractum. nisi voto se astrinxerit ad obseruantiam regularem in quo casu compelli potest vt relicto seculo religionis propositum exequatur vt. j. eo. c. ex parte in

fi. Post consummatum autem matrimonium non licet alteri conjugum altero in seculo remanente religionem assumere. et si is qui remanet hoc permittat nisi esset senex et de incontinentia non suspectus ut. j. eo. cum sis peditus et c. uxoriatus. tunc enim sufficit si is qui remanet continentiam promittat. ut ibidem quaz perpetuo observabit. etiam altero in religione defuncto et in finem ut si post mortem ingressi is qui remansit et continentiam promissit contrahat matrimonium. non teneat. et hoc ad similitudinem conjugis illius qui permittente uxore et continentiam promittente ordinatur ut. xxxij. dist. seriatim. et xxvij. dist. q. sunt culpe. nam votus uxoris quod intelligo simpliciter fieri in promissione continentie solemnizatur in ordinatione vel professione mariti. vir enim et uxor sibi communicant actiones ut. xxx. questio. iij. si quis viuis. **C** Si vero alter conjugum ingrediat in religionem altero invito. non valet ingressus. et is qui remansit poterit reuocare ingressum. reuocatus autem viuo reuocante non exigit debitum. sed reddet exactus. potuit enim promittere id quod in ipso erat potestate scilicet non exigere. Non reddere autem non potuit promittere. quoniam hoc non erat in eius sed in mulieris potestate. Unde apostolus. Vir non habet potestatem sui corporis sed mulier. ut infra. eo. c. quidam intrauit. xxvij. questio. ij. sunt qui. **C** Si queritur an si post mortem reuocantis contrahat reuocatus matrimonium valeat vel non. Et puto matrimonium tenere quia is qui intrauit potuit simpliciter vouere et se in eo quod in ipso est obligare ut superius dictum est. Sed votum illud solemnizare nequit invita uxore. nam solemnitas voti tollit utrumque scilicet potestatem exigendi et reddendi debitum conjugale. solemnizatio enim voti si rite fiat continentiam perpetuam inducit que est essentiale professionis ut infra de statu mo. cum ad monasterium in fi.

C Item quid si alter conjugum altero absente et ignorante religionem assumat. et profiteatur in ea. demum ab altero reuocetur. nunquid reuocatus mortuo reuocante tenetur resumere religionem dimissam. Respondeo consultius est ei et congruentius ad salutem ut ad monasterium redeat ubi bona ductus in intentione professionem fecit et habitum religionis accepit. Si vero ad hoc induci non poterit. ipsum inuitum credimus non rogendum. ut. j. eo. placet. **C** Sed si alter conjugum altero sciente et consentiente. cuius consensus non sufficit etiam si continentiam promittat. sed requiritur ut et ipse similiter conuertatur ut. xxxij. questio. v. qui uxorem. monasterium ingrediat et demum ad uxorem de monasterio reducat. nunquid mortua uxore reintrare tenetur. Respondeo sic etiam si post mortem prime aliam duxit. nam et tunc per excommunicationem compellitur ut muliere dimissa ad suum monasterium reuertatur sub regulari habitu de cetero domino seruaturus ut. j. eo. ex parte. Et est ratio diuersitatis inter illam decre. placet. et aliam ex parte abbatis. quia in illa placet. is qui intrauit non habuit consensum conjugis. et ideo simplex votum non potuit solemnizare altero ignorante vel invito ut superius dictum est. Sed in illa ex parte. is qui intrauit habuit consensum uxoris. unde ingressui mariti non infuit alius defectus nisi suspitio de incontinentia uxoris que per mortem ipsius aboletur. unde mortua uxore religio viri inuenitur ex omni parte sustulsa et quia professio interuenit. nec defuit consensus uxoris. et suspitio incontinentie cessat. et propterea compellitur reintrare. ut dictum est.

C Sed nunquid uxor illius qui intrauit ea inuita vel ignorante poterit intrare eo similiter invito. In hoc distinguo. Refert an maritus sit de monasterio eductus. et reconciliatus uxori. Et tunc eo viuentis et invito non potest intrare. An non sit eductus. et tunc potest uxor intrare invito marito. ut vigesima septima questione secunda. agathosa.

C Item quid si maritus adulterium commisit. nunquid licet uxori eo invito intrare religionem. Respondeo sic si fuerit per sententiam separata. ut trigesima quinta questione sexta. mul-

torum et. xxxij. questio. ij. seculares. quia post sententiam non posset de monasterio reuocari. argu. ad hoc optimum infra. eo. c. vlti. ubi alter conjugum religionem ingressus non reuocatur ab altero qui spiritualiter fuerit fornicatus. cum iam sententia diuorij lata est inter eos. Sed ante sententiam non posset irreuocabiter intrare. quia si fornicator peteret restitutionem ingressi indulgeretur eidem. nec obstarat fornicationis obiectus ut. s. de resti. spo. item cum quis. et argu. C. de dona. inter virum et uxorem. l. si maritus.

C Non obstat his vigesima septima questione secunda. agathosa. ubi non reuocetur ingressus a fornicatore. nam illud intelligo cum sententia diuorij lata est. Vel loquitur canon ille cum adulter agit contra ingressum petitorio. secus si agit restitutorio sicut dictum est. Addunt quidam et alium casum in quo licet alteri conjugum altero invito religionem intrare scilicet cum alter notorie fornicatur. ut infra de diuor. significasti. Sed decre. illam intelligo cum spoliatus post spoliacionem adulterium committit et sic petitioni restitutionis qui sibi iam competit preiudicium parat. precedens autem adulterium non ei obstat ut dictum est. et sic intelligo infra eo. c. constitutus.

C Si quo an adulter intrare posset religionem innocente invito. Respondeo non. Pena enim quam ex adulterio meretur. hanc immunitatem non inducit. ut a nexu conjugis liberetur. ut. ff. de interdic. et rele. l. relocatorum. §. vlti. nec ex delicto debet consequi actionem ut. ff. de furt. l. uaq. fullo. et. s. de consuetudine ex parte.

C Item quid si sententia diuorij lata esset. nunquid adulter intrare posset innocente invito. Respondeo non. quia innocens posset adulterum inuitum sibi reconciliare si vellet. ut. xxxij. questione prima. non erit. et c. quod autem in aut. ut nulli iudici. §. manifesta. colla. lx. et signatur illud aut. C. de adulteriis et incipit. sed hodie. Et que dicta sunt. s. de religione assumenda ab vno conjugum altero invito. sed in casibus idem puto in sacris ordinibus recipiendis. **C** Nunc videamus an sufficiat ex conjugibus simpliciter consentire ut alter ad religionem transeat vel necesse sit ipsum qui remanet in seculo vitam mutare. Et in hoc dixit hug. q. vno intrante monasterium et proficiente de consensu alterius. is qui remanet intelligitur profiteri et ammodo contrahere non potest ut. xx. vij. dist. quia sunt culpe. xxxij. dist. seriatim. et xxxij. questione. v. qui uxorem. xxvij. questione. ij. agathosa. Sed obstat ei infra de eo qui duxit in mat. quam pol. per adul. ex literarum. Posset tamen ad illas hug. respondere. q. ibi non habetur q. interuenit consensus eius qui remansit. Illi dicunt q. si alter conjugum permittat alterum intrare et simpliciter permittat. nec tenetur intrare. nec continenter in seculo remanere nisi esset iuuenis et suspectus. Puto autem viam mediam eligendam ut conlunx qui permiserit alterum intrare. si suspectus est is qui permiserit compellatur intrare et profiteri. Si vero non est suspectus continentia promissa poterit in seculo remanere. ut infra eodem. c. cum sis peditus. et c. uxoriatus. Et secundum hoc intelligo primam decretalem huius tituli. Nec obstat his infra eodem titulo. c. veniens. ubi vir intrauit uxore permittente iuvene et suspecta. nec cogitur ipsa intrare. Sed hoc ideo. quia licet illa fuit per fraudem elicit et per captionem extorta. ut ex illa littera colligitur manifeste. Et si hoc est verum quare non fuit maritus de monasterio reuocatus. Respondeo propter fornicationem uxoris post ingressum mariti commissam ut ibi patet. alias licuisset reuocari maritum. ut. xxxij. questione quinta. notifica. In eo autem q. dixi supra. q. si maritus intret religionem permittente uxore et proficetur. q. uxor intelligitur vouere et votum suum solemnizare solemnizante marito. quia vir et uxor sibi communicant actiones. Adhuciebat Jo. et cauta est adiectione scilicet si mulier hoc sciret et intelligeret et hunc esse effectum sue permissionis. Tunc enim post mortem viri contrahere non posset. nec contractum tenere. Ceterum si mulier simplex et iuris ignara

ignora hoc non intelligeret neq; sciret nec intenderet sic se ad perpetuam continentiam obligare. Quis votum simplex qd intelligitur emisisse permittendo maritum intrare ppetuo debeat obsequiare & sic etiam post viri obitum continere. si tñ contraxit matrimonium tenet at. ad pmissa. j. eo. veniens.

De conuersione infidelium. Rica.

¶ In superiori Rica tractatū est de conuersione coniugatorum ad religionē hic autē tractat de conuersione infidelium ad fidē. ¶ Est ergo vidēdū quid iuris sit si alter coniugatorum infidelium conuertatur ad fidē & conuerso si vnus ex coniugatis fidelium labat in gentilitatis errorem. ¶ Sit itaq; in hac mā distinguendū. Quia si matrimonium contrahat inter duos fideles. matrimonium raru est. & indissolubile nisi morte quo ad substantiam matrimonij. Nam & si diuortium intercedat non abolet confederatio nuptialis vt. xxxij. q. vij. li. ite. & c. interueniente. Si ergo alter illorum labat in heresim. pōt alter qui remansit in fide agere ad diuortium propter fornicationem spūalem & tūc snia necessaria est que separet quo ad thori cohabitationem & mutuam seruitutem vinculo matrimonij perdurāte. Et est rō q; sacm fidei qd semel admissum nunq; amittit ratum efficit coniugij sacm vt ipsum in coniugibus illo durante perduret vt. j. de diuor. quāto. sacm enī fidei & baptismi primū est & quasi fundamentum & ianua oīm sacramentorum. vt. xxij. di. §. pono in fi. & j. de pbfō non. bap. mī. veniens. vnde posito fundamentum qd semel positum non amittit vt dictum est. & probatur in eadez decre. qto. & de con. di. liij. ostēditur superedificatio aliorum sacramentorum firma est. Sed si illud fundamentum nō sit positum. aliorum sacramentorum superedificatio valida nō consistit. Et in casu pmissō cum diuertitur non habet locum illa consideratio an velt lapsus cohabitare vel nō. Unde mirabiliter & enormiter errauit vincē. in hoc q; ipse in glo. suis qd scripsit super illa decre. §. ti. proxi. mulier hec cōsiderasse videtur qd in hoc casu quē pmissi locū nō habet sed in alio vt iam dicam. Elbi vero matrimonium contrahitur inter duos infideles & vnus ad fidem conuertitur. monet apls fidelem vt cohabitare infideli. Ideo autē monet. q; hoc potest esse multorum occasio lucratorum vt fideles coniuges in reliquēdis infidelibus permissa licentia non vtantur vt. xxvij. q. j. az. nunc. sed si infidelis nolit cohabitare fideli. vel velit sed cum blaspheemia saluatoris vel vt trahat fidelem ad mortale peccatum in his casibus sine iudicio & preter sententiam soluit vinculum matrimonij. Contumelia enī creatoris soluit ius matrimonij vt i illa decre. qto. Ideo autem soluitur q; cum contractum fuit hoc matrimonium non inuenit fidei firmitatem super qua stabili possit coniugij sacramentum. Et hec eadē ratio est quare in diuorcijs superioris matrimonij requiratur snia non autem in hoc matrimonio dissolueno. ¶ Itē nota q; in casu pmo post diuortium seperatus altero viuente non contrahit. in secundo contrahit. & ideo fidelis vt hic licenter & libere faciat testes adhibeat cū infidelis rēnuat cohabitare vel cū cohabitans blasphemiat vel trahit ad mortale peccatū vt de his vel eorū aliq; fides fiat. Item nota dñam inf fornicatores carnalē & spūalē q; propter vnicā fornicationem carnalē pōt maritus diuertere ab vxore vt. xxxij. q. j. dicit & c. in plugio. & j. de diuorcijs. gaudeamus in fi. Sed propter vnicā spūalem non nisi per seueretur in ea vt. xxvij. q. j. non solum. In alio autem conuenientia est iter vtriusq; fornicationem. Sicut enī maritus vxorem fornicantem carnaliter excludere a sua cohabitatione tenet. vt. xxxij. q. j. c. si quis vxorem. sic & fornicantem spūaliter si in hoc p seueretur vt. xxvij. q. j. non solū. Sed cum inter duos iudeos contrahitur matrimonium. & alter ad fidē conuertitur. quis is q; remansit in iudayismo habitare pſentiat & sine blasphemia vt. xxvij. q. j. iudei. Et est ratio q; iudei hnt leges & pphetas & doctores sunt fidei nostre. Et ideo timeat ne iudeus xpianum subuertat. ¶ In snia notādū est. q; si vnus ex duobus fidelibus coniugibus labat in heresim. & pmissū reuertat ad fidem q; in fide remansit cōpellitur ei volenti cohabitare. nisi ante conuersionem fuissent per sniam seperati vt. j. de diuor. quāto in fi. vbi videtur q; indistincte cohabitare cogatur. ¶ Diuortio at facto si queratur apud quē filij debeant remanere. Dicendū est q; pmi vetera iura infantes vsq; ad triennium apud matrē

sunt alendi. nam vsq; ad tempus illud magis indigent lacte q̄ esca. ¶ Post triennium vero apud patrē vt. C. de pzia po. l. nec filium. eo saluo q; si iudex decerneret etiam tales apud matrē nutriendos. ipse estimabit an apud patrem vel apud matrem filij nutriant vt. C. de diuor. l. vna. Sed iure autem iurū aliud consideratur an pater dederit causam diuorcio vel mater. vt si pater. tunc filij alantur apud matrem expensis patris. si mater filij nutriantur apud patrem expensis matris vt in aug. vt lice. matri & aui. §. illud quoq; & signatur. C. de diuor. fac. & i cipit. si pſtiterit & hoc idem consideratur. j. eo. ex litteris. Et alia duo. patria potestas & fauor fidei cristiane vt ibi colligitur & xxvij. q. j. iudei. ¶ Patre vero defuncto pſes determinet vbi pupilli debeant educari. vt. C. vbi pu. debe. edu. l. j. & j.

De voto & voti redemptione. Rica.

Actum est supra

de trāitu ad religio nem. Sed quia postq; transitur ad religionē votum emittitur vel prius emissum solēniatur. Id subsequēter tractat hic d. voto & voti redēptioe

¶ Videamus igitur quid sit votum. quot sint species votoz qui vouere possunt in quibus casibus. & qualiter possit redimi & qualiter possit a voto discedi. & an in votis valeat dispensari. & per quē. ¶ Notū est alicuius boni cum deliberatione deo facta pollicitatio. Allicui? boni. ideo dixi. q; si de malo quis voueat non obligatur. q; in malis promissis rescinde fidem in turpi voto muta decretum vt. xxij. q. liij. in mal. Cum deliberatione ideo adieci. q; votum qd ex facilitate animi magis q̄ ex arbitrio discretionis emittitur non est vsq; quaq; obligatorium. vt. j. eo. c. venientes. §. de regula. ad nostram. ¶ Votoz due sunt species. necessitatis & voluntatis. Vota necessitatis sunt illa que quis necessario in baptismo promittit. vt abrenūciare dyabolō. & pompis eius. tenere fidem. seruare decalogū. de conse. di. liij. prima. Unde cum homo peccat post baptismū dupliciter reus est. & q; peccat in eo q; cōmittit. & quia votum preuaricat non tamen tanq; pro duobus mortalibus peccatis penitentia indicetur. sed tanq; pro vna circūstantia transgressiois grauato. Vota voluntatis sunt illa que quis voluntarie emittit super his ad que ante votum quis non tenetur. sed post votum sic. vt sunt vota continentie. abstinentie. pegrinationis & similia. Et de his dicitur vouete & reddite domino deo vestro. vt pmi ad consilium. pmi ad imperium referatur. vt. j. eo. c. magne. Et de vtriusq; specie votorum dicit augu. Sunt quedam que etiaz non vouentes debemus. quedam etiam que nisi vouerimus non debemus. sed postq; ea deo promittimus necessario deo reddere astringimur. vt. xxvij. q. j. c. j. Ea autem sunt in nostris officijs grauiora. que cum liceret nobis non impendere. tamē causa dilectionis impendimus vt. xxvij. q. j. ydolatria. ¶ Votum voluntarium subdividitur. q; aliud simplex. aliud solēne. Simplex est omne illud cui nulla solēnitas adhibetur. Solū autem continentie votū solēniatur. Sed quot modis solēniatur votum notauit. §. de regula. §. sed quare. Tu tamen scias q; quātū ad deum non minus obligat simplex votum q̄ solēne. Nam ex sui natura eandē obseruantia habet vtrumq; in perpetuum est seruandum. vtriusq; fractio inducit mortale. vtrumq; prohibet contrarium actum. Sed quia ecclesia considerat circūstantias vt. xl. di. homo xpianus. & de pe. di. v. c. j. & solēnitates verborum attendit vt. j. quicquid. vel vo. rur sus. xxij. q. v. iuramentum huius. Accirco diuersim statuz in vtroq; vt simplex spediāt matrimonium cōtrahendū solēne dirimat iaz cōtractū. vt in predicta decre. rur sus. xxvij. di. per totū. xxvij. q. j. per totum. Item maiorem penā statuit in fractione solēnis q̄ simplicis. vt. xxvij. di. si vir. & xxvij. q. j. vtriusq; & c. deuotam. Et ex hoc satis apparet grauius delinqui in fractione solēnis q̄ simplicis voti. Quis enī dubitet sceleratius esse cōmissum qd grauius vindicatur vt. xxij. q. j. nō asseramus. Et hec oīa que dico in voto simplici & solēni locuz habent in promisso simplici & iuramento. vt. xxij. q. v. iuramenti Et est ratio quare magis peccat in fractione solēnis q̄ simplicis. q; qui frangit solēne peccat in deū. offendit cōstitutionem ecclesie. & homines. conscios scandalizat qd in simplici non cōtingit. ¶ Pōt vouere quilibet q; illud consilium vouere & c. cōmune est oībus. qui enī vouet opa pietatis spū dei ducitur & ideo. nō est sub lege. vbi enī spūs dei ibi libertas vt. xix. q. j. due. §. de regula. l. §. Excipiuntur quedam persone que sine plēnū

aliorum religionem vouere non possunt vt ep̄s sine licētia pa-
pe. vt in predicta l. 3. 7. j. eo. ti. magne. Impubes sine patris vel
tutoris auctoritate. vt. xx. q. j. c. j. 7. ij. Et seru⁹ absq̄ domini vo-
luntate. vt. xvij. q. ij. si quis incognitus. Et x^o sine licētia viri
vt. s. de conuersione coniugatorum. per totum. Sed nec mo-
nacho licet vouere sine licētia abbatis. vt. xx. q. iij. monachis
Quod intelligo in voto abstinentie per q̄d alij fratres scanda-
lisarentur. Sed nungd votū q̄d quis ante monachatum
emiserit pōt abbas reuocare. Videtur q̄ sic ar. xxij. q. v. no-
luit. **¶** Si vota voluntatis redimi pōt 7 cōmutari auctori-
tate superioris. ex cuius arbitrio dependebit cōsiderare qualita-
tem persone 7 cām p̄mutationis vt ex hoc colligat an recōpē-
satio melior sit 7 deo magis accepta vt. j. eo. c. j. **¶** Propter votū
cōtinentie in q̄ dispensari non pōt. vt. j. de statu regu. ad mona-
sterium in fi. **¶** Ideo contingit q̄ vix posset aliquid inueniri
in q̄ deberet castitas cōmutari. ar. xxij. q. j. nuptie. xxij. q. v.
tunc saluabit. Et castitas sola est que pōt cuz fiducia deo aīas
p̄sentare. vt in autentico de leno. s. scissimas. coll. ij. Nulla aut
cōmutationem pōt homo dare pro aīa sua. cū aīa sit preciosior
oībus rebus vt. xxij. q. ij. si habes. Ideo aut dixi. vota volun-
tatis cōmutari non pōt que in baptismo p̄mittuntur. Hoc enī
esset dispensare cōtra deum vel p̄tra fidē. q̄d non licet. vt. xxv.
ques. j. sunt quidā. xv. di. sicut. xj. q. ij. qui resistit. Sed vota vo-
luntatis. vt dictū est cōmutari pōt. q̄ in veteri lege in qua non
minus obligat p̄ceptū dñi q̄ hodie votū obliget in ecclesia
primogenita que dño mandabant offerri quedā dño redde-
bantur. vt primogenita leuitaz. quedā redimebant vt aliarū
tribuum. quedā cōmutabant in aliud. sicut primogenitū asini.
q̄d cōmutabat pro oue. vt. j. eo. c. j. magne. Sed nungd quilibet
p̄elatus pōt prestare auctoritatem cōmutationi voti. **¶** Vi-
dent quidā q̄ nullus nisi is cui p̄mittit hoc a papa sp̄aliter vt. j.
eod. ti. ex multa. Credo tñ q̄ cuilibet ep̄o p̄missa sit cōmutatio
voti. vt. j. eo. c. j. Et q̄d dicit illa decre. ex multa. speciale est i vo-
to vltimario. q̄d statutum est ob fauorem subsidij terre san-
cte. Sed is cui voti illius fuerit dispēratio sp̄aliter delegata i cō-
mutatione voti illius h̄ attendē ea que cōtinentur. j. eo. c. q̄d
sup̄ his. 7. c. ex multa. **¶** Pōt a voto discedi quattuor modis
Primo si auctoritate superioris fuerit cōmutatum. vel dilātū vt
j. eo. c. j. 7. c. non est. Secūdo cum vouens votum suum q̄d in
tpali obsequio cōsistit. in perpetuam religionis obseruantiaz. p̄-
p̄ia auctoritate cōmutat vt. j. eo. ti. scripture. Et sic pōt intelligi
q̄d legit. s. de iureiurā. peruenit. Si tñ quis votū tpale perfice-
ret. 7 demū ad religionē mīgraret. tutius videret ar. j. de sp̄o.
cōmissum. Tercio propter defectū cōditionis. vt. s. de iureiur.
p̄uenit. ij. Secus si absolute q̄s voueat nulla enī p̄ditione rūpē-
da sunt que sine vlla cōditione vouent vt. xxij. q. vlti. c. vlti.
Quarto propter defectū cause propter quā vouet vt. j. eo. ti.
magne in fi. Secus tñ est in voto religionis. q̄d ex falsa cā non
vitatur vt. s. de cōuersi. cōiuga. ex p̄te. Et q̄ dixi a voto condi-
tionali posse recedi intelligo siue cōditio sit sp̄alis 7 exp̄sa vt. j.
de cōdi. appo. verū. de illis. 7. c. sup̄ eo. 7. s. de resti. spo. oliz cām
siue sit tacita. sed talis que ex sui natura insit voto vt si potero.
si vixerō. si deus voluerit. nisi deus aliter reuelauerit vt p̄ban-
tur hec. xvj. q. j. in pochia. xxij. q. ij. beatus. xxvij. q. j. b̄a maria.
¶ In summa notandū est q̄ si vouens ipediat exequi votum i
potentia facti. expectandus est donec cesset impedimentū vt. j. e.
ti. q̄ super his. ff. de vaca. mune. l. vlti. j. de sen. excō. de cetero.
Nec interī habēdus est voti trāsgressor ar. ff. qui satisfare co.
l. vlti. voti obligatione in sui robore p̄durante q̄ difficultatis
cā ad incōmodum p̄missionis non ad impedimentum stipula-
tionis pertinet vt. ff. de verbo. ob. l. continuus. s. est autē.

¶ De statu monachorum 7 canonicorum regulariū. Bica.

¶ Actum est supra de cōuer-
sione ad
religionē. Sed quia qui conuertunt frequētius
monachi sūt vel canonici regulares. Ideo sū
ciur tractatus de statu monachorum 7 canoni-
corum regulariū. **¶** Videndū est igitur qualem vitam de-
beant ducere monachi 7 canonici regulares. Item in quo cō-
ueniant 7 in quo differant monachi 7 canonici regulares. q̄le
habituū gerere debeant. 7 que sint necessaria ad vitam regu-
larem obseruandā. **¶** De vita quorūdam monachorū 7 ba-
bitū tractatur j. eo. c. cum ad monasterium. Sed q̄ circa hoc
diuerse inueniuntur obseruantie 7 statuta magis hoc per insti-
tutiones eorū instruitur q̄ per iura. Et tamen sciam⁹ q̄ mo-

nachi peculium habere non possunt nisi ab abbate fuerit pro
inimcta administratione permissum vt. j. eo. c. ij. in p̄n. 7. s. q̄
vō. Itaz 7 in regula beati benedicti p̄cipit p̄videri p̄ quo
rū manus negocia monasterij p̄curent vt. j. ne cle. vel mona-
c. j. Singuli per villas 7 opida nō ponant vt. j. eo. c. ij. de ca-
mo. c. vlti. 7 pe. An autem in ecclesijs pochialib⁹ possint p̄fici
ei 7 eis animarū cura cōmitti dubitari solet. Dicunt enī q̄ oī
ex dispensatione poterat bo. di. p̄scis. **¶** Hodie vero de iure cōi
potest. vt. xvj. q. j. in pochia. cum pro vtilitate doctos 7 ca. si mo-
nachus. Tercij dicunt q̄ nec hodie possunt p̄fici secularibus
7 pochialibus ecclesijs sine dispēlatione vt. j. de capel. mo. c. j.
Sed in hoc dici potest q̄ oī nō poterant p̄fici nisi ex necessi-
tate. vt in predicto. c. p̄scis. hodie vero possunt etiam vtilitatis
causa. vt in p̄ealle. c. cū pro vtilitate. Et hoc locum h̄ in eccle-
sijs in quibus plures monachi esse possunt. Secus si ecclesia
talis sit in qua monachum oporteat solum esse vt. j. eod. c. ij. in
p̄n. 7. j. eo. c. q̄d dei timorem. **¶** Puto autem q̄ ep̄iscopi mona-
chos possunt p̄ficere secularibus ecclesijs cum abbatum cō-
sensu vt. lxij. di. c. j. Et hoc verum est in ecclesijs que non spe-
ctant ad monachos pleno iure. vt. s. de sup. neg. p̄ela. sicut. s.
de p̄eben. de monachis. 7. j. de p̄uile. cum 7 p̄latore. s. in eccle-
sijs. xvj. q. j. sane. 7. c. statuendū. In his autem que ad eos per-
tinent pleno iure. sufficit abbatis consensus vt. xvj. q. ij. vltis. Et
si sic fuerint instituti possunt p̄dicare. b̄atizare. missam ad po-
pulū celebrare. 7 cetera officia sacerdotalia ministrare. vt. xvj.
ques. j. s. ecce in hoc capitulo cum oībus sequētib⁹. c. vsq̄ ad
s. bis omnibus. **¶** Aliter non h̄nt huius officia vt. xvj. q. j. per to-
tum vsq̄ ad predictū. s. ecce in hoc caplo. **¶** Et scēdum q̄
cum monachi ad p̄elaturas transeunt seculares absolunt a
quibuscūq̄ obseruantijs. vt a ieiunio silentio 7 vigilijs. Et est
ratio q̄ vt dicit canon. nemo potest ecclesiasticis obsequijs de-
seruire 7 in monastica regula ordinate persistere vt districtio-
nem monasterij teneat qui quotidie in monasterio ecclesiasti-
co cogitur permanere vt. xvj. q. j. nemo. In alijs autēz non ab-
soluit vt habitu obseruādō cōtinentiā 7 s̄ p̄prio non habēdo
Sed nūquid absoluit ab obedientia abbatis. In hoc dis-
tingue Quia aut tranfertur ad ecclesiam ep̄ale. aut ad aliam mino-
rem. si ad ep̄alem omnino absoluit a iurisdictione 7 obediē-
tia abbatis. vt. xvij. q. j. c. j. si ad aliam minorem subdistingue
Aut illa ecclesia est subiecta abbati suo aut non. si est subiecta
abbati suo quo ad tpalia tūc eximitur ab obediētia illius quo ad
sp̄alia vt. xvj. q. ij. sane. j. de ca. mo. ca. j. si vero ecclesia sit subie-
cta abbati suo in sp̄itualibus 7 tpalibus tunc trāslatus rema-
net subiectus abbati in omnibus 7 seruabit oīa sicuti prius p̄e-
ter tria. ieiunium. silentiū 7 vigilijs. que in ecclesia seculari ser-
uari non possunt vt superius dictum est. si autem ecclesia i nul-
lo sit abbati subiecta tunc monachus trāslatus in nullo tenet
abbati vt. xvj. q. j. in pochia. nec ecclesiam suam reget s̄m offi-
cium monachale. q̄ ad quācūq̄ ecclesiā venerit illius cōsue-
tudinē seruabis vt. xij. di. illa. xij. di. quisquis. sed nūquid ab
esu carniū eximitur a regula monachali. Videtur q̄ non q̄
canon cām in firmitatis tñ excipit in monacho. de cō. di. v. car-
nem. satis tamen dici possit q̄ sic. ne alijs cuz quibus viuūt hoc
scādalum inducatur. vt. xij. di. quisquis. sed vbi alijs nō est ad
scandalum vel vbi monachus cōmonachū habet cum quo
viuit. vt. j. eo. ti. q̄d dei timorem seruabit regulam quo ad esū.
¶ Monachi 7 canonici regulares p̄ueniunt inter se in his q̄
sunt substantialia religionis vt in abdicatione proprietatis obe-
dientia. 7 continentia vt. j. eo. ti. cum ad monasterium in fi. xij.
ques. j. non dicatis vt. j. eo. super quodā. Et s̄m hoc dicit nico-
laus papa. Non enī putamus q̄ absit religiosos canonicos a
sanctoz monachoz consortio s̄iunctos vt. xx. q. ij. p̄ns in fi. 7
j. eo. ti. q̄d dei timorem. Item sicut isti sic nec illi claustrum exi-
re dñt. vt. j. ne cle. vel mo. non magnopere. 7. c. super specu-
la. Itēz vt cōiter dormiant 7 velsantur. vt. s. de vita 7 bo. cle.
qm. xxij. di. p̄ter hec. de cō. di. v. in omnibus. xij. q. ij. necessa-
rio. Item 7 in alio vt. j. eo. in singul. **¶** Differunt aut in q̄bus-
dam. q̄ q̄d statutū est de monachis vt singuli per villas 7 op̄i-
da non ponantur vt. j. c. ij. de canonici regulares specialit⁹. r
non cauetur. Item quo ad habituū 7 quo ad esū regulę ser-
uiunt laxiori vt. j. eo. c. q̄d dei timorem. **¶** Ad obseruantia re-
gularem necessariū est ut in singulis regnis siue p̄uincijs
nat de triennio in triennium cōmune caplm. **¶** Abbatūz atq̄
priorū abbates p̄prios non habentium. qui non consueue-
runt caplm tale exercere in quo diligens habeatur tractatus
de reformatione ordinis 7 obseruantia regulari 7 h̄i qui capi-
tulo p̄sunt corrigāt 7 refozment que cōrectionis 7 refozma-
tionis

tionis officio nouerint indigere vt. j. eo. ti. in singul. Item vt in
 correctionibus 7 reformationibus 7 disciplinis regularib⁹ nō
 appelletur vt. s. de appel. ad nostram. 7. c. reprehensibilis. j. ne
 cle. vel mo. relatum. s. de ap. cum speciali. Ad intelligo cū mo
 dus correctionis qualitatez p̄ci non excedat. vt. xxiij. q. iij. qui
 peccant. in fine. Nam nimie asperitas 7 crepatio nec correctionē
 recipit nec salutem. vt. xlv. di. cum beatus. Item vt mutantur
 visitatores per prouincias qui de statu monasteriorū 7 obser
 uantijs regularibus diligenter inquirant. 7 taz in spiritualib⁹
 q̄ in temporalibus corrigant 7 reforment que viderit corrigē
 da. monachos corrigi faciant per abbates. nihilominus 7 ipsi
 corrigent quos contumaces inueniunt 7 rebelles. Ad si abba
 tes in hoc fuerint negligentes. proclamantur 7 puniuntur in
 capitulo generali. Si vero visitatores aliquē abbatem dignū
 inuenerint amotione. denuncient episcopo loci. Ad si ep̄s ipse
 re neglexerit. visitatores vel p̄sidentes capituli generali. hoc
 referant aplice sedi. Si vero abbas amouendus fuerit exēp
 tus potest suspendi ab administratione per visitatores vel p̄s
 dentes in caplo generali. amotione illius summo pontifici refer
 uata vt. j. eo. c. ea que. Et hoc locum habet in monasterijs mo
 nialium quo ad articulos corrigendi reformandi. suspendendi
 7 amouendi. vt. j. eo. decreta. ea que in fi. ¶ In summa notādū
 ē q̄ si priores aliqui per electionem canonicam fuerint instituti
 sine causa 7 sine iuris ordine remoueri nō possunt vt. j. eo. c. ij.
 s. priores 7 accedunt ad hoc. lvi. di. satis puerum. xviij. q. vi.
 inuentum. xv. q. v. c. ij. s. de iudi. c. j. Alij autem priores qui nō
 sic eliguntur. sed eos abbates instituunt 7 sicut volunt de faci
 li remouentur. vt. j. de symo. per tuas in fi. In primis cōfirmari
 possunt prioratus. vt. s. de preben. In posterioribus nō vt. j.
 eo. ti. cum ad monasterium. s. in refectorio in fi. s. de cōfir. vti.
 vel inuti. ad nostram. 7. c. p̄nectum. Item notandū q̄ de ob
 lationibus quotidianis 7 de his que conferuntur in vita con
 ferentium. ecclesia cathedralis non habebit aliquā portionem
 vt. j. eo. c. j. 7 xviij. q. j. cum pro utilitate. Ceterum si mortis vl se
 pulture causa aliquid monasterio cōferatur maior ecclesia ha
 bebit portionem canonicam. vt. s. de sepul. de his. c. relatu. 7
 s. de testa. requisiti. Item nec cathedraticum soluunt mona
 chi vt. x. q. iij. inter cetera. nisi de hac a fundatione ecclesie con
 uenisset vt. xviij. q. ij. eleutherius. Et quo ad hec monasteria di
 cuntur non subesse legi dyocesane. 7 xviij. q. ij. q̄ fit. s. de offi.
 ordi. dilectus. Capelle tamen monachorum subiunt. s. de offi.
 ordi. conquerente. s. de preben. de monachis. Nec obstat ca
 non ille. x. q. iij. inter cetera ubi dicitur monasteriorum basilicis
 ab hac solutionis expressione seiunctis. Illud enim sic exponit
 tur basilicis monasteriorum idest basilice que sunt monasteria
 Et hec vera sunt nisi monasteria cum capellis libertati donen
 tur tunc enī ea lege qua monasteria. 7 capelle censentur. vt. j.
 de priuile. quoniam 7. c. cum capella. 7 ar. xviij. q. ij. visis 7 de
 hac materia no. s. de offi. ordi. s. que autem.

De religiosis domibus. Bica.

Tractatum est supra

de conuersione 7 statu religiosorum. hic subijci
 tur tractatus de domibus eorundē. Et ideo po
 nitur hic Bica de religiosis domibus vt episcopi

sint subiecte. ¶ Evidendū est igitur que dicantur religiose
 domus. cuius auctoritate sint p̄struende cui subiecte sūt. 7 in q̄
 bus. an ad seculares vsus p̄uerti valeat. que religio sit assume
 da postq̄ dō fuerit constituta. ¶ Religiose domus dicunt
 monasteria. templa. hospitalia 7 alia loca similia. ad plos 7 reli
 giosos vsus deputata quocunq̄ nomine censeantur. vt. j. eo. c.
 de zenodochijs 7. c. de epis. 7 cle. orphanotrophos 7. l. omia
 oratoria etiam que aliqui ex deuotione in proprijs domibus
 auctoritate ep̄i cōstituerint loca religiosa sunt vt. xliij. di. orato
 rium. xviij. q. ij. quidā. de con. di. j. vnicuiq̄. 7. c. clericos. 7. c. si
 quis. Oratorium autem idem est qd ecclesia seu capella vt. j. s.
 ec. edic. vlti. ¶ Cōstruende sunt domus religiose auctoritate
 ep̄ali. vt. xviij. q. j. quicunq̄. cum solennitate illa que habetur de
 con. di. j. nemo. in aug. de monachis. s. iij. coll. j. 7 in aug. de ec.
 ti. s. si quis autem voluerit coll. ix. ¶ Subiunt aut taz ecclesie
 q̄ domus religiose illi episcopo in cui⁹ dyocesi cōsurgunt vt
 xviij. q. vij. omnia basilice. 7 xviij. q. ij. monasteria. 7 j. eo. c. de ze
 nodochijs. nisi priuilegio sint minute vt. j. eo. c. cōstitutus. vel p̄
 scriptione. vt. s. de p̄scrip. audis. Subiunt autem inq̄ duab⁹
 legibus lege dyocesana 7 iurisdictionis vt dixi. s. de offi. or. s.

que autem. sed vtrāq̄ legem dyocesanam 7 iurisdictionis ep̄s
 remittere potest vt. j. eo. c. constitutus 7 j. de cens. cum vena
 bilis in fi. 7 xviij. q. ij. visis. Licet videatur q̄ iurisdictionem re
 mittere non possit. q̄ sicut subiectus seipsum eximere a iuridi
 ctione prelati non potest. vt. s. de foro cōpe. si diligenti. xi. q. iij. si
 clericum cuiuslibet 7. c. clericū nullus. sic nec prelatus potest a
 se excutere iurisdictionem ordinariam quā habet in subiectis
 ar. ff. de offi. p̄e. l. legatus. Verius est tamē qd prius dixi. Nam
 episcopus potest dare decimas extra ecclesiam baptismalem
 vt. xviij. q. j. statuimus. potest vni ecclesie detrabere 7 dare alte
 ri vt. j. de excel. p̄e. sicut venire. xij. q. ij. bone. dūmodo cum cō
 sensu sui capituli. vt. s. de dona. pastoralis. ¶ Domus religio
 se ad vsus seculares reduci non p̄nt vt. j. eo. ti. inter quattuor
 Et est hoc gnale in oib⁹ consecratis. vel deo dedicat. vt. xix.
 ques. ij. que semel. s. de re. permu. mancipa. de con. di. ligna. 7
 .c. vasa 7 ff. de reli. 7 sump. fu. l. si quis sepultura. Unde si mo
 nasterium aliq̄ fuerit deformatum per monachos eiusdem
 ordinis. si potest fieri reformetur. Alioquin per monachos al
 terius ordinis vt. j. ne cle. vel mo. relatum. non autem per cleri
 cos seculares. vt. j. eo. ti. inter quattuor 7 accedit ad hoc. xviij.
 ques. ij. peruenit dudum 7. s. si. proxi. c. vlti. s. vlti. postq̄ autē
 domus aliq̄ fuerit cōstructa assumenda est religio vna de ap
 probatis vt. j. eo. ti. ne nimia. noua enī sine licētia dñi pape assu
 mi non possit sicut nec nouum institui collegium sine principe
 vt. ff. de coll. l. ij. ¶ In summa notandū est q̄ si abbas vl prior
 allicuius monasterij p̄ter assensum fratrum obedientiam. p̄
 mittat ep̄o loci. si monasteriū sit exemptum vel legitima p̄e
 scriptione munitum nō p̄iudicat eidē vt. j. eo. c. cum dilect⁹
 fili⁹. Item quid si monasterium aliq̄ alteri monasterio vniat
 ep̄o ignorante nunquid vnio valet. Aides q̄ sic maxie si vniat
 tur monasterio regule artioris. Nam licitum est cuilibet ad ar
 tiorem transire religionem petita licētia 7 si non obtenta vt. s.
 de regul. licet 7. c. sane. Item per vniōnem bmo non eximitur
 monasterium a iurisdictione dyocesani ep̄i vt. j. eo. ti. q̄ mona
 sterium. vnde ep̄s ratum debet hēre qd alteri prodest 7 sibi
 nociturum nō est vt. ff. de aq̄ plu. ar. l. in summa. s. itē varij. s.
 contra hec sic allegatur. ad ipsum spectat vniere ecclesias. j. de
 excel. p̄e. sicut vniere. prudentie enī ipsius cōmittit qualiter ecc
 lesie sue dyocesis cōsistere debeant vt. lxx. di. sanctor. Itē per
 vniōnem p̄iudicium fit ep̄o. q̄ monasterium qd vniatur gau
 debet priuilegijs 7 immunitatibus illius cui vnit⁹. qd ei alteri ag
 gregatur eius dz limitari naturam vt. j. de statu re. recolentes
 .c. de rei pro. ac. l. vna. c. cōia de le. l. j. ¶ Dico sine consensu
 ep̄i hoc fieri non debere 7 intelligo q̄ in decre. s. de his que
 vi me. ve cō si. cum dilecti. habitus fuit cōsensu ep̄i ¶ Trib⁹
 autem modis vnum monasteriū vel vna ecclesia vniatur alteri.
 Vno mō sic vt cum vna alteri subijciat. Et tūc subiecta vniat
 fm obseruantias eius cui subijciat 7 priuilegijs eius vte⁹ vt in
 p̄eallegata decre. recolētes circa fi. 7 ideo necessari⁹ est ep̄i cō
 sensus vt p̄dixi. 7 fm hoc dicitur vna ecclesia dependere ab al
 tera vt. s. de eta. 7 qua. in or. p̄e. eam te. Secundo modo sic
 vt cum due eccle vniuntur ita vt neutra subijciatur alteri nec
 est scire que sit illa que vniatur que sit illa cui vniatur altera. sed
 ambe ecclesie sic pueniunt vt canonici vnus vel monachi sint
 canonici vel monachi alterius. 7 sint oia cōia. 7 tunc erunt q̄si
 vna ecclesia 7 quasi vnum collegium. 7 viuunt fm meliores obi
 seruantias 7 consuetudines que hactenus in vtrāq̄ vigeant
 7 respondebunt ep̄is diuersarum dyocesarū uel eiusdem. sicut
 prius. ut illi qui viuunt in illo loco respondeant suo dyocesano
 in his in quibus debet. 7 illi qui viuunt in isto respondeant suo
 si diuersos habeant dyocesanos vt vnio non noceat dyocesanis
 vt. j. eo. c. q̄ monasteriū. Tertio modo fit vnio duarū ecclesiarū
 vt due remaneant. 7 possessiones diuise sint sicut prius 7 colle
 gia duo. s. in hoc tñ modo ut vnū habeat prelatū q̄ p̄sist vtri
 q̄. Sic 7 ip̄eator duas dignitates cōiungit in vnū. vt aug. vt
 iudices sine quoquo suffra. s. illud coll. ij. De iure aut ep̄i erit
 qd dixi in modo secundo. Quattuor autē sunt cause propter
 quas vnio ecclesiarū fieri potest. Propter temporis qualita
 tem seu turbationem. vt. xxi. q. j. 7 temporis qualitas. Item
 duarum ecclesiarū vicinitas vt ibidem. Item ecclesie paup
 tas. vt. x. q. iij. vnio circa finem. Item a clericis vel monachis
 desolatio vel destitutio. vt. j. eo. q̄ monasterium.

De capellis monachorum. Bica.

De superioribus

rubricis tractatū

est de monachis et alijs religiosis. hic tractat de eorum locis et capellis. et ideo subiicitur hic Rīca de locis vel capellis monachorum seu aliorum religiosorum. Et igitur videndum quid iuris habeant monachi et alij religiosi in suis capellis. Et in hoc distinguendum est. quod aut monachi ius habent in capella ex fundatione aut ex donatione laici. Si monachi capellā in proprio solo expensis proprijs fundauerint. habent in ea omnia temporalia et episcopus omnia spiritualia. Et hoc est quod alibi dicitur sacerdotibus de populi quidā cura episcopi reddant rationē. abbatibus vero pro rebus temporalibus ad monasterium pertinentibus debitā subiectionem exhibeant. et sic sua cuiusque iura seruent. vt. xvj. q. ij. sane. et c. statuendus. j. de puelle. cum et plantare. §. in ecclesijs. j. eo. c. j. §. de prebendis. in lateranē. et c. de monachis. Habent et nihilominus ius presentandi. vt. §. de supplem. neg. prela. sicut. Et per hoc notare potes quod cum collegiū regulariū. et idē in secularibus puto fundat aliquis ecclesiā. pinguis ius habet ex fundatione quod laicus. qui et si ius habeat presentandi. vt. j. ti. proxi. in possessionibus tamen ecclesie quas et ipse confert nullā retinet potestatem vt. x. q. j. nouerint. pnt tñ layco patrono statui aliqui prouentus in ecclesia percipiendi vt. j. ti. proxi. preterea. Et sic intelligo. xxiij. q. viij. tributū. quod intelligo an consecrationē ecclesie ar. c. de dona. que sub mō. l. pfecta. et. xvj. q. vlti. filijs. pnt autem ante consecrationē vel post possessiones alij que bñficij vice concedi et maxie patrono vt. xvj. q. vj. illud. et. xvj. q. j. possessiones. Si vero ex donatione episcopi monachi ius habeant vt in capella tunc si certo modo donauit eis episcopus ius illud habebunt quod expressus est ar. ff. de pac. l. in traditionibus. Si vero episcopus corulit pleno iure. tunc monachi habebunt temporalia et spiritualia et institutiones. vt. xvj. q. ij. vssis. Ad si episcopus simpliciter donet. tunc illā portionē contulisse videtur quā episcopus temporaliter in eadem pcepte consuevit. forte aliquod tpe dedicationis ipso ius. Sed si episcopus nihil tale percipiebat in ipsa tunc donasse videtur omne id quod spirituali iure percipiebat in ea. vt. Tertia vel quarta de oblationibus viuorum et mortuorum. preter cathedralicū. Et autem hec donatio sit līma consensus est capituli regendus vt. j. de dona. pastoralis. Vbi vero ex donatione laici ius sibi vendicat religio si in ecclesia tunc tñ modo ius obtinet patronatus. vt. j. e. c. cū seculi. et si quid aliud percipiebat laicus temporaliter in eadez vt superius dictū est. non enim potuit laicus plus iuris in ecclesia pferre layco quod sibi cōpetere vt. j. ne. dote post diuor. rel. c. nup. j. q. j. et. j. que. vj. dābertū. ff. de re. iuris. l. nemo plus. et. ff. de ptabe. emp. et ven. l. alienatio. Quāuis casualiter et spālter hoc generale fallat. vt. §. de elec. suffraganeis. ff. de usufruc. l. quod nostrū. ff. de acquire. do. in. l. non. est. nouū. et. ff. de acquire. poss. l. iter dum. Sed quid si in ecclesia male a layco detēta ex donatione ipsius in vsu transierit monachorum. episcopo loci prebente cōsensu. Constat hec donatio perpetua firmitate subnixa vt. xvj. q. j. c. vlti. vt si laicus erat patronus ius pzonatus trāseat in eisdē et nihilominus quod temporaliter episcopus obtinebat. si vero laicus pzon non erat saltem ius episcopi transit. §. de dona. pastoralis. j. de iure pa. illud. Et hec omnia locum habent in monasterijs que non sunt exempta cum suis capellis. alioquin dyocesanis nihil iuris habet in capellis sicut nec in monasterijs ex quibus capelle depēdent vt notauit. §. de sta. mo. in fi. In sūma notandū est quod si agat de subiectione capelle non est agendū cōtra ipsam. §. j. superiorem qui est in possessione vel quasi subiectionis ipsius. vt. §. ti. pri. cū venerabilis. §. de elec. qrelā. xvj. q. ij. inter memoratos. §. de rescrip. ex parte. ff. de liberis exhi. l. vlti. ff. de seruitu. l. vlti. et. ff. si seruitus ven. l. is cuius. et nihilominus agi potest cōtra rectorem capelle. vt. §. de appel. ad audientia. §. vt lite non contes. quoniam xij. q. ij. quicunq. et in predicta decreta. ex parte.

De iure patronatus. Rīca.

Simus supra de

iure patronatus

in spē. §. quod competit monachis et alijs religiosis. Nunc cōiter et gnālter de iure pzonatus agamus unde subiicitur hic Rīca de iure pzonatus. Et dicamus igitur quid sit ius pzonatus. ex quibus pueniat. quod cōpetit pzon. an sine pntatione valeat institutio. Qualiter ius pzonatus in alijs transferat. Itē quid si plures sint patroni et discordant in pntando. Itē infra quod tps pzonus deat presentare. Ius patronatus est auctoritas seu pās. pueniens ex bñficijs an psecrationē ecclesie collatis. Pzonatus autem ius puenit

ex fundatiōe. dotatiōe soli collatione xvj. q. vj. filius. et. c. qñq. xvij. q. ij. abbatē. Et h vno. per. pntent. Pzonatus faciunt dos edificatio fundus. Et cōpetit pzonō aliqd honoris. aliqd oneris. aliqd vtilitatis. Aliqd honoris vt si ecclesia non fuerit collegiata. pntet vt. j. fere p totū. si fuerit collegiata. tñ nō electioni faciēde. sed iā facte honestius pzonō postulatū assensu. nisi ex spāl pcellione obtineat vt ptes suas iterponē deat electioni tractāde. vt. j. eo. c. nobis. Itē hz aliqd honoris. quod pntus in pcellione icedit vt. xvj. q. vj. pie mens et. c. frigerius. Habet aliqd oneris. quod tenet defendē ecclesiā ab oibus oppssionibus vt. xvj. q. vj. filijs. Itē aliqd vtilitatis. quod si vgat ad iopiā alendus est de bonis ecclesie vt. xvj. q. vj. filijs. et. c. qñq. Et notant duo bus vssibus. Pzonō debet honor onus. vtilitatis. Presentet pnt. defendat. alaf egenus. Pnt et pzonus pter egestatē aliqd redditus habere moderatos ab ecclesia cui pzonus existit vt h notauit. §. ti. pri. circa pn. Sine pntatione institui non dnt in ea ecclesia quod pzonum hz et si spietis pzonis h factū fuerit pnt rigo rem iuris est institutio irritanda. vt. j. eo. c. illud in fi. vel irrita nūcianda. et ad instituentē verēcūdiā institutus amouēdus ē et aliqd pzonus p dīgnū elegerit ordinādus vt. xvj. q. vj. decreuimus. Sed si laicus repntet vnu et postea variat aliū pntando videt a pio dīcedē posteriorē pntando vt. ff. de pcura. l. si cū §. vlti. et. §. de pecu. nō iniuste. et tūc vī arbitrio episcopi relinquēdū quod eoz alteri pferat. vt. j. eo. c. cū aut aduocatus. vt in casu isto sit locus gratificationi. sic alias. ff. de reli. et sump. fu. l. vlti. ff. de noua. l. sicut. §. si decē. ff. de peculio. l. sūma. ff. de positi. l. ei apud quē. §. j. ff. loca. et pdu. l. in nave lauseni in fi. Et si ar. §. q nō sit locus gratificationi. ff. qñ in fraudē cre. l. pupillus. Admittitur hec variatio pzonō laici duplici rōne. Vna quod in casu isto locus ē pntie. sicut et alias. ij. q. ij. si qñ irat et. c. si quē penituerit et. q. vj. §. si vō. et. l. si qñ libellos. Vltia rōne. quod pntato ex pntatione nō acgrit ius in re. unde alio pntatio et institutio prior est pntio possessoris. qñ ante pntato p dyocesanū episcopum approbet. ratū nō est quod a pzonō fuerit inchoatū. vt. j. e. c. qñ aut cōsulit. Et ppea sicut dixi. supior variantē admittit. quod nō vng pntor variationē admittit et pntius mutant nō aspnat. vt. ff. de coll. l. nō vng. Quāuis alter incōstātia arguat. vt. ff. de pecu. l. in cas. Et variatio aut nō admittit i psona ecclesiastica variante. vt in pdicta decre. cū aut aduocatus in fi. Et est rō quod dam res. pphibent in clericis quod in laicis tolerant. et in eodē genere delicti plus dicit peccare clericus quod laicus vt. xv. di. nūb. li fas. j. q. ij. saluator. xj. q. ij. pcpue. xxij. q. v. qñ viderit. xix. di. nulli. j. de here. ex cōcamus. §. pterea. ff. de re. mi. l. oē delictū §. auget. Et quod dixi pntatū a layco nō habere ius in re eo quod ratū nō est a patrono quod fuerit inchoatū prius a plato fuerit approbatū. recipit §. de re iudi. cū bertoldus. vbi pio pntatus et nō admissus agit p cōs pntatū et institutū vt amoueas. In quo sic dicendū si quis pntetur ab eo qui ius habet pntandi. et cū sit ydoneus nō admittit a prelato. et pzonus nō variet. ius habet in re et agē pnt et institutū a neie vel a falso pzonō pntatus Et sic loquitur. c. cū bertoldus. sic loquitur. xvj. q. vj. decreuimus vbi aut verus pzonus aliquē representat et variat aliū representat do locū hz. c. cū aut aduocatus et. c. quod aut cōsulit. vt pio pntatus ius nō hēat in ecclesia ad quā pio fuerit pntatus vt possit agē aduersus scdō pntatū et institutū. Sed poterit agē cōtra prelātū qui eū pntatū et ydoneus maliciose nō admittit forte differēdo institutū et difficultates aliqd i gerendo vt variat pzonus et alterū pntet. et agat vt pvideat ei in bñficio ppetēti vt. j. e. ti. pastoralis. Et quod platus nō admittēs pntatū ydoneū sic pntit. dixerunt quodaz non eē locū gratificationi et connectā esse illā decre. cū aut aduocatus. p illā pastoralis. Sed verius est quod pio dixi. vt gratificationi sit locus. et cui gratificādo prelatus ecclesiā ptulerit eius erit. et aliqd nullū ius in ecclesia habet quāuis pmo pntato et ydoneus subueniat. vt supius dictū est. Admittenda est igitur pntatio pzonō vel eius quod est in qñ possessione iuris pzonatus vt. j. eo. pntationibus infra sex mēses a tpe vacationis vt. j. eo. c. ea te. vel infra qñtuor a tpe mote līe. vt. j. eo. qñ in qbuldā. j. eo. c. cū pp discordiā. Quidā aut dicūt connectā esse illā decre. ea te. p posteriorē. cū pp discordiā. et tpi semestri reductum est ad tps qdrimestre. Et transferet in alium ius pzonatus gratuito titulo vt. j. eo. c. ex insinuatione. et. c. illud. et. c. cura pastoralis. Ad gratuito aut titulo nō transit cum sit spūale vel spūali annexū vt. j. eo. c. de iure. quod clerici et. c. pterea. Cum vniuersitate aut transit ius patronatus etiā non gratuito titulo. vt. j. eo. ti. cum seculū. vt fundus dotalis qui per se generaliter nō transit. sed cum vniuersitate transfertur. vt. ff. de fundo dota. l. j. quedam enim sunt que per se sola non transeunt sed cum alijs

alijs transferuntur. vt. ff. de acquir. rerum do. l. quedam. ff. de pben. ep. 7 ven. l. in modicu. Unde vltus. Jura pzonat⁹ trasire facit nouus hēs. Res pmutata. donatio venditioq. Nam ex successione transit in heredē. vt. j. c. j. Et pmutatur cū alio spūa li. vt. xvj. q. vij. nemini. Et vedit⁹ cū vniuersitate vt in decre. cū seculū. Sz nungd sine auctoritate epi transfert. Et videt⁹ q in singularē personā nō. sed in collegiū sic. 7 hoc inuit⁹ manifeste. J. eo. illud. vbi dicit l3 religioso loco pzonatus ius pferendi libe ram hēat ptez. Et est rō q ius canonicū libent⁹ amplectitur vt id qd est spūale vel spūali annexū a layco ad ecclesiā reuer tat⁹ vt alias video. xvj. q. j. c. vlti. s. de his que fi. a prela. sine cō. ca. cum in aplica. tunc enī ius redit ad suaz naturam. vt. ff. de pac. l. si vnus. J. idem dicemus. Non ob. J. eo. ti. ex insinuatione nā illā intelligo cū psonus capituli interuenit. Sed obstat. J. e. c. nullus. q dicit. qd ecclesiastici iuris ē nō posse monasterijs cōferri sine cōessione epi. Sz ibi excipi pōt ius pzonatus. Vel si velis stabis ei qd dicit illa decre. nullus. sine aliq. exceptione. Et respōdebil⁹ ad illā decre. illud. qd dicit l3 religiose domui 7c. non determinat primā calusulā precedentē illā. s. tū q lay cus. s. aliā. s. tū q de re nō vacante 7c. vt sit sensus. laycus eccle sia nō vacante ius pzonatus qd h3 in ea ē cū psonu epi priua to cōferre nō pōt l3 religioso loco cōferre possit. subaudi nō tū sine cōsensu epi. Si plures sint pziōi 7 discordant. quidam enī rēpēntat vnu quidā aliū. si cōstat eos ēē pzonos stabit eps maior 7 saniori pti illoz. si partes pēntati nō videant⁹ equales tunc attendant merita eoz qui pēntant. vt. s. eo. c. qm in qui buldā. lxxj. di. si forte. Sed si pēntati pares in meritis videant⁹ tunc est locus gratificationi de qua supius dictus est. vel dicet eps pzonis. itez pēntate. ar. lxxix. di. si duo. Nec puto q in ca su isto alter eoz hēbit pira epm aliq. actionē. q epise ipedit in cōcursu sic duo fructuarij vt. ff. qbus mo. vsu. amil. l. si duo bus. S. cū singulis. ff. de vsu. l. quonens. sicut duo hēdes sub cōditione instituti. vt. ff. de condi. 7 insti. l. si ticius hēs erit. Sed si patroni nolint aliquē pēntare. tollat eps reliqas de illa ecclesia si fieri pōt sine scādalo. 7 seruet vsq ad diē cōcordie. at q eiusdē ecclesie claudat hostia vt nullus i ea sacri ministeriū celebret anteq vnu eligant presbyterū q sacrosancta ydoneus sit. pcurare. vt. J. eo. c. qm. Cū aut iter pēntates sit pten tio qd eoz sit pzonus. expectet eps ad sex mēses. 7 si vsq tunc nō fuerit diffinitū provideat eps ecclesie de pastore. saluo i pos siterum iure eius q euicerit. vt. J. eo. ti. si vo. 7 si noluerit eps tan to tpe spectare faciat hoc in fine qtuor mēsiū. vt. J. eo. c. qm i quibusdā. Si aut inter epm 7 pēntantes sit qd. forte epo igno rante eos fore pzonos. tunc donec qd sopiatur ponat eps in ec clesia pconomū pro redditibus conseruandis q aut eos in vtili tatem ecclesie cōuertat. aut fidelis future psonē referuet vt. s. de offi. or. cū nos plerūq. In summa notandū est q ius pzo natus apud quēlibet hēdes est in solidū quo ad oēs effectus pter sacerdos pēntationē que est apud oēs ita q apud nullū vt. J. e. c. j. 7 ij. Et hoc ideo q cū sit res simplex perueniens ad quēlibet hēdum in solidū. etiam si ex diuersis 7 inequalibus p tribus. sint heredes vt. ff. de fuitu. l. via. ff. ad le. falc. l. j. S. si vlti fructus. q spūalia non diuiduntur vt. vij. q. j. nihil. Unde alia incoportalia vt nomina. 7 si non veniant diuidenda. vt. ff. fami. hercl. l. ij. S. vlti. 7 l. heredes. J. j. c. eo. ti. l. ea que veniunt. tū adiudicāda 7 assignanda. vt. ff. fami. hercl. l. ij. non sic in iure patronatus. qd nec vni assignat⁹ nec diuidat⁹ inter oēs. sed cō sinit in solidū apud oēs vt superius dictū est. Itē notandū est q ius patronatus qmz stat in suo noie quādoq dicit⁹ aduo catia. vt. J. eo. ti. q clerici. quādoq vicednatus. quādoq custo dia. quādoq guardia appellat⁹ vt. J. eo. ti. preterea. quādoq ius frequetationis seu processionis. vt. xvj. q. vij. pie meng. 7 c. fri gentius. Itē nō. q ius pzonat⁹ de grā dicit⁹ obtineri. vt. xvj. q. j. si quis epoz. ecclesia enī sustinet patronos in hac pte. vt. J. eo. ti. qm in quibusdā. Et hoc ideo q cum ius patronatus sit spūale vel spūali annexū. vt. s. de iudi. qto. J. eo. ti. de iure. 7 lay ci de rigore iuris nō debeant ecclesiastica 7 maxie spūalia tra ctare negocia vt. s. de iudi. decernimus. 7 cum ecclesie cū suis dotibus ad ordinationes epoz pērtineant. vt. x. q. j. decretū 7 c. nouerit. ex permissione iuris procedit vt hoc ius cadat i lay cus. 7 actus pēntandi qui mere est spūalis. hec tū permissio si ue gratia pueria est in ius cōe. 7 ob h dicit⁹ ius patronat⁹ anne xum spūali cū tamē sit spūale. q cū laycus nullus spūale valeat possidere. possidet tamē vel quasi possidet ius patronatus. Itē ius funerandi. vt. ff. de mortuo inferen. l. j. 7 preterea ius elige di. si ex pūilegio cōpetat. vt. J. eo. ti. nobis. Item notandū est q si eps in alia dyocesi ecclesiā edificauerit hec grā fit ei vt

liceat ipsi quēcūq clericum presentare vnde cūq sit. vt. xvj. q. j. si quis episcopoz. contra illud. lxxj. di. hortamur. quasi sufficiat testimonium epi presentantis. ar. ad hoc. vij. q. j. eps. d loco sic 7 monacho sufficit testimoniu abbat. vt. xvj. monachi vagantes. Et est sciendū q differentia est vtrū ius patronatus spectat ad clericum iure ecclesie vel patrimonij ratione. Nam in primo casu pōt legatus ratione ecclesie cōferre ecclesiā pze to tali pzonu. vt. J. eo. c. cum dilectus. Et est rō. q cum legatus cōferat ecclesias 7 alia beneficia q inuenit vacantia 7 q vacan re incipiunt post suum ingressum. nō obstante iure institutionis qd ordinario cōpetit multominus obstat ius patronatus qd clerico cōpetit beneficij rōne. q plus iuris h3 prelatus in confe rendo q patronus in pēntando. 7 nihilominus illud qd plu ris est absorbet prerogatiua legati. vt. s. de offi. ordi. dilectus. Sed quid si vnus pstruat ecclesiam 7 ei plures succedunt hē des. nunquid oēs erunt patroni. Sic vt. j. c. j. Sed nōne graua tur cōditio ecclesie multiplicatis patronis. Non. q multiplicat⁹ tur defensores vt. xvj. q. vij. filijs ac nepotibus. Idem ius com petit oibus 7 in solidū qd cōpetebat defuncto. non fm diuisione hereditatis. Itē quid si plures construant ecclesiā vel do tent. nunquid oēs habebunt vnu ius an pro beneficij portione. Rō vnum 7 equale. q sicut superius dixi ius patronatus est simplex 7 indiuisibile. fateor tamē q in alendo 7 in bonoribus qui debent⁹ patronis habebit⁹ respectus ad eū qui plus donauit. 7 si gratificationi locū adesse cōtingat cōcurrentibus oib⁹ magis o3 prelatus gratificari pēntato ab illo qui plus cōtu lit q ab illo qui minus. Sed qd si clericus ius habeat patrona tus. nunquid seipsum presentare pōt. Non. vt. J. eo. ti. p nostras 7 simile. vij. q. j. in scripturis. In multis enī iuris articulis hoc re probatur. vt quis se ingerat ad aliq. officium. Nam qui ad offi cium procuratoris se ingerit seipsum excludit. suspectus enī habet⁹ vt. ff. de procu. l. que oia. 7 qui sibi tutelaz ascribit vt. ff. ad le. cor. de fal. l. vxori. S. qui se. nec pōt quis sibi auctoritatem prestare. vt. ff. ad trebel. l. j. S. fuit. 7 accedūt ad bec. ff. de testa. tu. l. ex lina. ff. de aucto. pstan. l. j. Sed opponit⁹ p3 7 filij eadē psona censent⁹ vt. C. de ipube. 7 alijs substitu. l. vlti. 7 tū pater eligit filium. vt. ff. qd cuiusq vniuer. l. illud. Ad qd rō. pater 7 filius censent⁹ vna 7 eadē psona fictione iuris nō fm veritate. Item opponit⁹ tutor sibi ppi possessionē tradit. vt. ff. s. contraben. emp. 7 ven. l. fistulas. S. fundū. Et ad hoc rō. non simpliciter sibi tradit sed egrediente pupilli familia ipse igredi tur. Ultimo notandū est q patronus donādo tradendo 7 concedendo ecclesiā vel instituendo in ea quo ad ecclesiā nihil agit vt. J. eo. ti. c. vlti. Heritāmē siq vtatur tali simplicitate v borum. dono tibi ecclesiā 7 cōcedo. donare intelligit⁹ qd habet in ea ius v3 patronatus. vt. J. e. c. qd aut. Nam plerūq hoc no men ecclesia pro iure patronatus supponit. vt. xvj. q. vlti. si plu res. 7. xv. q. ij. nemini.

De censibus. Rica.

Actum est supra

de qdam onere ec clesiarum. s. de iure patronatus. nunc aut subse quēter 7 de quibusdā alijs oneribus tractat. Jō subijcitur hic Rica de censibus 7 actionibus 7 procuratoribus. Et ideamus igit⁹ quid sit census. qd cen sum iponere pōt. qm iponi pōt. Item an possit augeri 7 an pos sit remitti. Itē ex qbus causis fieri pōt exactio ab ecclesijs. Itē ex qua cā debeatur procuratio. 7 cui. 7 a quibus. Censura est annua pensio. q epo de prouētibz ecclesie debet⁹ vt. j. q. ij. quesitū in fi. Per censum fit probatio subiectionis. vt. J. eo. c. ois aia. Aliquādo cēsus prestat indicū prestare libertatis aliq. pcepte protectionis. vt. J. de priuile. recepimus. vnde census i positio non semp pbat exemptionē. Nam ex duplici cā iponitur vt superius dictū est. 7 ideo nō pbat hoc esse qd ad hoc cōtinu git abesse. Protectio aut non iducit exemptionē. vt. J. de priuile. ex pte tua. l3 aliq. suppositio sub protectione dñi pape instar ap pellationis habeat. 7 sic sup re certa eximat 7 ad tps. vt. s. de appel. ad audientia. Nam appellans quodāmodo eximit⁹ a iuris dictione illius a quo appellat vt. s. de appel. directe. 7 in hoc di stinguo. refert an cēsus iponat⁹ ab epo vel a papa iponat⁹. Si ab epo tunc census ipositio subiectionis est signū. ex hoc enim apparet q ecclesia que censualis existit de iure cōsit subdita. si pūilegio est munita. ar. ad hoc. c. d. cōtra moz. 7. s. de tras. preterea. Si vero cēsus iponatur a papa. ex hoc apparet q ec clesia illa que censum soluit spūalis beati petr⁹ existit 7 ad iudiciū

percepte libertatis ipositis est census. vt illa. recepitur 7 sic probatur exēpta. **I**mponitur census a papa vt dictū est. Imponitur 7 ab epō. cū epī cōcedunt alijs ecclesijs pīs locis alijs quid sibi referuant in eius noīe pensionis. vt. s. de reli. do. con. situtus. Et hoc est cū cōsensu suoz capitulor. vt. s. de his q. si. a prela. sine cō. ca. pastoralis. **I**mponitur 7 ab alijs qbus ecclesie sunt subiecte. vt. s. de offi. archi. dilecto. s. de insti. cu. v. nissent. vel ab abbatibus quibus ecclesie seculares aliquando subsunt in tpalibus vt dictū. s. de locis monachor. in pñ. Aliquā archiepiscopatibus sunt subiecte ecclesie in iure instituti vt. s. de offi. dele. super eo. **A**lter census ipositus vitā eius q. soluerit non excedit vt. s. de transac. de cetero. rectores enī ecclesiarū nō pñt ecclesias quibus presunt auctoritate sua pñt. post decessum suū efficere censuales. vt. s. de offi. preterea. **A**pparet igitur ex pmissis q. census iponitur. cū exemptio cōceditur vel immunitas indulget. Itē iponitur tpe foundationis vel donationis census vel tributū soluendus vel soluendū patrono vt. s. ti. pñt. preterea. Itē tpe dedicationis iponitur census annuus epō soluendus. vt. xvij. q. ij. eleutherius. **N**ouus cēsus iponitur nō dñz nec antiquus augeri vt. s. de offi. pñt. phibemus. s. de his q. si. a pla. sine cō. ca. pastoralis. s. de offi. significat. 7. c. cū clerici. s. de tras. de cetero. s. de preben. extirpāde in fi. 7. c. auaricie. 7 accedunt xvij. q. ij. seruiliū 7. c. hoc tñ. C. noua vecti. ipo. non pos. l. ij. s. de offi. ecclesijs. 7. c. innouamus. Sed pcuratio auget ex crescentibus rebus vt. s. de offi. quāto. s. de cōsti. cū. **A**ff. de fidei cōmiss. lib. l. gnāliter. s. si alienū. ff. qui 7 a qbus ma. lib. nō si. c. si mor. tis. Sic est in pensione rerū locatarū q. crescit in vbertate 7 de crescit in sterilitate vt. ff. loca. 7 cōdu. l. si vno. 7. s. de loca. 7 cōdu. pp. sterilitate. Sed p. C. de allu. l. ij. in verbo illo doleant. **A**d qd dico. q. pñora lura locū hñt cū vbertas pcedit ex gratia diuina. postiora cū studio 7 diligentia colentiū. Quāvis b. vltimū recipiat pñuz ar. de cōsti. cū. **A**ff. s. de hac mā plenī notauit. s. de loca. 7 cōduc. s. sit aut remissio. **N**ouus aut cēsus intelligo illuz. qui non fuerit ipositus tpe foundationis. donatio nis cōsecrationis. exēptionis. seu immunitatis indulte. his enī tpi bus vel iponitur vel offertur. sed q. tunc cū offert sit volūta. rius. postmodū tamē transit in necessitate 7 debitum. sicut alis hoc cōtingit. s. cōmo. c. vno. ff. cōmodati. l. in cōmodato. s. sic. C. de actio. 7 obli. l. sicut initio vt. s. de vo. 7 votire. magne. **P**ōt census remitti vt. s. de offi. cū venerabilis. ita tñ vt epō remittat cū cōsensu capituli vt. s. de dona. pastoralis. 7. s. s. his que si. a prela. pastoralis. **S**ed qd si census fuerit tanto tpe solutus. q. non extet memoria qñ fuerit ipositus vel qñ primo solutus. **E**idet q. pro iure cōstituto debeat hēri vt. ff. de aqua plu. ar. l. ij. s. vlti. 7. ff. de aq. coti. 7 essi. l. hoc iure. s. ductus aq. vt tamē is qui censum petit non innitat tpi. qd nō est modus in ducende obligationis vt. ff. de ac. 7 ob. l. obligationū. s. placet. C. de pac. l. si certis annis. C. de vsuris. l. creditor. sed innitat ipositioni que ex tpe presumit vt. ff. de vsuris. l. cū de in re ver. so. **S**ed nungd si p. xl. annos census soluat 7 cā ipositionis vel solutionis ignoret videt q. a quo exigatur nō teneat ad solutionē. census enī ignorāte id est cuius cā ignorat nec diuinis nec humanis legibus inuenit vt. s. de offi. pñt. Itē q. tempus nō est modus 7c. vt supius dictū est. 7 accedunt ad hoc. q. ij. nullus epō grauamen. x. q. ij. c. q. cognouimus. s. de excels. pla. sane. 7. c. cū ad quorundā. 7. c. ne. vt. pro ma. l. vlti. Sed pñra xvij. q. ij. seruiliū. j. q. ij. quesitū. ff. si seruitus vendi. l. si qd diu turno. s. de elec. cum mana. s. de cā pos. 7 propie. cū ecclesia su trina. C. de seru. 7 aqua. l. ij. 7. s. de seruitijs tpe acgrendis lo quitur expse lex. C. de agri. 7 cen. l. litibus. **D**ico aut in hac q. sione sicut 7 in pmissa vt is qui censum petit dicat ipositum si tamē non credit cōtrarium 7 pber per tanti tpi solutionem. **N**ūc videamus de secūda pte rubrice. s. de exactionibus. **E**t est sciendū q. epō nō dñz ab ecclesijs exigere nisi canonica 7 cōsuetu. cathedraticū qd erit duorum solidor. vt. x. q. ij. placuit. pñs. 7. c. illud. 7. s. de offi. ordi. cōquerente. ad plus mō ris enī quāntitas esse pōt. vt. s. de offi. cōsti. x. q. ij. numerus. Et for te hic solidus appellat aureus. vt. C. de sportul. l. ij. insti. de pe na te. liti. in fine. vel erunt solidi vsuales 7 cōis monete regionis vt. ff. de le. ij. l. nūmis. 7 si plures sunt monete in regione forte dabūtur meliores. vt ar. ff. de iure iurā. l. quāto in fi. vel medio cres ar. x. q. ij. hoc ius ponetū. ff. de au. 7 argen. lega. l. q. lan cē. vel minores. vt. ff. de le. l. nūmis. ff. de re. iuris. l. semp. ff. de le. j. apud iulianū. s. scio. s. de offi. ex parte. **A**libi appellat synoda ticum. vt. j. c. ro. l. i. Cathedraticū dicit qd ad honorem cathe dre soluitur. synodaticum q. frequēter in synodo datur. **I**tem

exiget tertiam vel quartam partem oblationū. vt. x. q. ij. vñio. 7 ab his duobus monasteria erunt libera. vt no. s. de sta. mo. circa finē. **I**tem censum vt superius dictū est. Itē aliquid ipo situm soluendū in die dedicationis. vt. x. q. ij. nec numerus. vt. xvij. q. ij. eleutherius. **C**anoniam portionē de his que offerū tur gratia sepulture vt no. s. in sūma de sepul. Itē procuratio nem de qua inferius dicā. **S**ustinet etia pñ multas necessitati bus que aliquoties ingruunt vt si manifesta rationabilis cā extiterit cum charitate moderatū ab eis auxiliū valeant postu lare vt. s. de offi. cū apls. s. phibemus. Sed si in dubiū reuocetur an sit rōnabilis cā an non qre exigit superioris arbitrio de cidat. vt. x. q. ij. q. cognouimus. 7. x. q. j. si clericus aduersus. **T**allias vero 7 exactiones prelati ecclesijs iponere non debēt vt in pñdicta. cū apls. s. phibemus. 7. c. ecclesijs. j. q. j. nullus epō grauamen. ab alijs tamē inditionibus 7 necessitatibus ec clesie 7 clerici sint imunes. vt. xvij. q. j. s. nouarū cū sequēti pla cet. **E**t de hac mā dicam plenius. s. de immunita. ecclesiā. **R**estat dicēdū de tertia pte rubrice. s. de pcuratōib. **P**ro curatio quidē debet ratione visitationis vt. s. de prescrip. cum ex officio. 7. s. de offi. pcuratoris. 7 ideo redimi non pōt. vt de tur nō visitanti vt. x. q. j. relata. Sed taxari pōt danda cū visita uerit. x. q. ij. relatu. **I**n pcurationibus exigēdis vñt su periores illo moderamine qd statuit. s. de offi. ordi. cōquerente. 7. s. de offi. cum nup. Sed nungd a pauperibus ecclesijs procuratio exigetur. **E**t videt q. non ne supra vires sit. vt. x. q. ij. illud. 7 lo git pñs hora brevis cōsumat vt. s. de offi. cū apls. 7. c. accedunt ad hoc. j. q. ij. placuit. x. q. ij. cauendum. Sed verius est q. paupes ecclesie cōserent 7 alijs cōiungent vt. s. de offi. cū instan tia. 7. c. pcuraciones. 7. s. de rescrip. accedentes. Sed nungd qd domi solet expendē visitator ecclesie expendet in via dum visitat. vt salti i eo ecclesie releuent. **E**idet q. sic ar. in aug. s. man. pñ. s. illud coll. ij. 7 in aug. vt iudices sine quoquo suffra. s. nulli. coll. ij. sed puto cōtrariū. q. in ciuitate manēs 7 visitās nōbilo minus pcuraciones exigere pōt. vt. s. de offi. venerabili non obstante canone antiquo q. cōtrariū inuere videbat vt tē demū pcuracionē possit prelatus exigere cū nō per sue ciui tatis pochas fatigatur vt. x. q. ij. charitate. sed si modū exce dat supior. i. exigēdo poterit inferior denegare vt. s. de excels. pla. sane. 7. c. cū ad quorundā. ff. de aqua coti. 7 essi. l. ij. s. trebacio. **T**ēus enī vite homines sub pretextu aduentus officialiū bre ui suppellectili ad eorum vsum translata inultus nō vexent. ff. de offi. pñs. l. illicitas. s. ij. **I**n sūma notandū est q. in gene ralem remissionē iuris epals non venit pcuratio. q. nec visita tio nec conecio remitti pōt vt. s. de offi. cū venerabilis. xvij. q. ij. vñs in fi. sic nec cathedraticū vt. s. de dona. pastoralis. **N**ec ob. s. de religi. domi. cōstitutus. vbi videt q. gnālibus vñs eccle sia gnāliter eximat. sed ibi hoc operat cōfirmatio dñi pape si cut enī subditus a se non pōt reicere iurisdictionē epale. vt. s. de renunc. admonet. s. de foro. ppe. si diligenti. 7. c. significasti sic nec prelatus iugā sū officij a se excutere pōt ar. ff. de offi. pñ ro. l. legatus cesaris. sic patronus q. tunc gnālibus verbis vtatur in remissionē iuris patronatus. aliq. iura tñ retinet in li berto vt. C. de bonis liberto. l. ij. **D**e visitationibus aut pp quas pcuraciones exigi bñt sic sumarietango. **D**ixerūt enī quidā q. si necessitas fuerit tunc pōt epō singulis annis dyoce sim visitare. x. q. j. relata. 7. q. ij. cauendū. sed si nō est necessitas tunc de triēnio in triēniū visitabit vt. s. de offi. archi. vt archi dyaconus. **A**terius puto q. siue necessitas fuerit siue nō annua visitatio fiet vt. x. q. j. decernimus. sed si necessitas fuerit tūc vi sitabitur quotiens opus erit. vt. s. de offi. archi. mandamus. s. de hereti. ad abolendā. xvij. q. ij. non semel. x. q. j. regēda. **N**ec obstat. s. de offi. cū venerabilis. vbi dicit pcuracionē accipiat bis in anno. illam enī intelligo cñm a foundationis onus bñe p curationis erat ipositum. **E**t forte monasterium illud cōsue uit visitari a fauentis epō bis in anno.

De consecratione ecclesie vel altaris. **R**ica.

In tractatu superiori

dictū est de censibus. sed q. in consecrationibus solent emunitates ecclesijs indulgeri 7 census ab indulgentibus retineri vel iponi vt not. s. ut. pñxi. s. apparet. ideo subsequēter ponit **R**ica. de cō. ec. vel. al. **E**idēdū est igitur a quo q. lter 7 cuius auctoritate eccle sie

vel altaria valeant consecrari. et in quibus casibus possint reconsecrari. Et quidem per episcopos consecrande sunt ecclesie vel altaria. ut de consecratione. di. i. c. j. Per simplices autem sacerdotes nec consecrationes nec ecclesiarum reconsecrationes fieri possunt. etiam ex commissione episcoporum ut. i. eo. ti. a qua. Penitentia tamen quibus ab episcopo iniuncta est penitentia et excommunicatorum reconsecratio potest simpliciter sacerdoti committi. ut. xvi. q. vi. presbyter. et c. aurelius. Et dicitur autem consecrari ecclesie cum missa ut de consecratione. di. i. de basilice. quas ber. dicebat fore de substantia consecrationis. Hugo vero dicit quod non. Item dicit quod si episcopus consecret et presbyter cantet missam quod ecclesia consecrata est. id est aliud sit in ordinatio clericorum. ut. xxi. di. quorundam. Et dicitur consecrationes fieri non poterant nisi de mandato summi pontificis ut de consecratione. di. i. de locorum. cum quatuor sequentibus capitulis. Et. xxi. q. ii. bone rei. et de consecratione. di. i. nemo. et. i. eo. ti. c. ii. Et ideo illis. v. canonibus est hodie derogatum. Et est sciendum quod consecrationes possunt fieri in diebus sollemnibus et privatis ut. i. eo. ti. tua. id est in pluribus secus obineat quod nec clerici ordinantur nec virgines aut episcopi consecrantur nec crisma conficitur nisi certis diebus ut. s. de repositio. ordi. sane. xx. q. ii. de votis. lxxv. di. c. j. de consecratione. di. i. iii. o. i. tpe. Et Item notandum est quod episcopus nec etiam primarius lapide ecclesie ponere potest nisi prius dote consecrata et assignata a fundatore. ut de consecratione. di. i. nemo. in aug. ut dicitur terminatus sit numerus clericorum. S. j. et tanta dote esse dos quod sufficiat ad luminaria et ad vitam ministrorum. ut. xvi. q. vii. pie mens. et in predicto. c. nemo. duorum ad minus. s. de filijs presbyteri. propositum fuit. vel trium. ut de consecratione. di. i. hoc quoque. Item ad hospitalitatem exercendam et ad erigendum episcopo de episcopis. ut. s. de super. neg. pla. sicut. s. de preben. de monachis. Sed si hoc omisum est tunc per marium lapidis ponendi restat tunc consecrandi. ut. i. eo. ti. cum sicut. et. j. q. ii. placuit. Sed quod si hoc utroque tunc sit omisum. Dicitur bag. quod episcopus dotare tenet sicut et cum ordinat clericum sine titulo ut. s. de preben. episcopus. Sed melius dicitur quod fundatores teneantur ad hoc ut. xvi. q. vii. pie mens. et ar. ff. de ritu nup. l. qui liberas et lex dicit quod huius fundatoris tenet ut in aug. de ecclesiasticis tit. s. finant. et. s. si quis edificationem. Sicut et successor episcopi prouideret illi que predecessor sine titulo ordinauit ut. s. de preben. cum finant. Sed illis existentibus non soluendo dicere actionem dandam in episcopis. ut. ff. si messor fal. mo. dix. l. ii. S. j. et. ff. de eo per quem fac. erit. l. vlti. Et Item si quis incepit edificare ecclesiam et non consummauerit. Non tenet perficere usque ad quatuor annos si est oratorium. Si autem est thesaurum vel xenodochium usque ad annum. ut in aug. de eccl. s. si quis edificationem. Et in quibus autem casibus ecclesie reconsecrari valeant videamus. Et assignauerunt in hanc antiqui doctores sex casus. Primus cum dubitatur an ecclesia sit consecrata. ut de consecratione. di. i. ecclesie. Secundus cum mouetur altare maius. Tertius cum ecclesia est exusta. Quartus cum pietes sunt de nouo funditus repati. Quintus propter adulterium. Sextus propter homicidium ut de consecratione. di. i. si mortui. et c. sequenti. et c. de fabrica. An versus. Altaris mortui. dubitatio semel et ignis. Effusus sanguinis paries si conuatipt. Nec sunt que faciunt iteratio templi secari. Sed hodie secus est. Nam alia est consecratio ecclesie alia altaris unde si tabula altaris moueat vel enormiter frangat seu diminuat reconsecratur altare et non ecclesia ut. i. eo. ti. c. j. et e converso. Si ecclesia destruat et non altare reconsecratur ecclesia et non altare. Ideo propter adulterium vel homicidium non reconsecratur ecclesia ut. i. de adul. significasti. et. i. eo. d. c. proposuisti. Ad autem dictum est ecclesiam diruptam vel exustam iterum consecrandam intelligendum est quando pietes penitus sunt destructi vel destructi vel maior pars ipsorum. alias secus. ar. ff. de piratib. emp. et ven. l. domum. Item hoc intelligebat hugo. non successiue. Nam si successiue cum pietes simul destructi sunt et successiue reperiati. tunc eadem intelligitur ecclesia ar. ff. de leg. l. qd in rerum natura. ff. de iudi. l. proponebatur. Et nota quod id rectum vel alia pars ecclesie corroboratur dummodo pietes integri maneant. non reconsecratur ecclesia ut. i. eo. c. ligneis. Et in summa sciendum est quod ecclesia consecrari non debet ubi paganus sepultus est ante erectionem ipsius ut de consecratione. di. i. ecclesia. et idem est in heretico vel in deo. ut in eadem di. in alio. c. ecclesia. Idem intelligo et in excommunicato si tamen ossa infidelium discerni possunt ab ossibus fidelium Alioquin neutri sunt egiendi ut. s. de sepul. sacris. Sed si discerni possunt. tunc emulsis corporibus infidelium sed auctoritate episcopi vel principis ut de consecratione. di. i. corpa. ff. de reli. et sumpt. fun. l. ossa. Huius rei ratio hec est. quod infideles viuentes ab ecclesia expelluntur si sunt ut. xxi. di. clericos. xxv. di. perlectis. ergo et mortui. quod quibus viuentibus ecclesia non coicatur et mortuis coicatur non debet ut. xxi. q. ii. c. j. et c. sane. Et hoc casualiter fallat. i. de sen. ex. a nobis. Sed quid si in ecclesia non consecrata sepulta sit mulier

pregnans. nunquid poterit ecclesia consecrari ea non electa? Rnde sic. quod fetus pars viscerum est ut de consecratione. di. i. iii. si qd. et. ff. de ventre in spi. l. i. S. j. Et Item altaria dedicata seu consecrata non sunt sine reliquijs ut de consecratione. di. i. placuit. Dicunt tamen doctores sufficere corpus christi. Item altaria si non sint lapidea non consecrantur ut de consecratione. di. i. altaria. Nec obstat quod dominus precepit in exodo fieri altaria de ligneis cethim que sunt imputribilia et salomon fecit altare aureum. nam illa facta sunt in figura.

De celebratione missarum sacramento eucharistie et diuinis officijs. Rica.

Actum est supra de conse.

ta. sed quod consecrationes fieri solent et dicitur cum missa. Item illos qui dicunt missam esse de substantia consecrationis ut no. s. ti. p. r. in p. n. Ideo Item sequenter ponit hic Rica de celebratione missarum et additur sacramentum eucharistie et diuinis officijs. Et aliam igitur quod seruari dicit in celebratione missae ut digne celebretur de omni de alijs partibus rubricae. Et missam quidem cantare potest solus sacerdos. Nemo enim conficere potest nisi sacerdos qui rite fuerit ordinatus ut. s. de summa tri. firmis. S. vna de consecratione. di. i. c. j. et c. sic. et. j. q. j. dictum. Et dicitur autem sacerdos non presbiter. ut tollat obiectio de suspensis et de excommunicatis missam cantare potest preter symoniam cum ut. j. de symo. tanta. et preter enormiter delinquentes seu mediocriter quorum crimina sunt notoria de iure vel de facto ut. s. de repositio. or. c. vlti. s. de renunti. nisi cum p. d. in p. n. huius enim sunt suspensi et quo ad se et quo ad alios. Vel dicitur potest solum symoniacum et occultum suspensum esse quo ad se et quo ad alios. et hoc in detestationem criminis. et notorium fornicatorum ut. xxi. di. nullus et c. preter hec. Ceterum sacerdotes in alijs mortalibus constituti et si suspensi sunt quo ad se non tamen quo ad alios ut. j. q. j. sacerdotes. Unde quod dicitur omnis peccator missam cantare potest. intellige de officij parte. non de merito vite. Et missa celebranda est diuersis horis Item diuersitate dierum. Nam in diebus ieiuniorum celebrari debet in hora nona ut de consecratione. di. i. solent. In quatuor temporibus circa horam vespertinam cum ordinem celebrant ut. lxxv. di. qd a patribus. et c. ordinationes et. lxxvi. di. dilectionis. In diebus autem dominicis et priuatis siue festiuis prius parte diei missarum solennia celebrant ut de consecratione. di. i. S. j. et c. necesse. sed si sacerdos solus erit in ecclesia non celebrabit usque ad tertiam horam sed usque tunc seruabit ieiunium. ut necessitatibus peregrinorum et hospitum siue diuersorum comedantium infirmorum atque defunctorum succurrere possit. i. eo. ti. c. j. accedit. xlii. di. c. non huius. Et in conuentualibus autem ecclesijs siue collegiatis. et si missa cantetur prima hora diei ut dictum est. nihilominus et in tertia cantari debet solenniter. et sic intelligo de consecratione. di. i. nocte. Ubi dicitur religio vobis temporibus missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime celebrent subaudi solennes. Et una autem missam cantabit sacerdos in die et de die. Felix enim est qui vna digne celebrare potest et alia si necesse fuerit cantare poterit pro defunctis ut de consecratione. di. i. sufficit. i. eo. ti. referre. De die igitur dixi quod quidam postposito officio feriali missam celebrant de sanctis quorum festiuitates tunc non sunt ut. i. eo. ti. quidam. Nam si congruentia dierum missarum sunt solennia celebranda ut. i. eo. ti. cum creatura. Et cum autem celebrat sacerdos non erit solus. sed socium habebit qui eum rundeat. ut. vii. q. j. illud. lxxxi. di. in oib. de consecratione. di. i. c. hoc quoque statutum et. j. q. ii. placuit. Item ieiunius celebrare debet. Nam potius vel cibum quilibet minimus impedit celebrationem ut. vii. q. j. nihil. quod ob reuerentiam sacramenti inductum est ut de consecratione. di. i. ligdo. et idem in alijs sacramentis ut de consecratione. di. i. v. ut ieiunium. lxxv. di. qd a patribus. s. de tempore. ordi. literas. xxi. q. v. honestum. Unde vltimum p. fusionis assumptum impedit aliam celebrationem ut. i. eo. ti. ex pre. Sed nunquid post medicinam sumptam potest celebrare sacerdos. Dixit Jo. q. sic. quod medicina iter alimentum non continet ut. ff. de penus lega. l. non o. sed tutius puto prius. Nam medicina abhorratione solet inducere. et timendum est ne post pfectionem inducat vomitum. Et hec ratio attendit. alias dum quis quere non conficit in calice de ere aut de auricalco. ut de consecratione. di. i. calix. sed nunquid post potum aqua calide vel frigide debet celebrare sacerdos. Ratio non. quod ut dicit Jo. aqua potius est. et canon pallegat. vii. q. j. nihil. dicit quod post potum vel cibum quilibet minimus alias littera quolibet minimus missam celebrare non debet. Et sed quidam an pransus conficiat. Ad quod ratio. et si male faciat pransus celebrando in contemptum prohibitionis canonice. conficit tamen quod a seculo non conficiat non est de substantia sacramenti ut de consecratione. di. i. ligdo. Et decem sunt prelationes in missa. noue habent de consecratione. di. i.

inuenimus. 7 decima. lxx. di. sanctorum. Et variantur fm varie-
tatem temporum 7 festinitatum. Sunt autem in missa 7 in cano-
ne quedam addita que in textu euangelij. non continentur. sed
ea credimus ab aplis 7 sanctis patribus esse adiecta. vt. j. e. ti.
cum marthe. in pñio rñso. 7. xj. di. ecclesiasticar. **C**onficien-
dum est de azimis. non de fermentato vt. j. eo. ti. litteras. unde
si quis de fermentato conficeret fm hug. nihil conficeret. p id
qd le. de cō. di. ij. in sacramēto. 7 pillaz auctoritatē. nō in fer mē-
to veteri sed in azimis sinceritatis 7c. Sed cū de frumēto nasi-
catur lolium. vt dicunt rustici. 7 vt innuit canō. lvi. di. nasci. num
quid si de lolio fiat panis transubstantiabit in altari virtute 7
bonuz. **N**on. **E**t quid si frumento admisceat piper vel cy-
minum. 7 fiat inde panis nungd totuz cōuertet in corpus xpi
virtute verbor. **N**on. sed reliquū qd de frumento est. Quid si
admisceatur aliquid de fermento. Tunc nihil cōuertit in corp⁹
xpi q. nihil azimi ē cui⁹ cōsecratio fieri possit. **D**e corpe aut
xpi tres sunt opiniones. **A**na dicit q illa substantia q prius fuit
panis 7 vinū postea fit corpus 7 sanguis vt de cō. di. ij. panis ē
in altari. 7. c. q. corpus. **A**lia t3 q substantia panis 7 vini desi-
nat ibi esse 7 tñ accidentia ipsoz ibi remanent. s. sapor color 7
pondus. 7 sub illis accidentibus est corpus xpi. **E**t hoc videt
velle conciliū. s. de sūma trinita. 7. fi. ca. c. vno. Tertia vō asse-
rit q remanet ibi substantia panis 7 vini. 7 in eodē loco. 7 sub
eadē specie est corpus 7 sanguis xpi. ar. de conse. di. ij. ego. **E**t
quēlibet harum opinionum fatet verū corpus xpi esse in alta-
ri. Quarta opinio dicit non esse in altari corporis 7 sanguinis
veritatem. sed ymaginē tñ spēm 7 figuraz. **E**t ista reprobat
j. eo. cum marthe. s. ex eo. **I**n hoc sacramēto tria intelligū-
tur esse discreta. v3 forma visibilis veritas corporis. 7 virt⁹ spūa-
lis. forma est panis 7 vini. veritas. carnis 7 sanguinis. virt⁹ vni-
tatis 7 charitatis. Sed primū. s. forma panis 7 vini est sacramē-
tum gemine rei. i. corporis xpi. 7 vnitatis. 7 ita est signās tñ. Se-
cundū. i. corpus xpi est sacramentū. s. vnitatis. 7 res sacramēti.
id est spēsuz panis 7 vini. 7 sic est signans 7 signatū. Tertiū vō
s. vnitatis. est res duoz sacramentoz. s. corporis xpi. 7 spēm pa-
nis 7 vini. 7 ita est tñ signatuz. q. significat per illa duo sacra-
menta. s. per spēs panis 7 vini 7 p corpus xpi. **E**t ita primū est
sacramētū tñ signans. scd3 signans 7 signatū. tertiū tñ signa-
tum. vt probant bec. j. eo. cū marthe. s. ex eo in fi. **I**n calice
vtrūq. miscendū est vinū 7 aqua. vt de cō. di. ij. c. j. 7. ij. Sed
plus in eo de vino q de aqua ponendū est. vt. j. eo. ti. pñciosus
Sed quare. **R**ñō. ex cōsuetudine ecclesie hoc inoleuit. q locū
habet in sacramētis altaris. vt. xj. di. ecclesiasticar. locum h3 in
sacramēto baptismi. vt de cō. di. iij. de trina. locuz h3 in diuinis
officijs vt de cō. di. ij. institutio. 7. xj. di. c. vlti. **H**ec duo vinū 7
aqua in sanguinē transmutant vt. j. eo. cū marthe. s. quesuisti
Restat videre de vltia pte rubricę. s. de diuinis officijs. **E**t
est sciendū q diuina officia dici dñt cum diligentia explicare 7
intelligibiliter non cum synopa. vt. j. eo. ti. dolentes. **A**d hoc ē
enī paucorū psalmorum decantatio cū cordis puritate ac sere-
nitate ac spiritali bylaritate q psalmoz modulatio cū anxietate
cordis atq3 tristitia vt de cō. di. v. non mediocrit. **E**t qd dixi
paucorū. sane intellige. s. vt tñ debitum officium non omittatur
In officijs diuinis rectores ecclesiarū vnum eundēq. mo-
dum teneant. quē in metropolitana sede nouerūt institutū. nec
aliqua diuersitatis cuiuscunq. ordinis vel officij a metropolita-
na se patiantur sede distungi. vt. xj. di. de his de cō. di. ij. in of-
bus. 7. di. v. cōuenit. **C**lerici diuinis officijs iteresse dñt. 7 q
abscq. sui corporisculi inēstitate defuerit ex cōicet vt. xci. di. c. j. 7
ij. vel excludat a clero siue moueat ab ecclesia vt. xcij. di. c. vi.
7 maxie si hoc fecerit solēnibus diebus vt. vij. q. j. si qs in clero
Sed qd de clericis q sunt in scolis. nungd tenent dicere di-
uinum officiū. **B**ixerunt quidam q illi tñ tenent dicē diuinū
officiū q ad titulū certe ecclesie sunt p moti pillud qd legitur
xcij. di. si quis pbr. secus si ad titulū lue possessionis vel sui pū-
monij sit p motus. vt. s. de pben. ep̄s. sed puto oēs clericos ad
hoc teneri ē si nō pceptant necessaria ab ecclesia q tenuis est.
sibi enī iputare d3 q ad tenuē ecclesiaz se pmoueri fecerit. ar.
ad hoc. xxxij. q. ij. bonendus. **A**n sicut vir tenet ministrare ne-
cessaria vxori. q tñ debitū reddere nō valet. vt. xxxij. q. vij. qd
proposuisti. ita 7 clericus q non pcepit necessaria ab ecclesia. q
paup est nihilominus tenet eā officiare. 7 dicit cū aplo. Scio
lariari 7 esurire abundare 7 penuriā pati. oia possum in eo qui
me cōfortat. vt. xij. di. qd dicit dñs. manus aut sje ministrabūt
ei. vt. xxi. q. j. clericus in fi. 7. xci. di. clericus. **E**t idē dico si eccle-
sia a pñcio fuit diues 7 postmodū deducta est ad paupertatē.
S3 in vtroq. casu debet vnire ep̄s eā alteri ecclesie. vt. x. q. ij.

vnio. sic intelligo de cō. di. j. omnes. xvi. q. vi. episcopis.

De baptismo 7 eius effectū. **R**ica.

Superiori

Rica dictum est de
corpe xpi. quo nihil
in sacrificijs maius esse pōt. vt de cō. di. ij. nihil.
Sed qz bap̄s inter alia sacramēta maius est ne-
cessarius 7 mai⁹ efficax. vt. xxxij. di. s. pono. cū
oiz sacramētoz sit ianua 7 fundamētū vt. j. de pbrō nō bap̄ti-
mis. veniens. **I**deo subsequēter ponit hic **R**ica de bap̄o 7 ei⁹
effectū. **E**t videamus igit⁹ quid sit baptismus. qñ institutus.
quot sunt baptismi gnā 7 quis eius effectus. **B**aptismus
est exterior hois ablutio cū certa forma verbor. **E**st 7 caract
infixus ase accedente vbo ad elementū vnde est ista tanta vir-
tus aq. vt corpus tangat 7 cor abluat nisi faciente vbo. non qz
dicit sed qz credit. **N**am 7 in ipso vbo aliud est sonus trāsies
aliud virtus manens. vt. j. q. j. detrahe. **F**uit aut institutus
fm quosdā qñ dictū est nichodemō. nisi qs renatus fuerit 7c.
vt de cō. di. iij. filius. **S**ecundū alios cū dñs dixit discipulis. **I**te
baptizate omēs gētes 7c. vt. j. eo. ti. debuit de cō. di. iij. proprie i
verbo euntes. **S**cdm tertios cū misit iudā cuz alijs. vt. j. q. j. de
dit. **I**o. vero putat tūc fuisse institutū cū dñs a **I**oanne baptis-
tus est vt de cō. di. iij. p aquā. **P**osset tñ rñderi ad illud qz tūc
dedit formā baptismi facto 7 exēplo. sed postea dedit vbo 7 p
cepto. cū dixit aplis eūtes 7c. vt dictū est. **V**enera baptismi
sunt tria. fluminis sanguinis. 7 flaminis. vt de cō. di. iij. bap̄tis-
mi vicem. **E**ffectus baptismi est. qz si digne qs baptizet de
letur in eo tam actuale q originale peccatū sine oī pñia. qz sine
pñie sunt dona 7 vocatio dei. quia gratia dei in baptismo non
grit gemitū non grit planctū vel opus aliqd. sed solā fidē 7 oia
grat⁹ pdonat. vt de cō. di. iij. sine pñia. **S**ed qrit an pñomē
ego sit de substantia forme. **E**t credit q non nā plenū sensum
h3 bec vox. baptizo te in noīe patris 7c. vnde alibi. pñomē dici-
tur abundare. vt. ff. de hēdibus insti. l. j. s. qui neq. sic 7 in sti-
pulatione nō interest vtrū stipulor hēre licē. an mihi licere hēre
vt. ff. de vbo. ob. l. stipulatio ista. **E**tera vba q sunt in forma ne-
cessaria sunt 7 substantiālia. **S**ed qrit quid si vba substan-
tialia dicant sed corrupte 7 p regulā donati. **R**ñō. non minus
efficax est baptismus cū enī virtus illoz verbor excludat de
monium excludat 7 pñia virtutis. vt de cō. di. iij. si nō scificatur
7 retulerunt. **S**ed qritur qd si aliqd aliud in forma dicat.
Ad hoc dixerūt quidā vt si aliqd premittat vt si dicat arma
virūq. cano. **E**go te baptizo in noīe patris 7c. vel si post formā
adijciatur sic. **E**go baptizo te in no. pa. 7 fi. 7 spūs sancti 7 dya-
boli. efficax est baptismus. qz cū extrinseca 7 imprinētia adij-
ciuntur nō viciant vt. ff. de vbo. ob. l. q extrinsecus. secus aut si
aliqd interponat. vt si dicat. **E**go baptizo arma virūq. cano.
In no. pa. 7 fi. 7 s. s. **N**ā tūc nō pferet baptismus. nā 7 si ordina-
tioni testamētali aliqd alienūz imisceat viciat. vt. ff. de testa. l. hē-
des. s. vlt. **I**n forma aut baptismi oē vbi aliud a vbis dñi
alienū censet. sed putant doctores nostri cōtrariū. dicunt enim
q siue adijciatur forme siue interponatur. viciatur baptismus
Quid si sic dicatur non ego baptizo te 7c. **A**bsurdum putant
dici tūc baptizātū. **E**t idē si dicat. **E**go te baptizo in noīe pat. 7
filij 7 s. s. 7 oīm sanctorū. **E**t idē est vbi aliqd interponit. in quo
consentiūt oēs. sed qd si ordo mutet 7 verba transponant. vt
si dicatur. **E**go te baptizo in no. fi. 7 pat. 7 spūs sancti. nungd est
baptizātū. **D**icit q sic ar. C. de testa. l. pposeri. 7. s. de rescrip-
tis. cām. nec enī ordo scripture fuanus est. vt. ff. de solu. l. nec
enī. **A**lij aut cōtrariū ar. pro eis. C. de sen. 7 iterlo. om. iudi. l. p
latam. **D**icit enī ipsum ordinē vboz esse de forma. **E**t hoc se-
curius esse videt. si aut in pñolatione vboz interponat mora-
nālis 7 ppendiosa vt de respirādo tussiendo 7 excreādo nō vi-
ciat vt. C. de testa. l. cū antiquitas. **A**n aut actus q iterponitur
vel mora iteruenit viciet id qd in cōtextu 7 pñue fieri d3. **D**e
terminabis pñia illa. ff. de duobus reis. l. duos reos. s. vlti. 7
pe. ff. de ver. ob. l. pñu. in pñcio. ff. de testamen. l. hēdes. s.
vlti. ff. ad le. iul. de adul. l. qd ait. ff. ad tertul. se. cōsul. l. ij. s. cō-
fessiz. nec enī oē qd differēdi cā sit more annumerari pōt. vt. ff.
de vñris. l. sciendū. **I**te nec moratoria cūctatione nec pñipi se-
stinatione faciendū est aliqd. Quātū vō iteruallū sine vicio va-
leat in talibus interponi. intellectu magis q locutione expimi
pōt. vt. ff. de solu. ratū. **E**t hoc totū locuz h3 si qrat de mora in
terposita iter vba q dicunt in cōsecratione eucharistie 7 vba
q dicuntur in psecratione calicis. **Q**ue qd locū h3 fm illos qui
dicunt vnam esse formā in verbis illis. hoc est corpus meum
hic est

hic est sanguis noui testi &c. Sz nostri doctores magis appro-
bant qd sint due forme vna in vbi illis. hoc est corp⁹ meū. Alia
aut in illis. hic est calix noui testi &c. 7 ad prolationem priorum
transubstantiat panis in corpus xpi 7 ad prolationē subsequē-
tium cōuertit vinū in sanguinē. Sed obicitur nōne platis p-
mis verbis est ibi sanguis ex quo est ibi corp⁹. Certe sic. qd vbi
cūqz est corpus ibi 7 sanguis. Ad hoc rōndetur est ibi sanguis
nō p translationē sed per p̄mixtionē. ¶ Sed qrit cū puuli in-
telligantur baptisari in fide pentuz. vt de cō. di. iij. qris. 7 eorū
a quibus puulus cōsecrandus offert vt de cō. di. iij. illud. qd si
offerentes sint infideles. Rōno baptisari intelligit in fide eccle-
sie 7 in verbo xpi. nec oberit infidelitas offerentis dūmodo in
forma ecclesie baptiset vt de cō. di. iij. roman⁹. Nec obstat d
cōse. di. iij. quos a paganis. qd illud loquit cū non in forma eccle-
sie baptisat. Item qrit quid si nō habeat aq copiam. 7 sic sa-
cerdos pfundat aq illū quē baptisat sic vt prez corpis nō totūz
corpus cōtingat aq. In hac qōne dixit hug. qd si caput pfunda-
tur. vel preter caput maxia ps corpis. esset baptisatū. alias non
Ellij aut dicunt baptisari ē si aq cadat in quācūqz corpis par-
tem ar. ad hoc de cō. di. iij. hoc nequa. sicut sufficit possideri
p̄tē ad hoc vt qd totū possideat dū tñ eius sit animi vt totū pos-
sidere itendat vt. ff. de acq. pos. l. possideri. §. j. 7 de peni. di. j. vt
garis. ¶ Itē querit nūqd baptisamus pōt oī tpe cōferri. Ad
nisi necessitate imminente. vtpote piculo mortis vel languoris in
curfu. vt de cō. di. iij. venerabilis 7. c. baptisandi. Sed puto in
adultis illud locū hēre. non in puulis qbus nulla preter baptis-
mū salus p̄mittit vt de cō. di. iij. nulla. timēdū est enī ne pp na-
ture ibecillitatē morte pueniēte q baptisent iueniri nō possint
vt. v. di. baptisari. In adultis aut hoc non timeat. qd in eis puer
fio mentis ad deū baptisimi vicē supplere nō dubitat vt de cō.
di. iij. baptisimi vicē. ¶ Itē qrit an baptisari possit in noie trini-
tatis iplicite. Et videt qd sic. vt de cō. di. iij. a quodā. Sed illud
exponit id est explicite. p id qd legit in eadē. di. scilicet. si nō sancti-
ficatur. si reuera. 7 in. c. in synodo. ¶ Itē nūqd baptisat in no-
mine xpi. Rōno sic. vt de cō. di. iij. a quodā. sed qre potius in no-
mine xpi q in noie trinitas. Rōdeo qd in noie trinitas nō intelli-
gitur nisi triū psonaz essentie vnitas. Sed in b noie xpi intelli-
gitur vnica vngens 7 a q vngit. Basi. tñ dixit cōcessus fuisse
aplis baptisari in noie xpi pp nomē xpi amplandū. sed ille car-
non est hodie a quodā abrogat p id qd legit in ea. di. in syno-
do. Sed nō sic putamus. nā ille canō est a quodā nicolao 7 po-
sterior illo in synodo q fuit zacharie vt pz in cronicis. Dico qd
non baptisabit in noie xpi sed si fuerit baptisatus valet baps.
¶ Itē qrit qd si qd ppetuo furiosus 7 q nūq sine furore fuit
baptiset. nūqd valet ei baps. Alidet qd sic ar. ff. de le. j. l. cūz
pz. §. furdo. vbi dicit acqri furioso emolumentū. tales enī pro-
fiantib⁹ hñdi sunt. nec grauant aliq peccato actuali. vt. iij. q. ix.
iudicas. vñ 7 si nūq voluerūt baptisari nūq tñ noluerūt. vñ
sufficit b quo ad baptisimi caracterē imprimendū. tunc enī carac-
terem sacramentalē imprimi opatio cū obicē volūtas p̄zie non
iuenit resistentē. vt. j. eo. ti. cū marthe. in fi. 7 b idē cōsiderat in
puulis de cō. di. iij. qris. In eo aut q incidit in furore 7 in amen-
te 7 dormiente p̄siderat volūtas pcedens furore amentia vel
dormitionē vt. s. ti. pxi. cū marthe. §. itē qrit. ¶ Item qrit de
coacto. Ad qd dico q absolute coactus nō recipit caracterem
vt ea. decre. §. eo. sed cōditionali⁹ coactus sic. qd coacta volun-
tas volūtas est vt. xv. q. j. merito. qd nec ipedit sacramentū ordi-
nis. vt. lxxij. di. vbi ista. nō ipedit sacramentū m̄tionij. vt. xxij.
ques. iij. iter cetera. §. de spōsa. veniēs. 7 si talis coact⁹ bapm re-
cipit p̄pellit p̄uare fidē. vt. xl. di. de iudeis. ¶ Item qd de fide
baptisato. Rōno recipit sacramentū sz nō rē sacri nisi recedat fictio
vt de cō. di. iij. tūc valē. ¶ Itē qd si is q baptisat baptisari iten-
dat. baptisans aut nō itendit. Rōno nō esse baptisatū. vt. j. q. j. §.
ecce. 7 de cō. di. iij. solet qri. Mā 7 cū p locū dicunt b vba. spon-
des spōdeo. nō iducit obligatio vt. ff. de act. 7 ob. l. iij. §. vboz
¶ Itē qrit. an in necessitate possit qd seipsū baptisare. Ad qd
rōno nō. vt. j. eo. ti. debitu. sic nec pōt qd seipsūz recōcillare vt de
cō. di. iij. scilicet est. ¶ Itē qd si aq alius sit liquor admixt⁹. nūqd
baptisabit. Rōno sic si aq pualet. alit non. ¶ Itē cū is q nihil in-
telligit nō obliget. vt. C. de fal. mo. l. j. quō puuli obligant in
illis spōsionib⁹ q p eis fiunt an baps. credis in deū &c. vt de cō.
di. iij. j. Rōno. spāle est in bapo. vbi qd ignorans p aliū obliget.
imo verius ē in bapo qd p aliū liberat. s. a p̄tate dyaboli. vt de
cō. di. iij. postq. pōt aut qd ignorans p aliū liberari vt. ff. de sol.
l. solue. 7. ff. de nego. gel. l. soluēdo. ¶ In sūma sciendum q
baptisim⁹ dicit sacramentū fidei. vt de cō. di. iij. nihil aliud. Ad
ideo qd in fide xpi consecrat 7 in fide ecclesie confertur vel qd

confert in noie trinitatis explicite quā 7 offerentes 7 oblati te-
nentur credē. Vel qd signū est qd suspiciens fidē hēat. 7 si non
hēat aliquo ipediente. sed qrit qd si latinus baptisaret 7 profe-
rar vba necessaria nō tñ literalit⁹ nec in sua lingua sz in greca
vel alia. Rōno baptisatū esse. Mā 7 apli loqbant⁹ varijs linguis
7 forma realis attendēda est non verbalis. vt de cō. di. iij. retu-
lerunt. ¶ Itē pone qd nō dicant⁹ verba. In no. pa. 7 fi. 7. l. f. sed
silia. In noie genitoris 7 nati 7 sancti flaminis nūqd erit bap-
tisatū. Rōno qd sic. qd nō refert ex egpollentib⁹ qd dicat vt. ff. d
verbo. ob. l. q extrisecus 7. l. si in noie. 7. j. de vbo. signi. in bis
Et satis puto credēdū ē posse fieri bapm sub vbiis synonymis
Sed nūqd pōt baptisari sic. In noie p̄ntis 7 filiatōis 7 spū-
rualis sanctitatis. Rōno nō. ¶ Altio notabis cū dubitat⁹ an ali-
qs sit baptisatus. stat testimonio vnus vt de cō. di. iij. placuit.
Et idē in cōsecratione ecclesie. vt de p̄se. di. j. ecclesie. secus in or-
dine. vt. xviij. di. afros. 7. s. de cle. pegri. c. j. Rationē diuersita-
tis collige. ex. §. gratia. iij. q. j. §. ecce cum honores.

De presbytero non baptisato. Rica.

Actum est supra qd baps

7 fundamētū oīm sacramentoz alloz. Sed qd
dubitari posset an nō posito fundamēto edifica-
tio alio sacramentoz subsistat. Ideo tractat⁹ hic
de collatione ordinū facta nō baptisato. 7 ideo ponit⁹ hic Rica
de p̄bio nō bap. ministrante. ¶ Alideamus igit⁹ an collatio or-
dinū scā nō bapo valeat 7 qd iuris sit cū qd credit se baptisatū
cū in veritate nō sit. Itē an ordinatus p̄piens se nō baptisatū de-
beat reze ordinari. ¶ Ad primū itaqz sic dico cū paulus dicat
fundamētū aliud nemo pōt ponē p̄ter id qd positū est qd est
xps ihesus. cōsequēter pbat qd vbi xps nō est fundamētum
nullius opis boni est supēdificiū vt. j. q. j. cūz paulus. p̄p̄a nulla
est collatio ordinū. vt. j. eo. ti. c. j. 7. j. q. j. figs p̄fugerit 7. c. si quis
p̄ignorantia. ¶ Ad scdm dico sic qd si qs baptisatus nō sit cre-
dat tñ se baptisatū fore 7 alias sit bone vite 7 cōuerfationis bo-
nefte. liber ab originali peccato celestis p̄ie gaudiū adipiscit⁹ i
cunctanter. vt. j. eo. ti. c. j. Nec obstat iura illa qd dicūt nullū pos-
se sine bapo saluari. vt de cō. di. iij. cathecuminū. firmissime. 7
xv. q. j. §. vt itaqz pponat⁹ illud cancellatū degnante. 7. c. nulla
qd illa locuz hñt in bis q sciunt se non baptisatos 7 cū baptisari
possint negligant vel premnūt ipsi seu parētes ipsoz. hic enī de
quo. §. p̄mū intelligit⁹ baps in fide xpi 7 ecclesie. Mā baptismus
inuisibiliter ministrat. quē nō p̄emptus religionis sed articu-
lus necessitat⁹ excludit. vt. j. eo. ti. c. j. 7. iij. An qdaz an bapm
spūsancto ipleri credūt vt cetero. vt de cō. di. iij. nō dubito.
7. iij. q. vij. nō oēs. Et valentinian⁹ qd cūz veniret ad baptismū 7
in via decesserit. dicit⁹ ambrosius de eo dixisse. ventrē meū do-
leo. qd quē regnāturus erā p̄didit. ille tñ grām quā poposcerat
non amisit. ¶ In tertio aut mēbro dico baptisari 7 iterū ordi-
nari debē qd non intelligit⁹ iteratūz qd ambigit⁹ esse factū. vt. j.
eo. ti. veniens. ¶ Sed opponit⁹ qui se credit baptisatū bapo
flaminis 7 si nō sit in fide tamē xpi 7 ecclesie intelligit⁹ baptisatū
vt superius dixi. Unde si in tali statu positus ordinetur sa-
cramentū ordinis inuenit fundamētū sacramentoz. l. fidē 7 iō
firmū est edificatū. 7 sic iterari nō dz ordo. 7 si iteret⁹ fit iniuria
sacramento. vt. j. q. j. qd qdam de cō. di. iij. ostendit. Ad quod
Rōno. tam diu intelligitur baptisat⁹ in fide qd diu ignorat se bap-
tisatūz verbo 7 elemēto. Et tūc ordo iterari non posset sed cūz
post incipit scire vel credere se nō baptisatūz fuisse verbo 7 ele-
mento nisi baptiset in aqua cū possit incipit cōtemnere. 7 sic p-
dit baptismū flaminis. 7 sic sine fundamēto edificatū ordinis i
uenitur. 7 p̄p̄a ponendus est p̄marius lapis. s. baptismus 7 s
mū supēdificabitur ordo nec iteratus itelliget⁹. ¶ Et est scien-
dum qd vbi scitur aliq baptisatū non esse baptisabit 7 serua-
bitur forma cōis. vt. s. ti. p̄xi. non vt apponens. vbi aut dubi-
tatur tunc seruabit⁹ illa forma que habet. §. ti. p̄xi. c. j. de cō.
di. iij. si nulla. 7 idem seruatur in cōsecratione ecclesie. vt de p̄se.
di. j. solēnitates. 7. c. ecclesia. Itē in ordine vt. lxxvij. di. p̄bi qd.
§. qd aut. ¶ Et nota qd quidā dixerunt qd vbi dubitat⁹ de or-
dine vel baptismō. 7 iterū ordinatur seu baptisat⁹. idem carac-
ter p̄fertur qui fuit p̄to collatus. dicentes qd hic articulus ne-
cessitatem inducit. 7 allegantes simile. ff. de acqui. pos. l. possi-
deri. §. ex pluribz. Sed hoc non est verū qd si p̄tus fuit carac-
ter ordinis vel baptismi collatus scdo nihil additur. sed totūz
ad vocē refert⁹ 7 ad visibillē vnctionē. vt. lxxvij. dist. §. qd ergo
nihil enī addit vel detrahit iteratio vnctionis. sicut nec iteratio

mantimissionis. vt. C. de indi. liber. l. nihil. ¶ Sed qd de his que presbyter iste gessit qui se cōperit non baptisatū fuisse nūquid decepit animas. vt. s. de elec. dudū rothomag. Rñō non imo dū bona fide credit se baptisatū et rite ordinatū rata sunt oīa que gessit ar. ff. de offi. preto. l. barbarius. ¶ In sūma sciēdum est. in dubio potius presumi non baptisatū q̄ baptisatum potius non ordinatū q̄ ordinatū. vt de cōse. di. iij. puulos. et h. in. c. veniens. ¶ Sed cum ita psumat in his sacramentis quare in sacramento mīonij sūa assumat presumptio. vt stet tñ s̄ bo viri. vt. xliij. q. j. si quis accepit. ff. de ritu nup. l. in libero. rñō sine oī piculo est si sacramēta illa iterē sed valde piculosus ēēt si iudicaret non esse matrimonij vbi est. Et alibi canon presumat non esse matrimonij vbi tñ est et si solēnia desint vt. xxx. ques. v. aliter. et c. nostrates.

De custodia eucharistie. Rica.

Uperius tractatum

est qualiter eucharistia cōsecrat. hic tractat q̄līe custodiat. et ideo ponit hic Rica de custodia eucharistie crīsmas et aliorū sacramentorū. ¶ Est igit sciendū q̄ eucharistia est in loco singulari mundo et signato sp̄ bono rifice collocata deuote ac fideliter cōseruanda vt. s. de cele. mis. sane. clauib⁹ adhibitis vt. j. c. ti. c. j. ¶ Sacerdos p̄ seip̄ deferat illam i fīrmis cū solēnitate et reuerentia illa q̄ statuta ē in cōcilio gnālī. s. de cele. mis. sane. s. sacerdos. Non autē per laycum vel mulierem transmittat vt de cōse. di. ij. peruenit. q̄ fieri per dyaconum licet si necesse fuerit vt. xciij. di. dyaconum et c. p̄sente. Crīsmā etiam sub eadem custodia seruetur vt. j. c. ti. c. j. Ipsa q̄q̄ oratoria vasa corpalia. palles altaris et vestimenta clericorum munda et nitida cōseruent. vt. j. eo. c. ij. Quib⁹ in alijs vībus vīdendū nō est nisi in ecclesiasticis et deo dignis officijs vt de cōse. di. j. vestimenta. et c. ad nuptiarum. que ab alijs q̄ a sacris hominibus non dñt cōtingi. vt in predicto. c. vestimenta. et xliij. di. s. vasa. et c. sacra. et de cōse. di. j. in scā. Item pallas altarium et vestimenta clericorum cum sordida fuerint dyaconi cum humilibus ministris intra sanctuarium lauent vt de cōse. di. j. nemo. et si fuerint vetustate consumpta incendio dentur vt de cōse. di. j. altaris. Et est ratio q̄ deo dicata ad prophanos vsus conuertit non dñt. vt. xix. q. ij. que semel. xliij. q. vlt. compimus. xij. q. ij. nulli. lliij. di. ex antiq̄s. xvij. q. vlt. ques. de conse. di. j. ligna.

De reliquijs et veneratione sanctorum. Rica.

Actum est supra

de custodia et reuerentia sacramentorum. nunc aut tractatur de reuerentia sanctorum et ideo subiicitur hic Rica de religijs et veneratione sanctorum. ¶ Sciendū est igit q̄ reliquie in veneratione sanctorum hñde nō sunt nisi auctoritate sūmi pontificis fuerint approbate vt. j. eo. tit. c. ij. que postq̄ fuerint approbate extra caplam ostendit non dñt nec venales exponi. vt. j. eo. c. ij. C. de sacrosanc. ec. l. nemo. ¶ In sancta effluuionem non capiunt. vt. ff. de re. diui. l. sacra loca. s. vlt. et p̄p̄a vendi non possunt cum venditio sine precio non consistat. vt. insti. de emp. et ven. s. precij et ff. eo. ti. l. ij. s. sine precio. et qui spiritalia vendit capitale crimen euz symonia p̄mittit. vt. j. q. j. studet. ¶ Ad canonizandos sanctos et in sanctorum cathalogo conscribendos. de quo legitur. xix. q. ij. qm̄ taliter peruenitur. Inquirendū est enī an illi de quo canonizando agit p̄ior vita testimonium prebeat pro laboribus multis. pro moribus castis. pro actibus strenuis. vt. lxj. miramur. oportet enī p̄senti testificatione predicari et bone fame preconij nō taceri. vt. xij. ques. ij. quattuor. Et queri debet maxie de simplicitate et humilitate. vt. s. de presump. ex studijs. simplicibus ei deus dat gratiam. Item queri solet an in vita passus fuit persecutiones vt. vij. q. i. oīs q̄ gemebat. et c. ibi adunati. Et an fuerit passus ex charitate vt. j. q. j. vide q̄tuz bonū est charitas. Querendū est etiam de miraculis factis in vita et post mortē. Et nō. q̄ q̄rum ad hoc vt sit miraculū quattuor requirunt. Et ex deo contingat nō ex arte. vt. j. q. j. teneam⁹. ij. q. vj. s. item cū balaan. j. q. j. prophetauit. Item vñt cōtra nām. Item q̄ nō ex vi verborū sed ex merito hominis hoc cōtingat. Hoc ideo dico. q̄ panis miraculose transubstantiat in corpus xpī non merito hoīs s̄ virtute verborum vt de cōse. di. ij. q̄ corpus xpī. et c. in quibus

dam. Item vt sit ad corroborationē fidei. herba enī transit in vitrū hoīs ministerio. sed hoc nihil ad fidei corroborationem. et ideo non sunt hec talia miracula. quīs hoīm ministerio fiat vt propterea debeat quis canonisari.

De obseruatione ieiuniorum. Rica.

Actuz est supra de ve

neratione sanctorum. Sed q̄ ob reuerentiā sanctorum ieiunia celebrant. ideo subsequēter de ieiunijs tractatur. et p̄p̄a ponitur hic Rica de obseruantia ieiuniorum. ¶ Videamus igit qd sit ieiuniū. et quibus diebus ieiunia sint indicata. ¶ Ieiuniū triplex est. Ieiuniū magnum et gnale est. ad qd oēs tenent abstinere ab iniquitatib⁹ et illicitis voluptatibus seculi qd est p̄fectū ieiuniū vt de conse. di. v. ieiuniū. Secūdo modo dicit ieiuniū discreta et moderata resectio vt singulos dies absq̄ ciborū luxuria transigamus. vt de cōse. di. v. sint tibi. et c. non dico. Et hec duo ieiunia oī tpe et diebus singulis sunt seruanda. Tertio modo dicit ieiuniū sub tractio p̄adij et post cenā culu libet cibi priuatio vsq̄ ad diem sequēte. Item abstinentie indictio a carnibus et ab oībus que sementinā trahunt originē a carnibus. a lacte v̄z caseo et ouis. vt probantur hec de cōse. di. iij. de esu. et iij. di. deniq̄. Abi etiā adiicitur. ceterum pisciū esus ita relinquit vt hoc infirmitatis solacium non luxurie pariat incendium. hoc tñ saluo vt nō cogantur diuites paup̄z cibis vesci. vtantur cōsuetudine i fīrmis tatis sue sed doleant se non posse aliter sustentari. vt. xli. di. non cogantur. Unde nec in q̄litate cibi nec in q̄litate est vicium dūmodo quis vtatur fm̄ exigentiā sue nature sed in appetitus excessu vt probant hec. xli. di. quīq̄s delicie. et c. qd dicit. Itēz cū abstinemus a cibis ab oībus dissolutionibus abstinere debemus. Quid enī prodest ieiunare pisceribus. et luxuriari v̄z natibus. abstinere a cibis et errare pctis vt. lxxvj. di. qd p̄dest Itē alibi. nihil prodest homini ieiunare et orare et alta religiois opa agere nisi mēs ab iniquitate. et ab obrectationibus ligua cohibeatur vt de cō. di. v. nihil prodest. ¶ Quisq̄ autē modis gule viciū nos tēptat. aliqñ nāq̄ indigentia tpa p̄uenit. aliqñ nō p̄uenit. sed cibos lautiores q̄rit. aliqñ que sumenda sunt procurare accuratius expetit. aliqñ autē et q̄litas ciborū et tps cōgruit sed in ipsa q̄ritate sumendi mensurā excedit. nonnūq̄ et abiectius qd desiderat et cū ipso esu imensi desiderij deterius peccat vt de cō. di. v. quīq̄s modis. Unde vsus. Est certum q̄ quīq̄s modis gula dānat edacē. Cū nimius comedit vel edēdi puenit horaz. Querit delicias. v̄l parat deliciosa. Vel sumit cu p̄ide qd non est deliciofum. ¶ Nūc videamus in quibus diebus et tpebus ieiunia terciū generis indicant. Et est sciendū q̄ quadagesima sūma obseruatione est obseruanda que cōtinet. xl. et duos dies diebus dñicis p̄putatis et quibus dū sex dies dñice ab stinētie subtrahunt remanent. xxxvj. dies in abstinentia. que sūt decia totius anni. Annus enī h̄z. ccc. lxxv. dies quoz. xxxvj. sunt decia. Sed his diebus addunt quattuor dies p̄le septia. ne. s. dies mercurij. dies iouis dies veneris et dies sabbati. vt la cer numerus. xl. dies impleatur. quē saluator sacro suo ieiunio cōsecrauit vt de cō. di. v. q̄dragesima. ¶ Itē ieiunandū est in vigilijs ap̄loz. Et quis in versibus cōtineant noīa certoz. Petrus et andreas Paulus cū Symone Judas Et ieiunem⁹. nos admonet atq̄ matheus. Puto tñ in oīm ap̄loz vigilijs ieiunandū. vt. j. eo. c. cōsiliuz. p̄ter vigiliā philippi et iacobi et beati Joannis euangeliste. qm̄ illorum festiuitas i fīra solēnitatem paschalem. i fīus aut infra natales dñi celebrat vt dicitur in eadē decre. in. j. R. De festiuitate beati bartholomei de cui⁹ celebratione dubietas oritur apud quosdā. cōsuetudo regio nis est obseruanda. vt in ea. decre. s. sanctor. sicut et alias in ieiunijs cōsuetudo attendit. vt. xij. di. illa in fi. lxxvj. di. v̄tinā. et in decre. eo. s. l̄e de illis. ¶ Itē cōstitutū est vt quattuor anni tpa ab oībus hoīb⁹ cōi ieiunio obseruentur. vt. lxxvj. di. p̄st. rutuz. Hoc aut ordīne ieiunia illa celebrentur. Prīmū ieiuniū in incio q̄dragesime. Secūdū in ebdomada pentecostes. Tertiu⁹ vero et Quartū in septēbri et decēbri more solito fiat. vt. lxxvj. di. statuimus. Unde versus. Prīma q̄dragene seruat ieiunia veris. Pneumatis ebdomada suare secūda teneris. Tertia septēbris fert cultum mercurij i fīu. Sabbata ieiunent vigiles p̄sentia xpī. Et cū quattuor sint anni tpa. ver estas autūnus et hyems. predicta q̄tuo ieiunia ex doctrina sancti spiritus ita sunt per totius anni circulū distributa. vt lex abstinentie oībus sit ascripta

fit ascripta temporibus. vt. lxxvj. di. huius. In quattuor tpi bus penthecostes hec ratio redditur. vt si quis forte inter pas chalia festiuitatis gaudia negligens libertas et licetia imodera ta presumpserit. hoc religiose abstinentie censura castiget. vt. lxxvj. di. igitur. Est et alia ratio quare ieiunium illius tpiis differit post penthecostem et non inducit ante post resurrectionem. q. illo te pore fuit sponsus cum sponsa. et ideo non fuit tunc sponse aliq in dicenda asperitas. cum sponsum haberet secum et eius delecta retur amplexibus. Unde in ecclesia tunc cantat quasi mo ge niti infantes. Et hec ratio redditur. lxxvj. di. ieiunius. S. no aut cum sequen. S. Et licet dica illos quinquaginta dies qui sunt a pascha vsq ad penthecostem a ieiunio exemptos eo q iugile tia peragendi sunt dies illi. si tam aliquis ex deuotione ieiuna net. probandus non est. Nam vti nam o tpe ieiunare possi mus. vt probantur hec in. c. ieiunius. S. vlti. et c. vti na. Ob seruantur et alia ieiunia ab ecclesia constituta. que sine necessita te rationabili non seruant. vt. lxxvj. di. ieiunia. Quedam et ieiunia obseruantur in vna prouincia. que non seruant in alia et in hoc vnaqqs prouincia in suo sensu abundet vt. lxxvj. di. vti nam. Nam preter festa precipua et coia singuli epi in suis ecclesijs speciales obseruant festiuitates vt de co. di. ij. pronuntiandus. Item ieiunandus est tpe rogationum. vt de co. di. ij. rogatio nes. Ieiunandus est sexta feria et die sabbati. Sexta feria pp dñi passionem. Die sabbati qz dies ille inter tristitia passionis. et leticiam dñice resurrectionis includit vt de co. di. ij. sabbato vt salti ab esu carniu die sabbati abstineamus qcuqz eni xpia ne religionis se participare esse desiderat ab esu carniu eade die nisi maiori festiuitate interueniente vel infirmitate abstineat. vt de co. di. v. q. dies sabbati. In summa notandus est q si festu hñs vigiliam incidat in die lune. die sabbati ieiunandus est vt. j. eo. ti. c. j. Sed opponit argumento legali sic. dies medius. S. dies dñicus dz ipedit ieiunium cum sit a ieiunio liber. Nam sacer locus interueniens iter duo pedia seruitute ipedit extre morum. vt. ff. de sui. l. fuitutes. S. sacer. Et lex illa dicit. mediu pcedius qd non seruit ipedit seruitute vt. ff. de serui. rusti. pre. l. qui sella. S. in rusticis. Ad qd rño. Ieiunare non est seruitus p dialis. sed debitum personale. qd cu solui non possit sua die. so luat alia. na ad duo tenet. S. ieiunare et in vigilia ieiunare et lo si no possum die dñica propter ei excellentia ieiunare ieiuna dum est die sabbati. ar. ad hoc. s. de dolo et contu. cum dilecti. ff. de arbi. l. cellus. Nam et excellentia natiuitatis inducit vt in sexta feria carnibus vesci possumus fm consuetudinem ec clesie generalis. vt. j. eo. c. explicari.

De purificatione post partum. Rica.

Superiori

Rica tractauim de ieiunijs celebrandis ob reuerentiam sanctorum. sed qz ex reuerentia et deuotione procedit q mulieres post partum ces sant ab ingressu ecclesiarum vsq ad tempus pu rificationis. subsequenter ponitur hic Rica de purifica. post par tum. Quid igitur circa hoc oli seruabatur in lege veteri. et quid hodie seruandus sit breuiter videamus. Et est sciendū q fm legem moysaycaz mulier imunda reputabatur post par tum. et ideo si masculum peperit cessabat a templi in gressu. xl. diebus. si feminam. lxxx. diebus. vt. v. di. S. j. Sed in qua dam palea que in quibusdam libris in eadem di. habetur. et in cipit. cum enixa. ibi eni dicitur q pro masculo cessabatur ab in gressu templi. xxxij. diebus pro femina. lxxj. diebus. Sed ibi in masculo non attenditur dies natiuitatis. sed circuncisionis. cir cuncidebatur puer in. vij. die sue natiuitatis. In femina autem attenditur ibi dies impositionis nominis cum iponebatur no men in. xij. die natiuitatis. Sed in. S. j. in vtroqz consideratur tempus natiuitatis. Sed queras quare tot diebus cessabatur ab ingressu templi pro masculo et tot pro femina. Rño qz sicut phisici dicunt tot diebus fetus masculinus et tot femininus est mortificatus sine anime infusione. Sed hodie quando laz legis ymbra euauit et illuxit veritas euangelij. si mulieres post pro lem emissam acture gratias ecclesiam intrare voluerint nulla proinde pcti mole grauantur nec ecclesiarum adiutis denega dus est. ne pena illius videatur in culpam conuerti. Si tamen ex veneratione voluerit aliquodiu abstinerere deuotionem earu non credimus prologadam. vt. j. eo. ti. c. vno. et simile. s. il. p. xl. Aliquando enim bonum est abstinerere ab eo quod tamen licite fit. vt de conse. di. ij. quotidie. xj. q. j. aliud. qz bonarum men tium est ibi culpas agnoscere vbi culpa non est. vt. s. tit. proxi

consilium. S. sanctorum. et v. di. ad eius vero concubitum.

De ecclesijs edificandis. Rica.

Actum est supra

de eccle sijs conu sacrandis. sed qz plerūqz ecclesie consecrate cor ruunt et reparatione egent. Ideo subiicitur hic Rica de ecclesijs edifi. vel reparationis vel de no uo construendis. Videamus igit a qbus sit ecclesia repa randa. et cui auctoritate de nouo sit edificanda. Et quibus ex causis noue sint ecclesie faciende. Est aut sciendū q si portio fabrice deputata sufficiat ad reparationem ecclesie. is q eam p cipit reparare tenet. vt. x. q. ij. vno. et q. j. decreuimus. j. eo. ti. d. his. Si vero non sufficiat. tunc rector et qui beneficiū habet ab illa ecclesia que reparanda est cōferent et ecclesia reparabunt. vt in pdicta decre. de his vt. j. eo. c. j. et xvj. q. j. si monachus. s. de his q fi. a ma. p. ca. c. vlti. Nec mireris si cōferant bñficiari. Nam cū emolumentū sentiant et onus sentire dñt. iuxta illud Comoda que sentis iungas onus emolumentū. vt arg. C. de cadu. tol. l. vna. S. pro secundo in fi. et S. ne aut. C. de fur. l. mani festissimi. S. pe. in fi. s. de his q fi. a ma. par. ca. c. vlti. Bñt ingō beneficiari agnosce onus fabrice pro rata beneficior. na et fru ctuarius reficit sartatecta. vt. ff. de vsu. l. usufructu legato. S. hactenus. C. eo. ti. l. euz ad quē. Ecclesie faciende sunt per congrua loca. vt de co. di. j. ecclesias. Si vo supflue inueniantur vel destructe. puidētia epi modus inueniat qñter pñstē possint vt de pñ. di. j. c. ij. vt repent vt dictū est vl vt destruant. vt de pñ. di. j. c. ij. vt repent vt dictū est vl vt destruant. vt de pñ. di. j. c. ij. ecclesie vel altaria. vl si p se bñstē nō pñt alijs ecclesijs vniant vt. x. q. ij. vno. circa fi. et vt notauit. s. de religio. do. S. tribus et S. vlti. et fm Bñtelligo. lxx. di. sanctor in fi. Sic aut faciē de sunt noue ecclesie vt p eas veteribz pñdiciū nō fiat. vt. xvj. ques. j. ecclesie et c. qcuqz. Itē plures baptismales ecclesie in vna terminatione fieri nō pñt. vt. xvj. q. j. plures. posset tñ eps ex cā de vna terminatione facē duas. na et diuidē pōt vna in duas et duas vnire ad vna vt. j. de exce. pla. sic vnire. sic et pro uincia vna diuidit in duas vt. ff. de officio assessio. l. si eadez. x. di. spiali. sic et vna pñenda diuidit in duas vt. s. de pñen. vacā te. na et auferre pōt vni ecclesie et dare alteri vt. j. eo. ti. c. ad au dientia. xij. q. ij. bone rei. s. de dona. aplice. s. de his q fi. a pla. si ne pñsensu ca. pastoral. nō tñ licet passim et sine cā. et sic itelligo. s. de rebz. ec. nō alie. c. j. Tres aut sē cause pp qz noue ecclesie pñt pñstui. qñuis i pñdiciū atiquaz. Tpis qñtas. vt. vj. q. j. tps. Incremētū ppli. vt. xvj. q. j. felix. et c. mult et c. pñcipim. Ecclesie distātia vel difficultas accessus. vt. j. eo. ti. ad audientia. Sine pñ iudicio alterius ecclesie. l. epō. p sua sepultura ecclesia pñstui vt. xij. q. ij. bone rei. s. de dona. aplice. Et qñbet pñuat mas cu lus vel femina. pōt sibi pñstui ecclesia sine oratoriu. vt de cose. di. j. vniculqz clericos. et c. si qz et. xvj. q. ij. qñdaz. xij. q. ij. religio sam. In pñstuienda dz iteruenire auctoritas epi. q pñariuz lapidē ponē dz. dote tñ ab edificatore prius assignata. vt nota ui. s. de cose. ec. s. itē notandū. Et no. q post qz qz icepit edificare pñellit cōsummare vt no. s. de pñ. ec. s. itē qd si qz ice pit edificare. In summa notabis longe aliud ē facē qñ reficē. vt. ff. de itinē actuqz pua. l. j. S. si qz edificia. Reficē eni est ad pñstia formā reducē vt in palle. l. ij. de itinē actuqz pñ. Nouū aut opus sit cū rei facies imutat vt. ff. de noui op. nunc. l. j. S. opus nouū. vñ si domū vel ecclesia diruas et ea mēre vt de ell dē semenz et lapidibus ea reedifices nō ē eadē domus vel ec clesia si vsq ad fundamētū fuerit diruta secus tñ est in naue. Na si nauis reficiēde cā oēs tabule refire sint nōdū itercidisse nauis vñ et pñstis rursus eadē nauis ē icepit. vt. ff. de v. ob. l. iter stipulante. S. sacram. et S. et nauis. An si tota ecclesia deij ciat vsq ad fundamētū. vt dictū est in reedificādo auctoritas epi necessaria ē vt. xvj. q. vlti. si qz vult. S. secus in reficiendo vt. j. de iudeis. consulu. et c. iudei. C. de operibus publi. l. vlt. Alias tamen lex dicit qui prohibet reficere prohibet edificare vt. ff. de mor. inferē. l. j. S. edificator.

De emunitate ecclesiarum. Rica.

Actum est supra

de eccle sijs edifi candis q quidē domus dei sunt. et oneribz pñl nōdñt qbus domus puate pñunt et ppea de emunitate ec. vel cy. et rerū ad eas pñtentiū dis serendum est. Unde ponitur hic rubrica de emuni. ec. vel cy.

et rerum ad eas pertinentium. **¶** Videamus igitur quid sit emunitas. quia emunitatem habeat ecclesia. res et homines eius. quia cymiterium. et quia mansus. **¶** Et quod sit pena violentum cymiterium et emunitatem. Emunitas est libertas que competit ecclesiasticis personis et rebus ad eas spectantibus. **¶** Dicitur autem emunitas quia si extra munia. id est munera. non enim ecclesia subit sordida munera ut calcei coquende arene fodiende. sed ab his tam ecclesie quam ipsarum predictarum et mancipia siue rustici ipsarum excepta sunt. ut. xvj. q. i. §. nouum. Clerici uxores et filii clericorum sicut ab hominibus liberi et excepti sunt. ut. C. de episcopis. et de. l. ij. Eorumque coloni. ut. lxxix. di. iudicatum. **¶** Item extraordinaria munera que subito imponuntur sicut ecclesie non agnoscunt. et si sint onera realia seu predictalia ut sunt supradicta. ut. xvj. q. i. placet. et. C. de episcopis. et de. l. placet. et. C. de supradictis. l. i. vna. l. x. **¶** Sed his extraordinariis muneribus excipitur. nisi forte episcopus et clericus tanta necessitate aut utilitate impulerit. ut absque ulla coactione ad releuandas causas utilitates ubi laycorum non suppetunt facultates subsidia per ecclesias estimet preterita. ut. j. e. ti. c. non minus. prius tamen romano pontifice consulto. ut. j. eo. ti. aduersus. et hoc possumus appellare canonicam illationem quam aduenticie necessitatis sarcina repentina poposcit. ut dicitur lex illa placet. **¶** Quoniam autem que imposita erant rebus antequam res ad ecclesiam pervenissent subit ecclesie. ut tributum canonice siue census. et sic intelligo. xj. q. i. c. tributum. et. c. magnus. et. xxij. q. viij. si tributum. hoc onera ordinaria sunt et predictalia. et vocantur dicta ut. C. de dictis. l. j. li. x. **¶** Verum si cesset in solutio canonice vel tributum. res non transferuntur in eam cui tributum vel canon debetur et hoc est quod lex pallegata placet. dicit nulla translationis sollicitudo signetur. **¶** Nec obstat lex. C. de exactione tribu. l. si diuina. quia aut lex illa non est secundum canones aut exponit de diuina domus. id est palis. Secus est in ecclesiasticis ut dicitur est. **¶** Quoniam personalia non subit ecclesia ut. C. de episcopis. et clericis. oēs qui ubique. Sed hoc fallit in casu. nullus enim a muro. rum vigilijs excusatur ut. j. eo. ti. peruenit. nisi sit senex ut. C. de decur. l. vlti. li. x. expedit enim rei publice plures habere defensores ut. ff. de noui operis. nunc. l. naz rei publice. et quilibet de defendere praesentiam ut. xxij. q. viij. oī tpe. **¶** Pro cuius defensione per occidens filium excusatur ut. ff. de relig. et sumpt. fun. l. minime. **¶** In ecclesia placita secularia audiri non debent. ut. j. eo. ti. c. j. et maxime iudicia sanguinis. ut. j. eo. ti. cū ecclesia. **¶** Item nec seculares homines debent in domibus ecclesiarum hospicia perire et debito vendicare ut. j. eo. ti. c. j. et si se. xlij. di. gescamus. **¶** Ceterum si charitative petatur nulli negari de ut in. c. gescamus. xlij. di. §. j. de prebendis. de monachis. §. de sup. neg. pre. sic. lxxv. di. archidiaconum. **¶** Item emunitatem habet ecclesia et cymiterium usque ab. xl. passus si maior fuerit ecclesia. vel. xxx. si minor. ut. xvij. q. iij. sic. ut fugientes ad ea ob maleficia violenti non exstant. ut. j. eo. c. iter. et. c. i. munitatem. Sed placet debet eis obtinere vitam et membra super eo tamen quod iniqui fecerit sunt alias legitime puniendi. ut in illa iter alia. Et quibus ab hoc privilegio lex plures personas excipiat in aug. de mai. pn. coll. ij. §. homicidas adulteros et raptos virginum. **¶** Decretum tamen pallegata duo genera hominum excipit publicos latrones et nocturnos populatores agros. raptos et virginum ad ecclesias fugientes immunitatem ab ecclesia consequuntur. xxxvj. q. j. de raptibus. vnde non obstat exceptione legali. cui derogatum est in hac parte statutum est distinctioni decretum. **¶** Nec mireris si hec duo genera hominum ecclesia non defendit hos ei cuiuslibet hoc impune occidit. ut. C. quando licet vni. l. j. et. ij. et sine peccato. ut canon ille velle videtur. xxij. q. v. cū homo. **¶** Sed tamen intelligo si fuerit nocturnus. sed si diurnus. tunc sine peccato occidit eum se telo defendit ut. j. de homici. si per fodiens. **¶** Item excipiuntur et illi qui sponte per defensionem ecclesie impunitatem suorum excessuum obtinere homicidia vel mutilationes in ecclesijs vel eorum cymiterijs committunt non verentur ut. j. eo. ti. i. munitatem. **¶** Sed quis. nunquid is qui furtum vel sacrilegium committit in ecclesia ab ecclesia defenditur. **¶** Videtur quod non. nam Augustinus dicit de iure ad supplicandum admitti non debet ibi ubi sacrilegium commisit ut. xvij. q. iij. frater et coepus. Et frustra iuvat auxilium ecclesie qui eam committit ut. j. eo. c. vlti. §. de usur. qui frustra in aug. ut liceat matri et auie. §. qui vobis. **¶** Puto tamen prius. quia iura canonica certas personas ab hoc privilegio excludunt. ut supius dictum est. Et quia ecclesijs et ecclesiasticis personis scitatis ignoscendi gratias relinquit ut. C. de episcopis. et de. l. si quis in hoc genus. **¶** Hoc privilegium emunitatis habet ecclesie preterite et non preterite ut. j. eo. ti. ecclesie. **¶** Sed nunquid priuata oratoria que homines in suis domibus habent hac emunitate gaudent. ut in aug. de eccle. ti. §. si quis in sua domo. et. §. si vobis. coll. ix. §. de censibus. c. vlti. de co. di. j. vnicuique. et. c. sequenti. **¶** Puto quod non. **¶** Item quis an ecclesia interdici relineat hoc privilegium. Et videtur quod non. Nam decre. dicit in quo diuina ministeria celebrantur. ut. j. eo. ti. ecclesie. Item clericus interdictus durat

interdicto predicta ea que ad futurum beneficium spectant ut. §. de elec. cū in cunctis. §. de electi. cū dilecti. §. de coel. pben. vel ec. non va. quia diuersitate. §. de postu. c. j. Et idem est in suspensio ut. §. de eta. et quali. ordi. cū bone memorie. §. de ap. pastoralis in fi. Item suspensus non exequitur ea que sunt officij. ut. xxxij. di. nullus et. c. pter h. j. de symo. tita. **¶** Credo quod ecclesia interdicta retinet privilegium emunitatis. sicut et clericus interdictus vel suspensus retinet privilegium siue immunitatis quo ad iniectionem manuum violentam. Nam et depositus hoc privilegium quia caracterem retinet ut. lxxj. di. dictum. **¶** In summa notandum est quod ecclesia defendit ad se fugientes quod tum ad mortem et mutilationem ubi recepta ydonea cautione super vita et membris reddet eos puniendos pecunialiter vel in rebus. **¶** Seruus autem reddit domino iuramento preterito de impunitate ipsius ut. j. eo. ti. inter alias. **¶** Pena vero violentum emunitatem ecclesiarum sita est duplex excoicatio hominis siue iuris. Nam violator est excoicatus ut. xvij. q. iij. nullus et. c. si quis deiceps. eo salvo quod causa licet sacrilega est excoicatus ipso iure ut incendiarius ecclesie et effractor ut. xl. q. iij. canonica. xvij. q. iij. oēs ecclesie. §. de raptu. in litteris. §. de sen. ex. coquesti. Alii autem sacrilegi. qui alio modo ecclesias violent seu personas vel res ab ipsis rapiunt violenter vel bona ipsorum usurpant et per hoc sacrilegium incurrunt non sunt ipso iure excommunicati ut. §. de foro competentis. coquestus.

¶ Ne clerici vel monachi secularibus negocijs se immisceant. **¶** Rica.

Aperius in plerisque

titulis tractatum est de his que competunt clericis et monachis. nunc autem tractatur de prohibitis. et ideo ponitur hic Rica ne clerici vel monachi secularibus negocijs se immisceant. **¶** Videndum est igitur quod secularia negotia permittantur clericis et monachis. et quod non. **¶** Negotia secularia dicuntur de secularibus rebus emendis acgrendis vel distrabendis. Et hec sunt prohibita clericis et monachis ut. j. e. ti. c. j. et. lxxj. di. fornicari. quia inter ementes et vendentes commercium difficile est non interuenire peccatum. ut de peni. di. v. q. litas. **¶** Dicitur autem negotium quod negans oculum. **¶** Proprie vero in causis negotiorum in mercijs negociatio locum habet ut. j. de vbo. signi. forus. §. constat. **¶** De his igitur officiis et commerciis secularibus de clericis officia vel commercia secularia non exercent. maxime ibone sta ut. §. de vita et honesta. de clericis. Nam honesto artificio sibi querere possunt victum. ut. xij. di. clericus victum et de pre. di. v. nunquid. ex emplo pauli. ut. x. q. iij. cauendum. **¶** Monachis et iustis negocijs non est interdictum per diuersas necessitates quia legimus sanctos apostolos negotiarios fuisse. et in regula beati benedicti precipitur prouideri quorum manus negotia monasterij procurent ut. j. eo. ti. c. j. **¶** Et ideo canon dicit ad vite huius necessitate studia sunt diuersa ut. xxj. q. i. clericus. Item dicuntur negotia secularia questionibus que mouent in iudicio seculari. et hec similiter interdiciunt clericis in maioribus ordinibus constitutis etiam si beneficia ecclesiastica non habeant. quia episcopus tenet eis prouidere ut. §. de preben. episcopus et. c. cū per apostolum. Item et in minoribus ordinibus constituti si stipendys ecclesiasticis sustententur nisi pro se et miserabilibus personis ut. §. de postula. c. j. et. lxxvj. di. peruenit. vel nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur ut. iij. q. vj. omnibus. **¶** Et secundum hoc intelligitur quod hic tangitur de hac materia contentiones vel lites vel rixas amare et. ut. j. eo. ti. c. j. **¶** Tertio modo dicuntur negotia secularia procuraciones prediorum vel secularium personarum a quibus est penitus abstinendum. ut. j. c. j. et. ij. in aug. de sanctis. episcopus. §. alium. Sacris enim sacerdotes dei vacare oportet ut. xxxj. di. sacerdotibus et. ff. de arbi. l. non distingue mus. §. sacerdotio. **¶** Possunt tamen clerici vel monachi non suo nomine sed ecclesie vel monasterij predia laycorum ad firmas conducere. ut. j. eo. ti. sed. et hoc si ecclesia vel monasterium sufficientia predia non habet. alias secus ut. §. de decimis. dilecti. in aug. de sanctis. §. aliter coll. lx. imo secundum quosdam si clericus secularis persone procurator seu ministrator affuit occasione administrationis impune poterit deprehendi nec defendetur privilegio clericali. et sic intellexerunt decre. j. eo. ti. sacerdotibus. **¶** Quod mihi non placet. Cum enim layci peccent clericos a diuinis officiis auocando. ut. xxj. q. iij. cyplanus. et. lxxix. di. c. vlti. ex hoc dicto tale privilegium sortiri non debent. ar. ad. h. xvj. q. i. legi. ff. de do. iter vir. et. v. l. iij. ff. de re. iur. l. non fraudat. §. nemo. ff. de sur. l. itaq. sullo. ff. de mino. l. papinianus exuli reuerso. **¶** Et tamen puniendi

puniendi sunt. privilegium habere non debent. vt. xxiij. q. i. didici-
mus. Intelligo igitur decre. illam quando clericus ad ministran-
toz persone secularis tercio monitus non desistit et ideo excom-
municatur. vt. j. eo. ti. sed nec procuraciones. Vel dic qd ecclesia
non subuenit tali clerico pecuniaria subuentione. sed tamen pri-
uilegio non desistit clericali. Vel intelligo sic littera illi⁹ decre.
deprehendant id est interceptantur. scz in fraude commissi. non
autem in persona. Sic et aliter dicit qd summam sapiam ppa-
rabunt capere suis in dijs scz captione verbali vt de pe. dist.
vi. c. i. vltra medium. et simile. ff. de pigno. ac. l. vlt. **Sed** qri-
tur. an clerici possunt esse notarij. Et certe possunt domini pa-
pe vt. q. i. quidē. possunt archiepiscopoz et episcopoz. ar. s.
de pba. qm contra falsam. lxxvij. di. monachus vero nouicius
ita vt inter clericos scribant non inter laycos. eo qd conuersatio
nostra secreta debet esse et remota ab actibus laycorum ut. q.
q. vij. laycos. Quod etiam in ciuilibus locum habet. neduz in
criminalibus. Nam si in eis clericus scriberet incurreret irregula-
ritatem ut. li. dist. aliquatolos et ar. xxiij. q. i. c. i. et ij. Possunt
autē clerici familiares principum esse et baronū et eis seruire in
diuinis officijs ut. s. de seru. nō ord. nullus. et eorum consilia
interesse. Et tñ caueat ab his consilijs ppter que irregulari-
tas possit incurrere. possunt tamē clerici et etiam prelati consilia
dare regibus et principibus super iusticia facienda ut. xxiij. q.
viij. pessimaz in fi. et clericus dare potest consilium iudici secula-
ri in genere. sic dicēdo. fures taliter sunt puniendi de iure ut. v.
q. v. delator. vt tamen potius consulentis qd suggerentis opera
fungat vt. ff. de qñibus. l. i. s. q. questioni. Itē nec descendat
ad spem vel psonam. Item licite pōt conqueri clericus iudici
seculari de fure vt. j. de homici. postulasti. ciuilitate et modeste
non pccat et infruget. ut sua tñ recuperet non vt fur in cor-
pe puniat. ut. xxiij. q. v. vnum solum. et dum sic agit clericus li-
cite furem cōuincit nec imputatur clerico si iudex secularis ul-
terius pcedit in pena qd intentio et actio exigit cōquerens. ut
in predicta decre. postulasti et ar. ad idez. xxiij. q. v. c. i. et c. vñ
solum et c. pena et c. non vos. ff. de bonis liber. l. qui cū maior
s. i. et l. de euic. l. si per imprudentiam. dum tamē iudicio san-
guinis non interfit. nec aliquod officium prestat vt. j. eo. ti. sen-
tentiam. **Itē** notandum est. qd qd statutum est contra re-
ligiosas psonas exeuntes ad audiendum pbycā siue leges ut
nisi infra duozū mensium spacium ad claustra redierint sicut
excommunicati ab omnibus euitentur. in nulla causa patroci-
nium prestant. in choro et in mensa et in capitulo vltimi fratruz
existant. et nisi forte ex mīa sedis apostolice spem totius pmo-
tionis amittant. extendit ad archidiaconos decanos plebāos
ppositos cantores et alios clericos psonatus hñtes ut pūmice-
riatum vt. s. de consi. cum accessissent. Obesaurariam vt. s.
de cōcessio. pben. vel ec. non va. cum nostris. Cancellarium
vt. s. vt ec. benefi. sine di. cōse. ut nostrū. Succentoriaz ut. j. de
exce. pla. inter dilectos. magisterium scolariū. ut. j. ne prela. vi.
suas. quāto. Et idē intelligo in alijs psonatibus. qd psonatus ha-
bent fm consuetudines diuersarū ecclesiarū. nec non exten-
dit ad presbyteros. nisi omnes bñ studio legali seu pbycāli
desisterint infra spaciu duozū mensium. vt. j. eo. c. nō magno et
c. sup specula. **Sed** qd si qd non habeat personatum. sed
habeat beneficium quod habet curam animarū annexam
puta habet ecclesiā parochialem. Videret idem fore dicendū
nam de personatibus et beneficijs curam animarū habent
tibus idem iudicium est habendum ut. s. de elec. dudum ec-
clesia rothoma. s. de preben. de multa. Curia tamē contrariū
tenet. nec immerito cū enī hec constitutio super specula sit pe-
nalis ad alios qd exprimat extendi non debet.

Explicit liber tercius.

Incipit liber quartus.

De sponsalibus. Rica.**Quas de his**

que ad clericos pertinent superius satis-
tractauimus. ad ea que spectant ad lay-
cos solum vertamus. igitur de sponsali-
bus et matrimonio videamus. **Et**
prio quid sint sponsalia. vnde dicantur.
quot sunt sponsalium species. In qua eta-
te contrahatur. qualiter dissoluatur. an

contrahentes sponsalia ad contrahendū matrimonium com-

pellant. que attinentia ex sponsalibus oritur. **Sponsalia**
sunt futurarū nupiarum promissio. vt. ff. eo. ti. l. i. et xxx. q. v.
nostrates. Dicuntur autem sponsalia a spondeo. Nam mos
fuit veterib⁹ stipulari et spondere sibi vxores ut. ff. e. ti. l. ij. S^z
non est necessaria stipulatio in sponsalibus. qz contrahunt in-
ter absentes vt. ff. eo. ti. l. iij. v. et vlt. Nam et matrimonium in-
ter absentes contrahi pōt per internuncios ut. s. de conuer. cō-
iug. ex pte. xxiij. q. ij. honorant. xxx. q. v. nec lico. j. de matri.
s. contra interdū. ec. ex litteris. ff. de ritu nup. l. mulierē. alias
si stipulatio in cōtractu sponsalium exigeretur inter absentes
contrahi nō possent ut in titi. de iudi. stipu. s. item verborū. Et
oportet dici spāle esse in hac stipulatōe sponsalium vt inter ab-
sentes contrahi possent. **Species** sponsalium due sunt. alia
de futuro. alia de pñti. Sponsalia de futuro contrahuntur qui-
qz modis. Simpliciter sponcione vt accipias te in meū. et accipias
te in meū. ut. j. eo. ti. si inter. Fidei datōe. vt. j. eo. ti. c. ij. et c. si qui
fidez. Iuramento iterposito. vt. j. eo. ti. de illis et c. ex litteris si
uam. j. de cōdi. appo. de illis. Itē datis aris sponsalicio. s. pecu-
nia vel alijs rebus et c. de sponsal. l. aris. Itē annuli subarra-
tōe. vt. j. de despon. impube. tue. **Sponsalia** de presenti sunt
illa que pñunt per verba presentis temporis vt cū dicitur. Acci-
pio te in meum. accipio te in meū vel cum dicunt alia vba
cōsensum exprimentia de presenti. ut. j. eo. ti. si inter viz et j. de
spon. duo licet preter solitum. Aliqñ verba interueniunt de p-
senti. nec tñ consensus habendus est de pñti. vt cum consen-
sus cōtrahentium transfertur in arbitriū alienum. ut. j. de cō-
di. appo. super eo. cū enim substantia contractus ponit in arbi-
trio alterius notate persone. nisi ille fuerit arbitratus cōtract⁹
redditur nullus ut. c. de contrahen. emp. et ven. l. vlt. Simili-
ter si inter aliquos inuicem aptos tamen ad sponsalia con-
trahenda consensus interueniat mutuos de presenti. non ma-
trimonium sed sponsalia fore contracta dicuntur vt. j. de des-
pon. impu. a nobis et c. vlt. In his enim non vim verborum
sed iuris attendimus potestatem. **Sed** opponit. Videretur
qd in casu pmissio nec matrimonium nec sponsalia contrahā-
tur. **Matrimonium** non. qz contrahi non potest nisi i etate ma-
tura. ut. j. de despon. impube. ex litteris. Sponsalia nō. quia hoc
non intendebant pñentes vt. ff. de sponsa. l. qñtum. et ideo po-
testate ac voluntate sibi mutuo aduersantibus. neutrū contra-
ctum esse videtur. ut ar. s. de offi. delega. cum super abbacia.
c. si quis alteri vel sibi. l. multum interest. **Puto** sponsalia fo-
re contracta non intentione. non vi verborū. sed iuris potesta-
te ut superius dictū est et pbatur per iura pñal. ut. j. de despo.
impu. a nobis et c. tue. Et idē lex probat aperte. ff. eo. ti. questū
et si taliter contrahentes in eadem voluntate vsqz ad nubiles
etatem pñusqz pñerent. matrimonium inducitur. siue exp-
sus interueniat consensus siue tacitus. ar. ad hoc. j. de despon.
impube. de illis. ff. de ritu nup. l. minorem. tacitum consensus
intelligo per cohabitationem vt. j. eo. c. ad id. et in predicta. l. i.
minorem. Item ex carnali cōmixtione vt. j. eo. ti. si qui fidem
j. qui ma. accu. pos. in super. j. de eo qui dux. in ma. quā pol. per
adul. significasti. j. de condi. appo. super eo. **Sponsalia** de pñ-
ti sunt idē quod mñmōiū non consumatum. Inter matrimo-
nium autē consumatum et nō consumatum quo ad essentiaz
matrimonij nihil interest. qz consensus eozū de quorum qua-
runqz coniunctionib⁹ agitur sufficit ad mñmōiū inducendū
qui solus si defuerit cetera etiaz cū ipso cōiū celebrata frustra-
tur ut. xxiij. q. ij. sufficiat. **Differunt** autē i quatuor. quo ad
significationem vt. s. de biga. debitum. quo ad religiōis igre-
sum ut. s. de conuersione coniuga. ex publico circa fi. Quo ad
bigamiam contrahendam vel non contrahendam ut. xxiij.
di. valentinianus et in predicta dec. debitum in fi. Itē quo ad
affinitatem contrahendam inter virum et cognatos vxoris
et inter vxorem et cognatos viri ut. j. de consang. et affi. quod
super his. Nec autē affinitas oritur ex nuptijs cōsumatis vt. j.
de consangui. et affi. c. i. ff. de gradibus. l. nō facile. s. affines.
et dicemus in summa de consangui. et affi. **Contrahuntur**
autem sponsalia de futuro in septennio. ut. j. de despon. ipu. lit-
teras. **Matrimonium** vero potest contrahi in annis discretō-
nis ut. j. de despon. impu. c. duo pueri. in duodecimo āno mu-
lieris et quatuordecimo viri ut. j. de despon. ipu. ex litteris. S^z
possunt hec tempora pñeniri vt dicemus. j. ti. proxi. **Bis**
soluuntur sponsalia cōdissensu sicut comuni consensu cōtra-
huntur ut. j. eo. ti. preterea. Nihil enim tam naturale est sicut
vnumquodqz dissolui eo genere quo colligatum est ut. ff. de
regu. iur. l. nihil. j. de regu. iuris. omnes res. Quod intelligo
cum vterqz sponsorum in diuertendo consentit. ceterum si al-

terum hoc consentiat alter vero dissentiat. tunc is qui ad ditor
cum tendit compelli dicitur contrahere matrimonium & consumma-
re. ut in sequentibus dicam. **Aug.** tñ & quidam alij intellere-
runt de illam pterea loqui de comparatiua pmissione. ut per-
mittat minus peccatū committi ut euitet maius. minus pecca-
tum est. si sponsi se dimittant violata fide sponsalium q̄ si spon-
sus inuitus & coactus ducat illā quam odit & occidat uel eaz
abominans cū alijs adulterium cōmittat. Et hunc intellectū
colligūt ex illis. ne forte deterius inde cōtingat. & simile. **xxxiij.**
q. ij. si quod verius. **gr̄** ex illis. hoc possit in patientia tolerari
quod enim toleramus vel pmittimus. inuiti permittimus. ut
xxxi. q. i. hac rōne. **serius** tamen est quod p̄i dicit. **C** Spō-
sus vel sponsa de futuro cōpellitur contrahere matrimonium
& consummare contractū & compellitur per censuram ecclesia-
sticam ut. **j. eo. c. ex litteris siluane. & c. sicut.** Nec obstat. **j. eo.**
ti. requisit. ubi dicitur monēda est potius q̄ cogenda. nāz ex
ponitur potius. i. prius. & similis expositio. **xxij. q. iij. nō inueni-**
tur. Et nota q̄ **bug.** dicebat in hoc casu non finaliter com-
pelli inuitum. unde si semper nolit is qui cogit per censuram
ecclesiasticam absoluet. **Mos** autē dicimus q̄ inuitus finaliter
compellitur. & excommunicatus non absoluet nisi pareat. **Ad**
verum est eodem statu durāte nam si status eius mutetur pu-
ta q̄ cum altera matrimonium contraxit. cū iam primum vi-
culum expirauit superueniente maiori. absoluet & imponetur
ei penitentia de fide mērita. & idem fiet si sponsa moriatur vel
si cū altero matrimonium contrahat. ut. **j. eo. ti. de illis.** **Puto**
tamen q̄ si ecclesia credat ex coniunctione futurum vxorici-
dium & guerrā. restringet censuram. alio non erit medicinalis ut
j. q. i. multi. nam siue plectendo siue ignoscendo hoc soluz be-
ne agitur & c. **xxij. q. v. pdest.** **E**x sponsalibus oritur pu-
blice honestatis iusticia que prohibet cognatū sponsi cōtrahere
cum sponsa & cognatam sponse cū sponso. ut. **j. eo. ti. ad au-**
diētiā. & c. sponsam. **Hec** phibitio non surgit ex consanguini-
tate vel ex affinitate que cōtrahitur ex nuptijs consumatis ut
superius dixi. sed surgit ex quadam publica iusticia. vel publi-
ca equitate. publice enim videtur iustum & equū ut cognatus
sponsi sponsam eius non ducat vxorem. **Abi** ergo in honestatē
est aliquos matrimonialiter pungi nec impedit consanguinitas
nec affinitas. nec aliud subest legitimum impedimentū. fuit in-
ductum hoc ius phibens matrimonium cōtrahi & contractū
dissolvens ut. **j. ti. pxi. c. duo pueri.** Et vocatur publice honesta-
tis iusticia q̄ in matrimonijs non solum quod liceat. sed & q̄
honestum est considerat ut. **ff. de ritu nup. l. sp.** Et nota q̄ pu-
blice honestatis iusticia oritur et ex sponsalibus que de iure nō
fortiuntur effectū. ut. **j. eo. ti. ad audiētiā.** dummo contrahen-
tes sint septēnes vel septennio. primi. ut. **j. pxi. ti. duo pueri.** ut
sic intelligant qd agatur alioquin contra. ut. **j. de despo. impu.**
c. litteras & c. accessit. Quod in matrimonio nō cōtingit. nam
affinitas non cōtrahitur ex nuptijs interdictis ut. **ff. de gradi-**
bis. l. non facile. §. sciendum. Et cum in vno casu inueniā sub-
latam hodie publice honestatis iusticiam. in sobole suscepta
ex secundis nuptijs cognatōi viri non copulanda prioris ut. **j.**
de consang. & affi. nō debet. videtur q̄ in alijs casibus duret.
ut. **xxv. q. iij. c. pono. ff. de adop. l. q̄ in adoptionem. ff. de ritu**
nup. l. si qua. §. si vxor. Et generaliter ut nullus de consanguini-
tate sponsi premortui ducat sponsaz & ecōuerso nulla de cō-
sanguinitate sponse premortue ducat sponsum. ut. **j. ti. pxi. con-**
tinebatur. §. si vero. & j. eo. ti. sponsam. Quod enim non muta-
tur quare stare prohibetur. ut. **C. de testa. l. scimus. C. de ap.**
l. p̄cipimus. ij. q. vi. anteriorum. §. illo vicz in fi. **Alij** autem di-
cunt q̄ ex quo sublata est in eo casu in quo de maiore equitate
q̄ in alijs locum habebat & i alijs reuocata videtur. nā de fili-
bus idem est iudiciū ut. **§. de rescrip. inter cetera. §. de transla-**
pla. inter corporalia. §. de confir. vti. vel inu. cū dilecta. ff. ad le-
acqui. l. illud. ff. ne quis eum qui in ius vo. sue. vi eximat. l. ij.
c. de legibus. l. leges & ff. eo. ti. l. non p̄st. Et sic fm quosdāz
in nullo casu locum habet hodie publice honestatis iusticia ni-
si in sponsa fratris. de qua in veteri & in nouo testa. prohibetur
esse videtur. **Iuxta** illud **Jo.** Non licet tibi habere suppositā
fratris tui. **Item** reuocata ē hodie phibitio que olim erat in
secundo & intertio genere affinitatis. ut. **j. de consang. & affi.**
non debet. **Durat** ergo primi generis phibitio vsq̄ ad quar-
tum gradum. de his tamen generibus affinitatis & de sobole
suscepta ex secundis nuptijs dicit **greg.** qui hoc dissoluit negat
verbum dei. ut. **xxv. q. x. fraternitatis.** Sed est intelligendus
qui hoc dissoluit alius a papa.

Sequitur videre de secū

da parte rubrice hoc est de matrimonio. **V**ideamus igit
quid sit matrimonium. unde dicat. quando fuit institutum. ubi
& quibus verbis. & que sint cause matrimonij. quot sint bona
matrimonij. quot sint impedimenta ipsius. qualr cōtrahatur.
que attinentia ex matrimonio nascatur & ex quibus causis se-
paretur. **M**atrimonium est maris & femine cōiunctio indi-
uiduam vite consuetudinem retinens ut. **xxvij. q. ij. §. i.** Et ali-
bi. **Auptie** sunt cōiunctio maris & femine & consortium ois
vite. diuini & humani iuris cōsecratio. **ff. de ritu nup. l. i.** Dicitur
autem indiuiduā vite consuetudinem retinens vel consortium
ois vite q̄tum ad propositū eorum q̄ matrimonialiter cōiun-
guntur q̄ hac intentione p̄iugi dicunt ut p̄petuo simul mane-
ant q̄uis post contractum matrimonij & ante carnales copu-
lam possit alter inuito altero religionem ingredi. sed post con-
sumatum non nisi volente & p̄terunq̄ nō nisi se s̄lr cōuertēte.
ut. **§. de cōuersi. cōiū. cum sis p̄dit. & c. vxoratus. ut notat i**
sūma illius ti. **S**z ad hoc opponit de beata virgine q̄ con-
traxit matrimonium cum **Joseph.** & nihilominus p̄ponebat in
vginitate manere. vñ dixit. **Quo** fiet istud qm virum non co-
gnosco. **Ad** qd rñō. beata virgo maria p̄posuit se seruaturaz
votum virginis in corde sed ipsum votum virginis nō
exp̄sit in ore. subiecit se dispositōi diuine cū proposuit se p̄seue-
raturam virginem nisi deus aliter reuelaret. cōmittens ergo
virginitatez suā diuine dispositioni consentit i carnalem copu-
lam. non illaz āplectendo. sed diuine inspirationi in vitro q̄ ob-
diendo ut. **xxvij. q. ij. §. cum ergo. & iō exponit in eodem. §. vi-**
rum non cognosco. l. i. **hinc** non cognituram proposui. **I**tem
opponit ex illa de cōmissus. **j. eo. ti. ibi** enim qd iurauerat se
cōtracturum cū quadam postmodū ad religionis aspirabat
ingressum. dat ei consiliū ut prius p̄trabat ut iurauit & post
modum intret. **Ad** qd rñō. ille non vouerat & iō cōtrahēdo
non efficit reus voti. **Datur** igitur ei p̄ consilio ut adimpleat
qd iurauit nec est cōtrarium propositū religionis. q̄ etiaz p̄
contractū non tamen cōsumatū libere & de licētia iuris alter
coniugū intrat religionē ut. **§. de cōuersio. coniuga. ex publi-**
co. Et in cōsiliū hoc credendū est deuenisse ut in indiuiduā
vite consuetudinem cōsentiret in cōtrahendo q̄ matrimonij
cōtrahi nō potest ad tps ut. **xxij. q. ij. §. solet q̄ri & aliquādo. & si**
postea dñs de nouo ei inspiret licenter intrare poterit ut p̄dicti
xi. & hoc inuitur in littera. & postea si elegerit. **M**atrimonij
um dicitur matris munium. i. officij. **I**n autē magis a matre
denominatur matrimonij. q̄ a patre q̄ is pater sit generatio-
nis auctor & pene vxoris dñs ut. **xxij. q. v. hec ymago. matris**
tñ officij circa filios apparet magis. Et filij dum infantes sue-
runt materno magis indigēt solatio q̄ paterno. **Uñ** mater an-
ptum est onerosa dolosa in p̄u ac post ptuz laboriosa ut. **§. de**
de conuersi. infide. ex litteris **C** fuit aut institutum in paradiso
& ante peccatum ut. **xxij. q. ij. §. bis ita.** Quibus verbis. **Qui-**
dam dicūt q̄ illis. **Rescite & multiplicamini & c.** Sed illa ver-
ba fuerunt potius benedictionis q̄ institutionis. unde dicēdū
est q̄ institutum fuit vbi fide ore prophētico dicentis. hoc nūc
os ex ossibz meis & caro de carne mea & c. ut. **j. de diuor. gau-**
demus. **Post** peccatū vero & extra paradysū fuit institutum
ad remediū. ut carnis vitium cobiberet. **Unde** apostolus. **vnus**
quisq̄ habeat suam propter fornicationē. **C**ause matrimo-
nij due sunt principales. susceptio sobolis & vita cōsormatiōis
ut. **xxij. q. ij. §. bis ita.** **P**ropter primā instituit dñs. p̄pter se-
cundam **Alps** ut dictū est. Sed nūquid tenet matrimonium
ex inhonestā cā contractum. puta p̄pter pulcritudinē diuitias
vel potentiaz. **Rñō** sic. ut. **xxij. q. ij. §. solet queri.** **Unde** **Jacob**
videns q̄ **rachael** esset decora & venusta facie dixit **laban.** se-
ptem annis seruam tibi p̄ **rachaele.** **T**ria sunt bōa matri-
monij. ut. **xxvij. q. ij. omne itaq̄. que alibi appellantur substan-**
tialia matrimonij ut. **j. de condi. app. c. vlti.** Et sunt illa bec. **fi-**
des. proles. & sacramentū. **Fides.** i. cōiugalit. quaz sibi nupti
aduicem debent. ne cum alijs adulterent fide p̄giugū vio-
lata. **Proles.** p̄pter quā multiplicandam matrimonium est
a domino institutum in paradiso ut. **xxv. q. i. cum igit in p̄m.**
& xxvi. dist. deinde. licet q̄busdam non valentibus generare
matrimonia sint ad solatium ut. **xxvij. q. ij. nuptiaruz.** **Sacra-**
mentum. i. inseparabilitas vel indiuiduitas quo ad perpetuaz ser-
uitutem nisi religione vel fornicatiōe separatio fiat ut. **§. de cō-**
uersi. coniuga. in p̄terisq̄ decreta. & xxij. q. v. p̄ totū. & xxij.
q. i. dixit. **I**mpedimenta matrimonij his versibus continent
Error. conditio. votū cognatio. crimen. Cultus disparitas vñ
ordo. ligamen

ordo ligamen honestas. Si sis affinis vel quodq; coire nequi
bis. Error persone impedit matrimonium vt si credam con
trahere cu ticia contraho cu seia. Error aut qualitatē et sortu
ne non ipedit. vt si illa cum qua contrahis credatur esse vgo
et non sit. diues et sit pauper vt. xxix. q. i. §. i. Condicio vt si cre
dam illam cum qua contraho fore liberā. et sit ancilla. tunc enī
nullum est matrimonium nisi postq; sciuerō eius cōditionem cō
senserō in eam ut. j. de cōi. seruo. pposit. Totum solemne i
pedit matrimonium et dirimit. simplex impedit. sed non dirimit
ut. j. qui de. vel vo. rursus. Cognatio carnalis ipedit matrimo
nium. ut. j. de cōsang. et aff. per totum. xxv. q. i. per totum. Tres
cognatio spiritualis ut. j. de cognat. spi. per to. Crimen. q; pro
pter homicidium inhibetur matrimonium ut. xxix. q. i. amo
nere. et in alijs criminib; idem. ut. j. de eo q; cog. cōsang. vxo.
sue. c. i. et j. Cultus disparitas vt in hōinib; diuersarū sectarū
vt si vnus sit xpianus. alter iudeus vt. xxviii. q. i. per to. Et. i.
violencia ut. j. eo. cum locū. Sacer ordo sibi impedit et dirimit
matrimonium ut. xxix. di. seriatim. Ligamen impedit et dirimit
matrimonium ut. xxix. q. i. si per sortiaras. Quod intelligo cu
ligamen matrimonium precedit. ceterum si subsequitur non re
scindit matrimonium qd semel tenuit. nulla enī iūritas vel cā
superueniēs preter fornicationem corporale et spirituale rescin
dit matrimonium qd semel tenuit ut. xxix. q. vii. illi qui et. q. v.
honendus et. c. si quis vxorē. et j. de eo qui cog. cōsang. vx.
sue. discretionem. Honestas. i. publice honestatis iusticia impe
dit. vt. xxxvii. q. ii. si qs vxorē. et dirimit. vt no. §. eo. t. §. ex spon
salibus. Si sis affinis. de hoc dicemus. j. de p̄sang. et affi. Qd
q; coire neq;bis et de hoc notabimus. j. de frigidis et male. Ad
dit magister ray. in summa sua quartū versiculum. Nec sociā
da vertant cōnubia luncta retractant. Sed istum versiculum
nō approbo. ppter crimē. crimen enim adulterij non dirimit. et
licet ipe hoc assignet crimine adulterij non tamen est simpliciter
verum. q; crimē adulterij per se non dirimit sed cū adiuncto
s. cum fidei datione vel machinatione vel contractu de facto
ut no. j. de eo q; dux. in ma. quā pol. p adul. Qualiter cōtra
hatur matrimonium. Contrahit matrimonium corde et ore dū
aliqui corde et ore consentiūt in matrimonium et mutuo se cōce
dunt vnus alij et mutuo se suscipiunt vt. j. de spon. duo. c. i. si
vtroq; dicente alteri. accipio te in meum. accipio te in meam.
vt. j. eo. ti. si inter et j. de spon. du. licet. vel filia verba. ut si quis
dicat mulieri. Juro vel pmitto tibi q; ab hac die i ante te ha
bebo p legitima vxore. vt. j. e. t. i. ex pte. Corde ideo dixi. q; et si
verba interueniunt apta ad matrimonium cōtrahendum ani
mus tamen nō consentiat. non contrahitur matrimonium. ut. j.
eo. c. tua. et. c. tue. Sed econuerso plerūq; animus sufficit sine
verbis. ut in nuptiis. in quo nuptus et indicia supplet vice verbo
rum. ut. j. e. c. cū apud. Nam et nupti legatur vt. ff. de le. iij. l. nup
ti. Ad nutum reconciliat et baptisatur. vt. xxvi. q. vi. qui rece
dunt. Et q; dixi sine verbis contrahi matrimonium locuz h; in
his qui loqui non pnt. alias necessaria sunt quantū ad ecclē
siam verba cōsensum exprimētia de pnti. vt. j. e. t. tue. Potest
contrahi matrimonium per principales. Potest et p parē
tes ut. xxvi. q. ii. honozant. et per extraneos. nam p nuncios p̄
contrahi ut no. §. eo. §. ij. Contrahitur cum solēnitāte que
habetur. j. de clandest. despon. cū inhibitiō. Quid attine
tia ex matrimonio inter virum et cognatos vxoris et inter vxorē
et cognatos viri. non aut inter cognatos viriūq; vt. j. de
cōsang. et affi. qd super his. equaliter enim d; quis abstinere a
cōsanguineis vxoris sicut a p̄p̄is vt. j. de cōsang. et affi. c. i.
et notabo plenius in sūma ti. illius. Matrimonium non con
sumatum separat. ppter religionem vt. §. de conuersi. cōiuga.
ex publico. cōsumatum separatur. ppter fornicationē spiritua
lem et carnalem ut. j. de diuor. quanto et. c. gaudemus. xxviii.
q. i. non solum et. c. se. et j. de diuorcijs significasti et. xxix. q. i. si
cit dñs. In sūma nō est q; matrimonium. aliud verum aliud
presumptū. Verum quod contrahit inter personas legitimas
per verba apta ad matrimonium contrahendū et nulluz sub
est impedimentum. Presumptū est matrimonium ut cū inter
personas legitimas interuenit tractat de cōtrahēdo fidei da
tio vel iuramentū vel promissio vel et si interueniūt verba ap
ta ad matrimonium contrahendū. habent tamen tractatum in
euentum conditionis vel arbitrij alieni et succedit copula car
nalis in quo casu presumis recessum ab oī conditione vel mō
et generaliter ab oī eo quod matrimonium suspendebat seu dif
ferebat ut. j. eo. c. cōmissum. et. c. ad id j. de condi. appo. de illis
j. de eo qui dux. i. ma. quā pol. per adul. significauit. Et sic cō
tractus de futuro precedens cum copula carnali. sequente in

duclt matrimonium prescriptum et si deficiāt verba solita et
statuta ad matrimonium cōtrahendū. ut. j. eo. is qui fidem. et
c. adolescens. et est in his casibus prescriptio iuris et de iure.
Imo fictio que non admittit probationē cōtrariam vt no. de
bac materia. de p̄sum. §. ij.

De desponsatione impuberum. Rica.

Actum est supra de

sponsa. in genere. nūc subiicitur tractatus in spē
de despon. impube. et ideo sequitur rubrica de
despon. ipu. Videamus igitur q; sint ipube
res. qui sponsalia habere pnt. An tps pubertatis valeat preue
niri. Et qd iuris sit si pubes contrahat cū impubere. Impu
beres sunt illi qui ex habitu sui corporis ipubertate ostendunt
vt generare et concipere nondum possunt. quo p̄bato qui sint
puberes euidenter appareat vt. j. eo. c. puberes. vno enim ex
rjs p̄bato reliquū videtur esse probatum ut. ff. de his qui sūt
sui vel alie. iur. l. i. et ff. de p̄cu. l. pomponius. §. si stipuler. An
si de pubertate dubitari cōtingat per aspectū et qualitatez cor
pis probari o; vt in p̄dicta dec. puberes et. ff. de mīso. l. minor
ex aspectu. S; contra. C. qñ tutor vel cura. esse desie. l. ideo
ra Et quod dico. cū agitur de tutela vel cura nō inspicuntur
loca secreta. vt dicit lex. Sed cū dubitat de matrimonio con
sumato vel non consumato inspicit in regione priuata vt. xxvii.
q. i. nec aliqua et. §. de p̄ba. p̄posuisti. Quod ergo alibi dicit
q; matrimonium cōtrahi non potest ante etate legibus et canoni
bus determinataz vt. j. eo. ti. vbi nō est consensus. hoc est añ.
xiiij. annos in viro. xij. in muliere vt. j. eo. titu. ex litteris. ff. de ri
tu nup. l. minorem. H; enī anni dicunt discretionis vt. §. de
regu. cū te. et. c. significatum et. j. eo. ti. duo pueri. Et excipiedū
est nisi hos ānos quandoq; pubertas pueniat vt hij de quorū
matrimonio agit ante hoc tps per qualitatem et dispositionē
suorum corporum pubertatez ostendant vt generare et con
cipere possint vt superius dictū est. Sit aut hec preuentio p ma
licia vt. j. e. ti. de illis. C. si minor se maio. dir. l. iij. Sit per prudē
tiam et industriā. ut. j. eo. ti. tue. Et licet diuersa tpa statuatur
in iure in viro et muliere quo ad matrimonium contrahendum
vt dictum est. §. et quo ad religionis ingressum. vt in p̄dicta
dec. cum te et. x. q. ii. puella. In sponsalibus tamē de futuro idē
tps est in vtroq; l. septennium vt. j. eo. ti. accessit. Sed lex obsta
re videt que dicit. in sponsalibus contrahendis etas cōtrahē
tium diffinita non est vt in matrimonijs ut. ff. de sponsa. l. i. i spō
salibus. Et quod rñō. diffinita non est in spōsalibus sic et i m̄rimonijs q; in
sponsalibus septem. in matrimonijs. xij. et. xiiij. annorum. Et
non est diffinita in sponsalibus varie in masculo et femina sicut in
matrimonijs. Et aliter in matrimonijs sufficit etas. xij. vel
xiiij. annor. Nam illa etas est discretionis vt supius dixi. et tūc
pueri satis intelligunt quid agunt nisi furiosi. sed septēniū non
sic sufficit ad sponsalia. imo requirit vt sponsi intelligant quid
agant. plerūq; ante adultam etatem voluntas alicuius circa
talīa discerni non potest. vt. j. e. c. j. P̄sit impuberes spon
salia contrahere de futuro. de p̄nti non nisi essent proximi pu
bertati. vt. j. e. t. de illis et. c. tue et. c. continebatur. et malicia siue
prudētia suppleat defectum etatis. alias nō. vt in p̄dicta de
cre. tue. Duo enī requirunt vt suppleat defectus. proximitas
et malicia siue prudētia. Sed queritur. quanto tpe preue
nitur etas. Rñō per annum vt. j. eo. t. continebatur. Quidam
tamen dicunt q; non preuenit nisi per sex menses ar. C. de iu
di. l. p̄perandum. §. et si qdam et. ff. de excu. tu. l. non tantum
in p̄nti. Sed hoc puto superioris arbitrio relinquendū vt ipe
qualitatem persone et prudētiā siue maliciā metiatur. et idē
in pubertate obinet. nam et pubertas plerūq; annos anticipat.
vt. j. eo. puberes. et potentia coeundi interdū anticipat puber
tatem. vt. j. eo. c. a nobis. Si pubes contrahat cū impubere
tenetur expectare dōec impubes pueniat ad annos legitimos
vt. j. eo. ti. de illis et. c. a nobis. et si minor veniens ad legitimos
annos non cōsenserit in matrimonium poterit resilire. maior aut
non potest sed expectare tenet. ut dixi. Et si minor factus ma
ior consentiat maior dissentire non pōt. Et ex eo q; in casu p̄e
missio impubes veniens ad pubertatem pōt resilire moti fue
runt quidam magne auctoritatis doctores vt dicerent et scri
berent sponsum vel sponsam nō esse cogendū vel cogendam
ad matrimonium contrahendū. contra id quod notauimus. §.

ti. pr. §. sponfus Lau. 7 vin. 7 alij dixerūt q̄ illa decre. de illis
7 a nobis. locum habent cū sponsalia cōtrahunt inter mīores
septēnio. Sed hec infra nulla est. nā littera illius dec. de illis cō
trariū dicit in ver. illo. si vō alteruter istorum ad ānos puberta
tis puenit infra eosdem annos altero exiite cum sponsalia p̄
bunt. Et illa a nobis loquitur in sponsalibus cōtractis infra
nubiles annos. Alij autē dixerunt q̄ in dec. de illis. p̄trabentes
erant septēnnes sed intendebant p̄bere matrimoniu. vnde ve
re matrimoniu nō tenuit impediēte etate. nec sponsalia. q̄
contrabentes de his non agebant. 7 iō adueniente pubertate
liberum erat eis cōsentire vel dissentire. Nec istud placet p̄ ea
que notauimus. §. ti. pr. §. i. Sed nos dicimus cū puberes vī
maiores cōtrahunt sponsalia. si alter consentiat i matrimoniu
alter dissentiat. is qui dissentit cōpellitur inuitus. Et sic locū h̄z
nostra infra de sponsis cogendis ad matrimonia contrahēda
7 cōsumanda. Si vero vnus contrabentiū sit impubes 7 alī
pubes tunc locum h̄t ille dec. de illis. 7 a nobis. vt impubes
ad pubertatem veniēs liberum habeat cōsentire in matrimo
niu vel dissentire. 7 si dissenserit. sponsalia dissoluantur. Et
idē est si inter duos spūberes sponsalia contrahunt. Nam eis
venientibus ad pubertatē liberum est eis cōsentire in matrimo
niu vel dissentire. nec cogendus est alter eorum. Et iste est
casus vnus de octo casibus in quibus sponsalia de futuro sol
uuntur. Secundus cū alter sponzorū transfert se ad aliā pro
uinciam 7 longo tempore expectatus nō redit. ut. §. ti. pr. de
illis. Tercius si alter sponzorū incurrat lepram vel aliā infirmit
tatem enormē. vt. §. de cōiugio leprozorū. litteras. §. de iure iu.
quemadmodū. Quartus cum sponsi se mutuo absoluūt. vt. §.
ti. pr. p̄terea. Quintus si superueniat affinitas altero fornicā
te. vt in predicta dec. quēadmodū. xxv. q. ij. quedā despon
sant. Sextus cū alter sponzorū incidit in heresim. Nam 7 illud
mechatio est vt. xxv. q. i. non soluz. Septimus est cum alter
sponzorū p̄ verba de p̄siti contrahit cū tercio vt. §. ti. pr. sicut
Octau⁹ cū alter sponzorū religionem ingredit. q̄ soluunt
sponsalia de p̄siti. ut. §. de cōuer. coniuga. ex publico. Sed i hīs
duobus vltimis casibus soluuntur sponsalia ipso iure vel ipso fa
cto. in alijs superiorib⁹ per infra. ar. xxij. q. ij. seculares. xxv.
q. vi. multozum. Nec mireris si dicam q̄ impuberes contra
bentes sponsalia demum ad pubertatē venientes non cogun
tur ad matrimonia contrahēda. Quis enim ante pubertatem
sponsalia cōtracta teneat. non tamē sunt ad hoc efficacia vt co
actionem inducant. 7 alias hoc cōtingat ut cū minor religioēs
ingreditur. demum ad annos discretōis veniens requirit vt
in religionem cōsentiat. 7 si consenserit p̄fessionē faciat. aliog
ad secularem habitū redeundi licentia nō negat. vt. xx. q. i. illd
Simile accidit cū inquiratur a clericis in minoribus ordinibus
constitutis an in clericatū consentiat. quibus si gratia sanctitas
deo inspirate placuerit 7 p̄missionē castimonie sue absq̄ cōi
gali necessitate se sponponderint seruatuos. ad sacros ordines
ascendant. Alioquin licentia datam ab ap̄lo auferre nō possu
mus ut. xxvij. di. de his. In p̄misso igit casu cū pubes contra
bit sponsalia cū impubere alter compellit ad matrimoniu
alter nō. Contingit idē 7 alibi. vt. §. de eo qui duxit in matri.
quā. pol. padulte propositum 7. §. de adul. c. i. 7. §. i. Ideo autē
compellitur pubes 7 non impubes q̄ firmitior est i persona sua
p̄missio q̄ in persona spūberis. S̄ queritur quid si pubes q̄
puberem expectare tenet nec expectet. sed medio tpe contra
bat cum alia p̄ verba de p̄siti. nunquid tenet matrimoniu. Res
pondeo sic. Et idem puto si pubes matrimoniu contrabat cū
spūbere. matrimoniu enim non tenet impediēte etate quia
ex vna pte tenere nō pōt cū sit relatiuum. est enim cōiunctio
maris 7 femine. ut dixi in descriptione matrimonij. §. ti. prox.
§. matrimoniu. Quis pubes fortius obligetur q̄ impubes i h̄
§. ut si impubes factus pubes consentiat pubes cogit cōsentire
ut dictum est. Sed queritur pone q̄ iurauit vel p̄missi ducer
re in vxorem vnam de filiabus suis. nunquid dicemus sponsa
lia fore contracta. R̄no non. sicut enī matrimoniu sic nec spō
salia in vno consistit. sed duos requirit. Nec obstat si dicas pa
ter pōt cogere filiu vel filiam i potestate constitutam vel cō
stitutam ad sponsalia vel matrimoniu contrahendū ut. ff. de
ritu nup. l. si patre cogente. Intellego enim q̄ pater filium co
gere pōt modica coactione. i. increpatione paterna. p̄cise autē
cogere nō pōt vt. C. de nup. l. nec filium. ff. de ritu nup. l. nec
cogitur. Filie vō pater sponsum q̄rere d̄z ut. xxxij. q. ij. bonaria
tur. nec extra volūtate patris filia nubere d̄z ut. xxxij. q. ij. hoc
scm. 7 idem in auo. vt. xxxij. q. ij. patrē. Sed nunquid filia. co
getur inuita illum in virum ducere cum quo pater ipius noie

sponsalia cōtraxit vel verius iurauit seu p̄missionē fecit. Ser
ui⁹ R̄ndit q̄ sic. q̄ filia i h̄ patri p̄radicare nō pōt. nisi pater
dederit ei turpem sponsum vel moribus suis indignum ut. ff.
de sponsa. l. si que patris. Sed certe puto contrarium. Et iura
canonica non ex necessitate sed honestate loquuntur. Ad. l. au
tem respondeo verum est q̄ filia patri danti sibi virum cōtra
dicere nō potest. subaudio sine vitio ingratitudinis. Incurrit
enim ingratitudinem 7 poterit exheredari. ut i aug. ut cū de
ap. cog. §. alicui coll. viij. Sed matrimonia vel sponsalia nō te
nebunt. nisi cōsensus filij vel filie accedat ut. §. eo. c. i. Dico igit
in qōne p̄missa q̄ illa erit sponsa siue vxor q̄ factus approba
bit quasi nomine suo gestū 7 consentiet in illū cui pater iurauit
vel p̄missi. Sed cuius erit electio sponsi vel patris. R̄no pro
missoris hoc enī est generale in p̄missionibus generalibus vī
alterius vt. infra. de ac. §. p̄terea 7. ff. de iur. do. l. pleriq̄ 7. ff. de
contrahen. emp. 7 ven. l. si ita. Quid si oēs moriāt p̄ter vnā
R̄no p̄r qui iurauit dare vnā ex filiabus illā solā dare tenet
vt. ff. de eo quod certo lo. l. ij. §. qui stichum. ff. de cōtrahen.
emp. 7 ven. l. si in emptōe. §. si emptio. Quid si pater vnā ex
pluribus obrulit sponso sed sponsus non acceptauit illam sed
aliā preoptauit. R̄no pater absolutus est a iuramento vel p̄
misso vt. ff. de cōdi. inde. l. cum his 7. ff. de verbo. ob. l. stipu
latus. Item quid si sponsus cognouerit vnā ex illis. R̄ndeo
oliam habere nō pōt. 7 ideo illā solam habebit ar. ff. de solu.
l. stichum aut pamphilum. Quod intelligo v̄z esse si illa cō
templatione tractatus p̄cedētis cōsentit ei in copulam carna
lem. imo videtur q̄ statim post carnalem copulaz p̄cedente
desponsatione matrimoniu sit inductum. ar. §. de eo q̄ dux.
in ma. quā pol. per. adul. significauit 7. §. de cōi. lepro. p̄posuit
Vel si non est matrimoniu saltem cogendus est in eā matri
monialiter cōsentire. vt. §. de eo qui dux. i ma. quā pol. p̄ adul.
p̄posuit. In summa querit an p̄ subarrationē matrimo
niu vel sponsalia inducant. Solent enī oēs mulieres p̄ anu
los subarrare. Circa has arras dixerunt quidam doctores. q̄
subarratio facta a sponso sponse inducat matrimoniu. Si autē
a penibus sponsi fiat sponse. tunc sponsalia iducunt. S̄z hec
distinctio non placet. Ad hoc dico q̄ si sponsus an fores eccle
ie in die benedictionis sicut alibi fieri consuevit donet anulū spō
se sacerdote benedicente 7 dīcēte. benedic dñe has arras 7c.
tunc annuli datio matrimoniu iducit. Et sic loquit illa. xxvij.
q. ij. si q̄ vxorē. 7 si quis desponsauerit 7. xxx. q. v. nostrates 7
c. femine. Et idē dico si alia sponsus det anulū sponse sic dī
cens. duco te in vxorem. vel accipio te in meam. vel filia ver
ba importantia consensum matrimoniale tunc matrimoniu
inducetur. non tā per anulū dationem q̄ cōsensus in verbis
expressum. Si vero tpe sponsaliorū de futuro anulū det nō
pōt aliud significare anulū datio q̄ cōtractus celebratus exp̄
sim. nā 7 alias arre datio signum est future venditōis non fa
cte. vt. infra. de emp. 7 ven. in prin. vnde arra est cōtractus p̄ se
vt. ff. de ac. emp. 7 ven. l. ex empto. §. is q̄ vina.

De clandestina desponsatione. Rica.

Actum est supra de
sponsalibus. sed q̄ sponsalia plerūq̄ palaz. ple
rūq̄ occulte cōtrahuntur. Ideo subiicitur hic
rubrica de clandest. despon. Et ideam⁹ igit
quot modis dicatur clandestinum matrimoniu. Item an ma
nifestum matrimoniu p̄iudicet clādestino. 7 que sit pena clā
contrabentiū. Clādestina matrimonia dicuntur duob⁹ mo
dis. Vno mō cum occulte 7 sine p̄ntia testium contrahuntur
ita ut exinde legitima probatio non appareat ut. §. eo. c. ij. Alio
mō dicuntur clādestina cum sine solēnitatibus contrahuntur
vt. xxx. q. v. aliter. 7. §. eo. cū inhibitiō. In vtroq̄ tñ casu matri
moniu tenet si aliud legitimū non subit impedimentū ut. §. eo.
c. l. 7. §. 7. xxx. q. v. nostrates in fi. alias autē clam facere videt
qui celauit aduersario neq̄ ei denūciavit si modo timuit eius
cōtrouerfiam. aut debuit timere. Itē aristo putat eum quoq̄
clā facere qui celandi animū habet eum quē se prohibuit
itellegerit. 7 id estimat aut existimare debet se prohibuit. Ser
uius putat clam facere eū qui existimare debet sibi cōtrouer
fiam futuram nō in opinione eius 7 resupnam estimatōnem
exequi ōz. ne melioris conditionis sint multi q̄ p̄ti. ff. quod vi
aut clā. l. ij. §. vlti. 7. l. serula. Ideo autē clādestina cōiugia
p̄hibent q̄ si clam contrabentes discordes fuerint 7 cobabi
tare

tare nolint ecclesia eos compellere nequit ut .j. eo. ti. c. ij. ecclesia que aliqui fallit et fallit ut .j. de sen. ex. a nobis. q. diuare non potest ut .s. vt ec. bene. sine di. conse. vt nostru. et ff. ad le. ac. l. si puta tor. sicut audit sic et iudicat. et sic fm probata ut de con. di. v. c. vlt. xv. q. v. presbyter. ij. q. i. deus omnipotens. ij. q. vij. iudicat. xi. q. iij. eorum et c. quis et c. graue et c. summope. Et propterea et si clandestinum matrimonium sit verum ut .xxx. q. v. §. his ita. q. tamen non ius deficit sed probatio ut .ff. de testa. m. l. duo sunt tici. pro matrimonio iudicare non potest dissentiens? cōiugatis. ut dictum est. imo presumit ecclesia contubernium et separat sic coniunctos ut .xxx. q. v. c. i. Sed nūquid requiruntur omnia illa solemnia de quibus loquuntur illi canones. xxx. q. v. c. i. et c. nostrates. Rñō non. si enim omittantur modica vel leuia non nocet. ff. de ven. in spi. l. i. in fi. Sed quid si dos non interueniat. nihilominus matrimonium tenet ut .xxx. q. v. in aug. si q. diuini et in aug. quibus modis natura. effi. legi. §. qm. Sed contra. ij. q. iij. consanguineorum. Ad qd rñō. ille canon loquitur sicut et ille. xxx. q. i. c. i. scz in matrimonio occulto qd probari non pot. unde cū de dote nihil appareat nec de nuptiali benedictione. nec de alijs solēnitatibus i obscuro pro nō matrimonio habet. et propterea alius canon dicit nullū sine dote fiat cōiugū ut .xxx. q. v. nullum. Vere tñ matrimonium tenet qz matrimo nium sine dote. dos aut sine matrimonio non consistit ut .C. de dona. ante nup. l. cū multe. Lex autem in psonas impares requirit dotalia. hoc est nuptialia instrumēta ut .C. de nup. l. i. in perialis. §. pñt. et §. imo. Sed illud intelligo similiter cum de matrimonio dubitat. hec enī circūstantia seu solēnitatē requiritur inter psonas impares. circa pares aut requiritur an marital affectio pcesserit compatitis personis viteqz cōiunctione considerata ut .ff. de dona. l. donationes. Item attendit fama loci ut .s. de psump. illud. ¶ Illud non omitto qz sine nuptijs instrumenta nuptialia ad pbatōnem matrimonij non sint ydonea ut .C. de nup. l. neqz sine nuptijs. sicut nec pbatur per instrumenta possessio ut .s. de fi. instru. inter dilectos. nec violentia ut .s. de resti. spo. cū ad sedem. Sed quo ad essentia matrimonij et quo ad veritatem. sufficiat solus cōsensu eorū de quorū coniunctione agat. qui solus si defuerit cetera etiā cū ipso cōitu celebrata frustrant ut .xxvij. q. ij. sufficiat. Sed querit pōe qz aliqui ita dicit mulieri. iuro tibi vlt promitto qz habebō te pro legitima vxore mea. nūquid est matrimonium. Videtur qz non. qz hoc verbū habebō futuri temporis est. et ideo tractatus bz et sic cōtractus de futuro habendus est non de pñt. et si verbū iuro vel pmitto qd ibi ponit sit tps pñtis ut .j. de condi. appo. super eo. Sed cōtrarium verum est. nam matrimonium veruz censetur ut .xxx. q. v. si diuini. qz licet verbū illud habebō futurum designet. pñs tamen non excludit. Unde in verbis illis subaudiendum vel subintelligendū est ab hodie inantea vel ab hac die. siue ab hoc tpe et taliter cōtractum matrimonium legitimum est ut .s. de despon. ex pte. Sed pone qz illi qui claz contraxerunt nūc palam in face eccle confiteatur se matrimonium cōtraxisse. nūquid eorum confessioni stabitur. Rñō gra tiānus aperte dicit qz sic. ut .xxx. q. v. his ita. et sic potest itelligi finis illius decre. xxx. q. v. aliter. vbi dicitur nisi voluntas ppria suffragauerit. et vota ppria succurrerint. qd de plano ē admittendū si per cōfessionem illam alteri matrimonio pñdiciuz non fiat. sic enim non stare confessioni in pñdiciū alienū ut .j. de eo qui cog. cōsang. vx. sue. c. super eo. Sed contra. j. de rapto. cum cā. vbi statatur cōfessionem mulieris in pñdiciū mōa sterij et matrimonij spūalis. Sed ibi exponit vel pro et. et hz idem est in matrimonio carnali et spūali. ar. ad hoc. s. de reg. et trāse. ad re. vidua. et .xxvij. di. quod interrogasti. cur enī inferior erit lex diuina ut .xij. q. ij. cū deuotissima. Vel dic aliud eē in matrimonio carnali et aliud in spūali. Mā in carnali siue alter coniugū siue vterqz confiteatur in pñdiciū matrimonij non statatur eorum cōfessionem. timendum enī est ne colludat. ut .j. de eo qui cog. cōsang. vx. sue. c. super eo. Sed vbi alter coniugū. vel vterqz confitetur in pñdiciū spūalis matrimonij pro carnali admittit cōfessio. ut in illa cū causa. Cuz vero agitur ad dissoluendū matrimonium rāōe consanguinitatis vel affinitatis. non statatur cōfessionem coniugum nisi et fama concurrat ut .xxxv. q. vi. si duo. xxvij. q. i. requisisti. Sed si agatur ad separationē mutue seruutis adulterij rōne. tunc statatur cōfessionem alterius cōtra se cōfiteri ut .j. de diuor. ex litteris. Nec obstat in hoc casu rāō pñtado ppria consentientis propter periculū aie. ut .s. de sponsa. pte. rea. s. de sen. et re iudic. latoz. ¶ Sed queritur que sit rāō quare si vir vel vxor cōfiteatur se adulterium cōmississe statatur ipso cōfessionem. non autē statatur si cōfiteatur cō

sanguinitatem vel affinitatem ut pbatur hec. xxxi. q. ij. lothar ius. j. de adul. intelleximus. xxxv. q. vi. si duo. Rñō. cuz agitur de cōsanguinitate vel affinitate seu alio legitimo impedimen to. si separatio fiat licet sepati cum alijs contrahere ut in. c. si duo in fi. et .xxxv. q. vi. ab isto. Et iō timendū est ne ob hāc cām colludant. ut .j. de eo qui cog. cōsang. vx. sue. sup. eo. j. de diuor. ex litteris. cū vero rōe adulterij sit diuorcium neuter altero vi uente contrahere pot. ut .xxvij. q. i. dixit. iō minus hic timetur et propterea magis credit. Item querit. pone qz petaz diuorci um ab vxore dicens me aliā vxorem habere cū qua prius le gitime cōtraxi non pbo. nūquid vxore cōtra quā egi mortua possum cū tertia cōtrahere. Vel pone qz vendicē aliquam in vxorem. non pbo. vel iuro aliquā mihi fore legitimā. nihilomi nus absoluit illa a mea petitione nūquid ea viuente possum cū alia cōtrahere. Rñō. In his oibus hoc pprie mee cōscie relinquendū ut .s. de iur. iu. mulieri. ¶ Per hec aut que su perius dicta sunt satis apparet qz manifestum coniugij pñtū dicit clandestino. cuz de clandestino probari non possit. et oporteat ecclesiā fm allegata nūciare ut superius dictū est. §. ideo Et hec etiam est cā quare phibentur clandestina matrimo nia. ut .xxx. q. v. §. his ita. sic phibent electiones clandestine ut .s. de elec. qz propter diuersas. §. vlt. ¶ Idem illorum qz claz matrimonia cōtrahunt hec ē. qz si contraxerint matrimonium qd iure stare nō potest. qz noluerunt seruare formam statutaz .j. eo. cū inhibitiō. videntur ignorantia affectasse. et ideo cōfigu ratiā nō excusat. sed filij qz nascuntur illegitimi censentur de ignorantia pentum nullū subsidū habituri ut in decre. cuz inhibitiō. Nec obstat. j. q. fil. sunt le. cū inter iohannem veterē. vbi filios excusat ignorantia paterna et legitimos facit. nāz illa loquitur cū non clā. sed publice est matrimonium cōtractum vñ errauerunt quidā dicentes derogatū esse hodie illi dec. cū inter. per hāc cū inhibitiō. sed nō est verum. hec enī loquitur i clandestino matrimonio. illa in publico.

¶ De sponsa duorum. Rñā.

Ractatum est supra

de duabus speciebus spōsalit. l. de manifesta et clandestina. Māc autē tractat hic de duabz spe ciebus spōsalit. l. manifeste et successive cōtra ctia ut cum duo diuersis tpsibus contrahunt spōsalia cuz ea dem. vnus de futuro et alius de pñt. Et ideo subiicitur hic ru brica de sponsa duorum. ¶ Et idem intelligo in sponso duorum qz cum vna cōtraxit de futuro et alia de pñt. Unde sicut intitu latur rubrica de sponsa duorum ita posset intitulari de sponso duorum. ¶ Circa quā materiam breuiter est dicendū si cuz ea dem sponsa cōtrahant duo successive vnus de futuro alio de pñt. siue cum eodē sponso due cōtrahant mulieres. tenent spō salia de pñt. et si spōsalia de futuro vallata fuerint iuramento. sed ager pñt de fide mērita ut .j. eo. c. i. s. de sponsa. sicut et c. de illis. Si autē sponsam tici de pñt seys ducat sifr per verba de pñt pñt spōsalia tenet ut .j. eo. ti. c. ij. etiā si posteriora fue rint carnali copula consumata ut .j. eo. c. licet. nō obstante pñt rā cōsuetudine alicuius loci ut .j. eo. ti. c. vlt. Non obstante qd obtinet in pignore cōventionali in quo si pñtior est qui pñt ppo thecā accepit et si posterior de pignore cōuenit ut .ff. qui. po. in pig. ba. l. pñtior. §. i. Non obstante qd obtinet in re vendita ut donata successive duobus in qua pñtior est is cui prius fuerit assignata ut .C. de rei ven. l. quoties. ff. de publica. l. sine autē. §. si duobus. ff. de rei ven. l. si a ticio. ff. de excep. rei ven. et tra di. l. ij. Item si qz contrahat cum vna per verba de pñt et de mum cū alia similiter prima viuente pñt spōsalia valēt nō secunda ut .j. eo. c. rna fraternitas. ¶ Sed queritur qd si quis contrahat spōsalia de futuro cū duabus sic dicens. iuro vel pmitto qz cōtrahā cum altera ex vobis. Rñō. hec qd similis ē illi cum qz contrahit cū vna de filiabus tici quā notauit. s. de despon. ipu. §. sed qritur. ¶ Item quid si qz spōsalia simul cō trahat cum duabus sic dicens. iuro vel pmitto qz contrahāz cū vtracqz. Rñō. nihil agitur. qz si sic contrahet aliqua matrimonij nihil ageret. hoc enī esset cōtra substantiam matrimonij ut .j. de diuor. gaudemus §. qz vero. et iō nihil agitur ut .xxvij. q. ij. solet queri et c. aliqui. j. de condi. appo. c. vlt. vbi cūqz aut phi betur matrimonium et spōsalia ut .ff. de sponsa. l. oratio. Sz quid si vna illarum apta sit et legitima ad matrimonium alia illegitima et inepta. Videt qz valeat id qz actum est cum apra

nec viciat qd adiectū est de inepta ut ff. de re. iuris. l. nō solē
ff. de dona. l. sanctimus. de cō. di. l. iij. si non sanctificat. Puto
tamen cōtrarium. qz qui sic contrahit sicut superi⁹ est exp̄ssus
non intēdit cōtrahere cū vna sed cū vtracqz. quod nō pōt z iō
nihil egit. nec id qd vult quia non pōt. nec id qd potest. qz non
vult. vt. s. de offi. dele. cū super abbata. C. si qd alteri vel sibi. l.
multum interest. ff. de arbi. l. pedius. C. In summa notandū
est. qz sponsalia de futuro sequentia nō tollūt pcedentia eiusdē
nature. sed sponsalia de p̄senti sequentia tollunt. sponsalia de fu
turo pcedētia tāqz min⁹ vinculū ut j. eo. c. i. q. cle. vel vo. rur⁹.

De cōditionibus appositis in desponsatōe vel alijs p̄scrib⁹.

Ractauimus supra

de desponsatōe que fit pure nunc dicendum est
de ea que fit sub cōditione. C. Videamus igit⁹
quot modis cōditio recipiatur. quot sint cōditio
nam spēs. que cōditiones suspendāt matrimoniū. vel spōsalia
que viciēt z qz habeant⁹ pro non adiectis. C. Cōditio dicitur
tribus modis. s. status persone. ut cū dicitur qz seruili cōditō
nis vel libere ut. s. de seruic. nō ord. c. vlt. xxij. q. iij. liberi. Et
eodē respectu dicitur cōditio in rebus. quedā enim res dican
tur seruili cōditionis z quedā libere. ut ff. de seru. l. c. eo. ff.
Tercio mō dicitur cōditio promissionis suspensio per cōditio
nis euentū nam donationes z promissiones recipiunt modū
conditionē. cām. demonstrationē. Hodum ut do tibi. x. ut fa
cias mihi hoc. Conditionē. dabo tibi. x. si feceris hoc. Cām. ut
pmitto tibi. x. qz mihi hoc fecisti. Demonstrationē vt. pmitto
tibi seruū quē emi a ticio. vel cū demonstro seruū per adiecti
na sic dicens. seruū meum stichum cocū do lego. Unde ver.
Scito qz ut modus est si cōditio. qz causa. Demonstratio quez
sed z adiectiua subacta. i. substantiuis adiuncta. ar. ff. de cōdi.
z demon. l. demonstratio. In hoc aut titulo cōditio sumitur
p. tercia significatione. s. promissionis suspensio p. conditionales
cōiunctionē. C. Species conditionū plures sunt. Nam alia possi
bilis. alia impossibilis. alia potestatiua alia cālis. alia bōesta. alia i
bonesta alia voluntaria. alia necessaria. Nos ergo de his oi
bus illas que ad p̄sentem materiam p̄tinent p̄sequamur. Est
itaqz in sponsalibus vel matrimonio cōditio honesta z in bōe
sta. honestarū alia voluntaria. alia necessaria. In honestarum
alia repugnat nature sponsalium seu matrimoniū. alia nō. Ho
nesta z voluntaria est qz pōt apponi z non apponi. puta contra
bā tecum si dederis mihi centū. hec si appōatur suspendit spō
salia qd diu nō fuerit adimpleta nisi interueniat cōsensu de p̄s
ti vel copula carnalis ut j. eo. ti. de illis. Honestā necessaria est
que si nō apponatur nihil agitur. vt cū xpianus dicit iudee. con
trahā tecū si facta fueris xpiana ut. xxvij. q. i. non oportet. In
honestā qz repugnat nāe matrimoniū est illa. cōtrahā tecūz ad
t̄ps vel si procreaueris venena sterilitatis. hec si apponitur cō
tractū viciat vt nec sponsalia teneat nec matrimoniū ut. xxij.
q. ij. solet qri. Et idē est si sic dicatur. cōtrahā tecum si pro que
stu adulterādā te tradas ut. j. e. c. vlt. In bōesta qz nō repugnat
nāe matrimoniū est illa. contrahā tecū si furtum feceris si bōi
nem occideris. hec si apponatur pro non adiecta habetur z ni
hilominus sponsalia vel matrimoniū tenet ut. j. eo. ti. c. i. z vlt.
C. Sed opponit nōne quelibet inhonestā cōditio est impossi
bilis. Sic ut. ff. de cōdi. z insti. l. filius. ar. xxij. q. ij. faciat. s. i. pos
sibilis cōditio viciat contractū vt. ff. de verbo. ob. l. impossibilis
ff. de re. iur. l. impossibilis z ff. de ac. z ob. l. non soluz. isti. de
bered. insti. s. i. possibilis. z s. de pac. c. vlt. Et sic videtur qz ma
trimoniū contractū sub cōditione illa si furtū vel homicidium
feceris quasi sub impossibili cōditione cōtractū non valeat.
Rnō matrimoniū sub quacūqz cōditione cōtractū quantū
cūqz turpi dum mō nō sit contra substantiam matrimoniū ut
superi⁹ dictū ē valz z tenet vt. j. e. c. vlt. Et rñō ad obiecta. spā
le est in matrimonio vt cōtractum sub impossibili cōditione te
neat ut est in institutionibus legatis z fideicommissis in quibus
turpis cōditio pro non adiecta habetur si apponatur ei cui ali
quid relinquitur. ceterum si etia quo relinquit⁹ vel cui iuber⁹ de
dādo vel restituēdo valz legatū. ut insti. de lega. s. vlt. z sic no
tauit dñs qz in summa de cōdi. z insti. s. qz dicit. Et igit⁹ ex
p̄missione apparet cōtrahitur matrimoniū sub cōditione z ma
xime honesta vt. j. eo. ti. de illis. z cū sic dicitur. contrahō tecū
si talis voluerit. ut. j. eo. ti. super eo. sicut z alius p̄ctus ut. ff. de
contrahen. em. z ven. l. bec venditio. Nec obstat. ff. de re. iur.

Actus. actus enim nō sunt cōtractus. Quidā tamē dixerūt
qz tunc cōditio in matrimonio transferri pōt in arbitriū alienū
cū transfer⁹ in arbitriū illoz i quozū potestate sunt cōtrahen
tes. z sic loquit⁹ j. eo. sup. eo. z hoc per. l. ff. de ritu nup. l. nū
pie. Sed certe idem puto z in alijs p̄sonis ut. j. eo. ti. per tuas.
C. Restat vidē de p̄a parte rubrice. s. vel alijs cōtractibus. Et
est sciēdū qz in alijs cōtractibus apponi pōt cōditio quandoqz
cōtractū constituēs. quandoqz p̄mēs. An cōditio quedam
est cōstituēs. verbigratia. do tibi hoc s̄tu feceris vel dederis
hoc. te enim dante vel faciente cōstituūt donatio ut. ff. de cōdi.
z demon. l. qui heredi. s. vlt. Et est cōditio adimēs sic. dono ti
bi fundū vel lego si nō manumiseris suūz talē. statz valet do
natio vel legatū. sed si manumiseris vtrūqz adimitur. ff. de cō
di. z demon. l. cū sub hac cōditōe. Sed nunqd si res vel pos
sessio ecclie donet⁹ sub hac cōditione. si nō alienet. ecclia alie
nante adimet⁹ donatio vel reuocabit⁹. Aidet⁹ qz sic ut. j. e. vlt.
Sed qd si res illa alienet⁹ in casu p̄misso iure. puta ob redem
ptionem captiuozū ecclie reparationē. cimiterij ampliationem
Aidet⁹ qz in his casib⁹ non reuocet⁹ donatio. b̄ien casus sunt
excepti vt q̄uis alienatio generaliter sit p̄hibita in illis casibus
est p̄missa ut. xij. q. ij. auz. z ideo licita videt⁹ alienatio vt. C. de
rebus ec. alie. vel non alie. l. vlt. in fi. p̄terea hec p̄ditio ne liceat
mihi rē meam alienare reprobat⁹ a iure ut. ff. de pac. l. penult.
Sed exp̄sse contradicit⁹ auz. qd in hoc casu loquit⁹ in auz. de
aliena. z eph. s. sanctissimas col. ix. C. de pac. iter emp. z ven.
cū te fundū. z. l. vlt. C. de con. ob cās dato. l. ea lege z. l. dictā
Zld hoc qdā dñi legum. dixerunt. qz in re p̄uati nō pōt appōi
tale pactū ne alienet⁹ p̄pter legē illaz. ff. de pac. l. pe. S. in re
bus donatis ecclie sic z seruādū est vt dicit⁹ auz. illud sc̄ssimal
Et hec est cā quare valet pactū qz tunc ius ecclie redit ad suū
statum z suā naturam. ar. ff. de pac. l. si vnus ex argentiarijs.
s. sed si. Verius puto vt distinguat⁹. an ecclia cui possessio sub
cōditione donata est. ne alienet⁹ habeat alias possessiones. vel
non. vt si alias habeat. pactū valeat z inhibeat alienationē rei
illius. z sic itelligi pōt auz. illud sc̄ssimal. si autē non b̄eat alias
tunc alienari pōt res illa vel possessio non obstat pacto vel cō
ditione. Nam casus superioris in quibus alienāde sunt possessio
nes ecclie sicut a iure inueniunt⁹ excepti sic z a pactis z cōditō
nibus sp̄alibus. Sed si in donatōe hoc dicatur exp̄sse. ne lice
at alienare et in casibus illis Puto donationē tenere z cōdi
tionem tanqz turpē z pro nō adiectā haberi ut. j. eo. c. vlt.

Qui clerici vel vouentes matrimoniū contrahē possunt.

Trimus supra de

spōsa. z ma
trimonio. nunc tractemus de impedimentis illoz
Impediunt⁹ enim per sacū ordinē z per votū.
z ideo subiicit⁹ hic rubrica qui clerici vt vo. ma
trimo. cōtrahere p̄nt. C. Videndū est igit⁹ qui clerici possūt
contrahere matrimonia. z qui p̄hibeantur. C. Est autē sciēdū
qz clerici in minoribus ordinibus cōstituti cōtrahere p̄nt fm
licentiam ab ap̄lo datā. vt. xxvij. di. de his. z. xxxij. di. seriatim
In sacris aut ordinibus cōstituti p̄hibentur. vt. xxvij. di. erube
scant z. c. nemo. z. c. si q̄s eozū. xxxi di. ante triēniū. z. s. de eta.
z quali. p̄s. a multis z. j. eo. ti. ex litterarū. Sed nunqd clericus
in maioribus ordinibus cōstitutus z tandē deposit⁹. potest cō
trahere. Et videt⁹ qz sic. nomē enī depositi deletū est de matri
cula clericorū ut. ij. q. i. nomē. clericus depositus exuitur p̄uile
gio clericali ut. llij. di. ex antiquis. xvij. q. iij. si q̄s deiceps. P̄to
rñ cōtrarium. qz depositus nihilominus caractere retinet⁹
qz aie infigitur. z iō per depositōem nō tollitur cuius rōne cle
ricum depositum clericaliter viuere oportet ut. lxxi. di. dictū
caracteri aut annexum est votū cōtinentie ut. lxxij. di. cūz in
p̄terito. C. Item quid si q̄s per symoniā fuerit ordinatus. cū
caracterē habeat vitium. ut. l. q. i. q̄busdā narrantibus. Rñō
nihilominus contrahere p̄hibet⁹. non enī delictum hanc ei
emunitatē inducit ut. ff. de mīno. l. papinian⁹ z vt nō. s. ne cle
ri. vel mo. s. tercio. C. Nunc videndū est de secunda p̄te ru
brice. s. vel vouentes. Et est sciēdū qz omnes vouētes continē
tiaz siue simpliciter siue solemniter voueāt ztrahere prohibē
tur. quod enī vouet⁹ dñō reddendum est. Unde vouere con
filiū ē. reddere inqz ut. s. de vo. z vo. re. magne. Et si simpliciter
vouens cōtraxerit tenet matrimoniū. sed p̄siam aget de fra
ctione voti. ut. xxij. di. i. z ij. Si autē solemniter vouens contra
xerit non tenet matrimoniū. ut. xxvij. di. c. iij. z. llij. z. j. e. ti. rur
sus z

lus 7. xxvj. dist. 5. hinc distinguendū. Et sicut nos distinguimus inter votū simplex 7 solēne. sic. hug. distinguit iter votū de futuro 7 de pñti. Sed eius distinctio nullo iure innatur. 7 si habeat similitudinem cōtractus spōsaliū de futuro 7 de pñti. unde distinctiōne illius in voto nō seruamus. ¶ Sed oppositur. vtrūq; votū simplex 7 solēne seruandū est vtriusq; violatio inducit mortale peccatū vtrūq; prohibet cōtrariū actū quid ergo si fecerit eē diuersos. ut primum impediāt matrimonium cōtrahendū. scdm dirimat iam contractum ut. j. e. t. rursus 7. xxvj. q. i. per totū. Rñō ecclesia cōsiderat circūstantias ut. xl. di. homo xpianus 7 de pe. di. v. c. i. 7 verborū solēnitates attendit. ut in voto 7 in iuramento. vt. xxij. q. v. iuramenti. 7 diuersum statuit in vtroq; diuersas ēt penam statuit in fractōe vnus 7 in fractōe alterius vt. xxvj. di. si vir 7. xxvj. q. i. virginitas 7. c. deuotam. Et ex hoc pbatur grauius delinq in fractiōe solēnis q̄ simplicis voti. q̄ enim dubitet sceleratius esse cōmissum q̄ grauius vñdicat ut. xxij. q. i. nō afferamus Et hec oīa que notauī in voto simplici 7 solēni locū hñt. in iuramento 7 simplici loquela. ¶ Sed qd si inter se cōfligāt iuramentū 7 votum simplex. quod illorū pualet. ¶ Verbigratia Iurauī me ducaturā ticiā in vxorē postea voui simplr me ppetuam continentia seruaturū. Rñō pualet iuramentū q̄ pcedit sicut in duob; iuramentis fr̄s cōtingit quorū prīmū est obligatoriū. scdm vero temerarium reputat ut. 5. de iureiu. veniens. Quod intelligo cū vtrūq; iuramentū est licitum. alias si prīmū est illicitum pualet scdm. ut. 5. de iureiu. ea te 7. c. tua Et ad hanc rñsionem accedit ut. j. eo. ti. veniens. vbi votum nō fuit vq; quaq; obligatoriū. q̄ emissum post fidē datam de cōtrahendo. 7 ideo pñō viro matrimonium contrahente datur mulieri licentia contrahendi post votū q̄uls 7 alio modo itel ligatur decre. illa. f. vt def. licentia cōtrahēdi post votū ex permissione cōparatiua. ¶ Item quid dicemus in casu cōuerso voti simplici cōtinentiam. postea iurauit de cōtrahēdo. Rñō votum seruabit. pñā imposita de temerario iuramento. ut. j. e. ti. rursus. ¶ Quibus autē modis profiteatur q̄s vel profiteri intelligat nota. 5. de regula. 5. sed querit. ¶ Vbi aut quis prius iurat de matrimonio contrahendo 7 postmodum ad religio nē suspirat locum habet cōsiliū decre. 5. de sponsali. cōmissum.

¶ De eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. Rñca.

Actus est supra i pro

xi. ti. de duobus impedimētis matrimonij. f. de ordine 7 de voto. nunc aut tractatur de tercio. f. enormitate delicti. Et psequit iste tractatus hoc

impedimētū de vna spē. in illo q mortua vxore sua cōtrahit cū illa quā illa adhuc viuente cognouit. vel e cōuerso in illo q vxorem alterius cognoscens eo mortuo cōtrahit cū eadem. 7 ideo ponit hic rubrica de eo q dux. i ma. quā pol. p adul. Est igitur sciendū q̄ q̄uis generaliter 7 indistincte canon. phibeat contrahi matrimonium. cū illa quā quis per adulterium polluit vxore sua viuente ut. xxxi. q. i. nullus. vel cū qua q̄s adulterius cōmisit viuente marito illius. ut. xxxi. q. i. illud. hoc tñ ad duos casus restringitur. f. cū adultera machinatur in mortē legitime seu adulter in mortē legitimi. vel cū viuente legitima vel legitimo fides datur inter adulteros de cōtrahendo post mortē legitime vel legitimi ut. j. eo. c. i. j. 7. iij. xxxi. q. i. relatum. Et q̄ dico si adultera machine. in mortē legitime. idē est 7 si adulter. ut. j. eo. ti. significasti. ¶ Est 7 tercius casus in quo phibitio locū hz. f. cum adulter cōtrahit de facto cū adultera legitima vxore viuente. q̄ plus est de facto cōtrahere q̄ fidez dare de cōtrahendo vt. j. eo. ti. cum haberet 7. c. ex litterarū. Ceterus si cōfugatus aliquā polluat per adulterium. 7 vnum ex trib; nō iterueniat. f. q̄ neuter in mortē legitime machine. nec fides iteruenit de ptrahendo nec de facto cōtrahitur. potest adulter post mortē legitime cōtrahere matrimonium. cum adultera ut. j. eo. ti. veniens. Sed 7 si q̄s cōfugatus de facto matrimonium contrahat cū aliqua huius rei inscia. mortua legitima pōt consistere matrimonium inter eos. 7 hoc in fauorē inscie 7 in odium adulteri ut. 5. de spon. cū in apostolica. imo si ignozas voluerit adulter ad hoc cogē ut. j. eo. ti. c. i. Et est rō. q̄ inscia adulterum non cōmisit ut in predicta decre. cū in apostolica. xxxiij. q. ij. in lectum. ff. ad le. iul. de adulte. l. vlt. Sed nunquid mortua legitima confirmatur eo ipso matrimonium inter adulterum 7 in

sciam. Rñō nō. nam primus cōsensus viri fuit illegitimus tan q̄ adulterinus. cōsensus aut mulieris ignorantis impedimētū fuit erroneus. Error aut ille error fuit cōditionis. naz quasi seruus est q̄ est alligatus legi 7 seruituti vxoris vt. xxxiij. q. v. apud vos. vñ vir nō habet potestatem sui corpis sed vxor ut. xxvj. q. ij. sunt q̄ dicunt. unde idē seruandū est in hoc casu quo ad hoc vt non teneat matrimonium quod obseruat cum libera in scia cōtrahit cū seruo. unde nouū requiro cōsensum ut. j. eo. t. veniens. j. de cōiugio seruo. pposuit 7. ff. de iure do. l. procul. 7 valebit matrimonium non ut a tpe cōtractus sed vt a tempore noui cōsensūs. Est igit in potestate mulieris errantis separari a viro putatiuo vel iplozare ipsum cōpelli si sponte noluerit. Sed qd si adulter nouus cōsensum pueniens cū alia contrahat. ¶ Iusto matrimonium tenere. ¶ Et nota q̄ hodie nō sufficit fidei datio vel contractus de facto nisi adulterium interueniat ut. j. eo. c. vlt. 7 idē puto in machinatione. q̄uls de ea nihil exprimat decreta. eadez exprimit tamen. j. eo. c. i. 7. c. sup hoc 7. c. veniens. q̄s enim non mutat q̄ stare prohibebit ut. C. de testa. l. sanctimus. Credendū est enim q̄ dominus papa cōsiderauit q̄ oīa iura de hac mā loquentia tractant de adulterio 7 ideo voluit quantum ad matrimonium impediendū 7 prohibendū vt adulterium pcederet omnem cām. fideidationē. machinationē. cōtractum de facto vel etiā sequeretur legitima cū superstitē ut. j. eo. c. vlt. Et per hoc sublata est hodie opinio hug. qui dicebat vnum sufficere ex tribus predictis sine adulterio. Et reddebat rationē sui dicti sic. In his casibus agitur de re non vacante. f. de muliere ab alio possessa 7 idē in viro ab alia possessa unde iura noluerunt matrimonium consistere inter tales etiā sublato impedimento per mortē legitimi vel legitime sicut alis contingit. simile in pacto de futura successione. quod nō valz etiā defuncto dñō de cuius hereditate paciscitur ut. C. de pac. l. vlt. Et si in promissione pbende non vacante q̄ non valet etiā quando vacat. vt. 5. de cōces. pben. nulla. S; vt dictū est obtinet q̄s premissi. ¶ Sunt 7 alia crimina q̄ impediunt 7 phibent contrahi matrimonia. ut est raptus ut. xxvj. q. ij. raptor 7. c. statutum. ¶ Itē incestus ut. xxxiij. q. vj. si quis vi duam. 7. c. si q̄s cum nouerca. ¶ Itē violatio publice honestatis fusticie. ut. xxvj. q. ij. si q̄s sponsam. ¶ Itē cū alter coniugum vel vterq; per industriam 7 maliciā propriū filium eleuat de fōte sacro xxx. q. i. de eo. ¶ Itē si quis sanctimonialē cognoscat. ut. x. xvij. q. ij. bi ergo. ¶ Item si q̄s vxorem occidat. ut. xxij. q. ij. am monere. nisi sit adolescens 7 de eius incontīntia timeatur ut. xxxiij. q. ij. in adolescentia. ¶ Itē qui presbyterū occiderit. ut. j. de peni. 7 re. qui presbyterū. ¶ Item dicunt quidam q̄ solemniter penitentes cōtrahere prohibent. ut. xxij. q. ij. de his 7. c. anti qui. Et in his delictis dicunt quidam ita phiberi cōtrahi matrimonia vt 7 cōtractum non teneat. quasi sufficiat legislatozē prohibuisse. 7 si non adiecerit factū cōtrarium non valere. vt. C. de legi. 7 consi. l. non dubiū. quos enim pretor phibet oīo phibet. ut. ff. de postu. l. quos phibet. 7 quod cōtra leges vel canones fit rescindi oportet. ut. x. di. vides. Verius tñ puto q̄ teneat matrimonium 7 si cōtrahi phibeatur. nā inuenio q̄ cum incestuosus cōtrahat matrimonium tenet. ut. j. de eo qui cog. cō sang. vx. sue. transmissi. ¶ Excipiunt tñ tria crimina que premissi adulterium cū fidei datione. cū machinatione. vel cū contractu de facto. Quod aut de solemniter penitentibus dixi. ideo verū est fm quosdam. q̄ vouere intelligunt. penitentes enim sub regula ecclē viuere dñt. ut de pe. di. v. cōtrarium. ¶ Item intelligunt ecclāstice persone ut. xi. q. i. aliud. Hug. vero dixit q̄ quilibet penitens matrimonium contrahere pōt. nisi sit alicui in iunctū nomine pñie ne cōtrahat. hoc tñ fallit in tribus casibus vt dicebat in vxoricida. in raptu sponse alterius 7 incestu. ¶ Itē autē in his matrimoniū prohibet q̄ in his matrimoniū cōtaminat. Sed 7 ab his casibus excipiebat adolescentes quos dicebat de iure contrahere posse nō obstante aliquo ex criminibus supradictis.

¶ De coniugio leprosum. Rñca.

In presenti rubrica

tractat de alio impedimēto matrimonij. f. de impedimento lepre. morbus enim lepre sponsalia de futuro dissoluit. vt. j. e. ti. litteras. 5. de iureiu. quēadmodum. unde ipedit matrimonium cōtrahendū. 7 iō ponitur hic rubrica de cōiu. lepro. ¶ Est igitur sciendū q̄ neq; lepra superueniens neq; infirmitas vel affinitas dissoluit ma

trimonium legitime contractū ut .j. eo. c. i. .7. ij. xxii. q. v. bonē
 dus .7. c. si vxorē .7. q. vij. illi q. .7. c. neq. furiosus ut .j. de eo qui
 cog. consan. vt. sue. discretioni .7. c. tue. vñ solum casum inue
 nio in quo matrimoniu non consumatū dissoluitur. s. p. ingres
 sum religionis ut. s. de cōuer. coniuga. verū. .7. c. ex publico.
 Sed nunqd sanus tenet cohabitare infirmo. Dicit alanus q
 nō q. de cōsuetudine approbata p. canones obtinet vt leprosi
 separentur a sanis ut. j. eo. c. i. s. de ec. edi. cū apostolus. xxii. q.
 ij. hoc ipm. .7. idem statuit in veteri testa. Sed erit sanus ita vi
 cinus infirmo ut possit ei ministrare .7. debitū reddere coniū
 gale. Sed certe quis leprosi separandi sint a sanis vt superius
 dictum est. non tamen vxores a viris vel viri ab vxoribus sūt
 separandi vel ēt dmittendi. ut. j. eo. c. qm. vñde cum sanus te
 neatur infirmo reddere debitū coniugale. .7. cohabitare tenetur
 Nec obstat de c. j. eo. c. i. que dicit vxores sollicitis exhortatiōi
 bus inducendas vt viris leprosis coniugali affectione mistrent
 Illa monitoire loquit non preceptiue ut leprosi inducant ad
 cōtinendum .7. non fiant improbi ad exactionē debiti. als. decre.
 Illa coniugetur per sequētem. Sed qd si quis ingrediat do
 mum leprosozū in qua multi leprosi sub magistro viuunt ut. s.
 de ec. edi. cum dicat. nunquid vxor sana tenet sequi. Non cre
 do cum in cōi dormiat .7. in cōi vescantur. sed si cella aliqua da
 retur vel domus. prima in qua possent cohabitare vir .7. vxor
 tunc videret contrariū esse dicendū. Quid de filiis. Pu
 to q. cum sano debeant remanere. ne inficiātur. cum sit mor
 bus contagiosus.

De coniugio seruorum. Bica.

Equitur de alio im

pedimento matrimonij. s. de impedimento cōditō
 nis nullis. .7. ideo ponitur hic rubrica de coniugio
 seruorum. Videamus igit an seruus possit
 cōtrahere matrimoniu. .7. cum qua. Itē an cōsensus dñi sit re
 quirendus. Et qd iuris sit de matrimonio cōtracto inter libez
 .7. ancillam .7. iter seruū .7. liberam. Potest seruus contra
 here cū ancilla. ut. j. eo. c. i. .7. xlix. q. ij. c. vlt. pōt .7. etiam cum i
 gēna. dummodo nō ignoret conditionem ipsius vt. xlix. q. i.
 .c. i. ij. .7. iij. .7. c. si quis ingenuus. nō enim videtur celatus qui
 sciuit. nec certiorari debuit qui nō ignorauit vt. ff. de ac. emp. .7.
 ven. l. i. in fi. Sed si dñs videat seruū suū cum libera contra
 hentem .7. dissimulet. seruus eripitur in libertatem. ut. C. de la
 ti. liber. tel. l. vna. §. sed .7. si qs. .7. in aug. ibi. signata. .7. in aug. de
 nup. §. si vero ab initio. coll. iij. in aug. vt libe. de cetero. §. sed .7.
 si quis coll. vi. Pōt seruus cōtrahere cum ancilla inuito dño.
 .7. si dñs contradicentibus inter seruos .7. ancillas tractata sint
 matrimonia. nō sunt propterea dissoluēda. ut. j. e. c. i. .7. si diuer
 si sint dñi non dñt debitis seruitijs defraudari. ut. j. eo. c. i. .7. x/
 xix. q. ij. dictū. nec sunt ita distrabendi vt viri .7. vxoris separatō
 fiat ut. C. cōia vtriusq. iudici. l. possessionū. Sed queritur
 qd si dominus erigat seruitiū a seruo .7. eodem tpe vxor petat
 debitum. Dicit pōt q. se impedient in cōcursum. ff. de vsufruc.
 l. quotiens. Vel verius est dño obediendū. q. vir cuz onere
 suo transiit ad vxorē. Et q. bec de c. dicit consueta seruitia non
 minus debent dñis exhiberi. Quod intelligo verū nisi piculū
 fornicationis timendū sit in vxore. Sed quid si diuersi dñi di
 uersarum sint regionum. ita ut vir .7. vxor mutuo conuenire
 non possint ad coniugale officiū exercendum. Rñō. vt euitet
 fornicationis materia cogat per ecclesiam alter dominorū vē
 dere alteri volenti emere. ut. C. de cōi seruo māumis. l. vna. §.
 .7. generaliter. Sed qd si neuter dñorum emere velit. cogatur
 alter dñorum cuilibet extraneo vēdere in prouincia serui vel
 venalem exponat. .7. si nullus appareat emptor. emat ecclesia ut
 ar. l. iij. di. fraternitatē. viri enim .7. vxores separādī non sunt ut
 xxxij. q. ij. quos deus. xlix. q. ij. c. vlti. .7. ff. de edi. edic. l. plerun
 q. Si liber cōtrahat cū ancilla ignorās eius conditionem.
 nullum est matrimoniu. propter conditionis errorem nisi com
 pata conditione in eam cōsentiat verbo vel facto. ut. j. eo. ti. pro
 posuit .7. c. vlt. .7. xlix. q. ij. si quis ingenu. errantis enim cōsen
 sus nullus est. ut. xlix. q. i. §. i. .7. ff. de in iudic. om. iudi. l. si per
 rorem. C. de iuris .7. fac. ig. l. nō iccirco. Et quod dixi de erro
 re cōditionis intelligo deterioris. i. seruili. Nam si seruus con
 trahat cū libera errans in eius conditione cū eam putaret an
 cillam. quis erret. q. error nihil aliud est q. aliud. palio puta
 re ut. xlix. q. ij. in quibus. xviij. dist. quia. hic tamē errans non
 decipit cum eius cōditio melioratur vñ pretextu talis erroris

non posset divorciū postulare vxore in matrimoniu cōsentie
 te .7. si nouerit virū cōditionis esse seruili. Item quid si ser
 uus credit .7. itendit cōtrahere cum libera .7. cōtrahit cū ancilla
 nunqd q. errauit in cōditione etiam deteriori. credit enim cō
 cum qua cōtrahit melioris cōditionis .7. reperit deterioris dis
 rimet matrimoniu. Rñō non. q. cōsentit in hominē sue con
 ditionis. Ande quod dixi pretextu cōditionis deterioris posse
 dirimi matrimoniu intellige respectu errantis tūc enim neu
 ter alteri cōditionē opponere pōt. bec fuit optio bug. .7. mihi
 placet. Alij tñ dixerunt q. siue erret in pditione meliori siue de
 teriori. nō tenet matrimoniu vt ar. ff. de arbi. l. sed .7. si in seruū
 Ande fm eos si seruus credat cōtrahere cū ancilla .7. contra
 hit cū libera. vel si liber cū libera .7. contrahit cum ancilla. non
 tenet matrimoniu. Tercij dicunt q. error disparis cōditionis
 dirimit matrimoniu. non aut paris vñ fm illos si seruus cre
 dit cōtrahere cū ancilla .7. contrahit cū meliori hoc est cum li
 bera non tenet matrimoniu. Item si liber credat cōtrahere
 cū libera .7. cōtrahat cū deteriori. similiter non tenet matrimo
 niū. Sed in hoc vltio exēplo oēs conueniunt. Abi aut error
 interuenit in pari conditione nō dirimit. ut si seruus credat p
 here cum libera .7. cōtrahat cum ancilla. vel liber credat cōtra
 here cū ancilla .7. contrahit cū libera. Item quid si aliquis
 cōtrahit cū ancilla ignoranter .7. tandē dñs manumittit ancil
 lam nunquid hoc ipso matrimoniu cōfirmatur maxime si p
 manumissione interueniat copula carnalis. viro tñ ignorante
 mutationem status mulieris. Rñō non quia ad hoc intelligū
 tur cōmiseri ex cōsequētia prioris consensus q. null. fuit. ar.
 ad hoc. C. ad velt. l. quia .7. l. si mulier .7. ff. de mō. l. iij. §. scio
 Sed pone q. seruus cōtrahit cum ancilla ignorans ei. cōn
 ditionem. deinde detecta cōditione illius cōsentit in matrimo
 niū verbo vel facto. ut. j. eo. c. vlt. illa tamen nō cōsentit nun
 quid est matrimoniu inter eos. Dicunt quidā q. matrimoniu
 est ex vna pte. s. ex parte illius q. cōsentit. Sed hoc nō placet.
 q. matrimoniu nō claudicat nec ex vna parte tm consistit. ē
 enim duorū cōiunctio. s. maris .7. femine vt. xxvij. q. ij. §. i. pñ.
 vt nota. s. de spon. in prin. Sed fateor q. mulier cōpelleatur ad
 consensum matrimoniale rōne fidei date vt dixi. s. de despo.
 impu. scz cū maior contrahit cū minore. .7. q. mulier maliciose
 dissentire videt. ar. ad hoc. s. de eo q. dux. in ma. quā pol. per
 adul. c. i. Itē qd si inter aliquos cōiugatos moueat qd sup
 alterius cōditione seruili. nūquid is qui matrimoniu accusat
 pendente lite exigit debitum vel saltem reddat. Elidetur q.
 saltem reddere d. exactus. alter enim interi possessione mari
 tali destitui non d. ut. s. vt lite pen. laudabilem. xvi. q. iij. volu
 mus. ix. q. iij. nonne. Dixerunt quidā q. is qui ad diuortium
 agit exigere non d. ne sibi pñdiciū paret sed exactus soluat
 q. exigere est in eo. soluere nō est in ipso sed i altero vt. s. de cō
 uer. coniū. quidā intrauit. Abi aut videtur q. nec exigere d.
 nec reddere exigenti. alias quodcūq. istorū fecerit pñdicabi
 tur sibi vt. j. eo. ti. pposuit. .7. si ob hoc excoīaretur q. non red
 deret. defferet excommunicationē patēter tollerare pñsq. obe
 dire. q. si naturali affectione cognosceret induceret matrimo
 niū. si fornicatio peccatū mortale .7. iō in tali casu expedit nō
 parere ut. s. de resti. spo. litteras. j. de sen. ex. inquisitioni.

De natis ex libero ventre. Bica.

Ractatum est supra

de cōditione coniugatorū. nunc tractatur de cō
 ditione natorū. .7. ideo supponitur hic rubrica
 de natis ex libe. ven. Elidendū est igitur qui
 sint liberi. cuius conditionē patris an matris filius seq. debeat
 .7. in quibus. Itē in quibus casibus nati ex libero ventre dedu
 cantur in seruitutem. Liberi dicunt a libertate. libertas
 aut est naturalis facultas eius qd cuiq. facere libet. ut insti. de
 iure perso. in prin. Liberi sunt q. ex ingenuis nascunt. sunt
 aut liberi q. manumittunt. ut insti. de ige. Barrus quo ad
 libertatem .7. fuitutē sequitur conditionē matris ut. C. de rei
 vē. ptus. ff. de sta. bo. l. lex nāc. .7. l. cuz legūime. s. de seruis nō
 ord. c. vlt. xxij. q. iij. liberi. Et in tm hoc verum est vt sufficiat
 aliquo momento fuisse in libero ventre. ut qs. liber nascat. ut
 ff. de sta. bo. l. seruorū. In honoribus aut munerib. .7. mū
 cipis ptus sequitur patrē. C. de decurio. l. eos. l. exemplo .7. l.
 nullius solius .7. ff. de statu bo. l. liberos. Et in tm hoc verus
 est. vt sufficiat cōceptum esse ex decurione quantū ad hoc v
 patris conditionem sequatur. Quis ante ipsius natiuitatē pate
 destina

desinat eē decurio vt. ff. de decurio. l. ij. §. in filiis. **¶** Et si q̄ra-
tur in quibus filius patris iaz a senatu remoti sequatur cōditō
nem. R̄no in multis ut. ff. de decu. l. ij. §. in filiis. ff. de penis. l.
mortis. §. iste fonte. C. de decu. l. decurione. 7. l. decurionū filij
¶ Casualiter vero cōtingit vt liber natus efficiat seruus. ut
si sacerdos de facto ingenuā mulierē sibi copulet in vxorez si
lij nati ex tali cōtubernio sunt serui illius eccle in cuius iniuriā
sacerdos cōtraxit ut. xv. q. vlt. cū muliere. Item illi q̄ sarrace-
nis arma ferrū lignamina subministrant ut. j. de iude. ita quo-
rundam. Itē illi qui sarracenis galeas vendūt. vel naues que
in pyraticeis sarracenoū nauibus curā gubernationis exercēt.
vel machinis aut quibuscūq̄ alijs aliquod eis ipendunt consili-
um vel auxiliū in dispendiū terre sancte ut. eo. ti. de iudeis. 7. c.
ad liberandū. Itē si liber homo maior. xx. annis sciens p̄mittit
se vendi ad p̄cipiendū precium 7 in veritate p̄cipet. seru⁹ effi-
citur ut insti. de iure p̄so. §. penul. 7. ff. de libera. cā. l. liberis. i.
R. 7. §. si q̄s sciens. Sed 7 liberi facti ex ingratitudine reuocā-
tur in seruitutē. 7 ex oībus alijs causis ex quibus reuocat⁹ do-
natio ut i. aug. ut libe. decetero. §. illud coll. vi. vt de hac mate-
ria no. s. de seruis non ordi. §. nunc videndū. **¶** In summa
notandū est. q̄ eccle libertates tueri d̄z ut. j. eo. c. vno. Sed si
dubitetur de filiatiōe poterit probare q̄s se filium vt. s. de filiis
p̄f. michael. ff. de libe. 7 postu. l. posthum⁹. §. vlt. Licet sit cō-
tra ar. ff. de cōdi. 7 demon. l. lucius. p̄babit inq̄ eum natū ex
his qui matrimonialiter iuncti sunt. naz filius est is que nuptie
demonstrant vt. ff. de in ius vo. l. q̄ mater. vel per confessionē
patris 7 matris ut. j. qui si. sunt legi. transmissi. uel per affectus
ut. s. de p̄sump. asserere. ij. q. vi. ad romanaz. C. de inoffi. testa. l.
si mater. 7. statut his coniecturis donec probetur cōtrariū ut
C. de p̄ba. l. non nudis. C. de testibus. l. neq̄ professio. ff. de i
offi. testa. l. si instituta §. i. 7. C. de hered. insti. l. si pater.

¶ De cognatione spiritali. *Rica.*

Ractauimus supra

de q̄busdā impedimentis matrimoniū. nūc autē
tractaturi de cognatiōe legali. Item de consan-
guinitate 7 affinitate. p̄mittamus de digniori. l.
de cognatiōe spūali 7 iō ponitur hic rubrica de cognatiōe spi-
rituali. **¶** Videndū est igitur qd sit cognatio spiritalis. quot
sint eius spēs in q̄bus sacramentis hec cognatio cōtrahat⁹. 7
an filij ante cōpaternitates vel post geniti possint matrimonio
copulari. **¶** Cognatio spiritalis est p̄pinq̄uitas seu attinētia
proueniens ex sacramenti datione. **¶** Ex cognatiōe spiritali
que contrahitur in baptismo nouem p̄pinq̄uitates nascunt⁹
Prima inter sacerdotē baptizantē 7 baptizatum q̄ est filiatio.
Secunda inter sacerdotē 7 patrē baptizati 7 hec est cōpaterni-
tas. Tercia inter eundē 7 matrem pueri 7 hec est cōmaterni-
tas. Quarta inter filios sacerdotis 7 baptizatum 7 hec est fra-
ternitas vt. xxx. q. i. cōs. 7. q. iij. ita. Quinta inter baptizati 7 su-
scipientem de baptismo. 7 hec est filiatio. Sexta inter baptiza-
tum 7 vxorē suscipientis 7 hec filr est filiatio. Septima iter ba-
ptizatum 7 filios suscipientis. 7 hec est fraternitas. Octaua in-
ter suscipientē 7 patrem suscepti 7 hec ē cōpaternitas. Nona
inter suscipientē 7 matrē suscepti. 7 hec ē cōmaternitas ut hec
oīa probantur. xxx. q. iij. per totū. 7. q. iij. si quis vnus 7. c. q̄ spi-
ritualē 7. c. post vxoris. 7. j. eo. ti. c. i. 7. c. martinus 7. c. veniēs
7. c. tua. **¶** Circa hāc materiam queri cōsuevit. an vir 7 vxor
sibi cōicent actionem 7 passionē. In actione dico q̄ sic. vt si su-
scipio filium tuū de sacro fonte cōpaternitas cōtracta inter te
7 me mediante actu meo cōicatur vxori mee. ut. j. eo. ti. marti-
nus 7. xxx. q. iij. si quis vnus. Sed nunqd cōicant sibi passio-
nes. **¶** Erbigratia. habeo filium ex p̄ima vxore hunc suscipis
de sacro fonte. 7 p̄ hoc q̄ patior te agēte contrahis inter te 7
me cōpaternitas. que vt videtur me mediante cōicatur vxori
mee secūde. vnde efficeris mihi 7 vxori mee cōpater cuz qua
prius cōtraxeram 7 cōsumaueram matrimoniū. Naz si ante
q̄ cum secunda cōtraham. vel si post cōtractum 7 anteq̄ cō-
sumaret filius meus genitus ex p̄ia vxore de sacro fonte le-
netur. si postea contrahā vel saltem postea consumē hec cōpa-
ternitas non comunicatur vxori. neq̄ enim cognatio carnis
cognationi spiritus cōparatur. ut. xxx. q. iij. post vxoris. ut sic
omnes consanguinei mei efficiunt affines vxoris mee. sic om-
nes cōpatres 7 cōmatres mee efficiunt compatres 7 cōma-
tres vxoris mee quā postea duco vel cū qua postea salteq̄ ma-
trimoniū consumo. q̄ per vnionē carnis sequetur ad vnionē

spūa precedentē. l. ad cognationē spūalem. hoc est ad cōpater-
nitatē vel cōmaternitatē non transir⁹ ut in p̄eall. c. post vxo-
ris 7 fm hoc itelligit. c. q̄ spūales. **¶** Et dicat cū hug. lau. 7 Jo.
q̄ vir 7 vxor cōicant sibi actionē consumato matrimonio per
carnis copulā. ut cum alter coniugū suscipit filiū extranei de
sacro fonte. sed non cōicant sibi passionē vt cū filius alterius
tm coniugū suscipitur de sacro fonte. nec refert siue ante siue
post matrimoniū consumatum. Et est diuersitatis rō. q̄ quod
agit ps corporis equū est ut alteri p̄i cōmunicetur. sed nō sic
cōicabitur alteri qd in persona filij vnus tm agitur qui alteri
coniugū nec carnalis nec spūalis filius inuenit⁹ 7 si sit filiafter
in p̄io gradu affinitatis. Juxta posteriorem sniam locum h̄it
vnde ver. **¶** Que mihi vt cui⁹ natū mea sōte leuauit. **¶** Deu mihi
cōmater fieri mea nō valet vxor. Si qua mee natā nō ex me
fonte leuauit. **¶** Hanc post fata mee non inde vetabor habere.
Ambo cōpatres facit actio. passio nunq̄. **¶** Respuo que meus.
cuiusue leuat mea natū. **¶** Et mea dicat⁹ que carne mihi socia-
tur. **¶** Cōtrahitur cōpaternitas in baptismo vt superius di-
ctum est. Sed nunqd in his q̄ precedunt baptismū. **¶** Videtur
q̄ nō q̄ baptismus est ianua oīz sacramentorū ut. xxx. q. i. §.
verum 7. s. de p̄sbytero non bapt. mini. veniēs. vnde anteq̄
ponat⁹ fundamentū sacramentorum non videtur q̄ contrahi
possit cognatio spūalis. ar. l. q. i. cū paulus. 7 ad hoc accedit de
cre. j. e. c. contracto fm vnā lecturam. Sed fm hoc signat⁹ cō-
trarium. xxx. q. i. puenit. 7 de cō. dist. iij. in cathecismo. Circa h̄
dicit hug. q̄ in oībus p̄ludijs baptismi contrahit⁹ compater-
nitas. 7 talis que impedit 7 dirimit matrimoniū. Et r̄ndebat
ad decre. illam cōtracto. q̄ puer in cathecismo retent⁹ nō fuit
filius cōmunis concubinarū 7 cōcubinarie. sed tantummodo
cōcubine. 7 ideo cōcubinarus pōt cōtrahere matrimoniū cū
illa que puerum illū tenuerat in cathecismo. naz hoc nec etiā
cōtrahendū matrimoniū impediret. vt. xxx. q. iij. qui spūalem
Et q̄ dicit littera illius decre. cōtracto. que res vix cōtrahēdo
matrimonio impedimētum asserret. expōbat ip̄e vix. i. nullo
mō. **¶** Basianus autē dicebat in tribus cōtrahi cōpaternitatē
que impedit 7 dirimit. in baptismo. cathecismo 7 in cōfirmatio-
ne ut de con. dist. iij. i cathecismo. Sed verior videtur snia latr.
7 aliorum dicentiū q̄ in p̄ludijs baptismi cōtrahatur compa-
ternitas. sed nō adeo valida vt matrimonia cōtracta dissoluat
sed ipediat contrahenda. Et hoc innuit verbū decre. vix con-
trahēdo matrimonio impedimētū asserret. q̄ quod vix fit tm
fit ut. ff. de iud. l. vix certis ex causis. ff. ad vell. l. vlt. i. R. insti.
de vsu. 7 ba. circa p̄m. Quāuis sit ar. cōtra. ff. ad vell. l. tutor
in. i. R. Et fm hanc sniam determinanda sunt illa capitula p̄-
uenit 7. c. in cathecismo. **¶** Restat videre an filij duorū com-
matrū vel cōpatrum inter se cōtrahere p̄nt. Et est sciendū q̄
circa hoc canones diuersimode loquunt⁹. Quidam enī dicūt
q̄ post cōpaternitatē contractā filij qui nascunt⁹ in se contra-
here non p̄nt vt. xxx. q. iij. post susceptū. Sed alius canon poste-
rius editus p̄mū comigens dicit q̄ filij duorū cōpatrum si
ue ante siue post cōpaternitatē geniti cōtrahere p̄nt. excep-
ta illa sponsa duntaxat per quā ventūz est ad compaternitatē
vt. xxx. q. iij. super quibus. 7 hic canon cōfirmatur. j. e. c. i. §.
videt⁹ q̄ in his consuetudo sit obseruanda ut. j. eo. c. i. 7. c. sup
eo. Quod satis admitto circa matrimonia cōtrahenda. naz ē
illos filios per quos nō est perueniū ad cōpaternitatē potest
ipeditē consuetudo cōtraria. fm cōtrahendo. Et sic intelligo
illas decre. sed nō possēt dissoluere iam contracta vt. s. de spō.
duo. licet 7. c. tuas dudum. **¶** In summa notandū est q̄ cogna-
tio spiritalis sicut 7 legalis sicut 7 publice honestatis iusticia
ramos nō habent. vnde personas cū quibus contracta sunt
non egrediunt⁹ hec vincula. vnde cum filia filij mei spiritalis
contrahere possum. q̄ hoc nūq̄ p̄hibetur. 7 edictū de matri-
monio p̄hibitorū est vt. s. de sponsa. cum apud. Item cum fi-
lia cōmatris mee non tamen mea spiritali filia. ut. xxx. q̄one
ij. illud.

¶ De cognatione legali. *Rica.*

Actum est supra de

cognatione spūali. sequitur de cognatione lega-
li. **¶** Videndū est igitur quid sit cognatio legalis.
quot sunt eius spēs. qualiter dissoluatur. 7 qua-
liter impediatur matrimoniū. **¶** Cognatio legalis est que pro-
uenit ex adoptione. **¶** Adoptio autē ē legitimus actus per quem
qui filius non est pro filio habet⁹ vel nepote vel vteriore fm

voluntate adoptantis. **C** Adoptionis due sunt species. una que fiat in suo nomine et dicitur adoptio. Alia que transit in aliud nomen et dicitur arrogatio. Adoptio fit impio magistratus. Arrogatio auctoritate principis. Dicitur autem arrogatio quod is qui arrogat rogat hoc est interrogat an velit enim quem arrogat ipsum filium sibi esse. et is qui arrogat interrogatur an id fieri patiarur. **C** Adoptas is qui est in potestate aliena. Arrogas is qui sui iuris existit. Unde versus. Arrogo quod suus est et hoc meus esse necesse. Patris adoptio suum nec patris desinit esse. ut probatur hec. ff. de adop. l. generalis. Adoptivus enim non transit in potestate adoptantis. sed hoc ius succedendi ab intestato ut in ff. de adop. §. i. **C** Triplex est legalis cognatio. Una superioris et inferioris lineae inter adoptantem et adoptatum. et hec perpetua est hoc prohibitionem. ut ff. de ritu nup. l. quinetiam. Et alia collateralis quando impedit quod diu durat ut ff. de ritu nup. l. p. adoptione et hic in c. vno. Tercia est prohibitio surgit ex cognatione legali et illa perpetua est inter adoptatum et uxorem adoptantis ut ff. de ritu nup. l. adoptivus. i. R. Dicunt tamen quidam quod hodie collateralis cognatio locum non habet cum hodie adoptatus non transeat in potestate extranei adoptantis ut C. de adop. l. ult. Sed puto quod etiam hodie acquiritur per adoptionem ius succedendi ut in l. predicta. **C** Hec cognatio legalis neque impedit matrimonium contrahendum sed etiam dirimit iam contractum ut xxx. q. iij. ita diligere.

C De eo qui cognovit consanguineam uxoris sue. **R**ica.

Superius diximus

de cognatione spirituali et legali. nunc dicamus de consanguinitate et affinitate carnali. Sed quod plerumque post matrimonium contractum supervenit

affinitas inique contracta. ut j. eo. c. discretionem circa si. Ideo prius de ipsa videndum est. et propterea ponitur hic rubrica de eo qui cognovit consanguineam uxoris sue. **C** Est igitur sciendum quod si quis post contractum matrimonium cognoscat consanguineam uxoris sue oritur inter ipsum et uxorem quedam affinitas vel publice honestatis iusticia per fornicarium coitum contracta. Sed quod nihil superveniens praeter ingressum religionis rescindere potest matrimonium legitime contractum ut no. s. de con. l. pio. in prin. Ideo non sufficit ad matrimonium dirimendum et si exactione conjugalis debiti interdicitur. ut j. eo. ti. discretionem. et c. tue. et c. iordane. Si vero matrimonium precedat quibus sequantur sponsalia de futuro impedit matrimonium contrahendum ut j. e. c. i. et j. **C** Sed queritur an per coitum incestuosum vel fornicarium contrahatur affinitas. **R**espondeo sic. ut j. eo. discretionem et c. tue. et xxxv. q. iij. nec eas. Quidam tamen absurdum reputant quod affinitas quod est legitimus vinculus oritur ex dñato coitu. **C** Si si velles probabiliter dicere posses quod si ex huiusmodi coitu non oritur affinitas nam affinitas est que dicitur primitas ex nuptiis pueniens. ut ff. de gradibus. l. non facit. §. affines. et §. sciendum. oritur tamen publice honestatis iusticia. Sed quod si quis aliquam extraordinariam pollutionem polluat. nunquid cum consanguinea ipsius poterit contrahere. **R**espondeo si contra maritalem affectionem ipsa polluit non impedit contrahere cum cognata ut xxxv. q. iij. extraordinaria. sed si maritalis affectio iterum ut pote cum sponsalia de futuro procedunt et postmodum sequitur extraordinaria pollutio. ex hac oritur publice honestatis iusticia quod prohibet matrimonium contrahi cum cognata polluta. et contractus dissolvit ut j. eo. ti. fraternitati. Et est duplex causa divorcii publice honestatis iusticia quod surgit ex sponsalibus. et eadem siue affinitas de quarum altera dubitatur an nata sit ex pollutione vel pollutionis temptatione quod compelli non potuit etatis impediente defectu. ut s. de spon. iuv. l. i. quibus cum prima nec vix fuerit matrimonium ex forma contractus. nec presumptum cum contrahatur non habuisset effectum ut s. de spon. c. ult. **C** In summa notandum est quod istud quod hic dicitur in plerisque decre. ut si quis aliquam consanguineam uxoris sue cognoverit perdat ius exigendi locum hoc in consanguinea usque ad quartum gradum. Et idem est si queratur an is qui cognovit aliquam fornicario coitu possit contrahere cum cognata ipsius. **R**espondeo dicendum est quod non usque ad quartum gradum. hodie enim consanguinitas affinitas et publice honestatis iusticia prohibitionem suam producant usque ad quartum gradum. ut j. ti. pxi. non debet.

C De consanguinitate et affinitate. **R**ica.

Actum est supra de

cognatione spirituali et legali. nunc agendum est de carnali quod consanguinitate et affinitate consistit. unde ponitur hic rubrica de consanguinitate et affinitate. **C** Aiden dū est igitur de prima parte rubricae quod sit consanguinitas quod linea. quod gradus. quot sint lineae. quot gradus. et qualiter computandi. **C** De secunda parte rubricae videndum est visum quod sit affinitas quot sint affinitatis genera. quot gradus in singulis generationibus et qualiter sint computandi. Sed quoniam quedam sunt que inspectio subiicienda sunt oculorum ut agrosti dimensio. ut C. finium regum do. l. ij. ff. eo. ti. l. si irruptio. xvi. q. iij. inter memoratos. Ventrif inspectio ut videatur an mulier sit pugnans vel non ut ff. de v. inspi. l. i. in prin. Locorum pudicitie oculorum investigatio. dū queritur an mulier virgo sit vel corrupta ut s. de proba. ppositi xxvij. q. i. nec aliqua. Item cū queritur an mulier arda sit vel non arda. ut j. de frigi. et male. fraternitatis. Idem est et si queratur de alia instrumenti infirmitate a nā contracta ut j. e. ti. ex litteris. Et idem erederetur si queratur an vir sit sectus vel eunuchus. Item inspicitur quod in partibus inferioribus dum queritur de etate. ut s. de despon. ipu. puberes. ff. de minoribus. l. minor ex aspectu. Nec obstat his. C. quod tutor vel curat. esse desinat. l. indecorum. Nam verum est quod illa inspectio reprobat cū agit de tutela vel cura. Item non obstat quod dicitur quod oculus fallit ut xxxvij. q. i. nec aliquid. quod si plerumque fallat. sepius tamen non fallit. Et propterea utile estimavi ponere utrumque arboris et oculata fide instruere de utraque sicut in subsequētibz apparebit.

Sectioni arboris

boris vacaturus prius nosse oportet quod arbor fuit sic depicta. Et certe id quod utile visum est et expediens gradus et attinentias consanguinitatis oculorum

inspectio subiici. quod signum irritant alios dimissa per aures. quod que sunt oculis subiecta fidelibus ut j. de gradibus. §. vlti. **R**espondeo arboris pictura aug. est ut xxxv. q. v. ad sedem circa finem tercie colūne. Et hec pictura ascripta sit in decretis. non tamen hic est superflua. ut cū ibi et hic de consanguinitate tractetur. neuter librorum picture doctrina deest. cū nemini dubium veniat quod repetita lectio probat satis validum satisque esse formosum ut C. de emendatione iustitiani codi. l. vna. Sed quod oculi plerumque fallit. ut xxxvij. q. i. nec aliquid. et ff. de ventre inspi. l. i. l. R. Idcirco super ipsius arboris expositione doctores inuigilant et scolares circa intellectum eorum quod vident et audiunt aliquantulum elaborant. Et quod in quolibet arboris fructifera et nāli. quattuor attenduntur. truncus rami. Fructus et frondes. Et in hac arboze scripta eadem considerari oportet. **C** Apellamus ergo truncum iacobis sicut enim arbor nālis producit palmites sursum ex lateribus. Ramos extendit. deorsum autem continet pedamenta. sic et iacobis sursum lineam erigit ascendentem ex utroque latere ramos collaterales emittit. deorsum vero subdit lineam descendētem. Iacobis itaque truncum. lineas collaterales ramos fructus. attinentias. frondes quasdam dicimus questiones vel auralas quod in antiqua arboze ponebant. **R**espondeo itaque similitudine dñata quod est auctoritate canonis comprobatur ut xxxvij. q. v. tūc salubriter in prin. ad lectionem ipsius arboris accedamus. In qua doctrina talis est observanda. Primo assignetur regule quarum brevis instructio genealogia totius arboris explanatur. Secundo arbor ipsa legenda est. et gradus sunt secundum regulas computandi. Tercio quedam obiectioes discutientur. Quarto notabilia assignentur. Et sic quater nario numero arboris expositio terminetur. **C** Quinqz sunt regule. Et prima talis est. **C** Persona adiecta persone per carnalē propagationem gradum adijcit. Et hec regula locum habet in linea ascendenti et descendenti. Secunda talis est. **C** Quot sunt persone de quibus queritur computatis intermediis una minus. tot sunt gradus. Verbigra. si sunt quatuor persone. dicatur ibi terciū esse gradum inter extremos. si sunt quod dic quartū esse gradum ut si per una personam subducatur. Et hec regula locum habet in his personis quarum una descendit ab altera ut est videtur in linea ascendenti et descendenti. Tercia regula talis est. **C** Si persone de quibus queritur non descendat una ab altera. sed collateraliter a consanguineo procedat et sint in linea inequali quanto gradu quis istarum distat consanguineo totum gradum differunt inter se. Quarta regula est talis. **C** Si persone de quibus queritur non descendat una ab altera. sed collateraliter a consanguineo procedant et sint in linea inequali quanto gradu distat persona remotior ab ipso truncō. toto gradu distat inter se ut si computatio fiat ab eo qui magis est remotus ab ipso truncō ad ipsum truncum. Et hec due regule locum habent in collateralibus. Quinta regula est talis. **C** Quot gradu distat aliquis persona a consanguineo totum gradum distat a quibus descendenti ab eo. Et hec regula locum habet usque ad lineam equalem. et de hac facit mentio de decre. j. e. ti. c. vlti. Premissa itaque regule istis faciēda est computatio graduum et videndum qualem et quoto gradu distent

distent inter se oēs persone in arboze constitute. His ita dispositis 7 gradibus in ipsa arboze tam aīo q̄ oculo ac digito computatis videndū est de obiectiūculis 7 rīsis ad eas. ¶ Que ritur igitur quare cellula in qua ē ioachiz dicat vacua. Et red dicitur illa rō. quia pro trunco ponit. a quo trunco ceteri ramū sculi producant 7 ideo truncus appellatur. Inde est q̄ in illa cellula non ponuntur due persone sicut in alijs cellulis. cum ei respectu diuersorū diuersa noīa sortiatur. nam q̄q̄ vocatur pater q̄q̄ filius. quandoq̄ nepos. quādoq̄ auus. non potuit ei congruum nomē imponi. sed dicitur cellula vacua. dicit trūcus. vt. xxxv. q. v. series. Dicit etiam protheus ppter diuersitatem nomī 7 proprietatū q̄ illi attribuunt. vnde illud. Quo te neam nodo mutare prothea vultū. Item queritur quare ioachim non possit contrahere cū. sūla abauī ex linea transuersa li sūm regulā illam. persona addita persone p carnīs propagationem mutat vel adiicit gradum. Ad hoc dictū plenebit. ¶ Querite. quos agitat mundi laborat mihi sp. Tu quecunq̄ moues tam crebros causa meatus. vt superi voluit late. Posset tamē dici. q̄ hoc ideo contingit. q̄ gradus canonicus cōpositus est vnde quīs plures sint distantie in psonis. eadem tamen videtur attinentia inter ioachiz 7 sobolē abauī ex parte transuersa. sūla q̄ est inter ioachim 7 ipm abauū considerato gradu in quo attinet ioachim ipsi abauo. sicut est videri in bāca. Si enī plures sedeamus in vna banca. sicut vnus altius 7 alter planius in vna tamen banca sedemus. Vel planius dicere potest. cur queritur de attinentia inferioris ad superiorē. non computat ascendēdo ab inferiori vsq̄ ad summū vt sic possea a summo fiat descensus ad inferiores. q̄ sūm hoc fieret multiplicatio graduum. sed ascendit vsq̄ ad collateralem ipsius de quo queritur. Unde in q̄ōne pmissa. computandum est a ioachim vsq̄ ad proauū 7 pauā. 7 sic perueniendū est ad collaterales q̄ gradum adiiciunt. ¶ Itē queritur an matrimoniu olim in se ptimo gradu cōtractum legitime hodie per iura concilij generalis. sūm que licet contrahere in quarto gradu. ut. j. eo. ii. non d3. Ita tamen si nō per tū tps ante nona iura durauerit q̄ per noua iura sit quedam dissimulata dispensatio ut. j. qui. ma. accu. pol. per tuas. Rñō matrimoniu istud iudicandum ē sūm antiqua iura 7 p hoc dirimendum vt pbatur in aug. vt cū de ap. cognos. in prin. coll. viij. leges enī 7 cōstitutiones. futuris dant formam negocijs nō ad pterita reuocantur vt. c. de consli. cognoscentes 7. C. de legi. 7 consli. l. leges. Itē querit an isti de qbus proxime questū est separati. possint inter se cōtrahere matrimoniu. Et videtur q̄ nō vt probatur. xxxv. q. vi. ab isto. Posset tū satis tolerari vt si denuo 7 de nouo cōsentiant. valeat matrimoniu vt ex nunc nō ut ex tunc vt. j. de eo q̄ dux. in ma. quā pol. per adul. c. i. 7. c. veniens. Itē queritur an hodie i qnto gradu sexto 7 septimo sit cōsanguinitas. Rñō est quantū ad ius succedendi. non quantū ad ius matrimoni cōtrahendi. imo est ius succedendi vsq̄ ad decimum gradū legalē ut. xxxv. q. v. ad sedē circa prin. Nec obstat q̄ in eo. c. dicitur in fine. vltra septimū non est gradus. sic 7 hodie dici potest vltra quartū gradum non est gradus vt. j. eo. c. nō d3. Sed ad vtrumq̄ simul rñō. non est gradus ipediens matrimoniu. sed est gradus inducēs successionē. vt superius dictū est. Item querit. pone qd distem a cōstipite quinto gradu. ali qua distat ab eodem ex alio latere p lineā transuersalez tercio nunquid possum cum illa cōtrahere. Rñō. hec questio videt expedita per quartaz regulam superius positam. nam quoro gradu ego remotior disto a cōmuni stipite toto gradu ab illa minus remota. Nec obstat decre. j. eo. ii. q̄ dilecto. vbi ligit q̄ vterq̄ cōtrahentium distat a cōmuni stipite pari gradu. Quia ibi circa dispensationem interpretatio artat. Vel ibi papa mī titudini 7 obseruare cōsuetudini illius pūcie consultus de fert q̄ aliud in dissensionē 7 scandalum populi. statuat quadā adhibita nouitate ut ibi in fi. ¶ Item querit an committat incestus in quinto gradu. Et certe non. q̄ incestus committatur. hoc non pcedit ex natura coitus. sed potius ex constitutione ecclīe que statuit certos gradus 7 cōstituit in eis fore cōyūz incestuosum. Sicut 7 prohibitio matrimonij non ex nā matrimonij sed ex cōstitutione procedit ecclīe vt. xxxv. q. i. cū igitur. ¶ Item querit cum pauus proauunculus 7 propterus sint in eadem linea 7 in eodē gradu. quare ioachi magis distet a ppatruo 7 proauunculo q̄ pauo. Rñō. illi dicuntur esse in eodem gradu respectu superioris nō inferioris. Itē queritur. quantum ptendatur cōsanguinitas in linea ascēdenti 7 descendenti. Et videtur q̄ in infinitū vt. ff. de ritu nup. l. nuptie. xxxv. q. i. p. progeniem 7. c. de affinitate 7. c. in copula

tionē. Hodie autem indistincte tam in ascendentibus 7 descēdentibus q̄ in collateralibus quartum gradum. pphibitio nō excedit ut. j. eo. ii. non d3. Nec notabilia notabiliter sunt notāda quia ioachim cum nulla psona posita in arboze contrahere potest. ¶ Item positi in vna parte arboris inter se cōtrahere non possunt. quia sibi adinuicem attinēt. Et hoc verum est vsq̄ ad vltimam lineā equalitatis que per sūm coniungitur ioachim. Nam sex vltime cellule ex vna pte arboris non attinent omnibus superioribus sicut oculata fide videri pōt. Itē illi qui sunt positi in vna pte arboris pnt contrahere cum illis qui sunt ex alia pte exceptis tribus lineis descendētibz ex illa cellula in qua cōtinet pater mater. nā illi inter se cōtrahere non possunt. ppter abnepotem q̄ cum illis qui sunt in linea sororis 7 fratris ioachim cōtrahere potest. ¶ Itē nota q̄ non fuit necessariū arbozem ex vtraq̄ pte depignī. sed ex vna ad modū vexilli. sed forte factum est ex cā venustatis. vel ut sciamus noīa generis vtriusq̄ sexus q̄ ex vna pte arboris ponuntur noīa descendētiū p masculinū sexum 7 ex alia descendētiū per femininum. Itē nota q̄ quedam sunt lineę ligatę si lo p transuersum vt denotet q̄ ille sunt lineę equalitatis. Itē nota q̄ licet ioachiz sicut 7 q̄libet alius habeat quatuor auos duos paternos 7 duos maternos. 7 sic si ascēderis in quolibet gradu duplicabis numerum superiorum. nō tamen oēs ille psonę hic ponuntur. ¶ Item nota q̄ psonę que distāt eq̄ lter a cōstipite dicuntur esse in gradu 7 facere gradū. que autem inequaliter dicuntur distare gradu vt. xxxv. q. v. pono. 7. c. parentele. ¶ Item nota quid sit linea. qd sit gradus. Linea est ordinata collectio personarū cōsanguinitate cōiunctarū diuersos gradus continēs 7 eos a stipite sūm numeros distinguens. Gradus est quedam habitudo siue distātia personaz adinuicem facta collatione ad cōmū parentē. ¶ Itē nota q̄ puncta rubea designant gradus canonicos propter excellentiam quādam. Nigra vero gradus legales. De quibz breuiter est notandū q̄ in ascendentibus 7 descendētibz gradibus legalibus locum hnt due pime regule superius posite In collateralibus vero talis ē regula. Quorū sunt persone collaterales a cōmuni stipite descendentes ppter ipsam stipitez tot sunt gradus inter extremos de quorū attinētia queritur. Computationem graduum hic non pono. q̄ sicut a pncipio premisi melius sūm regulas sit computatio ad oculū 7 ad digitum q̄ ad intellectum.

Sequitur videre de secū

da parte rubice scz de affinitate. Et est sciendum q̄ affinitas est attinentia vnus persone ad aliam proueniēs ex copula carnali. quando enim vir coniungit carnaliter vxori omnes cōsanguinei vxoris efficiunt affines viro 7 ecōuerso. omnes cōsanguinei viri efficiuntur affines vxori. 7 in eisdem gradibus affinitatis in quibus gradibus cōsanguinitatis alteri attinēt Sed inter cognatos viri 7 cognatos vxoris nulla ex illo matrimonio nascit attinentia. vt. j. eo. ii. quod super his. Dicuntur autem affines quasi ad alterius fines accedētes. Et vt melius ac vtilius ea que ad instructionem huiusmodi arboris pertinent ad oculum ostendantur arbozem ipsam depictam inferui ipsaz per regulas artificiose diuidens ac distinguens gradibus sūm regulas cōputandis.

In arboze affinitatis do

ctrina ista seruetur. Prius ponantur regule quarū artificio genera 7 gradus affinitatis inueniantur. Secundo arbor cōponenda est ut tam gradus q̄ genera sūm regulas computetur. Tercio questionēs quedam notentur 7 solutiones adhibeantur. Quarto quedam notabilia assignantur 7 sic quaternario nūero huiusmodi arboris instructio terminet. ¶ Quatuor regule in hac arboze sunt ponende. quarum prima talis est. Persona de qua queritur matrimoniu cōtrahente ac cōsumante. oritur primum genus 7 gradus affinitatis iuxta gradū cōsanguinitatis inter virum 7 cōsanguineos vxoris 7 inter vxorem 7 cōsanguineos viri. Nec regula comprobatur. j. eo. ii. quod super his. Secunda regula talis est. Quorū gradu cōsanguinitatis distat qd a cōsanguineo suo vel cōsanguinea. toto gradu affinitatis distat ab eius vxore vel marito ipsius. Et hec regula cōprobatur. xxxv. q. iij. de ppingis 7. c. eq̄ lter. Tercia regula talis ē. Persona addita ploc p carnīs

copulam. mutat genus et non gradum. Et hec regula copio-
batur. xxxv. q. ii. §. auctoritate et c. sequenti. **Q**uarta regu-
la talis est. Persona addita persone per carnis propagationem
mutat gradum. et non genus. et hec regula comprobatur. xxxv.
q. v. p. 20. Has duas posteriores regulas breui versiculo co-
prehende. mutat nupta genus. sed generata gradus. **P**o-
sitis regulis et iure probatis componenda est arbor et exponen-
da et per artificium regularum gradus affinitatis sunt ex vtro-
que latere arboris computandi ut per eorum breuiem instructio-
nem scilicet quoto gradu affinitatis viri sororis et suarum de-
scendentium attineant consanguineis suarum uxorum. scilicet fratri et
sue posteritati usque ad quartum gradum. et e converso. quoto gra-
du affinitatis attineant uxores fratris et descendantium ab eo
usque ad quartum gradum consanguinitatis suorum virorum. scilicet
sorori et descendantibus ab ea. **A**rbor sic componas. in me-
dio arboris ponatur linea continens quatuor cellulas. In cel-
lulis illis hec scripta sunt. Primus gradus. Secundus gra-
dus. Tercius gradus. Quartus gradus. Ponitur autem in
medio. inter fratrem et sororem propter tria. ut detur intelligi
quod a consanguinitate ortum habet affinitas. et quod ex vtroque sexu
virili et femineo affinitas contrahatur. et quod gradus affinitatis con-
trahantur secundum gradus consanguinitatis sicut inferius explana-
bo. **A**lbo vno latere ipsius linee ponitur alia linea continens quat-
tuor cellulas. In prima scribitur frater. In secunda fratris filius.
In tertia fratris nepos. In quarta fratris pronepos. **E**x altero
ponetur alia linea continens quatuor cellulas. In prima
scribitur soror. In secunda sororis filia. In tertia sororis neptis. In
quarta sororis proneptis. **F**ratre igitur uxorem ducente contra-
hitur primum genus affinitatis. et primus gradus inter uxorem
fratris et sororem. **D**etur sorori filia. oritur secundus gradus.
Addatur filia filie. erit tercius gradus. **M**asculetur filie sororis fi-
lia. gradus quartus addetur. **E**t quod dico in filiabus idem est
et in filiis sed ex vno latere arboris ponuntur consanguinei se-
minel sexus et ex altero virilis. **I**tem filio fratris matrimonium
contrahente oritur inter eius uxorem et sororem fratris cum
suis posteris primum genus affinitatis et talis gradus in quali
gradu consanguinitatis inuenitur maritus cum illis personis.
Et idem omnino si nepos fratris uxorem duxerit idem in pro-
nepte. **H**orum igitur uxores continentur in linea illa que est iux-
ta frater. que linea quatuor habet cellulas. In prima scribi-
tur. vxor fratris olim relicta. In secunda vxor filij fratris. In
tercia vxor nepotis fratris. In quarta vxor pronepotis fratris.
Nec mireris si in tot narrationibus graduum non dicam mu-
tari genus affinitatis. sed gradus. quia genus non mutatur per
carnis propagationem sed gradus. ut §. in regulis est premis-
sum. **E**t eodem modo ex alio latere arboris explanabis. **N**am
sorore matrimonium contrahente oritur primum genus affi-
nitatis inter virum uxoris et fratrem cum posteris suis. simili-
ter sororis filia contrahente. oritur primum genus affinitatis
inter virum uxoris. et fratrem sororis cum descendantibus suis.
Idem in sororis nepte idem in sororis pronepte affinitatis gene-
re non mutato in variatione successionis. sed gradibus varia-
tis sicut variatur gradus consanguinitatis cum illa persona qua
mediante affinitas est contracta. **A**iros istarum continet illa
linea que est iuxta sorores que quatuor habet cellulas. In pri-
ma scribitur vir sororis olim relictus. In secunda vir filie sor-
oris. In tertia vir neptis sororis. In quarta vir proneptis sor-
oris. **S**unt et due auricule siue cellule ex vtroque latere arboris
posite. In vna continetur relictus relicte fratris. In altera reli-
cta relicti sororis. que cellule sole sunt et lineas non habent et
ponuntur causa venustatis vel ornatus ut in sequentibus di-
cam. **E**xposita arbor et affinitatis gradibus assignatis. re-
stat discuti questiones et solui. **P**one quod hodie inueniatur
aliquod matrimonium olim contractum ante constitutionem il-
lam. §. eo. ti. non debet in secundo genere affinitatis. nungd sta-
re vel separari deberet. **A**d quod respondeo matrimonium istud
iudicari deberet secundum iura temporis illi in quo contractum est ut in aug.
ut cum de ap. cog. §. j. coll. viij. **C**etera in hac questione dicas sicut dixi
in consimili questione quam no. §. i. arboris consanguinitatis. **Q**uod si quis an-
tist de quibus proxime questum est separati possint iterum ma-
trimonialiter copulari. **E**t videtur quod non. ut. xxxv. q. vi. ab isto.
Ad quod respondeo. Canon iste loquitur in impedimento quod
fuit et durat. Sed nos loquimur in impedimento quod fuit. et
esse desijt per constitutionem illam. non debet. que tollit secun-
dum et tertium genus affinitatis. et ideo contrahi denuo potest
ut. §. de eo qui dux. in ma. quam pol. per adul. c. j. et c. venies

Item queritur. duo olim impedimenta ex secundo gene-
re affinitatis surgebant. affinitatis et publice honestatis iusticia
ut. xxxv. q. ii. p. 20. sed affinitas est sublata ut superius dictum
est. nunquid et publice honestatis iusticia. **V**idetur quod no. quia
de ea non fit mentio in constitutione illa. non debet. sed tamen de
illa publice honestatis iusticia que olim ex secundis nuptijs na-
scebatur quod ergo non mutatur quis stare prohibet. ut. C. de
testa. l. sanctimus. **S**ed dico quod illa publice honestatis iusticia
que olim ex secundo genere affinitatis oriebatur sublata est per
constitutionem eandem. non debet. nam ibi dicit prohibitionem
de coniugio in secundo et tercio affinitatis genere minime con-
trahendo sacri approbatione concilij reuocantes. unde reuo-
cata est quilibet prohibitio que olim ex secundo genere proce-
debat. propterea in constitutione sequitur. ut sic contrahentes
hoc est in secundo affinitatis genere decetero libere copulen-
tur. **P**ater igitur ex premisis quod hodie uxores duorum fratrum
vel duorum consobrinorum non sunt affines. unde mortuis ip-
sarum maritis potest aliquis vtramque ducere successiue. non
obstante canone cui est hodie derogatum. xxxv. que. ii. p. 20.
Item reuocata est prohibitio de sobole suscepta ex secundis
nuptijs cognationi viri non copulanda prioris. ut in dicta con-
stitutione. non debet. **I**tem queritur. an hodie sola publice
honestatis iusticia locum habet que oritur de sponsalibus de
futuro vel de presenti. dummodo non consummatur. quia illa
etiam ex diuina pagina ortum habuit. ut ibi. non licet tibi spon-
sam fratris tui vel et alie. nihilominus locum habent que per
illam constitutionem. non de. non inueniuntur sublata. **H**anc
questionem no. §. de sponsa. §. ex sponsalibus. **A**ltimo no-
tabilia videamus. **E**t primo videndum est qualiter affinitatis
genera contrahantur. **E**t est sciendum quod aliquo contrahente
matrimonium et consummante per carnis copulam. oritur pri-
mum genus affinitatis inter virum et cognatos uxoris et inter uxo-
res et cognatos viri. §. eo. c. quod super his. **S**ecundum genus
fit fratre matrimonium contrahente ut dictum est et morien-
te. demum relicta ipsius cum alio contrahente oritur secundum
genus affinitatis inter secundum virum et cognatos prioris et
e converso. aliqua matrimonium contrahente et consumman-
te. demum moriente et relicto ipsius cum alia contrahente ori-
tur secundum genus affinitatis inter secundam uxorem et co-
gnatos prioris uxoris et ad hoc denotandum ponitur in qui-
busdam cellulis olim relictus olim relicta. quasi dicat in arbo-
re antiqua ponebantur hec verba. relictus relicta. quibus co-
trahentibus oriebatur secundum genus affinitatis. quod ho-
die locum non habet. **E**t forte locum habet quia contrahunt
secundum et tertium genus affinitatis. sed prohibitio est subla-
ta ut. §. eo. ti. non debet. **I**tem fratre contrahente oritur primum
genus affinitatis inter eius uxorem et sororem fratris cum sua
posteritate. fratre moriente et uxore fratris olim relicta cum alio
contrahente. oritur secundum genus affinitatis inter secundum
virum et sororem cum posteris suis. mortua uxore et relicto illi
us cum alia contrahente oritur inter illam et sororem cum sua
prole tertium genus affinitatis. et hoc designat auricula illa re-
licta relicte fratris. **I**dem dicas in alio latere arboris. nam sorore
contrahente oritur primum genus affinitatis inter virum so-
roris et fratrem cum sua posteritate. mortua sorore et relicto ip-
sius cum alia contrahente oritur inter illam et fratrem cum su-
is descendantibus secundum genus affinitatis. mortuo relicto
sororis et relicta ipsius cum alio contrahente oritur inter illam
et fratrem cum sua prole tertium genus affinitatis. et hoc signi-
ficat illa auricula in qua scribitur relicta relicti sororis. **S**e-
cundo notabis quod super cellula illa in qua scribitur vxor fratris
olim relicta protenditur filium. §. in quo scriptum est primum
genus affinitatis. et reflectitur ad cellulam illam in qua scribitur
soror et ab illa cellula soror producit filium cum eisdem veri-
bis et reductur ad eandem cellulam vxor fratris. ut denotetur
quod isti inter se sunt affines. **E**t eodem modo super cellulam illam
frater erigitur aliud filium habens eadem verba scilicet primum
genus affinitatis et retorquetur ad illam cellulam vir sororis.
Item ab illa cellula vir sororis sumitur filium cum verbis eisdem
et reuoluitur ad illam cellulam frater. ad ostendendum
quod inter se sint affines. **T**ercio notabis quod affinitas est propi-
mitas personarum ex carnali commixtione proueniens omni-
caris parietela. **Q**uarto no. quod affinitas non oritur ex nuptijs
interdictis ut. ff. de gradibus. l. non facile. §. sciendum est. **E**t
ita quatuor regulis quatuor questionibus et quatuor nota-
bilibus exposita est arbor illa.

De frigidis

De frigidis & maleficiatis.

Rica.

Racrauinus sup2a

de quibusdam impedimentis matrimonij. s. quia impossibilitas coeundi impedit matrimonium. ideo subiicitur hic rubrica de frigidis & maleficiatis & impotētia coeundi. **¶** Aidea

mus igitur quot sunt species impossibilitatis & que impediunt matrimonium & que non. Item que sunt impedimenta ex parte viri & que ex parte mulieris. & qualiter probetur impossibilitas coeundi. **¶** Species impossibilitatis due sunt. Impossibilitas enim coeundi. alia naturalis. alia accidentalis. Sed & hec subdistinguitur. Nam in potentia siue sit naturalis siue accidentalis aut est perpetua. aut tēporalis. Naturalis impotentia coeundi triplex est. in viro frigiditas. artatio in muliere. vel aliud instrumenti impedimentum a natura contractum vt. j. eo. ti. ex litteris. defectus etatis in vtroq; vt est in pueris. Accidentalit impotentia prouenit propter duo. propter maleficiū. Item propter. sectionem seu castrationem. que impedimenta in viris non in feminis locum habent. **¶** Perpetua impedimenta sunt frigiditas. Item artatio cui ope medicorum subueniri nō potest vt. j. eo. ti. ex litteris & c. fraternitatis. Sectio seu castratio maleficiū quod deleri nō potest. Temporale impedimentum prestant pueritia. vt. j. eo. c. quod sedem & s. de de. spon. impu. quasi per to. & xxx. q. ij. c. j. Item artatio cui subueniri potest ope medicorum. Item maleficiū tēporale. **¶** Impe-
diunt & dirimunt matrimonij impedimenta perpetua. Frigidus enim naturalis contrahere nō potest & si contraxerit nō tenet matrimonium. vt. j. e. c. j. c. laudabilem & c. littere. & xxxij. q. j. c. j. & ij. Et in hoc casu nō dicitur matrimonij cōtractum dissolui. sed a principio nullus fuisse. vt in aug. de nup. s. si vero coll. iij. Cum enim due sunt cause matrimonij propter quas extitit institutum. vt nō. s. de sponsa. s. fuit. & nulla illarum subit in frigidō. merito matrimonium est nullum. Et p hoc videtur q; senex nō possit contrahere matrimonij. s. contra. C. de nup. l. sanctimus. xxvij. q. j. nuptiarum bonū in prin. Accobstat. j. eo. c. quod sedē. ibi enim loquitur de his impotentibus qui perpetuo impedimēto laborant. Senex autēz si naturali calore destituatur. ope tamen medicorum & virtute medicinarum poterit eius debilitas subleuari & ad coytum roborari. **¶** De maleficio autem sic teneas q; si matrimonium preueniat & sit perpetuum impedit contrahendum & dirimit iam contractum. vt. xxxij. q. j. in prin. & c. si per sortiaras. Qui dam tamen dicunt illud. c. nō tenere. quali nō sit aliquid maleficiū perpetuum quod saltem per eum qui fecit deleri nō possit. & ita cum per opus humanum subueniri possit nō dirimit matrimonium. eo q; nō sit perpetuum. vt. j. eo. ti. fraternitatis. quicquid enim ligatur solubile est. vt in aug. de nup. s. nuptias. Sed contrarium est verum. potest enim aliqd maleficiū esse perpetuum. vt deleri nō possit. puta aliquid datum est edendum vel bibendum. vel mortuus est maleficus. vel perditum est maleficiū. vel maleficus nescit delere. In his igit potest locus habere. c. si per sortiaras. vnde stabunt simul vir & mulier per triennium & operam dabunt ad carnalem copulam. que si interuenire nō possit separari debebunt. vt. j. eo. ti. laudabilem & in aug. de nup. s. per occasiones. Sed si vir post diuortium cognoscat carnaliter aliam. nō reconciliantur priora connubia vt in predicto. c. si per sortiaras in fin. nam pōt quis esse maleficiatus quo ad vnam. nō tamen quo ad alias. secus in frigidō naturali. Et hec omnia habent locum cum maleficiā pcedunt matrimonij. Ceterū si subsequant nō rescindunt matrimonij. siue aū maleficiū fuerit psumatū siue potuerit cōsumari. nulla enī infirmitate vel maleficio vel ipedimēto supueniente rescidit matrimonij qd semel tenuit vt. xxxij. q. vij. illi q; & q. v. horrendus & c. si quis vxorem. nisi religione preueniente copulam carnalem. vt. s. de cōuer. coniu. ex publico. **¶** De castratione autem dicunt quidam q; castrati. hoc est caste nati. i. frigidi contrahere nō possunt & si contraxerint nō tenet matrimonium vt superius dictum est. Si vero fuerint spadones. idest spata secti possunt contrahere. in quibusdam enim matrimonij est humanitatis solacium vt. xxvij. q. j. nuptiarum & ar. ad idem. xxxij. q. v. quod deus. Sed verius est q; secti matrimonij cōtrahere nō possunt. nec valet contractum. quia ex quo cognoscere vxores nō possunt pueris assimilantur. vt. j. e. quod sedem. **¶** Reterea tria sunt bona matrimonij. proles. si-

des & sacramentum que in matrimonio castrati locum nō habent vt. xxvij. q. j. omne. Item due sunt cause principales matrimonij. vt nō. s. de sponsis. s. cause. quarum neutra in castratis inuenitur. Et q; castrati matrimonium nullū sit probatur. ff. de iure do. l. si serua. s. si spadoni. Secus vbi aliquis habet vnum testiculum. huiusmodi matrimonij tenet. & sic videtur posse intelligi lex. ff. de liber. & postu. l. sed est quesitū. s. spado nem. & ff. de edil. edic. l. ediles. s. offilius. nam & hic militat. ff. de rebus mili. l. qui cum vno. & propterea dicit lex. spadonum multa sunt genera. vt. ff. de verbo. signi. l. spadonuz. **¶** De artatione vero teneas & obserues quod legitur. j. eo. c. fraternitatis. Quidam tamen dicunt q; artatio matrimonium nō dissoluit. vt. j. eo. ti. consultationi. Sed q; ibi dicit. romana ecclesia tamen consuevit in similibus iudicare vt quas tanq; vxores habere nō possunt habeant vt sorores. subaudi. consuevit iudicare consulendo & monendo. nō diffiniendo vel sententiando. **¶** Quid si vir generare nō possit vel mulier concipere. nunquid matrimonium contrahere possunt. Respondeo sic. nam q;uis in matrimonio talium vtrq; causa matrimonij locum nō habeat de quibus nō. s. de spon. s. cause sufficit tamen alteram nō deesse. **¶** Aunc videndū est de modo probationis. qualiter probetur impotentia coeundi. Et est sciendū q; si mulier dixerit virum suūz frigidē nature esse vt coyre nō possit. & se matrem fieri velle adiecerit. stabit cum illo vq; ad triennium vt in aug. de nupti. s. si per occasionem. j. eo. l. laudabilem. & si per tantūz tps data ad hoc opera coyre nō possit fiet diuortium. si tamen vterq; iurauerit cum septima manu propinquoium vt. xxxij. q. j. requisit. & hoc appellatur verū & iustum iudicium vt. j. eo. ti. j. & c. laudabilem. Sed si post diuortium contingerit cum alia contrahere. reintegrāda essent priora connubia. vt in. c. requisit. conuicto de perjurio viro p contrarium factum vt. j. e. c. j. Et idem tēpus seruabitur in maleficiato ad probandum impotentiam coeundi. nisi per minus temporis constare possit vt. j. eo. ti. laudabilem. eo saluo q; si ppter maleficiū separatur matrimonium si separatus cū alia contraheret nō reparetur primum matrimonium vt in. ca. si per sortiaras in fine. Sed si mulier dicat virūz coyre nō posse. vir autē dicat contrarium. viri standum est veritati vt. xxxij. q. j. si quis acceperit. nisi mulier velit se probare virginem per aspectum corporis vt. s. de proba. proposuit. Sed quid si dubitetur an precedat maleficiū vel subsequatur. **¶** Matrimonij um presumetur subsequutū esse vt ar. C. de edil. acti. l. iij. de artatione & sectione probabitur per aspectum. **¶** Sed pone q; vir proclamet ad iudicium. dicit se frigidū vel maleficiatum. mulier cognuerso dicit eum potentem & se ab eo cognita. nunquid in hoc casu standum est iuramēto viri eo q; caput est mulieris. Rñō nō. q; actor est & actore nō probare & c. vt. vj. q. v. actor. s. de causa possesi. cum ecclesia. s. de iureiur. c. vlti. & ei qui dicit incumbit probatio. ff. de proba. ei qui. Item timentū est ne multi sic dicerent si ad proprium iuramentū se crederēt ab vxoribus separandos. Item fauor matrimonij repugnat. Item muliere ad iudicium proclamante & dicente virum frigidum & maleficiatum & sic impotentem. & viro hoc confitente. timetur de colludio vt. s. de eo qui cognō. consang. vt. sue. super eo. & ideo eis tm nō creditur. sed adiecit septima manus propinquoium vt. s. dictum est. multominus ergo credet soli viro in questione premisa contradicente vxore. Item quid si propter artationem separatum sit matrimonium. & tandem mulier nubat alteri qui referat seras eius nūquid reintegrabitur matrimonium primum. **¶** Id qd breuiter respondeo. si mulier nō erat cognoscibilis primo sicut secundo. puta q; diuerse nature. & conditionis homines erant. tunc nō integratur. sed si cognoscibilis erat primo. cuius simili cōmiscetur. apparet sententiam diuortij per errorem latam & ideo reintegrabitur matrimonium primum. vt. j. eo. c. fraternitatis.

De matrimonio contracto cōtra interdictū ecclesie. Rica.

¶ Est impedimenta ma
monij que & contrahendum impediunt & dirimunt iam contractum agitur hic de quodam impedimento. quod est impediat contrahendū nō tamen dirimit iam contractū. & ideo subiicitur hic rubrica de matrimonio contracto contra interdic. ecclesie. **¶** Adidendum est igitur quid sit interdictū ecclesie. quia illud facere

possit. quibus modis fiat et quis sit interdicti effectus. **I**nterdictum ecclesie in hoc casu est prohibitio contractus matrimonialis. **T**ale autem interdictum potest episcopus facere ad quem spectat cognitio causarum matrimonialium. vt. j. de excess. prela. accedentes. q. cum matrimonium sit magnum sacramentum in ecclesia dei. vt. s. de biga. c. debitum. questiones que super matrimonio mouentur sunt ad episcopum deferende. vt. xxv. di. perlectis. si tamen de consuetudine approbata archidiaconi cognoscant de causis matrimonialibus vt. s. de resti. spol. litteras. vel archiepiscopi. vt. s. de consang. et affi. ex litteris possunt et ipsi prohibere aliquibus ne simul matrimonialiter copulentur. **A**liquando interdictum ecclesie generaliter matrimonium contrahi ex causa. tale interdictum impedit contrahendum et dirimit iam contractum. vt. xxv. q. iij. contradicimus. Aliquando interuenit ecclesie prohibitio simpliciter et sine conditione. et illud interdictum non sufficit ad irrationem matrimonij et si contra interdictum facientibus penitentia imponatur. vt. j. e. c. j. et ij. nisi subsit causa perpetua. et tunc matrimonium irritabitur. non propter interdictum. sed propter causam. que si non subsit et si contra interdictum contrahi non debeat non tamen est conueniens vt ob id solum sacramentum coniugij dissoluatur. vt. j. eo. ti. ex litteris in fi. **I**n summa notandum est q. tempore feriarum non interdictur contractus matrimonij quod solo consensu contrahitur. vt. xx. vij. q. ij. sufficiat. quocumq. enim tempore potest matrimonium contrahi. vt. s. de feriis capellanus. Sed interdictur solemnitas nuptialis vt ibidem et xxij. q. iij. non oportet cum sequentibus ca. Interdictur et traditio solemnitas vt. e. ti. q. ea. nec vxor ducere. Addit frater Ray. in summa sua de copula carnali. forte inherens canonicis dicentibus q. tempore orationis non debet quis cognoscere vxorem suam vt. xxij. q. iij. per totum. Sed tu dicas q. illud quandoq. est preceptum. quandoq. consilium. Preceptum est q. illis diebus non cognoscat vxorem suam causa excedere libidinis nam cum priuatis diebus venialiter peccaret vir. si nos taliter cognoscendo diebus solemnibus peccaret mortaliter. Consilium vero est ubi vult cognoscere causa proliis vel causa vitande fornicationis. Et hec omnia intelligas in exigente. nam exactus quocumq. tempore reddere debet. vt. xxv. q. ij. si tu abstines. xxij. q. j. c. j. Interdictur et matrimonij clandestinum. sed contractum tenet. saluis penis que imponuntur contrahentibus et proli. vt. s. de clandest. de spon. cum inhibito. Sed nunquid peccant viri vel vxores exigendo debitum vel reddendo in diebus solemnibus vel in locis sacris. Ad q. respondeo. q. exactus semper reddere debet. nisi caute et sine periculo adulterij possit differre. exigere autem non debet. Unde dicit apostolus. Nolite fraudari invicem. nisi forte ex consensu ad tempus vt vacetis orationi. Et iterum. Reuertimini in idipsum ne temptet vos sathanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam. non secundum imperium. Et augustinus christiano cum vxore sua aliquando licet conuenire. aliquando non licet propter dies processionis et ieiuniorum aliquando conuenire non licet. q. etiam a licitis abstinendum est vt facilius impetrari possit quod postulat. Item quotiescumq. aut dies natalis domini aut relique festiuitates aduenerint. non solum concubinarum consortio sed a proprijs vxoribus abstinete. vt probantur hec. xxij. quest. iij. apostolus christiano. et c. quotienscumq.

Qui filij sunt legitimi.

Bica.

Tractauimus supra

de matrimonio et eius impedimento. sed quia proles est vnu de bonis matrimonij. vt. xxvj. q. j. omne. et vna de causis propter quas matrimonium est institutum. vt. no. s. de sponsa. s. causa. Unde subsequenter et de filijs tractatur. et ideo ponitur hic rubrica qui filij sunt legitimi. **E**ideam itaq. quot sunt genera filiorum. qui filij sunt legitimi. et qui non. et qualiter illegitimi. legitimentur secundum ius canonicum et ciuile. **F**iliorum quinq. sunt genera. alij legitimi. alij legitimati. alij adoptiui. alij arrogati. alij naturales. **L**egitimi filij sunt qui ex legitimis matrimonijs procreantur. vt. in li. de patria po. in princ. ff. de his qui sui vel alie. iuris sunt. l. item in potestate et l. filius. Item etiam dicuntur liberi. vt. xxvj. q. iij. liberi. Et hoc puto verum siue matrimonij sit. verum siue putatiui. d. modo contrahere

tes sole miniter contrahant et impedimentum ignorent vt. j. e. c. cum inter iohanne. Legitimi nati sunt illi qui illegitimi nascuntur sed aliquo superueniente beneficio pro legitimis reputantur vt. j. eo. titu. tanta. et vt in sequentibus dicam. **D**e adoptiuis et arrogatis dixi. s. de cognat. legali. Naturales sunt qui ex concubinis nascuntur vt. xxvj. q. iij. liberi. **E**el subdistingue melius. Filiorum alij sunt legitimi non naturales. vt adoptiui et arrogati. alij sunt legitimi et naturales. vt ex legitimis matrimonijs procreati siue veris siue putatiuis. vt superius dictum est. alij sunt naturales et non legitimi. vt nati ex concubinis indubitate affectu retentis. huius abestato succedunt parentibus vna cum matribus in duabus vnijs vt. C. de naturali. in aug. licet patri. Alij spurij vt nati ex damnato coitu. huius in nullo succedunt imo nec patri a parentibus debent. vt in aug. quibus mo. na. effi. sui. s. antepenul. j. eo. ti. per venerabilem. in fi. xxvj. q. iij. dicat Sunt et alia genera filiorum nam sunt alij spirituales vt. xx. q. j. omnes. et q. ij. c. j. et ij. Dicuntur etiam filij secundum legem veteris testamenti qui ex ancillis et patronis de voluntate vxoris nascuntur vt. l. vj. dist. ysmabel. et xxvj. q. iij. recurrat. Et qd dixi. s. q. filij nati ex legitimis matrimonijs dicuntur liberi fallit. q. natus ex ancilla et seruo. vel ex ancilla et libero. Quis matrimonia liter coniunctis. non tamen est liber vt. xxvj. q. iij. liberi. et nihil omnino verum est matrimonium inter seruos. vt. s. de coniugio seruo. c. j. Item contingit q. nati ex iustis nuptijs liberi non sunt vt cum aliqui casualiter in seruitutem rediguntur. vt nota. s. de natis ex libero ventre. s. casualiter. **O**cto modis legitimitur filij naturales. Primo si quis concubinam suam duxerit in vxore. legitimitur filius naturalis non spurius. vt. j. eo. ti. tanta. et c. gaudentur. Secundo si pater tradat filium naturalem seruitio curie ciuitatis de qua ipse oriundus existit vel curie ciuitatis metropolitane. vt. in li. de nup. s. vlt. Tercio si pater naturalis filium suum copulauit in matrimonio officiali curie ciuitatis de qua ipse oriundus est vel ciuitatis metropolitane. vt. C. de naturali. l. i. l. ij. Quarto si ipse naturalis seipsum offerat cum non superest legitima proles. nam alias non liceret ei se offerre et sic liceret patri seipsum offerre vt in aug. quibus mo. na. effi. sui. s. et iste modus. coll. vj. Quinto si patre deficiente legitima prole et matrimonio quo impedimento cum concubina offerat pater principi et princeps eas admittit. vt in aug. quibus modis na. effi. sui. s. illud colla. vj. Sexto si pater in suo testamento dixerit naturales legitimos vt in aug. quibus mo. na. effi. sui. s. si vero nec. coll. vj. Septimo si pater in instrumeto publico veraciter testum dixerit naturales legitimos. Octauo si vni ex filiis perhibuerit hoc testimonium. nam hoc sufficit alijs ad legitimacionem vt in aug. vt liceat matri et auie. s. ad hoc coll. vj. Est et nonnullus casus legitimandi cum papa legitimat aliquem. Sed cum per superiores modos legitimati admittantur ad actus legitimos et successionem nunquid legitimatus a papa admittetur ad potestatem. Ad hoc dixerunt quidam q. papa non habet potestatem legitimandi quo ad actus seculares et successionem. sed eo ipso q. quis legitimitur ab eo in spiritualibus. legitimari videtur in temporalibus. ne sit absurdum q. legitimatus ad spiritualia illegitimus ad temporalia censetur. ar. ad hoc. ff. de interd. et re leg. l. re legatorum. s. vlt. ff. de senato. l. q. indignus. ff. de ser. expor. l. cui patet. Is igitur que papa legitimat. intelligit legitimari ad temporalia per consequentiam quada vt. j. e. ti. p. venerabile. quedam enim per consequentiam obtinemus vt. ff. de pe. l. moris in prin. C. si aduersus transac. l. ij. C. de dista. l. si quando. C. de tempo. in inte. rest. l. petende. Nec mireris. nam quis papa non exerceat iurisdictionem contentiosam in temporalibus preterquam in casibus. vt. s. de app. c. si duobus. s. de iudi. noui. j. e. c. causam que. **L**egitimare tamen non est contentiose iurisdictionis sed voluntarie. sicut manumittere. adoptare emancipare vt. ff. de offi. procon. l. ij. et l. ij. **S**ed queritur an videatur legitimatus ad dignitates quem papa simpliciter legitimat et in forma communis. Respondeo non. Item quid si ad dignitatem legitimet nunquid de episcopali intelligitur. Videtur q. no. hec enim indulgentia ad episcopatus vel archiepiscopatus non solet extendi. sed ad personatus alios et dignitates minores vt ar. s. de concess. preben. vel ec. dilectus filius. nam et circa episcopatum sunt alique dignitates vt. s. de si. presbyter o. n. i. m. ad quas intelligo per indulgentiam huiusmodi dispensatum. q. hec indulgentia odiosa est cum deroget iuri communi et ideo restringenda vt. ff. de liberis et postu. l. cu. quida. et s. de consang. et affi. q. dilecto. et s. de trans. la. prela. licet. **I**n summa notandum est q. ad probandam filiationem

Quibus temporibus
iunt celebrande
nuptie

Non solum in feris
nali obsequanda et ipa

Non oportet a lxx. q. 3
ad octauis pasce. et. 3.
Godefridus an festu
seti. Joannis. bap. ut
ab aduocato dei vbi post
episcopalia obsequia
nuptias. Quod si factum
fuerit separentur.

Non solum in feris
nali obsequanda et ipa

Non solum in feris
nali obsequanda et ipa

Non solum in feris
nali obsequanda et ipa

Non solum in feris
nali obsequanda et ipa

Non solum in feris
nali obsequanda et ipa

tionem prodest parentum professio. vt. ff. de proba. l. etiam ma-
tris. ff. de libe. agnos. l. j. §. iulianus. §. eo. c. per tuas. ff. de pro-
ba. l. vlti. Item affectio vt. §. de presum. afferte. C. de rei vro.
ac. l. j. §. si vero. xxxij. que. iij. ea vindicta. C. de inoffi. testa. l. si
mater. ff. de ritu nup. l. non solum. Nec presumptionem indu-
cunt pro filio. nec tamen ad successionem sufficiunt vt. C. de te-
sta. l. neq. p. fessio. l. si pater. C. de proba. l. non nudus. Si
cur et econverso si pater filium negat patris negatio presumptione
inducit contra filium. non probatione. Unde negationi non stat
vt. ff. ad carboni. l. j. §. si quis. ff. de libe. agnos. l. iij. ff. de inoffi.
testa. l. si instituta. §. j. Item nota q. q. tum ad hoc vt filij le-
gitimi nascantur sufficit bona fides utriusq. coniugum. vel sal-
tem alterius vt scilicet credat matrimonium fore legitimu. vt. j.
eo. ti. ex tenore. Quidam tamen dixerunt q. si alter parentum
sciat impedimentum matrimonij et alter ignoret. filius natus ex
his legitimus erit quo ad ignorantem illegitimus quo ad suc-
cessionem scientis impedimentu. ar. ad hoc. xxxij. q. ij. solet que-
ri et. c. aliquando. C. soluto matrimo. l. si ignorans. C. de ince-
stis nup. l. qui contra. ff. de tributo. l. iij. Sed hoc non placet. na
hoc monstruosum esset aliquem pro parte fore legitimu. pro par-
te illegitimu vt. j. eo. ti. venerabilez. Sicut alibi lex dicit ablu-
tum esse si aliquis dicatur partim liber et partim seruus vt. ff.
de libe. causa. l. si duobus. Sed verius est vt dicat q. si ambo
parentes ignorant vitium vel alter locum habet quod primo
dixi. sed si ambo scirent impedimentum matrimonij vel ignora-
rent et cla contraherent no facta denunciatione in ecclesia. tunc
affectatores ignorantie videntur et eorum ignorantia filios non
excusat. vt. §. de clandest. despon. cum inhibito. Quod intelli-
gas esse verum cum matrimonio interest impedimentu cogna-
tionis vel alicuius proximitatis. eo q. illa cum inhibito dicit. si
quis vero huiusmodi clandestina vel interdicta coniugia inire
presumpserit in gradu prohibito etiam ignoranter. proles de ta-
li coniunctione suscepta propterea illegitima censetur. C. de re-
rum si alter contrahentium sciat impedimentu alteri quo ad
matrimoniu contrahendum. et nihilominus cum eo solemniter
contrahat. solemnitas vitium abolet. unde matrimonium erit
legitimu et proles legitima et libera. dummodo mater non sit
ancilla. vt. §. de coniugio seruo. proposuit vt. §. de natis ex libe-
ro ven. c. vno et. §. de seruis non ordi. dilectus. Sed si alter co-
ditionem alterius ignoraret et clam contraheret. adhuc puto
prolem nasci legitimam ar. ff. soluto ma. l. si cum dote. §. vlti.
non obstante predicta constitutione. cum inhibito. que loquitur
in impedimento cognationis vt dictum est.

Qui matrimonium accusare possunt. Rubrica.

Actenus tractauimus

de ma-
trimonijs et eorum impedimentis. nunc de diuor-
cijs tractaturi. q. diuorcium accusatio solet prece-
dere de accusatione matrimonij premittamus.

et ideo subiicit hic rubrica qui matrimonium accusare pos. vel
in ipsum testificari. Et videndum est igitur qui matrimonij
accusare possunt. et qui in ipsum testificari valeant. et qualiter ac-
cusatio sit facienda. Et unum tamen premisso q. fm iura ca-
nonica et in foro ecclesiastico improprie dicitur accusatio. quo-
niam huiusmodi petitio vel actio etsi de crimine fiat. non tamen
est criminalis sed quasi mixta inter civilem et criminalem vt. §.
de procu. tue. Sic et querela inofficio testamenti dicitur mix-
ta inter civilem et criminalem. unde plerumq. vocatur querela
vt. ff. de inofficio. testa. l. j. eo q. qui querelam proponit peti-
tionez hereditatis exercet vt. ff. de inofficio. testa. l. i. qui de
inofficio. Aliquando dicitur accusatio vt. C. eo. ti. l. eum qui
sic et contra consecrandum excipitur. etsi de crimine excipia-
tur non est tamen questio criminalis. unde in his casibus inter-
uenit procurator etsi per principales securus procedatur vt. §.
de procu. tue. §. de accu. super his. et de hac materia plenius tra-
ctauit. §. de procu. §. dantur. Possunt accusare matrimonium
soli viri et non alij. vt cum agitur de aliquo perpetuo ipedime-
to quod peccato subiectum non est puta de frigidity natura
li maleficio vel artatione. non enim interest aliorum hoc agere
nisi eorum qui cum aliquo ex impedimentis superioribus sunt
coniuncti. et in tali coniunctione constituti non peccant unde con-
sultur vt si quis non possit habere coniugem vt vxore saltem
habeat vt sororem vt. iij. q. ij. requisisti. §. de frigidis et male. co-
sultationi. Et idem puto vbi error conditionis alterius effectus

matrimonij impediuit. Nam et tunc nullus impetere potest ma-
trimonij tale. nisi is qui deceptus existit vel alius ipsius nomi-
ne qui si sciens conditionem alterius semel consenserit tollitur
actio vt. §. de coniugio seruorum. proposuit. Itz vbi agitur ad
separationem mutue seruitutis propter adulterium ab altero
commisum solus maritus vel sola vxor agere potest. nullius
alterius interest nisi illius cuius thorus maculatus est. nam vi-
ri adulterij etiam vxorem coinquinat et econverso vt. xxxij.
q. j. in coniugio. Potest et dissimulare si velit dummodo confu-
si in adulterio non persistat. q. tunc secus vt. xxxij. q. j. si quis. et in
alio. si quis vxorem. Potest et remittere adulterium iam com-
missum vt. §. de iureiur. que admodum. imo et post diuorcium
potest sibi adulteriu reconciliare vt. xxxij. q. j. q. autem. §. de co-
uer. coniuga. gaudemus. C. ad le. iul. de adul. in aut. §. hodie.
Sed si agatur de consanguinitate vel affinitate seu de cognati-
one spiritali vel publice honestatis iusticia q. huiusmodi co-
iunctiones neptarie sunt et coytum incestuosum inducunt. licet
viro vel vxori matrimonij accusare. licet et parentibus. qui si
defuerint proximiores admittuntur. Et est ratio quare isti ex-
traneis preferantur. quoniam parentes et proximi suam genea-
logiam tum testibus et cartis. tum ex recitatione maioru scire la-
borant. vt. j. eo. ti. videtur. Et q. parentes preferantur extrane-
is in hoc casu probant leges. ff. ad le. iul. de adul. l. j. §. vlti. et
l. si maritus. quibus cessantibus accusare extranei admittun-
tur. alias non vt. C. ad le. iul. de adul. l. quis. licet enim hec actio
vel accusatio sit popularis vt. j. eo. c. cum in tua. tamen repellit-
tur quis ab accusando propter turpitudinem questus vt. j. eo. c.
significante. Item et si suspectus habeatur eo q. presens fuit te-
pore denunciationis et cum sciret impedimentu tacuit. vt. j. e.
ti. cum in tua. olim prescriptio. xx. vel xvij. annorum repellat
accusatores matrimonij. hodie vero coniuncti taliter nulla lon-
ginitate defenduntur annorum vt. §. de consang. et affi. no
debet in fi. Sed nunquid is qui repellitur ab accusando matri-
monio admittitur ad denunciandum. Respondeo videtur q.
sic ad denunciationem canonicam que attenditur circa peccatu
committendum. na ad illam quilibet tenetur vt. §. de cog. spiri-
tua. ad quam admittitur etiam is qui accusare non potest. vt. §.
de iureiur. que admodum in fi. In qua qualicumq. noticia suffi-
cit vt. xxxij. q. v. hoc videtur. in qua turpitudine propria non obstitit
vt. §. de spon. preterea. qua iuramentu precedens non impedit
vt. xij. dist. nerui. Sed qua si quis se iuramento astrinxerit no fa-
ciendam iuramentum temerariuz reputatur. vt in predicta de-
cre. quemadmodum. Nec in denunciatione euangelica que cir-
ca peccatu commissum attenditur non contingunt. vt notabo
de ea. §. de accu. inquisitioni. Puto tamen q. is qui ab accusan-
do repellitur. ad denunciandum non admittatur. ne per vnaz
vias expulsus ingrediat per alia. qd esse non debet. vt. §. de
procu. tue. ff. pro socio. l. ideoq. ff. de conditioni. institu. l. que
sub conditione. Et queritur an in questione matrimonia-
li admittatur parentes ad testificandum. Respondeo si que-
ratur an matrimoniu contractum stare possit vel non ratione
consanguinitatis vel affinitatis admittantur. vt. j. eo. ti. videtur
xxxv. q. vj. c. j. Idem si agatur de contrahendo et ad impedi-
endum ne contrahatur opponatur cognatio in casu quez ha-
bes infra eo. ti. cum in tua. Si vero agatur an matrimonium sit
contractum an no tunc locu habet distinctio decre. §. de testi-
super eo. Probatio autem eorum qui super consanguinitate vel
affinitate testificantur fieri debet cum iuramento duos articu-
los continente vt dicant ita se a maioribus accepisse. et credere
ita esse. vt. §. de testibus. quoniam. Hodie tamen necessarius est
q. is qui testificatur super gradibus parentele viderit aliquos
in aliquo gradu constitutos. vt. §. de testi. licet ex quadaz in-
fi. Et agitur ad diuorcium propter adulteriu et si forsan opor-
teat agentem inscribere vt designet in scriptis nome locum et
tempus et omnia que coprehenduntur. ij. q. vlti. libelloz. ad ta-
lionem tamen non debet se aliquatenus obligare. ne forte cum
in probatione defecerit intentionis sue consequatur effectum.
vt. §. de procu. tue. Potest tamen maritus accusare vxorez de
adulterio iure tamen mariti. §. lx. dies computandos a tpe diuor-
cij. vt. ff. de adul. is cuius. Sed iure extranei etia post hos dies
du tamen no excederit quinquenniu. vt. ff. ad le. iul. de adul. l.
mariti. §. preterea. sed ad thori separationem etia post illud tem-
pus auditur. vt. xxxij. q. ij. admonere. Et ius autez mariti seu
priuilegium. §. lx. dies in quattuor consistit. Primo q. ex sola
suspitione adulterij rea facit vxorem. vt. iij. q. iij. §. aliquando.
C. de adul. l. quis. §. de adul. mariti. Quod intelligo in suspi-

tiōe vel presumptione violēta. vt. xxxij. q. j. dixit. s. de presump. litteris. Secundo. q. p̄fertur alijs volētibz accusare. vt in. l. predicta q̄uis. 7. ff. e. ti. l. si maritus. Tercio q. non inscribit. saluo eo qd̄ dicit illa decre. tue. s. de procu. Nouo tū iure cum maritus agit ad penam legalem in foro seculari contra vxores inscribere tenet. vt i. aug. vt liceat matri 7. auie. s. causas. Quarto quia de calumnia nō punitur. nisi euidēs sit calūnia vt. C. de adul. l. iure mariti. ff. eo. ti. l. is cuius. s. vti. s. fm canones non videtur q. pena talionis locū habeat siue criminaliter agatur vt. xxxij. q. v. hec ymago. siue ciuilitur. vt. s. de procu. tue. Abi autē de perpetuo impedimēto agitur siue a cōiugibus siue ab extraneis. simpliciter petitio formāda est. vel petitio faciēda vt denuncietur matrimoniū nullum 7. coniuncti nequarie separētur. Per scripturā autē absens matrimoniū accusare nō pōt vt. j. e. ti. a nobis. ij. q. vlti. p. scripturā nec denūciare vt. j. de ac. inquisitioni. Repellitur autē ab accusatione qui presens fuit tēpore denūciationis. 7. sciens impedimētū tacuit. preterq. si ex legitima causa ad eū non potuit denūciatio peruenire vt. j. eo. ti. cum in tua. vel si timēs probatione destituit nō accusauit vt. ij. q. vij. pleriq. vel nisi ideo tacuit. q. vidit aliū accusantem. quem vult docere preuariatū fuisse. vt. ff. de preuari. l. ij. Sūt 7. alie cause propter quas repellitur quis ab accusatione matrimoniū que sunt generales 7. cōmunes in omnibus accusatoribus. 7. prosequuntur hec. j. de accusa. In summa notandū est q. in matrimonio contrahendo. non habet locū accusatio. nō enī accusari potest quod nondū existit. vt. s. de despon. impu. ad dissoluendū. sed hēt locū denūciatio. Item sponsalia de futuro cōtrahenda leuiter impediuntur. vt si dicatur illā de cuius sponsalibus agitur a cognato futuri sponsi fuisse sp̄ecognitaz. nam stabitur in hoc simplici assertioni sic dicentis. S3 post spōsalia cōtracta per hoc non impeditur matrimoniū cōtrahendū. nisi probetur saltem per samā loci. vt. s. de consang. 7. affi. super eo. Sed ad separandū matrimonium iam contractū necessariū esset hoc legitime probari. vt. s. de eo qui cog. consang. vxoris sue. de illo.

De diuorcijs.

Rica.

Actum est supra

de accusa
trimonij. s. q. accusatione precedere 7. legitima causa probata solet fieri diuorcijs. Iccirco post tractatū de accusatione matrimoniū subiicitur hic rubrica de diuorcijs. Videamus igitur quid sit diuorcium quis possit ferre sententiā diuorciū. Diuorciū est viri a muliere vel mulieris a viro legitima separatio. Legitima ideo dico q. quos deus coniunxit homo nō separet. s. violenter sine lege absq. ratione. Non enī homo separat quos pena dānat quos reat^r accusat. quos maleficiū coartat vt. xxxij. q. ij. quos deus. Dicitur autem diuorciū a diuersitate mentis q. bñ qui matrimoniū distrabunt in diuersas partes eunt vt. ff. de diuor. l. j. Plures sunt cause diuorciū s. iura ciuilia. vt i. aug. de nup. s. per occasionem. 7. in aug. vt liceat ma. 7. auie. s. quia vero. sed dicimus iura illa nō tenere. 7. idē dico in omnibus alijs legibus ex quibus habētur diuorcia seu repudia fieri posse p̄ter causas canonicas quas iſerius prosequemur. Nā matrimonia iure poli nō iure fori reguntur vt. ij. q. iij. s. hinc distinguendū. Due vero sūt cause legitime propter quas fit diuorciū quo ad thoriū 7. mutū seruitutem. nō quo ad sedus sui vinculum matrimoniale. q. si semel teneat 7. matrimonij fuerit consummatum. non dirimitur nisi morte vt. xxxij. q. vij. interueniente diuorcio 7. c. licite. in aug. de nup. s. deiceps. i. religio 7. fornicatio. De religione diximus satis. s. de conuersa. coniu. Fornicatio aut propter quā potest fieri diuorcium duplex est. corporalis 7. spūalis. Ob fornicationē corporālē licite dimittit^r vxor vel vir. vt. xxxij. q. j. dixit dñs. 7. q. vij. licite. Hoc tamen fallit in septem casibus. Primus est si 7. is qui agit de fornicatione cōuincitur vt. xxxij. q. vj. per totū. j. eo. ti. significasti. tunc enī mutua crimina pari cōpensatione delentur. vt in preallegatis iuribus. vt. j. de adul. intelleximus. vt. ff. soluto matrimonio. l. viro atq. vxore. ff. de adul. l. si vxor. s. si iudex. Secūs si vir vxorem prostituat. vt. s. de eo qui cog. cōsang. vt. sue. discretionē. Tercius si mulier credēs maritum mortuū nubat alteri. quaz maritus rediens tenetur recipere sine fornicationis exceptiōe. vt. xxxij. q. iij. cū per bellicā. Quartus si quis falso simulās se maritum lectū illius intrauit 7. cognouit vxorem. vt. xxxij. q. ij. in

lectum. Quintus si mulier fuerit vi oppressa. vt. xxxij. q. v. propositio. qd̄ intelligo in vi absoluta nō in cōditionali. oēs enī causationes apostolus ap̄putauit. vt. xxxij. q. vij. oēs causationes. Sextus q. maritus reconciliat sibi vxorem adulterā. vel eam publicē adulterantē retinet nihilominus in consortio maritali. vt. xxxij. q. j. c. j. 7. ij. 7. l. ij. 7. C. ad le. iul. de adul. l. crimen adulterij. Septimus licet raro occurrat est ille quē ponit finis decre. j. eo. gaudemus. S3 queritur si maritus accusat vxorem de adulterio. durante accusatione vxor petat debitū nunquid vir tenetur reddere. 7. si volūtarius reddet nunquid sibi preiudicium parat 7. irregularis efficitur. Ad qd̄ respōdeo. si notoriū est mulierē adulterium cōmississe. vir nec exigere debet debitū nec reddere nec mulieri restitui. vt. j. eo. significasti. nisi vir fuerit fornicatus vt ibidē. 7. vt superius dictū est. s. plimus. Si aut volūtarius exigit vel reddat debitū 7. sibi preiudicium parat. vt ar. s. de coniug. seruo. propositū. 7. irregularitātē incurrit vt. xxxij. q. i. si cuius vxorē 7. xxxij. q. j. c. j. 7. c. si quis vxorem. Si vero adulterij mulieris nō sit notoriū. vir non exigit sed reddet exactus q. ante sententiā nō debet vir p̄uare vxorem suā iure suo. vt. j. eo. ti. porro. 7. s. vt lte pen. laudabilem. 7. vij. q. iij. nōne. Itē q̄ritur an maritus post sententiā diuorciū possit adulteram sibi reconciliare inuitam. Videtur q. sic ar. C. de legi. consli. l. qd̄ fauore. Itē innocens non p̄uatur iure qd̄ habet in persona nocentis. s. ecouerso vt. C. ad le. iul. de adul. in aug. sed hodie. nec siua proderit mulieri contra quā lata est. vt. ff. de excep. rei iudi. l. euidenter. nec pena prestabit immunitatem. vt. ff. de interdic. 7. relega. l. relocatori. s. vlti. Cōtingit 7. alias q. vnus cōiugū habet seruitutē in altero. altero amittit. te. vt. s. de conuer. coniu. quidā intrauit. xxvij. q. ij. qui dormierit. Item nisi vir posset reconciliare inuitam vxorē daretur mulieribus occasio fornicandi. Nā aliqui hodie habentes maritos fornicarentur vt sic separate a viris nunq. cohabitarent eisdem. sed tollenda est materia fornicandi. vt. j. eo. ti. q̄to in fi. Pro muliere autē facit siua cui standum est nisi per superiorē fuerit reuocata vt. vj. q. iij. qd̄ semel. contingit autē casualiter q. siua quodammodo prodest ei cōtra quem lata est. vt si plures sint rei debendi in solidū fertur sententiā cōtra oēs. iam ex re iudicata non pōt in solidū agi aduersus singulos. unde si vnus parit soluit liberatur vt. ff. de re iudi. l. paulus. ij. Puto in questione premissa virū posse reconciliare vxorē etiā inuitā. Est 7. fornicatio sp̄itualis. q. nō solum mechatō est illius qui carnē suā coinquinat. sed etiaz qui simulachrum facit. vt. xxvij. q. j. non solū. Differat autem fornicatio sp̄itualis a carnali in quattuor. Nam carnalis semel cōmissa sufficit ad diuorcium inducendū. sp̄itualis nō. nisi is qui fornicatur in fornicatione persistat 7. non peniteat vt in predicto. c. non solū. Item propter fornicationē sp̄ituālē aliquando soluit^r matrimoniū ipso iure vt cū contractū est matrimoniū inter duos infideles. vnus cōuertitur. alter persistit in fornicatiōe sp̄ituālī. nec vult cohabitare. vel vult. sed cū cōtumelia creatoris vel saluatoris. vel vt coniugē trahat ad mortale peccatum. vt. j. eo. c. quāto. xxvij. q. ij. si infidelis. Itē consiliatur innocenti cohabitare fornicanti sp̄itualiter vt. xxvij. q. j. iam nunc 7. c. sic enī. sed in fornicatione carnali prohibetur. vt. xxxij. q. j. c. j. 7. l. iij. Item si is qui sp̄itualiter fornicatur ad fidē redeat. alter cōpellitur conuersum recipere 7. sibi reconciliare in casu quem habes. j. eo. ti. gaudemus in fi. quod in fornicatione carnalī non contingit. pōt enī innocens si vult sibi reconciliare fornicantē carnaliter sed non cogit^r vt. xxxij. q. j. de benedicto. Et q. proxime dixi fidelē cogi reconciliare conuersum. intellige verū esse. si fidelis ab infideli nō recessit iudicio ecclesie. alioquin secus vt. j. e. t. de illa fm quā intelligi pōt finis illius decre. gaudemus. Vel dic cas indistincte cōpelli. vt dicit illa gaudemus. ad quā trahitur hodie decre. illa. Et intelligo q. matrimoniū reconciliatū erit nouū m̄soniū. vt. pbat. j. e. gaudem^r. s. q. si cōuersū. Nec mireris q. qd̄ ad nouū matrimoniū cōpellat^r. hoc enī cōtingit fauore religiois. cōtingit hoc idē 7. als. s. de eo q. dux. in ma. quā pol. per adul. propositū. j. de adul. c. j. xxxvj. q. ij. tria. Et in casu premissis is qui reconciliat sibi conuersum non cōtrahit et bigamiam. q. 7. si secundo cōtrahat. non tamē contrahit cum duabus nec diuidet carnē suā in plures. Fit igitur diuorcium per contumeliā creatoris. q. cōtumelia creatoris soluit ius matrimoniū in eo qd̄ relinquitur vt. j. eo. ti. quāto. 7. xxvij. q. ij. si infidelis. S3 7. nihilominus in eo qui relinquit. matrimonium enī quo ad substantiā claudicare non pōt. nā si est matrimoniū oportet vt sit inter duos. vt ex diffinitione matrimoniū p̄batur vt notauit

ut notari. §. de spon. §. sequitur. Quamvis videatur quibusdam respectibus claudicare quod quandoque unus tenetur ad servitute alter non ut. §. de cōuersi. coniu. quidā itrauit. §. de eo q. cognō. p. lang. v. sue trāsmisse. Item et alio respectu dicitur matrimonium claudicare quod unus tenetur ad matrimonium contrahendum alter non ut. §. de eo qui duxit i. ma. quā pol. per adul. propositū. §. de despon. impube. cōtinebatur. 7. c. de illis. 7. §. de adul. c. j. xxxvj. q. ij. r. l. a. S. quo ad essentia sicut dicit claudicare non potest dicitur autem matrimonium solui circa eum qui relinquitur. hoc est circa fidelē quod ille solus contrahit sine peccato in tribus casibus. scilicet cum infidelis qui in infidelitate remansit et non vult cohabitare cōuerso ad fidē vel vult non tamen sine contumelia creatoris. vel ut trahat fidelē ad mortale peccatū. Alter autem qui in matrimonio peccat odio nominis christiani sine peccato non contrahit. vel ecclesia non curat dicere de infidelis. quid enim ad nos de his qui foris sunt ut. ij. q. j. multi. et ideo dicitur tñmodo de fidei. S. qualiter de hoc fiet fides quod infidelis nolit cohabitare fidei. vel cohabitās blasphemet vel trahat fidelem ad mortale peccatū. Respondeo per testes. et propterea ut de secundo matrimonio dubitari non possit laudo fidelē ut testes adhibeat cum infidelis requisitus cohabitare recusat. vel cum cohabitās blasphemet vel trahit ad mortale peccatū. Alioquin si de secundo matrimonio cōtinueret dubitari. deficeret non ius sed probatio. ut. ff. de testa. tu. l. duo sunt tycij. et probatione deficiente ecclesia militans que quā fallit et fallitur ut. §. de snia excom. a nobis. iudicaret fm probata. ut no. simile. §. de clandestini desponsa. §. ideo aut. Et quod autem dixi matrimonium solui cōtumelia saluatoris. locum habet in matrimonio cōtracto inter duos infideles. quod si sit verum non tamen est ratum. verum ideo est quod matrimonium est apud oēs gentes in christo enim iesu neque liber neque servus est a sacramento ecclesie remouendus ut. §. de cōiugio seruo. c. j. Ratum ideo non est. quod dissolubile in tribus superioribus casibus. Unde matrimonium aliud iniunctum aliud ratum aliud consummatum. Iniunctum per consensum. Ratum hoc respectu. quod indissolubile. quod cōtractum inter fideles quod non soluit nisi in casu religionis ut. §. de cōuer. coniuga. ex publico. Et dicitur ratum. ad differentiam illius matrimonij quod inter infideles contrahitur. ut superius dictum est. Aliud consummatum. scilicet per carnis copulam dicitur autem cōsummatum. i. perfectum et cōpletum quibusdam respectibus quod non licet alteri intrare religionē altero invito. et propter quibusdam significatiōes matrimonij cōsummati ut no. de hoc. §. de biga. §. quattuor. S. queritur pone quod vxor separatur per sententiam a viro propter fornicationē spirituale vel carnale postea vir similiter fornicatur. nūquid mulier potest virum repetere cum effectu. snia non obstat. Videtur quod sic ar. §. de iureiur. tua nos in. ij. tua. §. de adul. intelleximus. et quod mutua crimina et. ut no. §. e. §. primus. S. contra snia bene lata non retractet ut. vj. q. iij. quod bene semel diffinitum est. Item mulier per sniam servitutem amittit quā habebat in viro. unde servitus amissa non renascitur ut. ff. de solu. l. Stichū. §. aream. Item est exceptio criminis tollitur per replicationē criminis ut. §. eo. significasti. et in p̄dicta de. cre. intelleximus et. xxxij. q. vj. per totū. exceptio tamen rei iudicate per subsequēs crimē non tollitur. In hac quōne scripsit frater ray. in summa sua se credere quod ecclesia ex officio suo cōpelere debeat virum ad vxorem redire. ar. §. eo. ti. ex litteris. Puto tamen cōtrariū. ut. §. eo. ti. de illa. §. de conuer. coniuga. c. vlti. Nec obstat illa ex litteris. nā ibi non fuit facta segregatio per sententiam sed per providentiā ad tēpus ut interim episcopus inuestigaret an ex colludio mulier cōfiteretur adulteriū. unde postea detecto colludio segregatio reuocat seu finit. Et pone quod vnus coniugū fornicatur carnaliter. alter spūaliter et ante sententiam nunquid fiet compensatio carnalis et spūalis fornicationis. Videtur quod sic. nā iste fornicatoines similes sunt et idem operatur quo ad diuorcium. ut. xxvij. q. j. ydolatria et. c. iā nūc. et multo fortius idē operari debent quo ad recōciliandū quod priores debemus esse ad cōiungendū quā ad separandū. ar. §. ut lite non conte. c. j. in fi. S. cōtra. iste fornicationes diuersarum specierū sunt. et res diuersarū specierum in cōpensationē non veniunt. quod species cum quantitate non cōpensatur. ut. ff. de pigno. ac. l. si cōuenerit. Puto quod cōpensatione fiat. Item pone quod vir adulteretur occulte. vxor autem manifeste. nūquid vir potest eam accusare de adulterio ac dimittere sine peccato. Respondeo non quod vxor non deficit ius excipiendi sed probatio ut. ff. de testa. tu. l. duo sunt tycij. arg. ad hoc. xxxij. q. q. v. per to. Si autem vir egisset penitentia. vxor autem ipenitens in adulterio persequeretur. secus esset. ut. xxxij. q. q. j. c. j. et. l. iij. Sed pone quod adulter

vel adultera digne de adulterio penituit. nūquid ex hoc potest repellere accusantē. Videtur quod sic. quod ut ait greg. iā non debet in eo vel ea despici quod fuit. quod incipit esse quod non fuit ut. l. dis. ferrū. imo post christi cōfortiū adultera non vocet ut. xxxij. q. j. non erit. Puto tamē cōtrariū. eo quod penitentia non tollit accusationē ut. xxxij. q. j. amouere. et multo minus exceptionē. quod scilicet tollitur actio quod exceptio. ar. ff. de superficie. l. i. §. q. autē et. ff. de re. iuris. l. et inuito. §. cui damus. Preterea quod vir dimittat vxorē adulterā lex est ut. ij. q. j. dicit dñs. et quod legis est in penitentiā non deletur sicut nec in baptismo ut. xxvj. dist. vna tñ. Quod enim peccatum non est solui inter peccata credi non dicitur. ut. xxvj. dist. deinde in fi. Item episcopus ferre dicit sententiā diuorij. cum matrimonio sit magnum sacramentum in christo et ecclesia ut. §. de biga. debet. et ad episcopū maiores cause sunt referende ut. xxvj. di. perlectis. ad eū spectat cognoscere de matrimonio et iudicare ut dictum est. Si tamē archidiaconi vel archiepiscopi hoc habeant ex cōsuetudine vel pūilegio poterūt et ipsi vel alij de matrimonio iudicare ut. §. de resti. ipo. litteras. §. de consang. et affi. ex litteris.

De donationibus inter virum et vxorem.

Bica.

Actum est supra de

matrimonij et de impedimentis eorū et diuorij. scilicet quod post diuorcium sequitur dotis et donationis restitutio vel amissio. ideo post tractatum de diuorij sequitur hic rubrica de dona.

Inter vi. et vxor. et de dote post diuorcium resti. Et videamus igitur quid sit donatio propter nuptias. quid donatio ante nuptias. quid donatio post nuptias. quod dos. quot sint spēs dotis. in quibus casibus vir dote et vxor lucratur donationē propter nuptias. et quando dos cōstante matrimonio repetat. cui et quando sit restituenda. Est autem sciendū quod olim dicebat donatio ante nuptias. eo quod ante nuptias fiebat. hodie vero dicitur propter nuptias quod sit hodie ante nuptias et post. et ideo merito propter nuptias nūcupatur ut nomen cōsonet rei ut in fi. de dona. §. et aliud. Vocatur et antiferia. i. donatio cōtra donationem. ab anti quod est cōtra et foris quod est donatio. Mulier enim facit primo donationē propter nuptias. i. dotes constituit. Vir autem facit aliam donationem vxori ut. C. de dona. ante nup. l. cum multe. Vocatur et spūsalicia largitas ut in aut. ut spon. largi. in rubrica et. C. de dona. ante nup. in aut. eo decursum. Vocatur et dotalitium ut. §. eo. ti. plerūq. Nec donatio que fit vxori a marito non indiget insinuatione quāvis excedat quingētos aureos. ut. C. de dona. ante nup. in aut. eo decursum. quod proderit mulieri non viro. quod si pactum factū sit de dote et donatione lucratis mulier in donatione lucrabitur ultra quingētos aureos. vir autem non lucrabitur in dote ultra quingētos ut in p̄dicto aut. eo decursum in aut. ut spūsalicia largi. responso pmo. et in aut. ut fratru filij. §. illud quoq. Donatio propter nuptias fit a sponso vel alio ei nomine sponse vel alij pro ea. ff. de iure doti. l. perfectis simi. §. j. et. §. q. si quis patri. et. §. q. si quis curator. et. §. si patri et sic intelligo. §. eo. ti. et si necesse. et. c. nuper. Inducta est donatio propter nuptias. ut per eā in dote cōsultum sit mulieri quod soluto matrimonio. prouidebit mulieri ut salua sit ei dos. quod et de ea poterit satisfieri mulieri. soluto autem matrimonio sicut dos ad mulierē sic et donatio propter nuptias redit ad virū ut. §. eo. ti. donatio. §. sane. in aut. de equalitate dos. Et nota quod licet dixerim idē esse donationes ante nuptias et post nuptias. est tamen inter vtracque differentia. quod si donatio fiat ante nuptias potest exercere quantitatē dotis et infra subsistere ut. C. de pac. conuen. super dote. l. ex morte. §. ubi iam cōtracto matrimonio sit donatio non debet excedere quantitatem dotis ut. C. de dona. ante nup. l. cum multe. §. si igitur dote iam p̄stita. Illud autem non omittō quod si mulieri tradatur donatio. et ipsa in possessionē inducatur eiusdē. non tamē fructus ipsa percipiet. sed vir ad sustentationē sue vxoris et familie. alias si maritus perciperet fructus dotis et vxor fructus donationis iam non diceret quod maritus dotē recipiat ad sustentanda onera matrimonij cum tantū ei abesset quantum adesset ut. §. eo. c. per vestras et. §. de vsu. salubriter. Illi autem donationes p̄ter istas de quibus superius dictum est prohibite sunt inter virū et vxorē. ne mutuo amore se spoliarent ut. ff. de do. inter vi. et vxor. l. j. S. hoc in ea donatione obtinet et donatarius locupletior et donator efficitur pauperior. ut. §. eo.

m lq

si donatio. Si si donator non fiat pauperior. donatarius vero constituitur locupletior. ut si maritus heres ab aliquo institutus non adeat ut uxori substituere locum faciat. et idem in legato relicto marito postmodum restituendo uxori. Nam si maritus statim uxori restituat animo donandi. valet donatio. ut ff. de dona. inter vi. et vx. l. si sponsus. §. si maritus. et §. similiter. Item et si maritus rogatus sit restituere hereditatem uxori certa quantitate deducta si restituat nulla facta deductio et hoc animo donandi valet donatio. ut eo. l. §. si quis rogatus. Item si maritus uxori donet rem alienam non efficitur pauperior. sed uxori efficitur locupletior. quia incipit usufructu perire valet donatio ut ff. e. l. si constante. Et e converso si donator efficiatur pauperior donatarius autem non fiat locupletior valet donatio. ut habes de hoc multa exempla. ff. eo. l. si sponsus. §. concessa. et l. quod autem. §. si maritus. Quamvis autem donatio inter virum et uxorem facta constante matrimonio non valeat. tamen si talis donatio maneat in vita donatoris. eius obitu confirmatur. ut ff. eo. ti. donatio. et C. eo. ti. l. j. et l. iij. siue fiat donatio causa mortis eo animo ut non statim efficiatur donatarius sed demum mortuo donatore. siue eo animo fiat ut statim fiat eius cui donatur ut ff. eo. ti. l. si inter virum et uxorem. §. j. et l. si is seruus. **Hec** donatio que fit inter virum et uxorem tribus modis reuocatur. tacite et expresse et si premortuus is qui donatur recipit. ut ff. eo. ti. donatio. Tacite reuocatur donatio si diuorcius fiat ut ff. eo. ti. l. cum hic status. §. si diuorcius et cum socer nuncius repudij mittit nunti cui donauerat. ut in e. l. cum hic status. §. si socer. Expresse reuocatur donatio per penitentiam quam supremam accipere debemus. ut in e. l. cum hic status. §. j. Item si res donata alienetur. ut C. eo. ti. l. si maritus tuus. **Nunc** videndum est de secunda parte rubricae. Dos est quedam donatio facta a parte mulieris parti viri pro oneribus matrimonij sustinendis et quasi est patrimonium mulieris. ut ff. de mino. l. denique. §. proinde. **Species** dotis sunt due. alia profecticia. alia aduenticia. Profecticia est que a patre pro filia. ab avo pro nepote. vel de bonis eorum proficitur. vel quam alius de mandato ipsorum constituit ut ff. eo. ti. l. profecticia. Aduenticia est quam mulier dat pro seipsa. vel alius a patre vel aliquo ascendente. siue frater siue auunculus. vel quouis alius Profecticia redit ad patrem mortuum in matrimonio filia. ut C. soluto mat. l. dos quam legem intellexit Martinus. §. liberis non extantibus qui si extarent in dote succederet. Nam dos est proprium patrimonium mulieris ut dictum est per l. illam denique. et liberorum est prima successio. ut in l. de heredi. que ab herede. defuncti. §. si autem Sed bul. intellexit legem illam dos indistincte. siue extent liberi. siue non. sileat enim ob liberos dotis retentio ut C. de rei vx. acti. l. vna. §. sileat. facit pro ipso. ff. de iure dot. l. iure successi. Item alia. C. de bonis l. i. §. j. et alia. ff. de pac. dota. l. si pater. j. B. Nam ibi dos retinetur ex pacto liberis extantibus. quod superuacuum esset si vera esset sententia mar. ut ff. ma. l. i. §. j. B. Ad illam que dicitur prima esse causam successionis liberorum taliter respondetur. Pater non repetit dotem iure successionis. quia tunc filij preferuntur. sed petit iure potestatis vel ex pacto fingitur enim stipulatum esse. ut probantur hec. C. de rei vx. acti. l. vna et in aut. ibi signato. Sed licet finem iura obtineat ista bul. tamen finem consuetudinem preualet finis mar. Sit et alia distinctio dotis. Dos alia estimata. et alia inestimata. Si estimata detur. tam lucrum quam damnum pertinet ad maritum sicut ad rei emptorem. Nam estimatio venditionem facit. ut ff. de iure dotis. l. plerumque. et l. se. ff. pro empto. l. litis. Et hoc verum est quod estimatio venditionem facit. nisi estimatio fiat ut sciatur tempore repetitionis in quantum res fuerint diminute ut C. de iure dotis. l. si inter. Si autem inestimata detur. tunc damnum et emolumentum rerum ad mulierem spectant. preter fructus qui cedunt marito pro oneribus matrimonij sustinendis. ut C. de iure do. l. pro oneribus. **Lucratur** maritus dotem et uxori donationem propter nuptias ex pacto conuenito ut C. de pac. conuen. l. ex morte. et in aut. ibi signato. quod incipit. egas. et in aut. de equalitate dotis. §. hoc igitur coll. vii. et C. de dona. ante nup. l. vlti. §. pactis. Item ex consuetudine. ut ff. eo. ti. §. sane. Et non quod ubi pactum interuenit de lucrando locum obtinet pactum siue alter moriatur siue monasterium ingrediatur ut C. de episc. et cle. l. deo nobis. Item de delicto adulterij ut ff. eo. c. plerumque in aut. ut liceat matri et auie §. quia vero coll. vii. salvo eo quod in casu vnus succedit alij. C. unde vir et vx. l. j. **Dirimus.** §. quid sit dos. nunc dicamus quid sit paraferna. et unde dicatur. Paraferna. id quod habet mulier preter dotem dicta a para quod est iuxta et ferna quod est dos. Unde dicitur paraferna hoc est iuxta dotem. habet enim paraferna priuilegium sicut dos. quia sicut bona mariti obligata sunt mulieri. p

dotem sic et preter parafernalibus ut C. de pac. conuen. sup. do. te. l. vlti. **Dos** constante matrimonio in casu repetitur. l. cum maritus ad inopiam vergit finem quosdam ut C. de iure doti. l. vbi. et in aut. de equali. do. §. vlti. colla. vii. vel est sequestranda cum vir suspectus habetur quod sit eam dissipaturus. ut ff. soluto. ma. l. si cum dotem. §. si maritus in ff. eo. ti. per vestras. §. de sequestra. pos. c. vlti. ff. de app. l. i. perator in ff. Sed hec sententia non placet. nam et vxor tenetur alere virum egentem. ut ff. de iure dotis. l. mutus. §. manente. Nec obstat leges superius allegate que dicunt uxorem posse repetere dotem viro ad inopiam vergente quia vel sunt connecte per aut. de equali. do. §. illud. colla. vii. vel oportet illas intelligi et determinari per illud. ut dicamus uxorem posse repetere dotem constante matrimonio viro vergente ad inopiam. ut dicunt leges veteres et male gubernantes res suas ac male vitæ substantia sua. ut dicit aut. ut sic non sufficiat virum ad inopiam vergere quo ad dotem repetendam constante matrimonio sed regatur et aliud. §. quod dilapidet bona sua. Nec fuit sententia alb. et alio. et hanc sequi videtur decre. §. eo. i. per vestras. Nam et si maritus ille ad inopiam vergat non tamen bona sua dilapidabat. unde si dotem habuisset repeti non debuisse. et agens pro dote non debuit exceptione repelli. Et propterea sententia consulum reuocatur. Nec obstat quod dicitur in eadem decre. per vestras. de cautione prestanda ut dos salua esset quia hoc fiebat ex prouidentia superioris. non finem leges que dicit satis posse credi marito dotem cui creditur et committitur corpus uxoris. ut C. de pac. conuen. l. hac lege. Unde pro dote soluenda fideiussores vel mandatores dari non debent. ut C. ne fideius. vel man. l. j. et l. iij. **Si** vxor viro premortuatur dos restituenda est patri. si profecticia. vel a liberis est retinenda ut no. §. eo. ti. §. aduenticia. Si vero diuorcius fiat viuentis patre et filia. dos restituenda est patri et filie. ut ff. soluto ma. l. i. §. j. et l. post dotem vel saltem filie. ut ff. eo. c. j. et §. de coniug. seruo. propositum. et §. de pigno. ex litteris. Si vero dos esset aduenticia. esset tamen mulieri reddenda. ut ff. soluto ma. l. quoties. §. j. et in tali dote possunt intelligi decre. preallegate. **Nunc** restat videre quando dos restituenda sit. Et est sciendum quod si dos in possessione sit. hoc est in rebus immobilibus consistat. statim debet restituatur matrimonio soluto. Si vero in rebus mobilibus. puta pecunia. vestibus vel animalibus tunc infra annum. ut C. de rei vx. ac. l. vna. §. cum autem. fructus autem si ante matrimonium sint percepti augent dotem. si post viro cedunt. ut ff. de iure do. l. dotis fructus. et si maritus impensas fecerit in rebus dotalibus necessarias imputabit et dotem minuet. viles reipeter actione mandati vel negotiorum gestorum. voluntarias tollet absque immutatione prioris status rerum. ut ff. de impensis in re. dota. fac. l. j. §. j. et l. iij. cum alijs se. **In** summa notandum est quod maritus in dote reddenda non condemnatur nisi in quantum facere potest id est habita ratione ne egeat. ut ff. de re. iuris. l. in condemnatione. et ff. de re. iudi. l. sunt qui. et legibus sequentibus. Item inter dotem et donationem propter nuptias equalitas in quattuor obseruatur. in constituendo. in pacto lucrando. in augendo et in quantitate. sed in hoc ultimo membro equalitas finem consuetudinem non seruatur. hec probantur ff. eo. c. vlti. §. la. ne. C. de pac. conuen. super dotem. l. ex morte. et in aut. super ea signatis. quarum vna incipit. equalitas. altera augmentum.

De secundis nuptijs.

Rica.

Tractatum est supra

in genere de matrimonio. nunc tractatur in specie. de secundo matrimonio et ideo subiicitur hic rubrica de secundis nuptijs. **Videamus** igitur

an secunde nuptie permittantur. et an secundo nubentes bene dicendi sint. Et an nubentibus infra tempus luctus pena vel infamia irrogetur. **Est** autem sciendum quod secunde nuptie et tertie et ulterius permittuntur dummodo nullum legitimum sub sit impedimentum. Unde biero. Non dāno bigamos nec trigamos et si dici potest octogamos ut xxxj. q. j. aperiant. Et dominus septemuram non damnavit. ut xxxj. q. i. quod si dormierit unde secunde nuptie utroque testamento permittuntur. ut §. e. c. et q. j. deus. **Secundo** nubentes non sunt benedicendi. ut ff. eo. c. j. et c. vir autem. Quod ideo prohibetur est ne sacramentum iteretur. ut in decre. vir autem. et q. j. quod quidā. de consuetudine ostenditur. et xxxj. q. vii. quedam modum. Vel forte hoc statutum est ad exhortationem continentie. alias quare non possit iterari

iterari benedictio nuptialis cum alia sacramenta iterentur. scilicet penitentia. extrema unctio. manus impositio ordinatio vel reconciliatio. vt. j. q. j. manus. ¶ Infamie 7 alie pene legales que inferuntur nubentibus infra tēpus luctus. 7 que continentur. C. de secūdis nup. l. j. 7 in aug. ibi positus. quarum vna incipit. hīdem penis. 7 alia incipit item ea. locum sū iura canonica non habent. licentia enim apostoli indistincta est 7 absoluta que dicit. Mulier mortuo viro soluta est a lege viri. nubat cui vult in domino. vt. j. eo. ti. super illa. 7. c. cum sū apostolus. id est nubat sū domini voluntatē homini scilicet fidei christiāne. vt. xxviij. q. j. caue. 7. c. non oportet. nubat sū statuta ecclesie cui dominus locum dedit statuendi de his. vt. xxviij. q. ij. sic enim neq. Ande per licentiā apostoli infamia abolet vt. j. eo. ti. super illa. 7 contrahens eius auctoritate penā non meretur. vt. C. ad le. iul. de adul. l. gratus. Qui enī peccat non peccat legis auctoritate vt. xxij. q. iij. qui peccat. xxij. quest. v. noluit. 7. xxvj. di. deinde. Leges autē contrarie presertim in his hoc ē matrimonijs non dedignantur sacros canones imitari. vt. j. e. c. vlt. s. de iudi. clerici. in aug. vt clerici apud proprios. s. penul. colla. vj. ¶ Matrimonia enim reguntur iure poli. nō iure fori. vt ij. q. iij. s. hinc distinguendum. Et propterea dici potest q omnes prohibitiones que sunt ex aliqua causa speciali preter causas canonicas de matrimonio non contrahendo infra tēpus luctus propter sanguinis turbationem. vt. ff. de his qui no. ifa. l. liberozum. s. j. vel ne maligna suspitio presterur 7 festinātia nubendi. vt in aug. de resti. 7 ea que pa. s. vnum si quidē. coll. iij. vel ne dubitetur de prole. an sit primi vel secundi mariti vt. C. de diuor. 7 repudi. l. in consensu. s. si vero. Item de matrimonio non contrahendo inter tutorem 7 pupillam propter administrationis subuersionem. C. de interdic. ma. inter tu. 7 pu. per totum. Item de matrimonio inter rectore provincie 7 puinciales propter timorem impressionis vt. C. si rector puinc. l. vna. per canones coniguntur. Vel dici pōt q si prohibeantur matrimonia in casibus illis cōtrahi ex causis superius assignatis. contracta tamen tenent cum legitimis interuenerit consensus vel nullum canonicum subsit impedimentum. Sed opponitur dictum est. s. q ex secūdis nuprijs nulla pena vel infamia irrogatur. sed nōne contrahitur bygamia que homines ad ordines 7 ecclesiasticas dignitates reddit indignū. Respondeo sic. Sed certe bigamia nō est peccatū vt. xxxj. q. j. aperiāt. 7. c. sequētibz 7. xxvj. di. deinde. nec ex pena prouenit aliquē promoueri non posse sed ex defectu 7 ex alijs causis quas no. s. de tempo. ordi. s. monogamus. Itē non est pena nō ordinari. qz non in sublimitate graduus sed in amplitudine charitatis acquiritur regnum dei vt. s. de tēpo. ordi. ad aures i. ¶ In summa notandū est q nō debet aliquis vel aliqua secundo contrahere nisi certum sit de morte primi mariti vel prime vxoris vt. s. de spon. in presentia. j. eo. ti. dominus. in aug. vt liceat ma. 7 auie. s. quod aut. coll. viij. qd signatur. C. de repudia. l. vxor vel nisi constet verisimiliter vt. s. vt lice non cōtest. qm frequēter. s. si vero. Ande si mulier credens virum mortuū euz alio contrahat. ab adulterio excusatur. dummodo viro redeunte. confestim ad ipsum redeat vt. xxxiij. q. j. cum per bellicā. Lex autem que dicit virū in quinquēto expectandum vt. ff. de diuor. l. vxores. sū iura canonica non tenet.

Finitur liber quartus.

Incipit liber quintus.

De accusationibus inquisitionibus 7 denūciationibz. Rica.

Roxime tractauimus

mus de accusatiōe matrimonij 7 de diuorcijs que frequēter sunt adulterij ratione. 7 ex hoc nacta oportuna occasione de accusationibus in genere nūc tractemus. Ideo subiicit hic rubrica de accusationibus inquisitionibus 7 denūciationibus. ¶ Ande videndū est qd

si accusatio. qz possit accusare. quis possit accusari. que sit forma accusandi. an accusator inscribere teneatur. an sine accusatione quis valeat cōdemnari. Et an semel absolutus possit iterum accusari. ¶ Accusatio est alicuius criminis delatio. ¶ Pōt autem accusare quicunqz non prohibetur. sicut dicimus in testibus vt. ff. de testi. l. j. in procuratoribus vt. ff. de procu. l. mutus. Et in matrimonijs. vt. s. de spon. cum apud. ¶ Probi-

bentur accusare aliqui propter sexum. vt mulieres vt. ij. que ratione prima. prohibentur. 7. ff. eo. ti. l. vltima. Hoc fallit in quibusdā casibus. ff. eo. ti. l. ij. ff. ad le. iul. ma. l. in questionibus. in sti. de susp. tuto. s. consequens. Itē cum prosequuntur iniuriā suam vel suorum semper admittuntur. qui autem suorum nomine intelligantur habes. ff. eo. ti. l. j. 7. ij. Item admittit mulier sū iura canonica. vt. ij. questioe. j. prohibentur. s. mulierem. scilicet in crimine fraudate annone. Itē in crimine symonie vt. j. eo. titanta. Et idē dici potest in alijs criminibus exceptis. 7 idē in crimine dilapidationis. Et q exceptum est vt videtur vt. ij. q. vij. quapropter. 7 qz equiparatur crimini fraudate annone. ad cuius accusationem admittitur femina. vt superius dictū est. Et in his casibus in quibus admittitur mulier ad accusandū nec inscribit ad penam nec incidit in turpillianum. vt. ff. ad turpil. l. j. accusationem 7. l. mulier. Nec obstat lex. C. eo. ti. si femina. nam ibi loquitur de femina que destitit ab accusatione pacto corrupta. Item prohibetur accusare pupillus propter etatem. vt. ij. q. j. prohibent. 7. ff. eo. ti. l. qui accusare in fin. qui busdā casibus vt. ff. eo. ti. l. ij. s. pupillus. Adultus autem pōt accusare curatorem vt. ff. de auctoritate prestan. l. datur. Itē alij propter magistratū vt consules vt. ij. q. j. prohibentur. ff. eo. ti. l. qui accusare. qz nec ipsi in ius vocari possunt. vt. ff. ad le. iul. de adul. l. si maritus. Quod de hijs magistratibus intelligo q merus habent imperiū. secus i modicis. vt. ff. de iniurijs. l. nec magistratibus. Alij propter sacramentū. vt milites qui iurant nō leuitaturos propter mortē ppter rempublicā. vt. ij. q. j. p. hibentur. nisi suam vel suorum iniuriā prosequantur. vt. C. qui accu. non pos. l. non prohibentur. 7. l. si crimen. Alij ppter delictum. vt criminosi 7 infames. qui tamen admittuntur in exceptis criminibus contra infames vt. ij. q. j. in pms circa si. ad accusandum non ad testificandū nisi illa adminicula interueniant de quibus. j. de symo. licet hely. 7. c. per tuas. Alij propter suspicionem turpis questus. vt qui duos reos in diuersis iudicijs habet iudicio nondū finito. vt. C. qui accu. non pos. l. cū rationibus. tertium enim accusare non potest. nisi suam vel suorum iniuriā prosequatur ut. ff. ad le. iul. de adul. l. inter liberos. s. vlti. 7. ff. eo. ti. l. hos accusare. s. lege iulia. ¶ Itē qui ob accusandum uel non accusandū nūmos accepit. qui incidit in legē iullam repetundarū. vt. ff. ad le. iul. repe. l. eadem. s. vlti. 7 in legem corneliā. vt. ij. q. j. concussionis. ¶ Alij propter cōditiones suam. vt liberi contra patronos. Alij propter paupertatem. ut qui minus qz quinquaginta aureos habent in bonis. ut. ij. q. j. prohibentur 7. ff. eo. ti. l. qui accusare 7. l. alij. 7. l. nonnulli. Itē illi non admittuntur ad accusandū qui ad sortilegos magosqz concurrunt. ut. ij. q. viij. quisquis. Iij tamen omnes si suaz vel suorum iniuriā prosequantur admittuntur vt in. l. multoties allegata prohibentur vt. ff. eo. ti. l. hū tamen. 7. l. ij. q. vlti. omnibus. 7 in criminibus exceptis vt in crimine lese maiestatis. here sis. symonie. fraudati census. fraudate annone dilapidationis vt in. l. prohibentur. xv. q. iij. sane 7. c. nemini. j. de symo. tanta. 7 in his admittuntur cōtra clericos infamatos. vt. ij. q. j. in pms circa si. vel si suam aut suorum iniuriā prosequantur. ut. s. de testibus de cetero. alias non admittentur etiā in exceptis criminibus cum generaliter prohibeantur layci etia bone fame 7 clerici infames clericos accusare. vt. ij. q. v. per totum. 7 maxime in. c. ipsi apostoli. 7. c. testes. Sed instabit. In quo ergo sunt crimina excepta. Respondeo. qz infames de quibus superius dictum est admittuntur contra laycos infames 7 contra clericos infamatos. vt dixi per. c. in pms. 7 hoc in accusatione. Item qz admittuntur in testimoniū contra clericos interuenientibus illis adminiculis de quibus ponunt decre. ille. j. de symo. licet hely. 7. c. per tuas. Si ergo legitimus non fuerit accusator non fatigetur reus vt. j. eo. c. j. Alii forte vt ei purgatio indicatur propter infamiam. vt. j. eo. ti. veniens in fine. s. de cōfessis. c. j. in fi. ij. q. vj. p. sbyter. vel saltē superior ex officio suo inquirat. vt. j. de collusio. crimina. j. eo. ti. qualiter. ¶ Item sunt 7 alij qui ob reuerentiam personarum illos quibus reuerentiam debent non accusant. vt liberi liberti. beneficiati. serui. familiares. quibus si hoc fecerint imponuntur varie pene. vt. ff. eo. ti. l. qui accusare in fine. 7. l. hū tamen. s. j. C. eo. ti. l. iniquum. 7. l. si quis ex familiaribus 7. l. contra ecclesiam. vt. xij. q. ij. liberti 7. c. octaua. Itē in clerico beneficiato. vt. s. de possu. c. vltimo. Item socij 7 participes criminum non admittuntur. ut. s. de testibus. ueniens. C. de liberali causa. l. si filium. nisi forte denunciatiue vel exceptiue agatur ut. s. de testi. qm. j. de ad ulte. significasti. ¶ Item ab alio delatus alium accusare non

potest. vt. ij. q. j. prohibentur. s. de testibus. c. vlti. ita vt nec etiam suum accusatorem accuset de pari vel minore. secus in crimine maiori vt. ij. q. xj. neganda. Condenatus autem in crimine cum sit infamis alium accusare non poterit nisi suam iniuriam prosequatur vt. ff. eo. l. qui iudicio. Quod verum est qd accusare non potest. si nouam vel accusationem in extraneum inchoare. scilicet si in suum accusatorem. nam potest si per sententiam non amiserit libertatem et ciuitatem vt. ff. de pub. iudi. l. is qui par. cendum est enim ei qui prouocatus voluit se vilesi vt. ff. de bonis liberto. l. qui cum maior. s. si libertus. C. Accusari autem non possunt aliqui propter excellentiam dignitatis. vt Papa et Imperator ipsi enim supra ius sunt et legibus soluti sunt vt. s. de concess. pre. proposuit. C. de le. et consil. l. digna vox. papa enim superiorum non habet nisi solum deum vt. ix. q. iij. nemo aliorum nisi in crimine heresis vt. xl. di. si papa. Item magistratus non accusatur vt. no. s. eo. ti. s. item alij propter magistratum. C. For. ma accusationis hec est. concipitur libellus accusationis continens ea que leguntur. ij. q. vlti. libellorum in prin. et in aug. de exhiben. reis. s. suscepto. et de hoc no. s. de libelli ob. in fi. C. Debet autem accusator inscribere et se ad penam talionis obligare. id est ad tale penam quale accusando inferri intendit. qd casus luminantes ad vindictam poscit similitudo supplicij vt. ij. q. vlti. quisquis et q. iij. calumniator. et c. qui non probat. Quidam excipiunt quosdam casus. scilicet cum quis accusat de leui crimine vt. ff. eo. ti. l. leuia. Item cum mulier accusat vt. dixi. s. e. ti. s. iij. Item in crimine apostasie vt. C. de apost. l. apostatum. Item cum accusatur christianus qd iudeas duxerit in uxorem vt. C. de iudeis. l. ne quis. Item cum maritus accusat mulierem de adulterio iure mariti vt. iij. que. iij. s. aliquando. C. ad le. iul. de adul. l. quis et l. iure mariti. Item in accusatione false monete vt. C. de fals. mo. l. j. Item si tutor accusat vt. C. qui accu. no. pos. l. iij. Item cum quis ex necessitate accusat vt heres volens vindicare necem defuncti vt. ff. quibus vt indignis. l. tutor. Item in crimine abigeatus vt. C. de abigeis. l. vna. Item cum per officiales crimina nunciantur vt. C. qui accu. non pos. l. ea que. Sed est sciendum qd si accusator non inscribat. ex natura tamen accusationis pena calumnie venit vt. C. eo. ti. l. vlti. C. Item est sciendum qd in accusationibus non semper necessaria est libelli conceptio. vt in leui crimine vt. ff. de accusa. l. leuia. Item in notorio vt. C. eo. ti. ea que. iij. q. iij. s. aliquando. In notorijs enim nec accusator requiritur nec ordo iudicarius obseruatur. vt. s. de filiis presby. quonia. j. eo. ti. euidentia. j. de purga. ca. c. dilectus. ij. q. j. scelus et c. qui lotharius. Nam in talibus ordo est ordinem non seruare vt. s. de iure iur. ad nostram. secus in manifestis et non notorijs vt. xi. q. iij. eorum. s. de diuorci. p. no. Item plerumq. de crimine agitur. nec est necessaria libelli conceptio sed sine accusatore ad penam proceditur vt. ff. ad le. iul. de adul. l. j. s. si publico. ff. de proba. l. penulti. C. de testibus. l. nullum. in fi. de susp. tu. in. s. preterea. C. Item in calumniatore tempore sentencie. postea. no. vt. C. de calum. l. j. q. iij. s. nota dum. ff. de bonis lib. l. qui cum maior. s. si libertus. Et idem dicunt quidam in falso vt. C. ad le. cornel. de fals. l. vbi. Sed nos intelligimus legem illam cum principaliter de falso agitur non incidenter. alias autem generaliter ad penam ordinariam de crimine agi non potest sine accusatore et sine libello vt. ff. de mun. et hono. l. rescripto. s. si quis accusatorem. ij. q. j. nihil. Quidam namque ideo dixi. qd plerumq. agitur s. iura canonica de crimine civiliter non ad penam ordinariam. et tunc nec accusator nec libellus est necessarius. Unde notandum est qd in foro ecclesie quattuor modis agitur de crimine. per accusationem inquisitionem denunciationem et exceptionem. Nec obstat. j. eo. ti. sup. bis. nam verum est qd crimen tribus modis valet opponi vt ibi dicit. sed quattuor modis agitur vt dictum est. nam per inquisitionem agitur de crimine. nec tamen tunc crimen opponitur. In primo ergo modo et accusator et libellus est necessarius nisi in casibus vt superius dictum est. in tribus casibus sequentibus non. unde accusationem precedere debet inscriptio. vt. j. eo. ti. super bis. Quod fallit casualiter vt superius dictum est. Inquisitionem clamorosa insinuatio. vt. j. eo. ti. qualiter. j. de sy. mo. licet hely. et c. per tuas. Denunciationem charitable monitio vt. j. e. c. ij. et in decre. licet hely. et c. per tuas. iij. q. vij. accusatio et c. si quis erga. Exceptionem ad extraordinariam penam obligatio. sed contra electum confirmatus excipitur. vt. j. eo. ti. super bis. C. Effectus accusationis est depositio. inquisitionis ab administratione remotio. denunciationis penitentia vel conceptio exceptionis coelected exclusio vt. j. eo. ti. super bis. In casibus

tamen ex denunciatione sequitur amotio. vt cum quis agere non potest penitentiam eo retento quod viliose quesuit et super quo denunciatus est vt in symonia in ordine vt. j. q. j. si quis et quest. vij. requiris. Item in dignitate et beneficio symoniaci vt. xij. dist. nerui. Item furtiuu vel violentu. vt. xij. q. vj. si res aliena. Item in re per dolum quesita qua reddere quis tenet vt violenta. vt. s. de resti. spo. sepe contingit. Si quis autem accusatur de crimine fuerit absolutus non potest super eodem iterum accusari vt. j. eo. ti. de bis. siue enim crimen remissum sit aperte reciduo dolore iterari non debet. xij. q. iij. si illic. siue per abolitionem nomen rei deletum sit alius accusationem repetere non potest vt. ij. q. vlt. in fi. siue crimen remissum sit per integritatem restitutionem. vt. ij. q. iij. s. notandum. siue accusatore non probante reus sit absolutus non potest accusatio refricari vt. ff. naute caupo. sta. l. licet. s. vlti. nisi in duobus casibus cum posterior accusator docere paratus est priorem accusatorem preuicatum fuisse vt. ff. de preua. l. iij. vel cum posterior primam accusationem se docet ignorasse. vt. ff. de accu. l. si cui. s. hild. C. In summa sciendum est qd in causis criminalibus principales requiruntur persone. nec interuenit procurator vt. v. q. iij. in criminalibus. et ff. de pub. iudi. l. penul. s. ad erimen. Fallit hoc i. quibusdam casibus. In crimine iniuriarum. vt. ij. q. ix. s. nisi. Item admittitur procurator ad excusandum. vt. j. eo. ti. venies. et xij. q. v. reos. Item cum de crimine agitur non criminaliter vt. s. de procu. tue. j. eo. ti. super bis. s. de sen. et re iudi. cum. j. et. xl. Item in leuibus criminibus vt. ff. e. l. leuia. Item si crimen non excedit penam relegationis vt. ff. an per alium causa ap. exer. va. l. vna. Item in crimine suspecti tutoris vt. ff. de procu. l. no. solum. s. vlti. Item cum quis accusat alium de ingratitude vt. ff. de procu. l. sed de persone. s. patronus. Item in popularibus actionibus interuenit procurator ad agendum. vt. ff. de procu. l. licet in popularibus. sed non ad defendendum. vt. ff. de populi. actio. l. qui populari. Item dominus defendit seruum in crimine. vt. ff. de accusa. l. si cui. s. vlti. Quidam tamen dixerunt qd semper in crimine potest interuenire procurator ex parte rei post litem contestatam ut. v. q. iij. reos. Sed illud locum habet in procuratore dato ad allegandas causas absentie. non causas cause vt. ff. de procu. l. seruum. s. publice. C. Videamus de secunda parte rubricae scilicet de natura inquisitionis. et qualiter procedatur in ea. In primis no. est differentia inter inquisitionem que fit contra singularem personam. et illam que fit tam in capite qd in membris quia in prima requiritur ordo ille quem habes. j. eo. ti. qualiter. In secundo casu de plano et sine strepitu fieri habet vt. j. eo. ti. olim. Abi autem agitur de statu ecclesie requiruntur testes tales quales in ecclesia inueniuntur. Et est ratio quia ea que domi sunt per domesticos. pbariopotet vt. C. de repudi. l. consensu. s. de testibus. veniens ubi vero contra singularem personam tunc legitimi adhibentur vt. s. de sen. et re iudi. cum. j. et. xl. C. Item nota differentia an iudex ex officio suo descendat ad inquirendum. an aliquo procurante inquisitionem. Nam in primo casu inquisitor facit iurare illum contra quem inquit vt super eo de quo inquit ad interrogata respondeat vt. j. eo. ti. eorum dilectus. In secundo casu non facit illum iurare. sed promotor inquisitionis probabit illud super quo litere sunt obrente si ex delegatione inquit. vel coram ordinario si ordinarius inquit. et si non probauerit tunc promotor vel adiutor inquisitionis punietur ut. j. ti. proxi. cum dilectus. Item et aliam differentiam notabis. quia cum inquisitor ex officio suo procedit. publicatis attestacionibus. de nouo ab alijs testibus inquit. vt. ij. q. j. notum. ij. quest. v. habet hoc proprium. et c. mennam. Cum autem aliquo adiuvante inquisitionem non sic. timetur enim de subordinatione. C. Fieri autem debet inquisitio in loco in quo persona de qua inquirendum est conuersatur vt. xij. quest. j. paratus. xij. quest. j. pudenda. s. de elec. post qd. s. de presump. quosdam. Citabitur is contra quem inquirendum est et significabuntur ei crimina de quibus est inquirendum vt. v. quest. ij. si pimates et j. eo. ti. qualiter. s. debet. Is autem contra quem inquitur poterit opponere contra inquisitionem de suspecto vt. j. eo. ti. ad petitionem. Item poterit opponere qd sit criminofus vt. ij. que. vij. iudicet. Poterit opponere contra testes vt. j. eo. ti. eorum oportet. et c. qualiter. j. de symo. licet hely. et c. per tuas. nam ibi cum de crimine excepte inquitur. est speciale vt criminofus admittantur. Si ergo inquiratur de non excepto. non admittantur. vt. ij. quest. j. deus. s. de testibus cogen. preterea. xxxv. que. vij. episcopo. Poterit obycere in dicta testium vt. j. eo. ti. qualiter. s. debet

§. debet poterit excusationes suas proponere vt. j. eo. c. cum dilectus. Poterit opponere in personam denunciantis et literas impetrantis vt. j. eo. ti. cum oporteat et c. cum dilectus. Inquisitor faciet iurare illos qui denunciarunt. vt in decre. licet hely. Secus est cum agitur per modum accusationis. quia qui semel apparuit inter accusatores testis esse non potest vt. j. eo. c. euz. **P.** **¶** Forma iuramenti testium in causa inquisitionis diuersa est a forma illa que in causis alijs obseruatur. Nam in alijs causis testis iurat dicere veritatem de his que vidit et que in presentia eius dicta sunt. vt. iij. q. ix. testes. §. de his que. et c. hortamur. Sed in causa matrimoniali cum de consanguinitate agitur forma iuramenti testis est. qz iurabit testis de his que nouit circa parentelam vel credit et quod a maioribus accepit. vt. §. de testi. licet. et i his casibus in quibus agitur in figura iudicij et sunt partes testis dicet tam pro vna parte qz pro altera. nam communis est vt. xliij. que. vj. non sane. In inquisitione vero forma iuramenti testis est. vt super crimine dicat plenam veritatem vt in decre. licet hely. Si vero super statu ecclesie inquiratur. tunc forma iuramenti testium duplex est. nam aut iuratur dicere veritatem de his que scit vel credit in ecclesia reformatione exceptis occultis vt. j. eo. ti. olim. vel qz respondebit ad interrogata. vt. j. eo. ti. cum dilectus. Sed si is contra quem inquitur conuincatur qualiter puniendus sit a nonnullis indubium reuocatur eo qz circa hoc diuersimode loqui videntur. **¶** Ad hoc dico qz si contra prelatum inquitur administrationem habentem. certa est pena scilicet ab administratione remotio exemplo villici vt. j. eo. ti. qualiter. tunc ergo non erit arbitraria. Nam facti quidem questio in arbitrio est iudicantis. pene vero persecutio non eius voluntati mandatur sed legis arbitrio reservatur vt. iij. questio. iij. §. notandum. et accedunt ad idem. ff. de verbo. signi. l. si qua pena et ff. ad turpil. l. i. §. j. Si vero fiat inquisitio contra prelatum non habentem administrationem. tunc est arbitraria pena. Nam tunc fm merita persone et qualitate excessus penam poterit iudicantis discretio moderari vt. j. eo. ti. inquisitionis in fi. §. et ar. j. de symo. de regulis et c. dilectus. Sed hec fallit in criminalibus enormibus que ordinis executionem suscepti aut retentionis beneficii etiam post peractam penitentiam impediunt. vt est videre in homicidio et symonia. in ordine et beneficio vt. j. eo. inquisitionis. In his enim et consimilibus sic esset sicut in accusationis iudicio procedendum. vt dicit illa decre. inquisitioni. Que autem sint enormia delicta et de effectu ipsorum no. §. de tempo. or. et quali. ordi. §. circa. Sed quid si nihil probatum sit aduersus eum contra quem inquitur nisi de sola fama. Si crimine de quo inquisitum est perseverantiam habet facti. admoneat eum ordinarius primo seorsum. postea coram testibus et si infamia perduret suspendat eum vsqz ad satisfactionem condignam. vt. j. de purga. cano. si quis presbyter. Et in eo casu intelligo qz presbyter infamatus debet suspendi. non enim dico qz statim propter infamiam debet suspendi nisi enormitas delicti vel scandalum hoc exposcat vt. j. de purga. ca. inter sollicitudines. Eterum si omnes testes dicunt eum innocentem non suspendetur nec onerabitur purgatione nisi ex abundanti hoc fiat ad tollendam infamationem facti. vt. iij. questio. v. habet et c. mennam. **¶** Item quid si superior velit inquirere. reus autem dicat no. lo. vt inquiras sed prefigas terminum accusare. volentibus. et accusatore deficiente paratus sum me purgare. nūquid audietur reus an iudex. Videtur qz reus quia quod reus petit ordinariū est. quod dicit iudex est extraordinarium et iudex potius ordinario qz extraordinario iure procedere debet. vt. iij. que. j. multi in fi. et ff. de mho. l. in cause. **¶** Puto potius inquirendum. qz purgatio sequitur inquisitionem ar. j. de purga. cano. inter sollicitudines. **¶** Si queritur an reus possit probare innocentiam suam et excusationem per familiares et cubicularios. Respondeo sic. vt. xj. questione. ij. manifeste. et. ij. questio. vij. cum pastore. Item quid si alienus qui non est de dyocesi impetret inquisitionem hoc supprimens in impetrando potest presumi ipsum non ebaritative moueri. cum non iter sit ipsius. Item quid si repellatur adiutor inquisitionis. nunquid alius admitteatur vel iudex ex officio suo procedat. Respondeo admitteatur alius vt. j. eo. ti. cum oporteat. et ar. ff. de ioffi. testa. l. posthumus. §. j. Crimina enim semel audita indiscussa preteriri non debet. vt. j. de collu. dete. crimina. nec refert vnde cumqz claruerint vt. xliij. questio. iij. ecce. Item inquisitio niritur ex officio superioris et ideo iterari potest. vt. iij. questio. v. habeat hoc proprius et c. mennam. **¶** Item quid si infamia ortum habeat ab iniunctis

nunquid inducet inquisitionem. Respondeo no. vt. j. eo. ti. qua liter. et c. inquisitionem in fine. xj. questio. iij. in cunctis. et. ij. que. iij. omnibus. §. de purga. canonica cum in iuventute. Sed cum difficile sit ortum infamie probare. cum ipsa fama a certo auctore procedat. vt de condi. iij. sanctum est. Satis dici potest qz si cesset inquisitio. non tamen cessabit purgationis iudicium vt. j. eo. c. inquisitionis in fi. **¶** Debet autem descendere superior ad inquirendum cum canonicis ecclesie sue vt. lxxxvj. di. si quid vero. xv. q. vij. si quid. Intelligo hic ecclesiam suam. scilicet maiorem. hoc est cathedralem vt. j. de verbo. signi. c. cum clerici. Sed si abbas vel alius prelatus inferior ab episcopo sit infamatus. puto in inquisitione et alios prelatos dyocesis canonicis adiungendos vt. xvij. q. ij. si quis abbas. **¶** In summa notandum est. qz infamia orta ad denunciationem paucorum. non inducit inquisitionem vt. j. eo. ti. inquisitionis in fi. Unde is contra quem mandatur inquisitio fieri poterit excipere vt dicat inimicos esse denunciatores. Item ipsum denunciante super eo de quo ante fuerat infamatus vt. j. eo. ti. cum oporteat. multa enim falsa principi referuntur vt. iij. questio. v. viduum in fi. sub tali enim conditione. commissio facta videtur. vt si infamia et clamor precesserint unde de hoc est primitus inquirendum. vt in illa decre. cum oporteat. Nec obstat. j. eo. c. vlti. vbi ad denunciationem quandoqz mandatur inquiri. quia et si superior mandat inquiri. exceptio predicta nihilominus salua manet. **¶** Nunc restat videre de tertia et vltima parte rubrice. scilicet de denunciationibus. Est igitur sciendum qz ad denunciandum tenentur omnes fm quosdam vt. ij. q. j. si peccauerit et questio. vij. qua propter. xj. questio. iij. precipue. xliij. questio. iij. tam sacerdotes. xlv. dist. sed illud. Quod et hug. concedit. Sed dura est hec opinio et multos constituit transgressores. Et propterea alij benignius dicunt qz illud mandatum euangelicum si peccauerit. et c. non extenditur nisi ad illos qui in magistratu sunt positi. siue sint clerici. siue layci. ar. ad hoc. xxij. questio. iij. duo ista nomina. xvij. questio. iij. presbyterorum. quo ad alios autem est consilium. Et hoc verum est. in peccato commissio. secus in committendo nam quo ad illud omnibus est preceptum. vt. xxij. q. v. hoc videtur. quicunqz ergo habet familiarem tenetur coniungere vt. xxij. questio. iij. duo ista nomina. xxij. questio. v. non putet. Et qz intelligatur preceptiue quo ad platos. consultiue quo ad priuatos est arg. xxij. questio. iij. c. j. **¶** Sed dubitatur an infames et criminosi admittantur ad denunciandum. Et videtur qz sic quia omnes ad hoc ex precepto tenentur fm vnam opinionem. Et qz infames admittantur arguitur ex multis iuribus. xxij. questio. j. quisquis. §. de sponsa. preterea. et vbi ad correctionem agitur non requiritur tantus rigor vt in predicto. c. hoc videtur. quia vbi de bona fide agitur non conuenit de iuris aplicibus disputare. vt. ff. manda. l. si fideiussor. §. quedam. Sed econtra videtur quia tñ honestiores persone admittantur vt. xxxv. questio. vj. episcopo in synodo. et non infames vt. §. de testi. co. preterea. Nam et ad populares accusationes non admittuntur nisi persone integri status vt. ff. de popula. ac. l. popularis. Scripserunt Jo. et Tan. qz quilibet admittitur ad denunciandum. dummodo bono zelo denunciet vt. §. de sen. et re iudi. cum. j. et. A. Sed licet admittantur infames et criminales. non tamen criminosi. cum enim criminosi non correpserint sua crimina presumitur qz zelo denunciant aliena. Has summas approbo vt tamen inter denunciationem et denunciationem distinguas. quia denunciatio que fit de peccato commissio est euangelica. sed illa que fit de committendo est canonica. **¶** Ad hanc canonicam quilibet admittitur vt. §. de cognati. spi. tua. ad hanc qualiscunqz noticia sufficit vt in. ca. hoc videtur in qua turpitudine propria non obsistit vt. §. de sponsa. preterea. qua non impedit iuramentum precedens vt. xij. dist. nerui. ad quam non faciendam si quis se iuramento astrinxerit iuramentum non tenet. §. de iureiuran. quemadmodum. que omnia in denunciatione euangelica non contingunt vt superius dictum est. Quamuis autem possit quilibet dummodo non criminosus vt superius notandum est peccatum denunciare commissum. vt in aut. quomodo oportet. episcopo. §. licentiam colla. j. et in aut. de no. alie. aut permy. §. vlti. colla. ij. et circa accusationum solemniam. vt. iij. questio. iij. §. aliquando et c. de accu. et inscrip. l. ea que tñ nunciatores his que nunciant assistere debet. vt. ff. ad turpil. l. ab accusatioe. §. nunciatores et c. de accu. et inscrip. l. singuli. et si non pbauerit qd denunciant punientur vt. j. titu. proxi. cu dilectus.

¶ De calumniatoribus.

Bica.

Actum est supra de

accusationibus et accusatoribus. sed quia plerumque accusatores calumniantur. Ideo subijciuntur hic rubrica de calumnia. **¶** Videamus igitur quid sit calumniari. qualiter quis de calumnia conuincatur. et qualiter puniatur. **¶** Est autem sciendum quod accusatorum temeritas tribus modis detegitur. et tribus penis subiicitur. Aut enim calumniantur aut prauiantur. aut tergiversantur. **¶** Calumniari est falsa crimina intendere. Prauiantur si vera crimina abscondere. Tergiversari in vniuersum ab accusatione desistere. **¶** Et quod dixi calumnia est falsa crimina intendere. subaudi sciens et animo calumniandi. **¶** Et eo. ti. c. ij. **¶** Calumniatoribus pena lege remia irrogatur. **¶** Et eo. ti. l. j. **¶** Nam calumniantes ad vindictam poscit similitudo supplicij. **¶** Et no. s. ti. proxi. s. debet autem accusator inscribere. **¶** Et eo. ti. l. j. **¶** Conuincitur quis de calumnia si quodam eoispo quod non probat quod intendit. **¶** Et ij. quest. ij. calumniator et c. qui non probat. **¶** C. de aduoc. diuer. iudi. l. j. ff. de testibus. l. ij. s. idem diuis adrianus. **¶** C. de famo. libel. l. j. si. C. ad le. iul. de vi pub. l. si quis ad se. et c. de fruc. et lit. ex. l. non ignoret. Sed non est ira. quia non protinus calumniari videtur qui non probat quod intendit. unde de eius rei inquisitio spectat ad iudicem qui reo absoluto animi destinatione arg. ff. de verbo. sign. l. fugitiuus. quia post sententiam absolutionis hoc non liceret. **¶** Et c. de calum. l. j. de accusatoris incipit consilio querere qua mente ductus ad accusationem processit et tunc condemnabit eum vel absoluet. quorum alterum ex forma sententiae apparet. **¶** Et ij. quest. ij. s. notandum. ff. eo. ti. l. j. s. potest enim esse quod accusator qui non probat iustitiam habuit causam veniendi ad crimen. **¶** Et c. eo. ti. l. qui non probasse. Si vero iudex de hoc non inquisierit durante adhuc primo iudicio. postea non potest. **¶** Et c. eo. ti. l. j. nisi noua contra accusatorem eundemque calumniatorem accusatio instituat. **¶** Et c. de aduoc. diuer. iudi. l. j. **¶** Vel potest in continenti reo absoluto condemnare calumniantem. prehabita tamen inquisitione quia que incontinenti sunt inesse videntur. **¶** Et c. de pac. l. pe. tens. ff. si certum pe. l. lecta. Et nota quod ubi certa est pena imposita accusato si puicatur certa est et imposita accusatori calumioso. quia eadem ubi certa est illa quod imposita est accusato tunc accusatori in calumnia comprehenso imponitur tanta et talis pena quanta et qualis pro crimine obiecto ab accusatore solet imponi. **¶** Et c. eo. ti. l. vlt. ff. ad sena. consul. turpill. l. et in p. uatis. **¶** Prauiantur autem dicitur quasi varicator qui diuersam partem adiuvat pro dila causa sua. quod nomen habeo a varia concertatione tractu. nam qui prauiantur ex utraque parte consiliat. quinimo ex altera. **¶** Hic autem extra ordinem solet puniri. **¶** Et ij. quest. ij. s. notandum in verbo prauiantur et ff. de prauiantur. l. j. et ij. **¶** Hic autem tergiversatur qui terga vertit accusato. et circa abolitionem ab accusatione desistit. **¶** Hic incidit in turpill. et extra ordinem puniatur. **¶** Et ij. quest. ij. s. notandum in verbo si quis. et ff. ad turpill. l. j. s. si quis autem.

De symonia.

Rica.

Inter cetera crimina

ecclesiastica symonia primum obtinet locum. Nam symoniaci velut primi et precipui heretici ab omnibus fidelibus sunt respuendi. et omnia crimina ad comparationem symoniace heresis quasi pro nihilo reputantur. **¶** Et ij. quest. vlti. patet. et quia visitatum est in malum. **¶** Et ij. quest. j. reperiuntur. et ideo exaggerandum. **¶** Et ff. de penis. l. aut facta. s. vlti. **¶** Ideo promissio de accusatore et eius calumnia. statim ante alia crimina ponitur de symonia. unde subijciuntur hic rubrica de symonia. et ne aliquid pro se exigatur vel promittatur. **¶** Videndum est igitur quid sit symonia. unde dicatur quibus modis contrahatur. qua pena symoniacus puniatur. et que contra eum possit dispensatio abderi. **¶** Symonia est studio cupiditatis vel voluntas emendi. vel vendendi spirituale vel spirituali annexum quod spirituale censetur. Ius enim percipiendi proventus prebendales spirituale non est. sed dicitur annexum spirituali. hoc est canonice. propter res temporales que ex illo iure proveniunt scilicet fructus. Sic et ius percipiendi proventus ratione prelature spirituale non est sed dicitur annexum spirituali propter temporalitatem que inest ipsi perceptioni. Et

ideo si quis emat vel vendat spirituale propter annexum spirituale. neutrum in emptum vel in venditum derelinquit. **¶** Et ij. quest. ij. si quis obiecerit. Sic et ius patronatus vendi non potest. **¶** Et s. de iure pa. de iure. et c. quia clerici. et tamen dicitur spirituale annexum ut in decreta. de iure. et s. de iudi. quanto. propter quandam considerationem quia cadit in laycum et a layco possideretur vel quasi. cum nullus ius spirituale a layco possideatur preter illud et preter ius funerandi. **¶** Et ff. de mortuo infe. l. j. et preter ius eligendi si ex privilegio competat. **¶** Et s. de iure patro. nobis. et propterea non dicitur iure spirituale sed annexum spirituali. accedit ad ista. s. de rerum permu. questum. **¶** Premissa autem definitio vel descriptio symonie probatur. **¶** Et ij. quest. ij. qui studet. **¶** Dicitur symonia a symone mago primo in nouo testamento sceleris huius auctore. ipse enim voluit emere gratiam sancti spiritus a beato petro. sicut et gresii in veteri testamento voluit vendere gratiam sanctitatis naaman syro. **¶** Unde proprie loquendo emptor spiritualium dicitur symoniacus venditor gyziacus vel gyzicus. Sed usus hominum habet ut uterque symoniacus appelletur et de utroque legitur. **¶** Et ij. quest. ij. qui studet. **¶** Committitur autem symonia tribus speciebus muneris. Unde beatus qui excussit munus suas ab omni munere. non dixit solummodo a munere. sed ab omni munere quia munus aliud ab obsequio. aliud a manu. aliud a lingua. **¶** Munus ab obsequio est seruitus indebite impena. munus a manu pecunia est. munus a lingua fauor est. **¶** Et ij. questione. j. sunt nonnulli. Item committitur symonia sola voluntate vel intentione. sicut et yfura. **¶** Et ij. de yfu. consuluit. xliij. questione. ij. si feneraueris. **¶** In hoc tamen distinguendum est sicut distinxerunt doctores antiqui. quedam sunt prohibita. quia symoniaca. ut vendere vel emere sacramenta. hec enim ideo hodie prohibetur quia in veteri testamento erant prohibita et symoniaca emi vel vendi dona sancti spiritus. **¶** Et ij. questione. j. qui studet. unde venditores columbarum electi sunt a domino de templo. **¶** Et ij. questione. ij. ex multis. Quedam autem sunt que in veteri testamento nec erant prohibita nec symoniaca. quia prohibita per constitutiones ut vendere vicariam castaldionatum. pro nomatum. aduocatum et huiusmodi. **¶** Et ij. eo. ti. ad nostram. j. questio. j. si quis episcopus. et questio. ij. saluator. hec emi vel vendi est symoniacum quia prohibitum. Et in his non sufficit sola voluntas sed requiritur ut interueniat actus. Et nota quod in his in quibus symonia committitur sola voluntate nullo pacto sed effectu animi precedente. non est necessaria resignatio spiritualium que conferuntur et temporalium que prestantur. sed sufficit delinquentibus per solam penitentiam suo satisfacere creatori et eos pro symonia huiusmodi non teneri. **¶** Et ij. eo. ti. c. vlti. et fm hoc intelligo decre. **¶** Et ij. eo. ti. tua nos. **¶** Sunt autem casus in quibus munus a manu licite intercedit in spiritualibus. **¶** Primus est cum quid sponte datur et gratis offertur. **¶** Et ij. questio. j. quicquid inuisibilis. et c. q. pio in fi. et c. placuit. et ij. eo. ti. dilectus filius. **¶** Et in fi. **¶** Secundus cum omnia illa concurrunt que distinguuntur. **¶** Et ij. eo. ti. et si questiones. **¶** Tercius pro operibus spiritualibus ab eo collatis qui ad hoc ex officio non tenetur. **¶** Et ij. questio. ij. charitatem. **¶** Quartus pro operibus spiritualibus ad quas qui confert ex officio tenetur ut cum episcopus consecrat ecclesiam vel visitat. quia tunc potest exigere moderatam procurationem. **¶** Et ij. eo. ti. c. uiz sit romana. s. de rescrip. c. cum ex officio. x. quest. ij. relatum. Sed quis sic dixerint antiqui et sic scripserit frater Raymun. in summa sua tamen non audeo dicere quod pro actu visitandi vel consecrandi episcopus exigit. et hoc propter canonem. **¶** Et ij. quest. j. statuimus. sed pro labore. **¶** Et ij. q. ij. charitatem. Sed oppones. canon ille loquitur cum episcopus non per sue ciuitatis parochias fatigatur. si ergo in sua ciuitate visitat vel consecrat. videtur quod non debeat exigere procurationem cum non laboret. et tamen contrarium est. **¶** Et s. de censibus. exac. et procu. venerabili. **¶** Et id quod respondeo et si minus laboret eundo ad ecclesiam ciuitatis causa visitandi vel consecrandi quod eundo ad ecclesiam in dyocesi constituta. laborat in et ideo cessat obiectio. **¶** Quintus cum elemosyna datur pro vita eterna et peccatorum remissione. unde peccata tua elemosynis redime. **¶** Sextus pro redimenda vexatione que in rebus spiritualibus iniuste inferunt. **¶** Et ij. eo. ti. dilectus. Et concordat apostolus redimentes tempus harissimi qui dies mali sunt. **¶** Et ij. v. i. obflare. **¶** Et ij. q. relati. ibi enim utriusque prohibetur emi et redimi ecclesia. **¶** Et ibi exponitur redimi. **¶** Pro pecunia resignari. **¶** Et non ob. **¶** Et ij. t. neo. quia ibi non redimunt vexatio sed emittit absolutio. **¶** Et sic dicitur quod redemptio rei spiritualis permittit vexatio iniuste et redimere prohibetur vexati et pro vexationis cessatione recipiendi. **¶** In munere ab obsequio

ab obsequio diffinguit. q. aut obsequium est corporale aut spiri-
tuale. Si corporale sit obsequium et honestum vicium non in-
ducit. ut cum quis seruit suo epo corporaliter in rebus licitis et
honestis puta eundo Romam. pro ipso aduocato vel procura-
toris officium gerendo pro negocijs eius vel ecclesie sue. ubi
ergo dignus dignum et honestum prestat obsequium pro bñ-
ficio vel ordine cessat vicium symonie. et hoc innuit a contrario
sensu canon ille. j. ques. i. sunt nonnulli. in verbo. munus ab ob-
sequio est seruitus indebite impensa. Si vero indignus dignum
vel dignus indignum prestat obsequium. non caret vicio symo-
nie. Sed quia honestum obsequium liberaliter prestatum vi-
cium non inducat ut dictum est. in pactum tamen dici non potest.
Aug. tamen dixit indistincte q. si quis directe habeat intentio-
nem suam ad ordinem vel beneficium cum seruit. symoniacus
est ar. pro eo. j. eo. ti. cum essent. Sed nunquid obsequium spi-
rituale potest sine vicio prestatum ex pacto. Rño non nisi benefi-
cio vel personatui sit annexum. ut. s. de preben. significatum.
¶ In munere autem a lingua sic dico. licet super hoc diuersi
diuersa scribant. ponuntur preces. aut ab ipso ordinando seu
promouendo. aut ab alio pro ipso. Et in utroq. casu dicunt qui-
dam preces huiusmodi esse illatas. et si ad eas fiat ordinatio vel
collatio est et speciem continet symonie ar. j. q. j. ordinationes et ca-
nollus itaq. et. vij. q. j. in scripturis. s. de iure patro. p. tuas. Ad
tollerabile puto si pro indigno fiant. secus si pro digno. ut. s. de
eta. et qua. tuam. j. q. j. filius. j. de symo. tua. alias multi hodie da-
narentur cum plures ordinentur et beneficiuntur interuenien-
tibus proprijs precibus vel aliorum. Sed si aliquis pro prela-
tura preces ponat pro se ipso hoc ambiciosius est. ut. j. q. j. nul-
lus itaq. si vero interpositis precibus alienis ad prelaturam ali-
quis assumatur tunc distingo. aut preces sunt carnales aut spi-
rituales. Si carnales et fiant pro indigno. committitur symonia.
ut. j. q. j. de ordinationibus. Nam preces loco precij succedunt. ut
j. q. j. sunt nonnulli. Sed si sint carnales et fiant pro digno licite
sunt dummodo qui ordinat vel instituit respectum non habeat ad
preces sed ad utilitatem ecclesie vel meritum promouendi. Spi-
rituales autem preces vicium non inducunt. ut. j. q. j. latozem.
lxij. di. principali. ¶ Queritur de exennijs. an symoniam indu-
cant. Videtur q. non dum tamen non producantur ad muneru
quantitatem. ut. ff. de offi. procō. l. solent. s. non autem et. s. vlti. li-
cite eni recipitur esculentum et poculentum qd intra dies pro-
ximos prodigatur. ut. ff. de offi. presidis. l. plebscito. sicut et que
prophete offerebantur stipites magis estimabantur taberna-
culi q. munera prophete. ut. j. q. j. iudices. ¶ Sed qd si corrup-
ta intentione dent vel recipiantur exennia. Rño symonia com-
mittit que sine resignatione ordinis vel bñfici collationis sola
purgatur. ut. j. eo. c. vlti. et fm hoc itelligi potest. j. eo. nemo. Sz
nunquid modica quantitas pro re spiritali ex pacto data symo-
niam inducit. Rño sic. Nam inuenio q. sex solidi faciant symo-
niam ut. j. eo. ti. tue. Item. xxx. ut. j. eo. veniens. Item quinq.
oboli. ut. j. q. j. iudices. Item tremissis. ut. j. q. j. placuit ut nullus
episcoporum. l. tertia pars solidi. Item symoniacus furi ppara-
tur. ut. j. q. j. ordinationes. et in furto non distinguitur quantitas.
ut. xliij. q. vi. c. vlti. Item symonia cōparatur crimini vsuraru
ut. rñs enim sola voluntate committitur. ut dixi. s. eo. s. item cō-
mittitur. Et in vsuris non distinguitur inter modicum et mul-
tum. Itē cupella vini. Item verba poma et quicquid sit qd for-
ti accedit. vsuram inducit. ut. xliij. q. iij. pleriq. Ad hoc autē di-
co q. ubi ex pacto aliquid datur non distinguo quantitatem et
opus est resignatione eius qd taliter est questum. ubi autē ali-
quid quantumcunq. corrupta intentione datur sine pacto symo-
nia committitur que absq. renuncatione per pñiam delet. ut. j.
eo. c. vlti. Sed si non constet de mente corrupta tunc conside-
rantur circūstantie ille de quibus habes. j. eo. ti. et si questiones
¶ Sed nunqd symonia pmittitur si aliquid det pro calice seu
vestibus benedicendis. Dixerunt quidā q. non nisi inueniret
hoc in iure prohibitum. tunc eni esset symoniacum q. prohibi-
tum. ut est videre in crismate. baptismo. cōione. balsamo sepul-
tura. basilicis dedicandis. ut. j. q. j. dictum et. c. placuit ut vnus
quisq. et. j. eo. ti. cum in ecclesie. Et his consentit frater Ray-
mū. in summa sua. Puto tamen verius q. in quolibet ecclesia
slico ministerio exercendo symonia committi potest. ut. j. eo. ti. ad
nostram. ¶ Sed nunquid ante promotionem alicuius potest
ab eo cautio exigi sine vicio symonie. Rño non sed postea sic.
ut. vij. q. iij. talia. j. q. j. q. pio. dummodo pactum non precedat.
ut. vij. q. iij. artaldus. postea vero prestabitur cautio que ex an-
tiqua consuetudine approbatur. ut. lxij. di. q. sancta. sed a sape-
riori potest exigi et recipi cautio siue ante siue post ordinationē

subiecti. ut. s. de elec. significasti. xliij. di. quāq. xvij. di. de sira-
culane. c. di. optatum. et. s. de iureiurā. nullus. auctoritas enim
superioris vicium tollit ut. s. de pactis cum pñde. s. de preben.
nisi. s. de transactio. statui. mus. ff. de his qui no. in. l. furti acci-
pe. s. qui iussu. Item nota q. sicut symoniacus est mediante pe-
cunia vel pacto rem spiritualement acquirit sic et resignari. ut. j. e.
ti. querelam. s. de testi. veniens. dare enim intelligit qui qd sibi
debetur remittit. ut. vij. q. iij. talia. ff. de calum. l. quietam. ff. de
condi. causa da. l. si mulier. licet sit ar. contra. ff. quibus modis
pignus vel ypo. sol. l. j. s. cum debitor. C. ad velle. l. j. ff. que in
frau. credi. si pignus. Et eodem modo symoniacum est ob pe-
cuniam reconciliare vel non reconciliare. ut. j. eo. ti. nemo. et. c.
ad aures. Nec mireris si duo contraria in idem recidunt. Nam
hoc contingit alias ut cum recipitur precium ad accusandum
vel non accusandum. denunciandum vel non denunciandum.
testificandum vel non testificandum eligendum vel non elige-
dum. hec enim omnia eadem lege puniuntur ut. j. q. j. qui cum
et. l. eadez. s. lex iulia. et. ij. q. j. prohibentur. accedit ad ista. j. q. j.
s. qui autem pecuniam. Sed obstat canon. j. q. j. sunt quidam
ibi dī sūt quidā qui violentia vel fauore non permittunt eccle-
sias ordinari. hos etiam decernimus ut sacrilegos iudicandos
Sed ibi subaudio. nihilominus symoniacos. ¶ Est autē sciendū
q. symonia est crimen enorme ut. s. de accusa. et inquisitio
ni. crimen exceptū ut. C. de epis. et cleri. l. si quēq. xv. q. iij. sane.
¶ Ad accusationez symoniaci glibet admitti ad accusandū.
ut. j. e. ti. tanta. dummodo is qui accusatur sit male fame ut. ij.
ques. j. in primis. et de hoc plenius no. s. de accusati. s. item illi
non admittuntur. ¶ Quilibet peccator missam cantare pōt p-
ter symoniacum. ut. j. eo. ti. tanta. et preter alios enormiter deli-
quentes vel mediocriter dummodo eorū crimina notoria nō sint
de iure vel de facto. ut. s. de tēpo. ordi. c. vlt. et. s. de renunc. nisi
cum pñde. in pñci. hū enim omnes sunt suspensi quo ad se et
quo ad alios. Et dic solum symoniacum etiam occultum sus-
pensum esse quo ad se et quo ad alios et notorium fornicatores
ut. xxxij. di. nullus et. c. preter hec et. s. verum. Et si queratur
quare iura canonica sic prosequatur hec duo. s. symoniam et for-
nicationem. Respondeo symonia est morbus canerosus et ideo
ferro ignito opus est. est etiam malum vltatum. ut. j. q. j. repe-
riunt. Item fornicatio est commune vicium ut. l. di. q. tua sancti-
tas in si. et ideo pena exacerbari debuit in utroq. ut. ff. de penis
l. aut facta. s. vlti. Et qd proxime dixi quilibet peccator potest
missam cantare preter symoniacum sic intellige quilibet non
precisus quilibet tolleratus. Et sic tollitur obiectio de suspensis
et excommunicatis qui excluduntur a pñcipatōe sacramentorum
ut. ij. q. iij. engeltrudam. s. de excep. a nobis. j. de cle. ex. mi. si
celebrat. Item omnis peccator penitens. et sic non obstat qd di-
ci solet. q. constitutus in mortali peccato suspensus est quo ad
se. ut. j. q. j. sacerdos. qd locum habet non enormibus etiam oc-
cultis et non mediocribus etiam occultis et non mediocribus
notorijs. nam enormia occulta et mediocria notoria et post per-
actam penitentiam executionem ordinis detinent impeditam ut
s. de renunc. nisi cum pñdem. l. di. de his. s. de tēpo. ordi. c.
vlti. ¶ De pena symoniaci sic dicendum est. Quis est sy-
moniachus in ordine. aut in beneficio suscepto. Si in ordine. sus-
pensus est ipso iure. ut proxime dictum est. habet enim caracte-
rem furthum. ut. j. q. j. ordinationes. habet caracterem vicio-
sum. unde ordo intus oitus cecidit. ut. j. q. j. quibusdam narra-
tibus. j. eo. ti. accusatum et. c. quotiens. Qualitercunq. de hoc
crimine constiterit siue per modum accusationis siue per mo-
dū inquisitionis siue denūc. sequitur pena depositōis. primū pbat
s. de accusa. inquisi. et denunci. super his. Secūdu. s. de accu-
sationis. de tertio no. de accusa. s. effectus. Symoniachus
autem in dignitate vel beneficio conuictus per accusationem
deponitur. per inquisitionez amouetur ut. s. de elec. per inqui-
sitionem et idem per denunciationem. Et est ratio. quia nō pos-
set agi pñia illa vel illo retento ut. xliij. di. merui. et ut in predicto
s. effectus. Et qd dixi in symoniaco in ordine q. suspensus est
ipso iure puto locum hēre in symoniaco in dignitate qui execu-
tionem dignitatis retinet impeditam. unde quicquid facit ge-
rendo officium dignitatis suspensus agit et decipit animas sū-
bictorum. ut. s. de elec. dudum rorhomag. et idem dico in be-
neficio curam animarum habente. q. de his duobus idem ius
dicium est habendum ut pñnetur in predicta decre. et ar. s. de
filijs pres. c. vlti. ¶ Si vero aliquis sit symoniachus in receptio-
ne simplicis beneficii vel in collatione beneficii cuiuscunq. aut
eius delictum est occultum aut notorium de iure vel de facto.
In primo casu symoniachus est ipso iure suspensus sicut et quilibet

In mortali peccato constitutus. vt. j. q. j. sacerdotes. In secundo quo ad se et quo ad alios vt. s. de tempo. ordi. questum. Nam et accusatus de symonia prohibet exequi officium suum accusatio ne pendente. vt. j. eo. ti. accusatū. Item quid de his qui p symoniam recipiunt vel recipiunt ad monachatus. Rñō si p modū accusationis deulcti fuerit deponunt tā recipientes q̄ recepti. sed si p inquisitionē de his cōstitit recepti amouent a locis et in monasterijs artioribus collocantur ad penitentiam pagendam. recipientibus autem iniungitur pñia et donec eam pegerint ab executione ordinum suspendunt. vt. j. e. ti. dilectus fili. **A.** Sed instabis quare priores isti vel abbates non remouent ab administratione etiam per modū inquisitionis. cum hec sit pena ordinaria symoniacorū prelatorum. vt. no. s. eo. ti. s. de pena. Rñō illud locum habet in symonia cōmissa in dignitate in qua administrant. secus in symonia cōmissa in beneficijs cōferendis vel monachis recipiendis in quo casu locum h̄z decre. dilectus. Vel ibi multitudo erat in cā et vtile non erat monasterijs veteres amoueri prelatos. vt. s. de renū. c. j. **C.** Sed q̄rit an is qui beneficiū symoniace acquisiuit teneat ad oēs fructus quos recepit et q̄ recipi potuerunt. Rñō sic est enī fur et latro. vt. j. q. j. ordinationes. et ideo sicut fur semp est in mora et ad dāna tenet. C. qd̄ metus cā. l. j. C. de condi. fur. l. vlti. et. C. de fur. tis. l. subtrahito. et ad oēs fructus vt violent. vt. s. de resti. spo. grauis. Generaliter enī sine titulo possidens tenet ad oīa damna et lucra et pcepta et percipiēda vt. ff. de rei ven. l. si nauis. s. generaliter. Et idē est si habeat titulū sed talē qui pro nō titulo sit hñdus vt. C. de agrico. et cens. quēadmodū. ff. qd̄ metus cā. l. sed prius. **C.** Sed querit cui restituatur pecunia symoniace data. Rñō ei in cuius iniuriā data ē B est ecclesie vt. j. e. ti. pñiā et. c. audiui. et. c. de B aut. et ar. ad idē. xvij. q. iij. si q̄s in atrio xxvij. q. j. si quis rapuerit. in aug. de scis. epis. s. sed neq̄ coll. lx. Si vero q̄ pecuniam dedit inuenit ex mia restitui. vt. j. eo. ti. veniens. Sed forte illud locum h̄z cum reddit ei q̄ monasterij est ingressus p symoniā cōsideratur enī ne alteri monasterio ad qd̄ trāferendus est fiat onerosus vt. xvj. q. vi. de lapsis. xxvij. q. j. si quis rapuerit. Prelatus aut aliquid ab ecclesia per symoniam extorques duplicatum restituit. vt in predicta decre. audiui. secus si per ipressionem q̄ tunc reddet q̄druplicatum. vt. xvij. di. qm̄ quidā. j. q. j. cōcussionis. Dicat aut cōcutere qui pretextu officij cōminando aliquid ab inuito extorquet. vt. ff. de concuf. l. j. et. j. xxij. q. j. militare. **C.** Sed sciendum est q̄ non oīs pactio que in re spūali interuenit symonia inducit. et ideo penā non meret. Nam si possessio detur ecclesie vt in ea oratorium cōstituat. non cōmittit symonia. vt. s. de resti. spo. lla. olim. q̄ in traditione rei proprie l̄ pactum apponit vt. ff. de pac. l. in traditionibus. s. de cōdi. apposi. verum. Item non cōmittitur symonia si detur lnia cōstruendi oratorium sub pacto census. vt. xvij. q. j. eleutherius. s. de religiof. domi. cōstitutus accedit. j. eo. ti. ex insinuatione. talia enī pacta spūalia repetunt sicut et illud. s. de preben. significauit. s. de seruic. non ordi. nūlus. de elec. significasti. x. q. j. c. j. **C.** Quid si qd̄ exigat fm̄ loci cōsuetudinē in exequijs mortuorum puta cerij et denarij vel i benedictione nubentij. puta panis et vinum cerei et mantile. si cut in plerisq̄ locis hoc de more seruatur. Item in cōsecrationibus episcopoz manutergij aqua et mantile. Rñō exactiones in talibz reprobāda esse. sed nihilominus debitā fore solutionē. unde superior ex officio suo cogere potest ad solutionē. naz cōpescendi sunt qui maliciose nituntur laudabiles cōsuetudinē imutare vt. j. eo. ti. ad aplicam. Quedam enī ex debito prestanda sunt ad que actio non datur. vt. no. s. de postulan. s. restat. sic et prandij exactio iuxta morem reprobatur vt. j. eo. ti. Jaco. bus. sic et in multis alijs actibus spūalibus cōsuetudo non excusat exactionem pro intronizandis episcopis vel abbatibz seu abbatissis in sede ponendis. vel pro quibuscūq̄ alijs personis inuestiendis. Item pro danda absolutione vel pro quibuscūq̄ alijs sicut quilibet studiosus per se notare potest vt. j. q. j. saluator. si quis prebendas vendentes. j. eo. ti. cum in ecclesie ad aures suas. intm̄. audiui. ad apostolicā. **C.** Ultimo videndum est an in symonia valeat dispensari. In quo distingo. quidā sunt symoniaci quidam symoniace promoti vel ordinati nō tñ sunt symoniaci. **C.** Cum symoniace alius a papa dispensare non potest. vt. j. q. j. erga symoniacos vt. j. eo. ti. nobis in fi. pa pa vero ex plenitudine potestatis dispensare potest. vt. j. eod. ti. dilectus filius. **A.** et. j. q. v. quicumq̄. Cum symoniace promotis et non symoniace potest episcopus dispensare. vt. j. eo. ti. nobis pñio. s. et. c. ex insinuatione. s. de elec. si alicuius. j. q. v. presentia j. eo. ti. de symoniace. et. c. de regularibus. Et qd̄ dixi posse dis

pensari cum symoniace promoti vel ordinati. verū intelligo resignato eo qd̄ symoniace est questum vt in decre. si alicuius et. j. q. v. quicumq̄ in pñiā. Et qd̄ dicunt iura illa in beneficio et dignitate. puto et in ordine locum hēre vt resignetur executio. character enim renunciari nō potest eo q̄ anime est infixus. Qui dam tamen dixerunt papam non posse dispensare cum symoniaco in ordine. et hoc tali ratione. q̄ necessaria est renunciatio sed symoniacus in ordine characteri renunciare non potest executioni non quia illam non habet. Ad qd̄ rñō. potest renunciare quātum in eo est offerendo se perpetue depositioni. vt. xxi. di. nunc autem. **C.** Itē q̄ dixi posse episcopum dispensare intelligo. si non episcopo sed alicui de suis comitibus pecunia data fuerit. quia si sibi symonia sua eum indignum redderet et dispensare non possz et hoc innuit canon ille. j. q. v. pñentium in pñiā. vbi dicit per pecuniam non episcopo sed cuidam principū eius datā. Sed videtur q̄ episcopus etiam cum symoniace promotis qui symoniaci non sunt dispensare non possit. vt. j. eo. ti. nobis. ibi enī in principio ponitur questio de promoti symoniace nō symoniaco. et in fi. respondetur q̄ cum ipso non valet episcop⁹ dispensare. Ad qd̄ rñō quod in fine illius decre. dicitur non referas ad principium et ad primum casum. in quo certuz est posse episcopum dispensare. vt superius dictum est. sed referas ad casum qui ponebatur in decre. fm̄ veterem cōpilationem que est hodie inter cā in qua tractabatur de vere symoniaco. Et qd̄ dicitur ibi et qd̄ dictum est per symoniacam prauitatem et. sic expone vt dictum est in principio decre. sed in parte decisa. **C.** Est autem sciendum q̄ is dicitur symoniace ordinatus vel promotus non tamen est symoniacus. quo ignorante et ratum non habēte a consanguineis familiaribus et amicis cōmissa est symonia. vt probatur per iura inducta. s. eo. s. vltimo vidēdū est. et probatur. j. e. sicut. Vbi vero pecunia datur in dispendiū promoti ab his qui nocere potius q̄ conferre intendunt prius ignorante promoti et ratum cum ad eius noticiā venerit penitus non habēte. promotio ipsius nequaquā afficit. vt. j. e. ti. nobis. et multominus afficitur si eo prohibente pecunia detur vt. j. eo. ti. sicut. Nihil enī damni sentire debuit qui prohibuit vt. ff. de nego. ges. l. si duobz in fi. ff. de procu. l. pomponius. s. vlti. ff. manda. l. si pro te. C. de nego. ges. l. vlti. **C.** In casibus tamen nihil operatur prohibitio. vt. ff. de relig. et sump. fu. l. at si quis. s. si me prohibente. ff. de liberali causa. l. iij. ff. de appel. l. non tñ. aliquando plus operatur expressa cōtradictio q̄ tacitus dissensus. Et est ratio. quia plerumq̄ qui tacet presumit consentire. vt. l. iij. di. si seruus. C. de nup. l. siue proponis. ff. sol. ma. l. iij. s. qui clerici vel vo. insinuante. s. de sponsa. ad id. s. de despon. l. impu. l. i. et. s. qui ma. accu. pos. l. in super. Quāuis regula iuris contrarium dicat qui tacet non consentit nec et. ff. de re. iuris. l. qui tacet. Aliquādo plus operatur absentia q̄ cōtradictio. vt est videre in sententia. vt. ff. de re. iudi. l. duo ex tribus. ff. de arbi. l. si in tres. Item in electione vt. s. de elec. q̄ si cut venerabilis bone memo. s. cremos. s. de postu. in secunda bone. Et nota q̄ dispensatio fit aliquando semiplene vt cuz dispensatur cum aliquo vt in minoribus tñ valeat ministrare vt. s. qui de. vel vo. c. ij. et. j. q. j. si quis heretice. Plene vt cum pmittitur ad sacerdotium et non vltius promoueri. vt. s. qui de. vel vo. c. j. et. j. q. v. conuenientibus. Et plenius vt cuz permittitur alicui vt fiat episcopus et non primas. vt. xij. di. nos cōsuetudinem. Plenissime vt cum ad omnia dispensat vt. xxiij. q. iij. ipsa pietas. **C.** Itē queritur nunquid potest episcopus dispensare in symonia cōmissa in exequijs mortuorum. in bñz dictionibus nubentium. in cymiterij concessione. in crismate recipiendo. in sacrorum vasorum seu vestimentorum benedictione. et cōsimilibus minoribus speciebus symonie. Credit q̄ sic post peractam pñiam eo q̄ non prohibetur. ar. ad hoc. j. de sen. ex. nuper. Nec obstat. j. q. j. erga. quia loquitur in symoniaca dignitate. sic loquitur decre. j. e. ti. nobis in fi. **C.** Querit an sacerdos peccet vel symoniam cōmittat missam pro denarijs celebrando vel alia officia exequendo. Ad qd̄ rñō si sacerdos non teneatur ad illud pro quo pecuniam recipit et sumptus ei defunt nec peccat nec symoniam committit. vt. j. q. j. duces vel iudices. Nam et operas suas locare potest ad tempus vt. j. eo. ti. pñori. c. vlti. dum tamen in celebratione missę vel aliorum officiorum principalem intentionem suam ad remissionē dirigat obtinendam. secundo autem habere potest respectum ad denarios quos percipit. Illa autem officia ad que tenetur pro pecunia celebrare non debet sine pecunia non celebraturus. alioquin symoniam committit. vt. j. q. iij. vendentes. sed et si non teneatur ad illa habet tamen alias sumptus suos pro

pro denariis illa exequi aut symoniacum est aut anatum. Et cum tamen si layci conuenerunt dare oblationes et subtrahant purum laycos compelli posse laudabilem consuetudinem obseruare. vt. j. eo. tit. ad apostolicam in fi. Et sic ad dandas oblationes. vt. xvj. q. j. statuimus et. xxxij. dis. preter hec in fi. Et ite queritur aliquis confert bona sua ecclesie pure simpliciter sine pacto hac tamen intentione vt per bona temporalia que offert spiritualia valeat adipisci. et clerici qui eum in fratrem admittunt non essent eum nisi commoda temporalia perciperet admissuri. an symoniaci reputentur. Ad hanc questionem respondet decre. dicens. q. tam illi q. isti apud districtum iudicem. qui scrutator est cordium et cognitor secretorum. culpabiles iudicantur. vt. j. eo. tit. tua. S. licet autem. Unde cum non dicat symoniaci iudicantur. dixerunt quidam q. non sunt tanquam symoniaci puniendi propter voluntatem cum opere subsecuto ar. s. de bygnuper et. c. a nobis. Alij dicunt et verius sicut puto. q. symoniaci sunt. quia sola voluntate committitur symonia vt dixi. s. eo. S. committitur. Satis tamen puto q. si ecclesia sit tenuis facultatibus et paupertas depressa et aliquis rogat admitti. clerici vel monachi dicere possunt. nos libenter admittimus te ad spiritualia sed cum bona nostra nobis non sufficiant et tibi adducas unde vivere possis. vel sic prouideas tibi unde vivere possis. Et tunc si ingrediens aliqua temporalia conferat. non erit vicium symonie. Nec obstat decre. j. eo. qm. vbi dicit paupertatis preter tu volentes huiusmodi vicium palliare. Nam illa loquitur cum non sic caute proceditur. sicut dictum est sed recipientes committerent improvide symoniam et postquam commiserint preter tu paupertatis palliare nituntur. paupertatis enim preter tu ignoscitur delinquenti vt. ff. de ritu nuptia. l. palam. S. non est ignoscendum. s. de diuor. ex litteris. potius enim debent recipientes mori fame quam symoniaci velci vt. xxxij. q. iij. sicut sanctius. et omnia mala tolerare quam symonie consentire vt. xxxij. q. gnta. ita ne. Quauis a furto excusat nimie famis necessitas. vt de ple. di. v. discipulos. hoc ideo quia tempore nimie necessitatis omnia sunt communia. vt. ff. ad legem ro. de iac. l. j. S. in eadem nauis. sed si non fuerit tanta necessitas non omnino excusat vt. j. de furtis. si quis per necessitatem. Et in summa notabis q. mediatores symonie symoniaci sunt. vt. j. q. j. si quis episcopus et nota infamie procelluntur. vt. j. q. iij. c. vlti. Unde non admittuntur ad testimonium etiam contra illum qui symoniam illam principaliter dicitur commisisse quous crimen symonie sit exceptum. vt no. s. eo. ti. S. est autem sciendum. quauis admittantur ad accusandum. vt. lxxj. distin. si quis papa. cum hoc fama meruerit accusari. vt. ij. q. j. in primis.

De prelati vices suas sub annuo censu concedant. Rica.

De proxima rubrica

dictum est de symonia in genere. nunc subiicit tractatus de symonia in specie scilicet cum prelati vices suas vel ecclesias sub annuo censu concedunt. et ideo ponitur hic Rica ne prelati vices suas vel ecclesias sub annuo censu concedant. Est igit sciendum q. prelati aliquis prelationem suam iurisdictionem officium. vices suas circa ea que spiritualia sunt sub prelo concedere non debet ad locationem et conductionem deducere. Huiusmodi prohibitionis triplex est ratio. Prima quia dum iurisdicio et officium prelati conductionem in gravamen subiectorum et subuersionem iudiciorum non est dubium redundare. vt. j. eo. c. ij. quia dum sumptus qritur pdo crassat. vt. xliij. q. j. militare. Secunda. quia qui vicarium constituit curam tradit. vt. s. de offici. vaca. c. vlti. et ideo pro vicaria dare vel accipere pecuniam symoniacum est. vt. s. tit. proxi. ad nostram. nec mirum. nam vendere castaldionatum vel yconomatum symoniacum est. vt. j. q. j. si quis episcopus. et. q. iij. saluator. Tertia est ratio. quia cum prelati gratis debeat iudicare. vt. xliij. q. v. no sane. et mundas seruare manus. nullumq. contingere lucrum constituit iudicia venalia in quo deum et legem offendit. vt. in aug. de manda. princi. S. oportet coll. l. ij. et. xj. q. iij. qui recte. Sz opponitur. hec duo paria sunt quo ad symoniam committendam remittere spirituale pro pecunia vel conferre. vt. s. ti. pri. querelam. s. de testibus. veniens. et tamen video q. episcopus potest iurisdictionem remittere sub annuo censu. vt. s. de relig. domi. constitutus. Ad qd respondeo. prelati privilegium libertatis indulgens censum sibi retinet pro temporalibus que

remittit vt. s. de censu. cum venerabilem. Vel census impositio vicium non inducit quia imponitur vt sit probatio subiectio nis antique. vt. s. de censu. omnis omnia. et ad iudicium prestite libertatis. vt. j. de priuile. recepimus. Et potest autem gratis vicarius constitui. et constituto prouidendum est unde viuatur. s. de officio ordi. inter cetera. s. de appella. peruenit. Nam cum vicarius teneatur ad vices alienas gerendas. non debet suis stipendijs militare vt. xij. q. ij. charitatez. Item potest ecclesia vel prebenda conducere et locari fructuum causa. vt. j. eo. tit. quere lam. quia et fructus et si proueniunt ex spiritualibus beneficijs non sunt spirituales unde vendi possunt vt tamen in hac locatione nihil spirituale admisceatur. vt. s. de renunc. permut. ad questiones. His que superius dicta sunt non obstat decre. j. e. ti. qm. enormis. Nam illa loquitur in regimine animarum. hoc est in prelatura que scilicet locationem et conductionem deduci non potest. vt superius dictum est. Item non obstat canon q. prohibet ne conductionis presbyteris ecclesie committantur. vt. xxi. q. j. precipimus. quia et illum intelligo vt ecclesie non committantur. i. ecclesiarum prelature. et in hoc expono verba illius decre. quoniam enormis. quia dum sacerdotium. hoc est prelatura sub huiusmodi mercede venale disponatur ad eterne retributionis premium consideratio non habetur. quasi dicat dum pro precio cura committitur et recipitur animarum non ad ipsarum edificationem respectus habetur sed ad lucrum. Sed nunquid potest ecclesia prebenda vel beneficium aliquod in perpetuum locari vel ultra tempus vite locare. Respondeo non. quia cum beneficia sint personalia. contractus circa illa haberi personas concedentium non excedunt ar. s. de preben. nisi in fi. s. de transac. de cetero. et. c. veniens. s. de usu pallij. ad hec. clericus enim in beneficio usufructuario comparatur. vt. xvi. q. vj. illud. et usufructuarius rem in qua usufructus habet ultra tempus sue vite locare non potest. et si locauerit successor in beneficio frui conductorem prestare non tenetur imo si conductor expensas fecerit quasi ultra vitam clerici fructurus non eas recipiet. quia hoc euenire posse. pspicere debuit vt. ff. loca. et conducti. l. si quis domum. S. hic subiungi potest. Nisi forte dicere velis ab herede illius qui sic locauit conductori restituisse esse ei expensas. ar. s. de rebus ec. non alie. ad audias. His autem que dicta sunt non obstant iura illa que dicunt illi qui in perpetuum conduxit vel ad non modicum tempus ius habere in re vt resistere possit et etiam ab eo utiliter vendicare. vt. ff. si ager vectiga. vel emph. l. j. S. qui in perpetuum et. ff. de superficie. l. j. S. quod ait. Nam illa loquitur in priuatis locantibus res proprias et in pductoribus qui a dominis pducunt.

De magistris.

Rica.

Primum supra de spi

ritualibus qualiter prohibeantur concedi vel recipi pecunia mediante. nunc tractatur de his que insar spiritualium habet videlicet de magistris et licentia docendi. Et ideo ponitur hic rubrica de magistris et ne aliquid exigatur pro licentia docendi. Est igit sciendum q. statutum fuit antiquitus. deinde ab alexandro papa in lateranensi concilio innotatum. et postmodum ab Innocentio in concilio generali. q. singule ecclesie cathedrales singulos magistros liberalium artium haberent per eundem Innocentium est adiectum vt non solum in quilibet cathedrati ecclesia. sz in alijs quarum sufficere poterunt facultates constituantur magister ydoneus a prelato cum capitulo seu maiori et saniori parte capituli eligendus qui clericos ipsarum ecclesiarum gratis i gratia matica facultate et alios instruat iuxta posse. Sane metropol. ecclesia theologis nihilominus habeat qui sacerdotes et alios in sacra pagina doceat. et in his presertim informet que ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur autem cuilibet magistrorum a caplo vnus prebende prouentus. et pro theologo a metropolitano tantundem. non q. propter hoc efficiatur canonicus. sed tamdiu redditus ipsos percipiat quodiu persistet in docendo. vt probantur hec. xxxviij. di. de quibusdam. j. eo. c. j. et. c. quia nonnulli. Nunc aut queritur de cancellario parisiensi. et de archidiacono bononiensi. et de magistro scoliarum qui vel ex privilegio vel ex iure consuetudinario habent examinare doctores et licentiam dare docendi nunquid symoniam committunt si obtentu pecunie licentiam prestant alias non datur. Respondeo non. neque enim venditur vel emitur spirituale vel spiritualis

anherum. sed comittitur crimen concussione. cum preterea officij per impressionem exigitur qd non debet. vt. C. qd me- tus causa. l. si per impressionem. xxiij. q. j. militare. ff. de concus- sione. l. j. q. j. concussione. unde qui exegerit dignitate of- ficio ac beneficio ecclesiastico spoliatur. vt. j. eo. c. j. q. c. qnto. in fi. Et licet ex parte dantis et exigentis videatur turpitudine ver- sari et sic potior sit conditio possidentis et deterior repetentis. vt. ff. de condi. ob. turpem cau. l. iij. ruij. q. v. non sane. tamen in h- casu promittenti succurritur et solueti vt remittatur promissus et solutum reddatur. vt. j. eo. ti. prouideas. non in fauorem pro- mittentis vel soluentis sed in odium petentis. Vel posset dici qd non versatur turpido ex parte promittentis cum eni sit ydo- neus quod requiritur vt. j. c. j. et impediatur vel non permitta- tur facere quod a iure permittatur. licet ei vexationem suam redimere. vt. s. de symo. dilectus. Sed qritur de magistris talibus quibus de beneficijs est prouisum. an symonias comit- tant exigendo a clericis ecclesiarum a quibus percipiunt bene- ficia et ab alijs clericis pauperibus. Rñdeo sic. Nam in templo vendentes sunt qui hoc quod quibusdam iure competit ad p- mium largiuntur. vt. j. q. j. in tēplo. Item non solum vendi- tores sunt columbarum et domum dei faciunt domum nego- tiationis qui sacros ordines largiendo pecunias pecunie vel lau- dis vel honoris inquirunt. verum hi quoq; qui gradum vel gratiam in ecclesia spiritali qua domino largiente perce- perunt non simplici intentione sed cuiuslibet humane retributio- nis causa exercent vt. j. q. iij. nō solum. Queritur aut de ma- gistris alijs regētib; parisijs vel bononie vel neapoli vel alijs locis an licite collectam exigant a scolarijs. Et videtur prima facie qd non quia scia donum dei est. vt. xvi. q. j. reuertimini cir- ca si. unde vendi non debet. vt. j. q. iij. non solum. Item proijce- re debet pecuniam exemplo socratis qui magnum pōdus au- ri abiectit videns se non posse virtutes et diuitias simul posside- re vt. xij. q. ij. socrates. Item professores iuris. et si honeste reci- piant sponte oblata inhoneste tamen exigunt. vt. ff. de va. et ex- traordi. cogni. l. j. §. est quidam. Item doctores philosophan- tes inter quos iuris ciuilis numero pfectores vt. ff. de iusti. et iure. l. j. si pecuniam exegerint contraria erit professione eorum ex- actio. vt. C. de mune. pñio. l. professio. Sed cōtra qui pro tē- pore prestat obsequium debet consequi beneficium vt. xij. q. ij. charitatem. Item potest magister vendere doctrinam sicut et iuriconsultus consilium. vt. xliij. q. v. non sane. et xj. q. iij. non l3. Gratis enim intelligitur docere. et si collectam recipiat pro ex- pensis. sicut episcopus gratis intelligitur consecrare ac visitare et tamen recipit procuracionem. vt. s. de symo. cum sig. s. de pre- scrip. cuz ex officio. sic et testis intelligitur gratis testificari et ta- men habet expensas vt. iij. q. iij. venturis. Scolares etiam nō quas minimas possunt. sed pro facultatibus et dignitate nata- lium mercedes preceptoribus suis constituunt. vt. ff. de admini- stratio. l. cum plures. §. cum tutor. et eos munificencijs suis ditare debent. vt. ff. de dona. l. acquilius. Et licet quidem sint expense in mercedibus magistrorum vt. C. de nego. gest. l. si patrono. Sabinus a suis scolarijs sustentat? fuit vt. ff. s. orig. iur. l. iij. circa si. Iudices expensas recipiunt. vt. s. de vita et ho- cle. cum ab omni esculentum et poculentum vt. ff. de offi. pñf. plebiscito vt. ff. de offi. proconsu. l. solent. §. vlti. sacerdotes qui erant in templo recipiebant aliqua pro sumptu. vt. j. q. j. iudices. Circa hoc dico. qd si doctores sua non sufficiunt. licite et honeste potest a scolarijs exigere pro expensis. Si vero sufficiunt nō exiger sed spōte oblata recipere potest vt. x. q. iij. pñf. xij. q. j. ecclesiasticarum. xviij. di. de eulogijs. j. q. j. quicquid inuisibilis et c. placuit. Et hoc itelligo in his qui apti sunt et ydonei ad do- cendum. ceterum si qui tempus preueniant et ad cathedra nū- mis accelerent magistralem intendentes magis discere qd do- cere suum negocium gerunt non alienum vt. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. in talibus. et si sua non sufficiunt non est prouidendū ex debito in expensis imputaturus sibi qui suam infirmitatem vel impetiam non aduertunt. vt. ff. ad l. acqui. l. idem.

De iudeis et saracenis. Bica.

Sumus de his qui

spiritus sanctū per symonias blasphemant. Hic de his agamus qui deum malē colendo ibono- rant. vt sunt iudei et saraceni. Videamus qd dicantur iudei et unde. qui saraceni et unde. et qualiter sint iudei

tandi ad fidem qualiter sint a xpianis tractandi. Et quid iuris sit de seruis eoz. Iudei dicuntur qui moysam legem ad litteram tenent circuncidendo et alia legalia faciendo. Bicti sunt iudei a nomine dignioris tribus scilicet a tribu iude. qui in- ter alias tribus bellicosior et in bellis primam aciem et regni p- uilegium obtinuit. scilicet vt ex ea sola rex crearetur. sicut ex tri- bu leui sacerdotes. Hebrei vero dicuntur ab heber cuius fa- milia cultum tenuit vnius dei ceteris ydolatria sedatis. Sa- raceni dicuntur qui nec nouum nec vetus recipiunt testamētū qui non ab agar ancilla abrahe de qua eorum fuit origo aga- renos se vocari volunt. sed potius a sara vxore eius et libera se saracenos vocauerunt. Sunt inter saracenos quidam qui re- ceperunt quinq; libros moysi. sed prophetas respuerunt. Et di- cuntur samaritani a samaria ciuitate. Et ideo quia prophetas respuerunt. dicitur in euangelio. non contuntur iudei samaritani. Debent autem tam iudei qd saraceni auctoritatibus rō- nibus et blandimentis potius qd asperitatibus ad fidem de no- uo suscipiendāz promoueri non compelli. vt. xlv. di. qui sincera. et c. de iudeis. j. eo. ti. sicut. Debet aut homo diligere proximū suū sic seipsum. vt quē putauerit boiem bñficiēe pñfatiōe vñ- iformatōe doctrine vel discipline. coheritiōe adducat ad colēdū deū. vt. xxiij. q. iij. c. vlti. Si tñ aliquis conditionaliter coactus puta per minas per rerum ablationem vel aliam similem co- actionem baptismi reciperet sacramentum. et postmodum a fi- de recesserit. compelli debet redire ad fidem et seruare ne no- men domini blasphemetur. et fidem quā suscepit vills ac con- temptibilis habeat. vt. xlv. di. de iudeis. et s. de bap. et el? esse. maiores. Sic circa iudeos xpiani se debet habere nō com- medent cum eis neq; habitabunt. neq; recipient eos ad con- uuiua sua. vt. xxviij. q. j. nullus et c. omnes. Cum saracenis autē possumus manducare. vt. xj. q. iij. ad mensam. Huiusmodi di- uersitatis illa est ratio. quia iudei per abusionē scripturarum et contemptum ciborum nostrorū magis fidem nostram impu- gnant. Alij tamen vt lau. et Jo. dicunt et melius qd sicut xpia- nus cum iudeo non debet facere supradicta. ita nec cum sara- ceno. quia et saraceni hodie iudayzant. unde eadem causa pro- hibitionis et idem periculum est in utroq;. Excipitur tamen ca- sus in quo possumus vti cibis apposis a paganis cum mode- stia et gratiarum actione seruata temporum qualitate iuxta ca- nonicas sanctiones cum ad predicandū xpi fidem ad eos xpi- ani accedant vt. j. eo. ti. qd sit laudabile. et sic intelligendum est. xj. q. iij. ad mensam. dūmodo quod apponitur non sit ydolis i- molatus. qd tunc sanctius est mori fame qd ydolatico vesci. vt. xxxij. q. iij. sicut sanctius. qd quidam itellexerunt cum quis ad venerationem ydoli vescitur. alias in summa necessitate famis cuz honore et execratione posset aliquis ydolatico vesci ad vi- te tantūmodo sustentationem. necessitas enim non habet legē vt de conse. di. j. sicut. j. de re. iuris. quod non est licitum. Nam necessitas est contraria voluntati vt. ff. quod metus causa. l. j. et nullum peccatū nisi voluntariū. vt. xv. q. j. ff. et c. illa. Itē christiani non debent in suis necessitatib; vocare iudeos nec ab eis accipere medicinam. nec se cum eis in eisdem balneis bal- neare. vt. xxviij. q. j. nullus. et c. omnes. Item permitti non dñt iudei vt inter christianos publicis officijs preferantur. quoniā sub tali preterito christianis nimium sunt infesti. vt. j. eo. ti. cum sit et l. iij. di. nulla. xviij. q. iij. constituit. Item non permittuntur nouas erigere synagogas. sed si veteres conuerint vel ruinas minantur possint eas reedificare non autē vt eas exalcent aut ampliores vel precliosiores faciant. vt. j. eo. ti. iudei. et c. cōsultat longe enī aliud est reficere et aliud facere vt. ff. de itinere actu qd pñua. l. iij. §. reficere. et ff. de noui oper. nunci. l. j. §. si quis. Licet contrarium ar. sit. ff. de mor. inferen. l. j. §. edificare. Itē non permittitur iudeo ostia vel fenestras apertas habere i die parascenes. vt. j. eo. quia. eo qd nonnulli ex ipis xpianis afflictis solent illudere illo die. vt. j. eo. ti. in nonnullis. §. in diebus. Sic et alias abominaciones et abusus facere prohibentur. vt. j. e. ti. et si iudeos. Item non permittitur iudeis vel saracenis xpia- na mancipia in domibus suis habere vt. j. eo. c. iudei. Item nul- lus christianus aliquid in testamento pagano relinquat aliogn- etiam post mortem iudicabitur anathema vt. j. de here. si quis episcopus. Item compellendi sunt vt in omni xpianorum pro- uincia et in omni tempore qualitate habitus publice a personis alijs distinguantur vt. j. eo. ti. in nonnullis. Item xpiani iudeorū seruitio se pro mercede aliqua non exponant vt. j. eo. c. ab om- nibus. quod verum est in domibus iudeorum sed in agris pos- sunt vt. j. eo. ti. multorum. Item iudei cogendi sunt solue de ciuas prediales. vt. s. de deci. s. terris. xpiani autem iudeos grauare non debent

non debent. vt. j. eo. ti. sicut nisi forte circa pensionum exactiões vt per hoc compellantur ad rectitudinem festinare. vt. xxij. q. vi. iam vero. Sed si iudei excesserint in predictis vel alijs veniendo contra canonicas sciones. puniuntur quandoq; in personis vt. j. eo. ti. nonnullis. j. de rap. in archiep. tu. z. xxvij. di. sepe. quandoq; pecunialiter. vt. j. eo. c. cum sit in fine. z. in predicta decre. in archiep. tu. Quandoq; per penam spirituales. s. per penam excommunicationis ne cum eis aliquod commercium au deant exercere vt. j. eo. c. z. si iudeos in si. s. de deci. in terris. j. de usu. cum tu. Sed opponitur quid ad ecclesiam de his qui foris sunt vt. ij. q. j. multi. xlv. di. qui lincera. Rñdeo nihil attinē ecclesie iudicare de his. s. eis religionis regulas iponendo vel eos spiritualiter puniendo nisi indirecte sicut superius dictum est. sed pertinet ad ecclesiam alias eos punire excessibus supra dictis. Item non admittit eos ad actus legitimos. vt. ij. q. vij. alieni. Sed nonne ecclesia peccat dū finit iudeos ritus iuday. eos obseruare vt. j. eo. ti. sicut. Ad quod rñdeo. ecclesia non approbat sed permittit quod autem permittimus nolentes per mittimus q; malas hoim voluntates ad plenuz prohibere nō possumus. vt. xxij. q. j. hac auctoritate. preterea si hoc ecclesia non tolleraret videretur eos ad fidem cogere quod fieri non debet vt superius dixi in. s. debet autem. ¶ Nunc de seruis iudeoz videamus. Ad quod notandum est. q; seruus iudei. aut est vernaculus. i. de propria ancilla natus aut empticius. Si vernaculus. si sit vel velit fieri xpianus statim eripitur in libertatē nullo precio dato vt. C. de episc. z. cleri. l. deo nobis. s. his itaq; z. ar. liij. di. fraternitatem. Si vero empticius subdistingue. q; aut erat xpianus quando fuit emptus aut paganus. Si xpianus indistincte in libertatez eripitur nullo precio dato. q; xpiani commercium est iudeo penitus interdictum. vt. liij. di. mancipia. similiter serui hereticorum impune possunt z. dominos relinquere z. ad ecclesias confugere. vt. C. de here. z. mani. l. manicheos. Si autem sit emptus dum erat paganus. aut causa seruitij aut causa commercij. In primo casu si vult effici xpianus liber efficitur sine precio. vt. liij. di. fraternitatē. In secundo vero casu si infra tres menses non exposuit eum venalem potest si vult fieri xpianus liberatur sine precio. quia presumitur q; ad seruendum emerit. Si autem exposuit eum venalem infra tres menses z. iste vult fieri xpianus infra illud spacium vel etiam post. dum tamen non steterit per dominum quo minus viderit eum infra illud tempus liberatur reddito precio. xij. solidorum. vt. liij. di. fraternitatem. z. j. eo. ti. c. j. z. ij. z. c. ultimo. Sed queritur cui? monete erunt solidi illi. Rñdeo dicunt quidam q; erunt aurei. vt. ff. de mino. l. si mulier. insti. de pe. re. liti. in fi. C. de spoi. l. omnibus. C. de falsa. mo. l. si quis nūmos vñ in simili casu lex vna dicit. xx. solidos dandos. ne libertas prestita reuocetur. vt. ff. de manu. tel. l. cum ex falsis. Alia dicit. xx. aureos vt. ff. de inoffi. testa. l. papinianus. s. vlti. Babuntur autem. xx. solidi a quocunq; xpiano emptore. vt. liij. di. fraternitatem. ¶ Sed nunquid redēptus fiet seruus redimentis. Nō sed restituet ei precium z. erit liber vt ar. insti. de nota. act. s. de minus. vel si non potest illud dare seruat suo redēptori aliquo tempore. vt. C. de capti. z. possi. reuersi. l. vlt. xxxvj. q. j. de rap. toibus. vel querat hostiati precium sue redemptionis vt. ff. de manu. l. liij. Sed hec vera sunt nisi precium datum fuerit causa pietatis animo non repetendi. quia tunc nec pro precio seruitur nec precium reddetur. Quia quod pietate datur prohibet ius ne repetatur. Sed quid si plures emptores vel redemptores simul ad redimendum concurrant. Rñdeo episcopus loci eligat magis ydoneum. ar. ad hoc. ff. de accu. l. si plures z. ff. de pplari. ac. l. si plures. vñ si sint pares gratificetur episcopus cui velit ar. s. de iure pa. cum autem aduocatus. z. ff. de religio. z. sump. fu. l. sunt plures. ¶ Nunc xpianus potest paganus mancipium vel iudeum emere. Rñdeo sic vt. j. eo. ti. fraternitatem. z. si iudeos. xxij. q. vij. dispar. sed iudeus secum in familiaria non habebit. vt. xvij. q. j. sepe. z. c. nullus. Sed si voluerit effici christianus. sibi prohibere non potest nec debet. quia vbi spiritus ibi libertas. vt. xix. q. ij. due. s. de renuci. nisi cum pñdem. s. sed dices sed nunquid iudeus vel paganus baptizatus remanebit seruus. Rñdeo sic. Nam seruus introducta est de iure diuino. vt. xxxvj. di. sexto. Confirmata de iure gentium. vt. pma di. ius gentium. z. de iure canonico approbata. vt. xij. q. ij. c. illo si quos de seruis. vsq; ad. c. ecclesiarum seruos. eo saluo q; in quibusdam casibus seruitus est per ecclesiam introducta vt. xxvij. di. eos. z. lxxxj. di. quidam. xv. q. vlti. cum multe. j. e. c. iudei. z. c. ad liberandam. ¶ In summa sciendum est q; quedā

merces prohibite sunt que ad sarracenos nullo tempore de ferri possint. vt arma. ferrum z. lignamina. vt. j. eo. c. ita quoru dam. j. eo. ti. ad liberandum. Nam z. fm leges bec ad hostes transferri non debent. vt. C. que res exposita. non de. l. ij. C. de comer. z. merca. l. mercatores. ff. de publi. z. vec. l. cotem. sed alie merces non sunt prohibite tempore treuge. vt. j. eo. c. significauit. Qui autem eis galeas vendunt vel naues. aut in pirati cis saracenorum nauis curam gubernationis exercēt. vel machinis quibuscunq; alijs aliquod eis impendunt consilium vel auxilium in dispendium terre sancte qualiter puniatur legitur j. eo. ti. ad liberandum.

De hereticis.

Rica.

In superiori rubrica

i dictum est de iudeis z. sarracenis qui per infidelitatem deum inhonorant. Nunc dicendum est de hereticis qui deuiantes a via fidei in deū multipliciter peccāt. ¶ Videamus igitur quot modis dicitur hereticus. q; pena feriat. qualiter ab heresi rediens recipiatur. ¶ Hereticus dicitur sex modis. Hereticus dicitur qui falsam de fide opinionem vel gignit vt heresiarcha sicut arrius fabellius. z. macedo. vel sequitur vel qui heresiarcham imitatur sicut z. arriani fabellani z. macedoniani. vt probantur bec. xxij. que. liij. hereticus. z. c. quid. s. fabelliani. z. s. arriani. z. s. macedoniani. Secundo modo potest hereticus appellari quicunq; aliter scripturas intelligit q; sensus spiritus sancti flagitat a quo scripta est. licet ab ecclesia non recesserit. vt. xxij. q. ij. heresis. Tercio modo dicitur hereticus qui a sacramentis ecclesie z. comunione fidelium est diuisus vt. liij. q. j. quod autēz. Quarto modo dicitur hereticus sacramentoz peruersor. vt symonia. cus qui emit z. vedit sacramenta ecclesiastica. vt. ij. q. vlti. patet Quinto modo dicitur hereticus dubius in fide. vt. j. eo. c. j. Nam firmiter debemus credere. vt. s. de summa trini. z. fide ca. firmiter. xxij. di. quādo episcopus. xxij. q. j. apte. vnde leul argumēto a fide deuians hereticus censetur vt. C. e. ti. l. ij. sexto modo dicitur hereticus qui romane ecclesie priuilegium ab ipso summo ecclesiarum capite traditum auferre conatur. vt. xxij. di. c. pmo. ¶ Est autē fides de re nō visa vt de peni. di. liij. in domo. de cose. di. liij. venit. Et est sciendum q; omnes hereses sunt hodie damnate. vt. j. eo. ti. ad abolendam. ¶ Punitur hereticus fm iura canonica quattuor modis. excommunicatione. depositione. rerū omnium ablatione. z. militari persecutione. Excommunicatione. quia omnis hereticus siue magnus siue paruus siue manifestus siue occultus excommunicatus est ipso iure maiori excommunicatione vt. j. eo. ti. ad abolendam. non obstante distinctio legalis que inter maiores z. minores hereticos videtur distinguere. C. eo. l. qm. Item depōne. quia siue sit clericus siue laycus papa vel imperator vel quilibet inferior deponi debet ab omni dignitate vt. xl. di. si papa. xxij. q. j. qui contra pacem. j. eo. ti. ad abolendam. s. j. z. ij. Clerici prius ab ordinibus degradati. secularis relinquatur arbitrio potestatis animaduersione debita puniendi. z. sic ecclesia tradit clericum depositum curie seculari. relinquēdo ipsum. vt. j. ad abolendam. s. pñ. z. sic intellige. s. de iudi. cum ab homine. j. de crimine falsi. ad falsariorum. j. s. verbo. signi. nouimus. non autēz debet ecclesia tradere depositum sicut quidā male intelligentes dicūt q; ecclesia manualiter z. corporaliter tradere debet depositum iudici seculari. ecclesia eni pro damnandis corporaliter supplicat. vt. xxij. q. v. reos. C. de episc. audi. l. adiecto. Quomodo ergo traderet puniendos quos supplicando debet a pena eximere. aliquādo. n. ecclesia inuocat brachiumulare contra suos rebelles. vt. xj. q. ij. si quis sacerdotum z. c. petimus. j. eo. c. excommunicationes. Qui vero inueni fuerit de heresi sola suspitione notabilis. nisi ad arbitrium episcopi se purgauerint simili sine subiacent. vt. j. eo. ti. ad abolendam. s. laycus. j. de sen. ex. vt fame. in si. militari persecutione. quia si aliter fieri non potest manu armata z. militari sunt ab eis omnia bona que iniuste occupata detinent auferenda. Quia sicut probat ysidorus z. alij sci z. precipue aug. Nullo iure possunt heretici possidere iure naturali non. q; fm illud oia sunt cōia vt. j. di. ius naturale. nec iure diuino vñ ipse dñs. Auferget a vobis regnum z. dabitur genti facienti fructus ei. Itē labores ipiorum iusti edent. Itēz oia sūt iustoz vt vij. di. quo iure. xxij. q. vj. c. j. z. ij. z. s. ne cle. vel mo. relatum Sed nunquid catholici possunt hereticos propria auctoritate

spoliare. Videtur q sic ecclesia eni generalem auctoritate eis prestat ut eos exterminet. concedit etiam idē privilegium eos ex terminantibus qd euntibus in terre sancte subsidium est concessum vt. xxiij. q. v. si nos. j. eo. ti. excommunicamus. S. catholici vero. xxiij. q. v. si audieris. 7. q. vij. legi 7 occidit fines. Tamen satis videtur tutum vt semp fiat speciali edicto principis vel ecclesie ne alias ex cupiditate vel vltiōe potius q ex iusticia vel obediētia pugnare videant. vt. xxiij. q. j. quid culpā. 7. q. ij. c. j. 7. q. ij. l. sex die. Sed quid si conuertunt ad fidem nunquid eis ablata restituentur. Rūdeo non nisi de gratia vt. j. e. ti. vergenti. ¶ Sed quid si heretici habeant filios orthodoxos nunquid iure hēditario capient bona pna. Videtur q non vt. j. eo. c. v. gentis. sed contradicunt leges. C. eo. ti. l. manicheos 7. l. cognouimus. 7. in aug. ibi signata. Idē de nestorianis vbi dicit q bona hereticorum deuoluuntur ad filios orthodoxos si heretici habeant filios orthodoxos. alioquin ad agnatos vt cognatos orthodoxos deuoluuntur. circa hoc dixerūt lau. 7. Jo. q decre. illa v. gēris corrigi leges illas. 7. ius illud antiquū trahitur ad hoc nouū. ar. ff. de legi. 7. consti. l. non est nouum. s. d. cognā. sp. c. j. Puto autem verius cuz. Tā. q decre. puenat legibus in terris que sunt Romane ecclesie tpali iurisdictione subiecte sicut in principio decre. inuitur manifeste. leges vero p ualens decreta libus in terris q nō sunt tpaliter ecclesie subiecte. cum maiori equitate nitant q decretales. Imo decretalia rigo rem continet. leges autem equitates. Equitas pferenda est iuri scripto 7 stricto vt. C. de iudi. placuit. c. o. eos. ff. de penis. l. plures 7 vere decretalia seueritate pmet leges eni q puniunt filios eorum qui cōmittunt crimen lese maiestatis timuerūt ne filij essent imitatores pnie iniquitatis. vt. vj. q. j. quisquis cum militibus. Sed si ecclesia videat per certa inditia fidem 7 deuotionem filiorum hereticorum quō puniet eos cum pena suos auctores debeat tenere vt. s. de his que fi. a malo. parte cap. c. q. finit. cum filius non debeat puniri pro pte. vt. C. ne filius p pte. cum ecclesia omnes debeat iquare omnes amare. vt. viij. q. j. clemens. nulli volenti venire claudere gremiū. vt. C. de sacro sanc. ec. l. vlti. Credo q Inno. in pena filiorum considerauit p entes. nam parentes intelliguntur puniri penis filiorum vt. ff. qd metus causa. l. isti quid. 7. frequēter ecclesia punit tempora liter filium pro delicto patris. vt. xv. q. vlti. cum multe. j. q. iij. s. item pctō. 7. j. q. j. cito. 7. s. de si. presby. per totum. j. de penis. in quibusdam. Alias autem generaliter bona dānatorū deuoluuntur ad heredes vt. C. de bo. damna. in aug. bona. Elialli absoluitur ipso iure a fidelitate 7 omni pacto qcuq. pūit. Imo etiam vasalli dominorum temporalium qui requisiti 7 moniti terram suam purgare neglexerint ab heretica seditate post eorum excommunicationem 7 contemptum denunciandi sunt absoluti. vt. j. eo. c. excommunicamus. ver. si vero dominus temporalis. vnde diligenter attendens q principes seculi 7 domini temporales non solum propter suam heresim sed propter heresim aliorum quos dū possunt exterminare neglexerint sunt excommunicandi ab ecclesia 7 expellendi a terris 7 terre ipsorū exponi possunt catholicis occupande. Et idem est si principes contra regnum 7 iusticiam faciendam negligens inuentus fuerit insufficiens 7 ineptus. vt. xvij. q. iij. si quis deinceps. xj. q. j. nullus in primo nullus. xxij. q. v. pceptum. Unde 7 zacharias papa deposuit lodouicum regem francorum predecessorem pipini pīs karoli. vt. xv. q. vj. alius. quilibet enim nullo excepto contrabit foruz ecclesie ex pcepto vt. s. de iudi. nouit. hoc autem indubitatum est q dō preponitur omnibus potestas. vt. viij. di. que contra mores. in si. ergo 7 eius vicarius q vices eius gerit in terris vt. s. vt. ec. bene sine di. conse. vt. nostruz. s. de transla. epis. inter corporales. Unde dominus ad ieremias. ecce constituite super gentes 7 regna. vt. xxxvj. di. s. ecce. Et hec maxime locum habet cum princeps de cuius pena queritur alium secularem superiorem non habet. ¶ De pena creditū receptatorum defensorum 7 fautorum hereticorum te neas qd dicitur. j. eo. c. excommunicamus. s. preterea. Qui vero ab heresi redire volunt recipiant fm formam que habetur. j. eo. ti. ad abolendam. s. j. 7. c. excommunicamus. s. si qui autem de predictis de conse. di. g. ego belegendus. De pena vero prelatorum circa hoc negligentium legitur. j. eo. c. excommunicamus in fi. ¶ Sed qritur. an cum reuersis ab heresi ad fidem catholicam valeat dispensari vt promoueri possint 7 per quos dispensetur. Est sciendum q tales de iure cōsumi suscipiendi sunt ad laycam cōmunionem. vt. j. q. vij. c. j. adhibet autem circa eos quadrupliciter dispensatio semiplena plena plenior ple

nissima. semiplena vt recipientur in ordinibus iam receptis lata eis omni spe promotionis. vt. j. q. j. si quis heretice. Plena vt possint sacerdotes fieri 7 non vltra. vt. j. q. vij. cōuenientib. Plenior vt possint esse episcopi 7 nō pīmares. vt. xij. q. ij. nos consuetudinem. Plenissima vt ad omnes dignitates 7 ordines valeant promoueri. vt. xxiij. q. iij. ipsa pietas. Et similes distinctionem no. s. de symo. s. 7 nota q plus. Cetera que ad fidem catholicā pertinent no. s. de summa trini. 7 fide catholica.

De scismaticis.

Rica.

Actum est supra de heretico. sed

q scisma inducit heresim. q omne scisma intendit sibi constituere ecclesiam 7 vniuersalem ecclesiam impugnare que vna est. vt. xxiij. q. j. loquitur. vnde scismatici volentes ecclesiam dei scindere. peccant in fide quo ad articulum illum. 7 vnam scām ecclesiam catholicam. 7 ideo subsequenter ponitur hic Rica de scismaticis. ¶ Videamus igitur quid sit scisma. vnde dicatur in quo ab heresi differat. qua pena scismatici feriatur. deinde videamus de alienationibus 7 ordinationibus scismaticorum. ¶ Scisma est illicita discessio eorum inter quos vnitas esse debet. Vel scisma est illicit. ab vnitate vel vniuersitate discessus. Dicitur autem scisma a scissura. quia per scisma fit ab vnitate vel vniuersitate scissura. vt. xxiij. q. j. scisma. ¶ Differt scisma ab heresi. q heresis in principio sui habet peruersum dogma. qd non habet scisma. sed in fine contingit aliqua heresim vt recte videat ab ecclesia recessisse. vt dicit hiero. xxiij. q. iij. inter heresim 7 scisma. Vel est talis dīa inter heresim 7 scisma. qualis est inter genus 7 speciem. q omnis hereticus est scismatic. sed non conuertitur nisi scisma durauerit. nam tunc in heresim incidit sicut di. tum est. ¶ Puniant scismatici a deo 7 ab homine. vnde vt sciunt hōes q grave 7 q detestabile crimen ē scisma ostēdit in chore dathan 7 abiron quos terra viuos absorbit. Apparet 7 alio exemplo. Nam cum decē tribus scisse fuissent a tribu iuda 7 beniamin. 7 relicto rege suo alterum sibi foris constituissent. 7 tandem iret ad eos ieroboam vt pctā sua exprobarer 7 vltionem futuram prediceret panem apud illos edere 7 aquā bibere vetitus est. qd cum non custodisset statim diuina censura percussus est 7 inde regrediens ipetu 7 motu leonis necatus est in itinere. vt. vij. q. j. deniq. Unde scinditatum est sceleratius ē delictum qd grauius vindicatum ē vt. xxiij. q. j. non afferamus. Nec obstat qd alibi dicit. heresim maius esse inter cetera crimina. eo qd primū locum tenet in penis. vt. xxxij. q. vij. qd in omnibus. Nam hoc locum habet cū nouum est scisma ceterum si fuerit radicatū 7 firmatum tūc idem est crimē 7 pena equalis vt superius dictū est. ¶ Quid autem iuris sit de ordinatis a prelati scismaticis. Non repeto hic quia materiam illam plene no. s. de tempo. ordi. s. ordines conferri possunt. ¶ Itē alienationes rerum ecclesiasticarum facte per prelatos scismaticos non valent. vt. j. eo. c. j. siue enim scismatici pro intrusis habeantur non valent alienationes. xij. q. iij. alienationes. Siue pro nullis habeantur 7 ecclesie sub talibus prelati vacare intelligantur. vt. s. de prescriptio. c. j. 7. s. de transla. pre. int. corporalia. s. si alienationes talū nulle sunt vt. xij. q. ij. si q de rebz. ¶ In summa sciendū est q si scismatic. volens redire ad vnitate ecclesie ad mandatū ipsius satisfacere dō 7 recipi cū ipositione manus vt accipiat spm qui extra ecclesiam nō est nec esse pōt. vt. xxiij. q. j. dicitur pudēda. 7. c. scisma. Itē quid si quis reconciliatus dicat secum circa ordinem misericordit dispēlati. Probare habet 7 ab eo qui potest dispensare vt. j. eo. c. vlti.

De apostatis.

Rica.

Simus de hereticis

7 scismaticis. sed quia vterq cadunt in apostasiam ideo subiicit hic Rica de apostatis. ¶ Est igitur sciendū. quid sit apostasia. q sint eius species. qua pena apostate feriuntur. 7 qriter reuertētes recipiantur. ¶ Apostasia est temerarius recessus a statu fidelitatis vel religionis. Et dicit apostasia quasi post statū. i. retro statio vel retro gdatio. vt. xvij. q. vj. nō obseruet. ¶ Est aut triplex apostasia perfidie inobedie 7 irregularitatis. Per

fide q̄ q̄s recedit a fide. vt iulian⁹ apostata. s̄ hac b̄t. ij. q. vij. non p̄t. Inobedie qua q̄s transgredit̄ spontanea voluntate preceptis. Adam ⁊ Eua. ⁊ q̄ sacris canonibus obedire contē nunt. de hac habet. ij. q. iij. alieni. s̄. de maio. ⁊ obe. si q̄s. Irregularitas qua q̄s a statu religionis assumptē recedit vt cū apo statatur clericus monachus religiosus aliq̄s vel conuersus ⁊ de hac habet. l. di. c. vlti. xliij. di. q̄rūlibet. xvj. q. j. legi. hec fit multis modis abijciendo tonsurā vel coronā. vt. xx. q. iij. eo. j. eo. c. j. p̄uertēdo se ad negocia secularia. s̄. de vi. ⁊ ho. de. c. ex litteris. j. de sen. ex. in audientia ⁊ c. p̄pendius. vxorem ducen do vt. s̄. de cle. coniuga. ex. parte. habitum religionis abijcien do vt. xx. q̄s. iij. c. j. ⁊ ij. xvij. q̄s. j. omnes. ⁊ j. eodem titu. fe re per totum. ¶ Imponit̄ pena apostatis s̄m diuersitatem apostasiaz. nā apostata a fide hēticus est ⁊ sic hēticus punit̄. De pena hēticorū dic vt. s̄. de here. s̄. p̄nunt. ¶ Pro apostasia inobediētie excōicat̄ q̄s ⁊ efficitur ifamis. vt. ij. q. iij. si q̄s a suo. ⁊. xj. q. iij. si aut vobis. s̄. de ma. ⁊ obe. si q̄s venerit. c. cū in ecclesijs. ¶ Pro apostasia a religiōe efficit̄ q̄s ifamis. vt. ij. q. vij. alieni. ij. q. iij. b̄tis. Interi ad ordinē vl dignitatē p̄moueri nō d̄z vt. xvj. q. j. legi. ⁊. l. di. c. vlti. ⁊ si sacri ordinē in apostasia re ceperit ⁊ si suo fuerit recōciliatus abbatī ⁊ p̄nāz recepit tamē absq̄s dispēlatione sūmi pontificis ministrare nō poterit in ordi ne sic suscepto vt. j. eo. c. vlti. Et est iste vnus casus in quo p̄bi betur ep̄s dispēlare cū reuer sis ⁊ recōciliatis. Alius cū q̄s ite rata vinctiōe fuerit maculatus. vt. j. q. vl. saluberrimū in fi. Ter tius cū q̄s scilicet iterato recipit sacri baptismā vt de. p̄se. di. iij. qui bis ⁊ c. eos. Quartus cū ad subuersionē fidei ordinē ab hētico recipit marie cū p̄is habet ep̄s orthodoxus. vt. j. q. vlti. cōuenientibus in fi. ¶ Sequitur in Rīca ⁊ reiterantib⁹ baptis ma. circa quod q̄ritur. an i reiteratiōe baptismi character recipia tur. Eld b̄ dicit quidā q̄ sic. ⁊ idē dicunt in reiteratione ordinis alias q̄liter p̄reiterationē fieret iniuria sacro vt. j. eo. ti. ex littera rum. j. q. i. q̄d q̄daz. de cō. di. iij. ostendit̄. Itē q̄liter actus q̄ non h̄z effectū inducēt irregularitatē indispensabilē non v̄z. q̄ alibi q̄d de iure nō sortit̄ effectū non inducit impedimentū. vt. s̄. de des ponā. ipu. litteras. ⁊ c. accessit. Puto verius q̄ caract non ite rū cōfert̄. vt. lxvij. di. s̄. q̄d ergo p̄secrat̄. l̄z casualit̄ q̄d de iure nō sortit̄ effectū inducat impedimentū vt. s̄. de big. nup. ⁊ c. vl. s̄. de sponsa. ad audientia. Ad aut̄ d̄z iniuriā fieri sacro per ite rationē v̄z est quo ad intentionē iterantiū non quo ad veritatē ¶ Circa apostatas a clericatu q̄rit̄ an is q̄ primā t̄m tonsu rā accepit ⁊ dimisit. ad eā deferendā possit p̄pelli. R̄no sic. Nā p̄ primā tonsurā iuxta formā ecclesie datā clericali ordo p̄fer tur. vt. s̄. de eta. ⁊ q̄li. cū p̄ingat. tonsuratus igit̄ in clericū ⁊ sic ordinatus clericus est. vt. xxj. di. clerof. ⁊. l. iij. di. ex antiq̄s. vnde cōpellendus est ad habitū deferendū vt. s̄. de vi. ⁊ ho. de. si q̄s ex clericis. xx. q. iij. eos. Sed q̄d si ducat vxorē. dicunt q̄d q̄ si vxorē ducat corruptā vel scdā tūc q̄ irreuocabilit̄ a clerica tu recessit. vt. xxij. di. seriat̄ oē priuilegium amisit vt. l. iij. di. q̄s quis. ⁊ idē dicunt si ad militiā se cōuertit q̄si ad vitāz p̄lā cle ricatū ⁊ in militiā seu exercitū. tūc nō cōpellitur portare tōsu rāz. Ceterū si clericus dimisso habitu clericali simplr̄ vliuit ⁊ vxorē virgine ducit cōpelli d̄z vt dicit bug. ⁊ idē dicit frat̄ Ra. in sūma sua. p̄ter q̄ in trib⁹ casibus. vnus est sic ipse dicit cum clericus nullo mō vult retinē priuilegiū clericale. Alius si nō p̄t clericalē ferre tonsurā sine scdalo vxoris. Tertius cū iusta cā timoris exigit tonsurā vel habitū transformari vt. s̄. q̄d metus cā. platur. Ad mibi nō placet. Sed dico gnāl̄ clericū vxorā tum nō teneri nec p̄pelli deferre habitū clericale. cūz enī vxor ratū oporteat secularibus negocijs se immisceri. tōsura ipsius se cularia exercētis videret̄ p̄fecte in clericali misterij vituperiū redūdare vt. s̄. de cle. coniuga. iōānes. in fi. Ad v̄z est nisi b̄nifi cium b̄eat. vt ibi dicit. si t̄m sua sp̄ote tonsurā vxoratus deferat retinet priuilegiū clericale. Nec ob. q̄d in eadē decre. d̄z q̄ igit̄ idē tonsuratus priuilegio nō p̄t clericali gaudē. Sed illud v̄z est quo ad quedā de q̄bus loquit̄ illa decre. j. eo. ti. ex pre. retinet aut̄ priuilegiū illius canonis. xvij. q. iij. si q̄s suadente Nā illud p̄uilegiū idultū est nō taz in fauorē clericorū q̄ i odiū laycorū vt. j. de sen. ex. p̄tingit. ¶ S̄ q̄d si clericus in sacris or dinib⁹ p̄stitit̄ vxorē ducat de facto. demū ad clericatū redeat nunq̄d p̄t cū eo ep̄s dispensare. R̄no sic vt. ff. de cle. coniuga. sane. q̄uis in p̄iū moueat. q̄ clericus assumēdo sacroz ordinē vorū cōtinēte solēnsare v̄z vt. xxij. di. seriat̄. v̄n postea p̄ben do maius peccatū cōmittit violādo vorū solēne q̄ sit adulteriū vt. xxvij. q. meliore. Sed ep̄s non p̄t dispensare sup̄a adulte rium vt. s̄. de iudi. at si clerici. Ceterū ē q̄d p̄io dixi. ¶ Quid de monacho fugitiuo cui accipit in fuga p̄stitutus. R̄ideo suo monasterio sic ⁊ p̄u. vt. xvij. q. ij. abbates. ff. de acq. pos. l. j. s̄.

per seruum. ¶ Sed quid si monachus scd̄z ingrediatur mo nasterium licētia abbatis sui vel iuris auctoritate. q̄sita vacatio nis tpe cui monasterio cedet p̄io vl scd̄o. R̄ideo scd̄o. vt. xvj. q̄s. vj. de lapsis in aug. de scil. ep̄s. s̄. si monachus coll. ix. xvij. que. j. c. vno. Sed q̄d si sine licētia abbatis ⁊ absq̄s iuris aucto ritate monachus vagabūndus scd̄m monasteriū intrauit bona quesita vagationis tpe cui cedent. R̄ideo si monasterium p̄ mū vidit vagabundū ⁊ neglexerit bona cedet monasterio se cundo sicut ⁊ seruus pro derelicto habitus p̄iori d̄no non ac quirat vt. C. de lat. lib. sol. vna. s̄. sed scimus. sed accipit appre hendenti eū. vt. ff. de stipu. suo. l. q̄ fūns. Ceterū si primū mo nasterium nō neglexit vagabundū sed repetit ⁊ reuocauit er ratē tē bona cedet monasterio p̄iori vt in aug. d̄santil. ep̄s. s̄. si monachus coll. ix. Sed querit̄ an monasteriū cōpellat̄ reci pere monachū fugitiuū. R̄ideo sic. vt. xvij. q. j. puenit ⁊ c. ⁊ q̄. xvj. q. j. quidā monachi. nisi primū monasteriū sit de dissolu tione suspectū. tunc enī trudet̄ in monasterio cautiori ⁊ strictio ri cum omnib⁹ bonis que obtulerat p̄io. vt. xvij. q. j. q̄ si mona charuz. ⁊ c. si quis rapuerit ⁊ in aug. de scil. ep̄s. s̄. si q̄s rapu erit. Sed obijcit̄ delictum p̄sone non debet redundare in d̄a num ecclesie. vt. xvj. q. vj. si ep̄iscopum. Eld q̄d r̄ideo non vide tur redundare. q̄ primū monasteriū liberatur a monacho nec ei tenet̄ vltius prouidere vt. xvj. q. vj. de lapsis. s̄. de cle. coniuga. q̄d te. nec dico res dandas scd̄o monasterio nisi quo ad vsum fructum in vita detrusi. vt. xvj. q. vj. de lapsis. q̄ mou tuo ad primū monasteriū bona redibunt. vt ar. ad idem. C. de ep̄s. ⁊ cle. raptiores. Sed quid si monachus fugitiuus in mo nasterium reductus habitum abiectum reassumē nolit. R̄no sub graui custodia carceret̄ vt. j. eo. ti. a nobis. ¶ In sūma no tandum est q̄ monachus vel monacha ⁊ si pluries deliquat abbas eius compellitur ipsuz recipere. vt. xvij. q. j. puenit. q̄d in seculari clerico non contingit vt. xlviij. di. q̄m multa.

De his qui filios occiderunt. Rīca.

Postquā tractauimus

de his que circa fidem cōmittuntur in deum vt de iudeis ⁊ saracenis de hereticis ⁊ apostatis. Nūc videam⁹ de his que in homines deliquit̄ tur ⁊ nihilominus in deū. ⁊ ideo de homicidio tractemus. S̄ q̄ inter alia gnā homicidij paricidiū grauius reputat̄. de paricidio videamus. vnde ponit̄ hic Rīca de his qui filios occide. Sed aliter intitulat̄ hec Rīca in. ff. l. ad legē pōpe. de pari. Et aliter in. C. s̄. de his qui pat. vel. fi. occi. ¶ Est igitur videndū quādo b̄ particulare flagitiū locum h̄z. ⁊ que sit pena ipsius. ⁊ que circa delinquētes huiusmodi dispensatio fiat. ¶ Secundū q̄ hic intitulat̄ locum habet cum pater. vl mater occidit filiū. sic enī loquuntur decre. posite sub hac Rīca sed s̄m rubricam. C. locum habet cūz quis aliq̄e de pentib⁹ vel aliq̄e de liberis occidit vt pentum nomine oēs ascenden tes. liberorum vero omnes descendentes in infinitū intelligā tur. vt. ff. de in ius vo. l. quicunq̄s. s̄. vlti. ⁊. l. sed si hac lege. s̄. li bertos. locuz ē h̄z in collateralibus. vt. ff. co. ti. l. j. ⁊ in q̄buldā personis alijs vt in ea. l. ⁊. l. sed sciendū. sed ⁊ qui opē prestite rit ita tenet̄ sic ipse q̄ occiderit. vt. ff. eo. ti. l. vtruz. ⁊. l. si sciente Item qui venenūz emit vt p̄n. daret q̄uis dare non poruerit lege pōpeya tenet̄ vt. ff. eo. ti. l. j. in fi. ¶ Quisimodi sceleris pena s̄m leges hec est vt paricidia v̄gis sanguineis verberat̄ deide in culleo insuat̄ cum cane ⁊ gallogallinatio ⁊ vipa ⁊ si mea deide in mare profunde lactet̄ culleus vel in amnē vt. ff. eo. ti. l. j. pena. vt ⁊ celū sup̄stiti ⁊ terra mortuo auferatur vt. C. eo. ti. l. j. Secundū canones non sic sed iponit̄ pena itrusionis in monasterium vt. j. eo. ti. c. j ⁊ hoc verum est si is qui filium occidit coniugē ⁊ filios nō h̄z alias secus vt. j. eo. ti. intellexim⁹ Cum vero in lectis pentum filij inueniunt̄ oppressi distinguit̄ vtrū pentibus procurantibus aut negligētibus hoc euenierit In p̄io casu si pentes clerici fuerint ab officio altaris debent p̄ petuo abstinere ⁊ eis grauior q̄ laycis non tamē publica nisi publicum veniat penitentia d̄z iponit̄. verū si ex incuria paren tum filij mortui inueniantur in cuius ⁊ illud occultū fuerit pen tentia eis pro arbitrio penitentiarij iponaf. vt. j. de penit. ⁊ re mit. quesituz. In dubio autem presumit̄ q̄ ex incuria hoc pro tuerit. ar. s̄. de presump. asserit. Unde etiam lex dicit q̄ repe tini casus iniquitas per coniecturam materni pietatis est emē danda vt. C. de inoffi. testa. l. si mater. Nāz quo mater potest obliuisci filium. vt. ij. q. vj. ad Romanam. Item omne affectū

vincit pñtis. vt. C. de pñ. fu. l. j. in pñ. S3 si dubitet an ex in curia pñtis pñterit nō inde dñt eē securi nec ēt sine pena. s3 tñ pñderatio d3 esse pñtas. j. eo. ti. c. j. aliq̄ enī pena d3 eis ipñi propter duplicitatē ambiguum. vt. xxiij. q. v. ex cōcatorum. In his enī in quibus piculum anime vertitur. in securiorē partē est declinandū vt. v. dī. ad elus. s. de spon. iūvenis. l. dī. si q̄ femina. 7. c. si quis voluntate. **De dispensatio igit̄** adhibetur circa pñe ipositionem que arbitraria est vt. j. de peni. 7. re. que situm. non vt cum homicida quo ad ordines dispēsetur quia homicidium enorme delictum est 7 indispensabile. vt. s. de tē po. ordina. quesitum.

De infantibus 7 languidis expositis. Rica.

In superiori Rica tractauimus de his qui si. occi.

I sed q̄ necare videtur q̄ filium non alit. vt. ff. de lib. agnos. l. necare. 7. lxxvj. dī. pasce. 7 expositi sanguinolenti dicuntur. vt in Rica. C. vbi sic adiū citur. 7 de his qui sanguinolentos nutriendos ac ceperunt. Ideo subiicitur hic Rica de infantibus 7 lang. expo sitis. **Addeamus igitur** quid sit exponere. qui dicantur ex poni. que sit pena exponentiū 7 an exponens recolligere va leat quē exponit 7 infra quot dies. **Exponere** est extra se ponere. solent enī aliqui relato pietatis officio infantes vel lan guidos ante ecclesiā ponere vt eos aliqui moti miserationē colli gant. vt. lxxvj. dī. si expositi. **Dicunt** aut̄ exponi filij sui 7 liberi. vt. j. e. ti. c. vno. **Circa** materiā exponis sic distinguē dum est. exponitur aliquis a pñe vel domino vel ab extraneo. si a pñe vel a domino aut necessitate aut sponte. Si sponte nun q̄ poterit eum postea recolligere. nec enim suum dicere pote rit quē pereuntem contēpsit. C. eo. ti. l. j. 7. ij. Si necessitate re perit quādocumq̄ q̄ inuitus exposuisse videtur. vt. C. e. ti. l. j. 7 hoc inuit hec decre. vbi dicit relato pietatis officio. 7 in si. vbi dicit alimenta ipñe negari cōtingerit. Et in his casibus vbi q̄ inuitus exponitur locum habet contestatio illa de qua loquit̄ canon ille. lxxvj. dī. si expositus. Qd̄ autem dixi de necessita te videtur male dictum. Nam lex dicit q̄ si quis nō potest ale re seruum debet eum in zenonem hoc est in hospitale mittere vt. C. de lat. lib. tol. l. vna. s. sed scimus. Sed tu dicas q̄ illud mēbrum distinctionis aut necessitate locum habet cum null⁹ talis locus inuenit̄ 7 hoc in filiis locū habet. nam in seruo vi detur q̄ potius debeat eum vendere q̄ exponere. Vbi autē exponitur infans ab extraneo distinguitur vtrum domino pñe vel patrono ignorante vel sciente vel postea ratum habente In primo casu non pñiudicatur ei a iure suo sed repetit infan tem restitutus expensis. nisi a fure repetat in quo casu non resti tuuntur expens. C. eo. ti. l. j. Item si expensē fecerint pietas causā non restituntur vt. ff. de relig. 7 sump. fu. l. 7 si quis. s. inter dum. In secundo casu serui ascripti efficiuntur liberi li berti ingenui. filij familias sui iuris. vt. C. eo. ti. l. ij. 7. iij. Immo in hoc casu pater patitur penam s̄m leges capitalem. q̄ neca re videtur filium qui non alit. vt in pñ. dictum est. C. eo. ti. l. vlti. Et hec locum hñt vbi infans exponitur. Si autem maior exponatur. non eripitur in libertatem nisi languidus expona tur vt. C. de lat. lib. tol. l. vna. s. sed scimus. 7 in languido attē ditur aut̄ in aug. de nup. s. si vero 7 s. sequēti. coll. iij. l3 quidā velint vt qd̄ ibi dicitur obtineat in non languido. sed in langui do maxime. Item vbi infans vel maior non exponitur sed ei alimenta negantur non eripitur in libertate sed pro derelicto habetur vt. ff. pro derelic. l. vlti. 7 ideo conceditur occupanti vt ibi. 7. ff. de stipula. seruo. l. qd̄ seruus. 7. ff. de noxa. l. si seruus Sed certe quis sic videatur fore dicendū s̄m legem pñalle gatas ff. pro derelicto. 7 sic notet Al3o in sūma sua. vt. C. eo. ti. Decret. tamen in hoc ti. posita contrarium dicit expresse. Nam eripitur quis in libertate cum ei alimenta denegantur. vt hic Ande vincē. super hac decre. non bene aduertit. posuit enim super ea glosam suam 7 prosecutus suam azonis 7 distinctio nem legalem textum illius decre. non attendit. littera enī hñt decre. tres casus enumerat 7 equiparat. s. cum infans exponi tur cum languidus cuiuslibet etatis. 7 cum alicui illorum infan ti vel maiori alimenta negantur. In his tribus casibus filius fa milias liberatur a patria pñte. libertus eripitur in ingenuitatē. seruus in libertatem. **In sūma** notandū est q̄ illi qui expo sitos colligunt nihil iuris in personis eorum quos ex misera tione suscipiunt vel recipiūt acquirunt. vt. j. eo. c. vno in fi. **Itē** notandū q̄ vbi quis exponitur ignorante eo q̄ quis ius habet in exposito is qui eum recipit contestationis eplam ponet in lo

co publico continentem vt quicūq̄ ius habet in puero creat 7 probet 7 recuperet puerū aliter non crederetur ei ar. ad B v. q. j. qd̄. Sed ar. contra. s. q̄ si sunt le. transmissi. vbi credit̄ pñi 7 mñi dicentibus filium non esse suum. Post talem vero eplā dant̄ decē dies ei qui ius habet in puero vt in pñalle. c. lxxvj. dī. si expositus. Cedent autem dies illi a tempore scie. 7 si in tali loco sit q̄ venire non possit restituatur per clausulam generalem q̄ habetur. ff. ex quibus cau. ma. l. j. Illi autem di cunt q̄ sunt vtilis. s. cum experiri potest vt. ff. de edi. edic. l. cu3 sex. ff. de diuer. 7 tē. prescrip. l. j. Si quid autem expendit is qui colligit in puero erudiendo in aliqua arte repetet a recolligen te. vt. C. eo. ti. l. j. alimenta non repetit nisi fuerit protestatus. vt. ff. de nego. gel. l. segnius. vel nisi collectus nolit filiam recolligē tis ducere in vxorem. vt. C. de nup. l. patrem.

De homicidio. Rica.

Actum est supra de homi cidio i spē

I nunc subiicitur in genere. sed q̄ homicidij sit aliquādo voluntarie aliquādo casualiter. **Actur** co titulatur hic Rica de homicidio voluntario vel casuali. **Adendū** est igitur quid sit homi cidium. vnde dicatur. quot sint eius spēs q̄ pena. 7 que dispē satio fiat circa clericum homicidā. **Homicidium** est hoīs occisio intelligo ab homine scā. naz homicidium sonat in actū hominis. **Est** autem homicidium dictū ab homine 7 cedo cedis quasi hominis cediū. **Spēs** homicidij sunt due. aliū spirituale. aliud corporale. Spirituale homicidium spiritualiter 7 quādā fictione iuris cōmittitur octo modis. **Homicide** enī reputantur detractores fr̄m 7 odientes eos. Item iniquitates oppressionem. 7 iniusticiam facientes. Item fratribus male pñ suadentes. hec probantur de peni. dī. j. homicidiorum omnis iniquitas. 7. c. noli. 7 generaliter omnis iniquus motus ad no cendum fr̄i in homicidij genere deputatur vt de peni. dī. j. ho micidium. Item homicida censetur qui tempore necessitatis proximi alimenta negat vt. lxxvj. dī. pasce. **Corporale** ho micidium est hominis peremptio cū homo corporaliter occidi tur. 7 hoc cōmittitur dupliciter lingua vel facto. lingua tribus modis pcepto consilio. 7 defensione vt. l. dī. si quis viduam de peni. dī. j. periculose. Facto cōmittitur quattuor modis iusti cia. necessitate. casu voluntate. Iusticia. vt cum miles iusto ipe rio potestatis executor vel minister equo iudicio condēnatum occidit. vt. xxiij. q. v. miles cum minister. cum homo. 7. c. si ho micidium. Qd̄ intelligo cum non ex odio persone. **Odio** enim babeantur pctā non homines vt. lxxvj. dī. odio non ex dele ctatione fundendi humanum sanguinem. non amore spoliōz non pro precio sed ex sola obediētia cum dolore cordis b̄ feci 7 cōpassione. Nam vera iusticia cōpassionem habet. probant̄ hec. xxiij. q. v. in pñalle. iuribus. 7 in c. lex eterna. 7. c. officia. nec est crudelis qui malos percutit vt. xlv. dī. vera iusticia. **Necessi tate.** hoc distinguēdū est. q̄ aut illa necessitas fuit euitabilis. po tuit enī sine occasiōe euadere tūc reus est homicidij 7 tanq̄ ho micida pñiam aget. Aut fuit inuitabilis 7 occidit hominem sine odiū meditatione imo cum dolore vt se 7 sua liberaret. tūc non peccat nec ad pñiam artatur nisi propter duplicitatē am biuum vt. xxiij. q. v. ex cōcatorum. Interiorē autem pñiam 7 dolorem aget 7 pctis suis iputabit q̄ ad tantam necessitatem induci meruit vt sine hominis pñptione liberari non posset. q̄ bonaz mētium est ibi culpas agnosce vbi culpa nō est vt. j. eo. ti. interfecti. 7. v. dī. ad eius in fi. **Casu** vt cū quis lapidem proicit ad aues vel alias non animo hominem ledendi vel oc cidendi 7 aliquis trāsiens ictu lapidis percussus moritur hoc distinguēdū est an q̄ det opaz rei illicite vñ licite. Si licite vt cū quis proicit porcos vel alias bestias de sua segete vel de arbo ribus aues circūspicit 7 neminē videns funda vel manu lapi dem iacit. 7 cū locus non esset hominibus pñuius aliq̄ casua liter in ictu lapidis occurrens pcutit̄ 7 moritur. 7 alia exempla per se ponē pōt quilibet studiosus. vt. j. eo. ti. latoz dilectus. ex litteris. 7 in alia ex litteris significasti. Jo. 7. c. quedam vt asse ris. l. dī. bi qui arbozem. sepe contingit. 7. c. si duo. In his igit̄ 7 cōsimilibus casibus opa datur rei licite. sicut dictū est. 7 adhi betur omnis diligentia que pōt adhiberi 7 d3. immortis est is qui occasione mortis prestat vt probant iura predicta. Si aut̄ rei illicite opera detur vel si non adhibeatur. diligentia 7 cau tela que potest 7 debet. mors iputatur exempla pone in hoc. j. eo. ti. cōiuebatur. ad audientias. tua sicut. l. dī. clerico iacente. q̄ te eos

q̄ te eos 7. c. si qua femina. De voluntario homicidio pone ex
empla. j. eo. c. j. l. di. si quis voluntate. Unum autem non omi
to notare q̄ frater Ray. in summa sua duo scripsit q̄ nisi ad iuris
intellectum redacta fuerit simplici animos subuertē possunt
Dixit enī q̄ homicidium lingua cōmittitur tribus modis pre
cepto consilio. 7. defensione. 7. q̄libet istorum mortale ē. Hoc
sic intelligendum est. In p̄cepto iniusto vel eius qui p̄cipiendi
auctoritate nō h̄z. Itē in consilio iniusto 7. corrupto 7. in defen
sione vt ponemus inferius. Alias si iusto p̄cepto iudicis vel
p̄tr̄is. iusto cōsilio assessoris. legitima defensione iterueniat ho
micidium nullū peccatū cōmittitur. p̄mū probat. xxiij. q. iij.
quesitū. scdm. xxiij. q. iij. illud. tertū. xxiij. q. viij. a. §. bis ita. vsq̄
ad. §. in registro. 7. C. vnde vi. l. j. C. ad le. corne. de sic. l. j. Itē
7. aliud scripsit f̄ Ray. q̄ homicidium voluntariū semp mor
tale peccatū est 7. enorme. Et hoc intelligendū est generaliter
esse verum. Fallit tamen in exceptis. vt per inferiora patebit.
Pena homicidij spiritalis ē p̄na. Et ideo videndū ē de
pena homicidij corporalis. circa quā taliter est distinguendus.
Cōmittit homicidium aut promotus aut promouendus. Itē
aut sponte aut necessitate aut casu. Si p̄motus 7. sponte homi
cidium sit cōmissum. p̄trabit clericus irregularitatem indispen
sabilem vt etiā remanē non possit in executione ordinū suscepto
rum. vt. l. di. minor. 7. j. q. viij. si quis oēm. 7. de cōse. di. j. §. j. sed
deponatur vt. l. di. si quis viduā. Sed si laycus fuerit ad ianuā
ecclesie semp iaceat 7. cōionez in exitu vite sue recipiat vt. l. di.
si quis voluntate. Sed p̄m leges layci honestiori loco positi de
portari solent. q̄ secundo gradu sunt capite puniunt vt. ff. ad le.
cor. de sicca. l. qui cedē 7. l. iij. §. leges. Et hoc casu fateor me
errasse in quadam glo. quā posui. j. eo. tit. lator. 7. scripsit q̄uis ma
gna sit materia de hōicidio. q̄d enī ibi dixi in homicidio occul
to dispensari posse post peractā p̄nam in ordinibus iā susceptis
7. suscipiendis per. c. l. di. de his vero. in mediocribus criminib⁹
bus locum h̄z. 7. de talibus loquitur canon non aut habet lo
cum in homicidio 7. in alijs enormibus vt. §. de tempo. ordi. q̄
sūt. Et hec locū h̄nt i homicidio voluntate p̄missio. **S**ed si ne
cessitate hōicidij p̄mittat aut euitabili aut ieuirabili si inuita
bili. et tē nullū est peccatū nec p̄bitur aliq̄ irregularitas q̄ ad or
dines iā susceptos vt. j. e. c. iter fecisti. ad supiorē aut nō poterit p̄
moueri. eo q̄ 7. si in necessitate voluntarie tñ occidit. 7. lex pro
mouionis in facto cōsistit vt. xv. q. j. c. vlti. Ceterū si necessitate
euitabili post peractā penitentia remanet in executione ordinū
iam suscepti iure cōi. non aut ad supiora cōscēdit. vt. l. di. de his
clericis. Abi aut casu si dabatur opa rei licite 7. oīs diligentia
fuit adhibita. nec peccatū cōmittitur. nec irregularitas p̄trabi
tur in susceptis vel suscipiendis. vt. j. eo. tit. lator. 7. in alijs iurib⁹
que nō. §. eo. tit. §. casu. si vō rei illicite. tunc nō p̄mouet 7. p̄mo
tus de iure non administrat. vt. l. di. clerico. 7. j. eo. tit. sicut. In
promouendo aut dicunt quidā qualiter cūq̄ quis homicidij
cōmittat. promoueri non pōt. q̄ sicut superius dixi lex promo
tionis in facto cōsistit. Et intelligunt decre. illam. lator. de dispen
satione loqui. Ceterū aut puto q̄ loquat de iure cōi. Aliq̄ tñ
cōmittitur homicidium voluntarie. nec delingitur 7. tñ irregula
ritas cōtrahitur. vt. l. di. aliquātos. 7. hoc p̄m bāsanum etiā
si ante bap̄m homicidium sit cōmissum. q̄ p̄m eum in bap̄o d̄
letur oīs irregularitas ex peccato contracta. sed illa que sine
peccato prouenit non delet q̄ bap̄s tollit pctā 7. seq̄las eorum
7. q̄d peccatū nō est inter pctā solui non debet. Itē in baptismo
culpa dimittitur sed non aboletur. vt. xxvj. di. de inde. 7. c. vna
tñ. Alij autem dicunt 7. verius sicut puto. q̄ si homicidij fiat
sine peccato vel cum peccato vt cū iudex assessor vel executor
occidit ante baptismum. non impeditur post baptismum 7. pro
hac snia sunt duo canones. l. di. aliquātos. 7. c. si quis post ac
ceptum. **S**ed cū quis furem nocturnum 7. diurnum si se
telo defendit sine peccato occidat se 7. sua liberādo. vt. j. eo. c. i
ter fecisti. 7. c. si pfodiens. ff. ad le. acqui. l. itaq̄. §. lex. 7. ff. ad le.
cor. de sic. l. furē. **Q**ueritur an p̄mittatur puenire in ictu oc
cidere volentē. Rñdeo sic. l. 3. enī repellē iniuriā vel propulsare
vt. ff. ad le. acq. l. sciam. C. vnde vi. l. j. ff. de iusticia 7. iure. l. vt
vim. 7. j. di. ius naturale. in verbo violētie per vim repulsiō sus
ficit aut terror armorum. vt. ff. de vi 7. vi arma. l. iij. §. si autem.
Sed nunqd si me pcurias 7. fugias audeo te incōrneri in se
qui 7. repercuti fugientē. Rñdeo non. q̄ hoc non fieret ad p̄
pulsationem sed ad vltionē que ad solum iudicē spectat. Itaq̄
vigor iudiciarius 7. tutela iuris publici est in medio p̄stituta vt
nullus sibi sumē audeat vltionem. vt. C. de iudeis 7. cell. l. nul
lus. Et hoc cōmune est clericis 7. laycis. iniuriā propulsare
rerum 7. personarum vt. §. de appel. significauerunt. j. de sen.

ex. si vero. 7. c. ex tenore. Contrarium autem videtur p̄ id q̄d
legitur. j. eo. ti. suscepimus. xlvj. di. sed cōnarios. xxiij. q. viij. c. j.
7. c. conuenior. Ad hoc dicunt quidā q̄ licet laycis. clericis vō
non. Ego credo q̄ clericis 7. laycis l. 3. iniuriā propulsare 7. re
percutere. Distinguit tamen q̄ aut vis infert persone aut reb⁹
Si persone. tunc est vis propellenda anteq̄ fiat. Nam 7. infidi
antem vite l. 3. occidē. ff. ad le. acqui. l. iij. 7. v. 7. vt dixi in p̄. §.
superiori. si tamen aliq̄ vi facta repellat potius p̄sumi d̄z q̄
cā defendendi fecerit q̄ vlciscendi. vt. ff. ad le. acqui. l. si ex pla
gis. §. tabernarius. 7. hoc si percussor voluit denuo percutere
alioquin si nolebat 7. alter nihilominus repecusserit potius p̄e
sumitur q̄ hoc fecit animo vlciscendi q̄ aio propulsandi. Sed
si iniuria inferatur rebus lictum est illatam repellē. 7. propulla
re inferendam. Ad ergo dicitur vi repellere l. 3. sic intelligē
dum est. vt. l. iura in hoc requirantur vt hoc fiat defendēdo nō
vlciscendo. vt. xxiij. q. j. quid culpatur. ff. ad legem acqui. l. scē
tiam. 7. cum moderamine fiat defensio. vt. §. de resti. spo. olim
causam in fi. si quis tamen moderamen excedat 7. non ex pio
posito videtur non teneri. vt. ff. ad le. acqui. l. si ex plagis. §. ta
bernarius. Sed contrarium velle videt decre. illa oli cām. j.
eo. c. significasti nobis in fi. Item incontinenti debet quis vim
repellere. vt. §. de appel. significauerūt. Et h̄ria mēbra intelli
guntur ex. l. vna. C. vnde vi. l. j. **E**t inde subsequēter nota
bis q̄ bellum est iniustum quicq̄ modis. Rōne persone vt si fu
erit persona ecclesiastica cui non est lictum sanguinē fundē vt
xxij. q. viij. clerici. 7. c. bis a quibus. Rōne rei. vt si non est pio
repetendis rebus vel pio defensiōe p̄ie. vt. xxiij. q. ij. c. j. 7. ea
causa. q. viij. si nulla. Ratione cause. vt si non propter necessita
tem sed propter voluntatem pugnat. vt. xxiij. q. j. noli. Itē ex
animo est iniustus vt si fiat animo vlciscendi. vt superius dictū
est. Item si nō fiat auctoritate p̄ncipis. vt. xxiij. q. j. quid culpā
7. q. ij. c. j. Notabis igitur q̄ quicq̄ post baptismū i causa san
guinis iudex fuerit assessor. notarius. executor. aduocatus. siue
pro actore siue pro reo licet aliqui distinxerint inter istos. 7. ge
neraliter qui aliq̄ ministerium iudicio seu vindicte sanguinis
p̄stiterit irregularitatem incurrit vt. l. di. aliquātos 7. c. si q̄
post acceptum. §. ne cle. vel mo. sniam sanguinis. j. de excē. pie
la. ex litteris. **S**ed si qd iudex secularis cōsiliū querat a cle
rico p̄to. vel p̄nceps a prelato. Rñdeo potest clericus genera
liter conferendū cum iudice seculari dicere fures latrones in
cendiarj homicide sic sunt puniendi de iure ciuili vt. v. q. v. de
latori. non descendendo ad aliq̄ factū vel casum aliq̄ spālē.
vt sic potius consulenti q̄ suggerenti opera fungatur vt. ff.
de qd. l. j. §. qui q̄nē. Si tamen clericus sciat vel credat iudi
cem h̄rē coram se causam criminis de quo querit responsio
nem. honeste declinet p̄terq̄ si clericus posset penam crimi
nis recta cōscia reducē ad ciuilem. 7. sic intelligi potest. xxiij. q.
vlti. pessimā in fi. **I**tem q̄ritur an clericus de suis malefacto
ribus congri valeat iudici seculari. Rñdeo sic ciuilit̄ petens
sua sibi restitui 7. dāna resartiri. non vt malefactores in corpore
puniantur. 7. si iudex acius in puniendo procedat q̄ clerici q̄
rela requirat. non est clerico iputandum vt. j. eo. ti. postulasti. 7.
c. tua. 7. xxiij. q. v. c. j. 7. c. vñ 7. c. pena. 7. c. non nos. ff. de bo.
lib. l. qui cum maior. §. j. **P**otest tamen clericus malefactorem
suum carcerari petere vt. §. de aposta. a nobis. §. de depo. gra
uis. Item sustinere vt. xxiij. q. vj. si res aliena. xij. q. ij. fraternitas
xxij. q. v. circūcelliones. v. q. v. illi q. vj. q. j. §. verū in fi. iij. q. iij. §.
item in criminali in ver. ea rei cōditio. Item vt quis in seruitu
tem redigatur vt. §. de iudi. ita quorūdam. xv. q. vlti. cum mul
te. xxxvj. q. j. de raptoribus. §. de iudeis 7. sara. ad liberandam
Itē vt quis mutiletur spiritali mutilatione. hoc est. vt suspēda
tur. v. q. v. delatori. Item vt decapitetur sed spiritaliter. i. ex cō
municetur vnde ex cōmunicatio dicit mucro episcopi. vt. xvj.
ques. ij. vñs in fi. decapitari enī intelligitur qui a xpo qui caput
est ecclesie separatur vt. ij. q. vj. §. q̄ ergo. §. d̄ here. vergeng.
vnde qui ex cōmunicatur mori creditur vt. §. qui filij sunt le. p̄
venerabilem in fi. **Q**ueritur de his qui procurant abortus
an reputentur homicide. Rñdeo sic q̄tum ad penam legalez
vt. ff. de penis. l. si quis aliquos. §. qui abortionib⁹. ff. ad le. cor.
de sic. l. mulierem. Item q̄tum ad penam spiritualem vt. j. eo.
ti. si aliquis. 7. q̄tum ad irregularitatem que contrahitur ex d̄
licto mortali vt. xxv. dist. §. nunc autem. Sed q̄tum ad illam
enormem 7. indispensablem irregularitatem que contrahitur
ex homicidio corporali de qua iura illa loquuntur. l. di. minor
j. ques. vj. si. q̄ais omnem de cōse. di. j. §. j. secus est. q̄ illa non
contrahitur nisi cum perimitur homo gradiens super terraz
vel puerpium iam formatum vt. j. eo. ti. sicut. xxxij. q. ij. quod

vero et c. moyses. Nunquid phisici et chirurgici poterunt promoueri. Rūdeo si in arte phisice et chirurgie sunt eruditi et i curis fm artem processerint nihil de contingentibus omittentes licet aliquibus in contrarium cesserint medicine. si eos conscia non remordet poterunt promoueri vt. s. de eta. et quali. ad au res et promoti ordines exequatur vt. j. eo. ti. tua. Cōsulo tamē vt promoti et maxime promouendi abstineant ab opere pias ticali. et maxime ab his q fm chirurgiam aduersionem vel inci sionem requirunt vt. s. ne cle. vel mo. sententiam sanguinis. j. eo. tua nos. cum in nullo vacillare debeat conscia promouendi. vt. xxiiij. di. layci. Quid si plures rixati fuerit et vnus occi sus fuerit nescitur tamen a quo vel cuius vulnere. Nunquid omnes iudicabuntur homicide vel irregulares an nullus. Rūdeo quātum ad peccatum omnes dicuntur homicide qui per cusserint et qui voluntate occidendi venerunt lz non percussē rint. Item et illi qui non occiderunt nec voluntate occidendi habuerunt. sed venerunt prestare auxiliū occidentibus si for te is aliquod impedimentum prestaretur. discretus tamen iu dex maiorem penitentiam dabit primis q secundis. et scdis q tertijs. Illi etiam non sunt imunes a culpa nec debēt esse imu nes a pena qui non eripiunt hominem a morte cum possint vt xxiiij. q. vlti. si quatuor. j. eo. ti. sicut dignum. xxiiij. q. iij. non infe renda. et c. vlti. Sed si ageret ex lege comelia vel aquilia lct? vnus cuiusq cōtemplari oportet. vt. ff. ad le. cor. de sic. l. vlti. is aut lege acqilia de occiso tenetur ex cuius ictu apparet occisus. et qui mortiferum vulnus infixit. vel qui hominem interemit. Alij qui non letaliter percusserunt de vulnerato tenentur vt. ff. ad le. acqui. l. huic scripture. s. j. sed si dubium sit ex cuius ictu quis perierit. omnes de occiso tenentur vt. ff. ad le. acqui. l. ita vulneratus. et concordat j. eo. ti. significasti. sed si clericus feriat non letaliter nec animo occidendi nec alios prouocet. alij tamē feriant et occidunt sed discerni possit ictus clerici non tenet de occiso nec irregularitatem contrahit homicidij vt. j. eo. ti. signi ficasti nobis. In sūma notandum est q non est immunis ab homicidij culpa qui potuit hominem a morte sed noluit libe rare. vt. j. eo. ti. sicut dignum. s. illi autem. ar. lxxvj. di. facientis. xxiiij. q. iij. non inferenda. et c. qui potest. et q. v. reos. et hoc cuz constat illuz iniuste occidi. vt de pe. di. j. periculose. xxiiij. q. iij. c. vlti. j. eo. ti. sicut dignum. Quidam tamen intelligunt hoc in iu dice qui auctoritate ordinaria defendere potest. ille enim solus vt dicunt ex precepto ad hoc tenetur. vt. xxiiij. q. v. qui malos. et q. iij. forte in fine. Cōsulo tamen cuiusq pūato vt si pos test sine periculo sui eripiat hominem a morte propter iura pre missa. Nunc videndum est de dispensatione que circa ho micidas huiusmodi adhibetur. Cum homicida iusticie. s. cum iudice assessore executore qui iuste homicidium cōmiserūt nō dispensatur in ordinibus suscipiendis. sed in susceptis tollat ex causa. vt. l. j. di. aliquātos. Circa homicidium necessitatis cui tabilis non facile dispensatur. sed in homicidio necessitatis ieu tabilis datur consilium vt homicida non ministret etiam in or dinibus iam susceptis vt. l. di. de bis clericis. non tamen quis deponitur. sed in suo ordine tolleratur de iure et absq dispensa tione fm lau. et sic loquitur. j. eo. ti. c. ij. Circa homicidij casua le. quod nulla culpa precessit non est necessaria dispensatio. Cir ca homicidij casuale qd culpa precessit. sit dispensatio magna maior et maxima. Magna vt promotus ad sacros ordines nō in eis sed in minoribus tolleretur vt. j. eo. ti. continebatur. Ma ior vt etiaz in maioribus tolleretur vt. l. di. clericos. Maxima vt promoueretur vt. j. eo. ti. lator. Circa homicidium volunta rium non iuste non necessarium nec vlla cogēte necessitate nō dispensatur vt dixi. s. eo. s. cōmittit.

De torneamentis.

Rica.

Via in torneamentis

q homicidia fiunt. Jecirco post tractatum de ho micidio sequitur Rica de torneamentis. Ad dendum est igitur quid sint torneamenta. quare fieri prohibentur. et que sit pena pugnantium in torneamentis. Torneamēta dicuntur quedam nundine vel serie in quibus milites ex edcō puenire solent et ad ostēta tionem virium suarum et audacie temere cōgredi vt. j. eo. c. j. Causa prohibitionis sunt mortes hoim et animarum peric ula que inde proueniūt vt. j. eo. c. j. et lz alias possit fieri gratia ostendende virtutis et causa experiendarum virium. vt. ff. de

postu. l. j. s. item senatus. et ff. de prescrip. verb. l. solent. et si in colluctatione damnum datum sit non agitur lege acquilia. nā virtutis exercende et glie causa non causa iniurie damnum da tum est vt. ff. ad le. acqui. l. qua actione. s. si quis in colluctatio ne. In hoc tamen casu secus est. q pugnantibus et concertan tibus pena infligitur. ludus eniz ille noxius est et ideo reproba tus vt. ff. ad le. acqui. l. nam ludus. quis autem ludos appellat ex quibus crimina oriuntur vt in consi. ff. circa si. Pena cō certantium in torneamentis bec est. q si quis alium occidat si ue in sistēdo siue i resistēdo. hōicida est volūtaria. n. occidit. et iō puniuntur pena voluntarij homicidij saltem quoad canones. et si non quo ad penam legalem excusante edicto. de pena volū tarij homicidij dixi. s. ti. proxi. s. cōmittit. Sed dices q resu stentem excusabit defensio et necessitas. Ad qd rūdeo ad hāc necessitatem vltro et ex proposito quis se ingerit et ideo non minus homicida censetur. vt dixi. s. ti. proxi. s. necessitate. Si vero quis in torneamento fuerit occisus. quis morienti et pos scenti pnia non negetur. ecclesiastica tamē careat sepultura vt j. eo. c. j. in fi. si tamen ad torneamentum venerit animo cōcer tandi. nam si venerit causa debita exigendi vel alia sua nego cia exercendi secus erit. vt j. eo. ti. ad audientiam. Et nota q hic conceditur qd malus est. pnia. s. et denegatur qd minus est. s. ecclesiastica sepultura. qd sit ad terrorem et correctionis exē plum. et simile. j. de rap. super eo. Leuiter autem interdictur ecclesiastica sepultura. Et ratio est. q sicut impio non prodest sepultura preciosa. ita non obest pio sepultura vil aut nulla. vt xiiij. q. ij. anime defunctorum. Sunt et alia que inibent eccle siasticam sepulturam. morientis infidelitas. vt de conse. di. j. ec clesiam. Item obeuntis manifesta iniquitas vt. lxxvij. di. c. vlti. Alituruz exactio vt. j. de vsu. q in omnibus. imo hoc ge nerale est in quolibet decedēte in peccato mortali. vt. s. de fur. c. ij. xxiiij. q. v. placuit. xiiij. q. ij. pro obeuntibus. xxij. q. iij. ciprian? s. de sta. mo. monachi. s. qui vero. Item inibet ecclesiasticā sepulturam interdictum ecclesie. vt. j. de sen. ex. a nobis. s. de sepul. sacris. Quid de militib? qui ad torneamentū iuerūt animo pugnandi non tamen occiderunt nec percusserunt. Jtē quid de his qui alijs bellis intersunt nec tamen occidunt nec mutant. nunquid poterunt promoueri si in torneamentis vel bellis aliqui sunt occisi. Ad primum rūdeo q non eo q ad rez damnatam et prohibitam accesserunt. Ad fm sic dico. q si qs intersit bello licito nec occidat nec mutilet nec causam mortis prestat si alias sit ydoneus poterit promoueri nihil eniz interest qui occidat vel causam mortis prebeat vt. ff. ad l. cor. de sicca. l. nihil. Si vero in bello illicito. tunc impeditur propter culpaz precedentem. xv. q. j. c. vlti. et de pe. di. j. si quis cum telo ar. ad hoc j. de clerico percus. presentium. et c. continebatur.

De clericis pugnantibus in duello.

Rica.

Via sepe prouenit

q homicidium ex duello. subsequēter ponitur bic Rica de cle. pug. in duello. Ad dendum est igit quid sit duellū. vnde dicatur. an layci licenter fa ciant duellum. Et que pena imponenda sit cleri cis pugantibus in duello. Duellū est singularis pugna que fit ad probationē rei alicuius. ita vt per hunc modum se proba turum offert si vicerit probasse credat. si non vicerit defecisse in probatione putet. Dicit autem duellū quasi duorum bel luz. Dicit et monomachia qli vnica et singularis pugna a mo nos qd est vnus. et machia qd est pugna. Duellū etiam in ter laycos prohibetur. q in duellis dōtemptat. vt. ij. q. v. mo nomachiam. et scriptū est. non tēptabis dñm deum tuum. vt xxij. q. ij. queritur. Nec obstat exēplum dō pugnant cū golia. vt. ij. q. v. monomachiam q priuilegia paucorum nō faciūt cō munē legē. vt. xxvj. q. ij. nō exēplo. In his eni q praro fiūt mī raculū est. vt in aug. de consu. s. j. circa mediū coll. iij. Item non ob. q crimen maiestatis dicit crimen pduellionis vt. ff. ad l. iulia. ma. l. vlti. nō eni iccirco vocat crimen pduellionis. q probari pōt per duellū sicut quidā intellexerūt et male sed dici tur crimen pduellionis. i. crimen hostis vel hostile. vt. ff. de v. signi. l. quos nos hostes. Item dixerunt quidā licere hoc lay cis per. l. ff. ad le. acqui. l. qua actione. s. si quis in colluctatione Sed nec illud placet per. l. j. C. de gladiato. l. vna. l. x. Jtez q dam dicunt hoc licere in locis in quibus talis vigen consuetu do inducentes illō pro se quando mos erat crimen nō erat vt xxxij. q. iij.

xxij. q. iij. obijciuntur. Sed illud fuit diuina reuelatione concessum q̄ mos q̄ncq̄ fas censetur. p̄ quā sicut iacob a mēdatio, iſt̄ lire a furto. ⁊ sampson ab homicidio. sic ⁊ patriarche ⁊ alij viri iusti qui plures simul leguntur habuisse uxores ab adulterio excusantur vt. s̄. de diuor. gaudemus. §. q̄i vero pagani. Illi autem distinguunt virū quis offerat an suscipiat duellū. ⁊ si suscipit vtrū sponte. an a iudice delatus. Si enī quis offerat vel oblatū sponte recipiat. mortaliter peccat si vero iudice cogente delatum cū aliter piculū corpis vel rerū non possit euadere excusatur vt. s̄. de homi. interfecti. Verius aut̄ puto q̄ et offerens ⁊ oblatū sponte suscipiens siue iudice insistente. mortaliter peccet. Quis is q̄ iudice deferēte iustus suscipit ⁊ p̄mittit excusetur nō a toto sed a quāto. merus enī ille peccatū attenuat nō prorsus excludit. vt. s̄. qd̄ metus cā. sacris. potius enī debet ret̄ oīa mala pati q̄ malo cōsentire vt. xxxij. q. v. ita ne. ⁊ si homicidium i duello contigat fieri. oēs irregularitatē puto cōtra bere. s̄. offerentē. suscipientē. iudicē deferentē seu auctoritatē p̄stantē duelli cōmissionē ⁊ assessorē ad hunc modū. pbandi p̄siliū dātē. vt no. s̄. de homi. §. notabis. ¶ Pena pugnantū i duello si sint clerici est depositio. si tñ n̄ mors n̄ mutilatio i teruenerit poterit dispensari vt. j. eo. c. j. S; si hōicidū iteruenerit adhuc pōt in bñficio dispensari vt. j. e. c. j. ⁊ ij. in fi. Qd̄ ergo alibi dicit̄ cū homicida dispensari nō posse. vt. l. di. m̄or. j. q. vii. si quis oēm traditionē de cōse. di. j. §. j. s̄. de tēpo. or. c. vlti. i officio locum habet alias et̄ dispensatur in bñficio ⁊ non in officio vt. xxvij. di. presbyterū. l. di. studeat. Sed nungd̄ talis homicida hēbit ex dispensatione bñficiū vt titulū aur stipendiū. Vt q̄ stipendium vt sic quasi laicus habeat ⁊ extra ecclesiam vt. xxxij. di. si q̄ vero. Verius puto q̄ hēat vt clericus ⁊ sicut beneficium titulatū eo q̄ in decre. dicit̄ potuit tamen cū eo circa habendum beneficiū misericorditer dispensari.

De sagittarijs. **Rica.**

Actum est supra de homici
dis in ae/

D nere. sed qz sagittarij 7 balistarij plerūqz homici-
 cidia cōmittunt. iō hic de sagittarijs Rēica subijci-
 tur spālis. ¶ **A**ldeamus igit vtrum 7 quādo
 hoc officium sit prohibitū exerceri 7 q̄ pena ta-
 les puniantur. ¶ **X**piani aduersus xpianos non possunt hoc
 officiū exercere vt. j. eo. c. vno. Qd̄ verum est si bellū fuerit iu-
 stum nam si iustum quollbet genē armorum est vtendū imo
 vt vincat dolis est 7 insidijs insistendus vt. xxiij. q. ij. dñs. 7. q.
 viij. vt p̄dē. iuxta illud. Nil refert armis cōtingat palma dolis
 ue. Et alibi. Solus an virtus qz inhoneſte regnat. Sed p̄ pa-
 ganos 7 persecutores fidel xpiane pōt hoc officium exerceri.
 ¶ **P**ena aut̄ exercitum hoc genus armorū contra xpia-
 nos est anathema. vt. j. eo. c. vno. p̄ter cōem penam homici-
 dij de qua dixi. s. titu. proxi. §. pena 7. s. de homici. §. notabis
 igitur. Sed an sit canon late sentētie vt cōtrafacientes statiz li-
 gentur. dubitatur. Dicunt enī quidā qz vbi sub interminatio-
 ne anathematis aliquid prohibet non incurritur excōmunica-
 tio si fiat prohibitum vt. s. de iure pa. relatum secus vbi sub di-
 ſtinctione qz tūc statim incurritur vt. s. de emu. ec. nō eo min⁹
 in fi. 7 idem dicunt vbi mandatur aliquid sub pena excōmū-
 cationis vt. lxiij. di. saloniſtane. Sed aliud est vbi a iure sic man-
 datur aliquid vel prohibetur. vt. xxx. di. per totum. Et est ratio
 qz ius magis irascitur in cōtēptu ministri iuris q̄ in cōtēptu
 sui ipsius vt. ff. de arb. l. si cum dies. §. vlti. 7. l. celsus. Alij aut̄
 indistincte dicunt qz illa verba siue dicantur sub pena siue sub
 interminatione siue sub districtione non hñt vim inie sed cōmi-
 nationis. vt. C. omunia. 7 eplas per totū. Et in hoc plures con-
 cordant. Unde hec decre. non est canon late inie sed ferende.
 7 simile. s. de magistris. quāto.

O Be adulterijs 7 stupro. Rica.

Via in decalogo statim
p^o bo

q mīcidiū prohibet mechia. dū dē nō occides nō
mechaberis. iccirco post tractatū de homicidio
sequitur tractatus de adulterio. vñ ponit B Rica
de adulte. ⁊ stupro. ¶ **E**lideam⁹ igit qd sit adul
terium. vnde dicatur. qd sit stuprū q admittantur ad accusatio
nem adulterij. ⁊ ita q ipa. ex qbus cau. gs ab accusatiōe adul
terij repellatur. Itē que sit pena adulterij. ⁊ q stupri. ¶ **A**dul

terium est alienis thori violatio vt. xxij. q. v. non mechaberis. vel deturpacio sui. Nam qñqz dicit cōmitti adulteriū respectu vtriusqz. scilicet cognoscens 7 cognite vt cū vterqz coniugatus existit. qñqz respectu cognoscentis vt cū vxoratus ad solutā accedit. qñqz respectu cognite. vt cū solutus ad coniugatā accedit. Nam 7 illa sibi coniungat virū suū. qñ vir 7 vxor nō ad impla iudicant. vt. s. de diuor. gaudemus. §. qñ vō 7. xxij. q. ij. si qñ vxorē. Propter tñ loquēdo adulteriū in nupta cōmittitur vt. ff. eo. ti. l. iter liberas. §. lex iulia. **C** Stuprū ē illicita vginis defloratio quāvis 7 in vidua stuprū cōmitti dicit vt in l. p̄dicta probat. **C** Ad hmoi criminis accusationē admittit p̄io loco maritus vt preferatur et p̄i adulter si simul ad accusationē veniant. Nam 7 p̄i pensio iure 7 maiori dolore virū executurū accusationē credendum est vt. ff. eo. ti. l. ij. §. si similis. Qd verū est nisi p̄i maritum aut infamē arguat aut doceat colludē magis cū vxore q̄ ex animo accusare vt. ff. e. ti. l. ij. Preferitur maritus omnibus extraneis imo. 7 si extraneus prius accusationē instituit p̄fertur maritus dūmodo nō ex negligētia sit p̄uentus vt. ff. e. ti. l. si maritus. §. si autē. **C** Pōt autē agi de adulterio siue sit vxor legitima siue nō hoc enī ad oīa matrimonia p̄tinet nec enī soli atrides vxores amant 7 vt dicit vgilus piuge precepta nō solos tangit atrides. sed in ea vxore pōt maritus adulteriū vindicare q̄ vulgaris sit vt. ff. eo. ti. l. si vxor. Nec ob. C. eo. l. si ea q̄ 7. l. si adulteriū. Leges enī ille nō loquunt in vxore. 7 exponē ibi adulteriū. l. stuprū. his enī p̄mice vtimur vt. ff. eo. ti. l. inter. §. j. Sed si cū sponsa de p̄i adulteriū cōmissum sit agit sponsus. qñ nec q̄lecūqz matrimonium nec spēm matrimonij violare p̄mittitur. vt. ff. eo. ti. l. si vxor. §. diuus. xxvij. q. ij. q̄ de sponsatā. In p̄mis igit maritū genitalis thori vindicē eē oīz vt. C. eo. ti. l. quīs. qui pōt duplici iure accusare spālī 7 cōi. iure mariti. s. sine inscriptione. Nec ob. s. de procu. tue in p̄n. qñ loq̄t cū accusat post dies nō iure mariti sine metu calūnie 7 ex sola suspitione vt. liij. q. liij. §. aliqui. C. eo. ti. l. quīs. 7 j. eo. ti. maritus infra. lx. dies a tpe diuorij numerandos vt. ff. eo. ti. l. p̄i. §. lxxv. Et qd dixi sine metu calūnie verū est nisi sit evidens vt. ff. eo. ti. l. is cui. §. vlti. Et qd dixi ex sola suspitione reā vxorē facē lz. vey est q̄ ex sola suspitione accusabit nō tñ cōdēnabit vt. ij. q. j. ff. de pe. l. absente r̄nso. j. nisi suspitio sit iure vt. C. eo. ti. in aut. si quis ei quē suspectū. ff. de his q̄ sui vel ali. iuris sunt. l. filium. s. de p̄sump. l. iteris. ij. q. j. si peccauerit. 7 sic itelligo xxij. q. j. dicit dñs. Post mariū admittit. p̄pinqui vt. C. e. l. quīs. demū extranei. Sed hec locus hñt p̄m iura ciuilia cū agitur ad penā legalē. secus cū agitur ad thori separationē. qñ tñc soli viro licet accusare vxorē de adulterio. 7 econuerso. vt no. s. q̄ ma. accusa. pos. §. p̄nt. Et nota q̄ maritus admittit ad accusationē adulterij et si fuerit filiusfamilias vt. ff. e. ti. l. inter. §. filius. Nam 7 inuito patre hoc pōt filiusfamilias vt. ff. eo. ti. l. filium. Nec ob. ei si sit minor. xxv. annis si matrimonij sui initiā p̄leuat vt. ff. eo. ti. l. si maritus. §. lex iulia. 7 ar. s. de re sti. spoli. ex pte. curatore actore. vt. C. eo. ti. l. pp. **C** In adulterij accusatione sic p̄cedit qñ p̄ntē accusatore 7 accusato cū ad penā legalē agit p̄ntulget libellus quo p̄necto p̄poni poterūt exceptiones dilatorie anteq̄ accusat recipiat iter nomina reorū vt. ff. eo. ti. l. mari. §. p̄scriptiōes 7. §. j. vt si dicat nupta q̄ i peti. a se nō esse icipiendū cū nuptias nō p̄cesserit nunciatio vt. ff. e. l. q̄ vxori. 7. l. denūciasse. §. j. 7. §. j. 7. ij. Et b̄ fallit i crimine icesus qd p̄ vtrūqz. adulterū 7 adulterā sibi interpretari pōt vt. ff. eo. ti. l. vi passas. §. vlti. p̄nt opponi 7 p̄ptorie vt de lapsu quennij vt. C. eo. ti. l. adulter. post quinquennium 7 sex mēses vt. ff. eod. ti. l. si maritus p̄uenerit. vel si dicatur accusatorem destitisse. vt. ff. eo. ti. l. j. §. j. potest mulier accusata excipere contra maritum q̄ 7 ipso sibi adulteriū commisit. vt. j. eo. ti. itellerimus. 7. c. nua. 7. s. de diuor. significasti. xxij. q. vj. p̄ totū. s. de iur. iur. l. tua. ff. soluto ma. l. viro atqz vxore. ff. eo. ti. l. si vxor. §. iudex. Itē excipe pōt q̄ accusationēz remiserit vt. xxij. q. iij. si illic. vt q̄ eā sibi recōciliauerit. s. de puer. iuga. gaudem. 7 vt de b̄ pleni. no. s. q̄ ma. acuc. pos. §. p̄nt. **C** Sz nūqd vxor obijcere poterit fornicationē spūalē marito accusati de carnali. Sz q̄ sic Nam fornicatio carnalis 7 spūalis siles s̄ 7 idē opantur q̄ ad matrimonij sepandū. vt. xxvij. q. j. ydolatria 7. c. lā nunc. 7 multo fort. siles s̄ ad p̄pensandū 7 opandū vt matrimonijz daret. Sz p̄. Ille fornicationes diuersas sp̄erū s̄ 7 res diuersarū sp̄erū nō veniunt i p̄pensationē. qñ sp̄es cū quātitate nō cōpensat vt. ff. de pig. acti. l. si p̄uenerit. Verius puto q̄ p̄pensatio fiat. **C** Itē excipit p̄ maritū accusantē vxorē de adulterio si eā talē scilicet. 7 mores eius eā vxorē ducendo p̄bauit. vt i ea

dem. l. si vxor. §. vi. Itē potest vxor opponē marito accusanti q̄ eam adulter andam tradidit. vt. §. de eo qui cogn. cōf. ang. vxor. sue. discretionē. Itē q̄ lenocinium fecerit. Sed hec excep- tio si ante litē p̄tel. opponat accusantē repellit si postea istar ac- cusationis hz. 7. accusatori penā iducit. q̄ hec exceptio a muliē p̄ posita virū honozat. nō mulierē excusat. vt. ff. eo. ti. l. j. §. 3. pu- blice. ¶ Est autē leno q̄ adulteriū subicit vel p̄ciū p̄ cōpro stus pro accepit. vel dānato de adulterio ducit vel sciens adulteriū celat vxoris vt. xxij. q. j. c. j. ¶ Nūc restat vidē de pena adu- terij vel stupri ¶ Pena qdē p̄ adulterio fm̄ leges imponitur mortis. q̄ si p̄ sacrilegio. nā sacrilegos nuptiaz gladio puniri o3 vt. C. eo. ti. l. i. ¶ Quis femia aut iure auctēscor vberata in mona- steriū recludit quā itra biennii viro recipe l3. biēnio translatō vel viro mortuo anteq̄ vxorē de monasterio educat adultera- tonia. monastico habitu suscepto ibi dū viuit p̄maneat. duab⁹ p̄tib⁹ p̄prie sbe libris applicādis. tertia eius monasterio si li- beros nō hēat. pentibus extārib⁹ b̄mōi inq̄tati nō p̄sentienti bus tertia ps applicat. due monasterio. q̄bus p̄dict⁹ nō extanti bus tota sba monasterio q̄rit. pacē dotaliū instroz oī casu ser- uandis. vt in aug. vt nulli iudi. §. manifesta. coll. ix. 7. ponit. C. d̄ adulte. l3. hodie. 7. si marit⁹ in accusatione vxoris deficiat in p̄ bando tenet ad rationē. vt in aug. vt liceat m̄ri 7. auī. §. q̄ vero plurimas. §. 7. cās. coll. viij. in aug. vt nulli iudi. §. adultera coll. ix. sed fm̄ b̄ vir volēs separi ab vxore idirecte p̄leg poterit qd̄ directe nō p̄t. accusabit vxorē de adulterio calūmiose si deficiet in p̄batione detrudet in monasterio. 7. sic idirecte sepabit ab vxor. Itē qd̄ r̄no n̄ p̄leg⁹ q̄ n̄ solū b̄ fiet fm̄ iura autē. l3. als vir puniet i bonis. vel als nō p̄leg⁹ q̄ erit in volūtate mulieris sibi recōciliare maritū iultū. vt dixi in b̄ eodā §. fm̄ vet⁹ testm̄ mulier de adulterio puicta lapidabat nō aut vir vt. xxij. q. v. b̄ ymago. l3. fm̄ iura canonica. in foro eccliasico agit ad sepa- tionē vt. §. de p̄cu. tue. vel ad dog vel donationis amissionē vt. §. de do. post diuoz. res. plerūq̄. ¶ In sūma sciēdū est q̄ in q̄ busdā casib⁹ 7. si mulier viuēte marito alteri carnalit⁹ p̄miscea- tur. adulteriū nō p̄mittit vt si violenē fuerit opp̄ssa vt. ff. ad. l. iul. de adul. l. vi. passa. xxij. q. v. p̄posito. Itē si ignorantē cogni- ta ē ab aliq̄ quē viz suū eē credebat vt. xxij. q. ij. in lectū. Itē cū credēs viz suū mortuū alteri nubit vt. xxij. q. ij. cū p̄ bellis cā. Itē p̄tingit q̄ aliq̄ muliēs adulteriū p̄mittit. 7. de adulterio accusari nō p̄nt. vt si ille q̄ in caupona misit rant. q̄s vita vilitas dignas obseruatōe legū nō credidit vt. C. eo. ti. l. i. q̄ adulteriū cōmisit. qd̄ fm̄ canones nō p̄cedit. ¶ De icesu aut sūmati 7. breuif differam. ¶ Incestus p̄mittit cū cognata 7. affine ali qū p̄ se solus. aliqū p̄tingit adulterio vt inupta vt. ff. eo. ti. l. i. si adulteriū cū icesu. j. b̄. 7. §. j. In q̄ gūlus crimen p̄mittit q̄ in adulterio fm̄ leges. Si vō ices⁹ p̄ matrimoniū illicitū p̄t sit. vt in. l. p̄alle. si adulteriū. §. j. l3. fm̄ canones simplr 7. idistictē incestus vincit adulteriū. vt. xxij. q. vij. §. sunt enim 7. c. ad ulterij malum.

De raptoribus incendiarijs &c. Bica.

Ictum est supra d. adulterij & stupro
 s. q. rapt. aliqui p. mittit i reb.
 vt. j. eo. c. j. & ij. & iij. aliqui in hominib. vt. j. e. c. i
 archiep. atq. & c. cu. ca. & c. accedens. & p. b. ad stu
 pu vel adulteriu puenit. Jo subseq. ponit hic
 bica de raptorib. & aduic. incendiarijs & viola
 toribus ecclesiay. **E**ideam igit. q. s. sit raptor. q. s. incendiari.
 & violator ecclesiay & de pena ipor. **R**aptor d. duob. mo
 dis. reru & homi. & maxie feminay. **P**roprie aut. d. rapina re
 ru. & rapt. mulier. **R**apine crimē p. mittit. cu. alijs p. violentiā &
 apte res capit alienas nō tñ ecclesiasticas nec ab ecclesia. q. tñc
 p. mitteret. sacrilegiū de q. i. fer. dicā. **S**it aut. rapia cu. armis
 aliqui. aliqui sine armis. & diuersa ē pena vt. iā notabo. **E**t est
 sciendū q. ois raptor ē fur s. nō p. uertit. q. null. i. probior fur q.
 q. rapit. vt. i. i. vi. bono. raptio. in. pñ. **R**aptus mulieris nō solus
 cōmittit i. v. gine. s. ē in vidua & sanctimoniali vt. xxx. vj. q. ij. ra
 ptor. & si q. s. nō dicā rape. **I**sidorus tñ gnāl. accipit raptū. f.
 pro q. libet illicito coytu vt. xx. vj. q. ij. rapt. ē illicit. coytus a cor
 rūpendo dicit. vñ q. raptu. ponit stupro frui. **E**t vt. plen. itell
 gas notabis q. aliud ē fornicatio. aliud stupr. aliud adulteriu.
 aliud ices. aliud rapt. **S**z. hor. oim. pessimū est qd. p. nāz sit.
 vsus qd. p. nām execrabil. sit in meretrice. s. execrabil. i. vxo
 re. vt. xxx. q. vj. adulterij. s. excedit boia cu. vir nubit i. seiam

vt. C. eo. si. l. cū vir. Fornicatio nō videat' eē gen' cuiuslibet illi
 ti coputus. q. sit ex vxore legitimā tñ spālī pmissi dī i vfu vidua
 ruz 7 meretricū seu pūdinaz. Stuprū est illicita v'ginit violat
 tio. Adulterium est alieni thori defloratio. vt no. s. de his duob
 bus. s. n. pxi. s. adulteriū. 7. s. stuprū. Incest' ē cū sanguinea
 vel affine. vñ incestuosi dicunt' q. affinis' vel sanguineis abut
 unt'. Raptus admittit' cū puella de domo patris abducit' vt
 corrupta in vxore hēat'. siue puelle solūmō. siue pentibus tñ si
 ue vtriq. vis illata p'stiterit. vt pban' hōia. xxxvj. q. i. s. cum g
 pūniunt' raptos rez isra annū in q. druplū. post annū i sim
 plū re ipsa in q. druplū cōputata vt. ff. vi bo. rap. l. j. 7. ij. Et si
 ciuilliter agat'. Si aut' criminalit' tūc distinguit' iter vi illatā. cū
 armis 7 sine armis. prima iducit' depositionē. scōa. tercie pte
 bonoz amissionē. vt isrl. de publi. iudi. s. itē lex iulia de vi pub
 vel pūna. Ande ver. His puata rez deponit ab ordine reruz
 Sed deportat' si vis armata pbat'. Pena vō canonica hē vt
 raptor excoicet' ab illo epō in cui' dyoce. rapina p'mittit' vt. j. e.
 c. j. vj. q. iij. placuit. Nā p'bit' forz rōne delicti. vt. s. de fo. ppe. l. 3.
 3. de sen. ex. a nobis. C. vbi de crimine a. o. in aug. q. in pūncta
 nec absoluet' nisi p'us emēdet vt. j. c. j. de v. signi. ex pre. S3 si
 satisfacc nolit cū possit vel emēdandi plenā securitatē prestare
 denegatur ei bñficiū p'ne. Si vō vsq. ad obitū in obstinatione
 durauerit 7 tunc emēdationē vel emēdandi securitatē p'stiter
 rit. p'nia 7 sepultura ecclesiastica pcedunt'. s3 si in monte satiffa
 cere nō possit. p'rito viaticū pcedit'. s3 sepultura neget' vt. j. co.
 ti. sup. eo. Si vō in monte cōstituit' satisfaccē. p'miserit si pualesce
 ret. 7 ante satisfaccionē decessit nō negabit'. s3 ad satisfaccionez
 cōpellent' hēdes. vt. j. e. ti. i. litteris. Et si q'rat' q're p'rito sepulcu
 ra negat'. cū viaticū qd' maius est oib' sacrificiis pcedat'. vt de
 cōse. di. ij. nihil. Rñō h' fit ad terrorē 7 sile. s. de tomea. c. j. Al
 fit ad cōfusione cognatoz vt p. h' ad satisfaccendum inducant'
C Raptus mulieris fm leges capite pūniunt' 7 eius s'bam
 rapte applicat' si tñ rapiat mulierē honestā. secus si rapiat me
 retricē. vt. C. de raptu vgi. l. vna in p'n. 7. ff. de fur. l. vez. Nec
 distinguit' an volēt mulierē q's rapiat an inuitā. spōsam p'pūā
 vel alienā. pūgatā vel nō pūgatā q'uis acrius pūniri opteat. p
 adulterio cū adiectione rapt'. tñ nō patit' diminutionez sbe si
 ancillā rapuerit v' libertā vt h. 7 alia multa legunt' in. l. palle.
 de raptu vgi. Hac pena pūniunt' raptos 7 eoz comites 7
 eis auxiliū p'buerunt. nec pōt' rapta eligē p'sortū raptoris. 7 si h'
 fecerit p'dit' sbaz raptoris sibi datā a lege. vt in aug. de rap. mu.
 q. rapto. nubū. coll. ix. Sed fm canones raptor efficitur p'uus
 rapte nisi velit se redimē vt. xxxvj. q. j. de raptōib'. Itē oz cū
 suis fautorib' excoicari. vt. xxxvj. q. j. s. j. 7. iij. sed si rapta ve
 lit cū raptoze matrimoniū p'he pōt'. j. co. ti. accedēs. Sed nun
 quid ex hoc incurret penā legalē. s. vt perdat dñjum rerū rap
 tozis vt dicit auc. puto q. non. nā legem illaz abrogataz esse dī
 co 7 quo ad penā interdicti matrimoniū. 7 quo ad penā cōtra
 ctū. vt. s. de se. nup. dñs. **C** Raptos aut' pueroruz abusionis
 causa exq'itis penis capitalibus pūniunt' fm leges. vt. C. ad
 le. iul. de adul. l. cum vir. ff. ad le. cor. de sicca. l. iij. s. libidinie.
 Sed vbi hoc scelus plato cōmittit' vindicandū. q. penā san
 guinis infligere nō potest vt. xxiij. q. viij. q's 7 a qbus. s. ne cle
 vel mo. sententiā in flagella cōmutat vt. j. eo. in archiepatu 7 si
 mile. xxiij. q. vj. c. j. xij. q. ij. fraternitas. s. de iudeis postulasti. ba
 bent qdam in h'ica de p'edonibus. Et est sciendū q. p'edo dī
 tribus modis. p'edo est q. alios p'edatur 7 spoliat. vt qui itine
 rarijs 7 viatoribus auferunt bona sua. Dicit' etiam p'edo mī
 les qui vltra stipendiū sibi taxatum querit. iccirco enī mili
 bus stipendia sunt taxata ne dum sumptus querit' p'edo cras
 setur vt. xxiij. q. j. militare. Itēz p'edones dicuntur p'elati qui
 vt procuracionem aut seruitium aliq's impendant legato vel
 alij plus extorquēt a subditis q' soluant. 7 eoz dānis lucrifse
 ctantes querunt p'edam potius q' subsidij in subiectis vt. s.
 de cē. q. p'leriq. **C** Incendarius est q. domos alienas arbor
 res vel segetes incendit igne appposito ex odio vel vindicta vt
 xij. q. ij. cum deuotissima. 7. xxiij. q. viij. pessimaz. qui fm cano
 nes est excoimunicatus ipso iure si ecclesiam vel locum religio
 sum vel cymiterium. vel ea que sunt in spacio p'iuilegiato vt
 xvij. q. iij. sicut antiquus. Incenderit vel effregerit. 7 de talibus
 incendiarijs 7 effractorib' loquūtur iura illa. j. de senten. exco.
 conquesti. xj. q. iij. canonica. postq' autem tales incendiarij fue
 rint per ecclesie sententiā publicati pro absolutionis beneficio
 ad sedem aplicam sunt mittendi vt. j. de senten. exco. tua. Alij
 incendiarij non sunt excoimunicati ipso iure sed sunt excoimu
 nicādi per sniam vt. xxiij. q. viij. pessimā. 7. c. si q's mēb' op. Nec
 obstat. xvij. q. iij. oēs. ibi enī lucius excoicauit incendiarios sui
 temporis

tpis Sed fm leges incendiarias si dolo ignem apposuit. 7 ipe igne cremat aut capite punit ut ff. de ince. naufr. l. qui edes. 7. l. vlti. 7 penult. ff. de penis. l. capitali. §. qui ob inimicitias. for tuita tñ incendia si tñ euitari nō possent cū per negligentia eo rum apud quos oīe sunt damno vicinis fuerūt ciuilit̃er excoi centur. vt qui tactura affectus est damni disceptet vel modice vindicet ut ibi 7. ff. ad le. acq. l. si seruus seruum. §. si quis insu lam cū tribus sequentibus. §.

De furtis.

Rica.

Actum est supra de

raptō. sed qz oīs raptor est fur. iō recte dictū est raptorē improbiū furē esse vt insti. vi bo. rap. i. pñ. 7 qz dñs in lege sub eadē pñibitione rapinaz 7 furtū prohibuit ut. xliij. q. v. penale. Ideo hic consequenter de furtis agit. ¶ Et ideam⁹ igit⁹ quid sit furtū. vnde dicatur. de qua re fiat. que furti spēs 7 que pena. ¶ Furtū est cōtractatio fraudulosa iūto dño aliene rei mobilis 7 corporalis q̃ sit animo lucrādi. gratia rei vel possessionis vel vsus ut. ff. eo. ti. l. i. Ideo aut̃ ponitur in diffinitione cōtractatio. qz sine ea furtū nō fit. l. 3. voluntas vel verbū iterueniat vel scriptura. sola enī cogitatio furti faciendi nō facit furē vt. ff. eo. ti. l. i. neqz verbū seu scriptu ra ut. ff. eo. ti. l. si qz vxor. §. in verbo. 7. l. infictēdo 7. l. falsus. §. si qz sui. Ideo autem dicitur fraudulosa. nā si quis aliquo er rore ductus suā rem esse estimans 7 imprudens iure eo aīo rapuit quasi dño liceat rē suam etiā per vim auferre a possessio re. furti non tenetur ut insti. vi bo. rap. §. quia tamen. Inuito dño ideo dicitur. qz si credit dñm permitturū 7 subest iusta cā credendi ēt si non erat concessurus. non tenet. Si aut̃ non sub est iusta cā credendi. hic tenet. ut. ff. eo. ti. l. si is qrem. Si tam̃ putat facere dño inuito 7 faciat eo volēte peccat mortaliter 7 facit furtū nec agitur furti vt. ff. eo. ti. l. inter oēs. §. penult. Rei aliene iō ponitur. qz rei que plenissime mea est nō facio furtum nec teneor furti actione. secus si alius habet rē mecum cōez ut. ff. eo. ti. l. si socius. Si vero alius in re mea ius habeat. puta qz creditor vel bōe fidei emptor. facio quidē furtū 7 teneor actō ne furti. sed res nō est furtiua vt. ff. eo. ti. l. cū res. §. l. 2. l. si is q rem pignori in pñ. 7. ff. de vsuca. l. sequit. §. si rem. Adobilis 7 corporalis ideo dicit. qz in rebus imobilibus 7 in rebus incor poralibus furtū cōmitti non potest. qz propter sui immēsitates 7 incorporealitātē contractari nō pñt. ut insti. de vsuca. §. quod autēz. qz incorporea tradi vel tractari nō possunt 7 iō nec cō tractari ut. ff. de ac. re. do. l. seruus. §. incorporealis. Apponitur autem lucrandi animo qz si qz alienā ancillam meretricem ra puerit vel celauerit non lucrif sed libidinis cā non cōmittit fur tum. vt. ff. eo. ti. l. verū. Item ponit in diffinitione gratia rei pos sessionis vel vsus. 7 ponit hec tria lex ff. eo. ti. l. i. qz quandoqz non ratōe rei vel possessionis s̃z solius vsus causa rē alienaz cō tractat qz ut. l. di. qui sacru 7. ff. eo. ti. l. qui iuramēta. ¶ Dicitur autem furtū a furto. i. nigro. eo qz clam 7 obscure 7 plerū qz de nocte fiat. vel a fraude vel a ferendo. i. auferēdo ut. ff. eo. ti. l. pñ. ¶ De qua re fiat furtū satis patet p ea que in diffinitō ne dicta sunt. ¶ Furtozū due sunt species. nā aliud manifestū aliud non manifestū Manifestum cū quo deprehendit⁹ fur anteqz veniat ad locū destinatum. Nō manifestū cū quo fur non deprehendit⁹. vt. ff. eo. l. i. 7. l. iij. ¶ Item furtozū quedaz remanent in noīe generali. quedaz transeunt in nomen specia le. verbi gratia. Furtū rei sacre dicit⁹ sacrilegium. furtū rei pu blice dicit⁹ peculatus. scz cum quis de pecunia sacra. religiosa publicaue aufert. intercipit. vel in rem suā vertit. ut. ff. ad le. iu. pecu. l. i. Sed 7 qz pecora ex pascuis vel ex armētis subtrahūt fures sunt. sed abigei vocant⁹ ut. ff. de abige. l. i. §. i. Item qui li berū hōiem sciens vendit vel emit vel donat furtū cōmittit. vt. j. eo. c. l. 7 tñ dicitur cōmittere plagū. ut. ff. ad le. fauā de pla gia. l. i. 7. l. i. lege fauā. ¶ Pena furti duplex ē cū ciuilit̃er agi tur. Nam furti manifesti pena est in quadruplū. non manifesti in duplum. ut insti. de obli. qz ex delict. nā. §. pena. Sed si crimina liter agatur p furto qz non moriatur. nec aliquid abscedat. s̃z aliter castiget ut in aug. vt nulli iud. §. vlti. colla. ix. 7. C. de fur. 7 seruo. cor. in aug. sed nouo iure. Quod vez est si occulte 7 sine armis cōmissum sit crimē. Nam violenter aggredientes aut cū armis aut sine armis. aut in domibus. aut in itineribus. aut in mari. legalibus penis subiiciunt⁹. ut in eodez autenti. vt nulli iudi. Legales sunt pene que habent⁹. ff. de penis. l. capitalium. §. crassatores 7. §. famulos. ¶ Est sciendū qz tribus modis

agitur cōtra furem. ciuilit̃er ad penā pecuniariam. criminaliter ad penam legalem ut dictum ē. 7 cōdictōe furtiua ad rē subre ptiam. nā furti actio penam petit legitimā. cōdictio rem iplaz. ea res facit ut neqz furti actio per conditionē neqz cōdictio p furti actōem consumatur vt. ff. de con. fur. l. si p fure. §. furti. Et eodē modo si qz agit criminaliter p furto poterit iterū age re ciuilit̃er. 7 econuerso. ut. C. qñ ciuilis actio p iudi. cri. l. i. 7. ff. de furtis. l. vlt. ¶ Et notandū qz si fures occidant⁹ in furādo vel predando. nō est pro eis oiandum ut. j. e. ti. fures. Et est rō qz presumit⁹ qz decedat in peccato mortali. ut. xliij. q. v. placuit. lxxviiij. di. neqz. xliij. q. ij. pro obuentibus. ¶ Tenet aut̃ furti non solū is qui furat⁹. sed 7 is q opē tui vel consiliū dedit. Cō silium dat qui p suaderi pellit 7 instruit aliquē ad furtum faciē dum. opē fert q ministerium 7 adiutoriu prebet ad furripiedal res ut insti. eo. ti. §. interdū. ff. eo. ti. l. in furti actione. §. recte. 7 tenet furti non manifesti. ut. ff. eo. ti. l. is qui opē. non tamē de cōsilio qz tenet nisi furtū secutum sit vt. ff. eo. ti. l. is qz. si tu. Itē qui cum fure pñt. fur est. Sed 7 ille reus ē qui furti cōsci us dño querēt non indicat. ut. j. eo. qz cum fure. Quod verum intelligo quo ad deū 7 quo ad peccatū. non quo ad legem hu manam. fm quā pōt quis accipere pecuniam p iudicio nec tur piter accipit ut. ff. de cōdi. ob turpem cām. l. iij. §. vlt. qd si debi tum ēt indicare. repeteretur qd pro inditio datū esset ut. ff. de cōdi. ob turpem cām. l. vlt. ¶ Excusatur aut̃ fur si pro necessi tate famis furetur cibaria vessem vel pecus vt de con. di. v. di scipulos. secus si nō esset extrema necessitas. tunc enī attenuat⁹ retur delictum nō tamen excusaret⁹ oīo. ut. j. eo. ti. si qz per ne cessitatem. Quidam tñ dicunt qz nulla necessitas excusat oīo. ar. xij. q. ij. fraternitas. Sed puto pabilius qz oīmōda excusa tio sit si extrema necessitas furari cōpellat. qz tempore necessi tatis oīa sunt cōia ut. xliij. di. c. l. xij. q. i. dilectissimus. xliij. q. v. qd aut̃. ff. ad le. rod. de iac. l. i. §. idē 7 xlvij. di. sicut hi qui pīfa miam. Qui aut̃ in tali statu furat⁹ debet credere dñm pmissu rum quādo furtum non cōmittitur vt insti. de ob. que ex deli. nā. §. furtū. ¶ Sed querit⁹ quare quis excusetur a furto rō ne necessitatis. 7 mulier non excusat⁹ a fornicatione quā famis necessitate cōmittit. ut. ff. de ritu nup. l. palam. §. nō est ignoscē dum. Rñō quia in casu necessitatis res necessaria ad viuēdus sunt cōmunes vt dictū est. quod in mulieribus non contingit ¶ Item queritur quare qz excusetur ab hōicidio in necessita te. hoc est in sui defensione commissio. nō aut̃ mulier a fornica tione vt dixi. Rñō qui alium aggredit⁹ aīo occidendi si occidit tur. ipe quodammodo se occidit. 7 ideo alius excusat⁹. arg. ad hoc. ff. si quadru. pau. se. dica. l. i. §. cum arietes. ¶ Est autem sciendū qz fur semper est in mora. 7 ideo non liberat⁹ interitu rei. sic nec violentus ut. C. de fur. l. subtracto. C. quod metus cā. l. i. Quod verū est nisi res intereat postqz fur eā restituedā domino obtulit congruo tpe 7 loco. ut. C. de condi. fur. l. vlt. 7. ff. eo. ti. in re furtiua. secundo B. ff. de solu. l. si solutus. 7. ff. de vsufruc. l. mora. ¶ Restituat aut̃ fur rē furtiua cū si n etibus perceptis 7 qz percipi potuissent a possessore pīore. ut. §. de resti. spoli. grauis. ff. de rei vendi. l. si nauis. §. generaliter. ¶ Sed qd si fur rem furtiua suā sumpsi bus meliorauit nū quid expensas repetet. Respondeo non. imo nec eis qui a fu re mala fide emit ut. §. de rebus eccle. nō alie. ad audientiam. xvi. q. iij. vniuersos. x. q. ij. hoc ius ponectum in fine. nisi sibi de euictione prospexerit. ut tunc cōtra suum actorē possit habere regressū. vt. C. de eue. l. si fundum bone fidei. aut repetit ex pensas vt. §. de mīte. resti. requisit. xij. q. ij. vulturane. i. aug. de non alienā. aut pñu. rebus ec. §. si qz igit. colle. ij. ¶ Item fur nō liberatur si rem reddat deteriozem 7 si res perit fiet estimatio eius tps i quo plus valu it a tpe furti ut. ff. de cō. fur. l. i. in re furtiua. §. si ex cā. Item heres furis insolidum tenetur nisi quatenus ad eū puenit si solus fuerit heres si autēz fuerit coheredes quilibet tenet pro ea parte pro qua heres exiit. ut. ff. de cōdi. fur. l. in cōditione. duz tamen itelligas qz si res fur tiua ad vnum puenit tota. tunc nō tenebitur restituere prop te sed totam. vt. ff. cōmo. l. iij. §. heres. ¶ In summa notādū est qz vxor in rebus mariti furtum cōmittit. sed vir contra eā non agit furti sed actione in factū. qui tamen vxori opē prestat ad furandum marito furti tenetur ut. ff. eo. ti. l. si quis vxori. 7. C. rerum amo. l. iij. Item serui 7 filij furtum cōmittunt in rebus dominorum 7 parentum. sed contra eos furti nō aga tur nisi seruus post manumissionem rem cōtractet ut. ff. eo. ti. l. serui 7 filij 7 insti. de obli. que ex delict. nā. §. bi autem. Fur tum autem non solum in maioribus sed etiam in minorib⁹ iu dicatur. non enim. quod furto sublatum est sed mens furātis

attenditur ut. xliij. q. vi. c. ult. Famosa est actio furti ut in f. de pena te. liti. §. sed furti. et in tantum ut p. reses provincie nō po. sit facere ut damnatum furti non sequatur infamia ut. ff. eo. t. l. non potest.

De usuris.

Rica.

Actum est supra de

rapia et furtis. sed q. parū vel nihil interest quo ad restitutionis legem inter furtum et rapinam et usura. ut. xliij. q. iij. si quis usura. quia sic unus

subiacet restitutioni. sic et reliquum. sicut non multum interest quo ad piculum aie iniuste detinere ac inuadere alienum. ut. §. de r. si. spo. sepe cōtingit. Ideo post tractat. illos subijciunt hic rubrica de usuris. **U**nde amemus igitur qd sit usura. unde dicitur. que sint eius spēs. in quibus casibus punitant. usure. q. liter usurarij et heredes eorum cōpellantur ad restitutionem. usurarum. **U**sura est quicquid sortis accedit. ut. xliij. q. iij. pleriq. In hac descriptione addo intentione precedente vel pacto. sola enim spe vel expectatione vitium cōtrahitur usurarum ut. j. eo. c. l. et c. consuluit. xliij. q. iij. si feneratorius. Quod intelligo verum esse cum causa mutuandi principaliter pōitur in spe vel expectatione lucri siue emolumentaliter si non principaliter. ppter hoc moueatur mutuatoz ad mutādū sed ob charitatez et dilectionem. secundario aut sperat de aliqua retributione. non puto hoc vitiosum. ar. ad hoc. lxxvij. di. in singulis. lvi. di. si officia. lxi. di. quod. pderit. cum enim quis mutuum dat libera liter scit vel scire debet debitorem sibi naturaliter obligari ad antidota. ut. ff. de per. l. here. l. sed et si. lege cōmissoria. §. consuluit. §. de testa. cum in officiis. et ideo de retributione sperare pōt et non sperare non pōt. et si. l. q. i. q. pio. et §. de symo. tua. Vel si dicatur simpliciter. et indistincte sola sepe cōmitti vitium usurarum dico qd ad purgationē delicti nō est opus. restitutiōe ei. quod sic sortis accedit. sed sufficit pnia. sicut pnia sola purgatur symonia tñ animo cōmissa. ut. §. de symo. c. ult. **P**acto precedente ideo in descriptione adieci. q. si sine pacto gratis et liberaliter. maxime post debitū solutum debitor. quondaz offerat creditori. vitium non induct. nullam enim oblatio suscipienti culpe maculam ingerit que non ex ambientis petitione processit. ut. l. q. iij. sicut. Sortis ideo dixi ut notem contractū mutui. nam et si ex re locata aliquid detur vel accipiatur. nō dicitur usura. nec est usura. sed merces que rei locate accedit. nam rei locate dominium retinetur. ita qd cōductor qōnem de proprietate re ferre non pōt ut. C. de pig. ac. l. nec creditores. sed in mutuo dominium transit in debitorem. nā mutuum est qd de meo fit tuū ut. ff. de rebus. cred. et si certum petat. l. mutui. §. appellata ē. Et ideo qd periculum rei locate ad locatorem spectat. periculū autem mutui ad debitorem pertinet. conuenit merces et exigit non usura ut. ff. de rei ven. l. si nauis. **S**ed qritur quicquid sortis accedit est usura ut in descriptione dictū est. que ergo erit differentia inter usura et penam. cū pena conventionalis pena canonica et illa que venit loco interesse possit exigi fm canonice sanctiones ut dicam. j. de pe. **R**ūdeo usura datur p menses vel annos ut. C. eo. ti. in aug. ad hoc. pena si non fiat quod cōuenit. ut. j. de pe. constitutus. Vel aliter pena soluitur. q. non fit quod conuenit. vel quia nō soluitur quod debet. **U**sura vero prestat ut sortis nō soluat. sed sortis solutio deferatur ut. j. e. r. consuluit. **U**nde usura cū pena aliquando cōtrarie vident. imo aliquando usura excludit penam ut. C. de iure do. ipe. l. iij. quandoq. excludit ipm debitū ut. ff. de positi. l. si homine. §. quotiens. **D**icitur autem usura quasi usus rei. q. ob usuz rei datur. i. pecunie. Vel dicitur usura quasi usurea. i. usus eris. i. pecunie. et hec expositio ad idem recidit cum prior. **P**ecunie vō nomine continetur totum quod hoies habent ut. i. q. i. totum. sed usura nō cōmittitur nisi in cōtractu mutui de quo hic agit. **M**utuum aut cōtrahitur in his rebus q consistunt in numero pōdere et mensura. i. in his q numerari solent. et ad numerum dantur ut moneta et q solent ad pondus dari ut es argentum et aurum. uel que ad mensurā ut frumentū vinum et oleū. s. nihilominus ppter has res cōmittitur usura. nā si tibi mutuum aliqd ex his que cōsistunt in numero. pondere vel mensura. et tu tibi cōuenias pro usura equum vestem vel pdium vel quicquid aliud quodcumq. nomē ei impones usura est ut xliij. q. iij. pleriq. unde nō placet quod no. frater Ray. in summa sua in eo. ti. q. dixit. non dicitur fieri usura nisi in his rebus in quibus fit mutuum. s. que cōsistunt in numero pondere vel mensura.

ra. in f. i. quibus more contra. ob in prin. **U**nde sunt species usure. una est spiritualis et equa. altera corporalis et iniq. **P**rimum sensus aspicere et exercere debemus ut quod hic mileri corditer tribuimus a domino multipliciter et imperpetuum. tributa māsura recipere valeamus ut. xlv. di. sicut non suo. **S**ecunda spēs subdividit. Est enim sensus sortis. et sensus fenoris. qui secundam spēm exercet etiā fm leges ipo iure notantur infamia ut. iij. q. viij. §. tria. Sed fm iura canonica in vtraq. spē ipo iure infamia irrogatur. cum in vtraq. cōtrahatur peccatus mortale ut. vi. q. i. infames. **V**eniunt usure ex pacto. ut superius dixi. veniunt et ex mora vel quasi mora fm leges. **M**ora fit ut re cōi vel spāl. fit mora iure cōicum quis maior. xliij. anis. ut. ff. de verbo. ob. l. si pupillus. interpellatus cōgruo loco et tpe ut. ff. de solu. l. soluturus. uel per diei apposite lapsum ut. ff. de verbo. ob. l. si fundum. **C**. de cōtrahen. vel cōmit. si. l. magna et §. de loca. et cōdu. potuit. uel per lit. cōest. ut. ff. de verbo. ob. l. si ex legari cā. cum intelligat se debere uel intelligere debuit ut. ff. de rebus cre. et si certum petat. l. quod te. nec omīssa sit re petende rei instantia. sine cā dissolut rei solutionē vel prestatōez ut. ff. de usuris. l. mora et l. sciendum. **N**ec mora facti currere usuras in contractibus bōe fidei vel legatis et bone fidei comis sit ut. ff. de usu. l. mora §. i. bone fidei et ff. de le. iij. l. si qs seruo et l. solidū. l. §. q. l. legata sint stricti iuris. in hoc tamē casu eqparantur bone fidei contractibus ut. C. in quibus causis non est necessaria in iure resti. l. minorum. Sed nūquid fm iura canonica hec pcedunt. **N**ō non. nisi usura fm iura canonica licite petatur. **U**nde idem sciendū est q in vij. casibus usura fm iura canonica licite petitur. **P**rimus est cū la. co beneficiū assignat et laycus male tenet. potest enī ecclesia vel persona ecclesiastica i pi gnoze illud recipere nec fructus cōputabit in sortē. ut saltem b modo res ecclesiastica de manu layci redimat ut. j. eo. c. i. et c. cōquestus. **S**ecundus casus cū fideiusor soluit debitū et usuraf forte quia iuravit tūc exigere a debitore ut. §. de fideiusso. cōstitutus. **T**ercius cum petit usura canonica hoc ē pena a cāone que pōt exigi ultra sortem ut. xij. q. iij. in legibus. **Q**uartus cum petitur usura non tanq. usura. sed tanq. interesse. ut in cōtribus bone fidei de qbus superius dictū est. et tunc non petet. quasi usura sed q inter sit moram adhibitam non fuisse ut. ff. pro socio. l. socium. Sed hoc intelligo cū interesse est intra rez vel cum petit cā damni vitādi. non lucri captandi ut. ff. de ac. emp. et ven. l. si sterilis. §. cū per venditorem. Et ideo caute dixit canon. incrementa suscepit ut. xliij. q. iij. si quis oblit. **Q**uintus in contractu locationis in quo licite recipitur aliquid ultra sortem. i. ultra id quod datur. ut dixi. §. §. **S**extus rōne iceritudinis ut. j. eo. ti. cum in ciuitate. **S**eptimus cū possessiones a socio vel genero sunt pro numerata dote pignori obligate. nam tunc fructus non computantur in sortem. ut. j. eo. ti. l. alio. biter. Et huius ultimi casus est ratio qz dos ad hoc constituitur ut onera matrimonij sustentent. ut. §. de dote post diuor. resti. p. vestras. **U**nde cū pro pecunia dotali predium obliget. sicut ex aliquo honesto lucro pecunie sustentaretur onera matrimonij ut dicit illa per vestras. sic et ex fructibus predij qd in locum pecunie succedit. ut. j. eo. c. cū tu in fi. et ff. de leg. iij. l. im. perator in fi. et l. sequenti. **C**ompelluntur usurarij restituere usuras a iure. et a iudice. **I**ure sic. qz si fuerūt usurarij manifesti. ius eos excommunicat quo ad tria. qz nec ad comunione admittunt altaris nec eorum oblationes debent recipi. et si decesserint eis non dabitur ecclesiastica sepultura. ut. j. eo. ti. qz in omnibus. et de his omnibus agitur in litteris dñi pape. cuius dicit eos ad restituendū quicquid ultra sortem perceperunt per penam in lateranei. concilio cōtra usurarios editam compellatis. **D**e hac triplici pena iuris intelligendū est de qua superius dixi. **U**nde iudex cui sic scribitur. compellatis usurarios ad restitutionem usurarum per obscurationem cōstitutionis illius penas in ea editas exequendo. **C**ompelluntur et a iudice. qz si hoc meruerit proteruitas contumacis ad aliā penam procedet. ut. §. ut lite non contest. qm frequenter in finam excommunicabit excommunicatione maiori ut. j. eo. ti. qm non solum. pte rea. ut. §. de iureiur. ad nostram. **I**tem compelluntur et alio modo licet indirecte. qz si ipsi ab alijs usuras repetant quas soluerint. repellentur nisi et ipsi restituerint quas ab alijs exigerunt. ut. j. eo. ti. qz frustra. **I**tem compelluntur et heredes usurariorum restituere usuras quas exegerunt defuncti. siue sint filij siue extranei. ut. j. eo. ti. tua nos. et c. michael. **I**tem quid si certum est et notorium aliquem senebrem pecuniā exegisse. et cōstat qz debitores qui persoluerunt non remittunt. sed repetere non audent propter potentiam exactorum. **N**ō aliquo denunciante

denunciare vel nullo ecclesia ex officio suo pcedet et ad restitu-
tionem compellet ut. j. eo. ti. cu in dyocesi. Clericus aut compellit
cessare ab exactione usurarum per suspensionem ab officio et
beneficio. ut. j. eo. ti. pretera. et si cessauerit poterit dispensari cu
eo ut non deponat. et sic intelligo. xlvij. di. epus. xliij. q. liij. ca. i.
Nam de rigore iuris poterit deponi. ut. xlvij. di. qm. xliij. q. liij.
canonum. si quis oblitus. et c. quemq. Est aut sciendum q
quedam usura vocatur centesima. illa scilicet que infra annum
forti equiparatur. quedam vocatur sexdupla. a sex quod est totum
et plica quod est pars siue medietas. que et alio modo dicitur
emilia ab emi quod est mediu et olon quod est totu. et illa usu-
ra que totum continet et medietatem totius ut. xlvij. di. quo-
niaz. Queritur an usure possunt peti de iure civili. Et vide-
tur q sic. ut. C. et ff. de usuris. Sed contrarium puto veri-
per aug. de eccle. ti. coll. viij. que lex posterior est pdictis. et ea-
dem dicit Justinianus se quatuor generalesynodos in oib fer-
uare. Inicenam et constantinopolitanam. ephesinam et calcedonen-
ticam. Alia phibet usuram ut. xlvij. di. qm. multi. Sed ad illum ca-
nonem et alium simile. xlvij. qm. multi. respondent quidam le-
gisse q canones phibent usuram clericis non laycis. Sed certe
quis de clericis loquatur. auctoritas tamen que ex sacra scrip-
tura inducitur generalis est et locu habet tam i laycis q in cle-
ricis. Item in iudicio aie tenetur quilibet usurarius vel ei be-
res totum restituere quod exactu est. sed si non sit soluendo ni-
hilominus remanet obligatus et promittet confessori suo sol-
uere cu ad pignorem fortunam deuenerit. nam hoc coe est in
quolibet debitore q soluendo non est ut. s. de solu. odardus. eo
tamen saluo q is q cessit bois si postea aliquid adquisierit code-
natur in iudicio corporum in quantum facere potest ut. ff. de ces-
sio. bo. l. iij. i. habita rone sui ne egeat ut. ff. de re. iur. l. in code-
natione. sed in iudicio aie totum restituet et si nihil ei remaneat
q nec dimittuntur peccata nisi restituantur ablata. ut. xliij. q.
vi. si res aliena. Ablatum dico siue per usuram siue per rapinam
q hec similia sunt ut dixi. s. eo. ti. in prin. et probatur. xliij. q. liij.
si qs usuras. Quid si fenebris pecunia couersa sit in emptione
pdiarum. nunquid is a quo usura est exacta poterit agere con-
tra usurarium vel eius heredes actione reali. Dixit alanus q
sic. et est hoc spale ut detur actio in rem ad res emptas de pecu-
nia actoris. sicut et alias si alius de pecunia emerit res meo no-
mine ut. C. de rei ven. l. si de ea pecunia. C. de rei ven. l. si ut p-
ponis. Et alibi cōtingit illud spale. C. arbitrium tu. l. ij. Sed h-
non puto verum. imo is q usuras soluit aget personalia actione
contra usurarium vel heredem eius ad pecuniam. et iudex ex offi-
cio suo compellet usurarium usuras soluere si habeat unde sol-
uat. alioquin compellet vendi possessiones illas et satisfacere cre-
ditori ut. j. eo. ti. cum tu. §. possessiones. Item qd si creditor de
pecunia fenebris emat possessiones et demum vendat et ex pecu-
nia redacta ex venditione illarum emat alias nunquid idē
furis erit in his secundis rebus quod in primis. Rño sic quasi
res secundo loco empte succedant in locum priorum. ar. ad b.
s. vi lite pen. ecclesia. et s. de le. ij. l. i. perator. et l. actor. Et
quid si possessio empta ex fenebris pecunia transeat in alius. nū-
quid is qui pecuniam soluit habebit idem beneficium contra
alium extraneum possessorem quod h3 contra usurarium vel
eius heredem. ut cogatur vedere et satisfacere agenti. Rño
non puto nisi extraneus possideat ex causa lucrativa et usura-
rius vel eius heres conuentus et excusatus inuentus sit non
soluendo. ar. in ff. de le. §. si aliena. et ff. de eo per quem factum
est. l. ex hoc edicto. l. §. Sed qd si res empta ex fenebris pe-
cunia pueniat ex titulo lucrativo ad eum qui soluit usuram. nū-
quid is ad quem prius ex simili ca peruenit res eadem libera-
tur ut contra eum agi non possit. Rño sic ut. ff. de ac. et ob. l.
oēs debitores. Quid si mutuo tibi tali pacto. ut tu mihi re-
mutues alia vice. nūquid usura committitur in hoc pacto. Rño
sic. quis enim dum tibi mutuo. obligeris mihi ad antidota et
teneris mihi retribuere de eo quod tibi sedi. ut. ff. de peti. bere.
l. sed et si lege commissa. §. consuluit. s. de testa. cu3 in officiis
charitatis. illas tamen naturalem obligationem reducere i ci-
uilem spēs lucri est et ideo usure l3 alias licite deducantur i pa-
ctum spale id ad quod aliquis sine pacto obligatur. ut. s. de p-
ben. significauit. s. de elec. significasti. Quid si usurari? par-
tem fenebris pecunie restituat ei a quo exegit. aliam ptem de-
bitor sibi remittat. Rño si ex pacto facta est remissio. ut p hoc
debitor ptem aliam rehabeat. non reputo usurarium liberatū
quo ad deum et quo ad ecclesiam. q vitiosa est huiusmodi re-
missio. et simile. s. de symo. veniens. si autem debitor liberaliter
remittat. liberatus est creditor. sicut et non tenetur cu3 debitor

liberaliter et sponte aliquid ultra sortem dat creditori. ut no. s.
eo. ti. §. i. Item quid si pena sit adiecta in contractu mutui.
nunquid presumemus fraudem usurarum adiectā. Rñdeo
non nisi ex qualitate persone creditoris ut si cōsueuerit fenera-
ri et sic intellige. ff. de ac. emp. et ven. l. iulianus. §. ibidem et s.
de pig. illo i fi. Quid si aliquis repetat usuram et excipiat co-
tra eum q ipse repetere non pot nisi restituat quas extorsit ipe
vel is cui successit. ut. j. eo. ti. michael. ipse aut replicet. paratus
sum restituere si sit qui petat. qd faciet iudex ecclesiasticus. Res-
pondeo precontari vel banniri faciet. ut quicūq3 tali soluit usu-
ras veniet et pber et rehabebit. et simile sit als. v. q. i. quidā ma-
lignū spūs et s. de clandest. despon. cu in tua. S3 si illi negligat
aut cōtemnant venire vel actōes suas remittat. Rño pcedet
petitio istius sine impedimento exceptionis illius. sed si veniat
et pber se soluisse usuram fiet eis restitutio nec i hoc casu suffi-
cit eis pignora dare vel cautōes. s. de sen. et re iud. cum aliqui
bus. ff. de pigno. acti. l. quod si non soluere. Sed qd si is a quo
exactum est vel eius heres non sit supstes. nunquid impeditur
actoris petitio. an pcedet. Rño. iudex ecclesiasticus pecuniam fe-
nebris debet pauperibus erogare. ut. j. eo. ti. cu tu. et cu3 hoc
factū fuerit petitio pcedet als non. Et idem puto si viuat et ne-
scitur vbi sit. vel scitur sed ad eum mitti non pot. tunc enim p-
pter impossibilitatem vel difficultatem restituendi ei a quo exa-
ctum est distribuet pauperibus. ut. s. de iude. cum sit. Ceter-
si de illius aduentu spetur. tunc pecunia deponet et consigna-
bitur. ut alias. C. de usu. accepta. Et sic pecunia usuraria inter
pauperes distributa vel disposita vel consignata seu ei a quo
exacta est restituta vel eius heredi siue procuratori quē absens
dimisit pcedet in petitione actoris. alioquin eadem repelle-
tur ut dictū est. Quid si littere obtente fuerint ptra aliquē
usurarium et is re integra moriatur. nunquid poterit eius he-
res per easde litteras cōueniri. Videtur q sic. q heredes ea
districione sunt cogendi ad restituendas usuram qua paren-
tes si viuerent cogent ut. j. eo. tua nos. ar. ad idem. s. de iur.
q. vv. Sed puto contrariū per decre. s. de rescrip. significauit
Nec obstat illa decre. tua. q quod ibi dicit in ordinario locuz
habet. Nec obstat alia q. vv. nam illud est auctoritate secundi
rescripti. Quid si debitor iurat se soluturum usuram. Po-
test si vult soluere et solum repetere ut. s. de iureiuran. debi-
tores. potest si vult implorare se absolui. ut. s. de iureiuran. ex
administratione. Quid si iurauit non repetere nec denuncia-
re. Dico iuramentum temerarium esse. q per hoc precludit
via ad pñiam. ut. s. de iureiuran. quemadmodum in fi. Item
quid si quis alieno nomine usuram eregit. ut pote tutor. curator.
procurator. Rño sicut non suo. ita nec alieno nomine debet q
fenus exercere. xlvj. di. c. vlt. Sed nunquid restituere tenetur
Rño sic. si is pro quo exactū est sit non soluendo. In sum-
ma nota. q usura committit quis siue cu3 ex pacto recipit ul-
tra sortem siue sine pacto ex intentione ad hoc principali et di-
recta siue pro parabola iuramenti danda. siue qs merces suas
maiori precio vendat ut ad solutionem prolixo tps dilatio de-
tur ut. j. eo. ti. consuluit. et c. in ciuitate. Item quid si quis eunti
vel nauiganti vel eunti ad mundinas certam mutuat pecunie
quantitatem. recepturus aliquid ultra sortem pro eo q se su-
scipit periculum pecunie quis in hoc casu contrarium videat
tur sicut video in eo qui predium locat. vel equum vel aliud si-
mile. qui mercedē recipit. nec usuraria perceptio reputatur p
culi ratione. sicut nec dominus usuram siue pecunie exigit q
procurator sub suo periculo mutauit. ut. ff. mādari. l. idemq3
§. si mandauero. nec socius a socio si cōem pecuniam proprio
periculo mutauit ut ff. pro socio. l. si vnus. Sed aliud est i cre-
ditore mutuantē pecuniam sub suo periculo. ut. j. eo. ti. nauigā-
ti. l. §. Et est aliud in isto q in locatore. creditor transfert domi-
nium. locator retinet. res locata usu deterior redditur. quod i
mutuo non contingit vbi eadem pecunia que mutuo accipit
redditur sed alia eiusdem generis ut. ff. de rebus credi. et iure
iuran. l. cum quid. Vbi ergo pecunia sic nauiganti datur con-
trahitur nauticum fenus. et sic intulatur rubrica. C. et ff. si de
nautico fenore. Est et alia ratio quare in nautica pecunia cōtra-
bitur usura. quia et si is qui pecuniam dat recipiat in se pericu-
lum. pecunia tamen salua manente habiturus est dominus vl-
tra sortem. quemcūq3 exitus cōmercuz habeat siue debitor
lucreret in mercibus siue perdat. et ideo usurarius est contra-
ctus. Is autem qui pecuniam sibi dat ut tot sibi mensure gra-
ni vel olei vel vini tempore metuum collectionis colluaruz vin-
demiarum. excusatur a fenore si probabiliter dubitet an mer-
ces sint plus vel minus eo tempore valiture. Et idē ex parte
o ij

De crimine falsi. **Rica.**

mine usurarum quo sua tollit manifeste credi-
tor debitori. nunc agendum est de crimine falsi
quo falsarius occulte diripit aliena. **E**iden-
dum est igitur quid sit falsitas. qualiter commit-
tur. et qualiter puniatur. **F**alsitas est mutatio veritatis. ut in
aug. de instru. cau. §. et si in prin. coll. vi. ff. eo. ti. l. quid sit falsus.
Vel dicitur imitatio veritatis. eo quod falsatores student imitari
ea que sunt vera ut sic falsa verisimilia videantur ut in aug. p.
dicta. Duplex est littera. imitatio et mutatio veritatis. **P**lu-
ribus modis committitur falsum scribendo et delendo. scriben-
do falsum et delendo verum. ut. §. de fide instru. inter dilectos
Nec refert utrum hoc fiat in testamento vel alio instrumēto
publico vel privato tabulis vel roibus ut. ff. eo. ti. l. i. §. qui i ra-
tionibus. et l. nullus. Item qui signū adulterinū fecerit vel seu-
pserit. ut. ff. eo. ti. l. lege cornelia. et l. qui testamentū. Item qui
absentes veluti presentes scribit. ut. §. de his que fiunt a pre-
quanto. et C. ad le. come. de fal. l. qui veluti. et §. de testi. cum
ex litteris. Item qui super linearem scripturam apponit. ut. §.
de reli. domi. cū venerabilis. Item aliter transcribendo quod sit in
originali. ut. §. de excep. cum venerabilis. Item sunt quidam
alii modi falsitatis circa litteras domini pape qui expiuntur. §.
eo. ti. licet. de quibus differere non est utile. ne forte magis istru-
re quam deterrire videar falsatores. Item committitur falsum di-
cto ut in teste qui scienter falsum asserit vel suppliciter verum
ut. j. eo. c. l. ut in iudice qui contra leges et iura pronunciat ut. ff.
eo. ti. l. i. §. sed si iudex. Corruptor testium advocatorum et iudi-
cum ut. ff. eo. ti. l. i. et falsarium constitutionum allegator falsus
committit. ut. ff. eo. ti. l. vlt. **I**tem non omnes qui mentitur de fal-
so poterit accusari sed qui mentitur presidi vel principi pape vel
episcopo seu alteri iudici. ut. ff. eo. ti. l. i. si quis obtulerit. nam men-
dax peccator carere debet penitus impetratis. et si nimia men-
tientis improbitas interuenerit. seueritati subiaceat iudicantis
ut. §. de rescipis. super litteris. xxv. q. ij. et si legibus. C. si contra
ius vel utilitatem publicam. l. et si legibus. unde puniendi sunt
iudices qui venuerunt precum argui falsitatem ut. C. si contra
ius vel utilitatem pub. l. puniri. **F**alsum committitur facto. ut
cum quis vera sigilla conumpit. ut. §. de fide instru. inter dile-
ctos. Item cum falsat monetam. ut. §. de iureiura. quanto. ff.
eo. ti. l. quicumque. et l. sequenti. Item cum falsat pondera vel
mensuras. ut. ff. eo. ti. l. hodie. §. i. que a legitimo suo statu dimi-
nui vel mutari non debent. ut. §. de emprione et ven. ut mensu-
re et pondera iusta fiant. Potest autem accusari talis falsarius de
falso ad penam relegatis ut in. l. predicta hodie et ff. de ex-
traor. crimi. l. annona. §. honozant. Aliquando pena extraor-
dinaria puniatur ut. ff. de penis. l. in dardarios. In iudicio vero
anime imponitur pena. xxx. dierum in pane et aqua. ut dicit il-
la. decre. ut mensure. **T**enetur de falso advocatus procura-
tor qui secreta cause aperuit aduersario. vel qui instrumenta
prodidit. ut. ff. eo. ti. l. i. §. si quis depositus. ff. de penis. l. si quid ali-
quod. §. si quis instrumentum et §. instrumenta. alias eodem
natur ad interesse vt. xij. q. ij. si quis de clericis. alias tenetur in-
furiatur ut. ff. de positi. l. i. §. si quis tabulas. et ff. ad le. acquit.
l. si quis testamentum. §. sed et si quis tabulas. et talis peccator
dici potest ut. cl. vij. di. clericus. sic et falsum committit qui apert
secretum iudicis. ut. §. de offi. dele. cum olim. Falsum committi-
tur usu. sed in hoc distinguitur. nam si quis falsum fabricat non
utendo. non relevat a pena falsi. secus si alius fabricat et alius
non utatur ut. C. eo. ti. l. i. si quis falsos. Quia autem deceptus sit
per alium si suam innocentiam probet et eum a quo accepti ex-
hibuisse liberat. ut. C. eo. ti. l. maiorem et concordat. j. de exces.
prelato. inter dilectos. §. preterea. Falsum enim non committit
nisi dolo ut. C. eo. ti. l. nec exemplum. ff. eo. ti. l. olivus. Sed con-
tra. j. eo. ti. ad falsarium. Ad quod ratio. speciale est in litteris
domini pape ut si quis falsis litteris utatur et ignoranter. non ex-
cusetur. ut ibi. Et est ratio. quia littere domini pape cum nimia di-
ligentia et exquisita curiositate fiunt. ut. §. de rescriptis. cū adeo
et expressi sunt in iure falsitatis modi ut. j. eo. ti. licet. Vel dic quod
illa ad falsarium. loquitur cum quis vitur falsis litteris a se
ipso obtentis ubi nulla est excusatio ut in. l. all. si quis falsos. quod
tunc vitium rei. proprie non excusat ut. C. de rescind. ven. l. quod
quis. **I**tem qui se pro milite gessit vel illius insignis usus
est. tanquam falsarius puniendus est. ut. ff. eo. ti. l. eos. §. qui se. Et
idem dico in non ordinato qui gerit officium ordinati ut. j. de
ele. non ordi. m. c. i. et ij. Idem in eo qui sub pretexto clerici.
cum id munus non impleat. alijs se muneribus subtrahere
conatur ut

edatur vt. C. de sacrosan. ec. l. que sub pretexto. Idē in eo q̄ t̄a
q̄ clericus obtinet beneficiū cum non sit clericus nec etiam tō
suratus vt. s. de transac. ex litteris. s. de rescrip. cū adeo. Quat
tuor igitur modis ut superius dictū est committitur falsus scri
pto. dicto. facto et vsu. Est etiam quasi falsum cū tutor vel cu
rator finita tutela vel cura non eā restituunt sed se ingerunt et
administrant vt. ff. eo. ti. l. i. s. tutores. **P**ena falsi s̄m leges
est deportatio et oīm bonorum publicatio et hoc in libero ho
mine. in seruo vltimum supplicium vt. ff. eo. ti. l. i. s. vlt. Scōz
canones autem multiplex est pena falsi s̄m diuersitates falsi
tatum. Unde distinguitur. Dicitur enī carta falsa ex dicto vt
tactio et in tali falso que sit pena legitur supra de rescrip. super
litteris. **I**tem dicitur carta falsa ex scripto. vt cum q̄ scribit
omnes vel maiorem partem p̄tēti fuisse que non fuit in tali
falso suspenditur quis ab officio et beneficio ut. s. de testi. tam
litteris in fi. **F**alsarij autē litterarum dñi pape ipso iure ex
communicationem incurrunt cū fautoribus et defensorib⁹ suis.
siue per se siue p̄ alios vitium falsitatis exerceant. qui si clerici
fuerint officijs et beneficijs ecclesiasticis perpetuo sunt priua
ti. ita q̄ qui p̄ se falsitatis officium exercent postq̄ per eccle
siasticum iudicem fuerint degradati seculari potestati tradā
tur s̄m constitutiones legitimas puniendi. per quas et layci q̄
fuerint de falsitate conuicti legitime puniuntur. Qui autem lit
teris falsis vtuntur. si clerici fuerint. officijs et beneficijs eccle
siasticis spoliuntur. Layci tādū maneat excommunicatiōi sub
lecti donec satisfacciant cōpetenter. Ita tamen vt in laycis et in
clericis malicia grauius q̄ negligentia puniatur. vt probant
hec. j. de crimine fal. dura. et c. ad falsariorum. **E**t q̄ dixi
trandantur curie seculari. intelligo tradidum capi sinūtur. vel
dum degradatio clerici denūciatur iudici seculari. vt. j. de ver
bo. sig. nouimus. et de hoc no. s. de here. s. punitur. **A**bi autē
dubitatur de falsitate circa litteras dñi pape cōmissas. suspect⁹
capitur et detruditur. et papa cōsultur super pena. vt. xix. di. in
memoria. s. de rescrip. ex parte. **F**alsatores litterarum alio
rum p̄latorum. vel publicorum instrumentorū deponuntur
et detrudunt sed seculari curie non traduntur vt. l. di. si ep̄s.
Euitat enim penā falsi is qui cum falsas litteras se habere co
gnoscat infra. xx. dies illas destruit aut resignat. ut. j. eo. ti. dura
circa fi. Quod intelligo verum in litteris quas quis per alium
impetravit. secus si per seipsum et conscius fuit falsi. vel esse de
buit ut. j. eo. ad falsariorum. **I**tem euitat quis penam si duz co
gnoscat litteras de simplici iusticia falsas esse siue per seipm im
petrauerat vel per alium vsus eis non est. ut. j. eo. ti. accedens.
non est enim verisimile q̄ falsum cōmiserit in litteris talibus
que in curia de facili obtinentur. sicut nec presumitur dolus i
re modica vt. ff. de dolo. l. si oleus. s. vlt. nec presumitur coru
ptio in re modica. vt. ff. de offi. p̄i. l. plebiscita. et de offi. p̄con.
et le. l. solent. s. penultimo et vlti. **E**nde in hoc casu presump
tio que oritur ex qualitate litterarū tollit presumptionem fal
si que oritur ex illa decre. ad falsariorum. sic et alias vna presū
ptio tollit aliam. ut. ff. de integ. ressi. minor. l. diuus et l. vj. di.
si quis in egritudine. **E**st autē sciendum q̄ rasura paucarū
litterarum que nequaquā animus sapientis in dubitatione ver
tere d̄z suspicionem falsitatis non inducit. ut. j. eo. c. vlti. q̄ nec
vitium sillabe nocet ut. ff. de manum. testa. l. q̄ habebat. dñi
modo rasura paucarum litterarum vel sillabe immutatio sen
sus non inducat varietatem. alias secus. vt. s. de fide instrum. in
ter dilectos. **R**asura vero linee suspicionem falsitatis inducit
vt. j. de priuile. cum olim propter questiones. et s. de rescrip. cū
olim. Quod verum est si inueniatur in narratione iuris. secus
in narratione facti ut. s. de fide instrum. ex litteris. **D**e rasura
autem paucarum litterarū nō distingo. aut appareat in nar
ratione iuris vel facti in litteris clausis vel apertis vel publicis
instrumentis. **E**t tamen scias q̄ in litteris dñi pape nullus au
det manum apponere ad aliquid cōtingendum p̄ter quosdā
officiales alias incurritur excoicatio in curia facta. **S**unt autē
instrumenta de falsitate suspecta ex quibusdam alijs causis. vt
si instrumentū non habeat subscriptiones varje manibus no
tatas vel si non sit eadem manu cōpletum. ut. j. de priuile. cum
olim. p̄pter questiones. nisi manus inducat mutationem cala
mi et atramenti mutatio. vt in aug. de instrum. cau. et fi. in prin.
Item suspecta habetur littera si fuerit alieno sigillo signa
ta. dum is qui alieno signauit habeat proprium ut. s. de ap. si
gnificauit. **I**tem si religioso priuatus vel administratio confir
matur. ut. s. de confir. vti. vel inuti. ponecto. **I**tem repellitur i
strumentum vt suspectum si fuerit alteri instrumentū ab eodē
productio contrarium. ut. s. de fide instrumentorum. i. putari ut

C. de fide instrumentorum .l. scripture. **I**tem littera
dñi pape suspecta redditur per falsam gramaticā. ut. s. de re
scriptis. ad audientiam. **I**tem si sine mandato dñi imperetur
vt. s. de rescriptis. nō nulli. et c. ex parte. **I**tem suspecta sunt in
strumenta quorū sigilla apparent fracta. vt. s. de fide instrum. i
ter dilectos. **I**tem suspectum est instrumentū publicum si nō
sit in eo nomen Imperatoris. annus iperij vel cōsulis vel po
testatis anni illius et si desit mensis dies vel indictio. alias instru
menta dicuntur adulterina. ut in aug. vt p̄po. no. impa. pu. do.
s. i. et j. et c. de apo. pu. l. i. l. x. locus etiam in quo celebratus
est contractus d̄z apponi. ar. ff. de accu. l. libellozum. et j. q. vlt.
in fi. et c. de contrabenda vel cōmit. sti. l. optimā in fi. **E**t hec
locum habent in priuilegijs apostolicis. **M**ultis modis p
bantur falsa instrumenta vt si probetur rem esse aliter gestam
q̄ contineat instrumentū. ut. ff. de pac. l. iuris gentium. s. quod
tere agitur. C. de pba. l. cum precibus. C. plus valere q̄ agi
tur q̄ q̄d simu. concil. l. vlt. s. de fide instrum. cum iohannes.
Item improbant instrumenta per indirectā negationem ut
s. de proba. tercio. C. de cōtrahen. et cōmit. sti. l. optimā. **P**er
hec igitur et similia que superius notata sunt instrumenta red
duntur aut suspecta aut falsa. **E**t circa primum articulum no.
plura. s. de fide instrum. s. multa. **I**n questione falsi quedam sin
gularia et specialia obseruantur. nam suspicio de falso pro falsi
tate habetur nisi pro parte producente veritas comprobetur.
et proceditur ad penā ut. C. de proba. l. iubemus. quod gene
raliter non contingit vt. j. q. i. primo et ff. de penis. l. absentem
Item cōdemnatur quis sine accusatore. quod alias non conti
git. ut. j. q. i. nihil. ut. ff. de mu. et ho. l. munerum. s. defensores
et in euangelio. **M**ulier vbi sunt qui te accusant. nemo domi
ne nec ego te condemnabo. **I**tem et si crimen falsi incide
rit pronunciat in eo ut. C. eo. ti. l. vbi. quod aliter non serua
tur s̄m leges vt pronuncietur in incidenti ut. C. de ord. iud. l.
adire. **I**tem in hoc crimine deuictus deponitur et statim tra
ditur curie seculari. ut. j. eo. ad falsariorum. quod generalit̄ nō
seruatur. ut. s. de iudi. cum non ab homine. **I**n summa no
tabis q̄ quedam littere dicuntur falsae. quedam falsae. Falsae q̄
per falsi suggestionem et veri suppressionē impetrantur. que
largo modo dicuntur falsae. vt. ff. eo. ti. l. si quis obtexerit. **I**tem
falsae sunt littere que et si similitudinem aliquam verarum pre
tendant. nihil tamen veritatis habent. quia nec veram bullā
nec veram scripturam. et iste littere que nulle sunt falsae dicun
tur. sicut et is qui non est tutor dicitur falsus tutor et falsum te
stamentum quod nō est testamentum et iniquus modus qui
non est modus vt. ff. de verbo. signi. l. paulus. **Q**uedam ve
ro littere dicuntur falsae. que et si aliquid veritatis habet. pu
ta veram bullam vel veram scripturam vel verū vtrumq̄.
aliquid tamen mutatur est de primordio veritatis. **L**ittere fal
se s̄m primam spēm falsitatis conferunt iurisdictionem. et si
contra eos non excipitur valet et tenet quod sit earum aucto
ritate vt. s. notauit de rescriptis. s. colligitur. **L**ittere falsae iuxta
secundā speciem falsitatis non conferunt iurisdictionem. nec
valet quod sit auctoritate illarum litterarum. **E**t idem dico in
falsis de quibus vltimo dixi. **E**nde sententia lata auctoita
te talium litterarum non est executioni mandanda ut. j. eo. ti.
super eo. imo contra talem sententiam et exceptio competit et
restitutio datur cuiuslibet maiori. ut. ff. de iudi. l. si p̄tor et idē
si per falsos testes sententia lata sit. vt. ff. de re iudi. l. diuus. **E**t
lex dicit. iudicati executio solet suspendi et soluti dari repetitio
si falsis instrumentis circumuentam esse religionem iudican
tis crimine postea falsi illata manifestis probationibus fuerit
ostensum vt. C. si ex falsis instrumen. l. vlt. **Q**uod verum est si
iudex fuerit falsa secutus. vt. C. eo. ti. l. falsam. et l. i. et s. de sen.
et re iudi. cum. j. et z. **S**ed si executor inuenerit sententia la
tam contra ius litigatoris. eam exequi debet. vt. s. de offi. dele
ga. pastoralis. s. q̄ vero. nisi apud delegatū posset efficere vt
ab hoc onere ipsum absoluat. vt ibi. **H**oc etiam notabis q̄ vbi
auctoritate falsarum litterarum sententia lata est reuocanda
est sine temporis p̄finitione. **A**bi autem a iudice lata est i. p̄
textu falsi. si ciuilit̄ agatur per actionem in factum reuocat
vsq̄ ad triginta annos vt. ff. de re iudi. l. diuus. **S**i vero aga
tur criminaliter per modum accusandi tunc reuocatur vsq̄
ad viginti annos. ut. C. eo. ti. l. querelam. **S**ed si per modum
exceptionis impugnetur hoc licebit perpetuo quia exceptiones
perpetue sunt. ut. ff. de excep. l. pure. s. vlti. in fi. de excep. et c.
eo. ti. l. si pactum.

De sortilegijs. **H**ica.

Actum est supra de

crimine falsi, sed qz sortes 7 diuinationes in falsitate consistunt dum sortilegi 7 diuinatores qd dei est propitius videlicet futura predicere sibi falso assumunt. 7 cū non sint se prophetas esse ostendunt. Ideo subsequenter ponitur hic rubrica de sortilegijs.

¶ Elidendum est igitur quid sit fors. quot species diuinationis que diuinitio prohibita que permitta. qua pena puniantur sortilegi 7 diuinatores. **¶** Fors est ars diuinandi. Diuinitio proprie in malo accipitur. ppheta vero in bono. unde canon dicit. nunq diuinitio in bonam partē accipitur. Elidebantur quidam sibi esse prophete. sed qz pecuniam accipiebant ppheta eorum facta est diuinitio. i. diuinitio eorum que videbatur prophetia declarata est diuinitio. vt. i. q. l. nunq. **¶** Sortilegi autem sunt qui sub nomine fidei religionis per quasdam quas sanctorum seu apostolorum vocant sortes diuinationis sententiam pfitentur. Aut quarumcunq scripturarum inspectione futura promittunt. ut. xxvi. q. i. c. i. **¶** Species diuinationis multe sunt. que enumerantur. xxvi. q. iij. igitur. 7. q. v. episcopi. 7. c. nec mirum. **¶** Omnis autem diuinitio quocunq modo fiat 7 qualitercunq vocetur phibita est 7 damnata ut. xxvi. q. v. per totum 7 j. eo. ti. per totum. **¶** Sed obijciunt ex eo quod legitur. xxvi. q. ij. fors non est aliquid mali. sed est res in humana dubietate diuinam iudicans voluntatem ut. xxvi. q. iij. fors. Itē opponitur ex eo qz legitur. xxvi. q. v. non licet. vbi dicitur nec in collectionibus herbarum que medicinales sunt aliquas observationes aut incantationes liceat attendere nisi tantum cum simbolo diuino aut oratione dñica. ut in deus creator omni 7 dñs honoretur. **¶** Itē opponitur exēplo mathie apostoli. ut. xxvi. q. ij. non exēplo. Nam quis non statim debeamus recurrere ad sortes ut. xxvi. q. ij. non statim. cum tamen non superest hūanum auxilium recurrere possumus ad diuinum ut. xij. q. ij. queritur. 7 in dubijs fm leges ad sortes recurrunt ut. ff. de iudi. l. sed tamen ambo. C. cōia dele. l. si duobus. **¶** Itē obijciunt qz iohne pcepto domini per sortes exquisuit peccatū achor quod cōmiserat sumens furtive regulam auri 7 claudem cocci. de anathemate ibérico que hystoria tēgitur. i. q. iij. **¶** Item peccato achor. **¶** Item opponitur qz saul sorte deprehendit ionatham filium suum comedisse fauam mellis cōtra edictum quod posuerat. ut tangitur hoc. xxij. questio. ij. **¶** Itē opponitur. **¶** Id que rñō. exēpla veteris testamēti nō obstat quia hec 7 alia permittēbantur ante euangelium que tempore perfectionis discipline penitus sunt eliminata ut. xxvi. q. ij. **¶** hīs ita. Exēplum de beato mathia non obstat qz priuilegia singulorum non faciunt cōm leges. ut palle. c. nō exēplo quod autem dicit augu. fors nō est aliquid mali. verum est in sui natura. prohibentur tamen quia propter assiduitatem vtriusqz ibantur homines in ydolatriam. sicut de iuramento dicitur 7 de vini potatione ut. s. de iureiuran. 7 si xps. vnde si esset cā honestatis 7 subesset necessitas ut si esset contentio de electōe aliquorum 7 esset paritas vtrobiqz in omnibus. Scripsit lauren. 7. **¶** Ra. qz exēplo mathie possunt fieri sortes. 7 hoc agit. **¶** Beda dicens. si qui necessitate aliqua compulsi deum putant sortibus exēplo apostolorum esse consulendum. vnde deant hoc ipso apostolos non nisi collecto fratrum cetū 7 p cibis ad deum suis egisse. ut. xxvi. q. ij. non exēplo. sed 7 si ita scriperint doctores illi. decre. tamen hoc reprobatur que dicitur licet nota non careat quāto iusta reprehensione sit dignum qz fors in talibus interuenit ut. j. c. ecclesia vestra. vnde in casu premissio potius putarem gratificandus per superiorem vltimum eligendum ut nota. s. de elec. s. sed videtur. **¶** Pena sortilegorum fm leges capitū est ut. C. de mal. 7 mathe. l. nemo. **¶** Pena vero canonica est multiplex. Nam in talibus si peccatum est notorium eorum eucharistia denegatur ut de con. di. ij. pro dilectione. Item infames sunt non solum ipsi sed 7 qz ad eos concurrunt ut. ij. q. viij. quis quis sunt. 7 alie pene que continentur xxvi. q. v. in multis capitulis ibi positis 7 maxime in. c. contra ydolorum. **¶** Sed nunquid licet recurratur ad sortes 7 ad inspectionem astrolabij. vel alias inspectiones pro rebus perditis recuperandis. Dicunt quidam qz si non fiant inspectiones huiusmodi cum inuocatione demonū vel alicuius superstitiosis licite fiat aliter recus. Sed puto contrarium ut. j. eo. c. ex iuram. Non obstat. xxvi. q. ij. hī qui. Nam canon ille loquitur de comparatiua pmissione. Item non obstat. xxxvii. di. si quis gramaticam. Nam licet dicatur ibi qz arismetica 7 geometria habeant in sua scientia veritatem subdit

tamen qz non sunt scientie pietatis.

¶ De collusione detegenda. **¶** Bica.

Via is qui colludit

in falsitate consistit. nam aliud agit 7 aliud simulat dum accusat. 7 cum accusato colludit. Ideo post tractatum de falsis 7 sortilegijs sequitur rubrica de collusione. **¶** Videamus igitur quid sit collusio. 7 qz colludentium pena. **¶** Collusio est inter actorem 7 reum latens 7 fraudulenta conuentio. **¶** Sit autem collusio in crimina si causa plerumqz. scz quando accusator veras criminum probationes abscondit seu dissimulat. Falsas vero accusationes admittit 7 per hoc incidit in vitium preuarcationis 7 extra ordinem punitur. ut. ij. q. iij. **¶** Item preuarcator in versi. sciēduz 7. s. preuarcator. **¶** Vel quando accusator in vniuersum ab accusatione desistit. 7 per hoc incidit in vitium tergiversationis Is in quinqz libris auri punitur 7 infamatur. ut. ff. de puar. l. i. preuarcationis in fi. **¶** Unde circa hoc distinguendum est. Nam causarum tria sunt genera. Alia civilis. alia criminalis alia spiritalis. Item a lite duobus modis recedit. Per gratiam. 7 per transactionem. In causa civili quandocunqz quomodocunqz 7 etiam sine iudicio auctoritate licet a causa desistere preterqz in actione famosa in qua sine auctoritate iudicis transigi nō potest. ut. ff. de his qui no. infra. l. furti. s. pactus. In causa vero criminali ante inchoatam accusationem per gratiam licet desistere. ut. ff. ad turpill. l. mulier. 7. l. i. questus. post ichoatam non licet citra auctoritatem iudicis 7 etiam rei cōsensuz si tormenta vel vincula passus sit. ut. C. de aboli. l. ij. vel ppter accusationem infamatus. ar. v. q. i. quidam. 7 si desisterit incidit in turpill. si publicum fuerit crimen quod intēdit. ut. C. ad turpill. l. i. Si priuatum extra ordinem punietur ut. ff. eo. ti. l. si gē repetere. Cū autem fm iura canonica omne crimē sit publicū videtur qz in nullo possit interueniri transactio. posset tamen dici qz in omni crimine in quo potest iudex ecclesiasticus dispensare potest 7 transactioni 7 simplici renūciationi auctoritatem prestare. ar. v. q. ij. si primates. 7. xc. di. dissidentes. In cā spiritali licet quandocunqz per gratiam a lite discedere sed qui sine iusta causa discedit punietur. ut. ij. q. viij. qua propter. s. de symo. nemo. **¶** Per transactionem vero a causa spiritali recedere non licet ut. s. de transac. super eo. 7. c. preterea. **¶** Abi autē in causa criminali vel spiritali a lite quis desistit aliter qz debeat. ad iudicem pertinet ex officio suo inquirere. ut. j. eo. c. l. ij. 7. C. de aboli. l. ij. 7. l. fallaciter. **¶** Sed vbi ex iusta causa vult desistere iudex abolitionem indulgere debet ut. C. de aboli. l. i. 7. ij. q. iij. **¶** s. abolitio. In causa vero mixta inter civilem 7 criminalem. ut cum quis accusat uxorem de adulterio in foro ecclesiastico ad thori separationem. potest maritus quando vult ab accusatione desistere. cum etiam de adulterio condemnatum sibi reconciliare possit. ut. C. de adolte. in aug. sed hodie. s. de cōuerfio. coniuga. gaudemus. 7 de donatio. inter virum 7 vxor. plurimqz. 7. xxij. q. i. de benedicto. sed inquisitor colludere dicitur cum eo de quo inquitur. ut. j. eo. ti. in tantuz clamor. **¶** Unde si inquisitor eum de quo inquitur per collusionem absoluat. talis absolutio non impedit quo minus iterum inquirat. ut. j. eo. c. l. 7. ij. 7. vlti. **¶** Nec enim tenet sententia per collusionem lata. ut. ij. q. iij. si quem penitet. ut. ff. eo. ti. l. cum non iusto. 7. l. collusio nem 7. l. sententiam. vnde sicut probata preuarcatione denovo accusator absolutus ut. ff. de preuarc. l. ij. sic 7 probata collusionem ut dictum est. **¶** Pena colludentis hec est. si quis colludat in cā super beneficio. priuē beneficio. ut. j. eo. auduim. si super crimine pūtur in quinqz libris auri. ut. ff. de preuarc. l. ij. 7 hanc penam nemo prestat nisi qui desistit a publico crimine. ut. ff. ad turpill. l. i. si gē. s. sellionatus. **¶** Sed qui desistit ab accusatione priuati criminis est infamis 7 extraordinēz punitur ut. ff. ad turpill. l. in priuatis. C. eo. ti. l. ij. sed si absens est accusator 7 citatus noluit in accusatione pcedere tunc grauius punitur qz pena. v. librarum auri ut. ff. de penis. l. absentes. s. ij. **¶** In causa status is qui colludit perdit ius quod habebat in persona illius. de cuius statu agebatur 7 applicabitur illi qui collusionem deterit. ut. ff. de collu. l. i. 7. C. eo. ti. l. vlti. 7. ff. de in ius vo. l. ad opium. s. patronum. In alijs autē civilibz causis punitur colludens pro motu iudicis quez desistit. **¶** In summa sciendum est qz collidunt principales 7 collidunt aduocati qz in causa criminali colluserint extra ordinem puniuntur ut. ij. q. iij. s.

q. iij. §. notandum in ver. puerarum. colludunt et pueratores qui se dolo parant superari in lite contra quos agitur de dolo sed si non sint soluendo tunc agitur contra illos cum quibus collusum est nisi parati sint in se transferre iudicia. vt. ff. de dolo. l. eleganter. §. si dolo.

De delictis puerorum.

Bica.

Actum est supra de

quibusdam criminibus sed quod dubitari possit an pueri huiusmodi criminibus inuoluatur. Ideo subiicitur hic rubrica de delictis puerorum. Et igitur videndum qui pueri teneantur ex delicto. et qui non. et que delicta in puerum cadunt et que non. et qualiter pueri delinquentes sunt puniendi. Pueri septem annos doli capaces obligantur ex delicto. Sicut dicit augustinus in quadam glossa. posita super. c. de con. di. iij. puuli. septennis etatis pueri mentiri et verum loqui et confiteri et negare iam possunt. et ideo cum baptizantur et symbolum reddunt et ipsi per se ad interrogata respondent. seculi si non essent doli capaces ut. ff. de re. iuris. l. pupillus. et. ff. ad le. acqui. l. sed et si quecumque. §. l. et. ff. de dona. l. hereditibus. §. i. sed quis ex delictis pueri teneantur ut dictum est. nec eis subueniatur per in inter. resti. ut. C. si aduersus delict. l. interdum tamen miseratio etatis ad minorem penam iudicem producit ut. ff. de mino. l. auxilium §. in delictis. de con. di. iij. eos. sed si ex delicto conuentus minor potuit confiteri et vitare penam infictionis et negauit vel si potuit transigere et non fecit sed se in pena inuoluit subuenit ei per beneficium restitutionis. ut. ff. de mino. l. i. si ex ca. §. nunc videndum. sed quis subueniatur minoribus sicut dixi tamen impunitas delicti propter etatem non prestat ut. C. de penis. l. impunitas. quod tamen fallit ut. C. de falsa. mo. l. i. in fine. Peccata que membris genitalibus committuntur in pueris locum non habent. ut. j. eo. c. l. hoc enim ante puberes annos presumitur non committi. solet tamen in quibusdam malicia anticipare tempus pubertatis. ut. §. de despo. impube. a nobis. et aliquando temptant quod implere non possunt. ut. §. de spon. iuuenis. et. c. adolescens. et in hoc quod ex malicia supplente defectum etatis temptant. intelligo eos peccare si non cum proprijs sponsis temptant. semine etiam ante tempus pubertatis cognosci se faciunt. ut. §. de eo qui cognos. consan. vxo. sue. lo. dane. Si igitur de purio an pueri deleantur et videtur quod sic. nam mendaciosa plena est puerilis etas. ut. hic. c. l. et valet pupilli iuramentum ut. ff. de libera. ca. l. vlti. unde sic pupillus potest iurare et deleantur. sed contra ff. de iur. iur. an. l. qui iurasse. vbi dicitur quod non videatur deleantur pupillus quia sciens fallere non videtur sed lex illa loquitur in infante vel in tanti proximo qui nec scire nec discernere potest ut. ff. de acqui. l. pupillus.

De clerico venatore.

Bica.

Actenus tractatum

est comuniter de delictis clericorum et laycorum nunc aut tractatur de quibusdam excessibus clericorum. unde subiicitur rubrica de clerico venatore. Et ideo videmus ergo quot modis sit venatio. quibus sit licita et quibus non. et que pena imponatur clerico venatori. Triplex est venatio. oppressiva. l. hominum arena et saltuosa. Oppressiva est hominum et si est illicita. de qua dicitur cepit nemroth esse robustus venator coram domino. l. hominum extinctor et oppressor ut. xi. dist. bis itaqz. Arena est que fit in arena. ut cum quis locat operas suas ut pugnat in arena cum ali qua bestia dentata. hanc qui exercet peccat grauiter nisi eas exerceat gratia virtutis experiendarum ut. ff. de postu. l. i. §. itez senatus. iij. q. viij. §. tria. in vers. infames circa prin. et de hac loquitur canon ille. lxxvi. di. qui venatoribus cum duobus sequentibus ca. Saltuosa est que fit in siluis et saltibus. et hec est illicita ex tpe et persona. In tempore ut in quadagesima. ut. lxxvi. di. an putatis. Ex persona. ut in clerico. in quo tamen distinguendum est. quoniam episcopo si est illicita. ut. xxiiij. di. quorunda. Et licet clericis est licita causa necessitatis. vilitatis. et recreationis cum retribus et laqueis et canibus dummodo cum silentio et mode sita fiat. Nam et monacho licet texere lina pro piscibus capien-

dis. de conse. di. v. nunc. licet etiam tpe feriato. ut pote diebus diuicijs et festiuis preterquam in maioribus solemnitatibus ingruente necessitate intendere piscium captioni. ut. §. de ferijs. licet. et idem puto in captione ferarum. eo tamen modo quo predicti. Illa vero venatio que fit cum clamore. cursu vel armis. clericis est illicita. et in hoc etiam excipio casum necessitatis. Quid enim si apri vel vli venirent destruere clericorum vel monachorum segetes et vineas. satis credo quod possent venari. hoc est feras illas excludere cum clamoribus canibus et armis. quia quod non est licitum necessitas facit licitum. ut. j. de re. iur. qd non est licitum. hoc excusat a furto homicidio. ut in rubricis illis de furto et homicidio notati inuenies. hec saltuosa licita est laycis pro carnibus et pro pellibus alias non. Sed queritur quod re clericus prohibetur venari et non piscari. Ratio. quia venatio fit cum clamore. piscatio non. vel quod maior delectatio est in venatione quam in piscatione et maior dissolutio. Et ideo. quia venator discurret per deuia et iniqua sicut dyabolus cum ducit animas captiuam.

De clerico percussore.

Bica.

Superius tractatum

est de quodam excessu clericorum qui venando committitur. nunc tractatur de quodam alio qui committitur feriendo. et ideo ponitur hic rubrica de de. percussore. Et videndum est igitur qui dicantur percussores et in quibus casibus liceat clericis percutere. et que sit pena temerarij percussoris. Percussor duobus modis dicitur spiritualis et corporalis. Spiritualis qui inutili sermone corda audientium ferit. ut. xlv. di. sane. Discretus debet esse platus in predicando. ut non multum taceat. nec verba superflua dicat. ut. xliij. di. si t. rector. Et sicut non leue discrimen incutit pontificibus siluisse quod congruit. sic obseruare debet ne indignis et non intelligentibus secreta mysteria sua predicatione referare inclinat. Etiam enim anime est indignis secreta vulgare. quod vel loquacitate incauta cum sine iudicio volat irrevocabile verbum vel adulatione ut ei placeat cui secreta reuelat. vel iactatione scientie ut plura scire videatur ut probantur hec. xliij. di. dispensatio. et. §. sequenti. et. vlij. q. l. oportet. Item non debet populus grammatice exponere ut. lxxvi. di. cum multi. sed consilium domini annunciare ut. xliij. di. ephesijs. ponere autem ante oculos hominum dei iudicia. terrere cruentas conscientias persuadere precepta ut. ij. q. i. si peccauerit. Et sic dicit augustinus. turba iniquorum cum facultas est in populis promendi sermonis generali. oburgatione ferienda est et maxime si occasionem atque importunitatem aliquod flagellum domini desuper quouis appareat. p. suis meritis vapulare ut. xxij. q. iij. non potest. neminem autem nominabit. ut. vlij. q. ij. quid autem. in quibus omnibus profecto daretur intelligi quanta debet esse discretio in predicatione sacerdotis qui si forte caruerit quasi toto naso sacerdotalis officij iudicatur indignus ut. xliij. di. in fi. Et est et percussio corporalis et hec fit manu pede vel capite vel cubito vel pectoris et humeri impulsu sit cum baculo vel alio genere armorum. Corporalis percussio si fiat malicia vel ex odio peccatum est ut. xlv. di. cum beatus. Sed et si quis pugno percutiat impie et dicit ludens feci non excusatur. ut. §. de presum. sicut. Nam ludus noxius est in culpa ut. ff. ad le. acqui. l. na ludus. quod enim ludos appellat ex quibus crimina oriuntur ut in phemio digestorum. sed si quis placeat solaciter et ex ludo percutiat non delinquit ut. ff. de iniurijs. l. illud et. xv. q. i. illud. Si vero fiat causa conectionis licita est ei qui habet potestatem in eum quem percutit ut. xlv. di. cum beatus. lxxv. dist. ante omnia. Hoc tamen scias quod neminem suis manibus episcopus verberare potest ut. lxxvi. di. non liceat. sed p. alijs sic ut. q. v. ille qui. et si clericum faciat percuti non faciet hoc per laycum sed per clericum. ut. j. de sen. exc. di. vniuersitatis. nisi clericus sit oio incongruus nec comprehendendi patitur ut tunc per laycum capi possit. dum tamen non amplius layci violentia se extendat quam erigat rebellio vel defensio clerici ut. j. de sen. exc. com. ut fame. Item distinguendum est circa qualitatem personarum que corrigende sunt et etiam circa criminum quantitatem. nam qui sunt in minoribus ordinibus constituti licite verberantur etiam pro minoribus criminibus ut. xlv. di. §. salomō et. lxxv. di. ante omnia. qui vero sunt in maioribus non sunt p. leuibus verberandi ut. xlv. di. cum beatus. huiusmodi casus speciales in quibus licite percutitur clericus quos notabo. j. de sen. exc. com. Abbas autem vel prior potest licite monachos vel co-

uersum verberare causa discipline. unde beatus greg. scribit beatum benedictum quendam monachum virga percussit. do sanasse quem crebra monitione curare non poterat ut. x. l. di. §. salomon. hoc tamen sic facere debet vt subditis pietas matrem disciplina vero patrem exhibeat vt. xliij. di. §. hoc et alibi. **P**ena percussoris est hec qz prohibetur per aplz ex dinari. vt. xlv. di. in prin. si fuerit promotor et non habes respectum ad suum ordinem et incaute et temerarie percutiat suspeditur ut. j. eo. c. pterea. et si se non emendauerit deponatur vt. j. eo. c. l. et saluo qz si ex incauta percussione mors interueniat etiam si causa discipline fiat irregularitas contrahitur vt. §. de boici. presbyterum. et de hac materia in rubrica illa notauit.

De clerico maledico. **Rica.**

Actum est supra de

clerico percuss. et ibi distinctum extitit qz percussio alia sit manu alia lingua. in hoc ergo tractatu in sistitur circa illam speciem. s. percussione lingue et io subiicitur hic rubrica de cle. maledico. **E**st aut videntum qz dicatur maledicus. et que sit pena maledici. **M**aledicus est is qui obloquitur de homine detrabendo ei et eu obloquijs deprimendo. vt. j. e. c. i. Summa enim iniquitas est detrabere. Omnis enim qui detrabit fratri suo homicida est. vt. vi. q. i. summa. et alibi dicitur detractores fratrum homicid de sunt. ut de con. di. i. homicidiorum. unde nec tui comendandi causa aliquid dicas quo minor alius fiat. ut. xi. q. iij. si qz vero xviij. di. nullus vero. et c. ecce. si quis autem verbum iniuriosum dixerit proximo delinquit in deum. et peccat in proximum unde datur proximo actio iniuriarum ut insti. de iniur. §. i. ff. de iniur. l. ita apud labeones. §. conuitium. et c. eo. si. l. si non conuitij que famosa existit. vt. ff. de his qui no. in fa. l. arletas. §. vlti. et c. ex quibus cau. in fa. irro. l. iniuriarum. §. de sen. et re iud cum te. Est etiam maledicus blasphemus dei et sanctorum. vt. j. eo. c. statumimus. **P**unitur detractor. qz sit infamia et ab ecclesia extorris ut. vi. q. i. deterioris. Item punit vt homicida vt in preall. c. homicidiorum. non qz ita graue sit crimine detrabere sicut occidere. sed qz sicut homicida punitur pena eterna quo ad deum. sic et detractor. sicut in euangelio dicitur. qui dixerit fratri suo racha reus erit gebene. Item clericus maledicus si in iudicio de hoc fuerit conuictus degradatur ut. xlv. di. clericus maledicus. **C**onuiuator fratris punitur pena pecuniaria facta estimatione iniurie arbitrio iudicis s. m. qualitate et quantitate iniurie. vt insti. de iniur. §. i. summa. et hoc si diuulter agatur. Si autem criminaliter agatur extraordinaria pena officio iudicis reo irrogatur. vt ibidem. Si quis autem contumeliam vel conuitia epo intulerit mox depositus curie tradetur. ut. xi. q. i. si quis sacerdotum. et maxime si de prebitione nem dñi pape aliqua protulerit. ut. j. e. c. i. **E**leritamen in hoc sancte ac religiose dicere posset summus pontifex sicut dicit dominus imperator. Si qz modeste nescius et pudoris ignarus improbo petulantique maledico nostra crediderit lasciuenda ac temulentia turbulentus obtrahitor ipsorum fuerit. pene nolumus sublingari. neqz durum neqz asperum aliquid sustinere quoniam si ex leuitate pcessit contemnendum est. nec lubi cum lingue ad penam facile trabendum est. vt. ff. ad leg. iul. ma. l. famosi. Si ex infamia miseratione dignissimus. si ob iniuriam remittendum. i. ad principem transferendum ut. C. si qz impera. male. l. vna. Si quis autem contra deum vel aliquem sanctorum suorum et maxime beatam virginem linguam in blasphemis publice relaxare presumpserit. per suum epm pene subdatur annotate. j. eo. c. statumimus. que pena locum habet cum blasphemis non calore iracundie. no ebrietate vel demetia prolata est. als cum blasphemante benignius ageretur ut. ij. q. iij. si quis iratus et §. notandum. C. de rebus cred. et iure fur. l. ij. C. de iniur. l. si non conuitij. et vt. §. dixi. cu quis maledicis dicit imperatori. **E**t qz qritur de pena pecuniaria que in si. illius decre. statumimus adijcitur quare sit adiecta. Respondeo ideo. qz plures magis timent penam pecuniariam qz etiam corporalem. et propterea imponit illa que magis timetur. ut. §. ut lite non contest. quoniam frequenter. Sed queritur. cui hec pena pecuniaria solvatur. Et videtur qz potestati seculari ex eo qz dicit in fine qz etiam inter alia comunitatum statuta ponat. **E**l dic qz hoc crimen ecclesiasticum est a quocunqz commissum et ideo pena illa solvatur episcopo in vsus pauperum con

uertenda. ut. §. de so. cope. cum sit. §. de vsuris cum tu. **E**l si vis distingue personas et distribue penas. vt pena clerici blasphemii soluat episcopo et pena laici solvatur potestati. **E**t nota qz hec pena pecuniaria est irremissibilis. ut in si. illius decre. statumimus continetur. vbi dicit nullam in hoc misericordia habi turus. Illam enim clausulam ad penam pecuniariam refero. non ad superiores. **E**t intelligo si blasphemus habeat. unde soluat. ceterum si paupertas impossibilitate inducat iudex ecclesiasticus in flagella commutet. ut. §. de rapto. in archiepiscopatu xij. q. ij. fraternitas. xij. q. vi. si res aliena. §. de iudeli. postulat et c. ad liberandam. Sed hec omnia pro tribunali sunt sed i iudicio anime sacerdos discretus molliet hunc rigorem et misericordia no negabit qz misericordie dei nec metas possum ponere. nec tempora diffinire apud que nullas patitur venire moras conuersio ut. xxvi. q. vi. hi qui.

De clerico excoicato ministrante. **Rica.**

Actum est supra de

quibusdam excessibus clericorum sed quoniam clerici delinquentes plerunqz excommunicantur plerunqz interdiciuntur aliquotiens deponunt et nihilominus clauis ecclesie continentes irreuerent ingerunt se diuinis. **I**ccirco subiicitur hic rubrica de cle. ex. interdicto vel depo. mi. **E**videndum igitur de pena istorum qz quantum in eis est mysteria sacra prophanant et an cum eis valeat dispensari. **E**st autem sciendum qz excommunicatio. alia maior. alia minor. **M**aior excludit a sacramentis et a coione fidelium. **M**inor autem tm a sacramentis excludit vt. §. de exce. a nobis. j. de sen. ex. c. penul. sed totum contrarium dicit cano iij. q. iij. engeltrudam. **I**bi enim dicit qz engeltruda non solum fuit excoicata minori excommunicatione que a fraterna societate separat. sed etiam maiori que a corpore xpi rescindit. Sed exponenda sunt verba illa sic vt intelligamus fraternam societatem qua contrahimus in comunione sacramentorum. corpus autem xpi ecclesiam vt ibi dicit. per ecclesiam vero intelligas collegium fidelium vt de con. dist. i. ecclesia. Item sciendum est qz due sunt species minoris excommunicationis. vna e que excludit a sacramentis et hec qzqz pbit a iure ut pote per principium excoicati excommunicatione maior vt. j. de sen. ex. nup. **Q**uandoqz ab homine per sententiam. ut. v. q. i. c. ij. **A**lia spes excommunicationis minoris sepat a comunione fidelium et non sacramentorum ut. v. q. ij. presenti. et q. iij. in loco. xviij. di. placuit. xxxij. dist. quorundam. lviij. di. si quis de alterius. excommunicati igit maior excommunicatione et minori s. m. p. m. a speciem diuina officia celebrare non debent. et si hoc fecerint alter deponetur. ut. j. eo. c. latores. alter grauitur peccat nullius tamen notam irregularitatis incurrit ut. j. eo. c. si celebrat. qd intelligo si soleniter celebrat iuxta precedentem consuetudinem et ut pilus. ut hec probantur. j. eo. c. illud et xi. q. iij. si quis dam natur. et c. sequenti si quis eps. secreto tamen non officiendo ecclesiam sed solus legendo non cantando et sic plane vt a nemine audiatur dicere horas por et debet. missam aut celebrare non potest quomodocunqz nec sacramenta ecclesiastica piratare ut. xxviij. di. presbyterum. **S**itu qzras que est ro quare excommunicatus teneatur dicere canonicas horas. **R**no qz oneris est et ideo hoc non tollitur alias ei sententia podesset quod esset iniquum. nam euidenter iniquus est ei pdesse sententiam contra quem lata est ut. ff. de excep. rei iudi. l. euidenter. et pena non habet immunitatem ut. ff. de interdic. et releg. l. relegatorum. §. vlti. nec aliquid esse habet delictum cu3 venia vt. ff. de mino. l. papinianus. et ppterea qz excommunicatus diuina non potest celebrare officiendo ecclesiam vt p. fructus beneficii non percipit excommunicatione durante ut. §. de ap. pastoralis in si. et xxxij. di. ppter hoc. et si reconciliatus fuerit. fructus illius temporis non recuperat sic regresso iure post liminij non restituuntur stipendia eius temporis quo fuit apd hostes vt. C. de re. mili. l. stipendia. hec est etiam causa quare excommunicato non confertur beneficium. ut. §. de eta. et qua li. p. si. cum bone memorie. **N**am beneficium datur ratione officij ut. l. xxi. di. si quis sacerdotum. et c. eos. hec omnia que dicta sunt in excommunicato locum habent et in interdicto. nam vterqz ingerens se diuinis est in causa depositionis ut. j. eo. c. clerici. **N**ec obstat qz ibi dicit nisi moniti sine dilatione redierit qz nihilominus et si redierint possunt deponi. sed si redierit ad statum

statum et observantiam interdicti poterint dispensationem obtinere. Nec obstat. j. eo. c. postulasti. §. preterea. ubi dicitur q. clerici qui talia presumpserint beneficiis sunt ecclesiasticis spoliandi. Nam ibi suppleo et officijs. vel ibi agitur de clericis celebrantibus in locis interdictis non de clericis interdictis. Et quod dicit in clerico interdicto dico in clericis interdictis. Et quod ab officio sit suspensus. hec enim duo equipollentia sunt et eundem habent effectum. clericum interdicti et suspēdi. Unū tamen non omitto notare q. excommunicatus excommunicatōe minori potest exercere ea que sunt iurisdictionis et eligere potest et non eligi et sacramenta ab eo collata non carent virtutē esse etiam cum non videatur a collatione sed a perceptione sacramentorum que in sola consistit perceptione remotus. peccat tamē conferendo sacramenta sed leviter. q. ut predicti nō est exclusus a conferendo sed a percipiendo. sed celebrando peccat graviter ut hec omnia colliguntur. j. eo. si celebrat. Sed mirū est q. excommunicatus excommunicatione minori celebrando peccat graviter. non tñ irregularitatem incurrit cum ex omni mōta si quis constituitur irregularis irregularitate canonica ut promoueri non possit ut. xxv. di. §. nunc aut. et c. primus. et promouetur sit suspensus quo ad se. ut. i. q. i. sacerdotes. Ad quod rñō q. dicit illa dec. si celebrat nullus notam et sic intelligo quantum ad id quod ibi sequitur. i. quo minus eligat et quo minus exequatur que iurisdictionis sunt secus que sunt officij. Sed queritur de deposito seu degradato an conficiat. Et videt q. sic. q. ordinem non amittit. ut. xx. q. iij. eos. i. q. i. q. quidē. de. co. di. iij. ostenditur. xxxij. q. vij. licite. ar. contra. l. di. accedens. xi. q. iij. eps. lxxxi. dist. dictum. xxxij. q. vij. clericis. liij. di. ex antiquo. Ad hoc rñō. puto ipm non conficere. potuit enim ecclesia auferre potestatem conficiendi quam contulit ordinando. Quis character qui a se infigitur non possit auferri. Cum eo qui excommunicatum se sciens in contemptū clauium presumpserit celebrare diuina non potest aliis a papa dispensare nec etiam synodus ut. xi. q. iij. si quis eps damnatur et c. si quis in concilio.

De clerico non ordinato ministrante. Bica.

In superiori rubrica

dictum est et tractatum de his q. excommunicati interdicti depositi administrant. hic tractatur de his q. non ordinati hoc faciunt. et ideo subijcitur hic rubrica de cle. non or. mi. Videam⁹ igitur an talis celebrando conficiat. et an cū eo valeat dispensari et in quo. Est autē sciendum q. talis si celebrat non conficit. nullus enim celebrat nisi sacerdos grite fuerit ordinatus ut. §. de sum. tri. et sic. c. firmiter. de co. di. i. c. i. et c. sicut. lxxxi. de dictu. Nūquid autem nō ordinatus baptizare potest. Rñō non ex officio. sed sicut laycus in necessitate absente sacerdote potest ut. xxx. q. i. ad limia xciij. dist. dyaconus. de co. dist. liij. constat. Talis autē abijciat ab ecclesia et nunq. ordinetur ut. j. eo. c. i. In exequendo ordinem quē iam habet et in beneficio poterit cum eo per epm misericorditer dispensari ne sustentatione priuat⁹ ad seculi negotia reuertatur ut. j. eo. c. ij. Sic plerumq. dispensatur in beneficio et nō officio. ut. l. di. studeat. xxvij. di. presbyterus. et hoc iō ne in vituperiū cleri mendicet miser clericus in plateis ut. xciij. di. dyaconi.

De clerico per saltum promotō. Bica.

Actum est supra de

clericis non ord. ministrā. hic tractatur de ordinatis inordinate hoc est preposere et per saltum. et ideo subijciat hic rubrica de cle. p. sal. pro. de hoc autē quid iuris sit breuiter videamus. Et est sciendum q. gradatim et per ordinem est ascendendum ut. ff. de mu. et bo. l. gradatim et l. honor. §. gerendorum. C. ut dignitatū ordo ser. l. i. et l. ij. xij. Et ascendendū est de minori ad maius. Nam qui prouebitur de minori ad maius prouebitur ut xciij. di. legimus in fi. et per certas interstitias temporū ut. lxxvij. di. singulis. et c. quicunq. et in sequentibus. c. si quis ergo per saltum promotus sit aliquo ordine pretermisso misericorditer agi potest ut cōferatur ei ordo pretermissus ut. j. eo. ti. c. vno. li. di. sollicitudo. caute enim supplendum est quod omittitur ut. §. de sacra.

non iterā. c. pastoralis. Et fm hoc videtur q. aliquis nullum ordinem hñs potest esse sacerdos. Sed obstat. xl. di. sicut et §. de cle. non bap. mi. veniens. sed ad canonem. Rñō. clericatus et sacerdotium faciunt sacerdotē. verum est recte et ordinate. Sed quis inordinate nihilominus ordo sacerdotis fm formam ecclesie collatus efficit sacerdotem. Ad aliud autē rñō. speciale est in non baptisato ut nullum recipiat sacramentum q. baptisatus est ianua oīm sacramentorum ut. xxxij. di. §. verum ubi enim non sit positum fundamentum nihil superedificari potest. ut. l. q. i. cum paulus ut no. §. de psbytero non bap. mi. Eps autem sine sacerdotio quis esse non potest ut. j. ti. pro xi. ex litteris.

De eo qui furtiue ordinem suscepit. Bica.

Actum est supra de

his q. ascendunt ad ordines per saltum. nūc tractemus de his qui ascendunt per furtum. Per furtum autem intelliguntur ascendere q. clam destine. promouentur ut. j. eo. c. innotuit. hoc est contra conscientiam superioris ut. lxxij. di. extra conscientiam. Et ideo subijciat hic rubrica de eo qui fur. or. sus. Videamus igitur an quis posset ministrare in ordine quē furtiue recepit. et an cū tali valeat dispensari. et per quem. Et est sciendum q. si quis promouetur ad ordines eodem die minores et ad sacrum. i. sacro nō poterit ministrare nec etiam in minoribus nisi ex permissione ut. j. eo. c. cum. b. lato. si vero promouetur ad duos sacros i. neutro poterit ministrare ut. j. eo. innotuit. Sed opponitur primū ordinem bene recipit q. de cōsentia ordinatoris. Secundo autē male q. furtiue quare ergo puniatur in executione prioris. Rñō cū is q. ordinatur recipit primū ordinem gerit in aīo ut illo non contentus eodem die recipiat scdm. et ideo anīmi destitutione peccat in receptione primi. In secūdi vero receptione peccat re ipsa. līpa receptōe et simile ad illud. §. de tē po. or. litteras. An autē q. posset oēs ordines recipere dic ut no. §. de tē. or. §. ordines minores. Circa hec poterit quilibet dispensare si prohibitio facta non sit sub interminatione excommunicationis vel pena ne q. ad oēs ordines eodē die ascendat ut. j. eo. c. i. imo videtur q. hoc liceat abbati in suo monasterio ut. j. eo. c. b. in filicet quidam velint intelligere illud in epō q. vicem epī gerebat in ecclesia cui preerat que regularis erat et epālis ut. §. de iudi. cām. sed si interminatio facta sit tūc dispensatio fieri non potest sine auctoritate et licentia pape ut. j. in. c. i. innotuit in fi.

De excessibus prelatorum. Bica.

Ractauimus supra

de quibusdā excessibus subditorum in prelatos ut de his q. per saltum vel per furtū ad ordines ascendunt. sed ne ex hoc aliqua prelatis obrepat elatio. subijcitur hic rubrica de excessib⁹ pla. in subditos. Nos autē de multis excessibus aliquos prelequamur. nec plati hoc ad animam reuocent. currunt enī inter infamiam et bonam famam ut seductores et veraces. ut. vi. questione prima. sunt plurimi. Excedunt prelati in exigendo duz imponūt tallias et collectas ut. j. eo. c. i. et vno. de hoc. §. de cessi. et exac. §. nūc videamus. Excedunt ut dum ecclesie romane vel eius legas in aliquo subueniunt querunt predā potius q. subsidū in subiectis ut no. §. de rap. §. habent quidā. cum deberent manus suas seruare innoxias deo legi et principi. nulliq. contingere lucrum. ut in aug. de man. prin. §. i. col. ly. C. de superindict. l. i. li. x. ff. de dā. sec. l. ex dāno. §. i. i. aug. de coll. §. hoc quoq. coll. si nisi ex magna cā. et specialibus casibus. ut. xvi. q. i. §. nouarū. §. de cens. cū apls. §. de iure pa. preterea. Excedunt. q. de facili sine causa et sine ordine iuris excommunicant et suspendunt. cum excommunicatio que est eterne mortis dānatio sine certa et manifesta causa ferri non debeat. nec pro parulis et leuib⁹ causis. ut. xl. q. iij. nemo. et c. nullus. ij. q. i. nemo et c. deus oīs. §. d. app. l. reprobensibilis. xij. q. i. indigne. §. de sen. ex. sacro. Excedunt. q. in iudicijs clericorum suorum consiljs non vtuntur. cōtra id quod legit. xv. q. vij. c. penul. et vlt. sicut et preses pñtib⁹ officialibus suis iudicare dī. ut. C. de sen. et interlo. om. iud. l.

cum sententiam. **E**xcedunt quidā in nimio rigore. quidā in omni modo relaxatione rigoris cū ex utroque vnum sit faciendū temperamentū. vt nec rigor iusticie sit rigidus. nec mansuetudo dissoluta sit. vt. xlv. di. disciplina. Excedunt qui superbe predicant et sine cōpassione cōdemnant. ut. xlv. dist. habet hoc pro priam et vera iusticia. Excedūt dum malos clericos ordināt de quibus canon loquitur facit hoc nimia remissio sacerdotū nostrorum qui pompā multitudinis querunt. et putant ex hac turba aliqd sibi dignitatis acquiri. **E**xcēdūt passim numerosa pluralitas etiam in his locis vbi solitudo est talis reperitur dum pec parochias extendi cupiunt aut quibus aliud prestare non pōt diuinos ordines largiuntur ut. lix. di. si officia. **E**xcedūt dum exquisita et singularia querunt. quos increpat **I**hero. dicens in paupere domo et in tugurio rusticano qui vix milio et cibario pane ventrem rugientē saturare poteram. nunc similitam et mella fastidio. ut. xij. q. ij. gla. Excedūt qui circa diuitias et ornatum ecclesiarum oē suum studium apponūt et de minimis nulla est cura. contra quos inuebitur **I**hero. in preall. c. dicens. **A**rmora nitent auro. splendent laquearia gemis. alta re distinguūt. et ministrorum xpi nulla est dilectō. **E**xcedūt in superbis gestis et elatis dum se inter sacerdotes gerunt dā nabiliter. canone dicente. **E**p̄s in ecclesia in consensu presbyterorum se collegam esse cognoscat. ut. xcv. di. ep̄s. Excedunt in percuratiōibus vt no. s. de cen. et exacti. **E**xcedūt dum inferiorum honoribus derogant. vt. j. eo. c. ad hoc. q. sicut non vult gratis oneris sarcinas ferre. ita nō audeat alij imponere spōtabile pondus vt. ij. q. vi. qui scit. Excedunt dum beneficia vacancia clericis conferenda sibi retinent. vt. j. e. c. ad aures. **D**ō non licet nisi ex cā cum suo capitulo prelatus statueret de alio quo personatu vel beneficio supprimēdo ut. s. vt eccle. benef. sine dimi. conse. vt nostrum ut. s. de cōstitu. euz accessissent. vel nisi hoc per priuilegium seu indulgentiam aliqis obtineret. ut. j. de ver. sig. tua nobis. **E**xcedunt ep̄i dum ab abbatibus et monachis aliqua exigunt cōtra ordinis instituta. ut. j. eo. c. sane. s. de symo. ne dei ecclesiam. cū ea. ad que tenentur abbates ep̄is scripta sunt. ut. xvij. q. ij. hec tñ. et c. abbates. s. de offi. or. conquerente. **U**nde si ep̄i indebita et insolita exigant. possunt abbates iure pprio denegare ut. j. eodē. c. sane. et c. cū ad quorundam. x. q. i. quia cognouimus. nisi prelatus esset in possessio ne vel quasi eius quod exigit. tunc enim illud subtrahere subdito non liceret. vt. s. vt lite pen. a memoria. xvi. q. ij. volumus. et. xvij. di. s. hinc distinguendū. **E**xcedunt dum religiosos contra indulgentias et priuilegia sua molestant. ut. j. eo. c. nimis et c. tanta. **S**ed et religiosi caueant ne priuilegijs abutant et ne propter indulgentias insolescant sed i humilitate regulari sic degant ut ecclesiarum prelati efficatorēs et promptiores existant et ad exhibendum eis de suis malefactoribus iusticie complementū cōtra priuilegia diligentius et perfectius studeant obseruare. ut. s. de deci. nup in fi. **C**eterum si cū alijs similem vitam susceperit similem cū eis in legibus sentiet disciplinam. vt. s. de sta. regu. recolētes. **E**xcedunt etiam et abbates q suis finibus nō contenti manus ad ea que sunt ep̄alis dignitatis extendunt cognoscendo de causis matrimonialibus et alia ep̄alia exercendo vt. j. eo. c. accedentibus. **S**ed videtur q de causis matrimonialibus cognoscere possit vt. s. de consang. et affi. ex litteris. **A**d quod rñō. illud competit abbati ex priuilegio speciali et in hoc cōcordat decre. j. eo. c. accedentibus in fi. vbi dicit nisi forsā quisq̄ eorū speciali concessione vel alia cā legitima super huiusmodi valeat se tueri vt pote p̄scriptione. nam pōt abbas quedā iura ep̄alia prescribere que ep̄ale officium non requirunt vt. s. de prescrip. auditis. et eodem modo ex cōsuetudine prescripta potest cognitio cāuz matrimonialiū ad archidiaconū pertinere. ut. s. de ressi. spo. litteras.

De noui operis nunciatione.

Rica.

in superiori rubrica

dicimus de p̄latis excedentibus in subiectos. in p̄nti aut rubrica agitur de subiectis excedentibus in contemptū iuris vel p̄loris seu prelati vñ subiicitur hic rubrica de noui opis nunci. **E**uidendū est igitur quid sit nouum opus. quid nūciare nouū opus. ad q̄ noua opera pertineat nūciatio. cui sit nunciandū. quāter fiat nūciatio. et q̄ sit nūciationis effectus. **O**pus nouū facere videtur qui aut edificando aut detrabendo aliquid p̄stinas facit

operis immutat. ut. ff. eo. ti. l. i. §. opus nouū. Si quis aut verū edificium fulciat aut si vnum vel alterū cementuz imponat nouum opus facere nō videtur ut. ff. eo. ti. l. i. §. si q̄s edificium. et l. stipulatio. §. opus. **L**onge enim aliud est facere aliud reficere ut. ff. de ita. actuz p̄uina. l. ij. §. reficere. s. de iude. consuluit. et c. iudei. ar. tamen est. ff. de mor. inferen. l. i. §. edificarie. **N**ūciare idem est q̄ p̄b̄bere. vnde pro eodez habeo quo ad effectum siue quis dicat nūcio nouum opus vel p̄b̄beo nouum opus ut. j. e. c. significantibus et. ff. eo. ti. l. i. §. nunciamus. hoc aut edictum non oīa opera complectit sed ea sola que solo cōfuncta sunt quorū edificatio vel demolitio videatur nouum opus p̄ntē ut. ff. e. ti. l. i. §. hoc aut edictū. **S**it nūciatio oib⁹ existentibus in edificio. ut. ff. e. ti. l. operis noui. et l. ciuilib⁹ et l. de pupillo. §. ij. et. l. ij. **S**ed qd si fiat nūciatio ad ipm locū ne mine in edificio existente nunqd tenet denūciatio sic. q. si nullus sit in edificio pōt aliquis esse p̄ns et audire denūciationē et dñō operis indicare vnde sufficit in p̄nti nunciari vt. ff. eo. ti. l. de pupillo. §. ij. **E**t propterea non obstat absentia dñi operis ut. j. eo. c. cum ex inuncto in p̄nti. **E**t facit ad idēz. C. de dāp. infec. l. dies §. tocens. et. ff. q. vi aut clam. l. aut §. i. in fi. **Q**uid si fiat nūciatio noui operis domino operis non tñ. in ope. videtur q nullus sit momenti quia in re p̄nti fieri debet ut dictū est. et probat. ff. eo. ti. l. de pupillo. §. si quis forte. **S**ed verius est q teneat nūciatio sicut et illa que fit in re p̄nti. dñō operis absente et nemine isistente vt superius dictū est. dicitur autem nullus esse momenti nūciatio q fit dñō absente quantum ad ea que sunt in ope anteq̄ ipse ad opus redeat. non enim oīa q̄ facta sunt post talē denūciationem demolienda sunt. sed tñ illa que post regressum eius edificantur. **I**n nūciatiōe noui operis necessariū est iuramentum de calumnia. si tñ ab aduersario exigatur. ut. ff. eo. ti. l. de pupillo. §. q opus nouū. **Q**uidam tamen dicunt. l. illā hodie non tenere p̄ntē. de his qui i gre. ad ap. §. vlt. coll. v. et signatur. C. de iureiurā. p̄pter calū. i. aut. hoc sacramentū. et in alio aut. hoc in sacramēto. **I**bi enīz dicitur in initio litis. hoc est in contestatiōe litis de calūnia iurādum esse ne sepius iuret. **A**lij aut dicunt q illud aut. loquit de iuramento qd in contestatione litis prestatur vel post. vnde q̄ dicit ne sepius iuretur supplent post litis cōtestationem. vñ leges que dicunt de iuramento p̄stando ante litem cōte. non reuocant per aut. preall. ff. de noui op. nunc. l. de pupillo. ff. s. dā. infec. l. q bona. §. qui dāni et §. si q̄s stipulaturus et. ff. q. sa tis. co. l. de die. §. iubet. **Q**uod tamen intelligendū est post nūciationem cū is cui nūciatum est adit p̄torē vel p̄latum postulans sibi remitti nūciationē nisi ille de calūnia iuret qui de nūciatū. a principio enī non exigitur p̄toris auctoritas ut. ff. eo. ti. l. i. §. nūciatio et §. ex hoc edicto. **I**te qui nūciat ne cesse bz demonstrare in quo loco opus nouū nūciat vt sciat edificator vbi possit edificare et vbi interim abstinendum ē ut. ff. eo. ti. l. pupillo. §. qui nūciat. **I**te qui opus nouum nūciat si quid iam opis factum est intestationes referre d̄z vt sciat tur postea qd factum sit. ut. ff. eo. ti. l. non solum. **I**tem modulos d̄z sumere is qui nūciat. ut p̄b̄ari possit quid postea edificatum sit vt ea. l. sciendus. **I**te qui noie alieno nūciat. necesse bz satisficere rē ratam dñm habiturum ut. ff. eo. ti. l. qui in re §. q̄ procuratorio. qd locum habet fm quosdam cum de mā dato dubitatur fm alios etiam si de mandato constet et est ibi spāle sicut et alibi. ff. ad trebell. l. quidam. **T**ribus modis fit nūciatio. per verba. p̄ p̄toris interdictum. et per iactuz lapilli. et in hoc vltimo mō dicunt quidā verba non debere iteruenire. **A**lij dicunt verba posse interuenire vt nūciat sic dicat nūcio vobis nouum opus per iactum lapilli. **E**ffectus nūciationis est ut quicqd postea edificatum fuerit iure vel iniuria destruat. ut. ff. eo. ti. l. in p̄nti. et l. p̄tor. §. i. et j. per totum. vñ filia sunt hec quo ad hoc noui opis nūciatio et excomunicatio q̄ vtrq̄ tenet siue fiat iure siue iniuria vt. xi. q. l. ij. sentēti. **I**n nūciatione est rō sp̄reta p̄toris auctoritas. in excomunicatiōe contemptus clauium. **E**st et alius effectus denūciationis. nā si quis verbis nūciat facit aduersarium possessorem ut. ff. e. ti. l. i. §. in opis et l. de pupillo. §. meminisse. secus si per p̄torē siue per iactum lapilli vt ibidem. **R**atio diuersitatis hec est. q̄a possessio solo aio amittitur ut cum q̄s suspicatur se posse repelli ut. ff. de acq. pos. l. possideri. §. in amittenda. et l. si id quod. §. vlt. **S**ed q̄ lapilluz picit et sic nūciat non pretendit signum timidi et fugientis. sed audacia et pugnaturi ac possessionem de fendere volentis et ideo non amittit possessionem. et idem ē cū q̄s p̄torē adit vel prelatum loquens ei in audacia mentis sue. domine talis edificat in meo faciatis eū incontinenti exire aliogn

alioquin id videbitis quod fiet. ubi vero quod in humilitate verbo rum et arenga proponit edificatori studens in ornatu et expolia tione verborum vel sermonis per hoc ipsum mouere intendens ut de possessione exeat vel in miseria et de pssione quadam suppli cans et exorans ut exeat perdit possessionem ut dictum est. Terci us effectus est ut si is cui est nouum opus nunciatum nolit se desē dere transferat in eum onus probationis. ut ff. eo. l. si prius. quod verum est si nolit defendere infra tres menses quod speciale est in hac cā. ut j. eo. c. vlt. C. de edi. pila. l. vlt. C. Prius et tercius esse ctus nunciacionis tollunt per remissionem ut j. eo. c. cum ex instructo siue sit expressa remissio. ut j. eo. c. si nouum. et ff. de remissi. l. i. si ne tacita. ut ff. eo. ti. l. i. §. et post opus. l. non solum. §. morte.

De privilegijs et excessibus privilegiatorum. Rica.

Actum est supra ti. se

cundo de excessibus platorum nunc agit de excelsibus subditorum et privilegijs et indulgentijs abutuntur. unde subducit hic rubrica de priu. et excessibus privilegiatorum. Et videmus itaque quod sit privilegium. vnde dicitur. quod sunt species privilegiorum. quod possit concedere privilegia. quanto tempore durat privilegium. quod privilegium alteri per iudicet. et quibus modis privilegia tollantur. C. Privilegium est beneficium contra ius cōe concessum. Ad enim est privilegium aliqd nisi indulgeat speciale ut j. de verbo. sig. abbate. j. eo. i. his. C. de thesau. l. vna. l. i. ff. ad munici. l. i. ff. de le. l. i. si qm. xv. q. i. §. vlt. ff. de vlt. et ha. l. diuus. C. Privilegia dicuntur leges priuatorum a iure cōe exceptorum ut iij. di. privilegia. Privilegia enim singulorum ut ait Jero. cōe legē facere non possunt ut. xvi. q. ii. nō exēplo. C. Species privilegiorum sunt due. privilegiorum enim aliud generale aliud speciale. Generale est quod corpori vel collegio cōcedit ut j. eo. c. cum et plantare. et c. si de terra. et c. pono. et c. in his. et in multis alijs decre. ibi positum vel vniuersitati ut. xvij. q. iij. si quod suadente. j. de sen. ex. contingit. §. de fo. com. si diligenti. Item illud quod concessum est minoribus et ecclesijs circa factus vel quasi et circa iudicia ut. §. de in inter. rest. c. i. et ff. de i. per totū. Item quod concessum est mulieribus circa fideiussores. Speciale est quod persone cōcedit et exinguit cum persona ut. vij. q. i. petiti. ff. de re. iur. l. privilegia. insti. de iure natu. ge. et ci. §. sed quod principi in ver. plane. Et sunt transitoria ad heredes ut. C. de decu. l. doctore et ff. de re. iur. l. privilegia et hec realia vocantur ut. §. de insti. cū venissent. C. Pōt cōcedere privilegia papa vel imperator et sunt sui iuris et iuribus non ligantur ut. §. de concess. pbe. c. pposuit et C. de le. et cōsti. l. di gna. Cōcedit privilegia et eps ut. §. de religio. domi. cōstitutus et. §. de censibus cū venerabilis. xvij. q. ij. vlt. §. de sen. et re iud. cum inter vos. dū tū hoc faciat de sui capli voluntate. ut. §. de dona. pastoralis. j. eo. c. cū olim. Privilegium datur ad eligē dū tanto tempore durat quanto tempore durat actio super qua privilegium indulget. Non enim verisimile est romanū pontificē nām actōis velle imutare per privilegium. ar. C. de inoffi. testa. l. qm. §. de elec. ecclia vestra. Si vero privilegium cōcedat ad eligendū excipien dum si nūquā agatur nunquā excipietur et sic privilegium sem per durat quod que tpalia sunt ad agendū ppetua sunt ad excipie dum ut nō. §. de crimine fal. §. vlt. sed si agatur et is cui cōpe tit exceptio ex privilegio nō excipiat. fiet ei iudiciū quo ad illū actus de quo agit ut. C. de epis. et de in aut. presbyter. ff. ex cu. tuto. l. voluntarie. Sed si agatur de iure ipsius rei super qua privilegium est cōcessum et excipiat de privilegio ac i iudicio ex hibetur iudex aut ferat sententiam illud tunc privilegium repro baste videt. Si vero non fuerit exhibitū ptextu privilegij de nouo repri si dū sententia retractari. §. de sen. et re iud. suborta. i. si. Et tunc fit p̄iudiciū ip̄perpetuū in re iudicata sententia transeunt. Item si quod extra iudiciū tanto tempore contra privilegium veniat nō vtens suo privilegio ut verisimile sit ipsum privilegio suo renūciat se puta spacio. xx. vel xl. annorū vel vltiori perij. privilegium in perpetuū et sic intelligo j. eo. c. accedentibus et c. si de ter. ra. et hec vera sunt in privilegio ad ius cōcessio. i. ad agendum vel excipiendū. Privilegium cōcessum ad factū vnicū actu cō trario tollit ut. §. de cōsti. cū accessissent. §. de p̄ben. p̄ illo rū. xi. q. iij. privilegium ar. ad idē. §. de his q̄ si a ma. par. ca. ex ore. C. de iure do. imp. l. ij. C. de pact. inter emp. et ven. l. com missorie. sed si non interueniat actus prius sed fieri obmittatur quod ex privilegio cōpetit nō tollitur per decendiū ut. C. de nū. l. si tollitur per sententiam ut. §. de sen. et re iud. suborta. Item tollitur privilegium priuū per posterius si in posteriori fiat mētio de po

ri. alias nō ut. §. de prescrip. venies. §. de offi. dele. ex pte. Qui dam tū dicit non esse necessariū quod scdm privilegium faciat mē tionē de priu ad hoc ut priuū tollatur quod cū privilegia sunt le ges priuatorū ut dictū est. §. eo. §. ij. et lex posterior tollit priore et si de ipsa nō faciat mentionē ut. ff. de leg. et sena. consul. l. i. nō est nouū. et ideo privilegium posterius tollit priuū et si de eo nu lam facit mentionē ut dicit. Ad quod rñō. illud locū habet in le gibus cōibus et clausis in corpore iuris. secus in priuatis et nō clausis. Item tollitur per abusum ut. xi. q. iij. privilegium. Item tollitur per p̄p̄ia et expressam renūciationē. ut. §. de deci. nup. Item tol litur per superioris reuocatōē. ut. §. de deci. suggestū. j. eo. c. dilecti. Et tū saluo quod privilegio fori et tutele clericorū renūcia ri non pōt. ut. §. de fo. cōpe. si diligenti. et j. de sen. ex. contingit quod est sp̄ale in illis. alias autē privilegio publico pōt quilibet in suū p̄iudiciū renūciare. ut. §. de fo. cōpe. dilecti. Et obij citur. pactis priuatorū iuri publico derogari nō posse. ut. ff. de pac. l. ius publicū. Ad quod rñō. Ius publicū auctoritate et vti litate pactis priuatorū tolli non pōt ut si paciscar ne furti com mittendi vel iniuriarū faciendarū noie agam. hoc enim ius. i. ut maleficia puniāt publicū est auctoritate et vtilitate. Ad publice interest pena furti et iniuriarū timeri. et id hoc ius per pactum tolli nō pōt. ut. ff. de pac. si vn. §. pacta. Similiter publice inter est ut magistratus noie college conueniant. et hoc ius publicū cum est auctoritate et vtilitate et ideo per pactum non tollit ut. ff. de adm. rerū ad ciui. pti. l. ij. §. ius rei publice. Ceterū si ius fuerit publicū auctoritate. priuātū vtilitate. ut munus tutele vel cure ut insti. de ex cu. tu. in prin. circa hanc actionē tutele vel cu re remittendā vel tollendā locū h̄z renūciatio et pactū. ut. C. et ff. de pac. et de transac. in plerisq̄ legibus ibi positum. Item ius publicū ex auctoritate ne quod trabat vltra duas dietas ad iudiciū. Item ne quod cōueniat tpe messurū vel vindemiarū. Item ne extraneus eligat. q̄dū ydoneus in gremio inuenit. et tū his iuribus et cōsimilibus que glibet studiosus excogitare po terit per seipm locū h̄z pactū. ut. §. de rescrip. non nulli in fi. §. de dila. c. vlt. in fi. de elec. cū inter. In his ergo ius priuātū con tingens vtilitatē cōstituitur deterius per pactū ut. ff. de pac. pa ctum. Sed in alijs que publicā vtilitatē contingūt non consti tuitur deterius. ut. ff. de pac. ius publicū et l. ius gentiū. §. si pa discar. Et p̄pterea illud ius de quo agit in illa decre. §. de foro cōpe. dilecti. et si eēt publicū auctoritate cōstituentis. erat tū pri uātū vtilitate et id poterat cōstitui deterius per pactū. C. An aut per pactū tollatur privilegium macedoniani et velleyani nō. §. de foro cōpe. §. nūc restat et. §. de renunc. §. renūciare. Sed po ne quod in iudicio privilegium exhibet. nunquā de ipso poterit ordi narius vel delegatus iudicare. videt quod non. ut. §. de iud. cum venissent. quod sic intelligo. ut cū diocesanus agit cōtra aliquā ec clesiā iure cōmuni. Ecclesia dicit se exemptā et dñō pape sub esse immediate. pducit privilegium. de tali privilegio nō poterit iudicari nisi per papā. Et si per aliū fuerit iudicari nullū p̄iudi cium fiet dñō pape. §. de in inter. resti. cū venisset. §. de sen. et re iud. suborta. §. de elec. constitutis. Tū et si sponte voluerit nō pōt privilegium sine licētia romani pontificis renūciare priuile gij et indulgentijs libertatis q̄ monasteriū vel ecclesiā iudi cant ad ius et p̄p̄ietatē romane ecclesie p̄tinere ut. §. de arbi. cū tpe. Sed dici pōt quod ubi vba privilegij sunt obscura vel ābi gua ordinarius vel delegatus de ipso nō pōt iudicare. Is ei iter p̄tari pōt vel declarare quod privilegium. q̄ concessit ut. j. eo. c. ut privilegia et ar. §. de sequestra. posses. ad hoc. j. de sen. ex cōi. in ter alia. C. de le. l. i. q̄uis. et legatus interpretat rescriptū dñi pa pe. §. de postu. ad hoc. Ceterū si verba sunt clara et indubitata q̄ indicant manifeste ecclesiam fore exemptā. iudex poterit iudi care absoluen do. Vel si vba privilegij sunt p̄tectionis et non exēptionis poterit cōdemnare ut. j. de priuile. recipimus. fateor tū quod papa poterit postea ius suū p̄sequi si velit ut dicit illa de ere. suborta in fi. Et nota quod ubi de privilegio q̄ritur verba illi sunt inspicienda ut. j. eo. c. pono. et c. recepimus. Sicut et cum q̄ritur de his q̄ ex testamento p̄ficiunt. ut. ff. de tran. ac. l. §. his. Adul tū mēte attendere debemus quod verba ut. i. q. i. mar chion. xxv. q. iij. di. sedulo. ff. de le. et sena. consul. l. i. scire. Non enim semper vba sectari debemus ut. ff. de sun. instru. instrumento q̄ lega. l. cū delamonis. §. afina. q̄ prior et potentior est mens q̄ vox ut. ff. de suppel. le. l. labeo. Sed quod de privilegijs cōibus religioforum plerūq̄ queritur et dubitatur aliqua de his tan gamus. C. Estigitur sciendū quod replarij et hospitalarij et cister cieni. et alij alibi monachi h̄nt illud privilegium ut non soluat de cimas de his terris quas p̄p̄is manibus et sumptibus exco lunt ut. §. de declex pte. Quod bodie est restrictū. ut. §. de de

cinis nup. de hoc privilegio et de ma decimarum dictum est. s. de decimis. Alii vero monachi hunc privilegium in novallibus suis quod porris malibus et sumptibus excolunt in ortis et nutrimentis alia sua sicut in predicta decre. ex pte. Leprosi hunc privilegium ut vbi cunctis tot simul fuerint sub eodem vita congregati. quod ecclesia cum cimiterio sibi construere et proprio gaudere valeat sicut bytero sine contradictione aliquid permittant habere. Item de ortis et nutrimentis aialli suorum hoc est de serib. quos nutriunt de cinas tribuere non tenentur ut. s. de ec. edi. cu. dicat. Item coe privilegium est oluz monachorum. ut si quis manus violentas inicit in confratrem per absolutionem ad curiam non mittat. Et idem privilegium hunc canonici regulares ut. s. de sen. ex. monachi. s. de vita et bo. cle. qm. s. indulgemus. Item privilegium coepit monialibus ut. s. de sen. ex. de monialibus. Item teplariis et hospitalariis ut. s. de sen. ex. canonici. talibus igitur coeter viventibus si in canonem illi si quis suadente. incidat indultum est eorum abbatibus et prioribus absolutionis beneficii impartiri nisi eorum excessus difficultis extiterit et enormis ut pote si ad mutilationem membris vel effusionem sanguinis est processus et in epum vel abbate vel priore manus injecta sit violenta. Si vero claustralis aliquis in religiosam personam alterius claustrum man. iniecerit violentas per abbatem proprium et eius qui passus est iniuria absoluat. Quod si clericum secularem percusserit non nisi per se. ap. absoluat. ut. s. de sen. ex. cu. illorum. Item habent privilegium teplarij et hospitalarij ut cu. ad ecclesiam venerint interdici nisi semel in anno ad officium ecclesiasticum admittant. s. eo. c. cu. et plantare. s. q. si teplarij. Quod in una cum ecclesia civitatis vel castri fieri potest et si multas habeant in eodem loco. Sed nunquid hoc fiet in adventu unius vel plurium et si uniuscuiusque primi vel maioris. R. non fiat hoc in adventu illius qui hoc privilegio uti solet. quo videtur illo anno non erit privilegium locus. Item hunc privilegium religiosi et idem puto in quolibet collegio ecclesiastico quod si in proprio solo capella construxerint. non solum ipsa patronatus acquirunt quod in putando consistit. sed ecclesia eis subiecta in omnibus talibus. ut no. s. de locis reli. in prin. Cuius layci et clerici singulariter ecclesias construentes vel dotantes solum ipsa patronatus acquirunt. ut. s. de iure pa. nobis. Item sunt quidam qui tale privilegium obtinent ut non sint suspensi. Interdicti vel excommunicati ab aliquo archiepiscopo vel episcopo. quod privilegium si rone loci concessum est. clerici delinquentes in loco privilegiato vel circa rem privilegiatam puniri ab ordinario non possunt nisi notorium esset delictum in quo omne privilegium cessat. ut. s. eo. ti. penitus et. c. tua. Nam cessat auxilium iuris communis scilicet appellatio. s. de ap. pel. cu. sit romana et. c. puenit. C. quorum ap. non re. l. ij. Ceterum si alia beneficia habeant vel alia loca in quibus vel circa quod delinquant privilegium non habet locum. ut. s. eo. c. cu. capella et. c. qm. p. confessione. Item quidam habent privilegium ut tpe generalis interdicti liceat suis confratribus non excommunicatis vel interdictis nominatim ecclesiasticis concedere sepulturam. quod de quibus confratribus intelligendum sit legit. s. eo. c. ut privilegia. Item nonnullis religiosis est indultum. ut cu. commune terre fuerit interdictum. excommunicatis et interdictis exclusis possunt sanis clausis suppressa voce et non pulsatis campanis divina officia celebrare. quod ad episcopos hodie est extensum. Sed illo privilegio tunc utitur cu. causam aliquam non pressiterint interdictum. vel aliquid fraudis ingesserint. ut. s. eo. c. nonnullis. cum enim causa non possint cessare a divinis sicut et cessant cu. propter eorum excessus ponitur interdictum. s. eo. c. petitis. Querunt frequenter religiosi quo modo submissa voce. Ad quod respondeo scilicet legendum et non cantandum. vel si cantando aut legendum ita plane. ut ab alijs qui sunt extra ecclesiam audiri non possint. Item predicatoribus et minoribus est indultum ut vbi cunctis fuerint sine parochialis ecclesie prejudicio cu. altarij viatico valeant celebrare. quod eis licet sine licentia prelatorum. ut. s. eo. c. in his. In summa sciendum est quod non omnes confratres religiosorum ut debent privilegium et libertatibus eorum. sed illi qui omnino se transferunt ad eodem. ut. s. eo. c. cum et plantare. s. de confratribus et. s. eo. c. penulti. sicut nec dicitur quis de numero militum privatus fuerit inter eos. ut. ff. de milit. testa. l. ex eo. Et miles si comitatu accepto remanet in domo sua. non habet privilegium absentia causa rei publice ut. ff. qbus ex causis ma. l. miles. Illi tamen confratres adhuc in seculo remanentes. privilegiorum ordini sunt oblati. ut qui eis sua dona dederint inter vivos relicto sibi quod diu vixerit usufructu. recipi possunt ad ecclesiasticam sepulturam apud religiosos tpe interdicti. s. eo. ut privilegia. Item notabis quod omnis censuralis homine ecclesie est exemptus. Nam aliquando census solvit ad iudicium libertatis aliquando ad iudicium precepti protectionis ut. s. eo. accipimus. Item per invocationem privilegij nihil novi iuris acci-

ritur sed vetus tantummodo conservatur ut. s. eo. ex pte. Et licet hoc per impetrationem officij petatur et fiat. si tamen pars contradicat adversa innovatio fieri non debet nisi causa contradictio nis audita ut. s. de cofir. vti. vel inuti. cu. dilecta et accedunt ad hoc filia bona. ff. de aboli. l. nam ita diuus. ff. de miso. l. causas. C. de auc. prestan. l. vlt. ff. de na. rest. l. ij. C. si minor se ab here diabli. in aug. ad hoc.

De purgatione canonica. Rica.

b Actenus tractatum

est in hoc libro de delictis et excessibus. Sed quod in his sepius ad purgationem pervenitur. ideo subiungitur hic rubrica de purgatione canonica. Et si deamus igitur quid sit purgatio. quot eius species. Quando indicenda sit purgatio. qualiter facienda. quod numerus purgatorum et an purgatus super eo de quo se purgavit valeat accusari. et que sit pena deficientis in purgatione. Purgatio est de obiecto crimine innocentie ostensio. Species purgationis sunt due canonica et vulgaris. Canonica fit per iuramentum. Vulgaris per ferrum cadens. per duellum. per aquam frigidam siue bullientem. Canonica approbatur. vulgaris reprobat ut. ij. q. iij. monachia. s. eo. c. ex tuarum. s. eo. ti. pri. per totum. Purgatio indicenda est infamato de crimine. dummodo infamatus sit apud bonos et graves et infamia non habuerit aut ab inimicis ut. s. eo. cu. in iuventute. Sed quia generaliter rone criminis purgatio indicatur indicit aliquando rone defectus ut. s. eo. ti. c. accedens. Aliquod propter surreptionem ut. s. de of. ord. ex pte. aliquando in mere civilibus purgatio indicitur ut videtur. s. de de sen. et re iud. quod ad consultationem semper unam lectionem. Forma purgationis hec est quod iurabit infamatus se finem a crimine quo infamatus. purgatores iurabunt se credere verum illi iurasse ut. s. eo. quotiens et. c. vlt. Aliter autem deponere non deberet ne subirent anceps plurium ut. ff. de in litem iurando. l. videamus. et. ff. rerum amota. l. marcellus. Numerus autem purgatorum est ut episcopus se purget cu. xij. ordinis sui sacerdos cu. sex. diaconus cu. tribus ut. ij. q. v. oibus simill. et. c. presbyter si a plebe. Unde versus. Pontifice parum manus purgat duodenaria. sexta sacerdotum levitem tertia purgat. Que plebs infamat purgabit in manifesto. Quem chorus ante chorum sua sit purgatio pso. Abi enim contingit malum ibi moria ut. ij. q. l. si peccaverit. hodie numerus copurgatorum arbitrarius est infpecta persone qualitate et infamie quantitate. ut. s. eo. c. cum in iuventute. s. de accu. cu. p. et. ij. q. v. oibus in fi. et ad iudicantur alij versus hic. Hoc hodie tamen iudicis arbitrio restat. Abi maior minor est adhibenda minor. Tunc videamus an purgatus possit super eo de quo purgatus est accusari. et in hoc dicunt quidam quod si accusatio precedente purgatio indicat purgatus iterum accusari non potest. s. de accu. de his. xxiij. q. iij. si illic ne de huiusmodi facto sepius querat. ff. nau. cau. sta. l. licet pter in casibus. ff. de preuar. l. ij. ff. de accu. sed cul. s. huiusmodi Secus si nulla accusatio precedente. nam tunc post purgationem de nuo poterit accusari. ar. ij. q. v. hoc habet proprium. et. c. mena. Abi enim purgatus se purgat si tamen cessaverit accusator et si nullus eorum accuset. inuit ergo quod post primam purgationem admittat accusatio ar. ad idem. xxiij. q. ij. admonere. vbi quod post penitentiam accusatur. Item sicut post absolutionem indicit purgatio ita post purgationem admittenda est accusatio. s. de accu. veniet. Alii vero dicunt quod siue accusatio precedente siue non purgatio indicat. Purgatus de eodem non poterit iterum accusari quia sacramentum est maioris auctoritatis quam finia ut. ff. de iure iur. l. ij. et iuramentum bona fide exactum consumit actionem popularem ut. ff. eo. ti. l. eu. q. s. in popularibus. Puto quod purgatus non possit accusari super eo de quo se purgavit nisi accusans suum dolorem prosequatur doceat et suam purgationem indicit se ignorasse. ar. ad hoc. ff. de accu. si cui. s. huiusmodi et. s. qui ma. accu. pos. cu. in tua. Vel nisi velit probare decessisse purgatum. quod fieri potest cum iuramentum sit iudiciale. et contra iuramentum iudiciale probari possit ut. ff. de iur. iur. l. admonedi. Restat videre que pena imponenda sit ei qui deficiit in purgatione. in quo regulam trado. sicut quis punietur si in purgatione deficiat. unde si per modum accusationis agebatur de crimine et deficiente accusatore purgatio indicatur si purgatus in purgatione deficiat deponet ut. s. de sy mo. de hoc. et. s. eo. c. inter sollicitudines in fi. Si si velle picere quilla

q̄ illa decre. interloquatur in inquisitione non in accusatione. tunc dices q̄ ibi inquisitum fuit de enormi crimine scilicet de crimine heresis. de quo etiam per modum inquisitionis faciēda fuisset depositio preter solemnes excommunicationem res per modum illum conuicti vt. s. de accu. inquisitioni. 7. s. de symo. per tuas. Et propterea eadem pena imponitur ex defectu purgationis que ex inquisitione descendit. sed aliquantulum obstat. s. de symo. insinuatim. ubi defectus purgationis descendens ex inquisitione sup symonia que est enormis vt. s. de accu. inquisi. inducit tñmodo priuationem a beneficijs. Ad qd̄ respondet. Ibi plurimi erant. 7. ideo graue erat deponi omnes vt. s. de de. ex. m. latores. Si vero crimen proponatur in modum exceptionis contra aliquem vt a beneficio excludat de / defectus purgationis descendens de crimine sic pposito exclusio- nem a beneficio inducit. vt. s. de accu. c. accedens.

De purgatione vulgari.

Rica.

Actum est supra de

purgatione canonica. nunc dicamus de purgatione vulgari. Videndum est igitur qd̄ sit vulgaris purgatio. quare sit prohibita. an huiusmodi purgationi sit. Est igitur sciendum q̄ vulgaris purgatio dicitur quam sibi vulgus insti- tu scilicet per duellū. aquam 7 ignē. vt. j. eo. ti. per totum. ij. que. iij. monarchia mēnā p̄sulū. Triplex aut̄ est rō q̄re bñmōi purgatio p̄hibet. Prima q̄z bec facta fuit inuidia fabricante vt i. c. mennā. secūda. q̄z deus in ea temptari videtur. vt. j. eo. c. vlti. Tercia. q̄z plerūq̄ innocens condēnatur. j. eo. c. significā- tibus. deus autem tēptari non debet. vt. xxij. q. ij. quare. 7. offi- cium athletarum hodie reprobat. etiam fm̄ leges vt. C. de gladiā. l. j. h. xj. licet sit ar. contra. ff. ad le. ac. l. qua actione. s. si quis in collucatione. Ultimo modo videndum est an sententia que ex tali purgatione vel probatione consurgit de- recto errore valeat retractari. Ad qd̄ dico q̄ sic quia talis sen- tentia lata est contra ius scriptum 7 ideo nulla. ij. que. vj. s. dñf. futūra. in ver. si sententia. 7. C. de sen. 7. interlo. om. iudi. l. pro / latam. Vel dico q̄ retractatur aliquādo sententia veritate cō- perta. vt. ff. de condi. sine causa. l. si fullo. quādoq̄ propter deli- ctus aduersarij. vt. ff. de iureiur. admonendi. Vel dic q̄ ppter probabilem errorem sententia reuocat vt. s. de frigidis 7 ma- le. fraternitatis in fi. 7. ff. qñ actio de pe. est an. l. j. s. vlt. xxxv. q. ix. sententiam 7. c. graue.

De iniurijs 7 damno dato.

Rica.

Ractatum est supra

de criminib⁹ 7 excessib⁹ s; q̄ ex his iniurie p- ueniūt 7 dāna frequent⁹ inferūt. ideo sub- sequitur hic rubrica de iniurijs 7 dāno dato.

Videndum est igitur quot modis dicat.

iniuria. quis possit iniuriā facere. quibus modis fiat. cui detur bec actio 7 contra quos. in quantū detur. 7 qualis sit pena vi debimus de dāno dato. Generaliter iniuria dicit omne qd̄ iure non fit. Specialiter aut̄ dicitur iniuria iniquitas vel iniusti- cia iudicantis quasi ius iniquū ex eo dicta q̄ iusticia 7 iure ca- ret. dicitur 7 iniuria culpa vt in. l. acqui. dicitur iniuria cōtume- lia vt in. l. eo. ti. in prin. 7. ff. eo. ti. in prin. 7. l. apud labeonē. s. conuiciū 7. s. abduxisse. Possunt facere iniuriam qui 7 pati possunt qd̄ fallit in furiosis 7 pueris nō doli capacibus qui- bus iniuria fieri potest ipsi autem alijs facere nō. possunt vt. ff. eo. ti. l. id quod 7. xv. quest. j. illud. Sit autem iniuria tribus modis. Re verbis 7 litteris. Re cum manus inferūt vt. ff. eo. ti. l. j. s. iniuriam. verbis quoties manus nō inferuntur sed conuiciū fit vt. ff. eo. ti. l. j. s. verbis. j. eo. c. olim. Quid autem sit conuiciū 7 quomodo vel qualiter fiat legitur. ff. eo. ti. l. itez apud labeonē. s. conuiciū. Litteris cū ad infamiam alicu- ius libellum vel carmen famosum quis conficit vel conscribit vel edit. ff. eo. ti. l. item apud labeonē. s. item ait pretor. ne qd̄ infamandi causa cū sequentibus. s. 7. v. q. j. quidā maligni spi- ritus. de quo agi pōt criminaliter fm̄ leges scilicet ad penam capitis tam contra illum qui fecit q̄ cōtra ipsam qui inuenit nī si conuperit vel cōbuserit vel nulli reuelauerit inuētū vt. C. de famo. li. l. j. 7. v. q. j. si q̄s famosum. Pōt 7 civiliter agi iniuria

rum sicut dictū est. Scdm̄ canones qui libellū famosum confici- tū flagellatur 7 excommunicatur vt. v. q. j. qui in alteri⁹ 7. c. big. sed si certū esset quis confecerit pōt accusari 7 deponi cum sit graue peccatū 7 accusatione 7 dānatione dignissimū. xxv. di. nūc autem. Iniuriarū actio dat̄ iniuriā passo. patit̄ autem quis iniuriā in seipso in filio quē habet in potestate insti. eo. ti. s. patitur. 7. episcopus in clericis. 7. abbas in monachis simill- tudinis rōne. Itē patitur quis iniuriā in seruo si ad suggestionē dñi ei etiam levis iniuria fiat vel nō ad suggestionem domini atrox vt in. l. eo. ti. s. seruus autē. ff. eo. ti. l. apud labeonē. s. p- tor ait 7. s. si quis. Itē patitur quis iniuriā in vxore que si sit filiafam. tribus psonis datur actio. mulieri passe iniuriā. patri. 7 viro nec vna actio consumitur per aliā. s; si fiat iniuria viro actio nō datur vxori q̄ vxores a viris nō viri vxoribus defen- di equum est. ff. e. t. l. j. s. vlti. 7. l. ij. Et sponso datur iniuriarū actio si iniuria fiat sponse. ff. e. t. l. l. itē apud labeonē. s. sponso quoz. qd̄ itelligo in sponsa de p̄senti. Itē datur iniuriarū actio heredi propter iniuriā irrogatā cadaveri defuncti cuius heres existit vel si fama defuncti fuerit lacerata vt. ff. e. t. l. j. s. per se / metipso. Non solū aut̄ iniuriarū actio datur contra eum qui percussit sed etiaz contra eum qui dolo fecit vel intravit vt cui mala pugno percuteret vt in. l. e. ti. s. non solum. s. si mā- dato 7. s. proculus. Est autē sciendū q̄ cū in hac actioe facien- da est condēnatio pecuniaria sic peruenit ad eam. nā postq̄ de iniuria fuerit in iudicio facta fides. iudex deferet iuramentū in- iuriā passo. vt iuret q̄tum vellet dedisse de suo priusq̄ tales iniuriā pateretur. 7 q̄ hoies animo se iuraret. prius iudex ta- / xabit certā quātitatē infra quā iuret i quo cōsiderabit quali- tatē persone iniuriā passe. Nam fm̄ gradus dignitatis vireq̄ bonestate crescit ac minuitur estimatio iniurie vt in. l. eo. s. pe- na. 7 similibus taxatio fit alias. ij. q. ij. s. spaciū versi. q̄ fieri. C. vii de vi. si qñ. s. q̄ metus causa. c. vlti. sed postq̄ iurātū fuerit nō licebit iudici in minori quantitate condēnare. C. de iudi. aug. ho- die. 7 in aug. de lu. s. oportet. coll. vj. 7 sic itelligo. j. e. olim. Bec actio famosa est vt. ff. de his q no. infa. l. athletas. s. vlti. 7. C. ex quibus cau. infa. iro. l. iniuriarum 7. s. de sen. 7 re iu. cū te. Restat videre de dāno dato. Videndū est igit̄ quid sit dā- nus. cui cōpetat actio de dāno. 7 inq̄tum. 7 qualiter. Dam- nū est diminutio vel adēptio patrimonij vt. ff. de dā. insec. l. ij. Damnū aut̄ datur aut in psona hois aut in bestijs 7 alijs rebus. Si in hoie aut in libero aut in seruo. si in libero vt q̄ p- cussus 7 in psona lesus agit ad ipensas factas in medicos. j. e. c. j. Dabit̄ autē libero homini vtilis actio legis acquil. nō direc- ta. q̄z mēbriū suorū nemo est dñs. ff. ad le. acquil. l. liber ho- mo. 7 de fornicatis ratio nō habebit. q̄ liberū corpus non re- cipit estimationē. ff. de his qui de. vel effu. l. j. s. hoc insectū. ff. si quadru. pau. se. dica. l. ex hoc. ff. ad le. ro. de iac. l. ij. s. corporū. Si vero seruus fuerit vulnerat⁹ tenet̄ vulnerator dñs serui. inq̄tum seruū deteriorē fecit. ff. ad le. acquil. l. si seruū. s. rupit se. Pōt 7 liber homo percussus agere iniuriarū ex. l. cor. que in tribus casibus locū habet cū qd̄ dicit se pulsātū. verberatū. do- mūe eius vi introitam. ff. de iureiur. lex cornel. Est autē disse- rentia inter pulsare 7 verberare. pulsam⁹ sine dolore. verbera- mus cū dolore vt in ea. l. s. inter bec. actio legis ac hero dat̄ directa. l. dñs rei in qua dānum datū est. ff. ad le. acquil. l. item mela. s. legis. Nomine vero dñi continetur hereditas. ff. eo. ti. liber homo. s. si seruus. Utilis aut̄ datur bone fidei possessori 7 fructuario. vt in. l. predicta itē mela. s. si seruus 7. s. vlti. Itē cū quis foueā vel cisternā apperuit i loco aliquo 7 animal vici- ni cecidit. qui foueā fecit reddet precii aialis mortui 7 animal mortuū erit eius vt. j. eo. c. ij. qd̄ verū si fouea in publico aperia- tur secus si in priuato. ff. eo. ti. qui foueas. Quando aut̄ animal alicuius damnum dat. si motū sit ad damnum dandū contra natu- rā sui generis. tenet̄ dñs vel dare qd̄ nocuit pro noxa. vel resti- tuere damnum. vt. j. e. si bos comupeta. ff. si quadru. pau. se. l. j. s. 7 generaliter. cōtra naturā sui generis mouet̄ bos si comupe- rat seruū meū. bones enī p̄sertim domiti solēt mansueti eē nō comupete. secus enim est in equo dolore cōcitato vel ab al- / quo stimulo calce seriēte. nam tunc cessat actio de pauperle contra dñm 7 agit̄ actione in factū cōtra illum qui concitauit vt. ff. si quadru. pau. se. l. j. s. 7 generaliter. 7. ff. ad le. acquil. l. si ex plagis. s. quidā. Sed aliud est si equus ab alio offat⁹ cal- cem reiciat 7 damnum det. q̄ tunc dñs equi tenet̄ de pauperie. vt. ff. si qua. pau. se. l. agathosa. Actio legis acquilie in simpli⁹ datur. sed in hoc simpli nō solū corporis in quo damnum datur est sit estimatio. sed etia cōputat̄ oēs vtilitates corpori adherē-

res et etiam extrinsece ut probantur hec insi. ad legē acquil. §. n. lud. ff. eo. ti. ut ait lex 7. l. proinde. 7. l. inde neracius. §. j. §. idēz sul. scribit. Crescit hec actio per inficiationē. ut. ff. de peti. here. di. itē veniunt. §. cū predictimus. ff. ad le. acquil. l. inde neracius. §. hec actio. ff. de iureiur. eū qui. ¶ In summa sciendū est qd olim erant tria capita vel capla legis acquilie. s. hodie sublato sēdo remanent duo tñi. 7. ex pmo capite agitur de boie occiso vel quadrupede occisa que pecudū numero est 7. gregarij habent ut sunt boues. oues. capree muli. equi. asini 7. lues. Canis aut inter pecudes nō est. s. nec bestie in numero pecudū sunt ut vñ. leones. pāthere. Elephantes aut 7. camelī quasi mixta sūt nā iumentorū operā prestant. 7. natura eorū fera est. s. qd in eis natura preualet benignior in pmo capite cōtinentur. ut cum ex pmo capite agitur estimat res quāti plurimi fuerit eo anno retro in quo veniēt omnia cōmoda que rem faciūt precisiorē ut probantur hec omnia insi. ad le. acquil. j. §. 7. §. q. autēz. 7. §. de his verbis. 7. ff. eo. ti. l. j. 7. l. inde neracius. §. in summa. In tercio capite de omni dāno cauet qd hodie est scōz. siue damnuz quis dederit qd iusserit fregerit vel ruperit 7. in hoc capite fit estimatio quanti res plurimi fuerit. j. xxx. dies retro. insi. eo. ti. §. capite 7. ff. eo. ti. l. si seru. §. tercio capite 7. §. sequēti 7. §. inquit lex. ¶ S. si qras qre maior fit estimatio in pmo capite qd in 2o qd i pmo quāti res plurimi fuit eo āno. In scō quāti res plī fuerit. j. xxx. dies retro. Rideo qd in pmo capite agit de occiso. In scō de rupto 7. ideo qd magis peccatur in pmo capite qd in secundo maior iponitur pena ut. ff. de offi. presid. diu. quis enim dubitat sceleratius esse peccatū qd grauius iudicatur ut. xxiiij. que. j. non asseramus. he. due actiones retro respiciunt sicut ianus de quo dicitur. Iane biceps anni tacite labentis origo. tu solus susceperis post tua terga vides.

De penis.

Rica.

Actum est supra de

criminibus sed qd pro criminibus pene debentur ideo subiicitur hic rubrica de penis. ¶ Videndū est igitur quid sit pena. quot sunt spēs penaz. que quibus inferri debeant. a quibus 7. ex quibus causis extenuentur. 7. qui delinquentes a pena excusentur. ¶ Pena est delictorū debita coertio. ¶ Duo sūt genera penarū. qdā enīz pene inferuntur personis quedā in rebus sed odio personarū 7. que in personis inferēde sunt cōmutari nō debent in penas rerū. nō enim res sunt que delinquunt s. qui res possident. sed quidā recipiūt ordinem cū eos quidā qui digni sunt pena dimittuntur illorū aut auferūt res. alios pro illis puniētes quos lex forte ad successionē eorū vocauit ut in aug. de man. pñi. §. opouet. coll. iij. vnde pro criminibus nō sunt pene pecuniarie imponēde. j. eo. c. licet. xvij. q. vj. illud. nec obstat. s. ut lite nō cōtel. qm frequēter. §. vlti. Abi dicitur qd pena que magis timeat imponēda est contumaci scilicet missio in possessionē vel exco. municatio. ¶ Nā quilibet illarum debita est 7. ordinaria pro contumacia qm ordinatum sit ut fiat missio si locū habeat. s. ut lite non cōtest. tue. casualiter tamen pena in personā inferenda conuertitur in pensā pecuniariā ut. s. de iudi. postulasti. s. de raptu. in archiepiscopatu. s. ecōuerso pene pecuniarie cōmutantur i penas corporū si hū qui dādi sunt inueniūt iopes ut. xij. q. ij. fraternitas. xiiij. q. vj. si res aliena. ff. de iurisdic. om. iudi. si quid. §. si seruos. ff. de in ius. vo. l. vlti. §. libertus. ¶ Pene q inferuntur personis fm iura canonica sunt he. suspensio. exco. municatio. depositio. intrusio. carceratio. 7. vberatio. de quibz tribus primis penis legit. xxij. q. iij. forte. de intrusione habes lxxxj. di. deinde. si quis. xvij. q. vj. de lapsis. xxvij. q. j. si qua mo. nacharū 7. c. si quis rapuerit. j. eo. tue. de incarceratione habes. s. de deposi. grauif. s. de apost. a nobil. j. de verbo. sig. c. nouit. de vltia legit. v. q. v. illi qui. vj. q. j. §. verū in si. iij. q. ij. itē in criminali versu. si ea rei conditio. xxij. quest. v. circuncelliones. ¶ Pene que inferunt in rebus s. odio personarū sunt missio in possessionē rei petite pro modo debiti declarati. s. ut lite non cōtel. quonā. s. de eo qui mit. in posses. cā rei ser. per totū. ¶ Item priuato a beneficio. ut. s. de ele. coniu. per totum. rerum oium confiscatio. s. de iudeis 7. sarra. ita quorundā 7. c. ad libe. randā. 7. sic ecclesia habet prescriptionē exilium relegationē 7. depositionē. l. di. accedens. ij. q. vj. biduum. xvij. q. j. §. nouarū 7. in. c. placet. Sed differunt inter se ista sicut in istis versibus continetur. Exultabit sine spe patrie reditusq. reiq. Inscript.

manet in patria sed re spoliatur. ¶ Limitat prescriptus opes nec posse reuerti. Quisq. relegatus sua cū remeabit habebit. ¶ Dicit iudex ecclesiasticus in expēsis siue in diffinitiuā ut. j. eo. c. ca. lumis. siue citra. s. de ap. reprehensibilis. s. de seque. ad hoc. s. de dolo 7. contru. cū dilectos in si. s. de procu. auditis. ¶ Item imponit multā pecuniariā cōtumaci. j. eo. dilectus. ¶ Nā oibus magistratibus hoc permittum est iurisdictionē suā defendere penali iudicio. ff. si quis ius di. nō obtē. l. j. ¶ Penas pecuniarias pōt imponere ordinarius ut. ff. de iudi. l. ij. §. inter. ¶ Itē delegatus. C. de spoz. l. ij. ¶ Itēz arbiter. ff. de arb. l. non ex oibus. ¶ Habet 7. alias penas ecclesia quas laycis imponit. nā aliquando terras nobiliū subiicit interdico. ut. s. de of. del. sane. s. de spon. nō est nobis. ¶ Absoluit vasallos a fidelitate aliquorum. ut. xv. q. vj. nos sanctoū 7. c. iuratos. s. de here. c. vlti. priuat eos iure patronatus qd in ecclesijs habēt. j. e. c. in quibusdam. 7. c. grauem. saluis alijs penis que raptoribz. hereticis. fautoribus 7. creditibus eorū 7. deferentibus merces saracenis prohibitas imponuntur. sicut de his in suis locis bene tractauimus. ¶ Penas spirituales que iponuntur personis imponere possunt tam ordinarij qd delegati. excepta pena depositionis que nō imponitur nisi ab episcopo nō tamen solo. s. de transla. iter corporalia. xv. q. vj. episcopus solus. s. penas corporales iponere possunt ordinarij inferiores ab epō. ut. s. de app. dilect. ¶ Penas vo pecuniarias iponit tā ordinarij ut. ff. de iter di. l. ij. §. vlti. qd delegat. ut. C. de spoz. l. ij. ¶ Itēz 7. arbiter. ff. de arb. l. nō ex oibus. ¶ Et tamē notes differentiam inter penā 7. multā. qd pena est certa 7. a iure inducta. 7. multa que a iudice per sententiā irrogatur. ¶ Unde a pena non appellatur. s. a multa appellatur. ut. ff. de verbo. sig. l. si qua pena. ¶ Itē nota qd cum pena siue multa fuerit exacta nō cedit in utilitatem iudicis sed in utilitatem publicā conuertitur vel in fiscum. ut. C. de modo mul. l. multa. 7. has penas imponere pōt quilibet iudex ut superius dictū est exceptis diuini iuris. ff. si quis ius di. nō obtē. l. j. in pñi. 7. defensores ciuitatū. C. de defen. ciul. defensores. s. qd proxime dixi in pecuniarias penas exactas ad fiscū conuertit recipit obiectionē. qd vbi de morūz correctione agitur fisci rō nō hētur. C. de secū. nup. l. ij. ¶ Unde verū puto qd pene exacte per iudices ecclesiasticos ratione delicti dānū vel iniuriā ecclesie contingentis debēt ecclesie applicari cui damnuū datum est vel iniuria irrogata. ut. j. e. ti. c. ij. s. de symo. audiuitus. xxvij. q. j. si quis rapuerit. xvij. di. qm quidā. s. de cens. pcuraciones in si. in aug. de sanctis. epil. §. si quis rapuerit. xvij. q. iij. si quis de inceps. C. de raptu virgi. l. vna. si vero dānū vel iniuriā respiciat priuatū ei applicabit pena siue fuerit a iure inducta. s. ti. pro. xi. c. ij. 7. iij. 7. vlti. siue sit a iudice irrogata ut nota. s. ti. pro. xi. §. est autē. siue sit cōventionalis. ut. s. de arb. dilecti. 7. ar. j. eo. cōstitutus. ¶ Pene delinquentibus sunt iponēde. qd peccata suos tenent auctores. nec pena est vltius trahenda qd delictū fuerit in excedente repertū. s. de his que fi. a ma. parte. c. quesuit. 7. C. de pe. sanctimus. C. ne vxo. pro ma. l. ob mari. torum. xvij. q. vj. illud. j. q. iij. c. j. ¶ S. contra de con. di. in sancta. xv. q. vlti. cū multe. vj. q. j. quisquis. s. de sponf. nō est nobis. s. de offi. dele. sane. 7. c. p. 7. g. Sed iura priora locū habent in penis eternis in quibz generaliter verus est qd peccata suos tenēt auctores. 7. qd fili. nō portabit iniquitātē pñis 7. c. Doctū fallit in originali peccato qd ichoauit padā 7. irruit mors 7. trāsit p omnes. sicut dicit apostolus. per vnū hominē intrauit mors 7. per oēs transit. Iura vero posteriora loquuntur in penis tēporalibus 7. sic loquit. xxvij. q. iij. si habes. 7. j. q. iij. peccato achor. Sed queritur an persone ecclesiastice penas exigere possunt ad quod respondeo possunt penas a iure inductas ut. xij. q. ij. episcopus. xxij. dist. ij. qd in si. xxij. quest. ij. cū deuotissimam in legibus. xvij. q. iij. si quis contumax. 7. c. qui subdyaconū. 7. ad idē induci possunt iura. s. in si. proxi. §. allegata. ¶ Quid de pena cōventionali. Respondeo. idē dico qd de canonica ut. s. de arb. dilecti. j. eo. t. c. cōstitutus. s. cōtra hoc taliter allegatur absit ut ecclesia augmēto recipiat qd de rebus terrenis videt amittere 7. lucra precijs querere ut. xij. q. ij. fraternitas. ¶ Itē benignius est a viris ecclesiasticis exigendū ne tanq. exactores videntur lucris inhiare tēporalibus ut. s. de cen. ex parte in si. ¶ Nam in personis ecclesiasticis 7. negocijs rigor 7. districtio iuris non requiritur. s. de dolo 7. contru. c. j. ¶ Itē pro hac parte allegatur j. eo. ti. suam. puto penas exigi posse siue sint canonice siue conventionales ut dictū est siue in pecunia existant siue in alio ut. j. q. vj. quoties. s. de elec. cū dilectus in si. equū est enim ut quis penā sue contumacie reportet ut. ff. de coll. bo. l. ij. §. si cum duobus

cum duobus. ff. de tabulis exhi. l. locū. Quidā tamen dicunt
q̄ tūc peti pōt pena conuēctionalis cū loco interesse veni. s3 ca
nones scilicet. s. de fidei ius. puenit. 7. c. cōstitur. ff. de ac. emp. 7.
ven. l. pedia. Quid iura autem pro parte contraria allegata sic
Respondet. canon ille fraternitas. sic loquit in foro penitentie
ll. decre. illa ex parte. loquitur in votis quorū mensura erat ier
ta. decre. aut de dolo 7. cōu. loquitur durante anno a spē mis
sionis in possessionē reus offert debitam cautionē. Itē respon
deo ad decre. 7. eo. suam. ibi pro maiori parte satisfactū erat in
fontes nihilominus pena insolidū petebatur 7. propterea ibi di
citur pena. xxx. librarū memoratos rectores decetero nō mo
lestes nec per hoc negat quin pro rata fontis insolute agi possit
ad penam in quo tamen sic distinguo. refert an sub pena pro
mittatur id qd cōsistit in dando vel in faciēdo. si in dādo sic cō
mittitur pena in solidū solutiōe eius qd est promissum facta p
parte s3 obstat doli exceptio si solida pena petat. ff. de verbo.
obli. l. ij. §. vlt. ff. si quis cau. l. si seruus. §. si pluriū. si vero consi
stet in faciēdo. tunc refert an id qd fieri conuenit sit indidū
7. tūc pena cōmittit in solidū si nō fiat qd cōuenit. ff. famil. her.
cis. l. heredes. §. an ea. ff. de ver. ob. l. stipulationū. §. vlt. an di
uidū 7. tunc pro parte committitur pena. ff. rez. ra. haberi. l. si
procurator. Quidā tamen dicunt etiā in obligationibus que in
faciēdo consistunt insoludū penam cōmitti. sed de equitate fie
ri debet cōdēnatio pro parte vt. ff. de verbo. obli. l. in executor
ribus in prin. 7. §. vlt. 7. ff. de po. l. si duo heredes. Excusat
crimina etas. s. de delict. pue. c. j. in prin. Violentia absoluta. s.
qd metus cā. sacramēti. l. di. ponderet. xxxij. que. v. propositio
animi. Iusta ignorantia vt. xxxij. q. j. cum per bellicā. 7. c. in le
ctum. Extrema necessitas. arg. s. de fur. si quis necessitate. s.
de homini. iter fecisti. 7. diuina reuelatio vt. s. de diuor. gaude
mus. Iusta causa vt. ff. qui satisda. coguntur. l. vlti. s. de pig. si
gnificat. Furores vt. ff. de of. p̄f. l. diuus. xv. q. j. §. vlt. Et ebrie
tas vt. xv. q. ij. sane 7. c. inebriauerunt. In penis infligēdis
considerant multa. s. dignitas. s. de offi. delega. sane. ij. q. vj.
quisquis. xlv. dist. cū beatus. Nobilitas vt. xxij. q. j. qui cōtra
pacē. ff. de penis. l. in seruorū. Ordo vt. j. dist. contumaces. Etas
s. de delict. pue. c. j. in fi. 7. c. ij. met. cā vt. s. qd metus. sacramē
tis. l. dist. p̄f. byteros. Insania vt. xv. q. j. insaniens. Itē quali
tas delicti inspicēda est. aliter enim punit vis publica q̄ priua
ta. cū armis q̄ sine armis. furta māifesta q̄ occulta vt. ff. de vi
7. vi arma. l. pub. 7. vt. s. diximus de fur. Itē qualitas. tēpus. lo
cus 7. euentus vt. ff. de pe. aut facta. Itē considerat multitudo
delinquentium vt. l. di. cōstitueretur. s. de cle. ex. mi. c. latores.
Aliquādo tamen exaggēgant malefactorū supplicia cū mul
tis crassantibus opus est exemplo. vt in. l. aut facta. §. vlti. bec
igit 7. alia sunt ppter que peccata extenuat 7. mitigat penas.

De penitentis et remissionibus.

Rica.

Actum est supra de

penis que in tribunali iudicio corpori inferu
tur. nūc dicamus de penis que in iudicio ani
marū imponuntur. 7. ideo subiicit hic rubri
ca de peni. 7. remis. Videndū est igitur qd
penitentia. vnde dicat. Item de tribus actionibus penitentie.
de tribus speciebus eiusdē. an post penitentia peccata redeant.
que sint necessaria in vera penitētia. qd sit effectus penitentie. 7.
demū de remissionibus. Penitētia diuersimode describi
tur a sanctis. Mā ambro. sic describit. penitētia est peccata p
terita deplāgere. 7. iterum plāgenda nō committere. Aug. sic.
Penitētia est quedā dolentis vindicta in se puniēs qd cōmis
sisse dolet. vt de pe. di. ij. c. j. 7. iij. Est autē penitētia scda post
naufragiū tabula vt de pe. di. j. itē scda. Māz baptis mus est pri
ma tabula in qua vetus homo exuitur 7. induit nouus homo
Scda est penitētia qua resurgimus post peccatū. per has ta
bularū naufragiū periculū euitamus 7. ad portū ducimur salu
tare. Dicitur aut penitētia a penitēdo vt de pe. di. ij. deri
sor. Tres aut sunt penitētie actiōes sicut dicit aug. Una est
q̄ nouū hoīem p̄turit donec per baptis ma omnium p̄teritorū
fiat ablutio peccatorū. omnis enī qui tam volūtatis sue arbitet
cōstituitur cū accedit ad sacramēta fidei nisi euz peniteat vete
ris vitē nouā inchoare vitā nō potest. Ab hac penitētia cum
baptizantur soli paruuli sunt immunes. Mōdū enī vti pos
sunt p̄prio arbitrio. Altera actio penitentie est que post baptis
mū agenda est de venialibus peccatis que humane fragilita

ti quibus parua tamē crebra surrepūt. que si collecta contra nos
fuerint ita nos grauabunt 7. oppriment sicut vnum grāde pec
catum. Quid enī interest quantum ad naufragiū vtrū vno
grandi fluctu nauis operiatur 7. obuiatur an paulatim aqua
subrepens in sentinam per negligentium culpā derelicta atq̄
contempta compleat nauez 7. submergat. propter hoc ieiunia
elemosyne 7. orationes inuigilent in quibus in dicim. dimitte
nobis debita nostra sicut 7. nos 7c. Manifestamus nos habe
re qd nobis dimittatur. atq̄ in his verbis humiliates animas
nostras quotidianā quodāmodo penitentiam agere non cessa
mus. Tercia actio penitētie est que pro illis peccatis subeunda
est que liber decalogus continet. 7. de quibus apostolus ait. si
nos enī iudicarem. nō vtiq̄ a dño iudicarem. vt pro
bantur bec de pe. di. j. tres sunt actiones. Itē tres sunt speci
es penitentie. solēnis. publica. 7. priuata. Solēnis penitētia est
illa de qua agitur. l. di. in capite. bec aut solēnis imponitur
ab episcopo tñ vel ipsius mandato 7. iponenda est de crimine
publico 7. vulgarissimo qd totā commouet vibem. vt. xxvj. q.
vj. c. vlti. Bec penitētia non est reiterabilis. qz sacramentalis
vt. l. di. confirmandū 7. c. alienū Et nota. s. de hac materia de
sacra. non iteran. §. horū. Bec penitētia non debet iponi cleri
co nisi deposito 7. qui eam egerit promoueri nō debet vt i pre
allega. iuribus. nec matrimoniū contrahere. nec militiam assu
mere. vt. xxxij. q. ij. §. de penitētib. 7. c. antiqui. 7. c. de his 7.
7. eo. si. c. ij. S3 de hac materia nota. plen. s. de eo qui dux. in
ma. quā pol. per adul. §. sunt 7. alia crimina. Alia vero iteratur
quoties opus fuerit vt de pe. di. ij. c. reperitur septies 7. c. ad
bec instant. Itē post talē penitentiam non potest quis clericus
fieri neq̄ miles vt. xxxij. q. ij. admonere. nec laycalē habitū de
ferre. l. dist. c. vlti. tamen fm regulā ecclesiasticā viuere debet.
vt de pe. di. v. cōrariū 7. c. falsas. 7. est cōueniendus sub iudice
ecclesiastico. xi. q. j. aliud de pe. di. j. aliud. Publica peniten
tia est cum alicui imponit peregrinatio cū baculo cubitali vel
euz aliquo genere vestis religiose vt de pe. di. vj. sacerdos. Itē
cum quis propter delictū inuitus intrudatur in monasteriū vt
l. di. si ille. Qui vltro qui vtiq̄. qui nil aliud dicēdus est nisi pe
nitens propter similitudinē in vigiliis 7. ieiunijs ne sit contrari
um quod legit. ij. q. j. in primis. vbi episcopi in monasteriū itru
si ad agenda penitentiam post sex mēses suo ordini restitunt
vel ibi agitur de tēporaliter intrusis. Nos aut egimus de itruz
sis perpetuo 7. eadē similitudine dicitur quis agere publicam
penitentia in propria domo vt. xxxij. q. ij. admonere. Dicit au
tem publica vel qz publice vel qz pro publico crimine imponi
tur 7. hanc iponere potest simplex sacerdos. nō enim inuenio
prohibitum. 7. bec imponi nō debet nisi deposito 7. pro crimine
publico 7. enormi vt de pe. di. vj. sacerdos. 7. e. quesitū. Pri
uata penitētia est que cotidie imponit bis qui secreta peccata
confitentur. An aut peccata in penitētia dimissa redeant per
peccatorū recidiuam varie sunt opinionēs doc. iuris. Quidā
enī simpliciter dicunt q̄ redeant nō solū quo ad reatum sed
etiā quo ad essentia 7. penam 7. in hoc declinare videtur gra.
de pe. di. ij. c. vlti. vbi dicit sicut ergo bona que peccato moriū
tur per penitentia reuiuiscunt ad premium sic 7. mala que per
penitentia delentur reuiuiscunt ad supplicia. vnde propheta. ex
per persona penitētis deploz dicens putruerunt 7. corupte sunt
cicatrices mee. l. plage mee sanate sunt per baptis mū. Hinc etiā
idem propheta. Quāuis in fide 7. sacramēto circūcisionis
ab originali peccato se mundatū cognosceret. tamen adulteri
um 7. homicidium qd cōmiserat illud reuiuiscere intelligens nō
sine causa inter cetera cōfiteatur. Et dicit. Ecce enim in iniquita
tibus conceptus sum 7. in pec. 7c. vt de pe. di. ij. c. vlti. 7. penul.
7. actio semel perempta restituit. ff. si ex noxa. causa agitur. l.
sed alio iure in fi. Alij dicunt q̄ non redeunt illa sed alia eius
dē generis. cum enī similia forte priorib. cōmittamus redeunt
peccata non eadē sed alia eiusdē generis quadam similitudi
ne sicut 7. flores dicuntur redire in vere. Tercij dicunt q̄ pec
cata tñ redeunt propter aliqd ex his quattuor peccatis. i. odiū
fraternum vt in euāgelio serue nequā 7. c. propter crimen apo
stasie quecuq̄ enī post baptis ma siue prauitas heretica. siue
mūdāna cupiditas arripiunt mox omniū prosterne in ima vi
tiorū. vt de pe. di. ij. quecuq̄. propter penitentiam penitētie
ar. xvij. que. iij. sunt qui opes. Item propter contemptū peni
tendi vt de pe. di. ij. apostolus. Quarti dicunt semel dimissa
non redeunt semel enim in abolitionem missa punitio recidiuo
doloze iterari nō debet fm imitationē diuine clementie que
dimissa peccata in ultionem venire nō patitur vt. xxxij. q. iij. si

ille. et alibi dicitur elemosyna a morte liberat non utique a morte illa quam semel sanguis christi extinxit et aqua nos salutaris baptismi. et redemptoris gratia liberauit. sed ab ea que per delicta post modum serpit ut de pe. di. j. c. miro. Idem dicunt quod non est idem in bonis et in malis ut sic mala redeant sicut et bona reuoluantur si quis et alibi in consimili dicit Augustinus. non enim sic culpa comunicatur per alterius voluntatem quemadmodum gratia per spiritus sancti unitatem ut de conse. di. iij. queris circa primam. In hac autem varietate sequor doctores meos dicentes non redire peccata. dicunt autem redire quod remissionis beneficium sequenti culpa amittitur ob ingratitudinem. nam is qui post penitentiam delinquit. ita peritabit gratia spiritus sancti propter sequens delictum ac si nulla peccata dimissa fuissent ut de pe. di. v. fratres. et omnes auctoritates que inuenerunt peccata redire hoc sonare videntur. sed quia ita quis puniendus est pro peccatis sequentibus ac si ei non fuissent dimissa priora.

Tria sunt necessaria in vera penitentia. cordis contritio. oris confessio et operis satisfactio ut de pe. di. j. perfecta penitentia. quoniam enim tribus modis deum offendimus delectatione cogitationis. impudentia locutionis. et in superbia operis. ut contraria contrariis curentur. Et quia secundum regulam iuris. omnis res per quascunque causas nascitur per easdem dissolvitur. de regu. iur. ois. tribus modis oppositis satisfaciamus. Cordis contritio est opposita cogitationi male. oris confessio impudenti locutioni. et satisfactio superbie operi. De his tribus gradibus per quos devenit ad consummationem peccati dicit hieronymus. Primum peccatum est cogitare quod mala sunt. Secundum acceperis cogitationibus peruersis. Tercium quod menti decreueris opere compleris. Adducitur et quartus. scilicet post peccatum non agere penitentiam et suo sibi complacere delicto. Et sic exponit hieronymus. verba amos prophete comminantis ezechielem regi damasci et dicentis. super tribus sceleribus damasci et super quartum non conuersus es ut de pe. di. j. super tribus. Hi sunt tres mortui quos dominus legitur suscitasse. Filius archisynagoga. ut de pe. di. j. non sunt hec. et c. quem penitet in se. Filius vidue. ut de pe. di. j. fleat. et de pe. di. j. quilibet. Puella suscitauit in domo et sic itus suscitauit quam inuenit. ecce peccatum cogitationis. puer suscitauit in porta ciuitatis. ecce peccatum locutionis. lazarus in sepulcro quadriduanum et iam fetentem. ecce peccatum operationis. quos enim extra inuenit extra suscitauit. hos duos suscitauit lacrimis flentium. flebat enim turba post filium vidue. Flebat martha et maria supplicantes pro fratre. Flebat et turba quod mariam fuerat secuta lacrimis marie admota. in quo docemur publice peccatibus non propriis ecclesie sufficere meritum hec per beatum d. pe. di. j. que perit circa se. Et idem dicit abbas. flebat pro te in ecclesia et culpam tuam lacrimis lauet ut de pe. di. j. fleat.

Cordis contritio est dolor de peccato cum proposito confitendi et satisfaciendi. et non sit satis quod doleat. sed ex fide doleat. et non semper doluisse doleat. ut de pe. di. j. si apostolus in se. hec contritio precipitur per prophetam dicentem. scindite corda vestra. ut de pe. di. j. scindite. Vel cordis contritio est peruersio cordis a malo ad bonum. a dyabolo ad deum. iuxta illud. peruertimini ad me et ego pervertar ad vos. peruersio cordis est in diuersum visio ut de pe. di. j. peruertimini.

In autem ad delendum peccatum contritio cordis sufficit questio est et in hac doctores dissentiunt. Nam quidam dicunt quod sola contritio cordis non debeat vbi sacerdotis copia habet. ut de pe. di. j. c. vlti. Gra. dixit hoc arbitrio lectoris relinquendum. ut de pe. di. j. quibus auctoritatibus. Alii dicunt sufficere cordis contritionem si facultas non suppetat penitendi. ar. lxv. di. due. Alii autem hoc negant et dicunt quod sicut tribus modis deum offendimus. corde ore. et opere. sic et tribus modis faciendum est. ut de pe. di. j. perfecta. unde dicitur tria esse necessaria. cordis contritionem. oris confessionem et operis satisfactionem. ut de pe. di. j. perfecta. Auctoritates autem illas que dicunt peccata dimitti sola contritione asserunt intelligendas esse cum oris confessionem articulus necessitas excludit. scilicet cum quis vere conuertitur. sed morte preuenit. vel aliquo iusto impedimento confiteri vel satisfacere prepeditur. Quartum dicunt conditionale fieri remissionem per cordis contritionem. scilicet si sequatur oris confessio et operis satisfactio. ut de pe. di. j. sane. Sed hugo dixit sola cordis contritione deleri peccatum in adulto. ut de pe. di. j. magna. Si vere conuertitur et proponit non peccare. et de commissis confiteri et satisfacere. sed si postea oris confessio et operis satisfactio non sequatur peccatum iam dimissum non in contritione redit sed peccat mortaliter is qui potest confiteri et satisfacere et omittit. Et auctoritates que dicunt peccata non dimitti sine oris confessione et operis satisfactione intelligit ipse de interiori confessione que est recognitio peccati vel propositum confitendi vel gratia qua sic homo disponitur ut doleat de peccato et velit con-

fiteri si locus et tempus affuerit. et eodem modo intelligit de interiori satisfactione que est dolor interior et amaritudo anime ut de pe. di. j. satisfactio et c. si apostolus et de pe. di. j. his verbis. Sed si ei opponeretur sic cum sola contritione deleretur peccata ad quid opus est oris confessio et operis satisfactio quare dicitur peccari mortaliter si hec non interueniant cum oportunitas detur. respondet ipse et dicit necessaria sunt ad humilitatem et iusticiam exercendam. ut de pe. di. j. proditor et ut satisfaciatur ecclesie que lesa est ex peccato. Verius tamen credo quod nec cordis contritio nec oris confessio nec satisfactio peccata dimittit sed sola gratia dei. Unde ambrosius. verbum dei tollit peccata mundi ut de pe. di. j. verbum. Augustinus. nemo tollit peccata mundi nisi christus solus qui est agnus tollens peccata mundi de con. di. iij. nemo. sed cordis contritionem precedit gratia spiritus sancti. sicut exteriori satisfactionem interior contritio gratia tamen in omnibus preuenit. Item. Nam quicquid habes meriti preuenit gratia donat. Item. deus in nobis propter sua dona coronat ut de con. di. iij. gratia. unde peccati remissio attribuitur est gratie dei que est causa. nam gratia precedit contritionem et legitur dilectio. quoniam qui gratiam habet diligit et dilectionem sequitur contritio quoniam diligit preteritur contritionem sequitur peccatorum remissio. processus iuste colligitur de pe. di. j. omnis qui non diligit. charitas autem est via ad contritionem et peccatorum remissionem. sicut enim sine via nullus puenit quo tendit ita sine charitate que dicta est via non ambulare possunt homines sed errare ut de pe. di. j. charitas. quod autem proxime. scilicet dixi. quod solus christus tollit peccata mundi non excluditur pater filius nec spiritus sanctus quod inseparabilia sunt opera dignitatis trinitatis. ut de con. di. j. omnes in se. et di. iij. quomodo circa me. et quod hec opinio sit vera patet per exemplum lazari quem dominus prius suscitauit et uiuificauit dicens lazare veni foras et post modum is qui uiuus fuerat egressus est a discipulis solutus ut. xj. q. iij. tunc vera est ab solutio presidentis. patet hoc per decem leprosos qui in via mundi dati sunt ante quam ad sacerdotes venirent. Item. exemplum leprosi quem dominus mundauit et postea ut sacerdoti sacrificium offerret ex lege precepit ut de pe. di. j. si autem cor nostrum. Sacerdos igitur ei cui dominus iam per contritionem peccatum idulit imponit satisfactionem et penam ipse remittit et sic intelligo de pe. di. j. multiplex et c. que penitet in se. et de pe. di. v. consideret in se. Qualiter autem satisfieri pro peccato deat relinquatur arbitrio sacerdotis qui iudex est animarum constitutus ut de pe. di. j. verbum. Item. dominus remittit penam eternam sacerdos autem temporalem quod pro peccato duplex pena debetur eterna et temporalis ut de pe. di. j. si peccatum et c. si cut palmi. Sciendum est autem quod et si penitentia illorum qui de peccatis quibusdam confitentur de quibusdam non et si confiteantur de omnibus dicunt tamen de quibusdam se abstinere non posse nam non sic est eorum confessio admittenda et crebris ac salubribus monitis est penitentia indicenda ut. j. e. quod quidam. et hoc ideo est quod sentiet fructus huiusmodi penitentie cum de alijs penitentibus am egerint ut de pe. di. j. in se.

Sed quid si non peniteat de alijs nunquid valebit eis penitentia talis. Respondeo sic nam omnia bona que quis in hac vita facit proderunt ei ad vitam eternam promerendam aut ad minus supplicium subeundum ut de pe. di. j. si quis autem. Item. ad bona temporalia assequenda ut. xxij. q. ij. si quislibet. aut ad hoc ut deus citius illustret cor ipsius ad veram penitentiam ut de peni. di. v. fallas et di. iij. si. vlti. in fine. talis autem penitentia particularis de qua superius dixi si de alijs penitentia non accedat non prodest ad vitam eternam ut de pe. di. j. penitentes et c. irritor. xxij. q. ij. legat.

Sed nunquid compellendus est quis ad penitentiam. Respondeo sic ut. de spon. ad audientiam. xxij. q. ij. itaq. vj. q. j. illi qui xxij. q. j. predicantur. Item. Sed nunquid veniale confiteri tenetur. Aidet quod non. nam illa delentur per orationes dominicam ut de pe. di. j. tres autem sunt actiones. et de pe. di. j. de quotidianis. quod verum intelligo nisi veniale aliquod foret in consuetudine deductum. quod nullum est adeo veniale quod non fiat mortale dum plures. ut. xxv. di. j. criminis. unde ebrietas si assueta sit in numero mortalium computatur ut. xxv. di. j. als eadem. cum als sit veniale peccatum. ut. xv. q. j. sane in se. nisi data ad hoc opera fiat ut. xxxv. di. an oia. Sed et primo quoti die oculus ut dicitur quod mortale inducit peccatum. licet alias venialiter peccet qui plus loquitur quam oportet. xxv. di. j. qui autem sunt minuta. Idcirco tamen melius et perfectius esse si ita de venialibus quam de mortalibus quis confiteatur. de mortalibus et venialibus habes quedam exempla. xxv. di. j. criminis.

Facienda est peccatorum confessio sacerdoti cui data est hec potestas. mediator enim dei et hominum homo dominus noster iesus christus hac potestate prepositus ecclesie dedit ut confitentibus peccata pe-

nitentis satisfactionem darent ut de pe. di. j. multiplex. unde sacerdos est iudex ut ea. di. verbis. hoc tamen fallit in sacerdotibus religiosis quia illi nec penitentias dare nec baptizare nec predicare possunt nec alia que ad curam animarum pertinent exercere nisi fuerit a papa vel episcopo cum consensu abbatis sui vel superioris constituti ut. xvi. q. j. peruenit. et. S. ecce et. S. idem. Debet autem confiteri quis proprio sacerdoti ut. j. e. c. omnis. et de pe. dist. vi. placuit. Hoc tamen fallit in. v. casibus. Primus est cum quis habet discretum confessorum ut de pe. di. vi. placuit. qui enim confiteri vult gratia sacerdotis sciens ligare et solvere ut de pe. di. vi. q. vlt. j. e. c. ois. S. sacerdos. Secus cum alienus parochianus transfert domicilium in parochiam meam sicut dicimus in foro conuentionali ut. ff. de iud. heres. s. de so. compe. c. vlti. Tercius cum vaga bundus existit. Quartus cum quis derelicto domicilio nauigat vel iter facit querens quo se transferat et ubi se constituat qui sine domicilio et sine parochia est ut. ff. ad municipa. l. labeo in prin. et. l. eius. S. cellus. Quintus cum alienus parochianus peccat in parochia mea quantum ad peccatum illud contrahit forum anime in parochia in qua delinquit ut. vi. q. iij. placuit. Unum tamen non omitto quod magister ray. no. in summa sua. eo. ti. q. presbyter parochialis non potest audire confessiones nisi ei ab episcopo fuerit data potestas. quod mihi non placet. nam parochie sunt districte sicut et dyoceses ut. xij. q. j. c. j. Item unusquisque presbyter parochialis suis terminis sit contentus. et taliter sibi plebes commissam custodiat ut ante tribunal eterni iudicis ex omnibus sibi commissis ratione reddat ut ibi dicitur. Et iure igitur data est hec potestas sacerdotibus de pe. di. j. multiplex et. c. verbis. Et ideo canonice penitentie scire debent ut. xxxviij. dist. nulli. et. c. q. sunt. et ideo cum a iure habent licentiam audiendi confessiones non egent licentia episcoporum vel pape sicut frater ray. dicit nisi velit illud quod dicit intelligere de licentia generali quam sacerdotes et maxime parochiales in sua ordinatione vel institutione sortuntur. et est simile quod dicitur alias ordinationes episcoporum auctoritate apostolica sunt celebrande ut. lxxij. dist. ordinationes. Item notabis quod episcopi nec non minores prelati exempti preter sui superioris licentiam prouidentem et discretum possunt sibi eligere confessorem. j. c. ti. c. vlti. Item et aliud notabis quod si desit copia sacerdotum potest quis clericus vel etiam laico confiteri ut de pe. di. j. que penitet de con. di. iij. scilicet est. Et quod si quis a suo sacerdote licentiam petat ut sibi liceat alteri confiteri nec eam assignet Sacerdos si se reputet sufficientem licentiam dare non debet. plume enim debet quod ideo hoc faciat ut confessionem euitet erubescit enim homo eadem dicere de quibus confessus fuerat. et ideo expedit ut licentia denegetur. nam erubescitiam partem remissionis habet. multum enim satisfactionis obtulit qui erubescitiam dominans nihil horum que commisit dei iudicio denegauit et in hoc quod per se ipsum dicit sacerdoti et erubescitiam vincit timore offensus fit venia criminis ut de pe. di. j. quem penitet. Confiteatur ergo sacerdos per semetipsum non per nuncium vel per scriptum ut in predicto canone que penitet. nec obstat alius canon qui dicit penitentiam per scripturam recipiendam ut. xxx. q. v. qualis in fi. Illud enim intelligitur non de penitentibus in confessione sed de sacerdotis iniunctione que in scriptis redigitur ne obliuioni detur. unde propheta non dicit scribe sed dic tu iniquitates tuas ut iustificeris ut de pe. di. j. S. alij e contra. Debent autem non solum peccata in confessione exprimi sed et circumstantie peccatorum ut de pe. di. v. consideret. Dixerunt tamen quidam quod circumstantie aggravat peccatum ita ut in eodem genere delicti plus intelligatur peccatum re clericus quam laicus sapiens quam ideota prelati quam priuatus. Item magis peccatur in loco sacro quam profano in die festo quam profano. ut. xxv. q. j. nulli fas. j. q. iij. saluator. xj. q. iij. precipue. xxij. q. v. que viderit. xix. di. c. nulli. xv. di. si papa homo christianus. ff. de re. mili. omne delictum. S. augetur. s. de hereticis. excommunicationis. S. preterea. verius tamen puto ut peccatum iudicetur leuius et grauius secundum qualitatem contemptus ut. vij. q. j. S. cum vero voluntas enim et propositum distinguunt maleficia. ff. ad le. cor. de sic. l. diuus. j. ti. proxi. de voluntate. Non enim quod tamen fiat sed quo animo fiat attendendum est ut. xv. q. vj. c. j. in fi. sed quia ecclesia militans ignorat quantitatem contemptus considerat exteriora. scilicet circumstantias. deus autem considerat qualitatem et quantitatem contemptus ut. xxxiiij. q. iij. deus. et propterea ecclesia militans iudicat peccatum grauius secundum circumstantias et penam duriores imponit ut. xxxij. q. iij. non affectamus. ubi autem equales sunt persone delinquentes et equale delictum equalis imponitur pena ut in aug. ut fratrum. fi. S. vlti. colla. ix. Effectus penitentiae est ut per ipsius medicinam spes vitareparet eterne. ut qui regenerationis dona pio

lassent proprio se iudicio condemnantes ad remissionem peccatorum perueniant ut de pe. di. j. multiplex. In summa notandum est quod talis est erga homines dei pietas ut nunquam spernat penitentiam si ei sincere et simpliciter offeratur citius si ad summum perueniat quis malorum ut de pe. di. iij. talis. unde ambrosius. quam tibi libet mortui feto sit aboletur omnis nisi sacrum redoleuerit vnguentum surgit lazarus et solui iubentur eius vincula et tollitur velamen de facie eius qui veritatem gratie quam accepit obuiabat resuscitatum iudei volebant occidere. iesus non reuocat beneficia sed cumulo libertatis amplificat. reuiuiscit solite suscitatus et celebrata resurrectionis gratia letus ad cenam venit ut de pe. di. j. quantumlibet. Restat videre de secunda parte rubricae. de remissionibus. Et est sciendum quod remissiones priuatas in iudiciis animarum sacerdotes facere possunt ut superius dictum est. sed generales puta in edificijs pontium et in dedicationibus ecclesiarum et in pijs locis episcopi et archiepiscopi facere possunt que solis subiectis facientium profunt ut. j. e. t. q. d. autem. sed metropolitanus potest per totam prouinciam suam concedere litteras indulgentie seu remissionis ut. j. e. t. nemo. quod est speciale cum alias subiectos suffraganeorum suorum iurisdictionem suam generaliter exercere non possit preter quam in. vij. casibus quos notauimus. s. de offi. ordi. S. ordinariam. In his indulgentijs annuus in principio et. xl. dies i anniuersario siue ab uno episcopo siue a pluribus fiant siue in dedicationibus ecclesiarum siue in alijs de iniunctis penitentijs remissio non excedat. ut. j. e. o. ti. cum ex eo in fi. Sed de huiusmodi indulgentijs dubitat an indulgeant quod promittunt. nam quibusdam videtur absurdum. ut si tibi imposita fuerit penitentia. vij. annorum quod datis. vij. denarijs in. vij. pontibus vel dedicationibus ecclesiarum vel in alijs in quibus remissio est indulta totius penitentiae liberatio fiat. Et licet quidam ex hoc diuersimode sentiant et interpretentur indulgentias istas ego tamen simpliciter intelligo sicut sonat. ut secundum quod promittunt indulgeant et remittant. nam qualitercumque satisfiat ecclesie non refert. et absolutus est quem ecclesia absoluit et ligat quem ligat. ut. xxxij. q. iij. quicumque. Tertius enim est quod ecclesie licet vtrumque. ut de pe. di. j. verbis. qualitates autem et tempora penitentiarum committuntur arbitrio sacerdotum ut de pe. di. j. S. non sunt hec.

De sententia excommunicationis.

Rica.

Actum est superius

de penis. sed quia excommunicatio est pena communis ut. xij. q. iij. nullus. et. c. certum est. et sic est eterne mortis damnatio ut. xj. q. iij. nemo episcopo. Quis nondum mortalis sed medicinalis

esse dicatur. ut. ij. q. j. multi. Ideo post tractatum de penis et penitentibus subiicitur iste tractatus de sententia excom. Et ideo videmus igitur quid sit excommunicatio que eius species. a quo et cui pro quibus causis sit infligenda. a quo et qualiter tollatur. et qua pena feriantur participantes excommunicatis. Excommunicatio est aliquando a sacramentis exclusio. Aliquando a communione fidelium separatio ut. xj. q. iij. S. euidenter. et. iij. que. iij. engeltrudam. s. de excep. a nobis. j. eo. c. penul. Et generaliter dici potest quod excommunicatio est a qualibet licita communione vel legitimo actu separatio. unde adam fuit excommunicatus ab usu ligni vite dicente domino videte ne forte sumas de ligno vite. ut in predicto. S. euidenter. Species autem excommunicationum infinite esse possunt. quia quot sunt species communionis tot sunt vel esse possunt species excommunicationis sed de duabus frequentius agit ecclesia et nos i iure tractamus. Una est quod dicitur anathema que excludit ab ingressu ecclesie. a comunione fidelium et sacramentis. hec dicitur maior excommunicatio. Alia que separat a sacramentis. et hec dicitur minor excommunicatio ut superius dictum est. Et est sciendum quod quicquid excommunicatio minor infligitur ab homine. quodammodo a iure ut de hoc plenius nota. s. de cle. ex. mi. S. item sciendum. Que tamen a iure infligitur ut puta per participium excommunicati est a sacramentis exclusio. Cum vero ab homine infligitur aliquando excludit a sacramentis. plerumque separat a comunione fidelium ut ibidem dixi. Maior autem excommunicatio siue contrahatur ab homine siue a iure separat ab utroque. Sed quod dixi quod minor excommunicatio cum a iure contrahitur per participium excommunicati excludit tamen a sacramentis. verum est nisi participans participet in crimine criminoso. quia tunc contrahit eandem excommunicationem qua ligatus est primus ut. j. eo. c. nuper. et. c. si concubine. In tunc tunc contrahatur excommunicatio ab homine vel a iure quidam dubi

tauerunt. nihil aut videbatur quod ab hoste contrahatur. nam semper tale participium in eum delingitur qui primus excoicauit et ideo ab eodem est absoluedus ut dicit decre. nuper. **C**ontrahitur a iure excoicatio maior in xvij. casibus. Primus est cum quis incidit in heresim iam damnata ut sunt ille. xxiij. q. j. c. ij. et ij. q. iij. quidam. vel nouas cōfingit et generaliter quēcumq; et quoscūq; romana ecclesia vel episcopi singuli per suas dyoceses hereticos iudicauerint ut. s. de here. ad abolendā. Scdōs cum quis recepat et defendit hereticos ut. s. de here. sicut ait. Tercius cum quis dixerit romanā ecclesiā nō esse caput et eitanq; capiti noluerit obedire. ut. xix. di. nulli. Quartus cum quis in clericū. monachū vel monialē vel cōuersum vel cōuersam vel in aliquāz religiosāz personā manus iniecerit violētās ut. xvij. q. iij. si q; suadēte. Quintus cum quis pōt clericū defendere a violēta manu iniectione et non facit ut. j. e. ti. quāte p̄sumptionis. Ad quidā intelligunt simpliciter sicut littera sonat dicētes hoc in fauore clericorū esse inductū quorūz defensio spectat ad ius publicū ut. j. di. ius publicū. Alij aut intelligūt de his qui possunt auctoritate iurisdictionis et officij. ut. xxiij. q. iij. forte est. Sextus cum potestas cōsules et rectores ciuitatū et locorū angarias et exactiones indebitas iponunt clericis iurisdictionē et auctoritatez p̄latorū ita euacuant ut nihil potestatis eis in subditis suis videtur remāsisse et cōmoniti desistere noluerint tam ipsi q̄ fautores eorū excoicationi se nouerint subiacere ut. s. de emu. ec. nō eo minus. Septimus in incendiarijs et violatoribus ecclesiarū ut. j. eo. conquesti sunt. xj. q. iij. canonica. xvij. q. iij. oēs. s. de rap. in litteris. Alij aut qui aliter offendunt ecclesias vel bona ipsarum diripiunt et si sacrilegi sunt. nō tamen sunt ipso iure excoicati. ut. s. de fo. cōpe. cōquestus. Itē alij incendiarij non sunt excoicati ipso iure ut. xxiij. q. vlti. pessimā. sed postq̄ sunt per ecclesiam publicā p̄ absolutionis beneficio sunt ad se. ap. mittendi ut. j. eo. iua. Octauus est cum quis a paucioribus q̄ a duobus partibus cardinaliū in summū pōtēte electus pro papa se gesserit si humiliter noluerit se abstinere ut. s. de elec. licet. Nonus est cum quis falsat litteras dñi pape vel scienter utitur illis etiā ab alio falsatis ut. s. de crimi. falsa. ad falsarioz. Decimus est cum quis defert arma ferrū lignamina galeas vel naues saracenis vel regimen exercet in eorū nauibus vel galeis. vel aliq; eis subsidij impendit. in dispendij terre sancte vel christiani nominis ut. s. de iude. quorundā. significauit. qd olim. ad liberandū. Undecimus cum magister vel scolaris bonos. tractat cum aliquo sine bonos. de ipsius hospitio cōducendo irregulis secularibus inquilinis. s. de loca. et conduc. ex rescripto. Duodecimus cum canonicus vel monachus regularis leges vel physica audierit nisi infra duorum mensū spaciū ad claustrū redierit et idē est in clericis habētibz psonatus et in p̄byteris nisi. j. prescriptum tēpus destiterint. s. ne cle. vel mo. non magnopere et. c. super specula. Terciusdecimus ē in sagittarijs et balistrarijs cōtra christianos in bello iniusto. s. de sagit. ca. vno. Quartusdecimus est in his qui statuta cōtra ecclesiasticas cōsuetudines vel potius abusiones seruari faciūt contra ecclesiasticā libertatē. Quintusdecimus in statuarijs in scriptoribus statutorūz illorum. Sextusdecimus p̄tibus cōsultibus rectoribus et cōsiliariis locorū in quibus hmoi statuta vel consuetudines edite fuerunt vel seruate. Septimusdecimus in his qui presumpserunt fm ea iudicare. Decimus octauus qui in publicā formā redegerint iudicata. hos casus habes. j. eo. c. nouerit. In canone autem illo qui ad tutelā est editus clericorū ut. xvij. q. iij. si q; suadente. due regule cōtinentur. Prima est hec quicūq; manus temere iniecerit in clericū incidit in excoicationē. Scdā est quicūq; propter violentiam manus incidit in excoicationē mittēdus est ad curiam romanā pro absolutionē. Prima regula falsi in. xiiij. casibus. Primus est i apostata percussio qui clericus ignorat a percussore ut. j. eo. si vero. Scdōs est in apostata admonito se nō corrigēte ut. j. eo. in audientia. Tercius in eo qui gerit procuratorem et administrationē seculariū personarum ut. s. ne cle. vel mo. sacerdotibus. Quartus in eo qui ex causa loci manus iniecit in clericū. Quintus in magistro qui hoc facit gratia discipline ut. j. eo. c. j. Sextus in eo qui vim sibi illatā a clericū ei vi repellit. Septimus in eo qui clericū deprehēdit in adulterio vel stupro cū uxore matre. sorore. vel filia. ut. j. eo. c. si vero. Octauus in eo qui auctoritate sue p̄lationis vel de mādato p̄lati manus in clericū iniecit ut. j. e. c. ex tenore. Nonus in sententibus ecclesie. Decimus in dñis. Undecimus in patribz famili. Duodecimus in propinquis ut. j. eo. c. cūz voluntate. Tredecimus in eo qui manus iniecit in clericū depositū et curie traditū

ut. s. de iudi. cū non ab hoste. xvij. q. iij. si quis deinceps. Quartusdecimus cū clericus trāssert se ad vitā prius clericatū priam vel q; facit se militē. vel cōtrahit bigamiā ut. lxxxiij. di. quisq;. Scdā regula simpliciter fallit in. xv. casibus. Primus cum is qui in clericū manus iniecit violētās est in articulo mortis ut in. e. c. si quis suadente. Scdōs in eo qui habet inimicitias capitales vel alias iustas excusationes ut. j. e. de cetero. Tercius in hostiario qui necessitate officij sui clericū nō enormiter lesit ut. j. e. c. si vero alicui. Quartus in infirmo. Quintus in paupere grauato. Sextus in senectute depresso ita qd ad romanā curiā laborare nō possit ut. j. e. q. de his. Septimus in claustrali qui non ad enormē p̄cesserit lesionē ut. j. eo. c. cū illorū. Octauus i muliere. Nonus i his q; sui iuris nō sunt. Decimus i his q; magne p̄potētie et ita delicati qd laborē veniēdi ad curiā sustinere nō possunt ut. j. e. mulieres. xi. in his q; clericis nō enormē sed leuē vel modicā iniuriā irrogauerunt ut. j. e. puenit. xij. in pubere ut. j. e. c. j. siue ante siue post pubertatē se postulet absolui ut. j. eo. t. c. vlti. xij. in seruo cū dñs multū grauaretur in amissione operarū si seruus pro absolutionē ad curiā mitteretur vel cū seruus in fraudē dñi manus iniecit in clericū ut materiāz habeat euagandi ut. j. eo. ti. c. relatus. xiiij. in monialibus. ut. j. et de monialibus. xv. in oibus cōter p̄uentibus ut. s. de vi. et ho. cle. qm. **C**irca hec impedimēta notandū est qd quedā sunt tēporalia et mutabilia. quedā perpetua et imutabilia. in primis hoc seruandum est in absoluedo ut is qui absoluit iuret. ut resumptis vltimis. oportunitate cōcessa vel impedimēto cessante is qui absoluitur ad se. ap. accedat mandatū eius humiliter susceperit ut. j. eo. ti. qd de his et. c. quis incidens. et sic cessante necessitate cessat emunitas de nō eundo ad curiā saltem pro mādato suscipiendo ar. ad hoc. j. q. j. qd pro necessitate. xxvj. q. vj. qui credūt. In perpetuis et imutabilibus impedimētis hoc locū non habet ut in senectute et sexu. verūtamen quis in puero status mutes et ita in successu tēporū cessat impedimētū. nō tñ cessat emunitas de nō eundo ad curiā pro absolutionē vel mādato siue puer ante pubertatē vel post postulet se absolui cū propter defectus etatis in qua fuit cōmissus excessus rigor sit a mansuetudine tēperandus. ut. j. e. ti. pueris. **S**ed queritur de his qui tēporalia laborant impedimēto an cessante impedimēto eis nō emittit ad curiam pro suscipiendo mandato sicut in absolutione iurarūt vtrum excoicatio reuiscat. Ad qd respōdeo quidā de plano dicunt qd sic inducēt. j. q. j. qd pro necessitate. xxvj. q. vj. qui recedunt et. c. de his vero et. c. qui bonis ce. pos. l. vlti. qd mihi non placet. nā obligatio semel extincta reuiscit ut. ff. de solu. l. qui res. §. areā. et semel in abolitione missa punitio reciduo dolore iterari nō debet ut. xxiij. q. iij. si illic. Et abio. dicit. iustus nō reuocat beneficia ut de pe. di. j. qd tūlibet. et libertas indebite obtēta non retractatur. ut. c. si aduer. li. l. j. mittentur igit ad curiā non absoluedi cū sint absolui sed puniēdi pro peritio et contēptu. Puto etiā qd excoicandi sunt. quorū excoicatio donec mandatū susceperint et susceptū pro posse fuerint prosecuti debet firmiter obseruari ut. s. de ap. qōnem. **P**ossunt excoicare episcopi et eorū superiores nō inferiores fm quosdā. qd ut dicunt mucro episcopi est excoicatio. unde alibi dicitur felici mucrone episcopi sacerdotū piacula recensent ut. xvij. q. iij. vlti. in fi. et alibi dicitur qd et ipsa que donatio nominat quam facit episcopale iudiciū qua pena in ecclesia nulla maior inuenit ut. xxiij. q. iij. corripiant. Alij autē dicūt qd non sōlt episcopi s; etiā alij p̄lati etiam oēs qui presunt collegijs ut abbates et pores et excoicare possunt excoicatione maiori ut. s. de offi. or. cū ab ecclesiarum p̄latis. Tercij dicūt qd quilibet sacerdos habēs ecclesiā parochialem pōt hoc facere ut. ij. q. j. nemo. et. s. de offi. or. si sacerdos. qd p̄lati excoicare possunt planus est qd iurisdictionē habēt ut. s. de iudi. decernimus. ergo excommunicare possunt qd iurisdic. nulla est sine cōbertiōe ut. s. de offi. dele. ex litteris et. ff. de offi. eius cui mādā. est iuris. l. vlti. qd abbates excoicare valeant probat. s. de symo. sicut. nā ad eos spectat monachorum cōnectio ut. s. de offi. or. quāto. Possunt excoicare priores ut. s. de ma. et obe. cū in ecclesijs. Item plebani ut i de cre. cū ab ecclesiarū. Itē archidiaconi nam iurisdictionē ordinariam habēt ut. s. de offi. archidy. dilecto. de p̄bē. referēte. imo et de matrimonijs cognoscūt ut. s. de resti. litteras. Itē decani iurisdictionē habent ut. s. de ap. dilecto. s; et p̄byteri parochiales excoicare possunt ut. xvij. q. j. alia. ij. q. j. nemo. xj. q. iij. quomodo. s. de eo qui fur. ordi. rece. c. j. et. ij. q. vj. itez cum dauid. s. qui filij sunt le. per venerabilē. xvij. q. iij. c. j. s. de offi. or. si sacerdos. Ad hoc dico qd soli episcopi excommunicare possunt cum

cū illa solemnitate que habet. xj. q. ij. debet. Alij vero flatū q per electionem assumuntur iurisdictionē habent de iure cōi et excommunicare possunt ar. in aut. de defenso. ciui. §. nos igitur coll. ij. et c. de iurisdic. om. iudi. l. vlti. nō tamen cūz solēitate episcopali de qua superius dixi. in ceteris autē prelatis qui nō assumuntur per electionē et in presbyteris parochialibus cōsuetudinē serua que dat iurisdictionē vt. ix. q. ij. cōquestus. §. de offi. ordi. duo simul et c. de eman. libe. l. j. Traduntur due regule in excommunicando et tertia in absoluēdo prima minor maiorē nō pōt ligare vel absolvere. scda. qui pōt ligare et absolvere. et tertia. qui pōt absolvere et ligare. Colliguntur iste regule. xxi. di. inferior. Prima regula recipit instantiam cū maior se subicit arbitrio minoris vt. xj. q. j. peruenit. Scda regula fallit in incendiario quē episcopus vel alius prelatus excoicare potest s; absolvere nō pōt postq fuerit nunciatus vt. j. c. tua. Item fallit nam iudex delegatus post sententiā diffinituā exequi pōt et excoicare parere nolentē sed excoicatu absolvere nō pōt post annū vt. §. de offi. dele. querent. Tercia regula fallit in episcopo quē accusatum metropolitanus cū episcopis provincialibus absolvere pōt condēnare nō potest vt. ij. q. vi. q. uis fallit in senatore vel clarissimo quos accusatos preses absolvere pōt nō condēnare vt. c. vbi senato. vel clari. l. quoties. §. s; hoc solūmodo. Et qd si papa mādēt alicui vt excoicet nūquid et absolvere pōt videtur q sic ar. illius canonis. xxi. dist. inferior. ff. de regul. iur. nemo. Nam excoicatio et absolutio pari conditione cēsentur vt de pe. di. j. verbū. qd intelligo verum esse cū mādatur alicui cū cause cognitione excoicare. Ceteruz si iam papa cognouit vel forte rōne notorij excessus demādet excoicare. is enim cui sic cōmittitur absolvere nō potest. nō enī partes iudicis obtinet q nō ei iurisdicō s; ministerij potē cōmittitur in hac parte vt. §. de offi. dele. c. vlti. in fi. Idōt autē prelatus excoicare subditos suos vt. ix. q. ij. per totuz. subditos intelligo ratione domicilij rei cōtractus et delicti vt. §. de fo. cō. pe. licet. Et vt notat in summa illius. ti. §. sonitur cūz sequenti. bus. §. 28 generaliter verū est nisi quis per priuilegiū eximatur vt excoicari nō possit vt. xv. q. j. frater noster. et de hoc plenius dixi. §. de priuile. Item sunt quidā. Excoicatio fieri habet duabus de causis. vt videt dicere decre. j. de verbo. signi. ex parte in pma. s; pro cōtumacia vel offensa videlicet vt q aliquis iussus noluit maleficiū emendare. s; certe et hec cōtumacia est. vt. ff. de rei ven. l. qui restituere. Unde si recte ipsi ciatur nō excoicatur quis nisi pro cōtumacia. Sed multiplex est cōtumacia. Aliqñ cōmittitur in nō veniēdo. Aliqñ in nō respondēdo. Aliqñ in recedendo ante rēpus. vt. xj. q. ij. certū. Aliqñ in latendo vel abscondendo vel procurando ne ad citatuz citatio valeat peruenire. vt. §. vt lite nō cōtest. qm frequēter. Aliqñ in nō restituēdo. vt in l. preall. qui restituere. aliqñ in nō emendando delictū. vt in dicta decre. ex parte. Aliqñ in nō exhibēdo vt. ff. de app. l. creditor. §. nullus. Unde qd dicit canon ille. xj. q. ij. certū est. pro his tribus criminibus aliquē excoicari debere et c. expone. i. pro his tribus speciebus cōtumacie in quibus magnū crimen cōmittitur. est enī quasi peccatū ariolā di repugnare. et quasi scelus ydolatrie nolle acquiescere vt. vij. q. j. sciendum. Plerūq; tamen imponitur pro alijs culpis nō mine pene. vt. lxxvj. di. tanta. de pe. di. ij. actioe. Sic autē prelatus pōt iure ordinaro excoicare subiectos sic et absolvere quibz hec regula fallit vt no. §. eo. §. traduntur. pōt inq excoicatos absolvere a se. Itē excoicatos a suis inferioribus si ad eum per appellationē excoicationū negocia deferantur qd verū est nisi sit tale genus excoicationis cuius absolutio sedi apostolice reservat vt. §. de offi. dele. prudentia. §. sexta. In sex autē casibus excoicatorū absolutio sedi apostolice reservatur. Primus est cū quis manus inicit in clericū monachū monachā. cōuersum cōuersam vt. j. eo. c. nup. sed quibz hec sibi dñs papa retineat indulget tamen hoc idēz suis legatis qui de latere ipsius pcedunt vt. j. ad eminentiā. hoc enī ex ipso legationis officio cepit iam licere legatis vt. §. de offi. le. qd trāslationi. seruata tamē distinctione inter legatos qui mittunt ex latere dñi pape et alios qui de ipsius latere nō mittuntur et eos qui ecclesiā suāz preteru legationis sibi vendicāt dignitatē vt. §. de offi. le. excoicationis. vt no. plenius de hoc de offi. dele. §. officium. Et querit an episcopus possit relaxare sententiā excoicationis latā a suo archidiacono. decano seu plebāo vel alio iurisdictionē habēte. Ad qd respōdeo nō sine cōgrua satisfactioe et absq; excoicatoris cōscientia vt. §. de offi. ordi. cum ab ecclesiā prelatis in fi. Sed quid si eo inconsulto absol

uat Respōdeo absolutio tenet. nā episcopus ordinarius est iudex oim qui in sua dyoce. sunt. vt. xj. q. j. de psona. et ar. in aut. de defen. ciui. in pmi. coll. ij. vbi dicitur q nō prohibetur defensor ciuitatis cui episcopus cōparatur cognoscere de causis inferiorum municipalibus magistratibus pretermis. s; non idēz in metropolitano et episcopis suffraganeis obseruat qz sniam excoicationis latā ab episcopo in suos subditos nō potest metropolitanus reuocare nisi causa excoicationis ad euz delata fuerit per appellationē vel per querelam. et hoc ideo qz subditi episcopoz nō subsunt archiepiscopis nisi in casibus. vt. §. de of. ordi. pastoralis. Sed hi duo casus sunt de specialibz. s. cū negociū transferatur ad metropolitā per appellationem vt. §. de offi. ordi. duo. et c. pastoralis. et ix. q. ij. cōquestus. vel per querelā quā qd de epō suo pponit vt. §. de of. ordi. ad repimēdā et x. q. ij. qz cognouimus. Quare autē seruet aliud i metropolitano et suis suffraganeis et aliis i epō et suis inferioribz flatū tetigibit et §. de of. ordi. §. s; querit. S; queritur an cū causa excoicationis ad metropolitā trāssert teneatur remittere excoicationē ad episcopum qui excoicauit. i. quo quidam differentiā notauerūt inter appellationē et querelam dicentes q si ab audia episcopi transferatur causa excoicationis ad metropolitā per querelā. necesse habet metropolitano suffraganeo suo deferre et excoicatu ad eū remittere absoluēdū vt. §. de offi. ordi. ad repimēdā. j. eo. ti. sacro. sed si per appellationē tunc nō habet necesse deferre sed pōt si vult vt. j. c. per tuas. et pōt esse ratio directe qz fontis trāssertur iurisdicō in superiōrē per appellationē qz per querelā nā appellans statim eximitur a iurisdictione eius a quo appellat saltem quo ad negociū super quo appellatur vt. §. de app. directe et c. pastoralis. sed qui conqueritur nō transferatur nisi lūe cōtestetur. ante enī nō dicitur agere sed agere velle vt. ff. re. ra. ha. l. amplius et l. quo enī timore. Sed obijciatur nōne eundo ad superiōrē causa querele videtur quis appellare facto vt. §. de app. dilecto. Respondeo. illud locū habet cū itur ad superiorem. anteq iudiciū ordinetur nā post necessaria est appellatio vocis. vel illud verū est cū itur ad papam secus si ad metropolitā. verius tamen puto q siue per appellationē siue per querelam transferatur. causa excoicationis ab episcopo ad metropolitā deferre possit suo episcopo et excoicatu ad eū remittere absoluēdū sed in neutro casu tenetur. Quis autē dixerim. §. eo. ti. §. excoicatio. si sine causa fiat vel ex falsa cātenet et ligat qz sententiā excoicationis siue sit iniusta ex causa siue ex animo siue ex ordie tenet. vt. xj. q. ij. c. j. §. si ergo iniuste deieci. qd ass. speciale in hac sententiā alias autēz snia prolata iuris ordine nō seruato nō tenet vt. c. de sen. et iterlo. om. iudi. l. prolata. Et tamen nota. q si sententiā excoicationis sit iniusta ex causa qz cā non subest propter quā excoimunicatur et si liget quo ad ecclesiā militātem que fallit et fallitur. vt. §. de sen. et re. iud. lator. xxiij. q. ij. si quis non recto. §. de frigidis et male. fraternitatis. §. de in. inte. resti. ex litteris. xxxv. q. x. sententiā. non tamen ligat quo ad ecclesiā triūphantē cuius iudiciū innitit veritati que nec fallit nec fallit vt. j. c. ti. a nobis. xxiij. q. ij. deus. de con. di. j. panē. que ita demum ligatū habet que ligat ecclesiā militāns si liget clare nō errante et sic intellige. xj. q. ij. quomodo cū se. ca. qd verū est nisi cōtēnat vt. xxiij. q. ij. notandū. in fi. et xj. q. ij. §. cum ergo de sententiā in fi. Sed cū ecclesiā romana nō habeat maculā vel rugā vel aliqd huiusmodi. vt. xxi. di. quibz. et de pe. di. j. ecclesia. Et nōn inuistiū ab ea procedere debeat. quare statuit q iniusta sententiā ligaret et quare dedit materiam prelatis seniēdi in subditos. Respōdeo vt clauē ecclesie in maiori reuerētia habeantur dū timent homines iniustas snias vel vt homo bene conditus cresceret per oble meritum parens iniuste sententiē et se recognoscēs ligatum iniusta snia vt. xj. q. ij. quid ergo. Et eadem ratione statuit ecclesiā romana vt si ab ea iugum graue et vix ferendū imponatur pia deuotioe tollatur. xviij. di. in memoriam. Est et aliud speciale in sententiā excoicationis vt nō releuetur per appellationē. hoc iō contingit qz excoimunicatio secum trahit executionem vt. §. de ap. pastoralis. quasi dicit aliud seruatur in alijs sentētijs condēnatorijs et aliud in snia excoicationis nā et alijs sentētijs hoc obtinet vt post decēniū executioni mandent. nā qd iū appellari potest executio iteruenire nō pōt vt. ff. de verbo. signi. l. si qua pena. Sed aliud est in snia excoicationis que cum a iudice referatur statim hz effectū. nec denunciatio quo ad effectum aliquid operatur sed qd factum est publicat et in sinuat vt. §. de app. nouit. xj. q. ij. cure. et c. debet. §. de testico.

preterea. ff. de testa. l. heredes. et eadem ratio est in infra l. heredes. l. ut ideo non suspendatur per appellationem quia illa secum trahit executionem ut. s. de appel. ad hoc. Sed opponitur quod libet sententia diffinitiva secum trahit executionem. non enim indiget alia executione et tamen appellatur ab ea ut. s. de excep. significaverunt. s. de testa. raynucius et c. raynaldus. Unde quis hoc verum sit quod sententia excommunicationis secum trahit executionem et idem in infra suspensionis et interdicti non tamen est illa ratio quare sine huiusmodi non suspendatur per appellationem. sed est illa verior ratio. quod sententia excommunicationis est medicinalis ut. q. j. multi. disciplina enim est excommunicatio et non eradicatio ut. xxij. q. iij. notandum. excommunicatio enim est mucro episcopi. ut. xvj. q. ij. visis. unde cum in huiusmodi sententia censura ecclesie consistat ut. j. xi. proxi. quid per resurram specialiter indultum est quod sententia huiusmodi non suspendantur per appellationem ut magis censura ecclesie timeatur et hec vera sunt in sententiis huiusmodi pure latis. secus si sub conditione serantur ut. s. de app. preterea. Item secus cum sententia fertur et in ipsa sententia suspenditur eius effectus ut. s. de ap. dilectis. Colligitur excommunicatio per absolutionem. et que excommunicatio intulit absolutionem reddit ut. xv. q. vj. nos sanctorum et c. iuratos. et ar. iij. q. iij. beatus. et s. de elec. q. diligencia. non tamen omnia quod si iusta fuerit excommunicationis sententia proventus medio tempore percepti non repetuntur ut. C. qui nulli. non possunt. l. stipendia et l. cum allegatur. nec enim pene repeti solent ut. ff. de condi. inde. l. pene. ff. de procu. qui proprio. s. ut incertis. ff. de tute. et con. dist. l. j. s. nunc tractemus. In absolutione autem hec doctrina servetur ut is qui absolvens est iuret stare mandatis iudicis. ut. s. quod metus causa. c. j. eo. c. sacro circa fi. et c. nup. in fi. Illi dicitur quod quis iurare debeat stare mandatis ecclesie ut. s. de ap. ad hoc. et s. c. cum desideres in prin. Puto tamen quod excommunicatus iurare debeat stare mandatis excommunicatoris quem contempsit. et si alicubi inveneris quod vitandum sit quod mandatis ecclesie stetur. expone. i. prelati vel iudicis. Ecclesia enim et prelati synonyma sunt ut. vj. q. j. scire. possit tamen notari differentia inter vnam formam et reliquam. nam cum iurat aliquis stare mandatis ecclesie. stabitur mandatis excommunicatoris vel successoris eiusdem. rationale enim videtur hoc iuramentum ar. s. de offi. dele. qm abbas. Cum iurat aliquis stare mandatis certe et nominatim persone ad personam successoris non extenditur iuramentum. nisi et de successore fuerit in iuramento adiectum. ut. ff. iudi. sol. cum apud. cum olim. Sed in primo casu si appareat iniuste excommunicatus in hac forma iurabit qui excommunicatus est ratione contumacie que consistit in non veniendo ad iudicium vel ad tempus recedendo vel iudicium pariendo ut. xj. q. iij. certum est. mandabit autem ei ut pareat iuri. ut. j. e. t. p. tuas. Si vero aliquis per offensam sit excommunicatus aut offensam illam sit manifesta. i. per professionem iudicis factam vel probationem legitimam. aut evidenciam rei que nulla possit tergiversatione celari. et tunc non relaxabitur sententia nisi prius iusticiis prestatetur emenda. si vero dubia sit offensam. sufficit ad sententiam relaxandam si parendi mandato competens cautio prebeatur ut. j. eo. t. ex parte. et c. olim. sed in primo casu si appareat iniuste excommunicatus nihil mandabitur absoluto ut. s. de res. spo. litteras in fi. j. e. c. venerabilis. et sic intelligo. s. de off. dele. cum contingat et c. prudentia. s. vlti. Item is qui excommunicato communicat in crimine cum iuramento debet absolvi. qui autem ei communicat sed non in crimine reconciliari poterit sine iuratoria cautione. ut. j. eo. nuper. s. is autem. ei qui pro offensam fuerit excommunicatus mandabitur ut de cetero similia non committat. ut. xxij. q. vlti. s. pessimam. Absolutio autem debet fieri cum solemnitate que habet. xj. q. iij. cum aliquis. non tamen puto solennitatem illam esse de substantia et ideo sine illa solennitate sit absolutio cum misere mei deus et cum aliqua virgarum percussione. similiter cautio iuratoria non est de substantia quam hodie excommunicati sunt prestant potius ad cautelam ex consuetudine ecclesie quam rigore canonis ut. j. eo. t. cum desideres. Cum vero aliquis sit excommunicatus propter iniectionem manuum in clericum hec forma servatur ut is qui absolutionem petit de parendo mandatis ecclesie et mandet ei de ne de cetero in clericum monachum vel alicuius religionis conversum manus iniiciat violentas nisi se defendendo aut de mandato suorum prelatorum faciat vel nisi super eum prelationis ministerium aut magisterium habeat aut cum ipso in eadem ecclesia focus esse noscatur ut. j. e. c. ex tenore. Sed si satisfactio sit pecuniaria queritur cui debeat applicari. Ad quod respondeo. si manus iniectione fuerit facta in monachum vel conversum satisfactio prestata applicabitur monasterio ar. xj. q. j. non dicatis. iustitiam de infu. s. servu-

aut. Si clerico seculari tunc eidem applicabitur nisi in contumelia ecclesie sit pulsatus quia tunc actio iniuriarum ecclesie competat ut. ff. de iniur. l. j. s. vlti. Et ei debetur satisfactio in cuius ignorantia dicitur facta pulsatio ut. s. de symo. de hoc et c. audiamus. xxvj. q. j. si quis rapuerit. in aug. de sanctis. episcopis. s. si quis rapuerit coll. ix. Sed quod si quis per pluribus excessibus una infra sit ligatus et in absolutione non exprimitur omnes excessus. sed quodam nunquid est absolutus. Respondeo non ut. s. de offi. or. ex parte. Absolutio enim surrepta non prodest ut. j. e. c. officij. Tan autem scriptis contrarium quod non placet nec obstat. j. e. t. cu per causa. ubi dicitur ipsum tanquam excommunicatum satisfacere ecclesie sue pro altera monitione premissa cogatis. illud enim tanquam non est similiter dinari sicut. tan. dixit. sed veritatis expressum. posset tamen eius sententia tolerari cum ex ignorantia vel negligentia causa suppleatur ar. s. de res. spo. super litteris. secus cum occultatur ex fraude ut de off. or. ex parte. Item queritur quid si quis pluribus sententiis sit ligatus a pluribus prelati habentibus iurisdictionem in eo. vel ab uno. Respondeo necesse est enim ut a quolibet absolvarur. unde vltima absolutio confirmabit precedentes ut. ff. ad trebel. l. j. in fi. primi responsi. de pe. di. iij. s. vlti. s. de pe. et re. quod quidem. ff. de serv. rusti. predio. l. per suum. Pures enim absolutiones necesse sunt. ar. ff. de no. ope. nunci. l. de pupillo. s. si ex pluribus. ij. q. iij. s. notandum in ver. si plura. Sed nunquid in hoc casu cum ab una sententia absolvarur ab alia non dicimus eum partim absolutum partim excommunicatum. Respondeo in quolibet absoluitur sed in vltima est absolutus sicut in eo diximus qui de uno confitetur et penitet sed de alio non quia tunc erit penitentia fructuosa cum de alio penitebit. ut. s. de pe. et re. q. quidam. possunt tamen excommunicatores vni committere absolutionem et ille posset omnes excommunicationes in una absolutione reducere sicut et plures obligationes acceptilacione tollitur. ff. de accep. l. pluribus. procedunt ista secundum illam sententiam qua dicimus excommunicatum posse iterum excommunicari quo ad unum effectum excommunicationis. Est autem duplex effectus excommunicationis. i. delectio et ligatio. secundum primum effectum excommunicatus amplius excommunicari non potest quia qui solus est expelli non potest. quod enim ad nos de his qui solus sunt ij. q. j. c. multi. xxij. q. j. c. j. ij. et l. ij. et s. de iudi. cum non ab homine. iuxta alium effectum potest excommunicatus iterum excommunicari ut l. ij. q. iij. engeltruda. potest ligatus amplius ligari. et solus positus diutius extra teneri sicut vides in eo qui pluribus ligatus catenis et hoc intelligo engeltruda. xj. q. iij. excellentissimum. De na non servatis excommunicationem est. ut tardius recipiatur ad vnam ut. xj. q. iij. qui iubente cuius morte prevenitur ut. xj. q. iij. episcopi et si clericus excommunicatus ingerat se officiis divinis exequendis incurrit irregularitatem indispensabilem tanquam ex enormi delicto ut. xj. q. iij. si quis episcopus. Item si credens se in fuisse excommunicatum. contemnat icipit ligari ex suo contemptu ut. xj. q. ij. s. cum igitur et xxij. q. iij. notandum in fi. Item excommunicatus non suscipit partem in ecclesia. ut. xxij. di. preter hec. Et non tamen in una ecclesia hoc contingit sed in pluribus ecclesiis locus habet. cum enim excommunicatus in una ecclesia in omnibus sit vitandus ut. xj. q. iij. c. ij. q. v. c. j. et vj. q. j. si quis presbyter. illi proventus ecclesiastici merito subtrahuntur cui ecclesie communio denegetur ut. s. de app. pastoralis in fine. Sed queritur de suspensio an ei proventus ecclesiastici subtrahantur. Respondeo cum suspensio plerumque fieri solet ex levi causa. utpote propter solam infamiam vel scandalum populi siue plebis ut. ij. q. v. presbyter. tali suspensio beneficium subtrahi non debet. quod non subtrahitur nisi ex magna causa. ut. xvj. q. vj. inventum. Nam quod diu alijs remedijs locus non est. sunt stipendia subtrahenda. ut. C. de excep. re. iudi. l. stipendia. Sitamen ex magna causa suspensio fieret secus esset. ut. s. de purga. ca. inter sollicitudines. ij. q. v. super causam. Item si suspensus continet suspensionem privandus est interim beneficijs. ut. s. de eta. et quali. or. cum bone. Restat videre de pena illorum qui participant excommunicatis. In quo distinguitur aut quis communicet crimini et criminoso. aut criminoso. tamen. In primo casu incurrit eandem excommunicationem in numero qua tenetur is cui communicat. videtur enim in eum delinquere qui danavit. Unde ab eo vel eius superiore erit absolutio requirenda. ut. j. e. nuper. et c. si concubine. Si autem communicat excommunicato non tamen in crimine subdistinguitur. quia aut erat excommunicatus cum suis fautoribus et communicatoribus. aut non. In primo casu communicans incurrit eandem et ab hoc non a iure ut. xj. q. iij. rogo. et c. excellentissimus. et j. eo. q. in dubijs In secundo communicans excommunicato in osculo. salutatione simplici loquela oratione vel mensa incurrit a iure excommunicationem

nem minorē. vt. xj. q. ij. sicut excommunicatus cū excommunicato communicauit. hec autē excommunicatio interdum personarū nō transit vt. xj. q. ij. qm̄ multos. Exciipiuntur quidam casus in quibus cōmunicantes excommunicatis nullā incurrunt excommunicationem. Unde. Hec anathema quidā faciunt ne possit obesse. Utile lex humiles res ignozata necesse. Utilitas ei⁹ qui excommunicato cōmunicat ⁊ scienter facit vt nulla excommunicatio incurratur. vt cū quis ab excommunicato exigit qd sibi debet vt. j. e. c. finem. Itē utilitas communicandi aliquid facit. vt cū quis cū excommunicato loquitur de his que ad excommunicationem pertinet ⁊ ad correctionē ipsius faciunt vt. xj. q. ij. cum excommunicato. j. eo. ti. c. modo. ⁊. c. cum voluntate. §. p̄dicatores. lex propter eandē. l. que est mulier cōmunicans viro excommunicato excommunicationē nō incurrat. vt. xj. q. ij. qm̄ multos. ¶ S3 nungd idē est ecōuerso vt vir sciens vxorem excommunicatā ⁊ ei cōmunicans excommunicetur. nō puto. quia viris feminas subditas ⁊ pene famulas lex esse voluit. vt. xxij. q. v. hec ymago. Unde maritus pōt vxorē cogere satis facere ⁊ absoluit ar. vij. q. j. sicut. ⁊. xxij. q. ij. placuit. Hūile. si cut est in filiis. seruis. ancill. m̄cipijs. rusticis ⁊ seruitibus nec nō in oībus alijs que a deo nō curiales sunt vt eorū consilio scelera perpetrentur vt in. c. qm̄ multos. Et qd dixi de filiis intellige de his qui in potestate patris sunt secus i emācipiatis. Res ignozata. vt si quis alteri cōmunicat ignozas cū excommunicatū dum tamen ignozantia non sit crassa ⁊ supina vt. s. de cle. ex. de aplice. Necessitate. vt cū quis transit per terrā excoīcatorū vt. j. eo. ti. cū voluntate. dūmodo necessitas sit vera ⁊ nō simulata vt in. c. qm̄ multos. Et nota qd oēs p̄sone tēte in illo. c. qm̄. v. l. qd ad illud verbū. quicūq; aut oīno ⁊ c. tenentur cōmunicare suis superioribus excommunicatis propter obnoxitatez qua illis tenentur astricti. sed alie persone que in eo. c. subsequuntur nō tenentur cōmunicare. imo debēt euitare. nisi articulus necessitatis imineat. vt. j. e. c. inter alia. ¶ Sed nūquid parentes p̄t licēter cōmunicare filiis excommunicatis dñi familiaribus suis. Dixerunt quidā qd sic nā eadem fide sunt astricti superiores in superioribus qua inferiores in inferioribus. vt. xxij. q. vlti. de forma fidelitatis. Ceterius tamē puto qd maiores excommunicantur cōmunicantes suis inferioribus ⁊ hoc in penā maiorū qui cōtingere debuerūt minores ne inciderent in excommunicationē. ar. ad hoc. xxvij. q. j. de filia. parētes autē castigare ⁊ erudire filios debent alias digni sunt pena vt. xxvij. di. legāt. Erubescit lex filios esse castigatores parētū vt i aut. de nup. §. factū col. ij. ¶ Querit an peccet mortaliter is qui in casu nō concessio cōueat cū aliquo excoīcato. Rūdeo sic. vt colligit ex illa decre. s. qd metus cā. sacris. ⁊ probatur alias. nā talis est excoīcatus vt. xj. q. ij. sicut ⁊. c. excommunicatos ⁊. c. quicūq; cōmunicauerit. qd tñ intelligo sicut determinat decre. s. de cle. ex. mi. si celebrat in fi. non autē debet quis excommunicari nisi pro mortali vt. xj. q. j. nemo episcopus ⁊. c. nullus. ¶ Quid si episcopus excoīcet aliquē ⁊ postmodū cōmunicet nunquā incurrat minorē. Rūdeo sic nam illa a iure incurrat vt. j. eo. c. nuper. ⁊ ideo non obstant iura que in contrariū possent induci qd nullus potest esse iudex suūp̄sus vt. ff. de arbi. l. penul. ff. ad trebell. ille a quo. §. tempe stium. Itē si quis ep̄us coīcet aliquem ratione criminis ⁊ ipse idē coīcat excommunicato in crimine. ¶ Item quid si excommunicet aliquem cū fautoribus ⁊ cōmunicatoibus suis ⁊ ipse postea illi cōmunicat. In his duobus casib⁹ scripsit frater Ray. in summa sua ep̄m ligatū excommunicatione maiorē nō sua sententia sed iuris ⁊ absolui debere a suo superiori per decre. j. eo. nuper. qd mihi nō placet. Nā primo casu is qui fauet in crimine nō contrahit excommunicationē a iure sed a iudice. videt enī in eum delinquere qui dānauit ⁊ ideo ab eo vel a suo superiore debet absolui vt dicit illa decre. nuper. qd in casu p̄missio dicit non posset vt ep̄i sua sententia ligarentur ⁊ ideo dico in casu scdo. nam cū quis excommunicatur cū cōmunicatoib⁹ suis pari anathematis vinculo constat p̄ncipalē excoīcatū ⁊ fautores seu cōmunicatores illius fore astrictos vt. xj. q. ij. excellētissimus. vnde ⁊ in hoc casu cū episcopus sua sententia ligari nō possit vt superius dictū est cōtrahet minorē excommunicationē a iure. ¶ Querit pone qd ep̄us excoīcet subditū suū rōne criminis nunquid nō subditus cōmunicans ei in crimine ligatur ea sententia videtur qd nō vt. j. e. a nobis in p̄ma a nobis. imo nec remissio alicuius episcopi extenditur ad subditos alienos vt. s. de pe. ⁊ remiss. qd autē puto tamē contrariū eo qd ille qui cōmunicat in crimine videt in eū delinquere qui dānauit vt in decre. nuper. vnde cōtrahitur forū ratione delicti ⁊ quo ad hoc effi-

citur subditus excommunicantis. ¶ Queritur de excoīcatione to. An possit intrare ecclesiā. Rūdeo excommunicatus minor excoīcatione potest audire diuina p̄ter missam eo qd a sacramenti est tñmodo exclusus. vt dixi. s. eo. ti. circa p̄m. Securus tamē puto si ex deuotione abstinerit. ar. v. diad eius vero. ¶ S3 nungd clericus minor excoīcatione ligatus potest in choro cum alijs officium suū prosequi. Respondeo non si scienter ⁊ in contemptu ecclesiastice discipline communicauit excommunicato ⁊ sic cōtrahit minorē qd tunc est in mortali peccato ⁊ anathemate feriendus. vt. s. de cle. ex. mi. si celebrat i fi. Et vt notatur. s. eo. t. §. querit an peccet. Ceterū si quis cōmunicet excommunicato casualiter vel negligēter vel ex verecundia potius qd ex contemptu poterit prosequi officiū non tamen celebrare nec sacramēta recipere vel conferre vt in illa decre. si celebrat. laudo tamē vt prius faciat se absolui qd suū officiū in choro cū alijs p̄sequat. ¶ Si vero quis sit excoīcatus excoīcatione maiorē ecclesiā intrare nō debet vt. xxij. q. ij. vir cum propria. xxj. dist. clerici in fi. et si intrauerit clerici exire debēt officio dimisso vt. xj. q. ij. sicut apostoli. ⁊. c. excoīcator ⁊. c. qui cōcauerit. xxij. q. j. oīs qui resedit. qd intelligo facienda cum notoriū est de excoīcatione illius aliquā publice nō euābunt ne prodere videantur vt. vj. q. ij. si tñ. ⁊. c. placuit ⁊. ij. q. j. si peccauerit. monere debent tamē eundē in secreto vt exeat nā ingerendo se coīcationi aliorū peccat mortaliter vt in. c. tñ. ⁊. s. de cle. ex. c. illud circa fi. Sed si monitus nolit exire. tunc clerici possunt infra ab officio desistere vt per hoc occultus excoīcatus nō publicetur si desistat vel exeat sciētes vel remaneant ignozantes. si quidā sciunt ⁊ quidā ignozant caute tamen hoc fiat vt ille nō prodatur. si enī occultus est vt dixi in priuato vitandus est vt saltez verecūdie rubore suffusus prolatēti excessu satisfacere cōpellatur vt. j. eo. ti. cum non ab hoīe. ¶ S3 quid si publice aliquis excoīcatus intret ecclesiā. Rūdeo publice exire moneatur. si nō exeat dimittatur officiū nisi sacerdos canonē inceperit. qd tunc perficere debet. nō enī interrupta vel nō cōpleta dimitti debēt sacra mysteria. vt. vj. q. j. nihil. perfecto aut canone ⁊ sumptis corpore ⁊ sanguine iesu christi amplius in missa non p̄cedat excoīcatus presentē. sed si ecclesia haberet iurisdictionē tēporalē posset ipsum excludere violenter. s3 vbi non habet iurisdictionē ⁊ excoīcatus ammonitus non exiret sed se ingereret procaciter ⁊ proterue inuocari posset brachiū seculare. ¶ S3 nūquid cleric⁹ excoīcatus tenetur dicere horas. Rūdeo sic. cū enim ad p̄sum spiritus clericus tenetur vt. s. de cele. mis. c. j. ab hac ieruitute per excoīcationē non liberabit. qd pena nō habet immunitatē. ff. de interdic. ⁊ rele. l. relegatozū. §. vlti. ff. de nego. gest. l. sine hereditaria. ⁊. ff. ex qui. cau. man. l. papinianus. Dicit ergo horas suas non officiādo ecclesiā sicut prius vel iuxta consuetudinez precedentē vt. xj. q. ij. si quis episcopus dānat. ⁊. c. si quis ep̄us in cōcilio. Idem dico in suspēsis poterunt bini vel trini excoīcati. suspēsi dicere horas suas. s3 excoīcati extra ecclesias suspēsi vel interdicti in ecclesijs etiam interdictis ianuis clausis. interdictis ⁊ excoīcatis exclusis. voce dimissa ita qd audiri nō possunt. vt. s. de pe. ⁊ re. qd i te. ¶ Itē nota qd si clerici sciēter ⁊ sponte participant excoīcatis ⁊ ipsos in officijs recipiant eadē excoīcationis sūa inuoluuntur nec absolui possunt nisi a papa vt. j. eo. c. significauit. ⁊ hūc rigore inducit magnitudo excoīcationis. s. propter excel lentia eorū in quibus coīcatur. ⁊ cū sit penalis hec constitutio nō extēdo. eo qd pene molēde sūt nō extēdēde vt de pe. di. j. §. pene. ff. de pe. l. interpretatione. qd aut dicitur ⁊ in officijs receperunt. intelligo oībus officijs que in ecclesia vel extra ecclesiā celebrantur vt de horis diurnis. ⁊ qd dicitur sponte intelligo excludi coactionē absolutā nō conditionalē que non defendit ab excoīcatione. ⁊ si satisfackdo in parte defendat. vt. s. qd met⁹ cā. sacris. ¶ Queritur an hec verba sufficiāt ad excoīcandū scias te excoīcatū esse. vel te excoīcatū cognoscas. vel habes te pro excoīcato. vel reputes te excoīcatū. ⁊ videtur qd sic. vt. s. de tes. co. c. ij. s. de app. preterea. nā in sūa nō refert an interueniant verba directa vel equipollēta vt. j. ti. proxi. in hoc. vnde si iudex dicat. videtur tibi nō debere seruo. videt tibi absoluerē. s. de ar. l. qui tamē. §. j. Itē sola voluntate aliqui excoīcatur vt. xj. q. ij. si inimicus. sicut ⁊ voluntate absoluit vt. j. eo. ti. si aliqui. Itē si testator dicat. Sciatis heredes mei me donasse liberto meo tales res inter viuos. ex his verbis dñum trāsit ad libertū. qd donatio nō p̄cessit vt. ff. de dona. ex hac scriptura. Itē si testator sic dicat. sūa mea ideo exheredauit. qd

dote cōtentā esse voluit. ex his verbis cū voluntate exheredare videntur vt. ff. de heredi. insti. qui volebat. Sed cōtra. verba illa de quibus in prin. dixi vim denūciandi habēt magis q̄ ligandi sed denūciatio non ligat vt. s. de app. pastoralis in fi. Itē si testator dicat volo vt heres meus manumittat seruū meū cum multorū seruorū capta sibi relinquerim. si nō sit verus seruus fuisse relictos. nec heredi dabit actio. nec cōpellitur manumittere seruū suū vt. ff. de le. ij. l. i. c. s. verū. ij. R. ¶ Itē nulla est substitutio. si nō iueniatur institutū. ff. de heredi. insti. l. ex facto. etiā agitatū puto verba illa nō sufficere ad excoicandū vnde in decre. illa preterea. subaudi te excoicō et excoicatu te scias. et eodē modo subaudi in decre. de testi. co. nā excoicatio odiosa est et ideo restringēda non āplianda. ff. de libe. et posthu. l. cum quidā. s. de conlang. et affi. qd dilecto. et ad superiores rationes pro p̄ma parte inductas. Respondeo p̄ma nō ob. qz equipollentia intelligit hec excoicō vcl a cōmuniōe ecclesie sic excludo. non ob. lex illa ex hac scriptura. qz illud benigna in interpretatione cōcludit vt in littera tōrnetur. Itē nō ob. lex illa que volebat qd illud ex voluntate testatoris procedit et in vltimis voluntatibus voluntas testatoris lex est vt in aug. de nup. s. dispōat coll. ij. Itē dici cōsuevit qd si aliqd phibet sub interminatione excoicationis non incurrit excoicatio q̄uis fuerit phibitum vt. s. de iure pa. relatū. et qz cōmunicationes viz sententie non habēt secus sub diffinitione excoicationis tunc enī statim incurritur excoicatio cū sit prohibitū vt. s. de emuni. ec. non eo minus in fi. Et eodē modo cū mandatur aliqd sub pena excoicationis vt. l. xij. di. saloniāne. nisi a iure mandetur vt. xxx. di. per totū. Et est ratio qz ius magis irascitur in cōtempu ministri iuris q̄ in cōtempu sui ipsius vt. ff. de arbi. l. si cūz dies. s. vlti. et l. celsus. ¶ Queritur pone sup caput clerici vibrem baculū volens ipsum percutere non tamē percutio nū? quid incido in canonē videtur qd sic qz qui manū eleuat versus aliquē tenetur iniuriarū vt de pe. di. j. si quis pulsā? et sine violentia manus inciditur in excoicationē vt. eo. ti. nup in pn. xvij. q. iij. sicut. et eadē questio mouetur de eo qui clericū sequitur vt verberet licet nō verberet qz nō capit ad vtrāqz questio nem sic dico qd neuter incidit in canonē qz canon ille si quis suadente. factū exigit. l. manus iniectionē dū dicit iniecerit. Itē in iuriā dūz dicit suadente dyabolo. Itē violentiā dūz dicit violentas manus que verba cū effectu intelligo vt de pe. di. j. hoc autem. Itē cū illa cōstitutio sit penalis ipsaz nō extēdo. Idone qz quis mandet manus violentas inieci in clericū et tandē penitet ante manus iniectionē nūquid secuta manus iniectione incidit mandator in canonem. vt infra eo. i. mulieres. Respondeo sic. nisi mandatum reuocetur ita qd mandati reuocatio peruenit ad mandatarium. vt. ff. mand. l. si mandasse. ff. de procura. l. si procuratorem. C. de satisfando. l. vna. s. de procu. auditis et c. mandato. ¶ Sed pone si mandator moriatur ante manus iniectionē. dicunt quidā eū non incidere in excoicationē. iā mortuū. tum qz morte finitur mandatū. ff. manda. l. inter causas. s. j. iusti. manda. s. recte. s. de offi. dele. gratū et c. licet nō dū. tum qz ecclesia sub terra nō ligat vt. j. eo. ti. a nobis in secū? da a nobis et c. xliij. q. iij. ligantur. Sed verius dicit eū fore excoicatum post mortē nisi mandatū reuocet ante mortē cū intel ligatur decedere in eadē voluntate vt. s. de bap. et eius effectu. maiores. ff. de ma. vin. l. si pater. bene aut quis excoimunicatur post mortē vt. xxij. q. ij. sane. ¶ Item quid si non mādēt sed ratā habet iniectionē manus in clericū dicit quidā qd incidit in canonē nam ratibabitio et in maleficijs locū habet vt. s. de symo. sicut. C. de incest. nup. l. ij. ff. de vi et viar. l. j. s. qz ar. contra. ff. de his qui no. infā. l. quid ergo. ff. manda. l. si vero. s. si pōt. ff. de vi et vi ar. l. j. s. qui igitur. qd meo noie gestū non est ratū habere non possum. ff. de nego. gestis. l. si pupilli. s. sed si ego. et ff. de preca. l. si seruus. ¶ In summa notādū qd qui manus inieci in clericū violentas duos offendit et illū quē ledit et ecclesiaz. Vt lo satisfieri debet per humillationē et dilectionē vel pecunie prestationē si dānum interuenit vt. j. eo. c. ea noscitur. Ecclesie aut satisfiit cum iurat de parendo mandatis ipsius et mandatū illud suscipitur de quo habes. j. eo. ti. ex tenore. sed si sine mādato et satisfaciēdo bñōi absolutio fiat valet et tenet vt j. eo. c. cū desideres. Sicut enim excoimunicatio facta nō seruata forma valet et tenet. xj. q. ij. si epus. sic et absolutio. et enīz domini? ius esse voluit vtriusqz ligandi et soluēdi. vt de pe. di. j. Et nota qd licet canon ad presidium edictū clericorum ille. xvij. q. iij. si quis suadente. tria requirit q̄tum ad hoc vt incidatur in ipsum. l. iniectionē dū dicit iniecerit. violentiā dū dicit violenti

tas. et iniuriā dū dicit suadente dyabolo. Fallit hoc casualiter nam aliqui inciditur in illū canonē sine iniectione manus ppter violentiā. vt. j. e. nuper in pn. aliqui sine violentia ppter iniurias vt. j. eo. cōtingit. Aliqui sine violentia et iniuria propter solā iniectionē vt. j. eo. ti. vniuersitas. Itēz nō. qz olim fm antiquos canones quilibet audiebat volens de iniusta excoimunicatione docere. vt. xj. q. ij. si episcopus. Hodie enī nō audiet nisi in duobus casibus. si dicat sententiā excoicationis latam post appellationē legitime interiectā vel intollerabilem errorem in snia fuisse expressus vt. j. eo. ti. per tuas. Intollerabilis error pot dicit qd libet mortale peccatū vt si quis excoimunicat aliquē qz non sator vel qz non fornicatur. Et intollerabilis error dicit potest cum expresse cōtra ius pronūciatur vt. ij. que. vj. s. diffinitas. ff. que snie sine app. re. l. j. s. j. et talis error facit exheredationem nullā. ff. de libe. et post. l. posthumus. s. vlti. et l. sequenti. sic nec valet tutoris datio si error facti sit in datione expressus. ff. de tuto. et cura. l. sepe. sic et obligatio per errorem facta non tenet. ff. si quis cau. l. j. et si. s. vlti. ff. de fidei. l. si postqz. vel error in snia excoicationis exprimitur. cum excoimunicator dicit excoimunicate qz credis in deū vel qz caste viuīs. vel pone exemplū. vt si dicat excoicatore. excoimunicō nisi missam dixeris pro anima talis heretici vt. xj. q. ij. si quis epus. Bug. tamen dixit tūc demū sententiā excoimunicatis cōtinere intollerabilem errorem cum fertur pro cōtrario eius pro quo ferri solet. solet enim ferri pro cōtumacia vt. xj. q. ij. nemo. c. certū. si ergo feratur pro obediētia vt si excoimunicet quis qz obedit sententiā cōtinet intollerabilem errorem. verius tamen puto qd prius dixi. Et hz duo casus assignantur in quibus snia excoimunicationis non teneat ipso iure vt dictū est. ego assigno et alios tres. vt si epus excedat in exactione procuratoris et qz sibi nō pareatur excoicet vt. s. de excel. pre. cū ad quorundā. Item cū quis supponit se protectio ni romane ec. et ex simplicitate nō appellet. sententiā excoicationis in eū lata nō tenet. vt de app. ad audientia. Itēz si sententiā excoimunicationis ferat. a prelato heretico vel excoimunicato vt. xxij. q. j. audiuius. Et nota qd vbi iudex vel prelatus dicit excoico. intelligendum est de maiori excoimunicatione non de minori vt. j. eo. ti. si quez. nō obstante. ff. de pens. l. si preles.

De verborum significatione.

Rica.

Actū est de personis

In pmo libro. i. scdo de iudicijs. in. ij. de vita et rebus clericorū. in. iij. de spōsalibus et matrimonio laycorū. in. v. de criminibus. S3 qz circa verborum interpretationes et intellectus oriuntur qōnes frequentius ita vt plerūqz nexam soluimus nodū ligemus vt. j. eo. ti. cum oliz. ideo ponitur hic rubrica de verbo. sig. ¶ Et ideamus quid sit verbū. vnde dicatur. qualiter hic sumatur qualiter sit interpretandū. quis possit verba dubia interpretari. vltimo videndū est quādo possit aritari vel prorogari interpretatio. ¶ Verbū est pars orationis cū tpibus et modis sine casu significatiū actio nis et passionis. hic autē ponitur verbum in larga significatione vt supponat pro qualibet parte orationis per quā se quiloquitur qd animo gerit in noticiā aliorū deducat. verba enim non ppter ea instituta sunt vt per ea se inuicē boies fallant hz vt eis quilibz in alterius noticiā proferat. verbis igitur vti ad fallacias non ad qd sunt instituta peccatū est. Interest enim quēadmodū verbū pcedat ex aio reā linguā nō facit nisi rea mēs vt probant hec. xxij. q. ij. is aut et c. boies i fi. Vnde versus. Nō nisi mente rea sit mea lingua rea. vnde qui contra mentē loquitur nihil dicit qz nō dicit qd cogitat qz vox illud non signat nec dicit quod vox signat qz illud nō intendit. igitur nihil dicit vt. ff. de rebus du. l. in ambiguo. Verbum autem dicitur filius dei qz et sicut per verbum exprimitur voluntas hominis sic per filium dei voluntas patris vt de pe. di. j. verbū dei dimittit peccata. dicitur aut verbū ab aeris verberatu qd commune accidens est omnibus partibus orationis siue sumatur in prima si gnificatione siue in secunda. In p̄uilegijs siue in repertatis in terpretabuntur verba ad id ad quod sunt instituta vt. xxij. que stione. ij. quod autem. non enim sensus extrinsecus alienum et extraneum debetis querere. vt. xxxv. di. relatū. et ad cōmunē intelligentiam verba sunt referenda vt. s. de spon. ex le teris. ff. de le. ij. l. nō aliter. Sed cōtra plerūqz dum proprietates verborum attenditur sensus veritatis an. itit vt. j. e. ti. preterea. naz potius

Magis potius mens attendit q̄ verba sunt cōsiderāda. vt. xxij. q. v. humane. aliquādo cōtra cōm intellectus sit interpretatio vt. s. de postulādo ad hec. 7 potius cōsiderandū est qd testator senserit q̄ ipsa vocis significatio vt. ff. de sun. instruc. l. cū dela. nionis. §. alinā. 7 hec vera sunt vbi interpretatio verbi habere a iure sicut canon interpretatur statim. l. vsq; ad annū 7 dī vt. xx. q. ij. puella. puto q̄ in rescriptis 7 p̄ilegijs magis mēs 7 in tēto supioris attēdēda sūt q̄ vba cōsiderāda vt. s. de offi. dele. sup. eo. s. de deci. ex multiplici. s. de p̄ilegijs q̄to 7 c. in hys. nā q̄uis verba p̄ilegiōrū inspiciēda sunt. vt. s. de p̄ile. pono. plus tū cōsiderāda est mēs vt. ff. de le. 7 se. cō. l. scire. q. j. marchion. xij. q. v. humane. §. eo. ti. intelligentiā. 7 idē dico in testō q̄ mens prior 7 potentior est q̄ vox vt. ff. de suppl. le. l. labeo in fi. Unde si testator mihi legauit seruū sub appellatiōe stichi cū vocaretur p̄philus nō stichus qui ex verbis significat sed p̄philus debetur nomina enī significādoz hōiū gratia reper ta sunt q̄ si quolibet alio modo itelligant nō interest vt. insti. de le. §. si quis in noie. 7 idē est si in fundi noie sit erratū vt. ff. de le. j. l. ij. Secus in nominibus rerū. rerū enī vocabula imuta. bilia sunt hōiū mutabilia. vt in ea. l. in fi. j. §. Verba rescrip torū dñi pape interpretatur papa. s. de sequestra. c. j. Aliqñ 7 legatus interpretat vt. s. de postulādo. c. j. Quis aut possit interpretari p̄ilegia dixi. s. de p̄uil. §. h. pone. de interpretatio ne vero iuris distinctio est antiqua interpretatio generalis est ne cessaria 7 in scriptis redigēda interpretatio p̄ncipalis vt. C. de le. 7 se. cō. l. non dubiū. s. de sen. ex. inter alia. Generalis necessa ria sed nō in scriptis redigēda interpretatio consuetudinis vt. ff. de le. 7 se. consul. l. si de interpretatione. s. de cōsue. cū dilectus. Nō generalis s; necessaria in scriptis redigēda interpretatio iu dicis. ff. de le. 7 se. cō. l. non possunt 7 l. nam vt ait. Venerat nec necessaria nec in scriptis redigēda interpretatio magistri vt. C. de profes. l. j. l. xij. q. nulli additus in verba magistri. Sūt interpretatiōes a iure q̄bus per oīa standū est vt in decre. hic positis 7 C. 7 ff. eo. ti. per totū. S; p̄ter has iuris interpretatiōes inuenimus 7 alias nā noie beneficij non cōtinetur rectoria vel psonatus vt. s. de preben. cū olim. 7 hoc ne iuri eoz ad quos spectat electio detrahāt 7 simile als. s. de offi. dele. sup. eo. ver. verba illa ordinet ecclesia talem interpretatiōē recipiūt ordinet per aliū instituentē ad quē institutio spectat s; nomie beneficij continetur prebenda. vt. s. de pben. pro illorū. nō obstat bis. j. eo. ti. tua. vbi prebēde 7 maiora officia nomine beneficij cōtinē tur. illud enī obtinet fauore ecclesie a debitis reuelādis. 7 ideo dicit littera in hoc casu. ideo ius interpretat cōstitutiōē illā. s. de concess. prebē. vel ec. non va. c. nulla. qd ad archiepiscopatus vel epatus non solet extēdi s; ad psonatus alios 7 minora bene ficia coartari. vt. s. de concess. pre. vel ec. c. dilectus. Q̄uis hodie illi dilectus videat derogatum per cōstitutiōē illaz. s. de elec. ne pro defectu. sic interpretatur eadē decre. nulla. locū non habere nisi p̄bende fuerint distincte. vt. s. de cōces. preben. c. ex parte. Dōstēti. sic interpretat eandē cōstitutiōē nulla. vt in. vj. mē sibus de quibus loquit̄ tēpus suspēsiōis nullatenus cōputet̄ cum illa latera. cōcilij cōstitutiō cōtra negligentes tm fuerit promulgata. vt. s. de con. pre. q. diuersitate. Interpretatur elec tio. i. cōfirmatio. vt. s. de consue. cū dilectus. Itē ius interpreta tur clausula illā que interponit in rescriptis. qd si duo vel oēs interesse nequiverit 7 c. vt intelligatur de impossibilitate iu ris vel facti. vt. s. de rescrip. sciscitatus 7 illa decre. interpretat illā sciscitatus. 7 illā. s. de of. dele. prudentiā. dicēs q̄ si clausula q̄ si oēs vel ambo ponitur in rescripto 7 vnus interesse nō pōt nec cōmittere pōt. s. de of. dele. coram. Itē decre. illa per tuas interpretat aliam eiusdē t. licet heli. de iymo. Itē decre. illa. s. de of. dele. super questionū. interpretat illam cū te consulente. Item decre. illa. de cōsan. vir qui a stipite. interpretat alia eius dem. t. non debet. sic q̄ aliqui cōstantes inter se quarto gradu possint cōtrahere nisi q̄uis alter distat a cōmuni stipite. iij. gra du alter. v. Item decre. illa. s. qui si. sunt le. per tuas in si. inter pretatur aliam. eiusdē. t. trāsmisse. dum dicit qui in casu dissimi li loquitur. Item qd dicit decre. illa qui si. sunt le. cū inter io. ve terē. q̄ filij nati ex illis parētibz qui ignorātes impedimentū in facie ecclesie cōtraxerūt legitimi sunt interpretatur aliam in eo. ti. dicēs idē esse si alter coniugū ignoret impedimentū. Itē q̄ di cit decre. s. de vi. 7 bo. cle. qm. 7 alia. s. de sen. ex. monachi. l. q̄ si alijs de cōmuniter viuētibz manus in cōfrem inijciat vio lentas a suo abbate vel superiore poterit absolui interpretat de cre. s. de sen. ex. cum illorū. dū dicit nisi excessus extiterit diffi cilis 7 enormis. vt si ad mutilatiōē mēbz vel effusione sanguis

nis est p̄cessumant in ep̄m vel abbatē violenta manū infecta Item decre. illa. s. de cognat. spl. c. j. interpretatur illos canones. xxx. q. ij. sup. quibus. 7 post susceptū. hec exēpla 7 alia bis filia de iuris interpretatiōe notare per se poterit quilibet studiosus ¶ Itē prologat iuris interpretatio rōne fauoris vt si cui idul tum sit retinere bñficia vacātia in sua ecclesia 7 fructus eoz percipere. ac in solutiōe debitorū eiusdem ecclesie cōuerter 7 per interpretatiōē extēditur nomē beneficij ad p̄bēdas vel beneficia maiora. vt. j. eo. tua nobis. Item verbū illud labores extendit ad oīa que quidē religiosi p̄p̄is manibus 7 sumpti bus excolunt. vt. s. de deci. ex parte. Itē p̄ilegiū indultum de decimis nō soluēdis extēditur ad decimas p̄ interpretatiōez possēsiōis. que postmodū acquiruntur vt. s. de p̄uil. q. circa Item qd quibuscūq; religiosi indultum est. s. vt cūz rome terre fuerit interdictū. ex cōicatis 7 interdictis exclusis possunt quā doq; ianuīs clausis suppressa voce nō pulsatis cāpans diuina officia celebrare ad ep̄scopos prologat. vt. s. de p̄uil. qd nō nulli. sic per interpretatiōes extēdimus donatiōes vt. s. de do. na. cū dilecti. vnde si Imperator donet domū interpretat cūz oībus iuribus 7 pertinetijs suis esse donatū. vt. C. de bo. va. l. si quādo li. x. Itē facimus in testamētis similiter rōne fauoris. Unde si aliquis leget vna interpretamur 7 vasa vinaria legat se. ff. de vi. 7 tri. le. l. si cui. §. si vinū 7 ff. de penu. le. l. qui penus. §. vlti. 7 l. nāq; 7 auibus legatis 7 aularia debent vt. ff. dele. iij. l. auibus. Non enī in causa testamentorū ad diffinitionē vti q̄ descendendū est cū plerūq; abusive loquant̄ hoīes nec pro p̄p̄is nominibus vel vocabulis vtant̄. vt. ff. dele. iij. l. nō aliter. §. dictus. Ideoq; cartarū appellatiōe libros intelligimus esse le gatos cū vox testatoris voluntas vigeat vt cū quis dixerit car tas meas vniuersas qui nihil aliud q̄ libros habeat studiosus studioso relinquēs vt. ff. de le. iij. l. librorū. §. q̄ tū. Itēz proga tur iuris interpretatio rōne generalitatis vt cūz q̄s obligat bona sua 7 futura bona intelligat obligare vt. C. que res pigno. ob. pos. l. vlti. Itē cū quis fundū obligat nihil excipiens ius patro natus qd in ecclesia in fundo sita obtinet obligare videt̄ vt. s. de iure pa. ex literis. ¶ Aliqñ interpretatio iuris artat vt in p curatione exigēda ne subiecti grauentur vt. s. de cen. quanto. Itē artatur vt exactionis 7 auaritie nota vitet̄ vt. s. de cen. ex parte. Itē interpretatio artat odij ratione vt cūz decime layco concedūt̄ in feudū qd male sit vt. s. de his que si. a prela. sine con. ca. c. cū aplica. Itē in hoc casu occasione decimatiōis anti que nō sunt decime nouallū usurpade cū in talibus nō sit extē denda licētia sed potius restringēda vt. s. de deci. tua. odia enī per interpretatiōē restringēda sunt vt. ff. de li. 2. postb. l. cum quidā. s. de cōsang. 7 affi. qd dilecto. Itē artatur venditio per interpretatiōē vt nō videat̄ ep̄iscopatū vel venditū vel in vē ditiōe exceptū qd venditiōis tēpore non extabat vt. ff. de cō trahen. emp. 7 ven. l. rutilia. 7 hoc ideo q̄ in vēditiōe inspicit̄ tēpus cōtractus. Itē in fauore rei sit restitutio per interpretatiō ne nam si quis legauerit nūmos 7 nescimus de quibus sensic tūc sumitur coniectura ex pluribus. spectatur enī consuetudo patrifamilias in primis deinde regionis in qua testator versa tus est. sed 7 mens patrifamilias 7 legatarij dignitas vel cha ritas 7 necessitudo. In summa que p̄cedūt vel sequunt̄ scrip ta scrutanda sunt vt. ff. de le. j. l. filiusfamilias. q̄ si nec ex illis coniectura capi possit tunc locū habet qd dicitur nūmis indi stincte legatis exiguiorē debēt̄ si neq; ex cōsuetudie patrifami. neq; ex regione vnde fuit neq; ex cōtextu testamenti pos sit aparere. vt. ff. de le. iij. l. nūmis. qd ideo contingit q̄ cū heres dānatus sit nūmos dare in potestate eius est quos velit dare 7 se liberare vt. ff. dele. iij. l. qui concubina. §. j.

De regulis iuris.

Bica.

De eximii operis con

summationem 7 ministrorū iuris canonici instru cione p̄fectissimā doctrinā diffinitiones iuris si ue regule supponunt vnde intulatur rubrica de regulis iuris. ¶ Videndū est quid sit regula. vnde dicat̄ qua liter finiat̄. ex q̄bus regula surgit. ¶ Regula quidē est que rem breuiter enarrat nō vt ex regula ius sumatur. sed ex iure qd est regula fiat vt. ff. de ti. l. j. Sed in grammatica regula est multorū cōfir illū collectio. ¶ Regula dicta est ex eo q̄ recte ducit nec aliqñ aborsum trahit. Alij dixerunt regulā dictā vel

q̄ regat v̄l q̄ norma recte v̄nēdi p̄beat vel q̄ distictū p̄būq̄
conigat v̄l. iij. di. regula. **C** S̄ obijcies si hoc facit regula. er
go regula est ius s̄ cōtrariū dixi nō vt ex ea ius fiat. R̄ideo. in
decre. sumitur regula s̄m q̄ canon grece latine regula nuncu
patur. v̄l. iij. di. canon. sumit̄ aut̄ regula vel ex signo v̄niuersali
v̄l. j. eo. ti. oēs res. ff. eo. ti. l. oia. vel ex signo indifinito v̄l. ff. e. ti.
l. quicqd calore tractūdie. vel ex alio generaliter dicto v̄l. j. e. ti.
q̄ non est lictū. **C** Sumitur regule ex iure cōstituto v̄l. ff. eo.
ti. l. j. 7 vt superius dixi. quedam tamen sunt in quibus regule
vel diffinitiones prodite non sunt. quia nec tradi possunt. Diffi
cilis est enim aliquarum rerum diffinitio vt more. ff. de v̄su. l.
mora in p̄m. sic 7 alibi lex dicit in impensis factis in rebus dota
libus. que autem impendia ex rebus dotalibus deduci debe
ant non tam facile in v̄niuersum diffiniri q̄ singula ex genere
7 magnitudine impendiorū extimari possunt v̄l. ff. de impen.
in rebus dota. fac. l. quod dicitur in fi. Item nō potuit diffiniri
quāta fides sit testibus adhibenda. 7 ideo hoc arbitrio iudicis
reseruat̄ dū dicit̄. cū magis scire potes quāta fides sit testib⁹
adhibenda v̄l. ff. de testi. l. testiū fides. in v̄rsi. verba epistole. sic
quāti tēporis p̄sila sit peccatorib⁹ iponenda canone non potuit
diffiniri. 7 ideo dictū ē tēpora penitudinis habita moderatiōe
cōstituenda sunt. tuo iudicio p̄out cōuersorū animos prospere
ris esse deuotos habito respectu ad etatis pericula 7 egritudi
nū necessitates. v̄l. xxvj. q. vij. tēpora. 7. c. hec sic. **C** Itē quate
nus 7 cuius inter sit nō potuit diffiniri. eo q̄ nō in iure. sed in fa
cto consistit. v̄l. ff. e. ti. l. quatenus. His igitur p̄missis ad aliquā
presentis tractatus doctrinaz. regulas sub hac rubrica positas
exponamus. **C** Prima igitur regula. oīs res per quasunq̄
causas nascit̄ per easdem dissoluit̄ subaudi in cōtractū agen
tes. vt est videre in emptione 7 v̄ditiōe que cōsensu cōtrahū
tur. 7 cōtrario consensu dissoluntur rebus integris existentib⁹
bus. sec⁹ si ad solutionē p̄eciū vel reitraditiōē peruentū sit vt
C. quādo licet ab emp. re. l. j. Idē in alijs bone fidei cōtracti
bus. v̄l. ff. de pac. l. si vnus. s̄. idē. Idē in sp̄salibus de futuro
v̄l. s̄. de sponsa. p̄terea. sec⁹ in matrimonio. v̄l. s̄. de iureiur. tua.
7. ff. de eo qui cog. cōsangu. v̄l. sue. sup. eo. hoc ideo. q̄ matrimo
niū non soluit̄ nisi morte. v̄l. xxij. q. vij. licite 7 i. aug. de nup. s̄.
deinceps. coll. iij. 7 simile ad. l. ista. ff. e. ti. l. nihil. **C** Secūda re
gula dicit. q̄ ea facta que dubiū est quo aīo fiat in meliorē par
tē interpretemur. vt enī v̄r p̄dictus scientia litterarū 7 maxie
p̄elatus cū cū p̄pria consanguinea cōuersat̄ credi debet q̄
hoc faciat affectionis 7 nō fornicationis causa. v̄l. s̄. de p̄sum.
cū in iuuentute. Itē cū legatus ecclesie romane 7 maxime car
dinalis equum vel aliud modicū recipiat ab eius cognato cui
confert aliqd sp̄uale. credendū est q̄ non symonie. s̄ necessitas
causa recipiat. v̄l. s̄. de symo. 7 si q̄ones. 7 hoc ideo cōtingit. q̄
quilibet p̄sumit̄ bonus donec contrariū probetur. v̄l. s̄. de
scruti. c. vno. s̄. de p̄sump. dudū. 7 nullū sue salutis immemo
rē. v̄l. j. q. vlti. sanctimus. Illa iura dicūt in humaniorē partē in
dubijs declinādū. vt de trasac. c. vlti. l. dī eos. Illas in dubijs
q̄ tutius est tenere debemus. v̄l. s̄. de p̄sby. non bap. mi. ve
niens. s̄. de bap. 7 eius effec. de quibusdā. de con. di. iij. si nulla
7 di. j. p̄sbyteri. Illas in dubijs suis cōsciētis hoies relinquit̄
tur. s̄. de iureiurā. mulieri. xxij. di. habuisse. **C** Tercia regu
la est. vtilius scandalū nasci permittitur q̄ veritas relinquantur
fidei. vel veritas bone vite. Triplex est enī veritas bone vi
te. 7 hec nunq̄ dimittat̄ p̄pter aliqd scandalū. q̄ pro nullo scā
dalo debet cōmitti mortale peccatū v̄l. s̄. de noui ope. nunci. cū
ex iniuncto circa. fi. Itē iusticie respectu iudicis. discipline respe
ctu p̄elati. Et in his aliqū veritas dimittitur p̄pter scādālū vt
xxij. q. iij. non pōt. Unde versus. Est verus vite. doctrine iusti
cieq̄. Anū semper habe. duo p̄pter scādala linque. **C** Quar
ta regula est q̄d non est licitūz necessitas facit licitū. simile ad
hanc regulā de conse. di. j. sicut. 7 di. iij. peruenit. 7 di. v. discipu
lo. s̄. de iur. qui per necessitatē. Et est rō. q̄ necessitas est cōtra
ria voluntati. ff. q̄ metus causa. l. j. 7 nullū peccatū nisi voluntariū
v̄l. xv. q. j. s̄. j. 7. c. alla. **C** Quinta q̄d latēter aut per v̄z vel
alias illicite introductūz est nulla debet stabilitate subsistere. in
hac pōt poni exemplū in exactis latētr aut per ip̄pressionē aut p
doli a p̄elatis introductū que subsistere de iure nō debēt vt
x. q. iij. q̄ cognouimus. s̄. de excel. p̄ela. sane. vel pōt poni exē
plū in cōsuetudine irrationabili introducta latēter vel per v̄z
que subsistere nō debet. ff. de le. 7 se. cōsu. l. q̄ nō ratione. s̄. de
cōsue. c. vlti. **C** Sexta in ipso cause initio nō est a questionibus
inchoandū cōtingit hoc ideo q̄ ad q̄siones non peruenit nisi
per p̄sumptiones. 7 iudicia 7 propterea non est a q̄onibus in

choandū vt dicit hic 7. ff. e. ti. l. j. R. j. 7. C. e. ti. l. milites. **C** Se
ptima quicqd in sacralis deo rebus 7 episcopis agit̄ pro sacri
legio reputat̄ q̄ sacra sunt 7 a quoq̄ violari non debēt. sacrile
giū enim cōmittit̄ si res ecclesie diripiātur vt. j. q. iij. puenit. xvj.
q. vij. c. ij. xvij. q. iij. si quis domū. s̄. de foro cōpe. cōquest. s̄.
de sen. ex. cōquesti. 7 q̄d dicit sacralis supple maxime. naz 7 nō
sacrate p̄uilegiū habēt 7 serui ecclesiarū vt. xij. q. iij. ecclesiarū
seruos. sic 7 cū iniuria insert̄ personis ecclesiasticis vt. xvij. q.
iij. si q̄s suadēte. 7 q̄ hic dicit ep̄s subaudi maxime. xvij. q. iij.
si quis deinceps. **C** Octaua qui ex timore facit p̄ceptum ali
ter q̄ debeat facit 7 ideo iam facit intelligendum est de p̄cepto
diuino 7 de eo qui illud facit timore seruili. qui non pōt esse si
mul cū charitate vnde talē timorē habēs nō pōt mandata dñi
adimplere. cū non sit in charitate que est summa oīum bonorū
operū. vt de. pe. di. ij. charitas. sec⁹ est de timore filiali qui simul
habetur cū charitate. vnde qui timet deū facit bonū. Itēz ti
mor seruilis introduct̄ filialē sicut seta filum vel linūz vt de. pe.
di. ij. sicut seta. vnde dicitur creffit charitas 7 minuit̄ timor vt
de. pe. di. ij. forte nata. perfecta vero charitas foras emittit timo
rē. v̄l. xxij. q. vj. scismatici. qui igitur timore seruili facit p̄ceptūz
deinec facere intelligit̄ vt dictū est. **C** Nona offendēs in vno p̄cto
factus est omnīū reus. q̄d sic intelligo vt offendēs in vno p̄cto
mortali fiat reus oīum. quo ad sufficientiā dānationis. ita suf
ficiat vnū ad eternā dānationē sicut oīa. vel offendēs in vno. l.
in vna virtute. nā statim subintrat vitiū virtuti oppositū cū ex
cluditur virtus. v̄l. xxij. q. j. cū denūciatur improbitati. 7 sic cū
habeat vnū vitiū mortalis peccatū oīum virtutūz factus est
reus q̄ nullā habet virtutē vel vno. l. in charitate sine qua ne
mo pōt saluari ac si oīum peccatorū reus esset 7 simile ad istud
de. pe. di. vj. c. j. **C** Decima nō pōt esse pastoris excusatio si lu
pus oues cōmedat 7 ipse nescit. hoc ideo cōtingit q̄ de custo
dia tenetur. ff. loca. 7 cōdi. qui mercedē. pastor enī vigilare de
bet 7 aīam suam ponere pro ouibus vt. xxij. q. iij. tres p̄sone.
7 ideo tenetur de culpa sicut custos carceris vt. ff. de custo. 7
ex. re. l. vlti. non igitur excusatur pastor ignorātia q̄ de negli
gentia tenetur vt platus. lxxij. di. dictū. sicut nec excusatur cu
stos fornicis si obdormit vel negligētē custodit 7 ignis euas
gatus villā incendit vt. ff. ad le. acquil. l. si seruus. **C** Ultima
regula est indignū est 7 a romane ecclesie consuetudine alienū.
vt pro spiritualibus facere quis homagium compellatur. hoc
ideo q̄ symonia cōmittitur vt. s̄. de symo. si diligenti. S̄ sacra
mentum de fidelitate 7 si clericus p̄uatus non debeat suo p̄e
lato prestare. v̄l. s̄. de maio. 7 obe. legebatur. si tamē bec cōsue
tudo deposcat̄ prestabitur vt. s̄. de verbo. signi. cum clerici. s̄.
de elec. qualiter. sed a p̄elato de iure prestatur suo superiori vt
s̄. de iureiur. nullus. xxij. di. q̄q̄. Sed q̄uis pro spiritualibus
tēporalia nō prestatur affectio tamē 7 charitas indebite non
cēsent. **C** Solēt enī hoies quadā progiatiua amoris diligere
illos a quibus se percepisse beneficia recognoscūt. v̄l. s̄. de testi.
cum in officijs. Cum igitur doctrina iuris canonici sp̄ritua
le sit obsequium. potes o lector mihi retribuere sp̄ritualiter in
affectu. sed sufficit si non detrahas si hoc opus laudibus attol
lendū lingua nō carpas venenata. Sunt enī quidā qui in p̄i
mo se estimant vt bona que viderint discere contemnāt. 7 q̄d
gravius est aliorū opuscula q̄q̄ vltima dēte lineāt vltro suffu
dūt. sicubi vero repereris q̄ aliorū dicta complam. non turbe
ris. bec enī cōscientie quedā exegit temeritas que in offensam
incidere timuit omittēdo bec cui vtilitas suat̄ 7 idixerit. si for
tasse legeris quod in apparatu meo memineras te vidisse con
sidera q̄ non omnes qui summam habuerunt sunt habeant ap
paratum. 7 propterea malui repetere q̄ deesse.

Summa perutilis Gofredi super libris Secretariorum feliciter
explicit. Venetijs nouiter impressa per Bernardinum de tri
dino de mote ferrato. Anno salutis. M. cccc. lxxxj. Die. xxvj.
Januarij.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. l. m. n. o. p.
Omnes sunt terni excepto. m. qui est quernus cum folio.

cre. s̄. de sen. ex. cum illorū. dñi dicit nisi excessus extiterit diffici
lis 7 enormis. vt si ad mutilationē nēbul vel effusione sanguis

Don
Edou
ard

